

JLGI

วารสารการบริหาร
การปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
JOURNAL OF LOCAL GOVERNANCE AND INNOVATION
VOLUME 9 ISSUE 3 SEPTEMBER - DECEMBER 2025
ISSN 3027-8120 (PRINT) ISSN 2673 - 0405 (ONLINE)

PROGRAM IN POLITICAL SCIENCE

FACULTY OF HUMANNITIES AND SOCIAL SCIENCES

SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY

กำหนดเผยแพร่ :

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น | Journal of Local Governance and Innovation

ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) / (January – April)

ฉบับที่ 2 (May – August) / (May – August)

ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) / (September – December)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารการจัดการ สหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาและบูรณาการศาสตร์เพื่อการพัฒนา

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้เขียนนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้เขียนภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความและผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

อธิการบดี รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คณบดี ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ : รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพัฒน์ ลาภจิตร

อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ทองปลิว

หน่วยงานภายนอก :

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กองเลขานุการวารสาร :

เลขานุการ : อาจารย์วิเชียร พรหมแก้ว
ผู้ช่วยเลขานุการ : นางปิยนุช ผมพันธ์
ศิลปกรรม : นายณัฐนันท์ แสงสว่าง / นายอนันต์ แสงวงมี
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ : นางนุตรา มิ่งมงคล / นางสาวศศิธร จันครา / นางสาวอุษณีย์ จะมั่วดี /
นางสาวรุจิราพร ศาลางาม / นางสาวภทพร ศรีโกตะเพชร
Fast-track Indexing System & DOI : นายอธิมาตร เพิ่มพูน

สำนักงาน :

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru>
E-mail : jlgisrru@srru.ac.th
ISSN 3027-8120 (Print)
ISSN 2673-0405 (Online)

บทบรรณาธิการ (Editorial)

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่นก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 ด้วยความมุ่งมั่นในการเป็นพื้นที่ทางวิชาการที่สะท้อนพลวัตของการเมือง การปกครอง และการพัฒนาท้องถิ่นในสังคมไทย โดยฉบับนี้เป็นอีกช่วงเวลาสำคัญของวารสาร เนื่องจากเป็น ฉบับแรกที่ได้เริ่มใช้รหัสประจำบทความแบบ DOI (Digital Object Identifier) ผ่านระบบ Crossref อย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการปรับตัวที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการตีพิมพ์ระดับสากล และตอบสนองต่อเกณฑ์ ก.พ.อ. ฉบับปี 2568 ที่ให้ความสำคัญต่อความโปร่งใส ความคงทนถาวรของข้อมูล และความตรวจสอบได้ของบทความวิชาการในทุกสาขา

การนำ DOI มาใช้ฉบับนี้นับเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพวารสารในหลายด้าน ทั้งการรับรองความเป็นเอกลักษณ์ของบทความ การสืบค้นข้อมูลด้วยมาตรฐาน Metadata ของ Crossref และการป้องกันการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เขียนและผู้อ่านว่าบทความในวารสารสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างโปร่งใส ถือเป็นการพัฒนาระบบจัดการคุณภาพบทความที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ภาพปกของฉบับนี้สะท้อน “อัตลักษณ์แห่งความร่วมมือและพลังของคนรุ่นใหม่” ผ่านกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์และผู้บริหารงานภาครัฐในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับฐานราก ความภาคภูมิใจในหน้าที่สาธารณะ และความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยท้องถิ่น ภาพของธงชาติ การแปรขบวน และการมีส่วนร่วมของประชาชนรุ่นใหม่ไม่ได้เป็นเพียงภาพประกอบ แต่คือเครื่องหมายที่สะท้อน “พลังพลเมือง” ซึ่งเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับขอบเขตทางวิชาการของวารสารทั้งด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ท้องถิ่น การบริหารจัดการ และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ในฉบับนี้ วารสารได้รวบรวมบทความที่มีคุณภาพ ซึ่งผ่านกระบวนการประเมินแบบ Double-Blind Peer Review ตามมาตรฐานสากล และได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง บทความแต่ละเรื่องไม่เพียงมีคุณภาพทางวิชาการ แต่ยังมีคุณค่าเชิงนโยบายและการพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่สามารถต่อยอดไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประเมิน และผู้อ่านทุกท่านที่มีส่วนในการสนับสนุนวารสารให้เติบโตพร้อมก้าวสู่มาตรฐานที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฉบับนี้จะเป็นอีกหนึ่งก้าวที่ช่วยขยายขอบเขตองค์ความรู้ด้านการเมือง การบริหาร และการพัฒนาท้องถิ่นให้กว้างไกลยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
กองบรรณาธิการ (Editorial Board)	I
บทบรรณาธิการ (Editorial)	III
บทความวิจัย (Research Articles)	
กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษา เมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์ Local Government Strategies in Disaster Management Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, กษิพัทธ์ ทอนมณี Kittisak Champasi, Grichawat lowatcharin, and Kasipat Thonmanee	1-22
การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province นวรรตน์ นิธิชัยอนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธราธร ภูพันธ์เอก, ทรงกลด พลพวง, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, ศรีัญญา นาเหนือ Navarat Nithichaianan, Lalana Kaewpila, Tharathorn Phuphanchueak, Songklot Phonphuak, Wimolkarn Nithisiriwaritkunk, Saranya Suntararuk	23-36
An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province Bo Huang, Pawinee Areesrisom, Weena Nilawonk , Snit Sitti4	37-52
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13 The Innovative Leadership Development Model for School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13 ก้องเทพ ตุ่มทอง, นฤมล ศักดิ์ปกรณกานต์, นวมินทร์ ประชานันท์ Kongthep Toomthong, Narumon Sakpakornkan, Nawamin Prachanant	53-66

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ	67-84
The Collaborative Management Model for Constructive Conflict Reduction in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in Northern Thailand นิตา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล Nisa Worain, a Poompipat Rukponmongkol	
รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ	85-102
A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province พิชิต รัตนะโสภา, สมเกียรติ บุญรอด Pichit Rattanasopa, Somkeit Boonrawd	
ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์	103-118
Service Marketing Mix Affects the Parents' Decision in Choosing Private Schools in Surin Province กรณ์ภัสสร ชุตระกุล, ชนม์ณัฐชา กังวานสุขพันธ์, ปิยวรา พานิชวิทิตกุล Kornpassorn Chutrakul, Chonnatcha Kungwansupaphan, Peevana Parnitvitidkun	
การศึกษาองค์ประกอบกิริททางการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	119-140
The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima Rajabhat Students วิกานดา ชัยรัตน์, เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล Wikanda Chairat, Settawat Choworakul	
การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร เทศบาลตำบล ตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	141-160
Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province ศราวุธ พลโคตร Katawut Ponkhot	

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพฤษภเวษ Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis สฤษฎาครณ์ สวสดีไธสง, วศิน เพชรพงศ์พนธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธานะราช, อาจศึก มามีกุล Sanyasorn Swasthaisong, Lamai Romyen, Wasin Phechponphan, Pissadarn Seanchat, Nethichai Thanaraj, Artsuk Mameekul	161-178
การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชน พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ Application of Geographic Information Systems to Analyze Community Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province อลงกต แผนสนธิ, และ สุรศักดิ์ จันทา Alonggote Phansanit, Surasak Chantha	179-200
ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว Job Burnout among Personnel in Local Administrative Organizations in Wang Somboon District, Sa Kaeo Province ปณมนัส ทรัพย์เกรียงเดช, ประสงค์ เลหาพะพงษ์ Panmanus Sapkriengdet, Prasong Laohapong	201 - 218
การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching Profession Program by Reflective Coaching ธีรภัทร โคตรบรรเทา Teerapat Khotbuntao	219 -224
การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของ ผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี Developing a Creative Tourism Route to Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province สมลักษณ์ บุญณรงค์, การุณย์ อินทवास, วงเดือน จันทร์พงษ์, มณีรัตน์ สุขเกษม Somluk Bunnarong, Karoon Intavas, Wongduan Janpong, Maneerat Sukkasem	225 - 236

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
การพัฒนาแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, คชาวุธ พลโคตร Piyanan Songsoontorawut, Katawut Ponkhot	237 - 258
การพัฒนาแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครุฑมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง The Development of Teaching Models Based on Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ Apiruk kumsnou, Pinyaporn Pitchayapirat, Poompong Jomhongpipat	259 - 276
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชาอนุกุล) Development of Integrated Learning Resources in the Area Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul) ทิตยณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพอร สดเอี่ยม, กรรณิกา ไวโสภา Thitnaron Maneeawat, Pim-orn Sod-lam, Kannika Waisopa	277 - 296
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region บงกช ธนวงศ์วิสูตร Bongkote Thanawongwisoot	297 - 314

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมง พื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ The Mechanism of Development and Market Value Added to the Folk Fishery Group's Fish Processing Product surrounding Doi Tao Lake, Chiang Mai ธัญลักษณ์ บุญลือ, ประทีป พิษทองกลาง Thanyalak Boonlue, Prateep Peuchthonglang	315 - 332
การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination ญาติา ม่วงแก้ว Yada Muangkaew	333 - 352
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี Factors Affecting Stress of Local Government Officials in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนวา, วรฉัตร วรวิรรณ Merisa Kalongrat, Seksan Sonwa, Worachart Wariwan	353 - 366
The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern Teaching Approaches Narat Wattanapanit	367-396
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบบัญชี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี The Factors Influencing the Successful Implementation of the Electronic Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาว ชัยเขต, กมลวรรณ รอดหรั่ง Kanya Samuangma, Netdao Chaiyakt, Kamolwan Rodhring	397 - 412
The Analysis of Component Factors Affecting the Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province Chun-Shen Huang, Koblap Areesrisom, Snit Sitti, Pawinee Areesrisom	413 - 426

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation Processes: Production in Sisaket Province สุรศักดิ์ จันทา Surasak Chantha	427 - 446
ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิท ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต Wisut Khunsiri, Kovit Kantasiri, Pastkorn Nanthawatsiri, Krittin Khunsiri, Punnarat Pingkhanont, Tipchutha Subhimaros Singkaselit	447 - 462
ภาคผนวก (Appendix)	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	463
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ ในวารสาร	464-478
จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน	479-482
นโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Policy)	489-484
แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	485

กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษา เมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์

Local Government Strategies in Disaster Management Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines

กิตติศักดิ์ จำปาสี¹, กฤษวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์^{2*}, และ กษิพัทธ์ ทอนมณี³

Kittisak Champasi¹, Grichawat lowatcharin^{2*}, and Kasipat Thonmanee³

¹⁻²วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น; College of Local Administration,
Khon Kaen University, Thailand.

³วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ; Management for Development College,
Thaksin University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : grichawat@kku.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.288244

Received : April 11, 2025; Revised : August 27, 2025; Accepted : September 5, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

เมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์เป็นพื้นที่ที่เผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และความปลอดภัยของประชาชน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการภัยพิบัติ และเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเมืองบาเกียวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานบรรเทาและจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนภาคประชาชน รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารจาก ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี เช่น ระบบแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System: EWS) และระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System: ICS) (2) การบริหารจัดการและทรัพยากร เช่น งบประมาณที่ได้รับและความพร้อมของบุคลากร และ (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการฝึกอบรมอาสาสมัครและการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังภัย (4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งปัจจัยทั้งสี่ด้านมีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกัน ในการสร้างความพร้อมของท้องถิ่นต่อการจัดการภัยพิบัติ ขณะเดียวกันผลการวิจัยยังพบว่า LGUs ได้พัฒนากลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติที่ครอบคลุมทั้งสี่มิติของ Disaster Management Cycle ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) การตอบสนอง (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) โดยกลยุทธ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็น

Citation : Champasi, K., lowatcharin, G., & Thonmanee, K. (2025). Local Government Strategies in Disaster Management

Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

การบูรณาการปัจจัยที่กล่าวมาในเชิงระบบ อันเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความสามารถในการรับมือภัยพิบัติของเมืองบาเกียว

อย่างไรก็ตามยังคงพบข้อจำกัด เช่น ปัญหาด้านงบประมาณ ข้อจำกัดของระบบ ICS และ EWS ในบางพื้นที่ รวมถึงอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการควบคุมพื้นที่เสี่ยง ฉะนั้น เมืองบาเกียวต้องให้ความสำคัญกับการนำมาตรการป้องกันภัยพิบัติมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเมือง ปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัยให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หากมาตรการเหล่านี้ได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เมืองบาเกียวสามารถรับมือภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความยั่งยืนให้กับระบบบริหารจัดการภัยพิบัติในระยะยาว

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารจัดการภัยพิบัติ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ระบบแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า, ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ, เมืองบาเกียว

Abstract

Baguio City, Philippines, is frequently exposed to natural disasters that have severe impacts on infrastructure, the economy, and the safety of its residents. This study aims to examine the factors influencing the preparedness of Local Government Units (LGUs) in disaster management and to analyze and propose strategies to enhance the effectiveness and sustainability of LGU disaster management systems. A qualitative research design was employed, collecting data through in-depth interviews with officials from the City Disaster Risk Reduction and Management Office (CDRRMO), LGU representatives, and community members, as well as through documentary analysis.

The findings revealed four critical factors influencing LGU preparedness: (1) infrastructure and technology, such as the Early Warning System (EWS) and the Incident Command System (ICS); (2) management and resources, including budget allocation and personnel capacity; (3) community participation through volunteer training and local disaster monitoring networks; and (4) external support from partner organizations. These four factors were found to be interrelated and mutually reinforcing in shaping local disaster preparedness. At the same time, the study also found that LGUs in Baguio have developed strategies encompassing all four dimensions of the Disaster Management Cycle: prevention, preparedness, response, and recovery. These strategies were characterized by the integration of the identified factors into a systemic approach that enhanced resilience and strengthened the city's capacity to respond to disasters.

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, ฤทธิวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทองณณี. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

Nevertheless, certain challenges remain, including budget constraints, limitations in the functionality of ICS and EWS in some areas, and difficulties in enforcing land-use regulations in hazard zones. Therefore, Baguio City should prioritize the institutionalization of disaster prevention measures as part of its urban development plans, improve the accessibility and coverage of early warning systems, and continuously strengthen community participation. If these measures are consistently implemented, they will enhance the city's disaster preparedness and ensure the long-term sustainability of its disaster management system

Keywords : Disaster management, Local Government Units (LGUs), Early Warning System (EWS), Disaster risk, Baguio city

บทนำ (Introduction)

ภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านชีวิต ทรัพย์สิน ตลอดจนระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีความเสี่ยงสูงและขาดศักยภาพในการรับมืออย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC (2022) พบว่า ประชากรโลกราว 3.3-3.6 พันล้านคน กำลังเผชิญกับความเสี่ยงสูงจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณ ส่งผลให้การป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูจากภัยพิบัติ เต็มไปด้วยข้อจำกัด นอกจากนี้รายงานยังระบุว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้อัตราการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาทิ คลื่นความร้อน ภัยแล้ง น้ำท่วม และพายุเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลก

เมื่อพิจารณาถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฟิลิปปินส์ถือเป็นหนึ่งในประเทศที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากตั้งอยู่ในแนววงแหวนแห่งไฟ (Pacific Ring of Fire) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดแผ่นดินไหวและภูเขาไฟระเบิดบ่อยครั้ง (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2560) อีกทั้งฟิลิปปินส์ยังได้รับผลกระทบจากพายุไต้ฝุ่นมากกว่า 20 ลูกต่อปี ส่งผลให้เกิดน้ำท่วม ดินถล่ม และพายุคลื่นซัดฝั่ง ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างหนักต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (PAGASA, 2023)

หนึ่งในภัยพิบัติที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ฟิลิปปินส์คือ พายุไต้ฝุ่นไห่เยี่ยน (Typhoon Haiyan) หรือที่รู้จักในประเทศว่า “โยลันดา” (Yolanda) ซึ่งพัดถล่มเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2013 ด้วยความเร็วลมสูงสุด 235 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และความเร็วลมกระโชกถึง 275 กิโลเมตรต่อชั่วโมง พายุลูกนี้ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 6,300 คน และก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจประมาณ 2.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (National Disaster Risk Reduction and Management Council [NDRRMC], 2014)

Citation : Champasi, K., lowatcharin, G., & Thonmanee, K. (2025). Local Government Strategies in Disaster Management

Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความเปราะบางของประเทศต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริหารจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (UNDRR, 2022)

เมืองบาเกียวมักมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงและถูกล้อมรอบด้วยภูเขา ด้วยลักษณะภูมิประเทศแบบดังกล่าวจึงส่งผลให้เมืองบาเกียวมเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงบ่อยครั้ง เช่น แผ่นดินไหว ดินถล่ม และน้ำท่วม เหตุการณ์ภัยพิบัติในอดีตที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1990 ซึ่งเมืองบาเกียวมเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวขนาด 7.7 แมกนิจูดส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 1,600 คน และก่อให้เกิดความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานของเมืองอย่างรุนแรง (Philippine Institute of Volcanology and Seismology [PHIVOLCS], 1990) แม้ว่าหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวจะมีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ เช่น City Disaster Risk Reduction and Management Office (CDRRMO) เพื่อดูแลการจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์ภัยพิบัติครั้งสำคัญ เช่น พายุไต้ฝุ่นมังคุด (Mangkut) หรือที่รู้จักในฟิลิปปินส์ว่า “โอมโปง” (Ompong) ในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อพื้นที่ทางตอนเหนือของเกาะลูซอนที่อยู่ใกล้เคียงเมืองบาเกียวม โดยมีผู้ได้รับผลกระทบกว่า 3.8 ล้านคน นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2565 เหตุการณ์น้ำท่วมและดินถล่มในจังหวัดเบงกตและพื้นที่ใกล้เคียง ส่งผลกระทบต่อประชาชนกว่า 3,166 คน เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงระบบบริหารจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างความพร้อมของชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติ (IFRC, 2019; AHA Centre, 2022)

แม้ว่าประเทศฟิลิปปินส์จะมีกฎหมาย “Republic Act 10121: Philippine Disaster Risk Reduction and Management Act of 2010” ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับต้องดำเนินการมาตรการบริหารจัดการภัยพิบัติ แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในทางปฏิบัติยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government Units: LGUs) (The Law Phil Project, 2010) นอกจากนี้รายงานของ Asian Development Bank (2024) เกี่ยวกับโครงการ Baguio City Smart Flood Warning, Information and Mitigation System ได้ประเมินว่าการพัฒนาระบบเตือนภัยและการฝึกอบรมบุคลากรของเมืองบาเกียวมมีความก้าวหน้า แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากรเฉพาะทาง และการบังคับใช้นโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง ขณะเดียวกันรายงานของ CDRRMO (2024) ก็ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านการแจ้งเตือนและการจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะในแง่ความครอบคลุมของระบบและการเข้าถึงของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Pas-iwen (2022) ที่เน้นถึงความท้าทายในการประสานงานระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและระดับชาติ ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นของฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองบาเกียวม ที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผู้จัดทำคาดหวังว่าผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้จะสามารถนำไปใช้ปรับปรุงระบบบริหารจัดการภัยพิบัติให้มี

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทอนมณี. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียวม ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

ประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงเป็นต้นแบบให้กับเมืองอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และระดับความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่คล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเมืองบาเกียวในการรับมือภัยพิบัติ
2. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเมืองบาเกียวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติในบริบทของเมืองที่มีความเสี่ยงสูง จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการจัดการภัยพิบัติ ความสามารถในการฟื้นตัว และกลไกเชิงนโยบาย งานวิจัยนี้จึงได้นำแนวคิดหลัก 4 ประการมาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle)

แนวคิดวงจรการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle) ประกอบด้วยการป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟู ซึ่งได้รับการอธิบายอย่างเป็นระบบโดย Alexander (2015) และได้รับการยืนยันในกรอบสากล Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (UNDRR, 2015) แนวคิดนี้ช่วยกำหนดลำดับขั้นตอนในการดำเนินมาตรการของหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นระบบ ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมกับบริบทของเมืองที่เผชิญภัยพิบัติซ้ำซาก เช่น เมืองบาเกียว

2. แนวคิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction: DRR)

แนวคิด DRR ตามกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015–2030) ของ UNDRR (2015) มุ่งเน้นการดำเนินการเชิงรุกเพื่อลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติ โดยเน้นการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง การควบคุมการใช้ที่ดิน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทนต่อภัยพิบัติ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนแนวคิดนี้ช่วยเปลี่ยนแนวทางจากการตอบสนองเป็นการป้องกันเชิงระบบและสามารถนำมาใช้กำหนดนโยบายระยะยาวสำหรับเมืองที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติ (Resilience Theory)

Resilience Theory ของ Holling (1973) อธิบายถึงความสามารถขององค์กรหรือชุมชนในการฟื้นตัวจากผลกระทบของภัยพิบัติ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

Citation : Champasi, K., lowatcharin, G., & Thonmanee, K. (2025). Local Government Strategies in Disaster Management

Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

- การรับมือเบื้องต้น (Absorptive Capacity)
- การปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบ (Adaptive Capacity)
- การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเพื่ออนาคต (Transformative Capacity)

แนวคิดนี้มีบทบาทในการประเมินขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนตนเองภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. แนวคิดการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Governance Model)

Renn (2008) ได้นำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) 2. การกำหนดมาตรการเชิงนโยบาย (Policy Response) 3. การสื่อสารความเสี่ยง (Risk Communication) 4. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Participation)

แนวคิดนี้เน้นให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่เสี่ยง ซึ่งจะช่วยให้การจัดการภัยพิบัติมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

การบูรณาการทั้ง 4 แนวคิดข้างต้น ช่วยให้เกิดกรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทุกมิติของการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ การวางแผนเชิงกระบวนการ (Disaster Management Cycle), การป้องกันเชิงระบบ (DRR), การฟื้นตัวและปรับตัว (Resilience) และการบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบายและการมีส่วนร่วม (Risk Governance) ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาของ LGUs ในเมืองที่มีความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี การจัดการองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองที่เผชิญกับภัยพิบัติซ้ำซาก เช่น บาเกียว งานวิจัยเหล่านี้ช่วยอธิบายแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงบทบาทของชุมชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

รายงานของโครงการพัฒนาระบบเตือนภัยน้ำท่วมอัจฉริยะในเมืองบาเกียว (Baguio City Smart Flood Warning, Information and Mitigation System, 2024) ระบุว่า แม้เมืองบาเกียวจะมีความพยายามในการพัฒนาเครื่องมือเตือนภัยล่วงหน้าและฝึกอบรมบุคลากร แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่เพียงพอของงบประมาณ ความจำเป็นในการจัดหาบุคลากรเฉพาะทางเพิ่มเติม และช่องทางการสื่อสารภายในหน่วยงานที่ยังต้องพัฒนาให้มี ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Tierney (2015) ซึ่งระบุว่าการบริหารจัดการภัยพิบัติในประเทศกำลังพัฒนายังคงเผชิญกับอุปสรรคด้านการจัดสรรทรัพยากรและการบูรณาการข้อมูลที่ไม่ทั่วถึง (Asian Development Bank, 2024)

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทองณณ. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

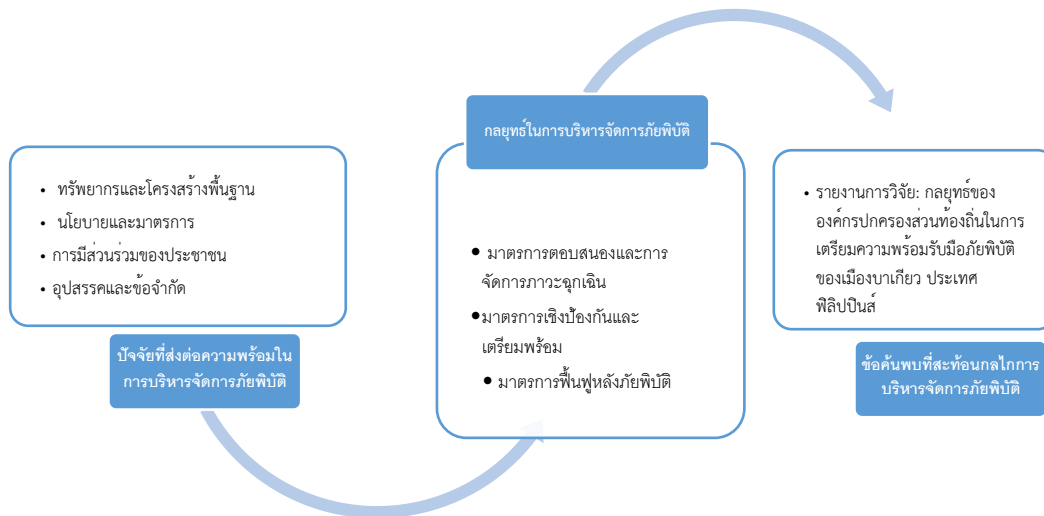
นอกจากนี้ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC, 2014) ได้เสนอแนวทางการบูรณาการมาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction: DRR) เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น โดยพบว่าประเทศที่สามารถดำเนินการในลักษณะนี้ได้มักมีศักยภาพในการรับมือกับภัยพิบัติได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามยังคงมีอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยังไม่ทั่วถึงและความไม่ต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ ซึ่งอาจส่งผลให้การบริหารจัดการภัยพิบัติในระยะยาวขาดความยั่งยืน

สำหรับบริบทของประเทศไทย กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล (2560) ได้ศึกษาความสามารถของชุมชนในการฟื้นตัวจากอุทกภัย โดยพบว่าปัจจัยที่ช่วยลดความเสียหาย ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง ระบบแจ้งเตือนภัยที่มีความแม่นยำ และความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน อย่างไรก็ตามชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทยังประสบปัญหาด้านงบประมาณและข้อจำกัดทางเทคโนโลยี ส่งผลให้มาตรการป้องกันภัยพิบัตียังไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2565) ที่ระบุว่าทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถปรับตัวและฟื้นตัวจากภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว

ในส่วนของการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ พนิดา จงสุขสมสกุล (2557) ได้ทำการเปรียบเทียบแนวทางการสื่อสารด้านภัยพิบัติระหว่างไทยและฟิลิปปินส์ โดยพบว่าการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการส่งข้อมูลที่ถูกต้องไปยังประชาชนจะช่วยลดความตื่นตระหนกและเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยงานวิจัยของวรรณัย ทองนำ (2564) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการอุทกภัยในมหานครมะนิลา โดยเน้นว่าการพัฒนาช่องทางการสื่อสารดิจิทัลที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง จะช่วยให้ภาครัฐสามารถดำเนินมาตรการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความล่าช้าในการประสานงาน และทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทันเวลา

เมื่อพิจารณาภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น ได้แก่ การบูรณาการมาตรการป้องกันภัยพิบัติให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน และการพัฒนาระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หากแนวทางดังกล่าวถูกนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของเมืองบาเกียว ก็อาจช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) สามารถพัฒนากลไกบริหารจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบริหารจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเมืองบาหลี

กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้พัฒนาจากแนวคิด Disaster Management Cycle (Alexander, 2015), Disaster Risk Reduction (UNDRR, 2015), Resilience Theory (Holling, 1973) และ Risk Governance Model (Renn, 2008) ซึ่งเน้นการจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบผ่านการลดความเสี่ยง การเตรียมพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟูและจากการศึกษาวิจัย พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินมาตรการของ LGUs ได้แก่ ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน (CDRRMO, 2024), นโยบายและมาตรการ (Tierney, 2019), การมีส่วนร่วมของประชาชน (ADPC, 2014) และข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (CDRRMO, 2024) ซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติ

กลยุทธ์จึงถูกกำหนดเป็น 3 มาตรการหลักได้แก่ การป้องกันและเตรียมพร้อม ที่มุ่งลดความเสี่ยงผ่านนโยบายและโครงสร้างพื้นฐาน (UNDRR, 2015; Renn, 2008) การตอบสนองฉุกเฉินและการจัดการภาวะฉุกเฉิน ที่เน้นระบบตอบสนองและเทคโนโลยีแจ้งเตือนภัย (Alexander, 2015; Renn, 2008) และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติที่มุ่งสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน (Holling, 1973; Alexander, 2015)

งานวิจัยนี้ใช้โมเดล Input-Process-Output (IPO Model) โดย Input คือปัจจัยที่มีผลต่อ LGUs Process คือกลยุทธ์ที่พัฒนาจากแนวคิดทางทฤษฎี และ Output คือกลไกบริหารจัดการภัยพิบัติที่สะท้อนประสิทธิภาพของมาตรการ กรอบแนวคิดนี้ช่วยให้เข้าใจการบริหารจัดการภัยพิบัติในทุกมิติ ตั้งแต่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องไปจนถึงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเสริมสร้างความพร้อมของ LGUs อย่างยั่งยืน

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทองณณี. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาหลี ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government Units: LGUs) ของเมืองบาเกียวต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ รวมถึงวิเคราะห์กลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการภัยพิบัติในบริบทของเมืองที่เผชิญกับความเสี่ยงบ่อยครั้ง โดยอาศัยข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักของการศึกษานี้ประกอบด้วยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการภัยพิบัติในเมืองบาเกียว จำนวน 9 คน ซึ่งการคัดเลือกแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกโดยตรง และกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 6-10 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะถึง Data Saturation (Guest et al., 2006) ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่จาก City Disaster Risk Reduction and Management Office (CDRRMO) ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี ในการกำหนดและดำเนินมาตรการบริหารจัดการภัยพิบัติ
2. เจ้าหน้าที่จาก LGUs ของเมืองบาเกียว ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการบริหารทรัพยากรสำหรับการรับมือภัยพิบัติ
3. ตัวแทนจากชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ และเคยมีประสบการณ์โดยตรงกับภัยพิบัติในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ถูกออกแบบให้สามารถเก็บข้อมูลเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

การสัมภาษณ์เชิงลึก คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดหลัก ได้แก่ Disaster Management Cycle (Alexander, 2015), Disaster Risk Reduction – DRR (UNDRR, 2015), Resilience Theory (Holling, 1973) และ Risk Governance Model (Renn, 2008) ซึ่งช่วยให้คำถามสามารถเจาะลึกถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของ LGUs รวมถึงข้อจำกัดและแนวทางที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนา

การวิเคราะห์เอกสาร เอกสารที่นำมาศึกษาประกอบด้วย รายงานของ CDRRMO (2024), กฎหมาย Republic Act 10121: Philippine Disaster Risk Reduction and Management Act of 2010 (The LawPhil Project, 2010) ตลอดจนรายงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น United Nations Office for Disaster Risk Reduction – UNDRR (2023) และ World Bank (2022) เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการสัมภาษณ์

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็นขั้นตอนเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและครอบคลุมมุมมองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าถึงข้อมูลจาก CDRMO และ LGUs อย่างเป็นทางการ 2) กำหนดตารางการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก 3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แนวคำถามที่กำหนด และปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมตามบริบทของผู้ให้ข้อมูล และ 4) บันทึกและถอดความข้อมูลสัมภาษณ์ พร้อมใช้ Member Checking ให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจะถูกวิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยในการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การถอดความสัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาเปรียบเทียบและตีความได้
2. การจำแนกข้อมูลตามหมวดหมู่ (Thematic Coding) โดยใช้แนวคิดจากกรอบการวิจัยเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก
3. การสรุปและตีความข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ในการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของ LGUs และแนวทางพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสม

เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้ Data Triangulation เปรียบเทียบข้อมูลจาก CDRMO, LGUs, ตัวแทนชุมชน เพื่อลดอคติและเพิ่มความถูกต้องของผลการศึกษา

ผลการวิจัย (Research Results)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของ LGUs ในการรับมือภัยพิบัติ

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) เมืองบาเกียวในการรับมือภัยพิบัติสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) งบประมาณและการจัดสรรทรัพยากร, (2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก, (3) โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี, และ (4) การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์เกื้อหนุนกันและส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติของเมือง

หนึ่งในปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ งบประมาณและการจัดสรรทรัพยากร ตามกฎหมาย Republic Act 10121 ที่กำหนดให้ LGUs ต้องกั้นงบประมาณอย่างน้อย 5% ของรายได้ทั้งหมดเพื่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ งบประมาณนี้ถูกนำไปใช้ในมาตรการเชิงป้องกัน การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาอุปกรณ์เฝ้าระวัง และการฝึกอบรมบุคลากร หัวหน้าสำนักงาน CDRMO อธิบายว่า

“งบประมาณที่ได้รับภายใต้กฎหมายช่วยให้เราสามารถดำเนินมาตรการป้องกันและเตรียมความพร้อมได้อย่างต่อเนื่อง โครงการก่อสร้างกำแพงกันดินถล่มและระบบระบายน้ำเป็นหนึ่งในมาตรการที่ได้รับเงินสนับสนุนโดยตรง...นอกจากนี้ งบประมาณยังช่วยให้เราสามารถจัดหาชุดอุปกรณ์กู้ภัยและระบบแจ้งเตือนภัยที่ทันสมัยได้มากขึ้น” (หัวหน้าสำนักงาน, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

นอกเหนือจากงบประมาณแล้ว การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้ง NGOs และภาคเอกชนก็มีส่วนช่วยอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เจ้าหน้าที่ A จาก CDRMO ระบุว่า

“หน่วยงานของเราทำงานร่วมกับภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อจัดหาเทคโนโลยีที่สามารถใช้ในการเฝ้าระวังภัยพิบัติ เช่น ระบบวิเคราะห์ข้อมูลแผ่นดินไหว กล้องตรวจจับดินถล่ม...ระบบเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์และแจ้งเตือนภัยพิบัติได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง และช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถตัดสินใจได้เร็วขึ้น” (เจ้าหน้าที่ A, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

อีกปัจจัยที่มีความสำคัญคือ โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการบรรเทาความเสี่ยงภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่ B อธิบายว่า

“หนึ่งในโครงการหลักที่เราให้ความสำคัญคือการเสริมความแข็งแรงของกำแพงกันดินในพื้นที่ลาดชัน...เราพบว่าพื้นที่ที่เคยได้รับผลกระทบจากดินถล่มมีอัตราการความเสียหายลดลงหลังจากที่มีการดำเนินมาตรการนี้ นอกจากนี้ระบบระบายน้ำที่ได้รับการพัฒนาใหม่ก็ช่วยลดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ต่ำ” (เจ้าหน้าที่ B, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

มุมมองของประชาชนยังยืนยันถึงประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐาน โดยประชาชน A ให้ข้อมูลว่า

“ในอดีต เราต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมทุกปี แต่หลังจากที่ LGUs ปรับปรุงระบบระบายน้ำและสร้างแนวป้องกันน้ำท่วม เราสังเกตว่าระดับน้ำท่วมลดลงอย่างมาก บ้านของเราปลอดภัยขึ้น และเรามีเวลามากขึ้นในการเตรียมตัวก่อนเกิดเหตุ” (ประชาชน A, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

การเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรและการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยเพิ่มความพร้อมของเมืองบาเกียว LGUs ได้จัดโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่บาร์ังไกย์และอาสาสมัครครอบคลุมทั้งการอพยพฉุกเฉิน การช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการบริหารจัดการศูนย์พักพิง เจ้าหน้าที่ C กล่าวว่า

“เราพยายามเพิ่มความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ระดับบาร์ังไกย์ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยเฉพาะในเรื่องของการประเมินสถานการณ์เบื้องต้นและการอพยพประชาชน...การอบรมเหล่านี้ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น” (เจ้าหน้าที่ C, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

ประชาชน B ที่เข้าร่วมโครงการเสริมว่า

“ก่อนหน้านี้ เราไม่รู้ว่าควรทำอะไรเมื่อเกิดภัยพิบัติ แต่หลังจากที่เข้าร่วมการฝึกอบรมของ LGUs เราได้เรียนรู้วิธีเตรียมอุปกรณ์ฉุกเฉิน และรู้ว่าจะต้องไปที่ไหนหากต้องอพยพ เรารู้สึกมั่นใจมากขึ้นว่าครอบครัวของเราจะปลอดภัย” (ประชาชน B, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสะท้อนผ่านการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็น “ผู้แจ้งเตือนภัยล่วงหน้า” เจ้าหน้าที่ D อธิบายว่า

“เราพบว่าทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในมาตรการป้องกันภัยพิบัติเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบแจ้งเตือนภัยอย่างมาก เพราะพวกเขาสามารถรายงานความผิดปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนได้ เช่น การเคลื่อนตัวของดินที่ผิดปกติหรือระดับน้ำที่เพิ่มสูงขึ้น” (เจ้าหน้าที่ D, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

กลยุทธ์ของ LGUs ในการบริหารจัดการภัยพิบัติ

สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ City Disaster Risk Reduction and Management Office (CDRRMO), เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) และประชาชนในพื้นที่พบว่า เมืองบาเกียวได้พัฒนากลยุทธ์ในการบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการมาตรการป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟู ทั้งในมิติของโครงสร้างพื้นฐาน ระบบบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เมืองสามารถลดผลกระทบจากภัยพิบัติและเพิ่มขีดความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

หนึ่งในมาตรการสำคัญคือ การกำหนดเขตอันตราย (Hazard Zones) และการควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อจำกัดการก่อสร้างในพื้นที่เสี่ยงสูง โดยอ้างอิงข้อมูลธรณีวิทยาและแผนที่ความเสี่ยง เจ้าหน้าที่ A ของ LGUs ให้ข้อมูลว่า

“การกำหนดเขตอันตรายเป็นมาตรการที่ช่วยให้เราควบคุมการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง...เราทำงานร่วมกับนักวิทยาศาสตร์และนักผังเมืองเพื่อพัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงที่แม่นยำ และนำเสนอข้อมูลเหล่านี้ให้ประชาชนได้รับทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ” (เจ้าหน้าที่ A, LGUs, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2025)

แม้มาตรการดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงได้จริง แต่ยังพบว่าประชาชนบางส่วนยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงเนื่องจากข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและที่ดินทางเลือกที่จำกัด อีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อลดความเสียหายจากภัยพิบัติ เช่น การก่อสร้างกำแพงกันดิน การขุดลอกคลอง และการปรับปรุงระบบระบายน้ำ เจ้าหน้าที่ B ของ LGUs ระบุว่า

“เราได้ดำเนินโครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้สามารถรองรับปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มขึ้น...ครอบคลุมตั้งแต่การก่อสร้างกำแพงกันดินในพื้นที่ลาดชัน ไปจนถึงการติดตั้งระบบระบายน้ำแบบปรับปรุงใหม่ที่ช่วยลดการอุดตันของน้ำ” (เจ้าหน้าที่ B, LGUs, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2025)

ประชาชนยืนยันประสิทธิภาพของมาตรการนี้ โดยประชาชน A กล่าวว่า

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทอนมณี. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

“ก่อนหน้านี้ ทุกครั้งที่เกิดฝนตกหนัก ถนนในชุมชนของเรามักจะมีน้ำขังและดินถล่ม แต่หลังจากที่ LGUs ปรับปรุงระบบระบายน้ำและเสริมกำแพงกันดิน เราพบว่าปัญหาเหล่านี้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ความเสียหายจากน้ำท่วมก็ลดลง และเรารู้สึกปลอดภัยมากขึ้นเมื่อมีพายุเข้ามา” (ประชาชน A, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการภาวะฉุกเฉิน LGUs ยังได้ นำระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System – ICS) มาใช้เป็นโครงสร้างหลักในการประสานงานทุกหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ A จาก CDRMO อธิบายว่า

“ICS เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานได้อย่างชัดเจน... ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ของเราจะทำหน้าที่ประสานงานตั้งแต่ทีมกู้ภัย หน่วยดับเพลิง ไปจนถึงองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ” (เจ้าหน้าที่ A, CDRMO, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

ในมิติของ การเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน LGUs ได้จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่barangayและอาสาสมัครเพื่อเพิ่มความรู้ด้านการอพยพ การปฐมพยาบาล และการจัดการศูนย์พักพิง เจ้าหน้าที่ B จาก CDRMO ให้ข้อมูลว่า

“การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการภัยพิบัติ...หากประชาชนมีความรู้และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในช่วงแรกของภัยพิบัติ จะช่วยลดภาระของหน่วยกู้ภัยและทำให้การช่วยเหลือเป็นไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น” (เจ้าหน้าที่ B, CDRMO, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมยังสะท้อนว่า

“ก่อนหน้านี้ฉันไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเมื่อต้องอพยพหรือช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บ แต่หลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรม ฉันมีความมั่นใจมากขึ้น และสามารถช่วยเหลือครอบครัวและเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ประชาชน B, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

อุปสรรคและข้อจำกัดของ LGUs ในการบริหารจัดการภัยพิบัติ

แม้ว่ากลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) เมืองบาเกียวจะช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังคงมีอุปสรรคและข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ทั้งในด้านงบประมาณ การบังคับใช้มาตรการ ระบบเทคนิค และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนของการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ต้องอาศัยการปรับปรุงและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง

ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ถือเป็นอุปสรรคสำคัญ เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น กำแพงกันดิน ระบบระบายน้ำ และศูนย์บัญชาการภัยพิบัติ จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก แต่ LGUs มักได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ A อธิบายว่า

“แม้ว่าเราจะได้รับงบประมาณสนับสนุน แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินโครงการในทุกพื้นที่ หลายโครงการต้องรอการอนุมัติ ทำให้บางชุมชนยังไม่ได้รับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น” (เจ้าหน้าที่ A, LGUs, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2025)

ประชาชนที่ได้รับผลกระทบสะท้อนถึงผลลัพธ์ของข้อจำกัดนี้ว่า

“ทุกปีเมื่อฝนตกหนัก พื้นที่ของเรายิ่งเกิดน้ำท่วมและดินถล่ม...การพัฒนายังไม่ทั่วถึง ทำให้บางพื้นที่ ยังคงเผชิญความเสี่ยงเช่นเดิม” (ประชาชน A, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

ปัญหาการบังคับใช้มาตรการควบคุมพื้นที่เสี่ยง (Hazard Zones) ก็เป็นอีกอุปสรรคสำคัญ แม้ LGUs จะมีข้อบังคับด้านการใช้ที่ดิน แต่การบังคับใช้จริงยังคงมีความท้าทาย เจ้าหน้าที่ B ระบุว่า

“เรามีนโยบายกำหนดเขตอันตรายและพยายามบังคับใช้กฎหมาย แต่บางพื้นที่ประชาชนยังคงฝ่าฝืน เนื่องจากขาดทางเลือกที่อยู่อาศัย” (เจ้าหน้าที่ B, LGUs, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2025)

ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เสี่ยงก็ยืนยันว่า

“เราเข้าใจความเสี่ยงของการอยู่อาศัยในเขตอันตราย แต่ไม่มีที่ไป การย้ายออกต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง ถ้า LGUs มีมาตรการช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยมากกว่านี้ เราก็คงย้ายไปอยู่ที่ปลอดภัยกว่า” (ประชาชน B, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

ข้อจำกัดของระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และระบบแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (EWS) แม้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการภัยพิบัติ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาด้านเทคนิคและบุคลากร เจ้าหน้าที่ A จาก CDRMO กล่าวไว้ว่า

“ICS เป็นระบบที่ดี แต่เจ้าหน้าที่บางพื้นที่ยังขาดการฝึกอบรมที่เพียงพอ ทำให้เกิดความล่าช้าในการตอบสนองเมื่อเกิดภัยพิบัติ” (เจ้าหน้าที่ A, CDRMO, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

ในส่วนของ EWS ประชาชน A ชี้ให้เห็นข้อจำกัดว่า

“EWS มีประโยชน์มาก แต่สำหรับคนที่ไม่มีโทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ตที่เสถียร พวกเขายังคงพึ่งพาการแจ้งเตือนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งอาจล่าช้ากว่าการแจ้งเตือนอัตโนมัติ” (ประชาชน A, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

สุดท้าย การฝึกอบรมประชาชนและเจ้าหน้าที่ระดับบารังไกย์ (Barangay Officials) แม้จะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร เจ้าหน้าที่ B จาก CDRMO อธิบายว่า

“เราพยายามให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครชุมชน แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรทำให้ไม่สามารถจัดฝึกอบรมได้ทั่วถึงทุกปี” (เจ้าหน้าที่ B, CDRMO, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2025)

ประชาชนในพื้นที่ยืนยันถึงความสำคัญของการฝึกอบรมว่า

“ฉันเคยเข้าร่วมการฝึกอบรม มันช่วยให้เรารู้ว่าต้องทำอะไรเมื่อเกิดภัยพิบัติ แต่คนในชุมชนบางคนยังไม่มีโอกาส ถ้า LGUs จัดให้ครอบคลุมมากกว่านี้จะช่วยลดความเสี่ยงได้” (ประชาชน B, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2025)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ตอบโจทยวัตถุประสงค์ข้อแรกซึ่งมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) เมื่อเผชิญภัยพิบัติ โดยพบว่ามี 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ งบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี การสนับสนุนจากบุคลากรและการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ปัจจัยเหล่านี้มีได้ทำงานอย่างแยกส่วน หากแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน กล่าวคือ งบประมาณเป็นพื้นฐานที่ทำให้การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการจัดหาเทคโนโลยีเกิดขึ้นได้จริง การมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชนเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้มาตรการเชิงกายภาพดำเนินไปอย่างยั่งยืน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกยังเข้ามาเติมเต็มทั้งทรัพยากร เทคโนโลยี และองค์ความรู้ที่ท้องถิ่นไม่สามารถจัดหาได้ด้วยตนเอง

ประการแรก ด้านงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากร พบว่าการกั้นงบประมาณอย่างน้อย 5% ของรายได้ท้องถิ่นตาม Republic Act 10121 มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนมาตรการเชิงป้องกันและการเตรียมความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างกำแพงกันดิน การปรับปรุงระบบระบายน้ำ หรือการจัดหาอุปกรณ์กู้ภัย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Alexander (2015) ที่อธิบายว่าทรัพยากรทางการเงินคือรากฐานของการจัดการภัยพิบัติ อีกทั้งยังใกล้เคียงกับรายงานของ Asian Development Bank (2024) ที่ยืนยันว่าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานช่วยลดความเปราะบางได้จริง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของงบประมาณ ซึ่งแตกต่างบางส่วนจากข้อเสนอของ Tierney (2019) ที่ชี้ว่าการสนับสนุนทางการเงินที่มั่นคงทำให้มาตรการจัดการพื้นที่เสี่ยงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประการถัดมา ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญไม่แพ้กัน โดยงานวิจัยพบว่าการเสริมความแข็งแรงของกำแพงกันดินและระบบระบายน้ำใหม่ช่วยลดความเสียหายจากดินถล่มและน้ำท่วมได้อย่างชัดเจน อีกทั้งการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบตรวจจับดินถล่มและการวิเคราะห์ข้อมูลแผ่นดินไหว ยังช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์และตัดสินใจได้แม่นยำขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Cutter et al. (2008) ที่ชี้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบข้อมูลคือหัวใจของความยืดหยุ่นของชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ UNDRR (2023) ที่ย้ำว่าระบบ Early Warning System มีบทบาทสำคัญต่อการลดความสูญเสีย อย่างไรก็ตาม ความครอบคลุมของระบบดังกล่าวยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ยังขาดสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งต่างจากข้อเสนอของ ADPC (2019) ที่ระบุว่าหากได้รับการสนับสนุนเพียงพอ เทคโนโลยีสามารถครอบคลุมประชาชนได้ทั่วถึง นอกจากนี้ปัจจัยด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับบารังไกย์และการ

Citation : Champasi, K., lowatcharin, G., & Thonmanee, K. (2025). Local Government Strategies in Disaster Management

Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

จัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครผู้แจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ช่วยเสริมศักยภาพทั้งในแง่การประเมินสถานการณ์และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่รวดเร็วขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ กิ่งกาญจน์ (2560) ที่ยืนยันว่าทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนคือหัวใจของการฟื้นฟู อีกทั้งยังตรงกับ กัมปนาท (2565) ที่ชี้ว่าการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนมีความพร้อมมากขึ้น นอกจากนี้ยังสะท้อน Resilience Theory ของ Holling (1973) ที่อธิบายว่าความยืดหยุ่นของระบบสังคมเกิดจากการเรียนรู้และการปรับตัวร่วมกันขององค์ประกอบภายใน

ในส่วนของปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศก็เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทชัดเจน โดยไม่ได้จำกัดเพียงการสนับสนุนงบประมาณ แต่ยังครอบคลุมถึงการนำเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น กล้องตรวจจับดินถล่ม ระบบวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดฝึกอบรมเชิงเทคนิคเพื่อเสริมขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ IFRC (2019) และ ADPC (2019) ที่เน้นว่าความร่วมมือพหุภาคีเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับระบบจัดการภัยพิบัติ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่มักมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

เมื่อหันมาพิจารณาวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ซึ่งมุ่งวิเคราะห์กลยุทธ์ในการบริหารจัดการภัยพิบัติของ LGUs พบว่า เมืองบาเกียวได้พัฒนากลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งสี่มิติของ Disaster Management Cycle ได้แก่ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟู มิติด้านการป้องกันมุ่งเน้นไปที่การกำหนด Hazard Zones และการควบคุมการใช้ที่ดิน แม้การบังคับใช้ยังมีข้อจำกัด แต่ก็สะท้อนแนวทางที่สอดคล้องกับ Tierney (2019) ด้านการเตรียมความพร้อม LGUs เน้นการฝึกอบรมและการซ้อมแผน ซึ่งไปในทิศทางเดียวกับ IFRC (2019) และ กัมปนาท (2565) ที่เน้นว่าการเสริมทักษะของบุคลากรและประชาชนเป็นหัวใจของการเตรียมการ

ในมิติการตอบสนอง เมืองบาเกียวใช้ Incident Command System (ICS) ควบคู่กับ Early Warning System (EWS) เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการประสานงาน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ ADPC (2019) ที่ชี้ว่าระบบเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการลดความสูญเสีย แต่ในทางปฏิบัติกลับพบข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของ EWS ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างเท่าเทียม ขณะที่ในมิติการฟื้นฟู LGUs ให้ความสำคัญกับการซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้กลับคืนสู่ภาวะปกติอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ UNDRR (2023) และ Cutter et al. (2008) ที่ต่างย้ำว่าความเร็วและประสิทธิภาพของการฟื้นฟูคือดัชนีชี้วัดความยืดหยุ่นของสังคมในระยะยาว

เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะเห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (UNDRR, 2015; 2023) ที่เน้นการบูรณาการมาตรการทั้งเชิงป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟู โดยมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแกนหลัก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังสะท้อนข้อจำกัด เช่น งบประมาณที่ไม่ต่อเนื่อง การบังคับใช้ Hazard

Zones ที่ยังไม่เข้มแข็ง และความท้าทายด้านการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Pas-iwen (2022) ที่กล่าวว่า LGUs ยังคงเผชิญข้อจำกัดในการทำงานร่วมกับหน่วยงานระดับชาติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยทั้ง 4 ด้านและกลยุทธ์ทั้ง 4 มิติทำงานเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน งบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานเอื้อให้มาตรการเชิงป้องกันและการตอบสนองเป็นไปได้จริง การมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชนช่วยเสริมพลังให้การเตรียมพร้อมและการฟื้นฟูมีประสิทธิภาพ ขณะที่การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาเติมเต็มช่องว่างด้านทรัพยากรและความรู้ ด้วยเหตุนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงยืนยันความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา แต่ยังสะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและนโยบายที่ควรได้รับการปรับปรุง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของ LGUs เมืองบาเกียวให้มีความยืดหยุ่นและพร้อมรับมือภัยพิบัติอย่างยั่งยืนในอนาคต

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติของเมืองบาเกียว โดยประการแรก การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) ทำให้พบว่า การจัดการภัยพิบัติไม่อาจพิจารณาเพียงมิติใดมิติหนึ่งแยกส่วน แต่ต้องมองในลักษณะของ “พลวัตเชิงสัมพันธ์” ระหว่างปัจจัยหลักทั้งสี่ ได้แก่ งบประมาณและการจัดสรรทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี การสนับสนุนจากบุคลากรและการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการดังกล่าวคือ การมองเห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มิได้ทำงานอย่างอิสระ หากแต่เสริมแรงซึ่งกันและกันในการสร้างศักยภาพการบริหารจัดการภัยพิบัติ ตัวอย่างเช่น งบประมาณที่เพียงพอช่วยให้โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีได้รับการพัฒนา ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรทำให้มาตรการเชิงกายภาพและเชิงนโยบายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกก็เข้ามาเติมเต็มช่องว่างด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าความพร้อมของ LGUs เป็นผลลัพธ์จากการบูรณาการปัจจัยเชิงโครงสร้าง สังคม และภายนอกเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม

ในขณะเดียวกันการศึกษากลยุทธ์ในการบริหารจัดการภัยพิบัติได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยพบว่า LGUs ของเมืองบาเกียวได้พัฒนากลยุทธ์ที่ครอบคลุมครบทั้งสี่มิติของ Disaster Management Cycle ได้แก่ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟู ความใหม่ที่น่าประจักษ์คือการที่กลยุทธ์เหล่านี้มิได้ถูกกำหนดขึ้นโดยแยกขาดจากปัจจัยต่าง ๆ หากแต่ถูกหล่อหลอมจากปัจจัยทั้งสี่ประการที่กล่าวมา เช่น งบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกช่วยให้การจัดทำ Hazard Zones และระบบเตือนภัยเกิดขึ้นได้จริง การมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชนช่วยเสริมพลังให้มาตรการด้านการเตรียมความพร้อมและการตอบสนองมีประสิทธิภาพมากขึ้น และโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนามากีทำให้การฟื้นฟูดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ดังนั้น ความรู้ใหม่ที่ได้คือการตระหนักว่า

Citation : Champasi, K., lowatcharin, G., & Thonmanee, K. (2025). Local Government Strategies in Disaster Management

Preparation: A Case Study of Baguio City, the Philippines. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

“กลยุทธ์” มิใช่เพียงเครื่องมือเชิงนโยบาย แต่คือผลลัพธ์ของการบูรณาการปัจจัยเชิงโครงสร้าง ทรัพยากร และสังคมที่ทำให้การบริหารจัดการภัยพิบัติเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่สองประการสำคัญคือ การชี้ให้เห็นพลวัตของปัจจัย ทั้งสี่ที่เกี่ยวพันกันในการสร้างความพร้อม และการเปิดมุมมองใหม่ที่ว่ากลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติเป็น ผลลัพธ์จากการบูรณาการปัจจัยเหล่านี้อย่างเป็นระบบ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้าที่มักเน้นวิเคราะห์ เฉพาะปัจจัยหรือเฉพาะกลยุทธ์เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ความรู้ใหม่เชิงบูรณาการนี้จึงมีคุณค่าทั้งทางทฤษฎีและ เชิงปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบสำหรับการบริหารจัดการภัยพิบัติในบริบทของเมืองอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเมืองบาเกียวได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Implications)

จากผลการวิจัยพบว่า งบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความพร้อมของ LGUs ดังนั้น รัฐบาลท้องถิ่นและส่วนกลางควรกำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณที่ต่อเนื่องและยั่งยืน มากขึ้น โดยเฉพาะงบประมาณด้านการป้องกันและการเตรียมความพร้อมที่มักถูกมองข้าม นอกจากนี้ ควรมี การบังคับใช้มาตรการควบคุมการใช้ที่ดินใน Hazard Zones อย่างจริงจัง เพื่อลดความเสี่ยงจากการก่อสร้าง ในพื้นที่เสี่ยงภัย อีกทั้งภาครัฐควรสนับสนุนการสร้างความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่าง ประเทศ เพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ให้กับ LGUs ในระดับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร (Managerial / Administrative Implications)

ในเชิงการบริหารจัดการ LGUs ควรเน้นการบูรณาการปัจจัยทั้งสี่เข้ากับการดำเนินกลยุทธ์ทั้งสี่มิติของ Disaster Management Cycle อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการฝึกอบรมและเสริมสร้างศักยภาพของ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครในระดับชุมชน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ LGUs ควรลงทุนในระบบเทคโนโลยีการแจ้งเตือนภัยที่ครอบคลุมและเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ รวมถึง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยพิบัติ ขณะเดียวกัน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังและการวางแผนรับมือภัยพิบัติ เพื่อสร้างความมั่นใจและความเป็น เจ้าของในกระบวนการจัดการภัยพิบัติในท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Future Research Recommendations)

แม้ว่างานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นปัจจัยและกลยุทธ์สำคัญในการจัดการภัยพิบัติของ LGUs เมืองบาเกียว แต่ยังมีประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม งานวิจัยในอนาคตควรขยายกรอบการศึกษาไปยังเมืองหรือเขต อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและหาความเหมือนหรือความแตกต่างเชิงบริบท อีกทั้งควรมีการศึกษาที่ใช้ระเบียบ วิธีแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อยืนยันข้อค้นพบเชิงคุณภาพด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น แบบสอบถาม ความพึงพอใจของประชาชนหรือการวัดประสิทธิภาพของระบบเตือนภัย นอกจากนี้ การวิจัยในอนาคตยัง

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤษกรธรณ์ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทองณณ. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

ควรเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อรูปแบบภัยพิบัติและการปรับตัวของชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมความเข้าใจเชิงลึกและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2560). เอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องแผ่นดินไหวและวงแหวนแห่งไฟ.
<https://earthquake.tmd.go.th/documents/file/seismo-doc-1504514820.pdf>
- กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารพิภพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 20(1), 47–65. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Phikun/article/view/260245>
- กึ่งกาญจน์ จงสุขไกล. (2560). ความสามารถในการรับมือและฟื้นฟูชุมชนจากภัยพิบัติน้ำท่วมในภาคกลางและภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 6(2), 1–35.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal/article/view/122343>
- พนิดา จงสุขสม. (2557). การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการภัยพิบัติกรณีศึกษาน้ำท่วมในประเทศไทยและฟิลิปปินส์. *Journal of Business, Innovation and Sustainability*, 9(1), 67–85.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/54958>
- วรรณัย ทองนำ. (2564). การบริหารจัดการอุทกภัยในมิติทางสังคมของมหานครมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ศูนย์เตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติแห่งเอเชีย. (2014). การตระหนักถึงจากความสามารถที่เห็นได้ชัด.
https://www.adpc.net/igo/category/ID780/doc/2015-mqh7Lx-ADPC-DRR_in_Development_Guideline_2014_THAI.PDF
- AHA Centre. (2022). *Philippines: Flooding and landslide in Ifugao, Benguet, and Mountain Province (CAR)*, 07 Jul 2022. ReliefWeb.
<https://reliefweb.int/report/philippines/philippines-flooding-and-landslide-ifugao-benguet-and-mountain-province-car-07-jul-2022>
- Alexander, D. E. (2015). *Disaster and emergency planning for preparedness, response, and recovery*. The Salvation Army Emergency Disaster Services.
<https://salarmycentral.org/edsdirectorsmanual/wp-content/uploads/sites/7/2018/10/Disaster-and-Emergency-Planning-for-Preparedness-Response-and-Recovery.pdf>

- Asian Development Bank. (2024). *Baguio City Smart Flood Warning, Information and Mitigation System – Consolidation Phase: Post-Implementation Review*.
<https://events.development.asia/system/files/materials/2024/02/202402-baguio-city-smart-flood-warning-information-and-mitigation-system-consolidation-phase-post.pdf>
- Cutter, S. L., Burton, C. G., Emrich, C. T., Pike, T. W., Tate, M. M., Webb, J. W., & Gall, M. B. (2008). A place-based model for understanding community resilience to natural disasters. *Global Environmental Change*, 18(4), 598–606.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013>
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82.
<https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4(1), 1–23.
- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation, and vulnerability*. Cambridge University Press.
<https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. (2019). *Philippines: Typhoon Mangkhut Emergency Plan of Action - Operation 12-month update*. ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/philippines/philippines-typhoon-mangkhut-emergency-plan-action-operation-12-month-update-n>
- Law Phil Project. (2010). *Republic Act No. 10121: Philippine Disaster Risk Reduction and Management Act of 2010*.
https://lawphil.net/statutes/repacts/ra2010/ra_10121_2010.html
- National Disaster Risk Reduction and Management Council. (2014). *Final report re effects of Typhoon “Yolanda” (Haiyan)*. Republic of the Philippines.
https://ndrrmc.gov.ph/attachments/article/1329/FINAL_REPORT_re_Effects_of_Typhoon_YOLANDA_HAIYAN_06-09NOV2013.pdf
- PAGASA. (2023). *Climatology and agrometeorology branch: Tropical cyclone statistics*.
<https://www.pagasa.dost.gov.ph/climate/tropical-cyclone-information>
- Pas-iwen, J. G. (2022). Disaster risk reduction management committee capability: High-risk barangays of Baguio City. *International Journal of Advanced Research and*

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, ฤทธวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทอนมณี. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

Publications, 5(12), 14–19. <https://www.ijarp.org/published-research-papers/dec2022/Disaster-Risk-Reduction-Management-Committee-Capability-High-Risk-Barangays-Of-Bagui-City.pdf>

- Philippine Institute of Volcanology and Seismology. (1990). *The July 16, 1990 Luzon earthquake: Summary report*. Department of Science and Technology, Philippines. <https://www.phivolcs.dost.gov.ph/index.php/17-earthquake/26-1990-july-16-ms7-9-luzon-earthquake>
- Renn, O. (2008). *Risk governance: Coping with uncertainty in a complex world*. Earthscan (Routledge). <https://doi.org/10.4324/9781849772440>
- Tierney, K. (2019). *Disasters: A sociological approach* (pp. 45–78). Polity Press.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2022). *The human cost of disasters: An overview of the last 20 years (2000–2019)*. <https://www.undrr.org/publication/human-cost-disasters-overview-last-20-years-2000-2019>
- UNDRR. (2015). *Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030*. United Nations Office for Disaster Risk Reduction. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2023). *Report of the midterm review of the implementation of the Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030*. <https://sendaiframework-mtr.undrr.org/publication/report-midterm-review-implementation-sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

Citation : กิตติศักดิ์ จำปาสี, กฤชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, และ กษิพัทธ์ ทอนมณี. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1 - 22. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288244>

การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน
อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic
Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District,
Surin Province

นวรรตน์ นิธิชัยนันต์^{1*}, ลลนา สุขพิศาล², ธราธร ภูพันธ์เชือก³, ทรงกลด พลพวก⁴,
วิมลกานต์ นิธิศิริวริตกุล⁵ และ ศรัญญา นาเหนือ⁶

Navarat Nithichaianan^{1*}, Lalana Kaewpila², Tharathorn Phuphanchueak³,
Songklot Phonphuak⁴, Wimolkarn Nithisiriwaritkunk⁵, and Saranya Suntararuk⁶

¹⁻⁶คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Science Surindra Rajaphat
University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : Navarat@srnu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.288629

Received : April 24, 2025; Revised : October 8, 2025; Accepted : October 14, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์ พบว่า มีรูปแบบตลาด ได้แก่ รูปแบบตลาดผู้ผลิต คือ สมาชิกนำผลผลิตผักจำหน่ายเองที่ตลาดนัดชุมชน ตลาดนัดประจำอำเภอ และร้านค้าในชุมชน รูปแบบตลาดผูกพัน คือ ขั้วตกลองส่งผลผลิตผัก และข้าวให้กับโรงพยาบาลจังหวัดสุรินทร์ โรงพยาบาลอำเภอกาบเชิง รูปแบบตลาดผู้จำหน่าย คือ การขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลางและแม่ค้าในชุมชนที่นำไปจำหน่ายต่อที่ตลาดประจำอำเภอและตลาดนัด และรูปแบบตลาดออนไลน์ คือ จำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ Line Facebook ของสมาชิก โดยแนวทางการพัฒนา ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ควรสร้างเครือข่ายตลาดเกษตรอินทรีย์ทั้งภายใน และภายนอกระดับตำบล ระดับจังหวัด เพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ควรพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่และสร้างฐานลูกค้าที่กว้างขึ้น ควร

Citation : Nithichaianan, N., Kaewpila, L., Phuphanchueak, T., Phonphuak, S., Nithisiriwaritkunk, W., & Suntararuk, S. (2025).

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian
Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 23 - 36.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

นำเสนอเรื่องราวผลผลิตอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จัก และควรเรียนรู้การตลาดอยู่เสมอ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ (Keywords) : เกษตรอินทรีย์, เกษตรปลอดภัย, ตลาดออนไลน์

Abstract

This research is aimed to study market of organic agriculture products of organic agriculture community enterprise and market of organic agriculture products of organic agriculture community enterprise. The research finding result market of organic agriculture products of organic agriculture community enterprise has researched found that the style of market in which is composed of manufacture market style. The manufacture market is essentially the members who bring the output of vegetables to purchase by themselves at community market, district market and local market. The style of engagement market is farmers who do the contract for vegetable & rice distribution to Surin province hospital, Kap Cheong district hospital. The style of supplier market is purchased to mass production sales for middle man & retailers in community toward district market and local market distribution. The style of online market is the distribution through online platform & social media such LINE, Facebook's' member by the approach of organic agriculture product market development from organic agriculture community enterprise. This research is suggested that build of network to organic agriculture market Both inside and outside in Tambon level, Province level in objective with mutual knowledge exchange. This research is recommended that development of channel & platform online marketing so as to Increase your chances of reaching new customer groups & customer relationship worldwide. The representation is involved with organic agriculture product well known for customers through content communication, message. At last, Always learning marketing of to create competitiveness, Which will lead to increased income generation.

Keywords : Organic farming, Safe farming, Online market

บทนำ (Introduction)

จังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการใช้ทุนทรัพยากรเป็นฐานในการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ซึ่งจังหวัดสุรินทร์มียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่เป็นจังหวัดนาร่องการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัด

Citation : นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธราธร ภูพันธ์เชือก, ทรงกลด พลพวก, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, และ ศรัญญา นาเหนือ.

(2568). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 23 - 36. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.288629>

สุรินทร์ตามแผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2566-2570 “เมืองเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน ท่องเที่ยววิถีสุรินทร์ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจรและยั่งยืน เป้าประสงค์ เพื่อเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรอินทรีย์ และเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ (สำนักงานจังหวัดสุรินทร์, 2566: 90) ทั้งนี้ จังหวัดสุรินทร์เริ่มดำเนินนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 ประกาศให้จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดนาร่องการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรในแต่ละอำเภอได้มีการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ซึ่งอำเภอกาบเชิงเป็นหนึ่งในอำเภอของจังหวัดสุรินทร์ที่เกษตรกรมีการเพาะปลูกพืชผลเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งตำบลโคกตะเคียน อำเภอ กาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นหนึ่งในตำบลที่ประชาชนมีการเพาะปลูกทำเกษตรอินทรีย์ และมีการรวมกลุ่มกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ แต่อย่างไรก็ตามด้วยการดำเนินงานกันเองของคนในชุมชนที่ขาด ประสิทธิภาพ ทักษะการดำเนินงานการเป็นผู้ประกอบการให้ศักยภาพมีความสามารถในการแข่งขันก้าวทันกับความสมัยใหม่ รวมทั้งเทคนิควิทยาการและความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มาพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การเข้าถึงโอกาสทางการตลาดและการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ให้สามารถดำรงอยู่ได้กับสถานการณ์ของยุคสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นผลทำให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นประสบปัญหาและบางรายต้องล้มเลิกกิจการซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานราก นอกจากนี้ปัจจุบันการดำรงชีวิตของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ การแสวงหาอาหารสุขภาพและปลอดภัย ในขณะเดียวกันใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมและหันมาบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวโน้มของพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันเน้นการดูแลสุขภาพและอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น จึงเป็นโอกาสของวิสาหกิจชุมชนที่จะสามารถขยายการตลาดที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม และการแข่งขันที่รุนแรง อีกทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ซึ่งเป็นผลกระทบด้านการผลิต การตลาด ที่ไม่ตอบสนองกับความต้องการของตลาด ได้ซึ่งปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวกลุ่มเกษตรอินทรีย์จำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และนอกจากนี้ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์ได้นำเสนอถึงตลอดระยะเวลาการขับเคลื่อนงานด้านเกษตรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ที่ผ่านมา พบปัญหาอุปสรรค เช่น ขาด การรวมกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง และยังไม่สามารถผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้เพียงพอตามความต้องการของตลาด สินค้าเกษตรมีต้นทุนสูงจากการใช้สารเคมีที่มีราคาแพง มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานอินทรีย์ และจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มลดลง ซึ่งเกิดจากสังคมผู้สูงอายุและการอพยพย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพอื่น (สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดสุรินทร์, 2566)

Citation : Nithichaianan, N., Kaewpila, L., Phuphanchueak, T., Phonphuak, S., Nithisiriwaritkunk, W., & Suntararuk, S. (2025).

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 23 - 36.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ และสามารถตอบสนองกับความต้องการของตลาดรวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อันนำไปสู่การเติบโตและสร้าง ความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์

ตลาดของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ โดย ศุภชัย หล่อโลหการ และคณะ (2550: 125-133 อ้างใน นุสรรา ลาภวนารณ, 2560 : 24) ประกอบด้วย ดังนี้

1. ตลาดทางเลือก โดยมีรูปแบบของตลาดทางเลือก ดังนี้

1.1 ตลาดท้องถิ่น ตลาดท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะให้คำตอบแทนต่อเกษตรกรสูงกว่าตลาดแบบอื่นเนื่องจากเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้บริโภคได้โดยตรง ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าขนส่งและค่าแรงเพิ่มขึ้นแต่จัดว่าไม่สูงมาก เพราะตลาดเหล่านี้มักไม่ได้อยู่ห่างไกลกับแหล่งผลิตและด้วยปริมาณการขายที่น้อย แรงงานที่ใช้ในการจัดเตรียมผลผลิตมักเป็นแรงงานในครัวเรือน ประโยชน์อีกด้านหนึ่งของตลาดท้องถิ่นคือ ช่วยทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นชุมชน มีเอกลักษณ์และมีความผูกพันร่วมกันเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคและความเปลี่ยนแปลงของตลาด ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดได้เร็วขึ้น ทั้งยังเกื้อกูลต่อการพัฒนาสังคม อนุรักษ์พลังงานและช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยทำให้เงินทุนหมุนเวียนในท้องถิ่นมากขึ้น

1.2 ตลาดในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นตลาดที่เปิดขายในช่วงเช้าตรู่ และมักจะเปิดขายในช่วงระยะเวลาสั้นๆ เพียง 1-2 ชั่วโมง สมาชิกในชุมชนนำสินค้าที่ผลิตได้ในครอบครัวมาจำหน่าย สินค้าส่วนใหญ่มักเป็นอาหารสดหรืออาหารแปรรูปอย่างง่าย ตลาดในชุมชนเหมาะกับผลผลิตจากเกษตรกรรายย่อย เป็นผลผลิตที่ไม่ค่อยมีการผลิตในชุมชนมากนักและควรเป็นผลผลิตที่มีความต่อเนื่อง แต่ไม่เหมาะกับผลผลิตที่มีปริมาณมาก เพราะตลาดชุมชนมักมีขนาดเล็กไม่เพียงพอที่รองรับผลผลิตที่ออกพร้อมกันเป็นจำนวนมากได้ ตลาดชุมชนในลักษณะนี้มักพบในชุมชนเกษตรกรที่มีการผลิตหลากหลายและเป็นชุมชนที่มีประชากรมาก

Citation : นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธราธร ภูพันธ์เชือก, ทรงกลด พลพวก, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, และ ศรัณยู นาเหนือ.

(2568). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 23 - 36. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.288629>

พอสมควร ข้อดีของตลาดชุมชนคือ เกษตรกรผู้ผลิตเสียค่าใช้จ่ายในการขายผลผลิตต่ำมาก ทำให้เกษตรกรได้รับรายได้เต็มจากการขาย ซึ่งได้เงินสดเป็นรายได้ประจำจะช่วยแบ่งเบาภาระสำหรับค่าใช้จ่ายประจำวันของครอบครัวเกษตรกรได้ แต่ราคาผลผลิตที่จำหน่ายในตลาดชุมชนนี้มักจะมีราคาค่อนข้างต่ำ เพราะความสามารถในการซื้อสินค้ามีอยู่น้อย นอกจากนี้ตลาดในชุมชนมักจะไม่ใช้ตลาดเฉพาะผลผลิตเกษตรอินทรีย์เท่านั้น เพราะผู้ขายอาจเป็นสมาชิกคนใดก็ได้ในชุมชนที่ต้องการนำผลผลิตของตนมาจำหน่าย และผู้ซื้อมักให้ความสำคัญกับสินค้าที่ต้องการใช้มากกว่าเรื่องความเป็นเกษตรอินทรีย์

1.3 ตลาดนัดท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นตลาดคล้ายกับตลาดชุมชน แต่อาจมีขนาดใหญ่กว่าและมักจัดในที่ที่มีผู้บริโภคมองเห็นแน่นอน เช่น โรงพยาบาล สถานที่ราชการต่าง ๆ ตลาดนัดนี้จะเปิดขายเฉพาะวันที่กำหนดไว้ ระยะเวลาในการเปิดอาจเพียงครึ่งวันหรือเต็มวันขึ้นกับปริมาณผู้บริโภคและข้อจำกัดของสถานที่ในตลาดนัดเช่นนี้มักจะต้องการกลุ่มบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการประสานงานกับเจ้าของพื้นที่และประชาสัมพันธ์ให้กับผู้บริโภค ซึ่งกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นผู้จัดตลาดนัดนี้อาจมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติของเกษตรกรที่จะนำผลผลิตเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัด ความชัดเจนในนโยบายลักษณะนี้จะช่วยให้ตลาดนัดเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญได้เช่นกัน เช่น ผลผลิตต้องมาจากการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือเริ่มจากการเปิดตลาดนัดให้กับเกษตรกรทั้งหมดแต่กำหนดเงื่อนไขให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ตามระยะเวลาที่กำหนด

1.4 ตลาดสมาชิก ตลาดระบบนี้เป็นตลาดสมาชิกเน้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยมีการวางแผนการผลิตร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค มีการตกลงราคาล่วงหน้า และอาจมีการสนับสนุนเงินทุนล่วงหน้าให้กับเกษตรกรเพื่อใช้ลงทุนในการผลิต โดยผู้ผลิตจะจัดส่งผลผลิตให้กับผู้บริโภคโดยตรง ระบบตลาดสมาชิกจะเน้นผลผลิตที่เป็นผักสดเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจมีผลไม้ร่วมด้วยบ้างเล็กน้อย นอกจากนี้เกษตรกรผู้ผลิตหรือผู้จัดส่งจำเป็นต้องมีรถบรรทุกและโรงงานในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

1.5 ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน (Specialized shop) เป็นร้านค้าที่มีนโยบายในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์โดยตรงหรืออาจเป็นร้านสุขภาพและมีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ร่วมจำหน่ายด้วย ซึ่งความแตกต่างของเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย โดยเกษตรอินทรีย์ คือ การผลิตทางการเกษตรในฟาร์ม ไม่มีการใช้สารเคมีทุกชนิด ส่วนเกษตรปลอดภัยคือ การผลิตทางการเกษตรที่สามารถใช้สารเคมี แต่ใช้ในปริมาณอยู่ในระดับต่ำที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2568) ดังนั้นร้านเกษตรอินทรีย์และร้านสุขภาพอยู่ที่ความเข้มงวดในการคัดสรรสินค้าเข้ามาจำหน่ายในร้านเกษตรอินทรีย์สินค้าที่มีจะต้องมาจากการบวนการผลิตที่เป็นเกษตรอินทรีย์ที่ตรวจสอบได้ ในขณะที่ร้านสุขภาพอาจยอมรับสินค้าที่ได้จากการผลิตที่ควบคุมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชหรือการผลิตที่ปลอดจากสารเคมีเข้ามาจำหน่ายได้ สินค้าที่มีจำหน่ายในร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน ได้จากการรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ กลุ่ม

Citation : Nithichaianan, N., Kaewpila, L., Phuphanchueak, T., Phonphuak, S., Nithisiriwaritkunk, W., & Suntararak, S. (2025).

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 23 - 36.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

ผู้บริโภคที่สนใจในผลผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความสนใจด้านการรักษาสุขภาพ ร้านค้าปลีกเฉพาะด้านเหล่านี้มักพบได้ในตัวเมืองที่เป็นชุมชนของผู้บริโภคเป็นหลัก ดังนั้นทำเลที่ตั้งของร้านที่สะดวกต่อกลุ่มลูกค้าเป้าหมายจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ร้านประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะกระแสความตื่นตัวเรื่องสุขภาพ

1.6 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ลักษณะตลาดขายส่งเฉพาะด้าน คือการขายผลผลิตให้กับร้านอาหาร โรงแรม หรือโรงครัวขององค์กร เช่น โรงเรียน และโรงพยาบาล ตลาดประเภทนี้จะเกิดขึ้น ได้ก็ต่อเมื่อผู้บริโภคโดยรวมมีความตื่นตัวเรื่องเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างสูง

1.7 ตลาดออนไลน์ การจำหน่ายสินค้าเกษตรอีกช่องทางหนึ่งซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถหาลูกค้าได้อย่างกว้างขวางทั้งภายในและต่างประเทศ คือ การจำหน่ายสินค้าเกษตรแบบออนไลน์ทั้งในรูปแบบการดำเนินการด้วย social media ที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็น Facebook Line Tiktok หรือนำสินค้าลงไปจำหน่ายในแพลตฟอร์ม เช่น Lazada Shopee Amazon เป็นต้น ซึ่งลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าได้ง่ายและสะดวก (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2568).

2. ตลาดกระแสหลัก โดยมีรูปแบบของตลาดกระแสหลัก ดังนี้

2.1 ซูเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์สโตร์ขนาดใหญ่ ซูเปอร์มาร์เก็ตมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้ออาหารของผู้คนในเมืองใหญ่ การมีรายได้มากขึ้นของประชากร และประการสุดท้ายการที่ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น ประกอบกับการที่แนวทางการตลาดของซูเปอร์มาร์เก็ตเสนอสินค้าที่มีคุณภาพสม่ำเสมอว่าตลาดสด มีความสะดวกสบายในการเดินทาง สามารถเลือกหาสินค้าอุปโภคได้ในคราวเดียว ยิ่งไปกว่านั้นตลาดโมเดิร์นเทรดต้องการเข้าสู่ตลาดกลางและล่างมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการเสนอขายสินค้าที่มีความหลากหลาย มีคุณภาพ ราคาไม่สูงนักและสะดวกต่อลูกค้า

2.2 ตลาดส่งออก ข้อดีของตลาดนี้คือเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่และกำลังซื้อสูง ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า แต่อุปสรรคหลักสำคัญของตลาดส่งออกคือ เรื่องการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากมาตรฐานการนำเข้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละประเทศคู่ค้ามีความแตกต่างกัน ทั้งในการส่งออก สินค้าไปยังประเทศในกลุ่มยุโรป อเมริกา หรือญี่ปุ่น เป็นต้น ดังนั้นต้องเรียนรู้กฎระเบียบ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศผู้นำเข้าเสียก่อนจึงทำการรับรองมาตรฐานการผลิต

กล่าวโดยสรุป ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มีรูปแบบตลาด 2 ลักษณะ คือ ตลาดทางเลือก ได้แก่ ตลาดท้องถิ่น ตลาดในชุมชน ตลาดนัดท้องถิ่น ตลาดสมาชิก ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน และตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ส่วนตลาดกระแสหลัก ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์สโตร์ขนาดใหญ่ โดยผู้วิจัยใช้เป็นแนวคิดและแนวทางการศึกษารวมทั้งใช้อธิบายวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประธาน สมาชิก และตัวแทนภาครัฐเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกต โดยศึกษาในประเด็นตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยการพิสูจน์ว่าข้อมูลนั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบคือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างร่วมกับการสังเกต กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้และนัดสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ โดยมีการบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

2. สนทนากลุ่มนำผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาที่รวบรวมได้โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในกรอบการวิจัยให้เป็นระบบ โดยเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มีผลผลิตอินทรีย์ทั้งประเภทผักและผลไม้ โดยการจำหน่ายมีทั้ง การจำหน่ายปลีกและส่ง โดยมีตลาดรองรับที่ส่งประจำคือ การส่งผักให้กับโรงพยาบาลสุรินทร์ และ โรงพยาบาลอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ในลักษณะสัญญาต่อปีและมีการตกลงราคาซื้อขายกันซึ่งผลผลิตที่ ส่ง ได้แก่ ฟักทอง ฟัก คื่นช่าย กวางตุ้ง หอม ผักชี บวบ สลัด แตงกวา ผักกาดขาว และข้าว นอกจากส่งให้กับโรงพยาบาลแล้วมีการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงแปลง ได้แก่ หอม ฟักทอง แตงกวา พริก และมะเขือเปราะ ซึ่งพ่อค้าคนกลางเป็น พ่อค้าจากต่างจังหวัด เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งเป็นจังหวัดใกล้เคียง และ พ่อค้าจากต่างอำเภอ ได้แก่ อำเภอปราสาท อำเภอท่าตูม อำเภอกระสัง เป็นต้น ส่วนแม่ค้าเป็นแม่ค้าในชุมชน ซึ่งมารับซื้อผักเพื่อนำไปจำหน่ายต่อที่ตลาดประจำอำเภอ และตลาดนัดในชุมชนและตลาดนัดนอกชุมชน นอกจากนี้สมาชิกมีการนำผลผลิตไปจำหน่ายด้วยตนเอง เช่น ตลาดนัดชุมชน ตลาดนัดประจำอำเภอ และจำหน่าย ให้กับร้านค้า ร้านอาหารในชุมชน ซึ่งการขายในตลาดนัดสามารถจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้บริโภคได้โดยตรงตลาดจะเปิดตามวันที่กำหนด คือ วันพุธและวันศุกร์ ระยะเวลาในการขายเพียงครึ่งวันถึงแม้จะขายปริมาณไม่มากแต่เป็นการซื้อขายในลักษณะมิตรไมตรีต่อกันไม่มีการแข่งทางการค้าเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ขายตรงในชุมชนที่มีการสั่งซื้อ เช่น ขายตามบ้าน ร้านค้า และการออกร้านตามงาน และส่วนน้อยมี การขายผ่านออนไลน์ Facebook ของสมาชิกเอง ในส่วนของการจำหน่ายผลไม้จำหน่ายแบบขายปลีกเนื่องจากผลผลิตมีปริมาณไม่มากเมื่อถึงฤดูกาลเก็บผลไม้เก็บขายให้กับคนในชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นรูปแบบ ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะรูปตลาดที่สำคัญ ดังนี้

1. รูปตลาดของผู้ผลิต คือ สมาชิกนำผลผลิตจำหน่ายด้วยตนเอง เช่น ตลาดนัดในชุมชนโดยสมาชิกกลุ่มนำผลผลิตไปจำหน่ายเอง ซึ่งตลาดจะเปิดขายเฉพาะวันที่กำหนดโดยใช้เวลาซื้อขายเพียงครึ่งวัน ซึ่งการขายในตลาดนัดชุมชนเป็นลักษณะตลาดที่ไม่มีการแข่งขัน แต่เป็นลักษณะที่มีความผูกพันและมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ราคาสินค้าสามารถต่อรองกันได้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันที่ไม่เพียงแต่กิจกรรมการซื้อขายเท่านั้น

2. รูปแบบตลาดผูกพัน คือ เป็นรูปแบบทำสัญญาข้อตกลงซื้อขายระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์กับโรงพยาบาล โดยกลุ่มส่งผลผลิตผักให้กับโรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลจังหวัดสุรินทร์และโรงพยาบาลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยโรงพยาบาลจะมีการสั่งซื้อผลผลิตไว้ล่วงหน้าและกำหนดราคาตามที่ตกลงซื้อขายกัน โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์เพาะปลูกผลผลิตตามการสั่งซื้อในสัญญาและส่งผลผลิตให้ตามที่กำหนดในสัญญาคือ 1 ปี เมื่อสิ้นปีทำสัญญา ข้อตกลงกันใหม่ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์และโรงพยาบาลเป็นสัญญาปีต่อปี ซึ่งโรงพยาบาลเป็นตลาดหลักรองรับผลผลิตผักที่แน่นอนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์

Citation : นวรัตน์ นิธิชัยนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธราธร ภูพันธ์เชือก, ทรงกลด พลพวง, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, และ ศรีธัญญา นาเหนือ.

(2568). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 23 - 36. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.288629>

3. รูปแบบตลาดของผู้จำหน่าย คือ เป็นลักษณะของการจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางที่ซื้อผลผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายต่อ ได้แก่ พ่อค้าในตลาดสดประจำอำเภอมารับซื้อผลผลิตถึงแหล่งผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายต่อที่ตลาด พ่อค้าและแม่ค้าในชุมชนสั่งซื้อผลผลิตโดยมีการซื้อ ขาย ณ แหล่งผลิต และร้านค้าในชุมชนที่รับซื้อผลผลิตฝากเพื่อนำไปจำหน่ายต่อในชุมชน

4. รูปแบบตลาดออนไลน์ คือ เป็นลักษณะของการจำหน่ายผลผลิตผ่านทาง Facebook ของกลุ่มและสมาชิก เมื่อมีผลผลิตที่จะจำหน่ายโดยมีการประชาสัมพันธ์และนำเสนอผลผลิตที่สอดคล้องกับตลาดสมัยใหม่และการเข้าถึงลูกค้าได้โดยตรงและการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าได้สะดวกรวดเร็วและสามารถทราบความต้องการของลูกค้า ทั้งมีการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าได้ตลอดเวลา ซึ่ง Facebook เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีลูกค้าสั่งซื้อสินค้าและสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตอีกช่องทางหนึ่งของกลุ่ม

แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

โดยนำปัญหาตลาดของกลุ่มมาเป็นแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ คือ

1. ปัญหาขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาดกับกลุ่มวิสาหกิจภายนอกชุมชน และการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิต การตลาด เพื่อนำมาพัฒนา กลุ่ม ในด้านการผลิต การตลาดให้สอดคล้องกับตลาด

2. ปัญหาสินค้าในบางช่วงฤดูกาลผลผลิตมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ซึ่งสาเหตุ ส่วนใหญ่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง สภาพอากาศร้อน ฝนตกหนัก ส่งผลกระทบต่อการเพาะปลูกทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายและความต้องการของตลาด นอกจากนี้การเพาะปลูกผักปลอดสารพิษมักเผชิญกับแมลงกัดกินผลผลิตทำให้ราคาตกต่ำถือเป็นอุปสรรคต่อการตลาดและความไม่แน่นอนของผลผลิต

3. ปัญหาแหล่งรับซื้อจำกัด ซึ่งการจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ใช้รูปแบบเดิม ๆ คือขายด้วยตนเองในตลาดนัดและขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าในชุมชน โดยไม่ได้แสวงหาโอกาสแหล่งรับซื้อใหม่ๆ หรือตลาดแหล่งใหม่ในการกระจายผลผลิตให้มากขึ้น ประกอบกับขาดความรู้ทางการตลาดที่จะนำเสนอผลผลิตให้ลูกค้าได้รู้จักผลผลิตที่ปลอดสารพิษและมีประโยชน์ต่อสุขภาพ อีกทั้งสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มจำหน่ายในระดับชุมชนเท่านั้น ตลาดยังไม่กว้างและลูกค้ายังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

4. ปัญหาขาดความรู้ทักษะทางด้านการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะการขายผ่านออนไลน์ที่จะนำเสนอผลผลิตให้ผู้ซื้อมีความสนใจและดึงดูดใจให้ซื้อผลผลิตได้ นอกจากนี้ไม่มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีทักษะในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต จึงทำให้เกิดความไม่มั่นใจที่จะลงขายในออนไลน์ ส่งผลให้การขายออนไลน์ไม่มีความต่อเนื่อง อีกทั้งปัจจุบันผู้บริโภคยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากนัก โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเฉพาะกลุ่มเดิมๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะการสื่อสารแบบปากต่อปาก

Citation : Nithichaianan, N., Kaewpila, L., Phuphanchueak, T., Phonphuak, S., Nithisiriwaritkunk, W., & Suntararak, S. (2025).

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 23 - 36.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

5. ปัญหาด้านราคาผลผลิต เนื่องจากผลผลิตที่จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางจะไม่สามารถกำหนดราคาขายเองได้ โดยการกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนด เนื่องจากจำหน่ายในราคาขายส่ง และราคาผลผลิตมีความไม่แน่นอนเนื่องจากราคาราคาอิงตามราคาท้องตลาด นอกจากนี้ราคาผลผลิตที่จำหน่ายในตลาดชุมชนมีราคาค่อนข้างต่ำเพราะความสามารถกำลังซื้อสินค้ามีน้อย

แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1. ควรสร้างเครือข่ายตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ระดับตำบล ระดับจังหวัด เพื่อสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเชื่อมโยงกันในการสร้างความเข้มแข็งทางการตลาด ซึ่งการมีเครือข่ายช่วยให้กลุ่มเกิดการพัฒนากลุ่มช่วยให้เกิดแรงผลักดันในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทำให้เกิดแนวคิดใหม่เพื่อนำมาพัฒนากลุ่ม ทั้งนี้เครือข่ายเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกันและร่วมมือกันสนับสนุนซึ่งกันและกันในการผลิต การจัดทำหมาย ตลอดจนความ ร่วมมือทั้งด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ เป็นต้น อันเป็นการเสริมโอกาสพร้อมกับลดปัญหาที่เผชิญอยู่ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และมีอำนาจในการต่อรองทางการค้าได้เพิ่มมากขึ้น

2. ควรพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคให้มากขึ้น เพื่อสร้างการเติบโตและสร้างฐานลูกค้าที่กว้างขึ้น เป็นการเพิ่มศักยภาพการจำหน่ายสินค้า อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นช่องทางที่จะนำสินค้าไปสู่ผู้บริโภคโดยเฉพาะในปัจจุบันผู้บริโภคนิยมความสะดวกสบาย กลุ่มต้องปรับเปลี่ยนหันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอสินค้าอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จัก อีกทั้งเพิ่มช่องทางการเข้าถึงผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งการจำหน่ายช่องทางออนไลน์สามารถจำหน่ายไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายโดยตรง โดยการขายผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Line อีกทั้งการสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของลูกค้าและความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะวางแผนการผลิตที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง และสร้างโอกาสทางการค้าและการจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น

3. ควรนำเสนอเรื่องราว (Story) ที่สื่อถึงความเป็นผลผลิตอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคผ่านการตลาดบนอินเทอร์เน็ต โดยการสื่อสารเนื้อหารูปภาพ และข้อความที่สอดคล้องกับเรื่องราว (Story) เช่น กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งการสื่อสารเรื่องราวมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มผู้บริโภค ที่สามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้มากยิ่งขึ้นและเกิดการคุ้นเคยในตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งปัจจุบันการเสนอขายสินค้าต้องมีเรื่องราวให้กับสินค้าเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะกระตุ้นและดึงความสนใจกับผู้บริโภคได้ อีกทั้งเป็นส่วนสำคัญของการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้

Citation : นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธรรพร ภูพันเชื้อก, ทรงกลด พลพวก, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, และ ศรัณยู นาเหนือ.

(2568). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 23 - 36. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

4. ควรเรียนรู้การตลาดอยู่เสมอ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและสอดคล้องกับความต้องการลูกค้ามากขึ้น ปัจจุบันการแข่งขันสูงขึ้นมีคู่แข่งมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อยอดขายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญทางการตลาดที่สมาชิกทุกคนต้องรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เพื่อปรับตัวและรองรับสถานการณ์ทางการตลาดได้ ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ต้องมีความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป เช่น ความต้องการสะดวกสบายมากขึ้น หรือความนิยมการซื้ออาหารแปรรูปหรือพร้อมที่จะนำไปปรุงอาหารได้เลย เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งการตลาดจึงมีบทบาทสำคัญต่อการประกอบการที่สามารถสร้างความเติบโตและมีความมั่นคงให้กับกลุ่มได้ ดังนั้นกลุ่มควรปรับวิธีคิดใหม่ เรียนรู้การตลาดใหม่ๆ อยู่เสมอเพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตและการจำหน่ายที่สอดคล้องกับตลาดในปัจจุบันและอนาคตได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ประกอบด้วย 1) ตลาดของผู้ผลิต คือ สมาชิกนำผลผลิตจำหน่ายด้วยตนเอง เช่น ตลาดนัด ตลาดชุมชน เป็นต้น โดยลักษณะตลาดไม่มีการแข่งขันกันเป็นในลักษณะความผูกพันและมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย 2) รูปแบบตลาดผูกพัน คือ เป็นรูปแบบที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มีข้อตกลง ร่วมกันในการส่งผักและราคาผัก โดยจัดทำสัญญาการซื้อขายพืช ผักล่วงหน้า ได้แก่ โรงพยาบาล โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์สามารถส่งผลผลิตให้ตามที่กำหนดในสัญญา ขณะเดียวกันช่วยให้กลุ่มสามารถวางแผนการผลิต ได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ 3) รูปแบบตลาดของผู้จำหน่าย คือ การจำหน่ายผักให้กับพ่อค้าคนกลาง แม่ค้าในชุมชนโดยทำการซื้อขาย ณ แหล่งผลิต และร้านค้าในชุมชนที่รับซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายต่อ และ 4) รูปแบบตลาดออนไลน์ โดยการจำหน่ายผลผลิตผ่านทาง Facebook ของกลุ่มและสมาชิก เมื่อมีผลผลิตที่จะจำหน่ายโดยมีการประชาสัมพันธ์และนำเสนอผลผลิตที่สอดคล้องกับตลาดสมัยใหม่และการเข้าถึงลูกค้าได้โดยตรงและการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าได้สะดวกรวดเร็วและสามารถทราบความต้องการของลูกค้า ทั้งมีการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าได้ตลอดเวลา ซึ่ง Facebook เป็นช่องทางการจำหน่ายที่มีลูกค้าสั่งซื้อสินค้าและสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตอีกช่องทางหนึ่งของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ แยมทองคำ (2561 : 81) ศึกษาแนวทางการ พัฒนารูปแบบการจัดการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะรูปแบบตลาดยังคงเป็นตลาดของผู้จัดจำหน่ายกล่าวคือ ต้องผ่านคนกลางเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการจัดจำหน่ายสาเหตุจากขาดแคลนกำลังคนและขาดทักษะในการจำหน่าย ซึ่งคนกลางดังกล่าวต้องไม่ใช่พ่อค้าคนกลาง แต่

Citation : Nithichaianan, N., Kaewpila, L., Phuphanchueak, T., Phonphuak, S., Nithisiriwaritkunk, W., & Suntararuk, S. (2025).

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 23 - 36.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

เป็นลักษณะของตัวแทนผู้ผลิตทำหน้าที่ในการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยและเป็นตลาดสินค้าเฉพาะ กล่าวคือเป็นตลาดที่ขายสินค้าเกษตรปลอดภัยโดยต้องแยกจากตลาดสินค้าเกษตรทั่วไปเพื่อสร้างความแตกต่าง ส่วนกลุ่มเป้าหมายกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มคนที่รักสุขภาพที่เป็นทั้งผู้บริโภคคนสุดท้ายที่ซื้อไปเพื่อบริโภคเองและผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ซื้อไปเพื่อผลิตหรือจำหน่ายต่อ เช่น โรงแรม โรงเรียน ร้านอาหาร และห้างสรรพสินค้า

แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ดังนั้นควรสร้างเครือข่ายตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ระดับตำบล ระดับจังหวัด เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทำให้เกิดแนวคิดใหม่โดยเชื่อมโยง ในการสร้างความเข้มแข็งทางการตลาด นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองทางการค้าได้มากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ ฐานมั่น และนิรินธนา บุษปฤกษ์ (2562) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรลดผลกระทบผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ตลาดเกษตรกรรมมีการสร้างเครือข่ายภายใน ภายนอกตำบล เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการเผยแพร่ความรู้ ด้านการทำเกษตรและชักชวนกันออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากตลาดนัดในตำบล และสอดคล้องกับสุกัญญา พยุงสิน (2561) ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย (ผัก และผลไม้) แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดลพบุรีผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายและ เชื่อมโยงธุรกิจระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีการสร้างกลุ่มสมาชิกเพื่อการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยเพื่อไว้ให้คำแนะนำในการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผักและผลไม้ให้ถูกวิธี รวมไปถึงการได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการผลิตผักผลไม้ปลอดภัย ควรพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคให้มากขึ้น เพื่อสร้างการเติบโตและสร้างฐานลูกค้าที่กว้างขึ้น เป็นการเพิ่มศักยภาพการจำหน่ายสินค้า ซึ่งการจำหน่ายช่องทางออนไลน์สามารถจำหน่ายไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายโดยตรง โดยการขายผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Line อีกทั้งการสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของลูกค้าและความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะวางแผนการผลิตที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริงและสร้างโอกาส ทางการค้าและการจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนุสรา ลาภภูวนารถ (2560: 359) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามแนวทาง เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยกลุ่มเกษตรกรมีการใช้เว็บไซต์ (Website) และใช้การตลาดผ่านสื่อสังคม (Social Media Marketing: SMM) ได้แก่ เฟสบุ๊ก (Facebook) บล็อก (Blog) โดยมีชื่อโดเมนนามตามชื่อกลุ่ม ที่ทำให้ ผู้ซื้อจดจำได้ง่าย และจากการสอบถามทางโทรศัพท์ เชื่อมโยงสู่การตลาดผ่านสื่อสนทนา (Instant Messenger [IM] Marketing) เช่น ไลน์ (Line) เพื่อจูงใจและกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อในที่สุด ควรนำเสนอเรื่องราว (Story) ที่สื่อถึงความเป็นผลผลิตอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคผ่าน การตลาดบนอินเทอร์เน็ต โดยการสื่อสารเนื้อหา รูปภาพ และข้อความที่สอดคล้องกับเรื่องราว (Story)

Citation : นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธรรพร ภูพินเชื้อก, ทรงกลด พลพวง, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, และ ศรัณยู นาเหนือ.

(2568). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 23 - 36. <https://doi.org/10.65205/jlgrisru.2025.288629>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรวางแผนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์แต่ละชนิดให้มีความสอดคล้องกับปริมาณความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้มีรายได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และส่งเสริมสนับสนุนแหล่งจำหน่ายสินค้าที่รองรับผลผลิตเกษตรอินทรีย์รวมทั้งมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยการสร้างเครือข่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สูงขึ้น

2.2 ควรศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง (References)

- นุสรา ลาภวนารถ. (2560). *ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยใช้การตลาดบนอินเทอร์เน็ต* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- รสสุคนธ์ แยมทองคำ. (2561). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาารูปแบบการจัดการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ศิริพงษ์ ฐานมั่น, และ นิรินธนา บุษปฤกษ์. (2562, พฤษภาคม-สิงหาคม). ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและพฤติกรรมผู้บริโภคโดยกระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(1), 111-123.
- สุกัญญา พยุงสิน. (2561, ตุลาคม-ธันวาคม). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย (ผักและผลไม้) แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลพบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี*, 7(ฉบับพิเศษ), 61-72.
- สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนปี 2568*. <https://gdcatalog.go.th/dataset/gdpublish-surin-01/resource/b03b5a89-dbe9-4afe-bd6d-2990c4f8280d>

Citation : Nithichaianan, N., Kaewpila, L., Phuphanchueak, T., Phonphuak, S., Nithisiriwaritkunk, W., & Suntararuk, S. (2025).

The Development of Organic Agricultural Product Market to Organic Community Enterprise, Khok Takhian Subdistrict, Kab Choeng District, Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 23 - 36.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์. (2566). จังหวัดสุรินทร์ขับเคลื่อนจังหวัดสุรินทร์รุ่งเรืองสู่เมือง
เกษตรอินทรีย์. <https://surin.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/40768>
สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. (2568). เกษตรปลอดภัย VS เกษตรอินทรีย์ แตกต่างแต่ปลอดภัย.
<https://www.facebook.com/100068076707389/posts/>
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568). การจำหน่ายสินค้าเกษตรออนไลน์.
https://www.opsmoac.go.th/km-km_article-files-461891791793

Citation : นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์, ลลนา สุขพิศาล, ธราธร ภูพันธ์เอก, ทรงกลด พลพวก, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, และ ศรัญญา นาเหนือ.

(2568). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 23 - 36. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288629>

An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province

Bo Huang^{1*}, Pawinee Areesrisom², Weena Nilawonk³,
and Snit Sitti⁴

¹⁻⁴Resources Management and Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University,
Chiangmai Province, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : mju6501535004@mju.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.288085

Received : April 7, 2025; Revised : July 12, 2025; Accepted : July 22, 2025

Abstract

This research aims to analyze the production potential, marketing strategies, and farmer networks to create added value for community enterprises growing organic vegetables in Chiang Mai Province. The study employed a quantitative research methodology, collecting data from 357 farmers through questionnaires, including executives, government officials, local leaders, the private sector, and local residents. Quantitative data were analyzed using statistical methods such as mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results of the study indicate that: 1) Production Potential: The overall production capacity of the community enterprise groups is rated at a high level. The groups demonstrated particular strengths in infrastructure management and the application of academic techniques and technologies, indicating readiness for efficient production system development. However, the farmers' knowledge and understanding of organic farming remain moderate, suggesting a need for further training to support consistent quality standards. 2) Marketing Potential: Marketing capacity is also at a high level, with financial and marketing management showing notable strengths. These areas reflect the groups' preparedness in budget management and strategic planning. Conversely, logistics management remains moderate, highlighting a need to improve product distribution systems. 3) Network Potential: The potential of the farmer network is high overall, especially

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

in network management and support from government organizations. The cultivation of organizational culture is also strong, reinforcing internal unity. However, support from the private sector is moderate, revealing an opportunity to strengthen collaboration with businesses for long-term sustainability. The results suggest that while the community enterprises have high readiness in production, marketing, and networking, targeted capacity-building particularly in farmer education, logistics, and private-sector engagement could further enhance value creation and competitiveness in the organic vegetable sector.

Keywords : Community Enterprises, Value Addition, Organic Vegetable Farmers

Introduction

Currently, the trend of consuming health-conscious food has gained significant popularity, resulting in an increased demand for organic vegetable products both domestically and internationally. Chiang Mai Province is recognized as one of the areas with high potential for organic vegetable production due to its favorable climate and the large number of farmers transitioning to organic farming to meet market demand (Apichart Jai-Aree, 2021). However, community enterprise groups of organic vegetable growers in Chiang Mai still face several challenges, including inefficient production processes, limited market access, high production costs, and the lack of a strong collaborative network. These issues have hindered farmers from fully adding value to their products.

The key factors that affect the competitiveness of organic vegetable farming groups include production capacity, which relates to soil quality, water systems, and pest management without the use of chemicals. Although some farmer groups have developed standardized production processes, there are still limitations in knowledge, technology, and support from both the government and the private sector. Marketing potential is another important factor. Currently, the organic vegetable market remains limited, with sales channels concentrated among high-income consumers, which prevents some community enterprises from accessing the market broadly. Additionally, farmers' dependence on intermediaries results in their inability to set fair and sustainable prices. Another factor that affects the ability to create added value for community enterprises is the farmer network, which plays a vital role in supporting knowledge exchange, collective efforts to reduce costs, and product development aligned with market demands. However, the farmer network in

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

Chiang Mai currently lacks unity, a strong management structure, and mechanisms for coordinating cooperation with relevant organizations.

This study aims to analyze the production, marketing, and network potential of community-based organic vegetable farming groups in Chiang Mai province, in order to develop strategies that enhance their competitiveness and increase opportunities for adding value to organic vegetable products. The research outcomes will help farmers adapt to the changing market conditions and improve the effectiveness of their collaborative networks, ultimately leading to the growth of community enterprises and the sustainable development of the local economy.

Research Objectives

To study and analyze the production potential, marketing, and farmer networks to create added value for community enterprises of organic vegetable farmers in Chiang Mai Province

Literature Review

The review of related literature and research relevant to value creation by farmers in organic vegetable community enterprises can be categorized into three main themes: (1) the concept of community enterprises and organic agriculture, (2) approaches to value addition in the agricultural sector, and (3) success factors of community enterprises in the context of sustainable development.

1. Concepts of Community Enterprises and Organic Agriculture, Community enterprises refer to collective economic activities undertaken by local people within their communities, utilizing local resources and indigenous knowledge with the aim of generating income, fostering self-reliance, and enhancing community resilience (Costanza Torri, M.,2010). In the agricultural context, community enterprises often involve groups of farmers collaborating in production, processing, and marketing agricultural goods to improve their bargaining power and share resources efficiently. Organic agriculture is a production system that maintains the health of soils, ecosystems, and people. It relies on ecological processes, biodiversity, and cycles adapted to local conditions, rather than the use of inputs with adverse effects (Pretty, J. 2008). For community-based groups, organic farming not only

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

ensures food safety and environmental sustainability but also contributes to market differentiation and added value due to the growing demand for health-conscious products among consumers. Studies by Vorley, B., Lundy, M., & MacGregor, J. (2009). have shown that organic farming initiatives, when organized through community enterprise models, tend to perform better in terms of sustainability and income distribution. These groups often integrate traditional farming practices with modern organic standards to meet both domestic and export requirements.

2. Approaches to Value Addition in Agriculture, Value addition in agriculture refers to the process of enhancing the value of agricultural products through various means such as processing, branding, packaging, certification, and market diversification. According to Porter's Navarro-del Aguila, I., & de Burgos-Jiménez, J. (2022). value is created not only in the production process but throughout the supply chain—from input procurement, production, and processing, to marketing and after-sales services. For organic vegetable community enterprises, value can be added through certification (e.g., Organic Thailand, IFOAM, or GAP standards), product differentiation (such as unique local varieties), eco-friendly packaging, and storytelling that highlights the cultural and environmental values of the community. Research by Coelho, P. S., Rita, P., & Santos, Z. R. (2018) found that branding and community identity play critical roles in building consumer trust and loyalty, which are essential for penetrating niche and premium markets. Additionally, smallholder farmers can benefit from value chains that connect them directly with consumers via farmers' markets, community-supported agriculture (CSA) models, or digital platforms. These direct-to-consumer channels help reduce dependency on middlemen and increase the proportion of income that returns to the producers.

3. Success Factors of Community Enterprises for Sustainable Development, The success of community enterprises in generating sustainable value addition depends on multiple interrelated factors, including leadership, participation, knowledge management, and institutional support. Alsaedi, F. (2022) emphasized the importance of participatory leadership and collective decision-making as critical to maintaining group cohesion and adaptability in the face of market and environmental changes. Capacity building and ongoing knowledge transfer are also vital. Farmers who engage in regular training on organic techniques, market trends, and business planning tend to manage their enterprises more

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

effectively. Moreover, collaboration with external stakeholders such as government agencies, NGOs, academic institutions, and private sector actors can provide technical support, funding opportunities, and market access. The role of social capital—trust, networks, and norms of reciprocity—is another significant determinant. According to Wulandhari, N. B. I., Gölgeci, I., Mishra, N., Sivarajah, U., & Gupta, S. (2022), high levels of social capital enhance collective action and resource mobilization. In the context of organic community enterprises, strong social bonds facilitate the sharing of labor, tools, and knowledge, while also encouraging innovation and resilience.

Research Methods

This research is a quantitative study, with the following research process:

1. Population and Sample Group, The population consists of community enterprises growing organic vegetables in Chiang Mai that have been registered for at least 5 years, with a total of 1,215 members across 15 groups. The sample is selected as follows: 1) 15 group leaders (1 from each group) 2) 30 committee members (2 from each group) 3) 30 representative members (2 from each group) Thus, the total sample consists of 75 individuals, representing multiple perspectives from the community enterprises in Chiang Mai.

2. Research Instruments, The research tools used in this study include both quantitative and qualitative instruments. The quantitative research tool consists of a questionnaire divided into five sections: Section 1: General Information of the Respondents, Section 2: Production Capacity of Organic Vegetables, this section includes questions regarding planting planning, knowledge and understanding of organic vegetable production, maintaining production standards, the application of techniques and technologies, and managing the group's infrastructure. Section 3: Marketing Capacity, Questions in this section focus on logistics management, marketing management, and financial management. Section 4: Network Capacity, this section explores questions about network management, organizational culture building, support from government organizations, and support from private organizations. Section 5: Value Addition for Organic Vegetables, Questions in this section cover product and packaging design, product processing, sales location identification, and product promotion.

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

The questions use a 5-point Likert scale for assessment, with the following score levels:

1.00 – 1.80	Strongly Disagree
1.81 – 2.61	Disagree
2.62 – 3.42	Neutral
3.43 – 4.23	Agree
4.24 – 5.00	Strongly Agree

The analysis of the reliability for each area of production capacity, marketing, network, and value addition for organic vegetables indicates that the instrument has high reliability, with each variable's Cronbach's Alpha value exceeding 0.7, in accordance with the established criteria.

3. Data Collection

For this research, the researcher used a sampling method to obtain a representative sample of community enterprise groups. The process was as follows:

Step 1: Determining the proportion of community enterprise groups by dividing them into 15 groups. Then, quota sampling was used to ensure an equal number of samples from each group.

<i>Community Enterprise Group</i>	<i>Chairperson</i>	<i>Committee Members</i>	<i>Members</i>
1. Ban Mae Phae Organic Farming Community Enterprise, San Pa Tong District	1	2	2
2. Pa Bong Organic Agriculture Community Enterprise, Saraphi District	1	2	2
3. Baan Sahakorn 2 Organic Agriculture Community Enterprise, Mae On District	1	2	2
4. Ban Mae Tha Nuea Organic Agriculture Community Enterprise, Mae On District.	1	2	2
5. Ban Pong Organic Agriculture Community Enterprise, Hang Dong District	1	2	2
6. Maetha Organic Agriculture Community Enterprise, Mae On District	1	2	2
7. Ban San Kamphaeng Organic Agricultural Community Enterprise, San Kamphaeng District	1	2	2

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

8. Mae Taeng Organic Agriculture Community Enterprise, Mae Taeng District	1	2	2
9. Ban Pa Phai Organic Agriculture Community Enterprise, San Sai District	1	2	2
10. Doi Saket Organic Agriculture Community Enterprise Group, Doi Saket District	1	2	2
11. Mae Rim Organic Agricultural Community Enterprise, Mae Rim District	1	2	2
12. The San Pa Pao Organic Agricultural Community Enterprise Group, San Sai District	1	2	2
13. Ban Muang Kid Organic Agricultural Community Enterprise, Mae Taeng District	1	2	2
14. Mae Wang Organic Agricultural Community Enterprise Group, Mae Wang District	1	2	2
15. Phrao Organic Agricultural Community Enterprise, Phrao District	1	2	2
total	15	30	30

Table 1: Proportion of the Sample Group for Data Collection

Step 2: After defining the sample group, the researcher used a convenience sampling method by distributing questionnaires and requesting cooperation from the sample group to complete the information, resulting in a total of 75 samples as initially determined.

4. Analysis of Research Data, This study utilized quantitative data analysis, which includes data from questionnaires that were analyzed and presented in tabular format. Statistical methods were used to explain the various variables, including: 1. Percentage to show the proportion of data, 2. Mean to indicate the central tendency of the data, 3. Standard Deviation to measure the dispersion of data within each group, 4. F-test to compare differences between groups. Additionally, the analysis results are accompanied by descriptive explanations that provide a clear overview and detailed insights into the data, enabling an effective comparison and analysis of the production capacity, marketing, farmer networks, and the value-added level of the community enterprise group.

Research Results

The researcher conducted a study titled An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province. The researcher summarizes the findings of the study as follows:

Section 1: General Information of the Respondents, The demographic data of the respondents from the organic vegetable community enterprises in Chiang Mai were collected from the community enterprise president, board members, and other members, totaling 75 individuals. The findings reveal that the majority of the respondents are female (56%), with an average age of 50.1 years. Over 70% of the respondents fall within the elderly (61 years and above) and near-retirement (51–60 years) age groups. Most respondents are married (90.7%), and the highest level of education attained is secondary school (42.7%), followed by primary education (37.3%). Furthermore, most households consist of 2–3 members (72.7%), and the average experience in organic vegetable cultivation is 13.8 years, with more than 30% of respondents having over 20 years of experience.

Part 2: Analysis of Production Capacity, Marketing, and Farmer Networks to Add Value to Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province. The overall summary of each capacity is as follows:

1) Production Potential can be summarized as follows in the table below.

Production Potential	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation of Results
1. Organic Vegetable Production	3.68	0.739	High
2. Crop Planning	3.58	0.788	High
3. The level of knowledge and understanding of farmers	3.38	0.790	Moderate
4. Regarding the maintenance of production standards	3.67	0.779	High
5. Application of academic techniques, methods, and technology	3.83	0.788	High
6. Regarding the management of the group's infrastructure	3.92	0.800	High
total	3.68	0.739	High

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

Table 1: Analysis of Production Potential

From the research findings table, it can be concluded that the organic vegetable production capacity of the community enterprise groups in Chiang Mai province is at a high level. The study revealed that the groups have notable strengths in terms of managing their organizational infrastructure and applying academic techniques and technologies, reflecting the group's readiness to develop an efficient production system. However, the farmers' knowledge and understanding of organic farming are at a moderate level, indicating an opportunity to enhance knowledge and develop members' capacity to maintain consistent production standards. The planning of cultivation and the maintenance of production standards are at a high level, demonstrating the group's ability to control product quality, which is a critical factor for expanding markets and ensuring the sustainability of organic farming in Chiang Mai province.

2) Marketing Potential can be summarized as follows in the table below:

Marketing potential	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation of Results
1. Logistics Management	3.37	0.853	Moderate
2. Marketing Management	3.53	0.933	High
3. Financial Management	3.64	0.740	High
total	3.51	0.809	High

Table 2: Analysis of Marketing Potential

From the research findings table, it can be concluded that the marketing potential of the community enterprise group of organic vegetable growers in Chiang Mai province highlights strengths and opportunities for development. Overall, the marketing potential is at a high level, reflecting readiness in various areas, particularly in financial management, which has the highest average score, indicating strong ability in managing budgets and cash flow. Meanwhile, marketing management is also at a high level, suggesting the potential for creating effective marketing strategies. However, logistics management remains at a moderate level, which may be an area that requires development to improve transportation and product distribution efficiency. The analysis of these data provides clear directions for development to strengthen the group, enabling them to compete and grow sustainably in the market.

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

3) Network Potential can be summarized as follows in the table below:

Network Potential	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation of Results
1. Network Management	3.98	0.771	High
2. The creation of organizational culture	3.63	0.715	High
3. Support from government organizations	4.05	0.809	High
4. Support from private sector organizations	3.40	0.765	Moderate
total	3.77	0.771	High

Table 1: Analysis of Network Potential

From the research findings, it can be concluded that the network's potential is generally high, particularly in terms of support from government organizations and network management. This reflects the group's ability to effectively manage cooperation between various networks. At the same time, the organization's culture development is at a high level, demonstrating efforts to establish a shared identity and values within the group. However, support from private sector organizations is still at a moderate level, indicating an opportunity to further develop and expand collaboration with the business sector to strengthen and ensure the long-term sustainability of the network.

Research Discussion

Based on the findings of the research titled An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province, the following key points for discussion can be identified:

1. The study found that the production potential is at a high level, resulting from an efficient infrastructure and the appropriate application of academic techniques and technology. These factors enhance the stability and competitiveness of the production sector. However, it was found that the farmers' understanding of organic farming is at a moderate level, which could pose a barrier to maintaining production standards. The main cause of this limitation may stem from a lack of training and access to sufficient information. This aligns with the research by Pretty et al. (2018), which indicates that farmers who receive training in sustainable agriculture are able to increase their productivity and are more likely to adopt suitable technologies compared to those without academic support. Additionally, Altieri & Nicholls (2020) highlighted that technical support and knowledge networks play a

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

crucial role in the development of organic farming, especially in areas such as natural pest management and ecosystem restoration. To ensure that the production sector maintains its standards, it is necessary to promote knowledge development through training and access to up-to-date information. This corresponds with the research by Gonzalez et al. (2021), which stated that the use of digital platforms and training through farmer networks is an effective way to disseminate knowledge and enhance farmers' capabilities. Therefore, policies focusing on lifelong learning support and comprehensive access to information resources are key factors that will help the production sector develop continuously and sustainably.

2. The study results indicate that the marketing potential is at a high level, particularly in financial management and market management. This reflects the ability to strategically plan marketing strategies and allocate budgets effectively. These capabilities are crucial for enhancing business competitiveness, as good financial management allows businesses to invest and expand their markets. However, the study found that logistics management is at a moderate level, which is a critical factor that may limit the market growth potential, particularly in industries that rely on efficient product distribution, such as organic agricultural products. Improving the logistics system is, therefore, an essential approach to reducing costs and enhancing product competitiveness. This finding is consistent with the research by Wang, Y., Li, X., & Chen, Z. (2020), which studied the marketing management potential in the organic agricultural business. They found that effective budget management and marketing strategies could increase sales and consumer acceptance. However, a key weakness identified was the inefficient logistics system, which results in higher operational costs. This finding aligns with the study by Singh & Sharma (2021), which stated that good budget management helps businesses plan market expansion effectively. However, logistics problems, such as delayed transportation and high shipping costs, are significant obstacles that must be addressed to enhance global market competitiveness. Furthermore, research by Tan, K. H., Zhang, A., & Lee, C. (2019), which studied the development of the organic agricultural supply chain, found that logistics development, such as the use of digital technology and real-time tracking systems, can significantly improve transportation efficiency, reduce costs, and increase customer satisfaction. Based on the study results and related research mentioned above, it is evident that while businesses may have strong budget management and marketing

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

strategies, logistics development is a critical factor that needs improvement to enhance product distribution efficiency, reduce costs, and create a competitive advantage in the rapidly changing market.

3. The study results indicate that the network potential of community enterprises is at a high level, particularly in terms of receiving support from government organizations and effective network management. These factors are key to promoting the strength and sustainability of the group. However, it was found that support from the private sector is still at a moderate level, reflecting opportunities for further development and expansion of collaboration. This includes: 1) Government Support: The assistance from government agencies, such as technical advice, financial support, or capacity-building training, allows the group to operate effectively. This aligns with the research by Teerasin Kanta and Angkana Tasena (2022), which studied the development of organic agricultural networks and found that government support significantly helps farmer groups expand their networks and increase market opportunities. 2) Opportunities to Increase Private Sector Participation: While support from the private sector is still limited, several studies highlight that the private sector can be a crucial mechanism for ensuring the sustainability of community enterprises. The study by Mongkolkajornkitti and Apinontteerasakda (2019) on the production and marketing networks of community enterprises found that private sector participation, such as companies interested in organic agriculture or organizations working on corporate social responsibility (CSR), can help add value to products and expand market access for farmers in the network. 3) Enhancing Social Value from the Private Sector: Research by Smith & Wollen (2020) on the social returns from investment in organic agriculture projects in Southeast Asia revealed that collaboration between community enterprises and the private sector, such as companies providing funding or working with farmers in business partnerships, contributed to the scaling and long-term stability of projects.

From this data, it is clear that expanding cooperation with the private sector will be key to strengthening the network of community enterprises. This not only helps increase economic value but also contributes to long-term social and environmental sustainability.

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

New Knowledge

The research study titled "An Analysis of Production Potential, Marketing, and Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province" has contributed new knowledge that enhances the systematic development of organic agriculture. The knowledge gained from this study can be summarized into three key points as follows:

1. Holistic Production Capacity Enhancement Approach, The research findings suggest that maximizing the efficiency of organic farming requires the implementation of Integrated Farm Management (IFM) that considers sustainable soil improvement, proper water management, and the use of Precision Agriculture technologies to increase yields without compromising product quality.

2. Marketing Strategies Linked to Consumer Behavior, New insights from this study indicate that a "sustainable organic market requires consumer trust." Developing a community product brand, creating product storytelling, and utilizing online sales channels alongside traditional markets can expand the customer base and add value to the products.

3. Strong Collaborative Networks for Long-Term Growth, The research finds that "the strength of the farmer network is a key factor in the success of community enterprises." Promoting cooperation between farmers, the government, the private sector, and civil society will enhance market opportunities, access to funding, and the exchange of knowledge on production innovations.

Research Suggestions

The analysis of organic vegetable community enterprises in Chiang Mai highlights three main areas of potential: 1) Production Potential: The groups show high capability in managing infrastructure and applying advanced agricultural technologies for organic farming. However, the farmers' knowledge and understanding of organic practices are at a moderate level, indicating the need for ongoing education and skill development to ensure consistent quality. 2) Marketing Potential: The groups have strong financial and marketing management skills, enabling effective budget control and strategic planning. Despite this, logistics management is relatively weak, suggesting that improving transportation and distribution systems is essential to enhance market access. 3) Networking Potential: The community

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

enterprises benefit from strong network management and substantial support from government agencies, along with a well-established organizational culture that promotes cooperation. Nonetheless, support from the private sector is moderate, representing an opportunity to strengthen partnerships with businesses to improve the network's long-term sustainability and growth.

Based on these findings, the researcher provides the following recommendations divided into three key areas: policy recommendations, practical applications of research findings, and recommendations for future research.

1) Policy Recommendations

1.1 Enhancing Knowledge and Training for Farmers, As the research findings indicate that farmers' knowledge of organic farming is at a moderate level, it is essential to develop and enhance farmers' skills in organic farming to maintain production standards effectively. Training programs should be organized to cover new technologies in organic farming and proper soil management for growing organic vegetables.

1.2 Supporting the Development of Marketing Networks, To expand markets and increase value-added opportunities for products, it is recommended to promote the establishment of strong marketing networks at both the local level and across sectors. This includes fostering collaboration with online retailers or developing distribution systems that reach international markets.

1.3 Promoting Investment in Technology and Infrastructure, Government support should be directed towards investment in technology and infrastructure development, such as providing modern production tools and developing sustainable agricultural water sources, which will enhance the efficiency of organic vegetable production.

2) Suggestions for Applying Research Findings

2.1 Raising Awareness and Marketing for Farmers, The research findings should be utilized to raise consumer awareness about the value of organic vegetables and promote marketing strategies that emphasize high-quality, safe products. This also includes building a brand for community enterprises to add value to their products.

2.2 Strengthening Cooperation among Farmers, Fostering cooperation and knowledge exchange among farmers within the community enterprise group can lead to

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2568). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

more effective organic farming practices and strengthen the production and marketing networks at the local level.

3) Suggestions for Future Research

3.1 Research on Improving Organic Farming Techniques, Further research should focus on organic farming techniques suited to the climate and terrain of Chiang Mai to increase yields and reduce production costs.

3.2 Studying the Impact of Building Marketing Networks, Future studies can explore the impact of building efficient marketing networks on the sustainability of farmer groups, enabling farmers to access new markets and increase income.

3.3 Research on Developing Learning Networks Among Farmers, Studying the development of learning and support networks among farmers will help enhance understanding of organic vegetable production systems effectively, using strategies that are appropriate and align with the specific needs of local farmers.

เอกสารอ้างอิง (References)

- Alsaedi, F. (2022). The important role of collective leadership in the face of change: Literature review. *Open Journal of Leadership*, 11(1), 1–12.
- Altieri, M. A., & Nicholls, C. I. (2020). Agroecology: Challenges and opportunities for farming with nature. *Agriculture and Human Values*, 37(3), 865–877.
- Coelho, P. S., Rita, P., & Santos, Z. R. (2018). On the relationship between consumer-brand identification, brand community, and brand loyalty. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 43, 101–110.
- Costanza Torri, M. (2010). Increasing knowledge and traditional use of medicinal plants by local communities in Tamil Nadu: Promoting self-reliance at the grassroots level through a community-based entrepreneurship initiative. *Complementary Health Practice Review*, 15(1), 40–51.
- Gonzalez, R., Smith, L., & Taylor, J. (2021). Digital platforms and farmer knowledge networks: Enhancing sustainability in organic agriculture. *Sustainable Agriculture Research*, 10(2), 45–62.
- Group in Ban Kokko, Maekasa Sub-District, Mae Sot District, Tak Province. (n.d.). *Phetchabun Rajabhat Journal*, 24(1), 67–75.

Citation : Huang, B., Areesrisom, P., Nilawonk, W., & Sitti, S. (2025). An Analysis of Production Potential, Marketing, and

Farmer Networks for Value Creation in Organic Vegetable Community Enterprises in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 37 - 52. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288085>

- Jai-aree, A. (2021). Self-management by knowledge management process in organic farming community enterprise, SuphanBuri Province. *Journal of Politics and Governance*, 12(3), 51–70.
- Mongkolkajornkitti, I., & Apinontteerasakda, A. (2019). The development a potential and production system of network community enterprise for organic way of Chaiyaphum. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 6(2), 169–181.
- Navarro-del Aguila, I., & de Burgos-Jiménez, J. (2022). Sustainable innovation through developing hybrid agri-food supply chains: A case in south-eastern Spain. *Toxics*, 10(12), 752.
- Pretty, J. (2008). Agricultural sustainability: Concepts, principles and evidence. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1491), 447–465.
- Pretty, J., Toulmin, C., & Williams, S. (2018). Sustainable intensification in agricultural systems. *Annals of Botany*, 121(5), 779–790.
- Singh, R., & Sharma, P. (2021). Financial planning and market expansion strategies for organic agriculture. *Journal of Business and Economics*, 45(3), 221–234.
- Smith, J., & Wollen, R. (2020). Social return on investment in organic farming initiatives in Southeast Asia. *Journal of Sustainable Agriculture*, 15(4), 210–228.
- Tan, K. H., Zhang, A., & Lee, C. (2019). Supply chain optimization for organic agricultural products: A logistics perspective. *International Journal of Logistics Management*, 30(2), 157–172.
- Teerasin Kanta, & Angkana Tasena. (2022). Guidelines for developing farmers leading to organic agriculture system of the housewife community enterprise.
- Vorley, B., Lundy, M., & MacGregor, J. (2009). Business models that are inclusive of small farmers. In *Agro-industries for development* (pp. 186–222). CABI.
- Wang, Y., Li, X., & Chen, Z. (2020). Marketing strategy and financial management in organic farming: A comparative analysis. *Agricultural Economics Review*, 42(4), 101–117.
- Wulandhari, N. B. I., Gölgeci, I., Mishra, N., Sivarajah, U., & Gupta, S. (2022). Exploring the role of social capital mechanisms in cooperative resilience. *Journal of Business Research*, 143, 375–386.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13

The Innovative Leadership Development Model for School Administrators
Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection
Area 13

ก้องเทพ ตุ่มทอง^{1*}, นฤมล ศักดิ์ปภรณ์กานต์², และ นวมินทร์ ประชานนท์³

Kongthep Toomthong^{1*}, Narumon Sakpakornkan², and Nawamin Prachanant³

^{1*}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Educational Administration Program, Faculty Education, Buriram Rajabhat University, Thailand.

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty Education, Buriram Rajabhat University, Thailand.

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty humanities and social sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : 630427090001@bru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289231

Received : May 10, 2025; Revised : June 13, 2025; Accepted : June 29, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเพื่หารูปแบบการพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบก่อน-หลัง จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง และ ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยกำหนดผู้ประเมินออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้รูปแบบ โดยใช้การทดสอบที

ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ ประเด็นการพัฒนา วิธีการดำเนินการ และปัจจัย/เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลองใช้

Citation : Toomthong, K., Sakpakornkan, N., & Prachanant, N. (2025). The Innovative Leadership Development Model for

School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

โดยมีการปฏิบัติตามรูปแบบในแต่ละด้านตั้งแต่ ร้อยละ 80 ขึ้นไป และ 3) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, รูปแบบการพัฒนา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

This research aimed to develop a model for enhancing innovative leadership among school administrators under the Primary Educational Service Area Office in Government Inspection Region 13. Phase 1 involved the development of the model through focus group discussions with nine experts. Phase 2 focused on implementing the model with a purposive sample of 30 school administrators, utilizing a pre-test and post-test design. Phase 3 evaluated the model's effectiveness through two groups of assessors: five experts who evaluated the accuracy and appropriateness of the model, and thirty school administrators who assessed its usefulness and feasibility. Data were analyzed using content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-tests.

The findings revealed that: 1) The developed model for enhancing innovative leadership among school administrators comprised five key components including principles and concepts, objectives, development areas, implementation procedures, and critical success factors or conditions. 2) For the model implementation, school administrators demonstrated significant improvements in innovative leadership practices, with adherence to each model component reaching 80% or higher. 3) The evaluation of the model showed that its accuracy and appropriateness were rated at a high level, while its feasibility and usefulness were rated at the highest level.

Keywords : school administrator, innovative leadership, development model, Educational Service Area Office

บทนำ (Introduction)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำที่จำเป็นสำหรับองค์กรในการพัฒนาแนวคิดใหม่ที่สร้างสรรค์และสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการของระบบการทำงานที่มีอยู่เดิมให้บูรณาการเข้ากับกระบวนการและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อทำให้เกิดระบบการทำงานใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับโลกสมัยใหม่ที่ผู้นำสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

Citation : ก้องเทพ ตุ่มทอง, นฤมล ศักดิ์ปกรณกานต์, และ นวมินทร์ ประชานันท์. (2568). รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

ทางดิจิทัลและนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จและได้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกลยุทธ์ที่เหมาะสม และนำบุคลากรให้เคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2561) สอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2560) กล่าวว่า ผู้นำที่สามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในองค์กรส่งผลให้องค์กรเกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสู่การปฏิบัติงานที่เป็นนวัตกรรมมากขึ้น สอดคล้องกับบริพัทธ์ สารผล (2565) กล่าวถึง วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้สำเร็จนวัตกรรม ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ มีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์รอบด้าน มีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับ ฮอร์ท และบุชเนอร์ (Horth and Buchner, 2014) ได้ให้มุมมองว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา เนื่องจากปัจจุบันล้วนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัลได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เน้นการสร้างหรือนำนวัตกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษาและการพัฒนาครูให้มีทักษะความสามารถในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้นำหรือผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินการบริหารจัดการ สอดคล้องกับสง่า จันทร์วิเศษ สมบูรณ์ ต้นยะ และสงวนพงศ์ ชวนชม (2566) พบว่า ในกระบวนการนำองค์กร ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ เป้าหมายชัดเจน มีทักษะสร้างแรงจูงใจ เป็นแบบอย่างที่ดี ร่วมวางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนางานและกระบวนการควบคุมองค์กร ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างมากในอันที่จะช่วยเสริมสร้างให้นวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน

ปัจจุบัน สถานศึกษาได้มีการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่เป็นเลิศด้วยการนำกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการและพัฒนาวิธีเรียนการสอนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนการสอนที่ใช้นวัตกรรมจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนยุคใหม่ โดยผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีการพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาตลอดเวลา (ปรัชญา ธงพานิช พรเทพ เมืองแมน และพิรพงศ์ ทิพนาค, 2566) ซึ่งยังคงพบว่า การให้ความสำคัญของการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ยังมีน้อยมาก ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำด้านนวัตกรรม ส่งผลต่อครู นักเรียนในโรงเรียน ทำให้ภาพรวมในโรงเรียนไม่เกิดทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมหรือเกิดความคิดสร้างสรรค์ ที่จะทำให้นวัตกรรมเกิดขึ้นภายในโรงเรียน (เพ็ญนิภา ศรีสุข และจิตติมา วรรณศรี, 2567) จากผลสำรวจขององค์กรขนาดใหญ่ในระดับนานาชาติ 500 แห่ง เกี่ยวกับนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารร้อยละ 88 เห็นว่านวัตกรรมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในอนาคตขององค์กร และร้อยละ 78 มีความคิดเห็นว่า ทีมผู้บริหารคือผู้รับผิดชอบนวัตกรรม แต่ผู้บริหารร้อยละ 33 มีความคิดเห็นว่าองค์กรของตนเองมีนวัตกรรมที่มีประสิทธิผล (จิตติมา วรรณศรี, 2563)

Citation : Toomthong, K., Sakpakornkan, N., & Prachanant, N. (2025). The Innovative Leadership Development Model for

School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการประเมินและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (Obec Awards) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13 เพื่อเป็นแนวทางประกอบการวางแผนการพัฒนาศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

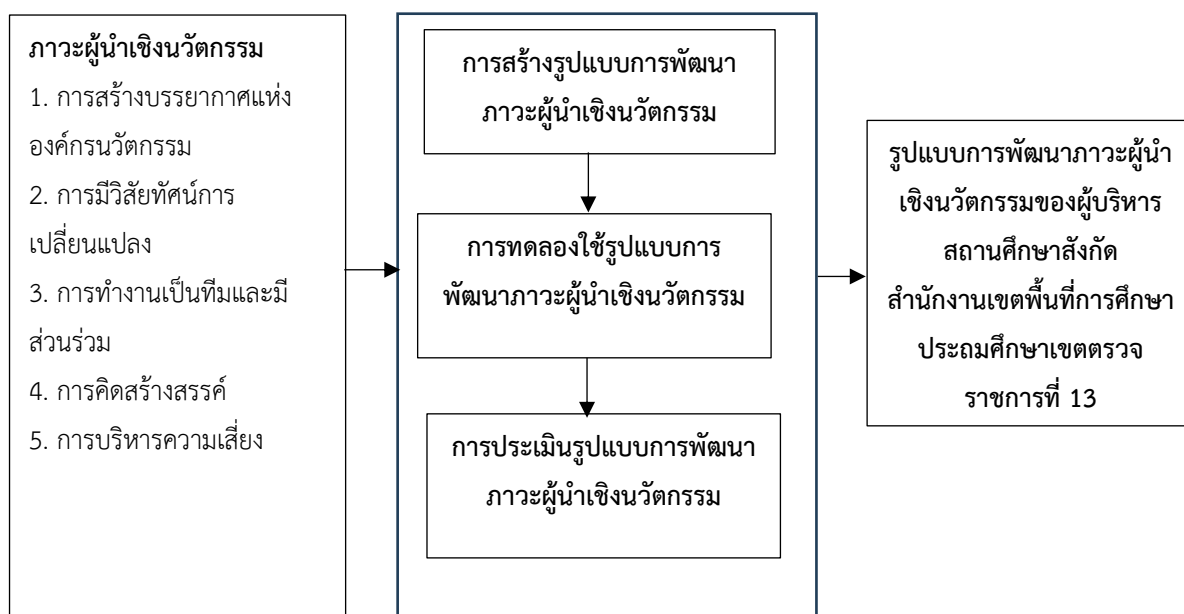
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เป็นการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำที่มี ความสามารถในการเข้าถึงและแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อน (กุลชูลี จงเจริญ, 2563) สอดคล้องกับ ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่ใช้ความสามารถของตนเองในการเข้าถึงปัญหาและขับเคลื่อนให้เกิดการคิดค้นแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ ในองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ อาทิ วิส และเลอว์แกน (Weiss and Legrand, 2011) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ การแสดงออกของผู้นำที่ในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่สลับซับซ้อน และสามารถหาแนวทางใหม่ๆ เพื่อดำเนินการ สอดคล้องกับ ดี เอ็ม ฮอร์ท (Horth, 2012) กล่าวว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรม เป็นพฤติกรรมการทำงานของผู้นำที่สามารถนำความคิดใหม่ ๆ และการปฏิบัติที่ไม่เหมือนเดิมมาใช้ในการนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงที่ทำนายหรือใช้การแก้ปัญหาที่ประสบอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือร่วมแรงกันเพื่อองค์กร และสอดคล้องกับ ฮอร์ทและบุคเซอร์ (Horth and Bucher, 2014) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นการนำเอาความคิดและการกระทำที่แตกต่างในวิธีการนำและการจัดการเกี่ยวกับงานเพื่อเปลี่ยนบทบาทและบุคลิกขององค์กร

ดังนั้น ผู้นำเชิงนวัตกรรม จำเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และตัวบ่งชี้ด้าน

ความสามารถในการบริหารงานที่เน้นการสร้างนวัตกรรมด้วยเทคนิคในการบริหารจัดการและภาวะผู้นำองค์การสู่ความสำเร็จ เพื่อการสร้างสรรค์งานนวัตกรรมสู่ผลผลิตขององค์การที่เป็นเลิศ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13 ผู้วิจัยได้ศึกษานิยาม หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัย แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิดของ ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือง (2560); รัชพงษ์ ชัชวาล (2560); สมนึก เพชรช่วย (2560); เดชา ลุนาวงค์ (2564) และฐิตินันท์ นันทะศรี (2562) ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการบริหารความเสี่ยง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) โดยผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยมีการดำเนินการร่างรูปแบบโดยศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดส่วนประกอบของรูปแบบเบื้องต้นจากนั้น นำร่างรูปแบบที่

Citation : Toomthong, K., Sakpakornkan, N., & Prachanant, N. (2025). The Innovative Leadership Development Model for

School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

ปรับปรุงแล้วไปจัดพิมพ์เพื่อนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบด้วยสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้วิธีดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม(Focus Group) จำนวน 9 คน ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ละประเด็นจากการจัดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียงนำมาจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต่อไป

ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบ ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินผลการทดลองใช้ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลการทดลองก่อน – หลังการใช้คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปแปลผลโดยเทียบข้อมูลการทดลองก่อน – หลังการใช้คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยใช้ค่าสถิติ t-test

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ แบ่งกลุ่มเป้าหมาย ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ และกลุ่มที่ 2 ประเมินประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม และแบบประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 9 คน เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2568 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้อง 150901 ชั้น 9 อาคาร 15 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมควรมีวิธีการดำเนินการตามกระบวนการ PDCA โดยการจัดประชุมร่วมกับครู บุคลากรทางการศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนได้เสียเพื่อร่วมกันกำหนดแผนพัฒนาตั้งแต่การวิเคราะห์เป้าหมาย กลยุทธ์เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาด้านนวัตกรรม ตลอดจนร่วมกันนิเทศ และติดตามผลการพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำมาปรับปรุงทั้งนี้ปัจจัย/เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ คือ 1) การรับฟังความคิดเห็น 2) ขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยกระบวนการ PDCA 3) การรับรู้และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และ 4) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

สามารถสรุปผลและจัดทำเป็นคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย คำนำ คำแนะนำการใช้คู่มือ ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการ ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนา

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การประเมินก่อนการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา และขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา

2. การทดลองใช้รูปแบบ ดังปรากฏผลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13 ก่อนและหลังการทดลอง

n = 30

ประเด็นการพัฒนา	ก่อนใช้		หลังใช้		t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม	11.53	.860	16.70	.702	33.935*	.000
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	8.86	1.166	14.53	.628	19.343*	.000
3. ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	7.20	.550	12.06	.827	24.813*	.000
4. ด้านการคิดสร้างสรรค์	12.03	.668	16.33	.660	33.540*	.000
5. ด้านการการบริหารความเสี่ยง	7.00	.525	10.70	.466	43.480*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทั้ง 5 ด้าน มีการปฏิบัติหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การประเมินรูปแบบ แบ่งผลการประเมินออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของโครงสร้างและองค์ประกอบ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของโครงสร้างและองค์ประกอบ

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. โครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบ ที่ประกอบด้วย 3 ตอน (ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการ ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ และตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนา	4.20	0.748	มาก	4.40	0.490	มาก
2. คำอธิบายรูปแบบ						
2.1 ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการ	4.20	0.748	มาก	4.20	0.748	มาก

Citation : Toomthong, K., Sakpakornkan, N., & Prachanant, N. (2025). The Innovative Leadership Development Model for

School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
2.2 ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์	4.40	0.800	มาก	4.20	0.748	มาก
2.3 ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนา	4.60	0.490	มากที่สุด	4.40	0.490	มาก
คำนำ	4.60	0.490	มากที่สุด	4.60	0.490	มากที่สุด
คำแนะนำการใช้คู่มือ	4.60	0.490	มากที่สุด	4.40	0.490	มาก
ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการ	4.20	0.748	มาก	4.20	0.748	มาก
ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์	4.20	0.748	มาก	4.20	0.748	มาก
ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนา	4.40	0.490	มาก	4.80	0.400	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการพัฒนา						
ขั้นตอนที่ 2 การประเมินก่อนการพัฒนา	4.40	0.490	มาก	4.80	0.400	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา	4.38	0.562	มาก	4.47	0.574	มาก
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา	4.60	0.490	มากที่สุด	4.60	0.490	มากที่สุด
ภาพรวม	4.41	0.596	มาก	4.48	0.594	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของของโครงสร้างและองค์ประกอบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$; S.D. 0.596), ($\bar{x} = 4.48$; S.D. 0.594) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ผลการประเมินประโยชน์และความเป็นไปได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้จริง

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
คำนำ	4.63	0.482	มากที่สุด	4.60	0.490	มากที่สุด
คำแนะนำการใช้คู่มือ	4.63	0.482	มากที่สุด	4.63	0.482	มากที่สุด
ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการ	4.27	0.727	มาก	4.23	0.761	มาก
ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์	4.27	0.727	มาก	4.23	0.761	มาก
ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนา						
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการพัฒนา	4.47	0.499	มาก	4.47	0.499	มาก
ขั้นตอนที่ 2 การประเมินก่อนการพัฒนา	4.47	0.499	มาก	4.47	0.499	มาก
ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา	4.58	0.510	มากที่สุด	4.55	2.136	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา	4.63	0.482	มากที่สุด	4.63	0.482	มากที่สุด
ภาพรวม	4.55	0.510	มากที่สุด	4.53	1.865	มากที่สุด

Citation : ก้องเทพ ตุ่มทอง, นฤมล ศักดิ์ปกรณกานต์, และ นวมินทร์ ประชานันท์. (2568). รูปแบบการพัฒนากาชาผู้นำเชิงนวัตกรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$; S.D. = 0.510), ($\bar{x} = 4.53$; S.D. = 1.865) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม พบว่า การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการบริหารความเสี่ยง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยกลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสำเร็จในด้านนวัตกรรม คือ การร่วมกันดำเนินการตามกระบวนการ PDCA จัดทำเป็นคู่มือเพื่อใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย คำนำ คำแนะนำการใช้คู่มือ ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการ ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนา และขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระเอกชัย พิเลศรัมย์ (2562) พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรูปแบบเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) บริบท ได้แก่ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สภาพปัจจุบันที่พึงประสงค์และวิธีการพัฒนา 2) ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ความรู้ 3) กระบวนการ ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ 4) ผลผลิต ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีความรู้และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของ จิตินันท์ นันทะศรี (2563) พบว่า มีผลการสร้างคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยและระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งองค์ประกอบของคู่มือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) วัตถุประสงค์ 3) ประโยชน์ของคู่มือ 4) ความเป็นมา แนวคิด และความสำคัญ 5) นิยาม เนื้อหาสาระขององค์ประกอบหลัก 6) แนวทางการนำตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินไปใช้ 7) แบบประเมินพฤติกรรมและ 8) แบบสรุปผลการประเมิน

2. การทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม มีความสมบูรณ์สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากผู้วิจัยได้ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนมีการพัฒนารูปแบบตามหลักการของภาวะผู้นำ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและอธิบายปรากฏการณ์เชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การสร้างความคิดใหม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Keeves (1988) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบที่ดีควรมี

Citation : Toomthong, K., Sakpakornkan, N., & Prachanant, N. (2025). The Innovative Leadership Development Model for

School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13.

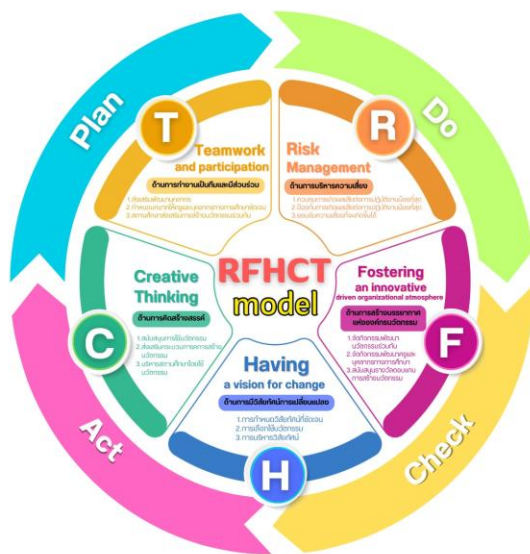
Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างการสร้างรูปแบบเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้าง เพื่อนำผลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ เนื่องจากมีวิธีการที่หลากหลายก่อให้เกิดความรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของรมิดา เศรษฐบดี (2566) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ และมีความคงสภาพของภาวะผู้นำการเรียนรู้

4. การประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพวัน วงพะจัน (2565) พบว่า ผลการประเมินของความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของพนักงานครูพบว่า มีความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ได้นำหลักการประเมินตามแนวคิดของ The joint committee on standards for educational evaluation (2000) มาเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบใน 4 ด้าน คือ ประเมินความถูกต้อง (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

จากผลการศึกษา จะเห็นว่า ในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศด้านนวัตกรรมนั้นล้วนมีกระบวนการ PDCA เข้ามาเกี่ยวข้องในทุกรูปแบบของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยสามารถกำหนดเป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยการนำกระบวนการ PDCA มาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

Citation : ก้องเทพ ตุ่มทอง, นฤมล ศักดิ์ปริญญานต์, และ นวมินทร์ ประชานันท์. (2568). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบหลักในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการบริหารความเสี่ยง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสถานศึกษาเชิงนวัตกรรมเกิดเป็นคู่มือที่ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาด้านนวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม โดยควรคำนึงถึงการรับรู้ร่วมกันของบุคลากร สภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม

1.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์เปลี่ยนแปลง ควรคำนึงถึงการมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงจากเจตคติของบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุน แนวคิดผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของตนให้เป็นความจริงนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

1.3 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ควรให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อมอบหมายงาน และวางแผนการปฏิบัติงานด้านนวัตกรรมร่วมกัน

1.4 ด้านการคิดสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารควรมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาและเสนอแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา

1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยง โดยกำหนดเป็นคู่มือการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันและมีการทบทวน ติดตาม และประเมินผลร่วมกันในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กุลชลี จงเจริญ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. ใน เอกสารประกอบการสอน หน่วยที่ 12 ชุดวิชา 23728 นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตติมา วรณศรี. (2563). นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์กร: แนวคิด ทฤษฎี และกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เดชา ลุนาวงค์. (2564). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นภาพร ศรีสุคันธฤกษ์. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- บริพัทธ์ สารผล. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรัชญา ธงพานิช, พรเทพ เมืองแมน, และพีรพงศ์ ทิพนาค. (2566). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง*. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(9), 560–576.
- ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือง. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลและแนวทางการเสริมสร้างพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมของพนักงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม: การวิจัยผลสมผานวิธี (รายงานวิจัย)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพบรียา แลกะสินธุ์, ทรงยศ แก้วมงคล, และดวงกมล แก้วดวง. (2566). *การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี เขต 2*. *วารสารมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 79–92.
- พระเอกชัย พิเลิศรัมย์. (2562). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

Citation : ก้องเทพ ตุ่มทอง, นฤมล ศักดิ์ปริญญานันต์, และ นวมินทร์ ประชานันท์. (2568). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

- เพ็ญนิภา ศรีสุข และจิตติมา วรรณศรี. (2567). ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการบริหารจัดการนวัตกรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 2868–2882.
- ไพวัน วงพะจัน. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของพนักงานครูในมหาวิทยาลัยสหัสวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภัทราพร เกษสังข์. (2566). *การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รมิดา เศรษฐบุตติ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชพงษ์ ชัชวาล. (2560). *โมเดลสมการโครงสร้างพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย: ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนข้ามประเภทองค์การ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สง่า จันทรวีเศษ, สมบูรณ์ ดันยะ, และสงวนพงศ์ ขวนชม. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13. *ลิกขา วารสารศาสตร์*, 10, 122–130.
- สมนึก เพชรช่วย. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1, 2, 3, 4 และ 6. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22, 193–204.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไอรดา ชาลีการ และยุทธศาสตร์ กงเพชร. (2567). ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์*, 4(2), 443–454.
- Horth, D., & Buchner, D. (2014). *Innovation leadership: How to use innovation to lead effectively, work collaboratively, and drive results*. Center for Creative Leadership.
- Horth, D. M., & Vekar, J. (2012). *Becoming a leader who fosters innovation*. Center for Creative Leadership.
- Keeves, P. L. (1988). Model and model building. In *Educational research methodology and measurement: An international handbook*. Pergamon.

Citation : Toomthong, K., Sakpakornkan, N., & Prachanant, N. (2025). The Innovative Leadership Development Model for

School Administrators Under The Primary Educational Service Area Office Government Inspection Area 13.

Journal of Local Governance and Innovation, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

- The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (2000). *Standards for evaluations of educational programs, projects, and materials*. McGraw-Hill.
- Weiss, D. S., & Legrand, C. (2011). *Innovative intelligence: The art and practice of leading sustainable innovation in your organization*. John Wiley & Sons.

Citation : ก้องเทพ ตุ่มทอง, นฤมล ศักดิ์ปกรณิกานต์, และ นวมินทร์ ประชานันท์. (2568). รูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงนวัตกรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 13. วารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 53 - 66. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289231>

รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตภาคเหนือ

The Collaborative Management Model for Constructive Conflict Reduction
in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in
Northern Thailand

นิศา วรอินทร์^{1*}, และ ภูมิพัฒน์ รักพรหมมงคล²

Nisa Worain^{1*}, and Poompipat Rukponmongkol²

¹⁻² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร; Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : nimay.kpp@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289231

Received : May 11, 2025; Revised : July 19, 2025; Accepted : July 22, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบ แนวทาง สภาพ ปัญหาและวิเคราะห์องค์ประกอบ การบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือ (2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือ และ (3) ประเมินรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู จำนวน 381 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม 3) แบบบันทึกการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญและการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเบ้ (SW) ความโด่ง (KS) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ค่าสถิติทดสอบความสัมพันธ์ (KMO) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA : Confirmatory Factor Analysis)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1. พบว่า ได้องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านตระหนักถึงความจำเป็น 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจ 4) ด้านประสานและแสวงหาเครือข่าย

Citation : Worain, N., & Rukponmongkol, P. (2025). The Collaborative Management Model for Constructive Conflict

Reduction in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in Northern Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

5) ด้านธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี 6) ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อลดความขัดแย้ง 7) ด้านติดตามและประเมินผล 2. พบว่า ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้เชี่ยวชาญทำการแก้ไของค์ประกอบและจัดลำดับองค์ประกอบใหม่ ได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นการบริหารแบบร่วมมือ 2) วิธีการลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ 3) การบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่และภารกิจ 4) การแสวงหาและธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีของเครือข่าย 5) การติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาสภาพและปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาขององค์ประกอบพบว่า ในภาพรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบ พบว่าในภาพรวมความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 8 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ 7) ผลกระทบ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 3. พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ ในภาพรวมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือ, ความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์, สถานศึกษาประถมศึกษาภาคเหนือ

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the components, the guidelines, the conditions, the problems and analyze the components of the collaborative management model for constructive conflict reduction in primary schools under the Office of Basic Education Commission in northern Thailand, (2) create the collaborative management model for constructive conflict reduction in primary schools under the Office of Basic Education Commission in northern Thailand, and (3) evaluate the collaborative management model for constructive conflict reduction in primary schools under the Office of Basic Education Commission in northern Thailand. This research was mixed methods research. The samples consisted of 381 school administrators and teachers. The samples were obtained by Krejcie & Morgan Tables with multi-stages sampling. The research instruments were 1) structured interview 2) a questionnaire 3) notes. Data collection was done questionnaire, workshop, connoisseurship and public hearing. The data were analyzed using mean, standard deviation, shewness (SW), kurtosis (KS), kurtosis (KS), correlation coefficient (r), Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test, and confirmatory factor analysis (CFA).

The results were shown with the purpose as follows : the first purpose, there were 7 components of 1) awareness of necessity, 2) management, 3) role, 4) coordination and network, 5) relationship maintenance, 6) situational analysis for conflict reduction, 7)

Citation : นิตา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

evaluation. 2) the second purpose, after the expert workshop, 5 components were corrected and rearrange as follows: 1) awareness of necessary collaborative management, the methodology of constructive conflict reduction, 3) role-based management, 4) sacking and relationship maintenance of network, 5) evaluation. In general, the conditions and the problems were at the high levels. The components were consistent with empirical data at the good level. The correction and the appropriateness were at the highest levels. The model consisted of 1) principles, 2) objectives, 3) input, 4) process, 5) output, 6) outcomes, 7) Impacts, 8) conditional success and the third purpose, the possibility and the utility of the model were at the highest levels.

Keywords : Collaborative Management Model, Constructive Conflict, Primary Schools in North Thailand

บทนำ (Introduction)

ทางกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการศึกษา ผลักดันส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เน้นความคล่องตัวและความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งให้คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา มีความเสมอภาค การบริหารจัดการศึกษาต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 100)

สังคมไทยยังคงเป็นสังคมที่บุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับการเรียนการสอนที่เน้นทางทักษะด้านวิชาการมากกว่าทักษะทางด้านสังคม ยึดตนเองเป็นที่ตั้ง จึงทำให้ขาดทักษะทางด้านสังคมในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คน ทำให้แม้ว่าจะมีความรู้ และทักษะที่ดีในเชิงวิชาการ แต่กลับไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของทุกภาคส่วน การสื่อสารต้องมีประสิทธิภาพและต้องพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ความไว้วางใจและความยืดหยุ่นในการปรับตัว (ทิพย์ธรงค์ มณีวัฒน์, 2566, หน้า 230) การมีส่วนร่วมในการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากที่จะทำให้การศึกษาขับเคลื่อนไปได้ ดังนั้น การบริหารจึงต้องมีวิธีการ เทคนิคที่ถูกต้อง จะส่งผลให้การจัดการบริหารต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีในระยะเวลาที่จำกัด (ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล, 2564, หน้า 47) โดยพื้นฐานแล้วนั้นมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกัน พอมาอยู่รวมกันในองค์กรจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจไม่ใช่เชิงลบด้านเดียว แต่อาจเกิดปัจจัยเชิงบวก อาจจะนำมาซึ่งกระบวนการทางความคิดที่หลากหลาย เกิดความโปร่งใสในการทำงานและความก้าวหน้าในองค์กรได้ (สาริศา เจนเข้, 2563, หน้า 229-241)

Citation : Worain, N., & Rukponmongkol, P. (2025). The Collaborative Management Model for Constructive Conflict

Reduction in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in Northern Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

เมื่อความขัดแย้งในสถานศึกษาเกิดขึ้นแล้ว การบริหารอาจไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ความขัดแย้งนั้นอาจเกิดจากการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ดังเช่นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ในปี 2566 มีปัญหาความขัดแย้งเรื่องการสื่อสารในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีการจัดการเรียนการสอนโดยจัดแบ่งการบริหารเป็นสายชั้น ในแต่ละสายชั้นจะมีหัวหน้าสายชั้น และแบ่งหน้าที่ให้ครูในสายชั้น จึงเกิดปัญหาการสื่อสารในแต่ละสายชั้นและมีปัญหาการสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับครู ทางโรงเรียนจึงตั้งไลน์กลุ่มขึ้นภายในสายชั้น ภายในโรงเรียน และระหว่างทีมบริหาร ปัญหาการสื่อสารจึงหมดไป (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, 2566)

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือทำเป็นไม่สนใจหรือละเลยได้ ต้องคอยดูแลใส่ใจไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นจนรุนแรงโดยไม่ทำการจัดการแก้ไขให้ทัน่วงที ควรมีกระบวนการหรือวิธีการที่จะลดความขัดแย้งนั้นให้ลดลง เพื่อบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ถ้าหากข้าราชการในองค์กรไม่สามารถทำงานร่วมกัน เป้าหมายก็คงเป็นเพียงความฝันที่ไม่สามารถกระทำการเดินหน้าได้ (สิญาธร นาคพิน, 2562, หน้า 23-24) ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในแทบทุกองค์การ ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนรับมือกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรือบริหารความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลดีต่อองค์การและความขัดแย้งให้ลดน้อยที่สุดหรือหมดสิ้นไป (ทิพย์รัตน์ จิตตเดชาร, 2559, หน้า 2-3)

ทั้งนี้ จะเห็นว่าโรงเรียนมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน แต่ถ้าบุคลากรเกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจถึงขั้นรุนแรง ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ควบคุมสถานการณ์ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อสถานศึกษา จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ แนวทาง สภาพ ปัญหาและวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ

Citation : นิดา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

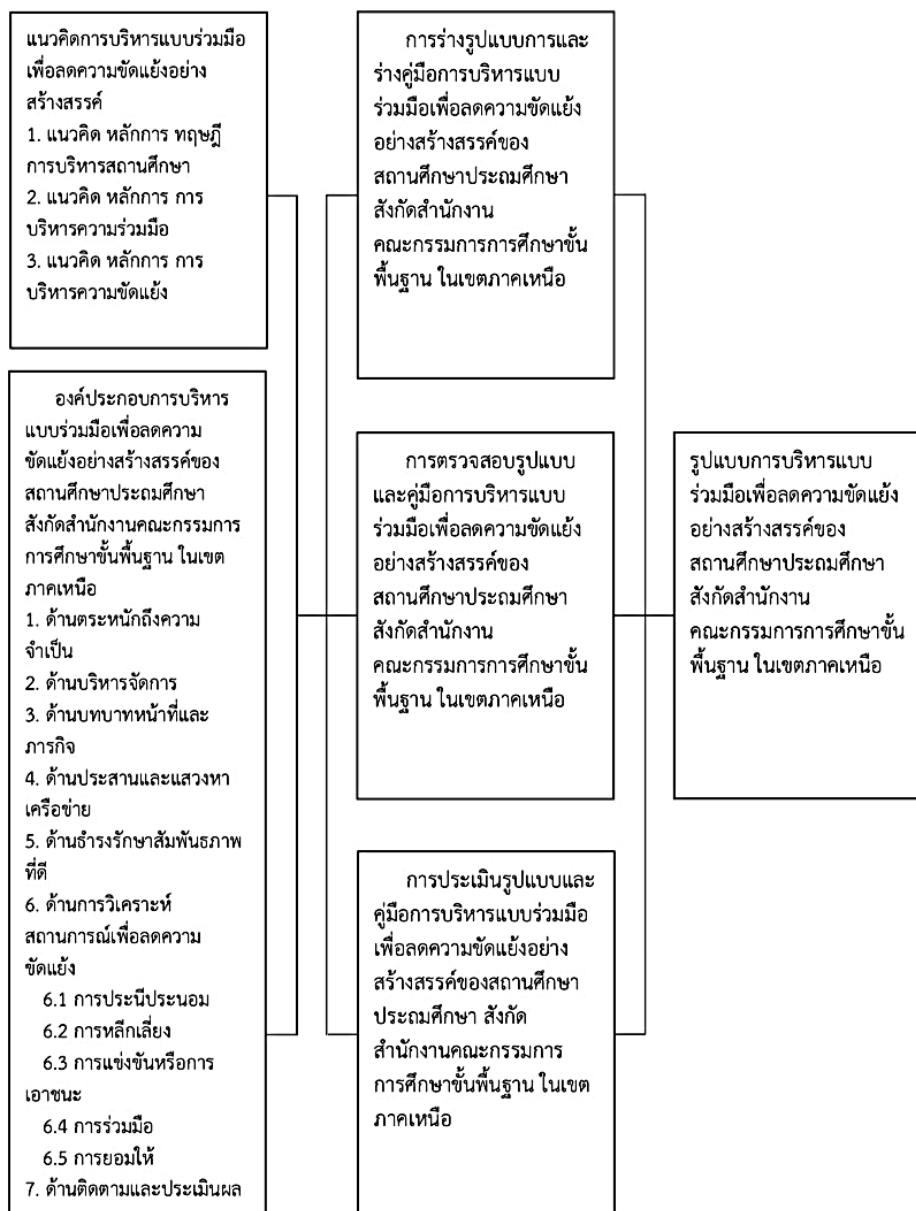
การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญอีกประการในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ วิธีการจัดการความขัดแย้ง โดยใช้ความร่วมมือกัน เป็นวิธีการที่มุ่งประสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นทุกฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้ง ทำให้มีความรู้สึกชนะกันทุกฝ่าย ไม่มีใครพ่ายแพ้หรือเสียหน้า วิธีการมุ่งความร่วมมือเป็นวิธีการหนึ่งที่ดีนำมาใช้ได้ ในสถานศึกษาจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องใช้ความรักความสามัคคี ร่วมกันขับเคลื่อนให้งานพัฒนาประสบความสำเร็จ ความขัดแย้ง แบ่งเป็น 5 ประเภท คือ การแข่งขัน คือ มุ่งเอาชนะระดับสูง การหลีกเลี่ยง เป็นพฤติกรรมมุ่งเอาชนะระดับต่ำและให้ความร่วมมือ ระดับต่ำด้วย การประนีประนอม คือ มุ่งเอาชนะและมุ่งความร่วมมือ ระดับปานกลาง การยอมให้ มุ่งความร่วมมือระดับสูง และมุ่งเอาชนะระดับต่ำ ส่วนวิธีการความร่วมมือเป็นวิธีมุ่งความร่วมมือและมุ่งเอาชนะระดับสูงเช่นกัน (กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์, 2560, หน้า 1692-1693) ทั้งนี้ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ทีมงานองค์กรและบุคคลไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ สาเหตุที่เด่นชัดในการเกิดความขัดแย้งขึ้นนั้นมักจะเกิดลักษณะที่แตกต่างกันของสมาชิกและอาจจะเกิดจากความขัดแย้งในทีมงานมากขึ้น แต่โดยทั่วไปทีมงานที่ประกอบขึ้นด้วยสมาชิกที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันอย่างหลากหลายจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าทีมงานที่ประกอบขึ้นด้วยสมาชิกที่มีคุณลักษณะเหมือนกัน (ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล, 2564, หน้า 435) แนวทางการจัดการความขัดแย้ง ประกอบไปด้วย 1) ด้านการเอาชนะ 2) ด้านการร่วมมือ 3) ด้านการประนีประนอม 4) ด้านการหลีกเลี่ยง 5) ด้านการยอมให้ ผู้บริหารควรใช้ความยุติธรรม ในการบริหารงาน และไม่ลำเอียง (พัฒน์พงษ์ เกิดมงคล, 2564, หน้า 73)

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความมุ่งมั่น ความอดทน และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของเครือข่าย จะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษา ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมโดยรวม เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (ทิตยธรรค์ มณีวัฒน์, 2566, หน้า 241)

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ได้ดำเนินการวางกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์

Citation : นิดา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและ นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบโดยการสังเคราะห์เอกสารด้านการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์โดยสัมภาษณ์ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง ทำการศึกษาแนวทางจากสถานศึกษา 3 แห่ง มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศแบบเจาะจง โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา การศึกษาสภาพและปัญหาจำนวน 381 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษากับข้าราชการครู ใช้ตารางการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) สุ่มแบบหลายขั้นตอน สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผ่านการพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของสำนวนภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งแจกแจงความถี่ ทำการหาร้อยละ หาค่าเฉลี่ย รวมถึงส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นผู้บริหารสถานศึกษากับข้าราชการครู 500 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ตามแนวคิดของ คอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ทำการหาร้อยละ หาค่าเฉลี่ย รวมถึงส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Jamovi

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 คน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหาและองค์ประกอบเชิงยืนยัน เครื่องมือคือแบบบันทึก ตรวจสอบร่างรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ เครื่องมือคือแบบบันทึกประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการและแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบและร่างคู่มือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบโดยการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public Hearings) ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และข้าราชการครู จำนวน 37 คน เครื่องมือเป็นแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. วัตถุประสงค์ 1 พบว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบ แนวทาง สภาพและปัญหาการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ การศึกษาองค์ประกอบ โดยการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ได้มาทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการ

Citation : Worain, N., & Rukponmongkol, P. (2025). The Collaborative Management Model for Constructive Conflict

Reduction in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in Northern Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

วิเคราะห์สถานการณ์เพื่อลดความขัดแย้ง ปัญหาที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การหลีกเลี่ยงและการยอมให้
ปัญหาที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านติดตามและประเมินผล ตามลำดับ การวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 7 องค์ประกอบ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรที่สังเกตได้

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	Skewness	Kurtosis	แปลผล
1. ด้านตระหนักถึงความจำเป็น	4.52	0.51	-0.191	-1.724	มากที่สุด
2. ด้านบริหารจัดการ	4.53	0.50	-0.139	-1.898	มากที่สุด
3. ด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจ	4.67	0.47	-0.768	-1.303	มากที่สุด
4. ด้านประสานและแสวงหาเครือข่าย	4.57	0.50	-0.316	-1.821	มากที่สุด
5. ด้านธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี	4.58	0.50	-0.338	-1.829	มากที่สุด
6. ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อลดความ ขัดแย้ง					
การประนีประนอม	4.54	0.50	-0.198	-1.854	มากที่สุด
การหลีกเลี่ยง	4.52	0.51	-0.188	-1.681	มากที่สุด
การแข่งขันหรือการเอาชนะ	4.58	0.50	-0.332	-1.808	มากที่สุด
การร่วมมือ	4.56	0.50	-0.272	-1.868	มากที่สุด
การยอมให้	4.55	0.50	-0.231	-1.864	มากที่สุด
7. ด้านติดตามและประเมินผล	4.53	0.50	-0.174	-1.883	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.56	0.50	-0.286	-1.776	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยตัวแปรที่สังเกตได้ = 4.52 - 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =
0.47 - 0.51 ถือว่ามีการกระจายแบบปกติ ความเบ้ = -0.5 - 0.5 ข้อมูลจะค่อนข้างสมมาตร ทุกตัวมีค่าความ
โด่งที่น้อยกว่า -1 บ่งชี้ว่าความโด่งแบนต่ำ อยู่ในคะแนนระดับมากที่สุด การกระจายข้อมูล ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันภายในระหว่างตัวแปรสังเกตได้

	Aa	Bb	Cc	Dd	Ee	Ffa	Ffb	Ffc	Ffd	Ffe	Gg
Aa	1										
Bb	.959***	1									
Cc	.715***	.687***	1								
Dd	.818***	.803***	.696***	1							
Ee	.750***	.743***	.621***	.939***	1						
Ffa	.946***	.925***	.664***	.827***	.759***	1					
Ffb	.908***	.930***	.664***	.753***	.710***	.869***	1				
Ffc	.738***	.793***	.565***	.840***	.879***	.761***	.819***	1			

Citation : นิดา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

	Aa	Bb	Cc	Dd	Ee	Ffa	Ffb	Ffc	Ffd	Ffe	Gg
Ffd	.846***	.826***	.518***	.762***	.730***	.828***	.786***	.764***	1		
Ffe	.883***	.849***	.601***	.772***	.720***	.864***	.844***	.761***	.819***	1	
Gg	.918***	.955***	.655***	.797***	.740***	.950***	.917***	.799***	.802***	.810***	1

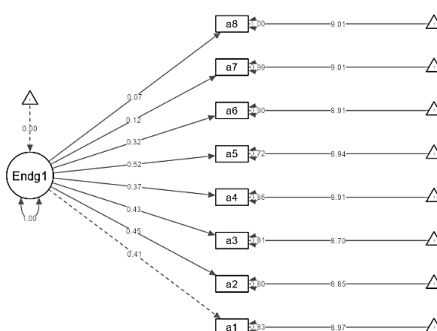
หมายเหตุ *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 ตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดเท่ากับ 0.959 คือด้านบริหารจัดการกับด้านตระหนักถึงความจำเป็น รองลงมาคือด้านติดตามและประเมินผลกับด้านบริหารจัดการ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.955 และด้านติดตามและประเมินผลกับด้านการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อลดความขัดแย้ง (การประนีประนอม) มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.950 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติทดสอบความสัมพันธ์กันขององค์ประกอบ

สถิติทดสอบ	ค่าสถิติทดสอบ/เกณฑ์	แปลผล
Kaiser-Meyer-Olkin	0.884***	มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ
Bartlett's Approx. Chi-Square	9887	
Test of df	55	มีความสัมพันธ์กัน
Sphericity Sig.	.001	

จากตารางที่ 3 พบว่า การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเท่ากับ 0.884 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 ค่าสถิติ Significant มีค่าเท่ากับ .001 จากค่าสถิติดังกล่าวมีค่าที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองด้านตระหนักถึงความจำเป็น

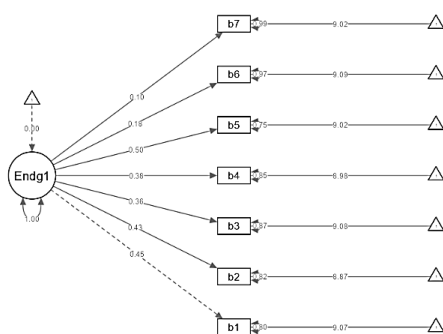
จากภาพที่ 2 พบว่า โมเดลเชิงทฤษฎีฟิต คำนวณ 8 ด้าน พบว่า Chi-square = 27.2 df = 20 p = 0.130 SRMR = 0.030 RMSEA = 0.027 CFI = 0.960 TLI = 0.944 GFI = 1.000 AGFI = 1.000

Citation : Worain, N., & Rukponmongkol, P. (2025). The Collaborative Management Model for Constructive Conflict

Reduction in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in Northern Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

ภาพที่ 3 แบบจำลองด้านบริหารจัดการ

จากภาพที่ 3 พบว่า โมเดลเชิงทฤษฎีมีค่า Chi-square = 18.4 df = 14 p = 0.190 SRMR = 0.028 RMSEA = 0.025 CFI = 0.968 TLI = 0.952 GFI = 1.000 AGFI = 1.000 ดังนั้นแบบจำลองการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปร ด้านบริหารจัดการ จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบ	χ^2	df	p	SRMR	RMSEA	CFI	GFI	AGFI
1.ด้านตระหนักถึงความจำเป็น	27.2	20	0.130	0.030	0.027	0.960	1.000	1.000
2.ด้านบริหารจัดการ	18.4	14	0.190	0.028	0.025	0.968	1.000	1.000
3.ด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจ	52.2	27	0.003	0.046	0.043	0.980	1.000	1.000
4.ด้านประสานและแสวงหาเครือข่าย	63.7	27	< .001	0.048	0.052	0.950	1.000	1.000
5.ด้านธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี	65.9	35	0.001	0.041	0.042	0.979	1.000	1.000
6.ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อลดความขัดแย้ง								
การประนีประนอม	28.6	20	0.095	0.031	0.029	0.938	1.000	1.000
การหลีกเลี่ยง	12.3	9	0.194	0.024	0.027	0.981	0.999	0.999
การแข่งขันหรือการเอาชนะ	29.6	14	0.009	0.040	0.047	0.978	1.000	1.000
การร่วมมือ	56.0	27	< .001	0.043	0.046	0.967	1.000	1.000
การยอมให้	31.5	20	0.049	0.032	0.034	0.939	1.000	1.000
7.ด้านติดตามและประเมินผล	20.7	14	0.111	0.030	0.031	0.951	1.000	1.000

จากตารางที่ 4 พบว่า ทุกโมเดลมีความสอดคล้องของข้อมูล ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ มีค่ามากกว่า 0.950 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน มีค่ามากกว่า 0.900 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว มีค่ามากกว่า 0.900

Citation : นิศา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

2. วัตถุประสงค์ 2 พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ได้ 8 ส่วนประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการประกอบด้วย การตระหนักถึงความจำเป็นการบริหารแบบร่วมมือ วิธีการลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (การประนีประนอม, การหลีกเลี่ยง, การแข่งขันหรือการเอาชนะ, การร่วมมือ, การยอมให้) การบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่และภารกิจ การแสวงหาและธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีของเครือข่าย การติดตามและประเมินผล ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ เงื่อนไขความสำเร็จ ความถูกต้องและความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. วัตถุประสงค์ 3 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ โดยการสัมมนาประชาพิจารณ์ พบว่า การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การศึกษาองค์ประกอบ แนวทาง สภาพ ปัญหาและวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ

1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ด้านการบริหารแบบร่วมมือ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านประสานและแสวงหาเครือข่าย 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านติดตามและประเมินผล 4) ด้านตระหนักถึงความจำเป็น 5) ด้านธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี 6) ด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจ ด้านการบริหารเพื่อลดความขัดแย้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประนีประนอม 2) การหลีกเลี่ยง 3) การแข่งขันหรือการเอาชนะ 4) การร่วมมือ 5) การยอมให้ ดังงานวิจัย พัฒพงษ์ เกิดมงคล (2564, หน้า 73) จัดทำวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า แนวทางการจัดการความขัดแย้ง ดังนี้ 1) การแข่งขันหรือการเอาชนะ 2) การร่วมมือ 3) การประนีประนอม 4) การหลีกเลี่ยง 5) การยอมให้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2563, หน้า 85) การบริหารการศึกษาควรเป็นในรูปแบบของการร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การดำเนินการ และการประเมินผลในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า มีการปรับองค์ประกอบและจัดลำดับองค์ประกอบใหม่ ได้ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านตระหนักถึงความจำเป็น 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านบทบาทหน้าที่และภารกิจ

4) ด้านประสานและแสวงหาเครือข่าย 5) ด้านธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี 6) ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อลดความขัดแย้ง (การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การแข่งขันหรือการเอาชนะ การร่วมมือ การยอมให้) 7) ด้านติดตามและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญในการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษา การเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์เป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาแนวทางการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษา ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ โดยการศึกษา สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ได้พบข้อเสนอแนะในการบริหาร คือ ควรนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มาบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย Plan, Do, Check, และ Act ดังงานวิจัย นวพล วิริยะกุลกิจ (2566, ออนไลน์) ที่ได้เขียนบทความ เรื่อง บริหารจัดการความขัดแย้ง ด้วยวงจร PDCA พบว่า หัวใจสำคัญที่จะทำให้ “ระบบบริหารจัดการความขัดแย้ง” ดีที่สุดตามหลักคิดของ PDCA คือการทำซ้ำๆ เป็นวงรอบ ผิดแล้วแก้ ผิดแล้วปรับปรุง วนไป โดยเชื่อว่า “ระบบ” ที่มีอยู่ยังสามารถดีขึ้นได้อีก วงจร PDCA สำหรับการบริหารจัดการความขัดแย้ง ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ที่ทำต่อเนื่องกันไปเป็นวงจร ดังนี้ 1) Plan (วางแผน) 2) Do (ปฏิบัติ) 3) Check (ตรวจสอบ) 4) Act (ปรับปรุง)

1.3 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ดังนี้

1.3.1 ผลการศึกษาสภาพของการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ โดยใช้แบบสอบถาม เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาอาจมีทักษะ ทั้งทางด้านการวางแผนงาน ทักษะด้านการแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ ทักษะด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพงาน ทักษะด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ทักษะด้านการบริหารความขัดแย้ง ทักษะด้านการบริหารทีม ดังงานวิจัย มลฤดี สวนดี (2565, หน้า 30) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ทักษะการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหาร ทักษะด้านเทคนิคการใช้เทคนิคการบริหารจัดการยุคใหม่ เทคนิคการประชุมแบบระดมความคิด ทักษะการนำเสนออย่างมืออาชีพ เทคนิคการเจรจาต่อรอง และมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในการเป็นผู้นำ มีทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความคิดรวบยอด ความรู้ความเข้าใจ ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2 ผลการศึกษาปัญหาของการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับที่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีสถานศึกษาที่ไม่สามารถรับมือหรือแก้ปัญหาความขัดแย้งที่

เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ สาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษานั้นมีหลายประเด็น ดังงานวิจัย อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง (2557, หน้า 37-40) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารความขัดแย้งในองค์กร พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งแบ่งได้ 4 สาเหตุ ดังนี้ 1) สาเหตุของความขัดแย้งภายในองค์กร 2) สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กร 3) สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลและ 4) สาเหตุความขัดแย้งระหว่างกลุ่มภายในองค์กรเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาอาจมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ ความขัดแย้งช่วยกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทำงานให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือกลุ่มใดที่ขัดแย้งกัน อาจส่งผลให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มเกาะกลุ่มเหนียวแน่นขึ้น

1.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า ทุกโมเดลมีความสอดคล้องของข้อมูลระหว่างโมเดลเชิงทฤษฎีกับข้อมูล โมเดลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้วางแผนการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ ด้วยวงจร PDCA ดังงานวิจัย นิรุธาญา เจษฎาภา (2566, หน้า 22) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี พบว่า การบริหารสถานศึกษาจะดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผน มีการวางแผนงานที่ชัดเจน ก่อนการดำเนินงานและมีการตรวจสอบ ถ้าขั้นตอนในการบริหารเป็นไปอย่างเป็นระบบจะส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างมาก

2. การสร้างรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ

2.1 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ดังนี้

ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า ได้มีการจัดลำดับองค์ประกอบใหม่ ได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นการบริหารแบบร่วมมือ 2) วิธีการลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (การประนีประนอม, การหลีกเลี่ยง, การแข่งขันหรือการเอาชนะ, การร่วมมือ, การยอมให้) 3) การบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่และภารกิจ 4) การแสวงหาและธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีของเครือข่าย 5) การติดตามและประเมินผล ผลการยกย่อง 8 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ ประกอบไปด้วย การตระหนักถึงความจำเป็นการบริหารแบบร่วมมือ วิธีการลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (การประนีประนอม, การหลีกเลี่ยง, การแข่งขันหรือการเอาชนะ, การร่วมมือ, การยอมให้) การบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่และภารกิจ การแสวงหาและธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีของเครือข่าย

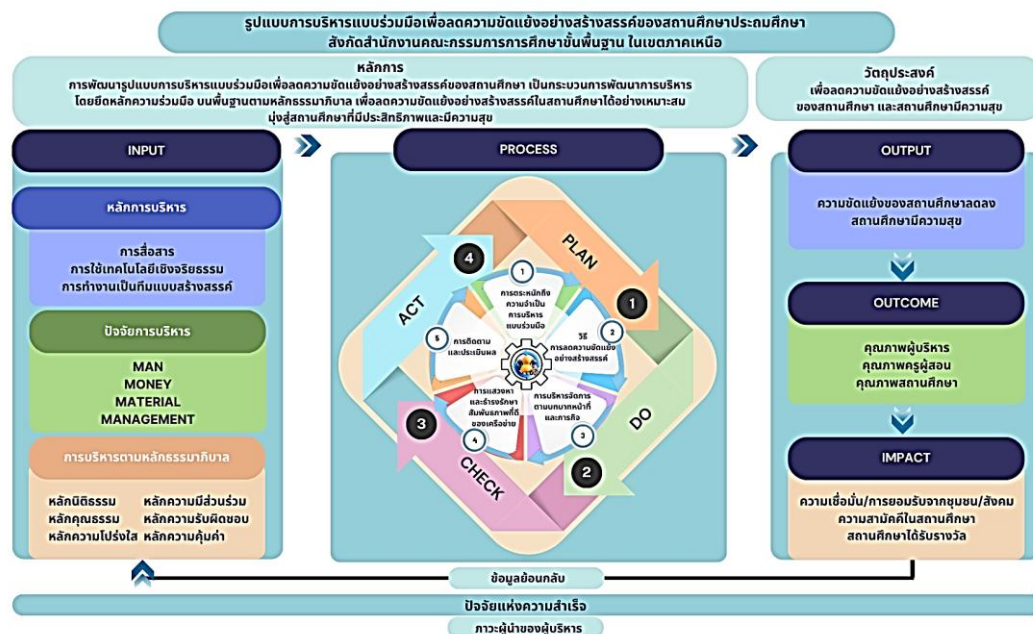
Citation : Worain, N., & Rukponmongkol, P. (2025). The Collaborative Management Model for Constructive Conflict

Reduction in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission in Northern Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

การติดตามและประเมินผล 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ 7) ผลกระทบ 8) เจื่อนไขความสำเร็จ ดังงานวิจัย สุรพงษ์ กันทะสมภูและภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคล (2568, หน้า 268) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาประถมศึกษา พบว่า ได้ 8 ส่วนประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบและปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการลงความคิดเห็นให้มีความเหมาะสม ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กระบวนการสร้างรูปแบบได้ผ่านความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจึงมีความสมบูรณ์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ตามบริบทของสถานศึกษา

2.2 ผลการตรวจสอบคู่มือของรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ดังนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

จากภาพที่ 4 รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 8 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด คือ การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษา โดยยึดหลักความร่วมมือ บนพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม มุ่งสู่สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีความสุข 2) วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย เพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษา เพื่อสถานศึกษามีความสุข 3) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย หลักการบริหาร ปัจจัยการบริหาร การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 4) กระบวนการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นการบริหารแบบร่วมมือ 2) วิธีการลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (การประนีประนอม, การหลีกเลี่ยง, การแข่งขันหรือการเอาชนะ,

Citation : นิสา วารินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

การร่วมมือ, การยอมให้) 3) การบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่และภารกิจ 4) การแสวงหาและธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีของเครือข่าย 5) การติดตามและประเมินผล 5) ผลผลิต ประกอบด้วย ความขัดแย้งของสถานศึกษาลดลง สถานศึกษามีความสุข 6) ผลลัพธ์ ประกอบด้วย คุณภาพผู้บริหาร คุณภาพครูผู้สอน คุณภาพสถานศึกษา 7) ผลกระทบ ประกอบด้วย ความเชื่อมั่น การยอมรับจากชุมชนและสังคม ความสามัคคีในสถานศึกษา สถานศึกษาได้รับรางวัล 8) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างขึ้นมานั้นได้ผ่านขั้นตอน กระบวนการต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสอบถาม ความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ ที่มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ตามบริบทของสถานศึกษา

3. การประเมินรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในกระบวนการสร้างรูปแบบนั้นมีการดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการและเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งขั้นตอนการสร้างรูปแบบได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขั้นตอนในการดำเนินการสร้างและพัฒนา รูปแบบได้ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างรูปแบบอย่างเป็นระบบถูกต้องตามหลักการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาตามลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ศึกษาธิการจังหวัด ควรกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายการบริหารเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำมาปรับใช้เพื่อลดความขัดแย้งในสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษา ควรมีการปรับปรุงพัฒนาจัดทำคู่มือรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน

เขตภาคเหนือ ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปปรับใช้ในการลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ท่านที่สนใจ ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษา เป็นการใช้อ้างอิงข้อมูลเชิงคุณลักษณะการเก็บข้อมูลทำได้โดย การใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึก วิเคราะห์โดยการพรรณนา และสรุปเป็นความคิดเห็น มีการใช้ค่าสถิติได้เล็กน้อยในเชิงร้อยละ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและเจาะลึกมากขึ้น

2.2 สถานศึกษาที่สนใจ สามารถศึกษารูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำไปปรับให้เหมาะสมตามลักษณะของสภาพบริบทแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์. (2560). การจัดการความขัดแย้งในงานพัฒนาชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 1692–1693.
- ณัฐธามณี พุทธกุลหิรัญเมธา. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ทิพย์รัตน์ จิตตเดชาธร. (2559). การบริหารความขัดแย้งในโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ (มหินทรศึกษาการ) (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตยธรรค์ มณีวัฒน์. (2566). การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา. *วารสารวิชาการจินตาสีล*, 1(4), 230–241.
- นวพล วิริยะกุลกิจ. (2566). บริหารจัดการความขัดแย้งด้วยวงจร PDCA. สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567, จาก <https://moneyandbanking.co.th/2023/55264/>
- นิรุธาญา เจษฎาภา. (2566). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี (ค้นคว้าอิสระบัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. โรงพิมพ์สุวิริยาสาน.
- พัฒนพงษ์ เกิดมงคล. (2564). แนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่สะเรียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. *วารสารปัญญา*, 28(2), 73.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2560). *การบริหารจัดการในสถานศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2563). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา*. เกียรติไกรปรีณตั้ง.

Citation : นิดา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2564). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2564). *หลักการทฤษฎีและปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- มลฤดี สอนดี. (2565). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สาริศา เจนเข้ว่า. (2563). *ทางเลือกการจัดการความขัดแย้งในองค์กร*. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(2), 229–241.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. (2566). *รายงานประจำปี 2566*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พรึกหวานกรภาพพิค.
- สัญญาธนา นาคพิน, และ วิลาวัลย์ สมบูรณ์. (2562). *การบริหารความขัดแย้งในองค์กรภาครัฐยุคประเทศไทย 4.0*. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 6, 23–24.
- สุพรรณิ จันทรงาม, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2563). *แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*. *วารสารครูศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 5(9), 90–103.
- สุรพงษ์ กันทะขมิณ, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2568). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือ*. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(1), 268.
- อัจนรา ลิ้มวงษ์ทอง. (2557). *การบริหารความขัดแย้งในองค์กร*. สำนักพิมพ์บุ๊คส์ทู.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Citation : นิตา วรอินทร์, และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2568). รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือเพื่อลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ของ

สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือ. วารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 67 - 84. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289244>

รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province

พิชิต รัตนโสภา^{1*}, และ สมเกียรติ บุญรอด²

Pichit Rattanasopa^{1*}, and Somkeit Boonrawd²

¹⁻²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น; Graduate School, Western University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Hunsu1974@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.291005

Received : June 26, 2025; Revised : October 15, 2025; Accepted : October 19, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา 3) เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา โดย 1) การสังเคราะห์เอกสาร 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 265 คน และครู จำนวน 367 คน รวมทั้งสิ้น 632 คน 3) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 48 คน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่าย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการยกย่องและการให้รางวัล 4) ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ 5) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 6) ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารรูปแบบ องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 6 ปัจจัยความสำเร็จ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการประเมินความ

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.291005>

เป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบ, การส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพ, สถานศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the components, current conditions, desired conditions, needs, and guidelines for promoting a quality culture in primary schools 2) to develop and validate a model for promoting a quality culture in primary schools and 3) to evaluate the developed model for promoting a quality culture in primary schools. The study was conducted in three phases: (1) studying the components, current conditions, desired conditions, needs, and guidelines for promoting a quality culture in schools through (a) document synthesis, (b) data collection from 265 school administrators and 367 teachers, totaling 632 participants, and (c) interviews with 6 experts; (2) developing and validating the model through a focus group discussion with 9 experts; and (3) evaluating the developed model by 35 stakeholders.

The research results found that the model for promoting a quality culture in primary schools consisted of six components: (1) principles, (2) objectives, (3) scope, which includes six dimensions: (a) quality leadership, (b) teamwork, (c) recognition and rewards, (d) strategic management, (e) human resource development, and (f) continuous improvement, (4) model management process, (5) model evaluation guidelines, and (6) critical success factors. The model was evaluated by experts as appropriate at the highest level. The assessments of feasibility and usefulness indicated that the model was at the highest level.

Keywords : Model, Promotion of Quality Culture, Primary Educational Institutions

บทนำ (Introduction)

การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยวัฒนธรรมคุณภาพถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความตระหนักและยอมรับคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน เปรียบเสมือนคุณธรรมที่แฝงอยู่ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองจากการทำงานตามคำสั่งและการควบคุมอย่างใกล้ชิด ไปสู่การรับผิดชอบในผลงานของตนเองอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเน้นว่าคุณภาพต้องเกิดจากจิตสำนึกของบุคลากรในการเฝ้าหาคุณภาพ ควบคู่ไปกับการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีใช้การพึงพา

Citation : พิชิต รัตนะโสภา, และ สมเกียรติ บุญรอด. (2568). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 85-102. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.291005>

ปัจจัยภายนอกหรือกฎระเบียบเพียงอย่างเดียว เนื่องจากคุณภาพที่ยั่งยืนต้องเกิดจากภายในองค์กรเอง สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในฐานะองค์กรคุณภาพจึงต้องมีการสร้างวัฒนธรรมที่หล่อหลอมเป็น ค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในทุกระดับขององค์กร (Freed & Klugman, 1997, Burrill & Ledolter, 1999)

สถานศึกษามีหน้าที่หลักในการจัดการการศึกษาให้กับสมาชิกในชุมชนและสังคม การที่จะจัดการศึกษาให้เกิดเป็นความเจริญงอกงามขึ้นได้กับทั้งบุคคลชุมชน และสังคม สถานศึกษาจะต้องมีวัฒนธรรมในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาวัฒนธรรมหลักในการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างแท้จริงเป็นระบบและยั่งยืน นั่นก็คือ “วัฒนธรรมการดำเนินงาน” วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน การสร้างวิสัยทัศน์ และค่านิยมร่วมกัน (Share Vision & Share Values) เป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ ซึ่งมีนักวิชาการสนใจศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรระบุว่าวัฒนธรรมในสถานศึกษาเรียกว่าวัฒนธรรมโรงเรียนนั่นเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาไทยมีแนวโน้มสู่ความตกต่ำทางคุณภาพอย่างรุนแรงเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีศักยภาพในการนำความรู้และทักษะมาพัฒนาทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบพื้นฐานการทำงานและมีผลกระทบต่อวิถีการทำงานของบุคคลที่อยู่ในระบบเดิม การสร้างความเข้าใจให้ตรงกันอย่างถ่วงถึงครบถ้วนนั้นต้องใช้เวลาและกลไกต่าง ๆ อย่างมาก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาวรรณกรรมการทำงานที่ได้รับการยอมรับในทุกวงการนั้นคือวัฒนธรรมคุณภาพ (Quality Culture) การที่สถานศึกษาประสบปัญหาด้านวิกฤติคุณภาพดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่ดีภายในสถานศึกษา ได้แก่การมีนโยบายและเป้าหมายร่วมกันมีความมุ่งมั่น มีกระบวนการยุติธรรมมีการดูแลและปรับปรุง มีกระบวนการกลุ่มดูแลซึ่งกันเองและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานจนเกิดเป็นวัฒนธรรมคุณภาพ

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2564 เฉลี่ย 1.84 เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระ พบว่า รายวิชาภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+3.75) รายวิชาคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+0.75) รายวิชาวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+1.90) และรายวิชาภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+0.96) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการทดสอบลดลงและต่ำกว่าระดับประเทศ โดยภาพรวมลดลงจากปีการศึกษา 2564 ร้อยละ 2.18 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบโดยภาพรวมลดลงต่ำกว่าระดับประเทศร้อยละ 3.27 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการทดสอบทาง

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgsirru.2025.291005>

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ในกลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ นอกนั้นต่ำกว่าระดับประเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 วิชา (37.87) เมื่อเปรียบเทียบกับระดับจังหวัด พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับจังหวัด โดยวิชาภาษาไทยและวิชาวิทยาศาสตร์ มีค่าสูงกว่าระดับจังหวัด แต่เมื่อเปรียบเทียบกับระดับสังกัดระดับภาคและระดับประเทศ พบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกวิชา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 วิชา สูงกว่าระดับจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับ ระดับสังกัดระดับภาค และระดับประเทศพบว่าค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกวิชา จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ในสถานศึกษายังขาดแนวทางในการพัฒนาที่จะสร้างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางในการสร้างคุณภาพภายในสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อทราบสภาพความต้องการและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร และการสร้างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม มีรูปแบบเป็นอย่างไร และการประเมินรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์เป็นอย่างไร และนำผลจากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ได้มาซึ่งเครื่องมือที่สามารถใช้ประเมินสภาพจริงในสถานศึกษา อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

Citation : พิชิต รัตนะโสภา, และ สมเกียรติ บุญรอด. (2568). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 85-102. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.291005>

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพ

สมนึก ตันเกียง (2560) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคุณภาพ หมายถึง แบบแผนความเชื่อ ค่านิยม การเรียนรู้การปฏิบัติงานของบุคคลในสังคมที่ตระหนักและเห็นความจำเป็นในงานคุณภาพและพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลในสังคมที่ให้ความสนใจในการสร้างคุณภาพเกิดขึ้นในองค์กร การยอมรับระบบประกันคุณภาพระบบกำหนดมาตรฐานที่ทำให้ดีขึ้นได้จะต้องทำอยู่เสมอเพื่อคุณภาพที่ดีเยี่ยมในทุกมิติของวัฒนธรรมองค์กร

เนตรนภา โพธิ์สาวัง และคณะ (2562) ให้ความหมายของวัฒนธรรมคุณภาพ คือ วิถีทางการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนในองค์กร ที่มุ่งมั่นให้บรรลุเป้าหมายและพันธกิจขององค์กรโดยเน้นคุณภาพเป็นหลัก

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมคุณภาพ หมายถึง แบบแผนความเชื่อ ค่านิยม และการปฏิบัติงานของคนในองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพ ยึดมาตรฐานและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุเป้าหมายและพันธกิจขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของวัฒนธรรมคุณภาพ

สุเชตร ศรีบุญเรือง (2561) กล่าวถึง องค์ประกอบของวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ 2. การวางแผนกลยุทธ์คุณภาพ 3. การมุ่งเน้นผู้ให้บริการ 4. การทำงานเป็นทีม 5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 6. การเสริมสร้างพลังอำนาจ 7. การยกย่องและการให้รางวัล และ 8. การปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ดาวรรุณ ถวิลการ (2561) กล่าวว่า องค์ประกอบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ ประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ร่วมด้านคุณภาพ เน้นผู้รับบริการเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา มีความมุ่งมั่นและเป็นแบบอย่างในการทำงานมุ่งคุณภาพ 2. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางบวกดำเนินการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ การตรวจสอบและสะท้อนผลงาน 3. การยกย่องและการให้รางวัล ประกอบด้วย สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ยกย่องเชิดชูผู้ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ กำหนดบุคคลต้นแบบในการทำงานเชิงคุณภาพ 4. การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีเป้าหมายร่วมกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน มีปฏิสัมพันธ์กันภายในทีมงาน การมีส่วนร่วมวางแผน 5. การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ ประกอบด้วย กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ด้านคุณภาพ กำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพ การวัดผล ทบทวนและปรับปรุง

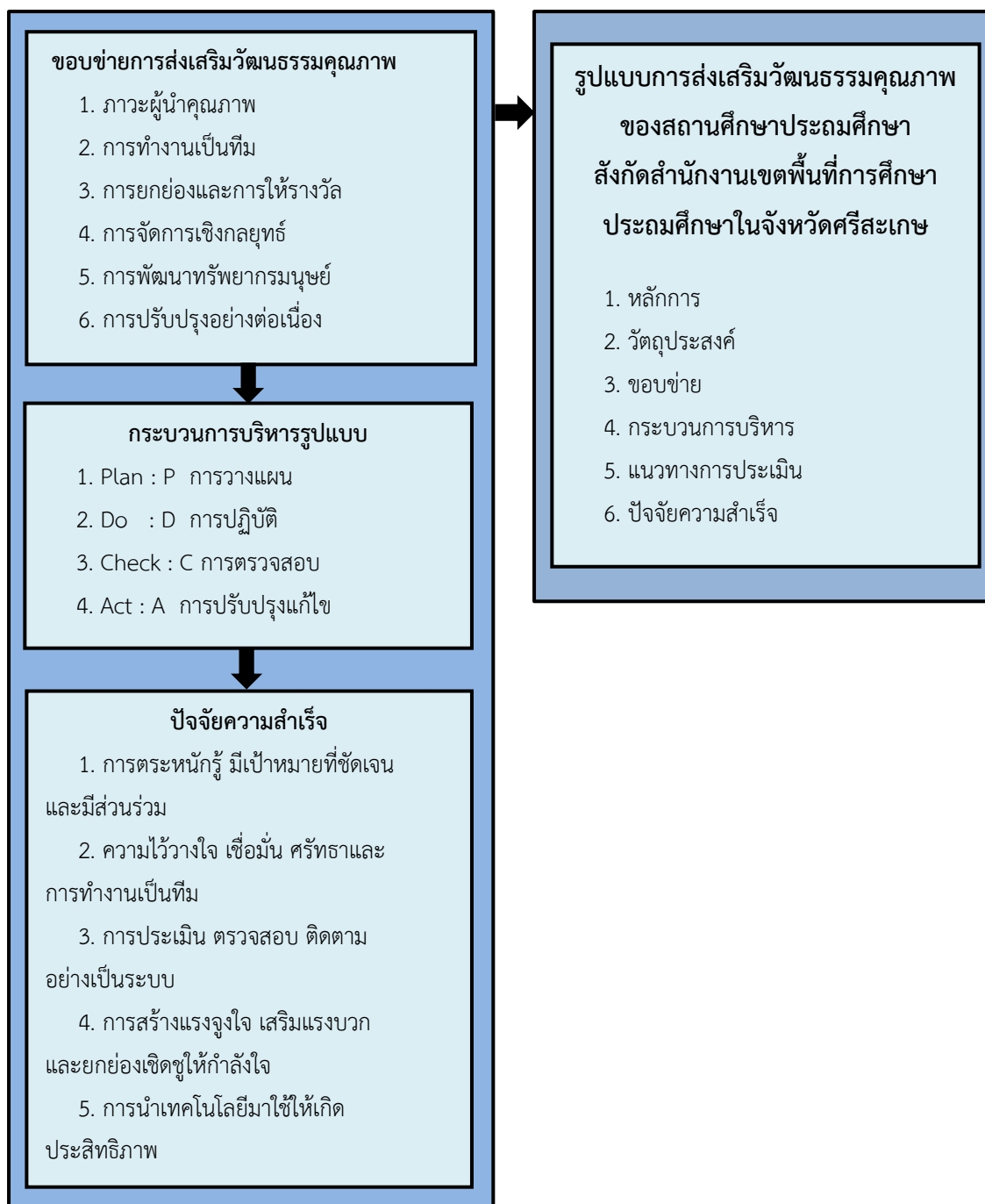
สรุปได้ว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมคุณภาพ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำคุณภาพ 2) การทำงานเป็นทีม 3) การยกย่องและการให้รางวัล 4) การจัดการเชิงกลยุทธ์ 5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 6) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgsirru.2025.291005>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : พิชิต รัตนะโสภา, และ สมเกียรติ บุญรอด. (2568). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 85-102. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.291005>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 845 คน ครู 8,169 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9,014 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 632 คน ซึ่งได้มาโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ แบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution: f) ค่าเฉลี่ย (Mean:) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการวิเคราะห์หาข้อมูลความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา/การบริหารสถานศึกษา ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การศึกษารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ นำผลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ร่างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่าย องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบที่ 6 ปัจจัยความสำเร็จ

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 2.1 มาตรวจสอบ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมของร่างรูปแบบ ด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย (1) ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ (2) แบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การหาค่าเฉลี่ย ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

1.1 ผลศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า องค์ประกอบ มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ (2) ด้านการทำงานเป็นทีม (3) ด้านการยกย่องและการให้รางวัล (4) ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ (5) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ (6) ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมและรายด้าน

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ	4.58	0.56	มากที่สุด	4.62	0.53	มากที่สุด	0.01	1
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.61	0.54	มากที่สุด	4.63	0.51	มากที่สุด	0.00	2
3. ด้านการยกย่องและให้รางวัล	4.51	0.64	มากที่สุด	4.53	0.62	มากที่สุด	0.00	6
4. ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์	4.64	0.53	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด	0.01	1
5. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	4.55	0.57	มากที่สุด	4.58	0.55	มากที่สุด	0.01	1
6. ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.52	มากที่สุด	4.62	0.48	มากที่สุด	0.00	2
โดยรวม	4.58	0.51	มากที่สุด	4.61	0.48	มากที่สุด	0.01	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการยกย่องให้รางวัล ตามลำดับสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านการ

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgsirru.2025.291005>

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการยกย่องให้รางวัลตามลำดับค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น (PNI modified) เรียงลำดับความจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านภาวะผู้นำ คุณภาพ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และด้านการยกย่องและให้รางวัลตามลำดับ

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ ประกอบด้วย 1.1 หลักการภาวะผู้นำคุณภาพ 1.2 หลักการมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม 1.3 หลักคุณธรรมและวัฒนธรรม คุณภาพของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 2.1 เพื่อให้สถานศึกษามีรูปแบบ วัฒนธรรมคุณภาพ 2.2 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 2.3 เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานภายใต้วัฒนธรรม คุณภาพอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่าย ประกอบด้วย 3.1 ด้านภาวะผู้นำ คุณภาพ 3.2 ด้านการทำงานเป็นทีม 3.3 ด้านการยกย่องและให้รางวัล 3.4 ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ 3.5 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3.6 ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 4.1 วงจรคุณภาพเต็มมิ่ง (PDCA) 4.1.1 ขั้นการวางแผน (Plan) 4.1.2 ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ (Do) 4.1.3 ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมินผล (Check) 4.1.4 ขั้นปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา (Act) 4.2 ชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมิน ประกอบด้วย 5.1 ประเมินความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5.2 ประเมินรูปแบบวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแนวใหม่ 5.3 ประเมิน ความสำเร็จวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษา 5.4 การใช้ภาวะผู้นำคุณภาพในการบริหารงาน 5.5 หลักการ ทำงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ สังคมดี มีความสุข 5.6 หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และองค์ประกอบ ที่ 6 ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. การตระหนักรู้มีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 6.2 ความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธาและการทำงานเป็นทีมคุณภาพ 6.3 การประเมิน ตรวจสอบ ติดตาม การ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 6.4 การสร้างแรงจูงใจ เสริมแรงบวกและยกย่องเชิดชูให้กำลังใจ 6.5 การนำ เทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ร่างรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรม คุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่าย องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบที่ 6 ปัจจัย ความสำเร็จ และผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม

รูปแบบการบริหาร	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา	4.87	0.30	มากที่สุด
โดยรวม	4.87	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.87, S.D. = 0.30)

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม

รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพ ของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรม คุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัด ศรีสะเกษ	4.67	0.48	มาก ที่สุด	4.62	0.51	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ มี ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นค้นพบที่น่าสนใจ และผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgsirru.2025.291005>

โดยรวมมีสภาพความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถอภิปรายสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาสภาพความต้องการรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีประสบการณ์ในตำแหน่งมากกว่า 10 ปี ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีประสบการณ์มาหลายปีจึงส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด และมีประสบการณ์ในการทำงาน มีความชำนาญ ในการดำเนินงานที่หลากหลาย มีความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา เรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงมีความรู้ ความเข้าใจและองค์ความรู้ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีนอกจากนั้นความรู้ที่มีอยู่ ยังส่งผลถึงการต่อยอดและสร้างนวัตกรรม ซึ่งนำมาพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความเข้าใจในสภาพพึงประสงค์และพร้อมดำเนินการตามแนวทางในการพัฒนาให้เกิด หลักการบริหารงานที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโดยการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพอันจะเอื้อให้การ บริหารงานของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จด้วยการทำงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรทุกคนใน สถานศึกษา ทั้งนี้ ด้วยการมีประสบการณ์ ความมุ่งมั่น เอาใจใส่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและพันธกิจของ สถานศึกษาอย่างมีคุณภาพเป็นหลักจนเป็นวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิด ของ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557) ที่กล่าวว่า การที่จะจัดการศึกษาให้เกิดเป็นความเจริญงอกงามขึ้นได้กับ ทั้งบุคคล ชุมชน และสังคม สถานศึกษาจะต้องมีวัฒนธรรมในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาวัฒนธรรม หลักในการดำเนินงาน ของสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างแท้จริง เป็นระบบ และยั่งยืน นั่นก็คือ วัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้ย่อมหมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ต้องมีคุณภาพ เพื่อสร้างบรรยากาศการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามอัตลักษณ์ ที่ กำหนด ดังนั้น สถานศึกษาควรมุ่งจัดการศึกษาโดยเน้นการเสริมสร้างคุณภาพผ่านการบูรณาการวัฒนธรรม คุณภาพในการดำเนินงาน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีระบบและยั่งยืน

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรม คุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยแต่ละด้าน นำมาอภิปรายได้ ดังนี้

ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ มีสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า สภาพความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารและบุคลากร ในองค์กรร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ภาวะผู้นำย่อมมีบทบาทที่มี ความสำคัญและความจำเป็นที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการประสบความสำเร็จหรือการไม่บรรลุต่อเป้าหมายของ สถานศึกษา ซึ่งเป้าหมายเป็นข้อกำหนดที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากขาดเป้าหมายร่วมกันในการทำงานย่อม ทำให้ส่งผลเสียต่อการทำงาน ดังนั้น ภาวะผู้นำคุณภาพจึงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพแห่งความสำเร็จของ

องค์กรที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Freed and Klugman (1997) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีความเข้มแข็งในเรื่องคุณภาพจะเป็นผู้พัฒนาระบบและกระบวนการคุณภาพได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้นำจึงควรมีความรู้พื้นฐานปรัชญาของหลักการคุณภาพและการนำไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ดาวรรุณ ถวิลการ (2561) เรื่องรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ ประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ร่วมด้านคุณภาพ เน้นผู้รับบริการเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนามีความมุ่งมั่นและเป็นแบบอย่างในการทำงานมุ่งคุณภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเชตร์ ศรีบุญเรือง (2561) เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งมั่นของผู้นำและภาวะผู้นำด้านคุณภาพ โดยที่ผู้บริหารมีเป้าหมายชัดเจน มีการทำงานอย่างเป็นระบบ

ด้านการทำงานเป็นทีม มีสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า สภาพความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทีมมีความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพ และทีมมีกระบวนการตัดสินใจที่หลากหลายในการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การทำงานเป็นทีมเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างองค์ความรู้ไปด้วยกันและลดพฤติกรรมเชิงลบของส่วนบุคคล ปรับตัวเข้ากับสังคม ยอมรับซึ่งกันและกันทำให้เกิดบรรยากาศที่พึงประสงค์ในการทำงาน สร้างแรงกายแรงใจและความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เป็นทีมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Oakland (2000) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมในลักษณะทีมงานปรับปรุงคุณภาพและกระบวนการ มีความร่วมมือกันและขจัดปัญหาความขัดแย้ง มีการตัดสินใจร่วมกันที่ดี โดยใช้สารสนเทศเพื่อสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวรรุณ ถวิลการ (2561) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีเป้าหมายร่วมกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน มีปฏิสัมพันธ์กันภายในทีมงาน การมีส่วนร่วมวางแผน และตัดสินใจ

ด้านการยกย่องและการให้รางวัล มีสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า สภาพความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารยกย่องและให้รางวัลที่มีใช้สิ่งของ เช่น การยกย่องชมเชยการสรรเสริญแก่บุคลากรในองค์กร ผู้บริหารยกย่องและให้รางวัลที่มีใช้สิ่งของ เช่น การยกย่องชมเชยการสรรเสริญแก่บุคลากรในองค์กร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การยกย่องและการให้รางวัลหรือการเสริมแรงเชิงบวกเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ นำพาให้สถานศึกษابرลุเป้าหมายที่วางไว้ของสถานศึกษาเพื่อความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Stamatis (1996) ที่กล่าวว่า กลุ่มหรือบุคลากรรายบุคคลที่ปฏิบัติงานได้ตรงหรือเหนือกว่าเป้าหมายควรได้รับการยกย่องในการบรรลุผลสำเร็จ เพราะจะทำให้บุคลากรแต่ละคนมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วมมากขึ้นกับระบบการจัดการคุณภาพขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา โพธิ์สว่าง และคณะ (2562) เรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgsirru.2025.291005>

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการยกย่องและการให้รางวัล ล้วนมีอิทธิพลต่อปัจจัยวัฒนธรรมคุณภาพทั้งสิ้น

ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า สภาพความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครู ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาในภาพอนาคตอย่างมีคุณภาพ และผู้บริหาร ครู จัดทำแผนการดำเนินการและโครงการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นหลักการวางแผนที่เป็นระบบมีแบบแผน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารและครู จึงต้องร่วมกันนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Gryna (2001) ที่กล่าวว่า การกำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับการจัดการเชิงกลยุทธ์โดยมีปัจจัยกำหนดคุณภาพถูกบูรณาการไว้ด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557) ที่กล่าวว่า กระบวนการทำงานอาจใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ หรือที่เรียกว่า การวิเคราะห์ SWOT และการปฏิบัติงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ SWOT ของ Albert Humphrey เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กรหรือโครงการ

ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า สภาพความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างองค์ความรู้และสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และอบรม พัฒนา ศึกษาดูงาน การนิเทศการสอนให้กับครูและบุคลากรทางการ ศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมเกียรติ บุญรอด (2566) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 18 พบว่า การอบรมพัฒนาครูในด้านเทคนิคการสอนครูคนอื่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ วิธีการสื่อสารเพื่อให้ครูสามารถสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนครูได้อย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนควรจัดตารางสอนให้เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว โดยกำหนดเวลาให้ครูที่อยู่ในคู่หรือกลุ่มเดียวกันมีช่วงเวลาว่างตรงกัน เพื่อให้สามารถสังเกตการสอนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์มีความคิด จิตใจและมีสมองที่สามารถวางแผน ดำเนินการในการทำงานได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องจนนำพาความสำเร็จมาสู่สถานศึกษา ทั้งนี้ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มีการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต จึงมีความจำเป็นที่มนุษย์ต้องเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพงาน ซึ่งการพัฒนานั้นมีหลายวิธี หลายรูปแบบการเรียนรู้พัฒนาและเรียนรู้จึงต้องผ่านวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกงานด้วยการ

Citation : พิชิต รัตนโสภา, และ สมเกียรติ บุญรอด. (2568). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 85-102. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.291005>

ลงมือปฏิบัติสิ่งเหล่านี้คือ การสร้างศักยภาพที่ไม่มีขีดจำกัด ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ความรับผิดชอบรวมทั้งทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและหน้าที่ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิณา พิงวิวัฒน์นิกุล (2561) ที่กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีความสำคัญต่อองค์การ เพราะนโยบาย คือ หลักการที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ 2) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นการกำหนดแนวทางการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการเป็นความพยายามของระบบเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด

ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหาร ครู นำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินงานต้องมีระบบ มีกระบวนการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่อง วางแผนการดำเนินงานที่เป็นวงจรของการพัฒนาคุณภาพตามลำดับขั้นตอนและปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อคุณภาพของการทำงานที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาต้องอาศัยหลักการบริหารเชิงคุณภาพ ซึ่งต้องนำวงจรคุณภาพมาเป็นแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาให้เกิดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Goetsch and Davis (2001) ที่กล่าวว่า ใช้แนวทางเชิงวิทยาศาสตร์จะต้องมีกลยุทธ์ในการดำเนินการโดยใช้วัฏจักรการปรับปรุงคุณภาพ (PDCA Cycle) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด สกุลสลาปัตย์ (2562) เรื่อง กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพเป็นพลวัตวัฒนธรรมคุณภาพสถานศึกษาแบบต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดาวรรุณ ถวิลการ (2561) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการทำงานเป็นทีมอย่างมีคุณภาพ เปลี่ยนแปลงในทางบวก ดำเนินการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ การตรวจสอบและสะท้อนผลงาน

2. ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงอันดับ ดังนี้ 1) ด้านความเหมาะสม 2) ด้านความเป็นไปได้ และ 3) ด้านความเป็นประโยชน์ คณะผู้ประเมินเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม ที่จะนำไปพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดาวรรุณ ถวิลการ (2561) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวม มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิสิทธิ์ โคสาดี (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรม

Citation : Rattanasopa, P., & Boonrawd, S. (2025). A Model for Promoting Quality Culture of Primary Educational

Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 85 - 102. <https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.291005>

คุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษควรนำรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพ มากำหนดเป็นนโยบายและลงสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาในสังกัดอย่างเป็นรูปธรรม ต่อเนื่อง และยั่งยืน

1.1.2 ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพและสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการบริหารและพัฒนาให้สถานศึกษาในสังกัดสู่คุณภาพมาตรฐาน

1.1.3 ควรจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในการพัฒนา สถานศึกษาและควรจัดให้มีระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มี คุณภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาสถานศึกษาควรมีการดำเนินงานในการพัฒนาสถานศึกษา

2.1 ด้านภาวะผู้นำคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการกำหนดนโยบายวิธีการ ดำเนินงานในสถานศึกษารวมทั้ง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ที่มุ่งเท เอาใจใส่เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาเป็นหลัก

2.2 ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีสรรถะและมีการโน้มน้าวและแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์เพื่อความสำเร็จของงานภายใต้การทำงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ มุ่งผลสำเร็จของงานตามเป้าหมาย

2.3 ด้านการยกย่องและให้กำลังใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ สร้างการ เสริมแรงเชิงบวก ให้ขวัญและกำลังใจในโอกาสต่างๆอย่างสม่ำเสมอและเป็นรูปธรรม ไว้วางใจ ให้เกียรติ และ ส่งเสริม ครูและบุคลากรทางการศึกษาในผลงานที่ดีที่มีความประจักษ์

2.4 ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ ความสามารถและทักษะการ วางแผนเชิงกลยุทธ์ในการบริหารงานในทุกมิติ โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย

2.5 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดการอบรม ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในทุก ๆ ด้านทุกที่ ทุกเวลา เมื่อมีโอกาส

2.6 การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินงานเป็นขั้นตอนโดยนำวงจร คุณภาพมาใช้ขับเคลื่อนในองค์กรและแบ่งภาระงานตามบทบาทหน้าที่ สร้างความตระหนัก สร้างความ ร่วมมือในการทำงานอย่างเป็นระบบตามวงจรคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2557). *วัฒนธรรมคุณภาพ: สร้างคน สร้างชาติ*. กรุงเทพฯ: ซีโน พับลิชชิ่ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง.

ดาวรรณ ถวิลการ. (2561). รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 6(3), 114–126.

เนตรนภา โพธิ์สาวัง, ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ, และ พรเทพ เสถียรนพแก้ว. (2562). การ พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบริหารการศึกษา* มคอ., 16(30), 26–35.
- วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2562). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- สมเกียรติ บุญรอด. (2566). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 18. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 17(1), 56–72.
- สมคิด สกุลสถาปต์. (2562). กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย*, 8(1), 277–293.
- สมนึก ต้นเกียง. (2560). *กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพภายในสำนักงานกองการศึกษาเทศบาลเมืองพะเยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุเชตร ศรีบุญเรือง. (2561). *การพัฒนาตัวบ่งชี้วัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อภิสิทธิ์ โคสาดี. (2565). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Burrill, C. W., & Ledolter, J. (1999). *Achieving quality through continual improvement*. John Wiley & Sons.
- Freed, J. F., & Klugman, M. R. (1997). *Quality principles and practices in higher education*. American Council on Education/Oryx.
- Goetsch, D. L., & Davis, S. B. (2001). *Total quality handbook*. Prentice Hall.
- Gryna, F. M. (2001). *Quality planning and analysis: From product development through use* (4th ed.). McGraw-Hill.
- Oakland, J. (2000). *Total quality management: Text with case*. Butterworth-Heinemann.
- Stamatis, D. H. (1996). *Failure mode and effect analysis (FMEA): From theory to execution*. American Society for Quality (ASQ).

Citation : พิชิต รัตนโสภณ, และ สมเกียรติ บุญรอด. (2568). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 85-102. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.291005>

ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง
ในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์
Service Marketing Mix Affects the Parents' Decision in Choosing Private
Schools in Surin Province

กรณัฐสร ชูตระกูล^{1*}, ชนม์ณัฐชา กังวานสุขพันธ์², และ ปิยวรา พานิชวิทิตกุล³

Kornpassorn Chutrakul^{1*}, Chonnatcha Kungwansupaphan²,
and Peevana Parnitvitidkun³

¹⁻³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Master of Business Administration in Business
Management, Surindra Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Kornpassornchutrakul@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290719

Received : June 19, 2025; Revised : August 10, 2025; Accepted : August 13, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนเอกชน จำนวน 364 คนซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นแล้ว ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว โดยมีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 35,001 บาทขึ้นไป มีความสัมพันธ์ในรูปแบบของบิดา หรือมารดา และมีจำนวนบุตรหลานที่ต้องส่งเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน 1 คน และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ ได้ร้อยละ 71.4 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีส่วนประสมทางการตลาดบริการ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ด้านภาพลักษณ์ ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการ ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ไม่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจ จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านสถานที่ และด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการศึกษานี้สามารถช่วยให้โรงเรียนเอกชนวางแผนหรือปรับกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงดูดและรักษานักเรียน และเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง หน่วยงานที่กำกับดูแลโรงเรียนเอกชนสามารถนำข้อมูลใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการกำกับดูแลการศึกษาภาคเอกชน และพยากรณ์แนวโน้ม

Citation : Chutrakul, K., Kungwansupaphan, C., & Parnitvitidkun, P. (2025). Service Marketing Mix Affects the Parents'

Decision in Choosing Private Schools in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 103 - 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

การเลือกโรงเรียนของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ อีกทั้งเพิ่มองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทการศึกษาภาคเอกชน และเป็นต้นแบบในการศึกษาส่วนประสมการตลาดในแวดวงการศึกษาในพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, กระบวนการตัดสินใจ, โรงเรียนเอกชน, ผู้ปกครอง

Abstract

This quantitative research aimed to investigate the service marketing mix factors influencing parents' decision-making process in enrolling their children in private schools in Surin Province. The sample consisted of 364 parents of private school students, selected through a combination of stratified random sampling and simple random sampling methods. The data collection tool was a validated and reliable questionnaire. The research findings indicated that the majority of respondents were female, aged between 31 and 40 years, holding a bachelor's degree, self-employed, earning a monthly income exceeding 35,001 baht, and predominantly in the role of mother or father. Most respondents had one child enrolled in a private school. Multiple regression analysis revealed that the service marketing mix factors influencing parents' decision-making accounted for 71.4% of the variance at a statistical significance level of 0.05. Four key service marketing mix components significantly influenced parents' decision-making process: price, promotion, people, and process. Conversely, three service marketing mix components—product, place, and physical evidence—were found not to affect the decision-making process significantly. The results of this study can assist private schools in strategic planning and marketing adjustments to attract and retain student enrollments, as well as guide efforts to enhance service quality in alignment with parental expectations. Regulatory authorities governing private education institutions can utilize these findings for policy formulation and oversight, as well as for forecasting enrollment trends within Surin Province. Furthermore, the study contributes to an increased understanding of consumer behavior within the context of private education. It can serve as a model for future studies exploring the marketing mix in educational settings in other regions.

Keywords : Service Marketing Mix, Decision-making Process, Private schools, Parents

Citation : กรณ์ภัสสร ชูตระกูล, ขนมนัฐชา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชิตกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

บทนำ (Introduction)

การศึกษาคือรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์พร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เปรียบเสมือนเครื่องมือในการเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์ให้เกิดความพร้อมต่อการเป็นทรัพยากรซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคม รัฐบาลจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา รวมถึงช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แต่จากการจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการนั้นยังมีข้อจำกัดบางประการ รัฐบาลจึงได้เปิดโอกาสและส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อลดข้อจำกัดของภาครัฐและเพิ่มทางเลือกแก่ผู้ปกครอง จากข้อได้เปรียบในด้านของความคล่องตัวในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนเอกชนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง อีกทั้งยังเป็นปัจจัยกระตุ้นคุณภาพการศึกษาของภาครัฐให้มีการพัฒนา และการแข่งขันเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ปกครอง (ชิตวร ลีละผลิน, 2567) โรงเรียนเอกชนส่วนมากจะดำเนินการอยู่ในรูปแบบของธุรกิจการศึกษาที่อาศัยรายได้ และผลกำไรในการพัฒนาทรัพยากร หรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่ได้รับบริการ

ในบริบทของการแข่งขันที่เข้มข้นของสังคมไทยและสถานการณ์ของโลก ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรของประเทศไทยทำให้เด็กที่อยู่ในวัยเข้าเรียนลดลงตามลำดับ และความนิยมที่เพิ่มสูงขึ้นของโรงเรียนเอกชนซึ่งนับเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคการศึกษา (มติชนออนไลน์, 2567) โรงเรียนทุกแห่งจึงต้องพยายามเร่งปรับตัวด้วยการนำเสนอจุดเด่น และจุดขายเพื่อให้เป็นผู้ถูกเลือกภายในสถานะการแข่งขันดังกล่าว การสร้างแบรนด์ของโรงเรียนจึงถูกนับเป็นส่วนสำคัญในการบริหารโรงเรียนเอกชน (DiMartino & Jessen, 2016) ด้วยเหตุนี้ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) หรือ 7Ps จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจการศึกษาเอกชนอย่างกว้างขวาง (Booms & Bitner, 1981) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถผลิตหลักสูตร และการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้ โดยส่วนประสมทางการตลาดบริการในบริบทของโรงเรียนประกอบด้วย หลักสูตร โปรแกรมการศึกษา ทำเลที่ตั้ง ค่าธรรมเนียมการศึกษา การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย แบบปากต่อปาก ผู้บริหาร คุณครู และบุคลากรทางการศึกษา สภาพแวดล้อมในการให้บริการ และกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียน (Lockhart, 2005)

ในปัจจุบันผู้ปกครองมีอิสระในการเลือกโรงเรียนโดยพิจารณาจากทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่มีตอบสนองกับความต้องการมากที่สุดเสมอ สอดคล้องกับแนวโน้มทางการศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้ผู้ปกครองมักมีความต้องการทางการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ส่วนประสมทางการตลาดบริการจึงเป็นหนึ่งในวิธีการสำคัญที่จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองเลือกส่งบุตร

Citation : Chutrakul, K., Kungwansupaphan, C., & Parnitvitidkun, P. (2025). Service Marketing Mix Affects the Parents'

Decision in Choosing Private Schools in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 103 - 118. <https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290719>

หลานเข้าเรียน ธุรกิจโรงเรียนเอกชนนับเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่จะผลักดันระบบการศึกษาให้ขยายขอบเขตได้อย่างกว้างขวาง และตอบสนองความต้องการได้อย่างเจาะลึกมากขึ้น ในจังหวัดสุรินทร์เองมีจำนวนประชากรที่เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา 95,724 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 45,227 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์, 2566) ด้วยจำนวนดังกล่าว โรงเรียนเอกชนจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สำคัญสำหรับผู้ปกครองในการกระจายสัดส่วนของนักเรียนในพื้นที่ เพื่อตอบสนองโจทย์ทางการศึกษาในยุคปัจจุบัน อีกทั้งโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสุรินทร์ยังมีความอิสระในการพัฒนาศักยภาพ มีความมุ่งมั่นในการออกนโยบายเพื่อสร้างจุดเด่น และความแตกต่างจากโรงเรียนที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้จำนวนนักเรียนของโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าธุรกิจโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสุรินทร์จัดอยู่ในช่วงกำลังขยายตัว ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการด้วย 7Ps ของโรงเรียนเอกชนที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้โรงเรียนเอกชนสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

จากการทบทวนส่วนประสมทางการตลาดบริการ และกระบวนการตัดสินใจ จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนำความรู้ประกอบการศึกษาค้นคว้า โดยมีหัวข้อดังนี้

ส่วนประสมทางการตลาดบริการในบริบทของโรงเรียนเอกชน

ส่วนประสมทางการตลาดบริการนั้นถูกพัฒนาจากเดิม 4Ps มาสู่ 7Ps เนื่องจากลักษณะของบริการเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ และไม่มีวันหมดอายุ ตลาดบริการจึงต้องมีส่วนประสมทางการตลาดบริการที่แตกต่างออกไป (Booms & Bitner, 1981) ดังนั้นหากเป็นสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ หรือเรียกว่า “บริการ” นักการตลาดมักจะใช้โมเดล 7Ps ของ Booms and Bitner (1981) ที่ไม่เพียงแก้ไข 4Ps แบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังมีการเพิ่มเติมอีก 3 ปัจจัยเข้าไป ได้แก่ บุคลากร ทางกายภาพ และกระบวนการ เพื่อให้การบริการที่ดีต่อลูกค้าการตลาดของธุรกิจทางการศึกษา จึงมุ่งเน้นไปที่การกำหนดส่วนประสมทางการตลาดบริการที่เหมาะสม เพื่อให้สถาบันการศึกษาอยู่รอด และเจริญเติบโตได้ในทิศทางที่ถูกต้อง เช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนซึ่งเมื่อพิจารณาถึงภาวะการแข่งขันทางการศึกษา กลยุทธ์การตลาดบริการจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา และสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของโรงเรียน (Sehgal, 2013) จึงมีการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้เป็นการบริการทางการศึกษาด้วยการกำหนดส่วนประสมทาง

Citation : กรณ์ภัตสร ชูตระกูล, ชนม์ณัฐชา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชิตกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290719>

การตลาดบริการ เพื่อให้ชื่อของโรงเรียนเปรียบเสมือนตราสินค้าที่เป็นที่นิยม และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มของผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1) วิชาการ (Product) คือ การบริการที่ถูกจัดทำขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านกระบวนการผลิต หรือกระบวนการบริการจากผู้ให้บริการเป็นสำคัญ หากอยู่ในบริบทของการศึกษา ผลลัพธ์จะเปรียบเสมือนบริการ หรือคุณลักษณะของโรงเรียนที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับการศึกษา (Lockhart, 2005) หรือกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ผู้รับการศึกษามองหาเพื่อที่จะทำตนเองประสบความสำเร็จ และได้รับการรับรองจากสถาบัน (Mokhtar et al., 2019) เช่น หลักสูตร โปรแกรมที่เปิดสอน ผลงานและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน เป็นต้น 2) ค่าธรรมเนียมการศึกษา (Price) คือ จำนวนเงินที่เรียกเก็บจากการบริการที่ผู้บริโภคยินดีจะแลกเปลี่ยนประโยชน์ที่จะได้รับ (Kotler, 2003) ในบริบทของการบริการทางการศึกษาได้มีการกำหนดไว้ว่าราคานั้นจัดอยู่ในลักษณะของค่าธรรมเนียมทางการศึกษา กล่าวคือค่าเล่าเรียน รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในรูปแบบของบริการทางการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่ใช้กับกิจกรรมการศึกษาทั้งหมด ดังนั้นราคาจึงเป็นส่วนหนึ่งของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ควรยึดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร เมื่อกำหนดราคา ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในตัดสินใจจำเป็นต้องเข้าใจในการรับรู้ราคาและความสำคัญของราคาต่อการตัดสินใจเลือกของผู้บริโภค 3) สถานที่ (Place) คือ ท่าเลที่ตั้งที่ใช้จัดตั้งสินค้า หรือบริการให้กับลูกค้า ซึ่งในบริบทของการบริการทางการศึกษา สถานที่ หมายถึงที่ตั้งของโรงเรียน ซึ่งการมีทำเลที่ตั้งที่สะดวกสบาย และง่ายต่อการเข้าถึง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของผู้ปกครองได้ไม่มากนักน้อย (Maringe & Foskett, 2002) อีกทั้ง Lockhart (2005) ยังมีการกล่าวเพิ่มเติมว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายในบริการการศึกษา ไม่เพียงแต่หมายถึงสถานที่เท่านั้น แต่ยังหมายถึงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตามมาด้วยที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่มีความพร้อมในการรับ-ส่งนักเรียน ด้วยเหตุผลนี้ทำให้เห็นได้ว่าการบริการเหล่านี้จัดเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักเรียน และผู้ปกครองเช่นกัน 4) ภาพลักษณ์ (Promotion) คือรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมทางการตลาดที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อโน้มน้าว หรือชักจูงกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความยินดีที่จะซื้อสินค้า หรือบริการที่น่าเสนอ (Kotler, 2003) มักจะใช้เป็นกลุ่มข้อความที่สามารถกระตุ้นความปรารถนาของผู้บริโภคในการซื้อผ่านกระบวนการสื่อสาร โน้มน้าวใจ (Khorsheed et al., 2020) โดยธุรกิจบริการด้านการศึกษา นั้นจะมีการส่งเสริมการขายหลักด้วยการสื่อสาร และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีผ่านการเผยแพร่สื่อ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่าน โซเชียลมีเดีย การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน เป็นต้น 5) บุคลากร (People) คือกลุ่มผู้มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการบริการให้กับลูกค้า ออกแบบ และปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และสร้างความพึงพอใจสูงสุด (สุพรรณิ อินทร์แก้ว, 2553) อาจประกอบไปด้วยเจ้าของกิจการ ผู้บริหาร พนักงาน รวมไปถึงลูกค้าที่มีส่วนร่วมในการบริการ บุคคลเหล่านี้จัดเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแหล่งความรู้ความสามารถในองค์กร ดังนั้นในบริบทของการศึกษาผู้คนจึงเปรียบเสมือนกับผู้บริหาร คุณครู บุคลากร หรือแม้กระทั่งนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งจัดเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการส่งมอบบริการที่ดีที่สุดให้กับลูกค้า มีความสามารถในการ

Citation : Chutrakul, K., Kungwansupaphan, C., & Parnitvitidkun, P. (2025). Service Marketing Mix Affects the Parents'

Decision in Choosing Private Schools in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 103 - 118. <https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290719>

อธิบายข้อสงสัย ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องตลอดจนถึงการดูแลเอาใจใส่ และอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนและผู้ปกครองเป็นอย่างดี 6) สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก (Physical evidence) คือ สภาพแวดล้อมในการให้บริการที่ได้มาจากการจัดหา หรือผลิตสินค้าที่เป็นวัสดุซึ่งมีส่วนช่วยในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และการสื่อสารกระบวนการในองค์กร (Saupi et al., 2019) หากกล่าวถึงระบบการศึกษาจะรวมถึงสภาพแวดล้อมในการให้บริการ อาคารสถานที่ สื่อการเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการทางการศึกษา (ห้องสมุด ห้องทดลอง ห้องกิจกรรม ห้องสารสนเทศ) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการภายในโรงเรียน สื่อการเรียนรู้หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ การตกแต่ง สิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ และสิ่งอื่นใดที่มีอยู่ในรูปของหลักฐานอันเป็นรูปธรรม (Huang et al., 2019) และ 7) กระบวนการ (Process) คือ ขั้นตอนในการให้บริการจากผู้ผลิตไปถึงผู้บริโภคตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือขั้นตอนแรกในการให้บริการ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดระดับความประทับใจของลูกค้า ซึ่งจะนำมาซึ่งการใช้บริการในครั้งต่อไป โดยกระบวนการเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพได้เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการสร้างความสัมพันธ์ และส่งมอบบริการให้แก่ลูกค้า (สุพรรณิ อินทร์แก้ว, 2553) โดยในบริบทของการศึกษากระบวนการเหล่านี้มักจะถูกกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของกระบวนการให้บริการ ตั้งแต่การรับสมัคร การประเมินผล การจัดจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน วิธีการสอน กิจกรรมการอบรมหรือฝึกปฏิบัติ การทำสื่อการสอนที่ทันสมัย การอำนวยความสะดวกให้ผู้ปกครอง เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการบริการ จำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย (1) วิชาการ (2) ค่าธรรมเนียมการศึกษา (3) สถานที่ (4) ภาพลักษณ์ (5) บุคลากร (6) สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก และ (7) กระบวนการ เพื่อใช้ในการศึกษาคั้งนี้ กระบวนการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคนั้นเกิดจากความต้องการหรือปัจจัยที่แตกต่างกัน แต่รูปแบบของการตัดสินใจมักจะมีคล้ายกัน (Kotler, 2003) โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นการรับรู้ปัญหา (Need Recognition) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ถึงปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือความต้องการภายในของตนทั้งที่เกิดขึ้นได้เอง หรือเกิดจากสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ ก็ตาม การรับรู้เหล่านี้จะนำไปสู่ความต้องการที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้าและบริการนั้นโดยตรง ซึ่งหากกล่าวถึงด้านการศึกษา ขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับความต้องการทางด้านการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้หรือสมรรถนะของผู้เรียน เป็นต้น 2) ขั้นการค้นหาข้อมูล (Pre-purchase Search) หมายถึง การที่ผู้บริโภคค้นหา และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของสินค้าที่ต้องการ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการตัดสินใจ (ประภาพร เดชกิตติกร, 2560) ซึ่งการค้นหาข้อมูลในบริบทของธุรกิจบริการการศึกษามักจะเกิดขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ จากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือมีประสบการณ์ในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน หรือสอบถามจากบุคลากรโดยตรง เป็นต้น 3) ขั้นประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากค้นคว้าในขั้นตอนข้างต้นมาทำการ

Citation : กรณ์ภัสสร ชูตระกูล, ชนม์ณัฐชา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชวิฑิตกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อ

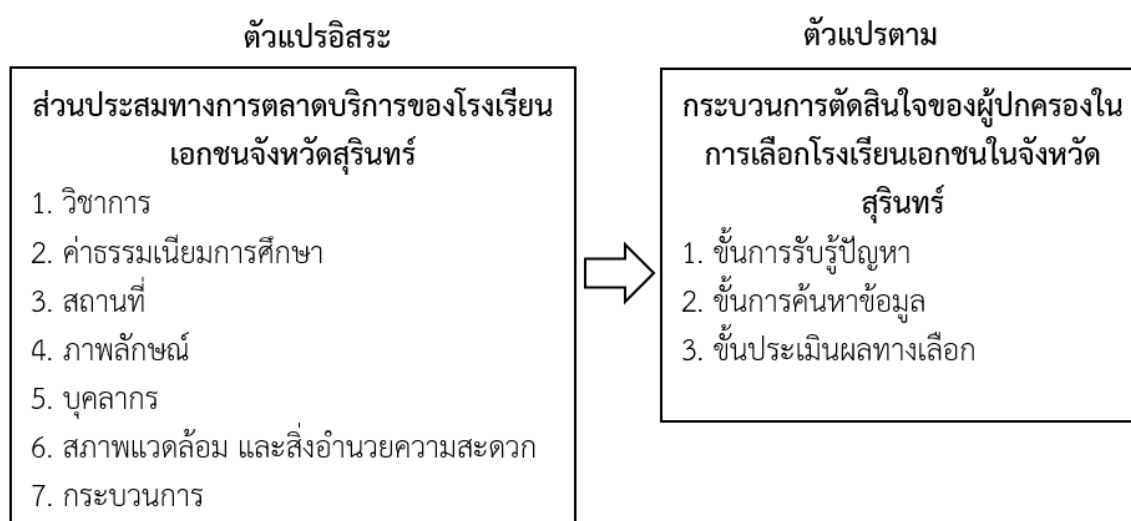
กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

วิเคราะห์ และประเมินผลประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้า หรือบริการ ซึ่งโดยทั่วไปจะนำมาพิจารณาเพียงบางส่วนเพื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้มากที่สุดเท่านั้น (พรชนก บุญญานันท์กุล, 2565) ซึ่งในบริบทของการศึกษาอาจหมายถึงการพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละโรงเรียนที่ตรงตามความต้องการ เป็นต้น 4) ขั้นการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) หมายถึง การที่ผู้บริโภคประเมินทางเลือกตัดสินใจซื้อสินค้า หรือบริการ โดยมีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ ตรายี่ห้อ ราคา ปริมาณ เวลา ไปจนถึงวิธีการชำระเงิน ซึ่งหากมองในบริบทของการศึกษาปัจจัยเหล่านั้นอาจหมายถึงคุณภาพของโรงเรียน โอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมไปถึงความคิดเห็นจากบุตรหลานซึ่งเป็นผู้เรียน เป็นต้น และ 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการบริโภคหรือรับบริการ โดยผู้บริโภคจะพิจารณาจากคุณสมบัติของสินค้า หรือบริการที่ได้รับว่า จัดเป็นประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่ ซึ่งในบริบทของธุรกิจการศึกษานั้นหากพึงพอใจในคุณภาพและบริการ อาจเกิดพฤติกรรมการบอกต่อให้กับบุคคลที่รู้จัก หรือเกิดการส่งบุตรหลานเรียนเข้าเรียนอีกในอนาคต และเป็นต้น

ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจจึงหมายถึง กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน จากการรับรู้ถึงความต้องการ และนำไปค้นหาข้อมูล จากนั้นจึงเกิดการประเมินทางเลือกที่มีอยู่ แล้วตัดสินใจซื้อในตัวเลือกที่ตอบสนองความต้องการได้มากที่สุด และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้มีการสร้างกรอบแนวคิด โดยกำหนดตัวแปรอิสระ คือ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Booms and Bitner (1981) และ Ivy (2008) ส่วนตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเอกชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Kotler (2003) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Chutrakul, K., Kungwansupaphan, C., & Parnitvitidkun, P. (2025). Service Marketing Mix Affects the Parents'

Decision in Choosing Private Schools in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 103 - 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 4,033 คน ตามจำนวนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์, 2567) กำหนดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ไม่ทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 364 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการของโรงเรียนเอกชน ประยุกต์มาจากแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการของ Booms and Bitner (1981) และ Ivy (2008) ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนของผู้ปกครองประยุกต์มาจากทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจของ Kotler (2003) ทั้งนี้แบบสอบถามได้ถูกตรวจค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 หลังจากนั้นได้จึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชที่ 0.96

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 ชุด ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ.2567 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการอธิบาย และแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ ผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับคืน 364 ชุด แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) และสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว รายได้เฉลี่ย 35,001 บาทขึ้นไป จบการศึกษาระดับการปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบของบิดา หรือมารดา และมีบุตรหลานที่ต้องส่งเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน 1 คน

Citation : กรณ์ภัตสร ชูตระกูล, ชนม์ณัฐา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชวิฑิตกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลกระทบต่อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290719>

2. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ แยกเป็นรายปัจจัย และในภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ในภาพรวม มากที่สุด ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก " $\bar{X}$ " = 4.64) รองลงไป ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านภาพลักษณ์ และด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา " $\bar{X}$ " = 4.61 4.55 4.45 4.43 และ 4.39) ตามลำดับ และในส่วนที่น้อยที่สุดได้แก่ ด้านสถานที่ " $\bar{X}$ " = 3.72) และเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการของโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (" $\bar{X}$ ") และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในภาพรวม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิชาการ	4.61	0.61	มากที่สุด
2. ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา	4.39	0.75	มาก
3. ด้านสถานที่	3.72	1.02	มาก
4. ด้านภาพลักษณ์	4.43	0.75	มาก
5. ด้านบุคลากร	4.55	0.66	มากที่สุด
6. ด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.64	0.58	มากที่สุด
7. ด้านกระบวนการ	4.45	0.70	มาก
รวม	4.40	0.72	มาก

3. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ แยกเป็นรายปัจจัย และในภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ในภาพรวม มากที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนการรับรู้ปัญหา (" $\bar{X}$ " = 4.69) รองลงไป ได้แก่ ขั้นตอนการประเมินทางเลือก (" $\bar{X}$ " = 4.56) และในส่วนที่น้อยที่สุดได้แก่ ขั้นตอนการค้นหาข้อมูล (" $\bar{X}$ " = 4.28) และเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (" $\bar{X}$ ") และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ในภาพรวม

ด้านกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ขั้นการรับรู้ปัญหา	4.69	0.58	มากที่สุด
2. ขั้นการค้นหาข้อมูล	4.28	0.85	มาก
3. ขั้นการประเมินผลทางเลือก	4.56	0.67	มากที่สุด
รวม	4.51	0.70	มากที่สุด

4. ผลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) ปรากฏผลดังตารางที่ 3 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ด้านสถานที่ ด้านภาพลักษณ์ ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ และกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนมีความสัมพันธ์กัน โดยค่าอยู่ระหว่าง 0.420 ถึง 0.829 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการและกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์

ตัวแปรการวิจัย	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	Y
X ₁	1	0.683**	0.420**	0.692**	0.747**	0.688**	0.683**	0.668**
X ₂		1	0.526**	0.747**	0.729**	0.658**	0.698**	0.733**
X ₃			1	0.579**	0.531**	0.463**	0.575**	0.472**
X ₄				1	0.824**	0.729**	0.798**	0.781**
X ₅					1	0.807**	0.829**	0.787**
X ₆						1	0.781**	0.708**
X ₇							1	0.778**
Y								1

หมายเหตุ : ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 และด้านวิชาการ (X1) ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา (X2) ด้านสถานที่ (X3) ด้านภาพลักษณ์ (X4) ด้านบุคลากร (X5) ด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก (X6) ด้านกระบวนการ (X7) และกระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน (Y)

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลาน

เข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ มีการส่งผลอยู่ในระดับซึ่งสามารถพยากรณ์ได้ในภาพรวมร้อยละ 71.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.483 พบว่า ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ($B = 0.556$) ด้านภาพลักษณ์ ($B = 0.496$) ด้านบุคลากร ($B = 0.547$) และด้านกระบวนการ ($B = 0.718$) โดยตัวพยากรณ์ที่ทำนายได้ดีที่สุด ได้แก่ ด้านกระบวนการ โดยสมการพยากรณ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 4 ระดับการส่งผลของส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม ($n = 364$)

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	B	SE _b	β	t	P-value	VIF
Constant	13.207	1.794		7.361	0.000	
ด้านวิชาการ (X_1)	0.101	0.142	0.032	0.715	0.475	2.603
ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา (X_2)	0.556	0.118	0.218	4.693	0.000*	2.740
ด้านสถานที่ (X_3)	-0.130	0.074	-0.063	-1.771	0.077	1.626
ด้านภาพลักษณ์ (X_4)	0.496	0.121	0.235	4.102	0.000*	4.143
ด้านบุคลากร (X_5)	0.547	0.178	0.199	3.068	0.002*	5.309
ด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก						
ความสะอาด (X_6)	0.125	0.162	0.040	0.771	0.441	3.361
ด้านกระบวนการ (X_7)	0.718	0.161	0.257	4.456	0.000*	4.225
R = 0.848 , $R^2 = 0.719$; Adjusted $R^2 = 0.714$; $SE_{est} = \pm 0.483$; F = 130.217 ; sig = 0.000						

หมายเหตุ : ตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน (Y) และ

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

ด้านวิชาการ ไม่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ เนื่องด้วยโรงเรียนเอกชนมีมาตรฐานทางวิชาการที่ใกล้เคียงกันอยู่แล้ว โดยเฉพาะโรงเรียนที่ได้รับการรับรองหรือมีชื่อเสียงในระดับหนึ่ง ผู้ปกครองจึงไม่ได้ใช้ปัจจัยด้านนี้เป็นตัวแปรหลักในการเปรียบเทียบหรือเลือกโรงเรียน แต่ไปให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นที่แสดงความแตกต่างได้ชัดเจนกว่า อีกทั้งยังอธิบายได้ด้วยทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (1960) ที่ได้กล่าวไว้ว่าแต่ละบุคคลล้วนแล้วแต่มีความคาดหวังแตกต่างกันตามเป้าหมายที่ต้องการ และจะเกิดความพึงพอใจต่อเมื่อได้รับการตอบสนองที่ตรงกับ

ผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่าความคาดหวังของผู้ปกครองในยุคปัจจุบันอาจเน้นไปที่ “ทักษะรอบด้าน” มากกว่าความเป็นเลิศทางวิชาการเพียงอย่างเดียว

ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากการศึกษาของบุตรหลานเป็นส่วนสำคัญที่ผู้ปกครองจะพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ส่งผลให้ผู้ปกครองเลือกส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีปัจจัยที่ตรงกับความ ต้องการ และเหมาะสมกับบุตรหลานของตนมากที่สุด สอดคล้องกับ สุพินดา คำภักดี และจริยา อินทนิล (2567) ที่ได้ระบุไว้ว่าปัจจัยด้านค่าธรรมเนียมการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองที่มีฐานะทางการเงินที่ดีมักจะส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนที่ตนคิดว่ามีความพร้อม และมีค่าเล่าเรียนที่เหมาะสมกับการบริการที่ต้องการ ส่วนผู้ปกครองที่รายได้น้อยก็มักจะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มี ค่าธรรมเนียมการศึกษาที่น้อยกว่า

ด้านสถานที่ ไม่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียน เอกชนจังหวัด อธิบายได้ด้วยทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคของ Kotler (2003) ซึ่งมีแนวคิดว่าการตัดสินใจซื้อ หรือเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และความเชื่อ ของผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้ปกครองไม่ยึดติดกับปัจจัยพื้นฐาน แต่มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจจาก สิ่งที่ตนเองให้คุณค่ามากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Malik, Mushtaq, and Jaswal (2015) ที่ได้กล่าวไว้ว่าส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านสถานที่ไม่ได้ส่งผลกับกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง เนื่องจากการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความไว้วางใจ และความ จงรักภักดีของผู้ใช้บริการ กล่าวคือหากผู้ปกครองมีความรู้สึกไว้วางใจในโรงเรียนจะสามารถตัดสินใจส่งบุตร หลานเข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนั้นโดยไม่ได้ให้น้ำหนักความสำคัญในปัจจัยด้านสถานที่มากเท่าที่ปัจจัยในด้าน อื่น

ด้านภาพลักษณ์ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียน เอกชนจังหวัด เนื่องจากการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาของผู้ปกครองย่อมเกิดจากการศึกษาข้อมูล ข่าวสาร และบริบทของโรงเรียนผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ว่ามีความเหมาะสมและตรงตามความ ต้องการของตนเองหรือไม่ สอดคล้องกับ Hieu, Xuyen, and Hung (2020) ที่ได้มีการระบุไว้ว่าปัจจัยที่มีผล ต่อภาพลักษณ์ คือข้อมูลที่ได้ถูกมีใส่ไว้ในสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิด ความจงรักภักดีของผู้ปกครองที่สามารถก่อให้เกิดการตัดสินใจเลือกโรงเรียนตามมา เช่นเดียวกับ ชัยวัฒน์ ชัตติวงศ์ และพุมิทร จิรายุส (2561) ที่พบว่าปัจจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านภาพลักษณ์ส่ง ต่อการตัดสินใจเช่นกัน

ด้านบุคลากร ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียน เอกชนจังหวัด เนื่องจากผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนแล้ว นอกจากความสามารถทางด้าน วิชาการที่บุคลากรครูจะสามารถมอบให้นักเรียนอย่างเต็มประสิทธิภาพแล้ว ยังคงมีความคาดหวังในด้านของ

Citation : กรณ์ภัตสร ชูตระกูล, ขนมนัฐชา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชวิทกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและ นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

การดูแลเอาใจใส่ การรับมือและจัดการกับปัญหาของนักเรียนให้ได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย ดังนั้นเรื่องของ คุณธรรมจริยธรรม การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการส่งเสริมทักษะเสริมในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นให้กับบุคลากร จึงนับว่ามีส่วนในการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ สอดคล้องกับ ศุภรักษ์ ธิษณรงค์ (2550) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา พบว่าผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อการจัดการระบบการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในด้านของบุคลากรมาเป็นอันดับแรก

ด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ เนื่องด้วยปัจจัยนี้เป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ ที่ทุกโรงเรียนในพื้นที่ต่างคำนึงถึงและมุ่งเน้นพัฒนา ความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจึงมักมีความใกล้เคียงกันในโรงเรียนเอกชนหลายแห่ง ดังนั้นผู้ปกครองอาจไม่ได้ใช้ปัจจัยนี้เป็นตัวเปรียบเทียบหลักในการตัดสินใจ อธิบายได้ด้วยทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1954) ซึ่งมีแนวคิดที่มนุษย์จะมีลำดับความต้องการจากพื้นฐานสู่ขั้นสูง ซึ่งปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกถูกจัดอยู่ในระดับของกายภาพที่จัดเป็นระดับต่ำ แต่ผู้ปกครองอาจมุ่งหวังปัจจัยในระดับที่สูงกว่า และทำให้ละเลยปัจจัยกายภาพไป เช่นเดียวกับ Barusman (2019) ที่พบว่าปัจจัยด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองเช่นกัน

ด้านกระบวนการ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์ ด้วยเหตุผลในด้านความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับผลงานการบริการที่เห็นเป็นประจักษ์ และมีเอื้อต่อผลประโยชน์ของบุตรหลานโดยตรง สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรักษ์ ธิษณรงค์ (2550) พบว่าผู้ปกครองมีความคาดหวังในด้านกระบวนการเพื่อเพิ่มศักยภาพของนักเรียน และตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง เช่นเดียวกับ Khorsheed et al. (2020) ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านกระบวนการส่งผลกระทบต่อการบรรลุความได้เปรียบในการแข่งขันสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสุรินทร์ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง คือปัจจัยด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านกระบวนการ โดยโรงเรียนสามารถนำปัจจัยเหล่านี้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน หรือวางนโยบายภายในโรงเรียนได้ เริ่มจากด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา โรงเรียนให้ความสำคัญกับการกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะจัดขึ้นภายในโรงเรียนต่อไปในอนาคตให้คงความเหมาะสม และให้ความรู้สึกที่คุ้มค่ากับผู้ปกครอง ส่วนด้านภาพลักษณ์

Citation : Chutrakul, K., Kungwansupaphan, C., & Parnitvitidkun, P. (2025). Service Marketing Mix Affects the Parents'

Decision in Choosing Private Schools in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 103 - 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

โรงเรียนมุ่งเน้นการแสดงผลงานถึงบทบาท และประสิทธิภาพของโรงเรียนผ่านกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำเสนอตัวตน จุดเด่น และสร้างความไว้วางใจไปสู่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม อีกทั้งด้านบุคลากร โรงเรียนควรออกแบบโครงการอบรม หรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการรักษา พัฒนา และต่อยอดศักยภาพของบุคลากรให้มีความพร้อมต่อการเรียนรู้ทักษะจำเป็น เท้าทันต่อสถานการณ์ทางการศึกษา หรือค่านิยมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการที่ตอบโจทย์กับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครองในยุคปัจจุบันให้มากที่สุด และที่สำคัญ ด้านกระบวนการโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการให้บริการในแต่ละกระบวนการสำคัญของโรงเรียนให้มีความชัดเจน และเป็นระบบอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรม เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด หรือความล่าช้าต่อการให้บริการ ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยในการสร้างความน่าเชื่อถือ และสามารถตอบสนองกับความต้องการของผู้ปกครองได้อย่างตรงจุด โดยข้อเสนอแนะดังกล่าว จัดเป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลทางการตลาด และส่งเสริมให้โรงเรียนมีความสามารถในการขยายโอกาสในการดึงดูดความสนใจจากกลุ่มผู้ปกครองได้มากขึ้นต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้นเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีขนาดที่แตกต่างกัน หรือโรงเรียนที่จัดอยู่ระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อได้ทราบถึงข้อมูลที่มีความแตกต่างหลากหลาย และอาจนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียนในระดับที่กว้างขึ้นได้ โดยควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานสร้างนโยบายในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และได้มาซึ่งการตัดสินใจเลือกของผู้ปกครองที่มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- ชัยวัฒน์ ชัตติวงศ์, และ พุฒิพร จิรายุส. (2561). ปัจจัยด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(3), 382–396.
- ชิตวร ลีละพลิน. (2564, มกราคม 1). วิฤตการศึกษาไทย ถ้าไร้ ‘การศึกษาเอกชน’.
https://www.matichon.co.th/education/news_2507335
- ประภาพร เดชกิตติกร. (2560). *การแสวงหาข้อมูลทางสื่อออนไลน์ การรับรู้คุณค่าตราสินค้า และส่วนประสมทางการตลาดบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อครีมกันแดดสำหรับผิวหนังของกลุ่มวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Citation : กรณ์ภัสสร ชูตระกูล, ขนมนัฐชา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชวิฑิตกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290719>

- พรชนก บุญญานันทกุล. (2565). การประเมินทางเลือกก่อนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม: มโนทัศน์และตัวแบบเชิงทฤษฎี หลักสูตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 6(1), 1–13.
- มติชนออนไลน์. (2567, มิถุนายน 1). เดินหน้าชน : กู้วิกฤต ร.ร. เอกชน.
<https://today.line.me/th/v2/article/PGXkJqj>
- ศุภรักษ์ ธารณรงค์. (2550). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนวาสูเทวี สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมงานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์. (2566). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมประจำปี 2565*. อัดสำเนา.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์. (2567). *ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสุรินทร์*. อัดสำเนา.
- สุพรรณิ อินทร์แก้ว. (2553). *การตลาดธุรกิจบริการเฉพาะอย่าง* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ธนาเพรส จำกัด.
- สุพินดา คำภักดี, และ จริญญา อินทนิล. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารการปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 13(1), 330–355.
- Barusman, A. R. P. (2019). The impact of 7P's (marketing mix) on student parents' decision at school for disable students with special needs. *Journal of Business and Management*, 21(5), 22–28.
- Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1981). *Marketing strategies and organization structure for service firms*. American Marketing Association.
- DiMartino, C., & Jessen, S. B. (2016). School brand management: The policies, practices, and perceptions of branding and marketing in New York City's public high schools. *SAGE Journal*, 51(5), 447–475.
- Hieu, V. M., Xuyen, N., & Hung, D. (2020). Factors influencing the university choice of high-schools pupils: An empirical study of Lam Dong Province, Vietnam. *Journal of Critical Reviews*, 7(8), 1656–1665.

Citation : Chutrakul, K., Kungwansupaphan, C., & Parnitvitidkun, P. (2025). Service Marketing Mix Affects the Parents'

Decision in Choosing Private Schools in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 103 - 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

- Huang, Z., Tan, E., Lum, E., Slood, P., Boehm, B. O., & Car, J. (2019). The influence of consumers' perception on perceived value and purchase intention with respect to regional products based on a CAB model. *Tekstilec*, 62(3), 219–228.
- Khorsheed, R. K., Abdulla, D. F., Othman, B. A., & Mohammed, H. O. (2020). The role of services marketing mix 7P's on achieving competitive advantages: The case of Paitax Technical Institute in Kurdistan Region of Iraq. *TEST Engineering and Management*, 83(1), 15947–15971.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (9th ed.). Prentice Hall.
- Lockhart, J. (2005). *How to market your school: A guide to marketing, public relations and communication for school administrators*. luniverse.
- Malik, S. A., Mushtaq, A., & Jaswal, L. H. (2015). Survey on marketing tactics used to build private school image and increase parents' loyalty. *International Journal of Management in Education*, 9(2), 180–199.
- Maringe, F., & Foskett, N. (2002). Marketing university education: The Southern African experience. *Higher Education Review*, 34(3), 35–51.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivational and personality*. Harper & Brother.
- Mokhtar, I. S., Abdullah, N. H., Othman, B., Salman, P. M., & Ismael, D. A. (2019). Factor comparison for participation in training program: The view of training officer and academic staff at public university Malaysia. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 23(2), 1003–1019.
- Saupi, N. B., Harun, A., Othman, B., & Ismael, D. A. (2019). Does Generation Y really care about celebrities in their purchase? The role of customer attitude as a mediator. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 23(2), 885–898.
- Sehgal, M. C. (2013). Customers (students) perceptions about 7Ps of higher education marketing mix. *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(5), 107.
- Vroom, V. H. (1960). *Some personality determinants of the effects of participation*. Prentice-Hall.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. John Weatherhill.

Citation : กรณ์ภัตสร ชูตระกูล, ชนม์ณัฐชา กังวานศุภพันธ์, และ ปิยวรา พานิชวิทิตกุล. (2568). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 103- 118. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290719>

การศึกษาองค์ประกอบกิริททางการเรียนของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students

วิกานดา ชัยรัตน์^{1*}, และ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล²

Wikanda Chairat^{1*}, and Settawat Choworakul²

^{1*}คณะครุศาสตร์ สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Education, Counseling and Guidance Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Public Administration Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : dr.settawat@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290696

Received : June 19, 2025; Revised : October 13, 2025; Accepted : October 14, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบกิริททางการเรียน และ 2) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบกิริททางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเชิงโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรี ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นเพื่อเลือกหลักสูตรโปรแกรมวิชาของแต่ละคณะ และ การสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกหมู่เรียนของนักศึกษาที่มาจากทุกชั้นปี รวมจำนวน 606 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดกิริททางการเรียน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า มี 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบด้านที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร มี 4 ตัวบ่งชี้ รวมจำนวน 67 ข้อ แบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม Mplus

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบกิริททางการเรียน องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.373 องค์ประกอบที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.377 และโมเดลองค์ประกอบกิริททางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีความสอดคล้องกับข้อมูลระดับดีมาก โดยมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ $\chi^2 = 16.1$ df = 11 $\chi^2/df = 1.46$, p-value = 0.138, CFI = 0.998, TLI = 0.994, RMSEA = 0.027, SRMR

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

= 0.012 ผลการวิจัยสรุปให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีความปรารถนาแรงกล้าและความขยันหมั่นเพียรสูง มักมีพฤติกรรมการเรียนและการปรับตัวในสถานการณ์การเรียนที่ทำทนายได้ดี นอกจากนี้ โมเดลองค์ประกอบกริทยังสะท้อนถึงความสามารถในการทำนายและอธิบายลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นและความพยายามของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ ครูและอาจารย์สามารถนำแบบวัดกริยาทางการเรียนและเกณฑ์การให้คะแนนไปใช้เป็นเครื่องมือในการแนะแนว เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างลึกซึ้ง ควบคู่กับการเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวัดตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องทางการเรียน เช่น การตั้งเป้าหมายทางการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบกริยายังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะการปรับตัวและการพัฒนาตนเองทางการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : องค์ประกอบ, กริยา, นักศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Abstract

This study aimed 1) to investigate the components of academic grit and 2) to test the fit of the academic grit component model of undergraduate students at Nakhon Ratchasima Rajabhat University. It was descriptive structural research. The sample consisted of undergraduate students in the second semester of the 2024 academic year, obtained through a multistage sampling method, using stratified sampling to select the program courses of each faculty and simple random sampling to select student classes from all years, totaling 606 students. The research instrument was the academic grit scale consisted of 2 components as follows: Component 1 passion with 5 indicators and Component 2 perseverance with 4 indicators comprising a total of 67 items using a 5 point rating scale with an overall reliability coefficient of 0.96 The data were analyzed by Confirmatory Factor Analysis CFA using the Mplus program

The research results found that the academic grit component, component 1, Passion, had a component weight of 0.373, and component 2, Perseverance had a component weight of 0.377 and The model of the academic grit of students at Nakhon Ratchasima Rajabhat University was found to be very good fit with the empirical data, with Chi-square value $\chi^2 = 16.1$ df = 11 $\chi^2/df = 1.46$, p-value = 0.138, CFI = 0.998, TLI = 0.994, RMSEA = 0.027, SRMR = 0.012. The research findings indicated that undergraduate students with high passion and perseverance tend to exhibit good learning behaviors and adaptability in challenging learning situations. In addition, the grit component model also reflects the ability

Citation : วิกานดา ชัยรัตน์, และ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. (2568). การศึกษาองค์ประกอบกริยาทางการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 119- 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

to predict and explain psychological characteristics related to learners' commitment and effort effectively. The recommendations from the research results are that teachers and lecturers can use the Academic Grit Scale and its scoring criteria as tools for guidance to explore and deeply understand individual learners, together with collecting data from other measurement tools related to learning variables, such as learning goal setting and achievement motivation. Moreover, the results of the grit component analysis can also be used as fundamental information for designing curricula or learner development activities to enhance adaptation skills and self-development in learning effectively.

Keywords : Factors, Grit, Undergraduate students, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บทนำ (Introduction)

บริบทการศึกษาของระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนอยู่ในช่วงระดับวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจ รวมถึงต้องเผชิญสภาพแวดล้อมในระบบการศึกษาที่ต้องศึกษาเพื่อมุ่งเป้าสู่อาชีพเฉพาะทาง และรวมถึงมีการรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ด้านการลงทะเบียนเรียน การทำกิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัย หากผู้เรียนไม่สามารถปรับตัวได้จะส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล เครียด และเกิดความเบื่อหน่ายทางการเรียนจนนำไปสู่ภาวะการหมดไฟหรือภาวะอารมณ์เกิดความซึมเศร้า รวมถึงการลาออกกลางคันระหว่างการศึกษา ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้กริท เนื่องจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูง (สรียา โชติธรรม, 2561)

กริท (Grit) เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ ประกอบด้วยความเพียร ความอดสาเห และความพยายามอย่างไม่ย่อท้อ แม้จะต้องเผชิญอุปสรรค ความยากลำบาก หรือความล้มเหลวก็ตาม งานวิจัยของ Duckworth และคณะ (2007, 2014, 2016) พบว่ากริทมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในชีวิตมากกว่าความสามารถทางเชาวน์ปัญญา โดยบุคคลที่มีกริทสูงจะมุ่งมั่นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จอย่างต่อเนื่อง และไม่ยอมแพ้ต่อความท้าทายที่ต้องใช้เวลาและความพยายามยาวนาน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ความอดทนและความพยายามได้ดีเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่สร้างความกดดันหรือความทุกข์ใจ เช่น การทำงานภายใต้ข้อจำกัด การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ต้องใช้เวลาและความตั้งใจ ผู้เรียนที่มีกริทสูงมักมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี มีแรงจูงใจภายในสูง และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิจิตรตา พรหมสนธิ (2567) ที่ให้ความหมายของกริทว่าเป็นความมุ่งมั่นและความอดทนเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว บุคคลที่มีกริทสามารถรักษาความตั้งใจและความพยายามได้อย่างมั่นคง แม้ต้องเผชิญอุปสรรคซ้ำ ๆ หรือความล้มเหลวหลายครั้ง อย่างไรก็ดี งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการวัดกริทเป็นตัวแปรเดียว มากกว่าการศึกษาองค์ประกอบย่อยหรือการวิเคราะห์เชิงลึกในบริบทการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาไทย เช่น ความ

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

เพียรและความวิริยะอุตสาหะ (สรียา โชติธรรม, 2561; โสธิตา อนุธรรม และคณะ, 2564) ทำให้ยังขาดข้อมูลที่สามารถนำไปกำหนดแนวทางพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเฉพาะเจาะจง

งานวิจัยในหลายประเทศพบความสัมพันธ์ระหว่างกริทธิกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างชัดเจน เช่น งานวิจัยในประเทศ Ghana พบว่ากริทธิเป็นตัวทำนายที่สำคัญและสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถึง 67% (Owusu, Larbie & Bukari, 2020) และ Alhadabi และ Karpinski (2020) พบว่ากริทธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเชื่อในความสามารถของตนเอง (self-efficacy) ความมุ่งมั่นตามเป้าหมาย (goal orientations) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัย ขณะที่ในบริบทประเทศไทย งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นความสำคัญของกริทธิต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสุขภาพจิตของนักศึกษา Musumari et al. (2018) พบว่ากริทธิสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลระดับสูงในนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยนักศึกษาที่มีกริทธิสูงมีคะแนน PHQ 9 และ GAD 7 ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ Kiatkeeree & Ruangjaroon (2022) พบว่ากริทธิมีความสัมพันธ์บวกและสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญในบริบทการเรียน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่มักมุ่งไปที่การวัดกริทธิเป็นตัวแปรเดียว โดยยังไม่มี การวิเคราะห์เชิงลึกถึงองค์ประกอบย่อย เช่น adaptability หรือองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะด้านในบริบทสถาบันอุดมศึกษาไทย ทำให้ยังขาดข้อมูลเชิงลึกในการกำหนดแนวทางพัฒนากิริติได้อย่างเฉพาะเจาะจง จากการสังเกตของผู้วิจัยในการสอนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่านักศึกษาไม่น้อยประสบปัญหา เครียด วิตกกังวล และเบื่อหน่ายกับการเรียน เนื่องจากเนื้อหาที่มีความเฉพาะทางเพื่อการประกอบวิชาชีพ ผู้เรียนบางคนแสดงอาการหมดไฟในการเรียน จึงเป็นที่มาของความสนใจในการศึกษาองค์ประกอบกริทธิทางการเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบกิจกรรม แนวทางส่งเสริม และหลักสูตรที่ช่วยพัฒนา ความเพียร ความตั้งใจ ความอดทน และการรับมือกับอุปสรรคของนักศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา “สำนึกดี มีความรู้ พร้อมสู้งาน”

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบกริทธิทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบกริทธิทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

กริท (Grit) จัดอยู่ในจิตวิทยาการรู้คิด กลุ่มจิตวิทยาเชิงบวก ที่เน้นอธิบายถึงคุณลักษณะของการสร้างแรงจูงใจเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย โดยมีนักจิตวิทยา นักวิชาการ ได้อธิบายดังนี้

Duckworth และคณะ (2007) กล่าวว่า กริท (Grit) หมายถึง เป็นความเพียรและความหลงใหลสำหรับเป้าหมายในระยะยาว ไม่มีความย่อท้อต่อการเผชิญความล้มเหลวหรืออุปสรรคต่าง ๆ เป็นลักษณะของผู้ที่มีความเพียรที่จะบรรลุความสำเร็จ สอดคล้องกับ Datu, Valdez & King (2015) กล่าวว่า เป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีความอดทนอย่างเสมอดั้นเสมอปลาย มีความคงทนของความพากเพียร กล้าเผชิญกับความท้าทาย สายถวิล แซ่ฮั่ว (2564) อธิบายว่า กริท (Grit) คือ พลังแห่งความกล้าหาญอดทน ความไฝ่ฝันและความบากบั่นพากเพียร บุคคลสามารถยืนหยัดต่อสู้กับอุปสรรคและความล้มเหลวโดยไม่ย่อท้อ และธนพจน์ โพธิ์สมักร (2560) กล่าวว่า กริท (Grit) เป็นการทำงานหนักด้วยความพากเพียร อุทิศและเอาใจใส่ แม้จะมีความล้มเหลวก็มุ่งสู่เป้าหมายได้สำเร็จ

กล่าวโดยสรุป กริท (Grit) หมายถึง คุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของบุคคลที่มีความอดทน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค เพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาวที่ได้กำหนดไว้เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ

องค์ประกอบของกริท (Grit)

Duckworth และคณะ (2007) กล่าวถึง องค์ประกอบกริท (Grit) แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) หมายถึง การยึดมั่นในเป้าหมายในระยะเวลาที่นาน และไม่ใช่ความกระตือรือร้นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ และด้านความอดทน (Perseverance) หมายถึง ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ทุ่มเท และสามารถเริ่มทำสำเร็จตามเป้าหมาย รวมถึงความคงเส้นคงวาของความสนใจ (Consistency of Interest) และความพยายาม (Perseverance of Effort) (Angela L. Duckworth, 2017; นลิน มนัสไพบุลย์, 2564)

ธนพจน์ โพธิ์สมักร (2561) กล่าวถึง องค์ประกอบกริท (Grit) ด้านที่ 1: Passion เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักแบ่งตัวบ่งชี้ย่อยออกเป็น 1) ความรักและศรัทธา 2) ความสามารถในการจดจ่อกับเป้าหมาย 3) ความปรารถนาอย่างแรงกล้า 4) ความกระตือรือร้น และ 5) การมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักและความศรัทธา และองค์ประกอบด้านที่ 2: Perseverance หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความอดทน เพียรพยายาม ตั้งใจแน่วแน่ในการเรียนและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จการศึกษา และองค์ประกอบด้านที่ 2 แบ่งออกเป็นตัวบ่งชี้ย่อย คือ 1) มีความอดทน 2) การมีความพยายาม 3) มีความตั้งใจแน่วแน่ และ 4) การมีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค สอดคล้องกับ มณฑกานต์ เมฆรา (2561) ที่ได้กล่าวถึง องค์ประกอบกริทด้านที่ 1 ความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) แบ่งออกเป็น 1) ความรู้สึกเชื่อมั่น รักและศรัทธาต่อการเรียน 2) การมีแรงจูงใจ และ 3) การมีความจดจ่อกับเป้าหมายทางการเรียน และองค์ประกอบด้านที่ 2 ความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) แบ่งตัวบ่งชี้ย่อยเป็น 1) การ

กระทำที่แสดงออกถึงความตั้งใจต่อการเรียน 2) ความอดทนต่อความยากลำบากในการฝ่าฟันอุปสรรค และ 3) การเชื่อความสามารถของตน

กล่าวโดยสรุปจากการสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ กริท (Grit) แบ่งออกเป็นด้านดังนี้

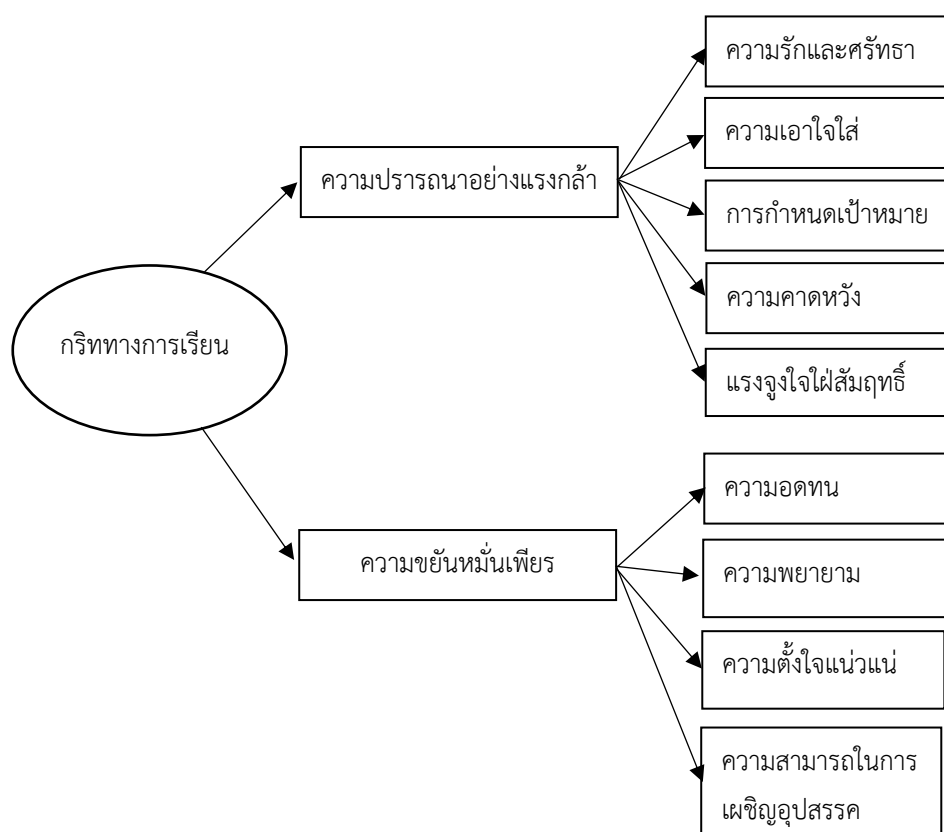
1.ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) หมายถึง ความมุ่งมั่น ความรัก และความหลงใหล ในเป้าหมายทางการเรียนระยะยาวที่มั่นคงต่อเนื่อง ไม่ใช่ความสนใจชั่วคราว

2. ด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) หมายถึง การมีความพยายามอย่างต่อเนื่อง มีความอดทนและความตั้งใจไม่ย่อท้อ แม้เผชิญกับปัญหาและอุปสรรค

จากข้อมูลดังกล่าว การศึกษาทำความเข้าใจองค์ประกอบกริทตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ช่วยกำหนดตัวแปรแฝงและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับโมเดล CFA (Confirmatory Factor Analysis) ทำให้สามารถประเมินได้ว่าโครงสร้างที่สมมติขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลจริงหรือไม่ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ทั้งนี้จะช่วยให้สามารถวางแผนทางการพัฒนาคุณลักษณะกริทของนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความสำเร็จทางการเรียนได้อย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกริท (Grit) ทั้งจากงานของ Duckworth และคณะ (2007) และ Duckworth, A. L. (2017) และนักวิจัยไทยหลายท่าน เช่น นลิน มนัสไพบุลย์ (2564), ธนพจน์ โพธิ์สมศรี (2561) และมณฑกานต์ เมฆรา (2561) พบว่า กริท (Grit) สามารถจำแนกองค์ประกอบหลักได้ 2 ด้าน ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ ความรักและศรัทธา ความเอาใจใส่ การกำหนดเป้าหมาย ความคาดหวัง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และองค์ประกอบด้านที่ 2 ได้แก่ ด้านความขยันหมั่นเพียร มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ ความอดทน ความพยายาม ความตั้งใจแน่วแน่ และความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยนี้เน้นการศึกษา กริททางการเรียน โดยถือว่าการประสบความสำเร็จในการเรียนขึ้นอยู่กับ ความปรารถนาอย่างแรงกล้า และ ความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นตัวแปรที่สามารถวัดได้ผ่านตัวบ่งชี้อยู่ทั้ง 9 ข้อ การวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ว่าผู้เรียนมีลักษณะกริทอย่างไรและแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนหรือพฤติกรรมการเรียนอย่างไร โดยทั้งสององค์ประกอบนี้จะถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรแฝงในกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้กริททางการเรียน อันจะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะกริทที่เอื้อต่อความสำเร็จทางการเรียน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาที่กำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีภาคปกติ จำนวน 11,534 คน ประกอบด้วย คณะครุศาสตร์ จำนวน 2,856 คน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 520 คน คณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 154 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 3,354 คน คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 2,584 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1,504 คน และคณะสาธารณสุขศาสตร์ จำนวน 562 คน ข้อมูล ณ วันที่ 30 มกราคม 2566 (นโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multiple-stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ตามคณะที่นักศึกษาได้สังกัด

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างครั้งที่ 1 ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อเลือกหลักสูตรโปรแกรมวิชาของแต่ละคณะ เนื่องจากแต่ละคณะมีจำนวนหลักสูตรโปรแกรมวิชาแตกต่างกัน กำหนดให้คณะเป็นชั้น (Strata) และโปรแกรมหลักสูตรโปรแกรมวิชาเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling)

ขั้นที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างครั้งที่ 2 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกหมู่เรียนของนักศึกษาที่มาจากทุกชั้นปี ตั้งแต่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเก็บข้อมูลตามข้อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เป็นไปตามเกณฑ์ 20 เท่าของพารามิเตอร์ของข้อคำถามแบบวัดกริท (Grit) ที่มี 29 พารามิเตอร์ จำนวน 67 ข้อ โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair et al. (2010) โดยใช้ตัวอย่างอย่างน้อย 10 - 20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม มีจำนวน 580 คน ผู้วิจัยจึงเก็บเพิ่มเป็นจำนวน 606 คนด้วยวิธีการกำหนดสัดส่วนในแต่ละชั้น (Proportionate) เพื่อให้ทุกคณะมีโอกาสเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คณะครุศาสตร์ จำนวน 107 คน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 58 คน คณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 51 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 103 คน คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 102 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 87 คน และคณะสาธารณสุขศาสตร์ จำนวน 98 คน รวมจำนวนทั้งหมด จำนวน 606 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดกริท (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปี และ คณะ เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบวัดกริท แบ่งเป็นด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) จำนวน 36 ข้อ และด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) จำนวน 31 ข้อ กำหนดมาตรวัดระดับคะแนน (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ โดย 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้น ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบของกริท (Grit) จากบทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศจากอินเทอร์เน็ตและฐานข้อมูลวิจัยต่าง ๆ

2. ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่ได้จากบทความ ตำรา งานวิจัย เพื่อเตรียมกำหนดองค์ประกอบ กรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะให้ครอบคลุม โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดกริททางการเรียนที่ยึดองค์ประกอบตามแนวคิดทฤษฎีกริท ของ ดักเวิร์ธ (Duckworth) รวมถึงการดัดแปลงข้อคำถามจากแบบวัดต้นฉบับของ

ดักเวิร์ธ (Duckworth) โดยปรับเปลี่ยนข้อคำถามจากการได้สังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม

3. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากจากพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ .050 ได้ข้อคำถามแบบวัดกิริยาทางการเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวนทั้งสิ้น 67 ข้อ รวมถึงผู้วิจัยมีการปรับปรุงข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ประกอบด้วย 1) ความรักและศรัทธา มีข้อคำถาม 6 ข้อ 2) ความเอาใจใส่ มีข้อคำถาม 8 ข้อ 3) การกำหนดเป้าหมาย มีข้อคำถาม 8 ข้อ 4) ความคาดหวัง มีข้อคำถาม 8 ข้อ และ 5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีข้อคำถาม 6 ข้อ และองค์ประกอบที่ 2 ความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) มีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ประกอบด้วย 1) ความอดทน มีข้อคำถาม 8 ข้อ 2) ความพยายาม มีข้อคำถาม 8 ข้อ 3) ความตั้งใจแน่วแน่ มีข้อคำถาม 7 ข้อ และ 4) ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค มีข้อคำถาม 8 ข้อ

4. ผู้วิจัยนำแบบวัดกิริยาทางการเรียนที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยใช้เกณฑ์นักศึกษาสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ไม่ใช่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 160 คน เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ โดยการวิเคราะห์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-total Correlation) ใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person Product Moment Correlation) มีพิสัยค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .258 - .771 มีพิสัยค่าสัมประสิทธิ์ .933 - .968 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบวัดทั้งฉบับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้วยตนเองและดำเนินการตรวจสอบและคัดแยกแบบวัดที่สมบูรณ์ก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) อันดับหนึ่ง (First Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าองค์ประกอบกิริยาทางการเรียนทั้ง 2 ด้านนั้น มีรายละเอียดของตัวแปรนั้นหรือไม่ จึงทำการตรวจสอบอันดับเดียว ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันของกิริยาทางการเรียนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) อันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กันนั้น

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบกิริยาทางการเรียนด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าและด้านความขยันหมั่นเพียรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้วยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (First Order Confirmatory Factor Analysis) ก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโดยวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า

พฤติกรรมบ่งชี้	ความรักและศรัทธา	ความเอาใจใส่	การกำหนดเป้าหมาย	ความคาดหวัง	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า					
รักและศรัทธา	1				
ความเอาใจใส่	0.474 ^{***}	1			
การกำหนดเป้าหมาย	0.425 ^{**}	0.611 ^{**}	1		
ความหวัง	0.423 ^{**}	0.542 ^{**}	0.583 ^{**}	1	
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	0.353 ^{**}	0.436 ^{**}	0.552 ^{**}	0.348 ^{**}	1
Mean	4.17	3.83	3.98	4.20	3.56
SD	0.45	.474	.463	.491	.451
Bartlett's Test of Sphericity = 1019.52, df = 10, p = 0.00, KMO = 0.81					

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.348 - 0.611 เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 1019.52 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ 0.81 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร

พฤติกรรมบ่งชี้	ความอดทน	ความพยายาม	ความตั้งใจแน่วแน่	ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
ความอดทน	1			
ความพยายาม	0.585**	1		
ความตั้งใจแน่วแน่	0.490**	0.737**	1	
ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค	0.524**	0.581**	0.688**	1
Mean	3.75	3.95	4.01	4.07
SD	0.46	0.50	0.61	0.60
Bartlett's Test of Sphericity = 1173.32, df = 6, p = 0.00, KMO = 0.76				

จากตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมบ่งชี้ในองค์ประกอบ ทักษะด้านความขยันหมั่นเพียร จำนวน 4 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ พบว่าพฤติกรรมบ่งชี้ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.49 - 0.70 เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 111.12 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ 0.76 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมบ่งชี้มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ

เมื่อพบว่า พฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบกริทางการเรียนทั้ง 2 ด้าน มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ จึงนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งขององค์ประกอบกริทางการเรียน จำแนกตามองค์ประกอบ

พฤติกรรมบ่งชี้	น้ำหนัก		S.E.	Z	p-value	R ²	สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	องค์ประกอบ						
	b	β					
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า							
ความรัก	0.25	0.58	0.33	7.010	0.00	0.372	0.134
ความเอาใจใส่	0.35	0.76	0.02	12.260	0.00	0.568	0.095
การกำหนดเป้าหมาย	0.36	0.81	0.28	13.345	0.00	0.485	0.017
ความคาดหวัง	0.34	0.71	0.28	12.037	0.00	0.497	0.119
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	0.28	0.65	0.33	10.405	0.00	0.360	0.116

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พฤติกรรมบ่งชี้	น้ำหนัก		S.E.	Z	p-value	R ²	สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	องค์ประกอบ						
	b	β					
$\chi^2 = 3.11$, df = 2, $\chi^2/\text{df} = 1.85$, p-value = 0.15, CFI = 0.99, TLI = 1.00, RMSEA = 0.038, SRMR = 0.012							
องค์ประกอบที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร							
ความอดทน	0.29	0.72	0.02	11.977	0.00	0.343	0.297
ความพยายาม	0.34	0.79	0.02	16.200	0.00	0.400	0.421
ความตั้งใจแน่วแน่	0.49	0.93	0.03	16.790	0.00	0.571	0.535
ความสามารถในการเผชิญ	0.38	0.73	0.02	15.340	0.00	0.443	0.458
อุปสรรค							
$\chi^2 = 0.42$, df = 1, $\chi^2/\text{df} = 0.42$, p-value = 0.51, CFI = 1.000, TLI = 1.00, RMSEA = 0.001, SRMR = 0.004							

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งขององค์ประกอบกริทางการเรียน องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 3.71$, df = 2, $\chi^2/df = 1.85$, p-value = 0.15, CFI = 0.99, TLI = 1.00, RMSEA = 0.038, SRMR = 0.012 และ องค์ประกอบที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 0.42$, df = 1, $\chi^2/df = 0.42$, p-value = 0.51, CFI = 1.000, TLI = 1.00, RMSEA = 0.001, SRMR = 0.004 แสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้แต่ละตัวสามารถวัดตัวแปรแฝงได้ตรงตามทฤษฎี และมีความเหมาะสมของโครงสร้างโมเดลที่จะนำไปวิเคราะห์ขั้นสูงต่อไป

2. ผลทดสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบกริทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ในการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบกริทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้วยการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ก่อนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดกริ (Grit) ทางการเรียนด้วยการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันของ 2 องค์ประกอบ คือ ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ และ ด้านความขยันหมั่นเพียร มี 4 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ รวมทั้งหมดมีจำนวน 9 โดยวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมบ่งชี้ในตัวแปรวัดกริท (Grit) ทางการเรียน

พฤติกรรม ตัวบ่งชี้	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
ความรักและ ศรัทธา (1)	1								
ความเอาใจใส่ (2)	0.474**	1							
การกำหนด เป้าหมาย(3)	0.425**	0.611**	1						
ความคาดหวัง (4)	0.423**	0.542**	0.583**	1					
แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์(5)	0.353**	0.436**	0.552**	0.438**	1				
ความอดทน(6)	0.315**	0.460**	0.556**	0.381**	0.535**	1			
ความพยายาม (7)	0.419**	0.645**	0.564**	0.554**	0.524**	0.585**	1		
ความตั้งใจแน่ว แน่(8)	0.350**	0.645**	0.553**	0.562**	0.444**	0.490**	0.737**	1	
ความสามารถ เผชิญอุปสรรค (9)	0.320**	0.448**	0.517**	0.517**	0.455**	0.524**	0.581**	0.688**	1
$\bar{X}$	4.170	3.838	3.980	4.205	3.561	3.750	3.957	4.016	4.075
S.D.	0.453	0.474	0.633	0.491	0.450	0.469	0.504	0.612	0.604

Bartlett's Test of Sphericity = 498.050, df = 1, p = 0.00, Kaiser-Mayer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO = 0.50

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมบ่งชี้ในตัวแปรวัดกริท (Grit) ทางการเรียน 2 องค์ประกอบ จำนวน 9 พฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า พฤติกรรมบ่งชี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.315 - 0.737 เป็นความสัมพันธ์ทางบวกทุกคู่ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 2891.24 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ 0.89 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ รายละเอียดดังตารางที่ 5

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

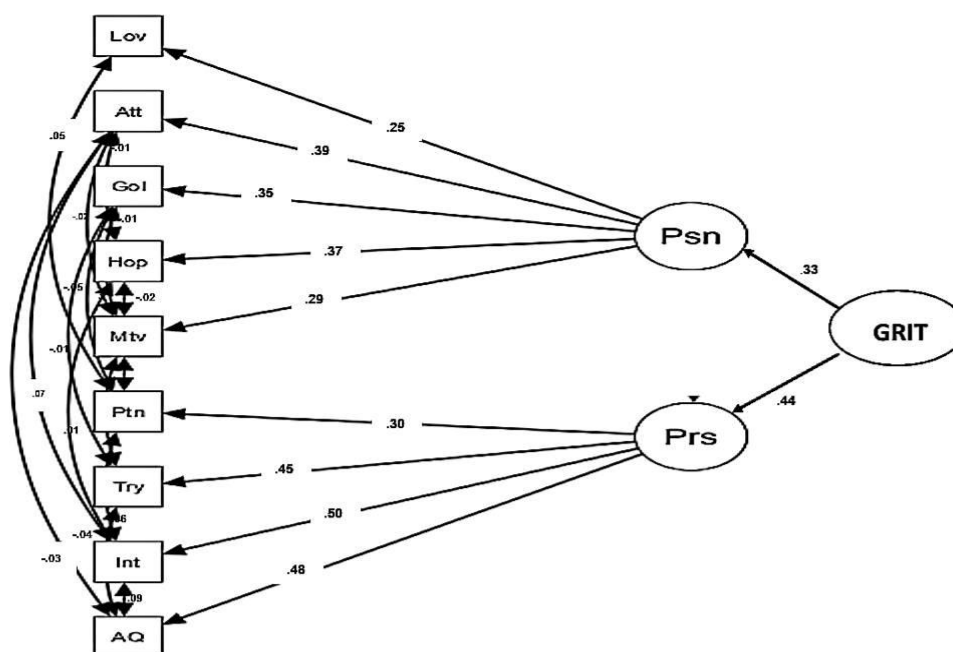
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโมเดลกริท (Grit)

พฤติกรรมบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ	Z	S.E.	R ²
ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า	.331		0.01	0.710
ความรัก	.251	14.30	0.01	.554
ความเอาใจใส่	.392	21.90	0.01	.827
การกำหนดเป้าหมาย	.350	20.30	0.01	.774
ความคาดหวัง	.371	19.70	0.01	.756
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.293	14.5	0.02	.651
ด้านความขยันหมั่นเพียร	0.440		0.01	.800
ความอดทน	.304	17.30	0.01	.648
ความพยายาม	.454	25.60	0.01	.899
ความตั้งใจแน่วแน่	.503	22.60	0.02	.823
ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค	.487	19.70	0.02	.805

$\chi^2=16.1$ df =11 $\chi^2/df = 1.46$, p-value =0.138, CFI =0.998, TLI =0.994,
RMSEA =0.027, SRMR = 0.012

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2/df = 1.46$, p-value = 0.138, CFI = 0.998, TLI = 0.994, RMSEA = 0.027, SRMR = 0.012

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า โมเดลที่ใช้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2 = 16.1$ และ df = 11 ซึ่งแสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์ (Observed data) กับโมเดลเชิงทฤษฎี (Hypothesized model) เนื่องจาก p-value = 0.138 ขณะที่ $\chi^2/df = 1.46$ ซึ่งต่ำกว่า 2 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี แสดงว่า ความไม่สอดคล้อง (Discrepancy) ระหว่างโมเดล กับข้อมูลมีน้อย โดยค่า CFI และ TLI อยู่ที่ 0.998 และ 0.994 ซึ่งมีค่าใกล้ 1 มาก และมากกว่า 0.95 ตามลำดับ ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องดีมาก (Excellent fit) นอกจากนี้ ค่า RMSEA = 0.027 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า มีความสอดคล้องดีมาก มีความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าต่ำมาก และค่า SRMR = 0.012 ซึ่งต่ำกว่า 0.05 แสดงถึงความคลาดเคลื่อนเฉลี่ยระหว่างค่าสหสัมพันธ์ที่สังเกตได้ กับค่าที่โมเดลคาดการณ์ไว้น้อยมาก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองโมเดลกริท (Grit)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การศึกษาองค์ประกอบกริททางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) = 249.47 ที่องศาอิสระ (df) = 25 มีค่า p-value = 0.51, CFI = 0.922, TLI = 1.00, RMSEA = 0.011 และ SRMR = 0.046 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดล ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) จัดเป็นองค์ประกอบด้านทางความคิด มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความปรารถนาอย่างแรงกล้า 2) ความเอาใจใส่ 3) การกำหนดเป้าหมาย 4) ความเอาใจใส่ และ 5) การกำหนดเป้าหมาย และองค์ประกอบที่ 2 ด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) จัดเป็นองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความอดทน 2) ความพยายาม 3) ความตั้งใจแน่วแน่ และ 4) ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เป็นการสะท้อนถึงคุณลักษณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในระดับชั้นปริญญาตรี ที่มีความมุ่งมั่น ความเอาใจ พากเพียรต่อการเรียน เพื่อมุ่งเป้าให้เกิดบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่อาชีพ กล่าวได้ว่า การพัฒนาความเพียรทางการเรียนของ

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

นักศึกษาจำเป็นต้องอาศัยทั้งแรงขับภายในที่มาจากความปรารถนาอย่างแรงกล้า และความสามารถในการอดทนต่อความยากลำบากผ่านความขยันหมั่นเพียร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Duckworth และคณะ (Duckworth et al. 2007; เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์, 2559) ที่อธิบายว่ากริท (Grit) เป็นความเพียรที่ประกอบด้วยความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) ซึ่งเป็นการยึดมั่นในเป้าหมายในระยะเวลานาน และความอดทน (Perseverance) ซึ่งเป็นความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ทุ่มเท และสามารถเริ่มทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย Christopoulou, M., Lakioti, A., Pezirkianidis, C., Karakasidou, E., & Stalikas, A. (2018) อธิบายว่า ด้านการศึกษากริท (Grit) เป็นการสะท้อนถึงการเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้เพื่อบรรลุผลสำเร็จทางด้านอาชีพ 2 องค์ประกอบหลักของกริททางการเรียนด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าและความขยันหมั่นเพียรมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน อาจเป็นเพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเชื่อว่าสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเองและจากสภาพแวดล้อม ตามที่ Duckworth (2017; นลินมนัสไพบุลย์, 2564) ได้กล่าวไว้ว่า กริท (Grit) เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ด้วยตนเองและจากสภาพแวดล้อม ทั้งการเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมในการเรียน การฝึกฝน ตลอดจนค่านิยม และวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นการสะท้อนว่าผู้ที่มีลักษณะกริท (Grit) จะเป็นบุคคลที่อาศัยพรแสวงของความมานะพยายามพัฒนาทักษะทางการเรียนในการวางแผนและติดตามเป้าหมายทางการเรียน ซึ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นักศึกษาอาจได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาทั้งด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าและความขยันหมั่นเพียรควบคู่กันไป เพื่อพัฒนาในการเอาชนะต่อความเบื่อหน่ายทางการเรียน ซึ่งกริท (Grit) เป็นการสะท้อนความสำเร็จของบุคคลเนื่องจากความพยายามและมุ่งมั่น และการมีวินัย ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (ชรัญรักษ์ ปัญญามูลวงศา, ปณิสรา จันทระปาละ, ปณตนนท์ เกียรประภากุล, 2567) กริท (Grit) เป็นพื้นฐานของความสำเร็จ เนื่องจากผู้เรียนจะใช้ความพากเพียรเพื่อบรรลุเป้าหมาย แม้เผชิญกับความล้มเหลว เมื่อมีความสนใจที่สม่ำเสมอจะส่งผลให้เกิดการตั้งใจฝึกฝนเพื่อเกิดความเชี่ยวชาญ โดยผู้เรียนจะต้องกำหนดเป้าหมายส่วนตัวให้กับเป้าหมายระยะยาวเพื่อนำไปสู่ความมุ่งมั่นในการกล้าเผชิญหน้าความทุกข์ยาก หรือความลำบากที่อาจเกิดขึ้นเมื่อบรรลุเป้าหมายนั้น (Christopoulou, M., Lakioti, A., Pezirkianidis, C., Karakasidou, E. & Stalikas, A., 2018)

ผู้วิจัยขอสรุปการอภิปรายผล แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรักและศรัทธา ความเอาใจใส่ การกำหนดเป้าหมาย ความคาดหวัง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า มีความศรัทธาต่อสาขาที่เรียน ส่งผลให้เกิดความเอาใจใส่โดยการตั้งเป้าหมายทางการเรียน อีกทั้งคาดหวังต่อความสำเร็จในการแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะผลักดันให้ตนเองไปถึงเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแมคเคลินแลนด์ (McClelland, 1961; อ่างถึงโนนลิน มนัสไพบุลย์, 2564) ที่เชื่อว่า ความต้องการเป็นแรงจูงใจหนึ่งที่ทำให้บุคคลทำพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะความต้องการความสำเร็จ (Need for achievement) ซึ่งเป็นแรงจูงใจ

Citation : วิกานดา ชัยรัตน์, และ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. (2568). การศึกษาองค์ประกอบกริททางการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 119- 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290696>

ที่ผลักดันให้บุคคลจัดการกับเป้าหมายให้สำเร็จ มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน โดยที่เป้าหมายไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป และสอดคล้องกับ วิจิตรตา พรหมสนธิ และ เหมันต์ พรหมสนธิ (2567) กล่าวว่า ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าเป็นการทำด้วยใจรัก แม้เผชิญอยู่กับเหตุการณ์ที่ล้มเหลว และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ มณฑกานต์ เมฆร และคณะ (2562) พบว่า นักเรียนที่มีกริท (Grit) จะมีการตั้งเป้าหมายเพื่อนำไปสู่ความพากเพียรและความตั้งใจเพื่อบรรลุผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ หรือความสำเร็จทางด้านวิชาการ และผู้ที่มีกริทสูง จะเป็นผู้ที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เพื่่มุ่งมั่นไปถึงเป้าหมายระยะยาวของตนเอง กล่าวได้ว่า ข้อค้นพบขององค์ประกอบด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ อาจเกิดจากนักศึกษามีความรักและศรัทธาต่อสาขาวิชาที่เรียน ทำให้เกิดความพยายามในการตั้งเป้าหมายและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเรียนแม้เผชิญอุปสรรค

1.2 องค์ประกอบด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความอดทน ความพยายาม ความตั้งใจแน่วแน่ และความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นนักศึกษาจำเป็นต้องมีความอดทนต่อความยากลำบาก มีความพยายามอย่างต่อเนื่อง มีความตั้งใจแน่วแน่ไม่ล้มเลิกกลางคัน และสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มีลักษณะกริท (Grit) ด้านความขยันหมั่นเพียรสูงจะมีความอดทนต่องานที่ยากลำบาก (จิตภา ศิริพรรณ และศิริเดช สุชีวะ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีศ ไชยลาโก (2562) ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเพียรในบริบททางการศึกษา คือ ผู้เรียนจะมีความวิริยะอุตสาหะต่อเป้าหมายทางการเรียน แม้ต้องเผชิญกับความยากลำบากและความล้มเหลว โดยต้องมีความพยายามไม่ยอมแพ้ และมีไหวพริบในการประยุกต์ความรู้ความสามารถที่มีอยู่เพื่อเอาชนะอุปสรรคภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Crede, และคณะ (2017) ที่อธิบายว่า องค์ประกอบด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) มีอิทธิพลที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ งานวิจัยของ Wolters และ Hussin (2015) ที่ศึกษาการเรียนรู้การกำกับตนเองทางด้านกริท (Grit) พบว่า นักศึกษาที่มีคุณลักษณะกริท จะสามารถตั้งเป้าหมาย บริหารเวลา และประเมินตนเองทางการเรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่า ข้อค้นพบขององค์ประกอบด้านความขยันหมั่นเพียรว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ อาจเกิดจากนักศึกษาที่มีความอดทน ความพยายาม และความตั้งใจแน่วแน่ สามารถเผชิญอุปสรรคและปรับตัวแก้ปัญหาได้ ส่งผลให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากข้อค้นพบที่ว่า โมเดลกริท (Grit) ที่ใช้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์นั้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกริทและผลลัพธ์ทางการศึกษา กล่าวคือ กริท (Grit) ซึ่งประกอบด้วย ความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion for long-term goals) และความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) เป็นคุณลักษณะทางจิตที่ทำงานร่วมกันเพื่อส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการเรียนของนักศึกษา โดยความปรารถนาอย่างแรงกล้าช่วยให้นักศึกษามีเป้าหมายการเรียนระยะยาวที่ชัดเจนและความหมาย เช่น การเรียนเพื่อได้อาชีพที่มั่นคงและตอบแทนบุญคุณครอบครัว ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในที่

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

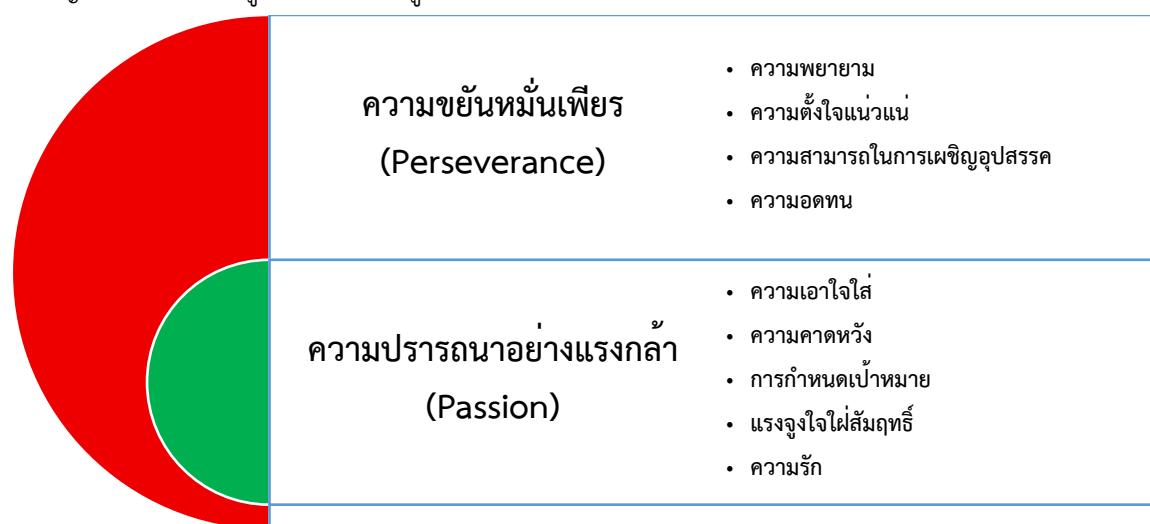
มั่นคงและยั่งยืน ขณะที่ความขยันหมั่นเพียรช่วยให้นักศึกษาสามารถลงมือทำอย่างต่อเนื่องแม้เผชิญอุปสรรคไม่ลืมหูลืมตา และมุ่งมั่นทำกิจกรรมการเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทบทวนบทเรียน การทำงานตามกำหนดเวลา ผลการวิจัยของ เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์ (2559) แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีกริทธสูงมักมีเวลาทบทวนบทเรียนมากขึ้น ส่งผลให้ได้ผลการเรียนดี อีกทั้งกริทธ (Grit) ยังสัมพันธ์กับสุขภาวะที่ดี มีความเปื้อนหน่ายและความรู้สึกทางลบต่ำ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Alan et al. (2019) และ Yeager & Dweck (2012) ชี้ว่า การฝึกกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) และทักษะการเผชิญปัญหา สามารถเสริมทั้งความปรารถนาและความเพียร ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและนักศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกริทธ (Grit) กับผลลัพธ์ทางการศึกษาจึงเป็นความสัมพันธ์เชิงเสริมซึ่งกันและกัน โดยความปรารถนาทำหน้าที่กำหนดทิศทาง และความเพียรทำหน้าที่รักษาแรงขับเคลื่อนให้ดำเนินต่อเนื่องจนเกิดความสำเร็จ กล่าวได้ว่า ข้อค้นพบขององค์ประกอบกริทธทางการเรียนของนักศึกษาที่สำคัญ คือ ความปรารถนาอย่างแรงกล้าจะช่วยกำหนดทิศทางของเป้าหมาย ส่วนด้านความขยันหมั่นเพียรจะช่วยรักษาแรงขับเคลื่อนให้ดำเนินต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย เมื่อนักศึกษาที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า มีเป้าหมายระยะยาวที่ชัดเจนและมีแรงจูงใจภายใน ขณะเดียวกันมีความขยันหมั่นเพียรทำกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทั้งสององค์ประกอบเสริมกัน ส่งผลให้เกิดความสำเร็จทางการเรียนและสุขภาวะที่ดี

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

จากการวิจัยค้นพบแสดงให้เห็นว่า ทั้งองค์ประกอบด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) และองค์ประกอบด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) ต่างเป็นองค์ประกอบสำคัญของกริทธทางการเรียนนักศึกษา โดยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ องค์ประกอบด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าองค์ประกอบด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) โดยข้อมูลบ่งชี้ว่า องค์ประกอบด้านความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงความสามารถในการรักษาความพยายามและความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายทางการเรียนของนักศึกษา แม้จะเผชิญกับอุปสรรคหรือความล้มเหลวก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของมิตินี้ในการเสริมสร้างความสำเร็จในการเรียนได้ในระยะยาว โดยพฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความพยายาม มีน้ำหนักมาตรฐานสูงที่สุดในกลุ่มนี้ สะท้อนว่าความพยายามเป็นตัวแปรที่มีบทบาทเด่นชัดที่สุดในการส่งเสริมและแสดงออกถึงความขยันหมั่นเพียรของนักศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญขององค์ประกอบนี้ รองลงมาเป็นพฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความตั้งใจแน่วแน่ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่มั่นคงในการเรียนจนสำเร็จตามเป้าหมาย พฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความสามารถในการเผชิญอุปสรรค สะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวและรักษาความพยายามของนักศึกษาแม้จะพบเจอกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ไม่คาดคิด และพฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความ

อดทน แสดงถึงความสามารถในการยอมรับและผ่านพ้นความลำบากหรือความท้าทายโดยไม่ย่อท้อของนักศึกษา ตามลำดับ

ในขณะที่องค์ประกอบด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) นั้นพฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความเอาใจใส่ มีน้ำหนักมาตรฐานสูงสุด แสดงว่า มีบทบาทหลักในการสร้างความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) รองลงมาเป็นพฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความคาดหวัง ซึ่งหมายถึง ความหวังและความเชื่อมั่นในความสำเร็จของนักศึกษา พฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านการกำหนดเป้าหมาย แสดงว่า การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและมีทิศทาง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมุ่งมั่นและแรงปรารถนาอย่างแรงกล้าให้กับนักศึกษา พฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในที่ช่วยให้นักศึกษามุ่งมั่นและพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามความตั้งใจ และพฤติกรรมตัวบ่งชี้ด้านความรัก ซึ่งความรักในสิ่งที่ทำเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและความผูกพันในเป้าหมายอย่างยั่งยืนของนักศึกษา ตามลำดับ

ภาพที่ 3 ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย (New Knowledge)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครู อาจารย์ สามารถศึกษารูปแบบการใช้เครื่องมือแบบวัดกิริททางการเรียน และเกณฑ์การให้คะแนน โดยสามารถนำเป็นเครื่องมือการบริการแนะแนวด้านการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล ประเภทแบบทดสอบเพื่อทำความรู้จัก และเข้าใจผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ควบคู่กับการเก็บเครื่องมือวัดเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องทางการเรียน เช่น การตั้งเป้าหมายทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1.2 สามารถนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบกิริท (Grit) เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตร หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในการปรับตัวทางการเรียน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). The Study of The Component Academic Grit of Nakhon Ratchasima

Rajabhat Students. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 119 - 140.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290696>

ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุเกี่ยวกับกิริยทางการเรียนให้กับนักเรียน นักศึกษา เพื่อช่วยให้เกิดความกระจ่างเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนเกี่ยวกับการเกิดกิริยทางการเรียน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2566). *ข้อมูลนักศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2566, จาก <https://www.plannrru.org>
- จิตภา ศิริพรรณ, และ ศิริเดช สุชีวะ. (2565). การพัฒนาแบบวัดกิริย (Grit) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 39(106), 201–211.
- ชรัญรักษ์ ปัญญามูลงษา, ปณิสรา จันทร์पालะ, และ ปณตนนท์ เกียรประภากุล. (2567). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมกิริย (Grit) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 14(1), 86–103.
- ธนพจน์ โพสมักร, และ ลักขณา สรวิวัฒน์. (2562). การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้กิริยของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิชญทรรศน์*, 14(1), 71–79.
- นลิน มั่นสโพลย์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียรกับการรับรู้ความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับองค์การ โดยมีรูปแบบองค์การและความฉลาดทางวัฒนธรรมเป็นตัวแปรกำกับ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างความหวังและสุขภาวะองค์รวมโดยมีความเพียรและความเครียดเป็นตัวแปรกำกับ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีต ไชยลาโก. (2562). *อิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนายร้อย โดยมีความเพียรและสุขภาวะเป็นตัวแปรส่งผ่าน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑกานต์ เมฆรา, และคณะ. (2562). การพัฒนาโมเดลการวัดคุณลักษณะ Grit ของนักเรียนสายอาชีพในสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคเหนือ 1 จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(2), 239–274.
- วิจิตรตา พรหมสนธิ์, และ เหมันต์ พรหมสนธิ์. (2567). วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกิริยเพื่อพัฒนาผู้เรียน. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 7(4), 609–621.
- สรียา โชติธรรม. (2561). โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทางภาคเหนือที่มีกิริย (Grit) เป็นตัวกลาง. *วารสารการศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4), 230–239.

- สายถวิล แซ่อ้อ. (2564). กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความกล้าหาญอดทน: พลังของความใฝ่ฝันและความบากบั่นพากเพียร (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสธิดา พงษ์ธรรม, และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความวิริยะอุตสาหะกับความเป็นมืออาชีพทางการแพทย์ในนักศึกษาแพทย์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 66(1), 81–96.
- Duckworth, A. L. (2560). *GRIT: พลังแห่งความมุ่งมั่นและความพากเพียร* (จารุวรรณ คงมีสุข, ผู้แปล). WeLearn.
- Alan, S., Boneva, T., & Ertac, S. (2019). Ever failed, try again, succeed better: Results from a randomized educational intervention on grit. *Quarterly Journal of Economics*, 134, 1121–1162.
- Alhadabi, A., & Karpinski, A. C. (2020). The role of grit in academic achievement: Examining the mediating effect of self-efficacy and goal orientations. *Educational Psychology*, 40(10), 1193–1212. <https://doi.org/10.1080/01443410.2019.1679202>
- Christopoulou, M., Lakioti, A., Pezirkianidis, C., Karakasidou, E., & Stalikis, A. (2018). The role of grit in education: A systematic review. *Psychology*, 9(15), 2951–2971. <https://doi.org/10.4236/psych.2018.915171>
- Credé, M., Tynan, M. C., & Harms, P. D. (2017). Much ado about grit: A meta-analytic synthesis of the grit literature. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(3), 492–511. <https://doi.org/10.1037/pspp0000102>
- Datu, J. A. D., Valdez, J. P. M., & King, R. B. (2016). Perseverance counts but consistency does not! Validating the Short Grit Scale in a collectivist setting. *Current Psychology*, 35, 121–130. <https://doi.org/10.1007/s12144-015-9374-2>
- Duckworth, A. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance*. Scribner.
- Duckworth, A. L., & Gross, J. J. (2014). Self-control and grit: Related but separable determinants of success. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 319–325. <https://doi.org/10.1177/0963721414541462>
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087–1101.

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Kiatkeeree, J., & Ruangjaroon, S. (2022). Unveiling the relationship between the grit of Thai English language learners, engagement, and language achievement in an online setting. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 15(2), 602–624.
- Musumari, P. M., et al. (2018). Association between grit and depression and anxiety among university students: A case study of Chiang Mai University. *PLOS ONE*.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0209121>
- Owusu, A. Y., Larbie, J., & Bukari, K. (2020). Is grit the best predictor of university students' academic achievement? *Journal of Education and Practice*, 11(29), 73–82.
<https://doi.org/10.7176/JEP/11-29-08>
- Wolters, C. A., & Hussain, M. (2015). Investigating grit and its relations with college students' self-regulated learning and academic achievement. *Metacognition and Learning*, 10, 293–311.
- Yeager, D. S., & Dweck, C. S. (2012). Mindsets that promote resilience: When students believe that personal characteristics can be developed. *Educational Psychologist*, 47, 302–314. <https://doi.org/10.1080/00461520.2012.722805>

การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร
เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the
Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung
District, Nakhon Ratchasima Province

ศราวุธ พลโคตร^{1*}

Katawut Ponkhot^{1*}

^{1*} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : katawut.p@nrru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290695

Received : June 19, 2025; Revised : September 7, 2025; Accepted : September 25, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนา 3) วิเคราะห์แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาโดยพลังเครือข่ายเกษตรกร และ 4) หารูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาวิจัยที่มีชุมชนเป็นฐาน (CBR) จำนวน 60 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีเครื่องมือที่ใช้เป็นข้อมูลได้แก่ การจดบันทึก ถ่ายภาพ แบบสัมภาษณ์ แปลงทดลองเชิงปฏิบัติการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis)

ผลการศึกษา 1) สภาพบริบทพื้นที่ที่มีเกษตรกรในพื้นที่ 390 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวรวม 5,941 ไร่ เป็นดินเหนียวปนทราย มีกระบวนการผลิตข้าวสอดคล้องกับประเพณีทางศาสนา โดยในพื้นที่ยังไม่มีกรรวมกลุ่มเกษตรกร 2) ต้นทุนการผลิตในพื้นที่ พบว่า มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 4,850 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 5,250 บาท/ต่อไร่ สุรุ่ยได้กำไรต่อไร่ที่ 400 บาท/ต่อไร่ 3) วิธีการลดต้นทุนทำได้ 3 วิธี คือ การเตรียมดิน วิธีการเพาะปลูกและบำรุงรักษา คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ 4) รูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแค ที่จะส่งผลให้เกษตรกรที่รวมกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการบริหารงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการดำเนินการต่อไป คือ การจัดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การบริหารกลุ่มเครือข่าย

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

เกษตรกรเป็นกองทุนเครือข่าย มีการกำหนดกติกาของกลุ่ม กติกาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม กติกาในการรับเมล็ดพันธุ์ข้าว และกติกาโรงสีข้าวของกลุ่มเครือข่าย และอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูกตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวของพื้นที่

คำสำคัญ (Keywords) : ยกระดับรายได้, พลังเครือข่าย, กลุ่มเกษตรกร

Abstract

This research aims to: 1) examine the context and rice production process in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province; 2) investigate methods of reducing costs throughout the rice production process of local farmers; 3) analyze approaches to increasing farmers' income through the power of farmer networks; and 4) develop a model for raising farmers' income by utilizing the farmer network of Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. This study employed a community-based research (CBR) approach with 60 participants, using interviews, group discussions, in-depth interviews, and focus group meetings as data collection methods. Additional data were gathered through note-taking, photography, interview forms, experimental plots, and participant observation. The data were analyzed using content analysis and descriptive analysis.

Results of the study 1) The local context has 390 farmers in the area, with a total rice cultivation area of 5,941 rai. The soil is clay mixed with sand. The rice production process is consistent with religious traditions. There is no farmer group in the area. 2) The production cost in the area is 4,850 baht/rai, with a return on paddy selling of 5,250 baht/rai. The profit per rai is 400 baht/rai. 3) There are 3 ways to reduce costs: soil preparation, cultivation and maintenance methods, and seed selection. 4) The model raising the income of farmers in Talat Khae that will result in farmers who form a group becoming strong and having effective group management requires the following actions: organizing the structure, roles, and management of the farmer network group as a network fund; setting group rules, rules for joining as group members, rules for receiving rice seeds, and rules for the network group's rice mills; and using local wisdom and local culture to apply to cultivation from the upstream, midstream, and downstream processes in developing products from local rice.

Keywords : Improve Income, Network Power, Farmer Group

Citation : คราวุธ พลโคตร. (2568). การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนน

สูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 141- 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

บทนำ (Introduction)

เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา โดยสำนักงานเสริมเกษตรอำเภอนนทบุรี ได้ให้การสนับสนุนให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตามโครงการส่งเสริมนาแปลงใหญ่ของภาครัฐตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่ต้องการพัฒนาให้เกษตรกรในพื้นที่รวมกลุ่มกันและผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามหลักการ GAP ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่เชื่อได้ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย แต่จากข้อค้นพบจากการจัดประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยที่สำนักงานเทศบาลตำบลตลาดแค พบว่า ในปัจจุบันในพื้นที่มีประเด็นปัญหา คือ เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ แต่พบปัญหาในเรื่องของข้อตกลงในการขายผลผลิตข้าวที่ได้ราคาต่ำ กล่าวคือเมื่อในฤดูเก็บเกี่ยวช่วงปลายปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา เกษตรกรนำข้าวไปขายที่สหกรณ์การเกษตรพิมาย อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ทำการเกษตรปลูกข้าว ไม่ถึง 20 กิโลเมตร กลับให้ราคารับซื้อข้าวเปลือกสด ค่าความชื้น 20-25 เปอร์เซ็นต์ จากชวานากิโลกรัมละ 7 บาท 70 สตางค์ ส่วนข้าวเปลือกตากแห้งกิโลกรัมละ 11 บาท ซึ่งถือว่าเป็นราคาที่ต่ำกว่าพ่อค้าคนกลางที่เข้ามาในพื้นที่รับซื้อข้าวจากเกษตรกรชวานาโดยตรงที่ให้ราคาสูงกว่ากิโลกรัมละ 2 บาท ทำให้เกษตรกรบางรายหาช่องทางในการขายข้าวให้ได้ราคาสูงขึ้น โดยอาศัยศักยภาพในพื้นที่ที่มีโรงสีข้าวจำนวน 2 โรง ซึ่งเป็นโรงสีขนาดใหญ่หนึ่งโรง และโรงสีเล็กในพื้นที่ หมู่ 4 ทำให้เกษตรกรมีข้าวสารที่ได้จากการสีขายสู่ท้องตลาด โดยเกษตรกรในพื้นที่ทำการนำข้าวที่ได้จากการสีมาบรรจุใส่ถุงและนำไปวางขายเองตามริมทางตลอดถนนมิตรภาพในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค โดยข้าวที่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลิใหม่ ราคา กิโลกรัมละ 28 บาท ข้าวตาแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 23 บาท ข้าวไรเบอรี่ ราคา กิโลกรัมละ 50 บาท ข้าวเหนียว ราคา กิโลกรัมละ 35 บาท ข้าวเหลืองประทิว ราคา กิโลกรัมละ ราคา 25 บาท ซึ่งได้รับการตอบสนองจากผู้เดินทางในการแวะซื้อข้าวสารของเกษตรกรที่วางขายเองริมทางในระดับหนึ่ง ถือว่าเป็นอีกหนึ่งช่องทางหลังจากการแปรรูปข้าวเป็นข้าวขาวที่สามารถนำไปหุงเพื่อบริโภคได้ทันที แต่มีประเด็นปัญหาในเรื่องของจุดขายสินค้า เนื่องจากการขายสินค้าตามริมทาง ย่อมทำให้มีความเสี่ยงของเกษตรกรที่ผู้สัญจรจะแวะซื้อกับเกษตรกรบางรายเท่านั้น ไม่ใช่ว่าเกษตรกรทุกคนที่มาวางขายจะขายได้เท่ากันหมด ทั้งในเรื่องคุณภาพข้าวที่นำมาขายเป็นข้าวสารริมทางที่มีคุณภาพข้าวที่แตกต่างกันไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันอันเกิดจากกระบวนการผลิตเริ่มต้นที่ต่างกัน ทำให้ผู้ซื้อเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อการซื้อข้าวสารริมทางในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรที่ขายข้าวริมทางสามารถจำหน่ายผลผลิตได้บางส่วนเท่านั้น

จากประเด็นดังกล่าว เมื่อนักวิจัยลงพื้นที่พบผู้นำเกษตรกรจึงได้มีแนวคิดว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้ข้าวที่มีอยู่สามารถเพิ่มมูลค่าได้มากยิ่งขึ้น หรือจะหาช่องทางใดในการกระจายสินค้าให้ได้มากขึ้น เกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคจึงมีแนวคิดในการรวมกลุ่มเพื่อให้มีศักยภาพในการผลิต และแปรรูป เพื่อรวมกันหาช่องทางรูปแบบในการกระจายสินค้า และเพิ่มมูลค่าข้าวให้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยระบบการทำงาน

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ดำเนินงาน (Working Group) ซึ่งเป็นการดำเนินการในส่วนของภาคประชาชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันคู่ขนานกันไปกับการดำเนินงานของภาครัฐในลักษณะร่วมกันลงนาม เป็น “กระบวนการรวมกลุ่มข้าว (Clustering)” โดยเริ่มต้นจากการแสวงหาข้อมูลพื้นฐานในการเพาะปลูกข้าว ต้นทุนในการผลิตข้าว เช่น ค่าเช่านา ค่าไถ ค่าหว่าน ค่ายากำจัดศัตรูพืช ค่าเก็บเกี่ยว รวมถึงข้อมูลช่องทางการกระจายสินค้าข้าวสู่ตลาดผู้บริโภค ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบขายข้าวริมทางเช่นที่เคยทำมา หรือตั้งศูนย์จำหน่ายข้าวในพื้นที่ขายข้าวโดยมีรูปแบบผลิตภัณฑ์บรรจุถุงสัญลักษณ์ของพื้นที่ ตลอดจนหาช่องทางขายข้าวผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลแหล่งผลิตต้นทางได้ซึ่งจะเป็นตัวแบบให้แต่ละพื้นที่สามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต และหากไม่มีกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนช่วยเหลือเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ จะยังผลให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ต่างคนต่างขายสินค้าตัวเอง ไม่มีเครือข่ายกลุ่มที่มีอำนาจต่อรอง ไม่มีกระบวนการผลิตที่มีมาตรฐาน ไม่มีช่องทางในการขายที่เป็นรูปธรรมที่จะทำให้เกษตรกรในพื้นที่สามารถดำเนินการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวพื้นเมืองของพื้นที่ต่อไปในอนาคตได้

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการนำความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเพื่อแก้ไขปัญหาราคาข้าว และยกระดับรายได้ของผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลตลาดแค ตลอดจนการผลิตข้าวออกสู่ชุมชนเพื่อให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในสังคม คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการ “การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” และเป็นการสนองตอบต่อความต้องการในการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อหาแนวทาง การบริหารในการจัดการกลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ ตลอดจนแสวงหากระบวนการในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในกระบวนการผลิตข้าวของพื้นที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในและเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอ โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อหารูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดการผลิตข้าว

การเพาะปลูกข้าวมีหลายขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการหว่าน การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้ (Nokkaew, N. et al., 2017)

1) การเลือกพื้นที่ ข้าวสามารถปลูกในดินได้ทุกชนิดตั้งแต่ดินเหนียว ดินร่วนเหนียว ดินร่วน และดินทราย

2) ช่วงเวลาการปลูกข้าว ตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนจนถึงมิถุนายน และเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนตุลาคม

3) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ จะต้องคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี ให้ผลผลิตสูง มีความเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ มีการเจริญเติบโตดีสม่ำเสมอ สามารถแข่งขันกับวัชพืช และมีความต้านทานโรค และแมลงศัตรูพืชที่สำคัญในท้องถิ่น และที่สำคัญจะต้องเป็นพันธุ์ที่ตลาดต้องการ

4) การเตรียมดิน เริ่มเตรียมดินตั้งแต่เดือนมีนาคมหรือเดือนเมษายน และเตรียมครั้งที่ 2 ในเดือนพฤษภาคม เตรียมครั้งที่ 3 ในเดือนมิถุนายน โดยการไถตะ ดากดินทิ้งไว้ 2 สัปดาห์ ไถแปร และไถพรวน เพื่อย่อยดินให้ละเอียด ให้ดินโปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก ทำการเก็บหญ้าและวัชพืชอื่นๆ ออกให้หมด เพื่อประหยัดแรงงานและเวลาในการกำจัดวัชพืชในภายหลัง

5) วิธีการปลูกข้าว ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านนาตาม ให้ใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตรา 15-20 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ถ้าปลูกข้าวโดยวิธีปักดำ ให้ใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตรา 5-7 กิโลกรัม ตกกกล้าเพื่อปักดำในพื้นที่ 1 ไร่ โดยมีวิธีการปลูกข้าวมีการปลูก 2 วิธี คือ 1) การปลูกแบบหยอดเป็นหลุม 2) การปลูกแบบหว่าน

6) การให้น้ำ ข้าวเป็นพืชที่ต้องการน้ำน้อย สามารถเจริญเติบโตโดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติก็ตาม แต่มีกรณีที่ฝนทิ้งช่วงส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโต ผลผลิตและคุณภาพของเมล็ด จึงจำเป็นต้องมีการวางระบบน้ำไว้เพื่อป้องกันกรณีฝนทิ้งช่วง

7) การเก็บเกี่ยวข้าว โดยปกติเก็บเกี่ยวได้หลังข้าวออกดอก 28-30 วัน หรือประมาณ 4-6 สัปดาห์ หลังออกดอก หรือเมล็ดเหลืองคลอทั้งรวง 85 เปอร์เซ็นต์ เป็น ระยะที่เรียกว่า “พลับพลึง” หรือบางพันธุ์ดูที่ใบธง หากใบธงของข้าวแห้งประมาณครึ่งใบทั้งแปลงก็เก็บเกี่ยวข้าวได้ วิธีการเก็บเกี่ยว ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เคียวเกี่ยวข้าว และเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักร การเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักร

แนวคิดต้นทุน

ต้นทุนมี 2 ประเภท ดังนี้ (Phodi, A., 2004)

1) ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตหรือผลผลิต โดยเป็นต้นทุนจากการใช้ปัจจัยการผลิตผันแปรซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลง เพิ่มหรือลดปริมาณการใช้ได้ตลอดช่วงระยะเวลาการผลิตหนึ่งๆ ปัจจัยการผลิตผันแปร เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

2) ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่แปรผันไปตามปริมาณการผลิตหรือผลผลิตโดยเป็นต้นทุนจากการใช้ปัจจัยการผลิตคงที่ ซึ่งผู้ผลิตไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเพิ่มหรือลดปริมาณการใช้ได้ในช่วงระยะเวลาการผลิตหนึ่งๆ ปัจจัยการผลิตคงที่ เช่น ที่ดิน โรงเรือน เครื่องสูบน้ำ รถแทรกเตอร์ เป็นต้น

แนวคิดการบริหารงานกลุ่มในชุมชน

กระบวนการบริหารงานกลุ่มในชุมชนมีกิจกรรมหลักที่ต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้ (Chittaseno, A., 2012)

1) การจัดองค์การ ในการบริหารงานกลุ่มในชุมชน จะต้องมีการออกแบบโครงสร้างของกลุ่ม ว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบใดบ้าง มีการแบ่งหน่วยงานย่อยออกเป็นหน่วยงานใดบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการร่วมกันกำหนดให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงเป้าหมายหลักของกลุ่ม ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่

2) การจัดคนเข้าทำงาน เมื่อกำหนดโครงสร้างของกลุ่มแล้ว แต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละหน่วยงานย่อยในกลุ่มนั้นจะต้องมีการจัดคนเข้ามารับผิดชอบ โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันดำเนินการ ทั้งนี้การจัดคนเข้าทำงานจะต้องพิจารณาตามความสมัครใจ ประสิทธิภาพของสมาชิกแต่ละคนและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม พร้อมกับเน้นให้แต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม

3) การวางแผน ในขั้นตอนนี้ผู้บริหารกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม จะร่วมกันกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำร่วมกัน ซึ่งการวางแผนนั้น จะต้องมีการกำหนดแผนหลายลักษณะ เช่น แผนกิจกรรม การผลิต แผนการตลาด และแผนกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มจะกำหนดแผนประเภทใดขึ้นกับเป้าหมายวัตถุประสงค์และงบประมาณของกลุ่มว่าต้องการให้เกิดผลประการใดแก่กลุ่ม

4) การอำนวยการ ผู้นำกลุ่มจะต้องมีการติดตามให้คำแนะนำปรึกษา การทำกิจกรรมของกลุ่มกับสมาชิกที่รับผิดชอบโดยผู้นำกลุ่มควรดำเนินการในลักษณะของการเป็นผู้ร่วมงานมากกว่า การเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งผู้นำกลุ่มต้องใช้ศิลปะในการบริหารงาน ทั้งด้านภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การจูงใจมนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

5) การประเมินผลกลุ่ม เป็นการควบคุมติดตามการดำเนินงานของกลุ่มว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ทำให้ทราบความเป็นไปของการดำเนินงานกลุ่ม การประเมินผลกลุ่มสามารถทำได้ตลอดเวลาของการดำเนินงานกลุ่ม โดยกลุ่มจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลของการดำเนินงานกลุ่มที่ชัดเจนที่เป็นตัวบ่งบอกถึงผลของการดำเนินงานกลุ่มได้ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกลุ่มอื่นๆ ก็สามารถที่จะเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนขั้นตอนเหล่านี้ได้ตามความเหมาะสม ขึ้นกับสภาพการณ์ด้านต่างๆ และปัจจัยแวดล้อมในขณะนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชน

การดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย (Phanthasen, A., 2003)

Citation : ครุฑวร พลโคตร. (2568). การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนน

สูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 141- 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

1) ค้นหาความต้องการของตลาด ธุรกิจชุมชนจะต้องทราบถึง ความต้องการสินค้าและบริการของตลาด ความได้เปรียบทางด้านการผลิตหรือการแข่งขันเพราะชุมชนแต่ละพื้นที่ที่มีความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรที่แตกต่างกัน นั่นคือชุมชนควรตระหนักว่า จะนำทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่มาผลิตสินค้าอะไร ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ปัญหาดังกล่าวนี้จะเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่าผลิตอะไร (What)

2) เลือกรูปแบบการผลิตที่เหมาะสม ธุรกิจชุมชนต้องทราบว่าผู้ที่จะลงมือผลิตมีใครบ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมีใครบ้าง จึงควรให้ผู้ที่มีความสามารถนี้เป็นผู้ลงมือผลิต ให้คำแนะนำในการผลิตให้มีการระดมสมองของคนเหล่านี้และยังสามารถพึ่งพาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น หน่วยงานราชการ สถาบันวิชาการ ต่างๆ นอกจากนี้ในการผลิตที่เหมาะสมของธุรกิจจะต้องคำนึงถึงปัจจัยการผลิต อันประกอบด้วย ที่ดิน (Land) แรงงาน (Labor) ทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน (Capital) และผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ปัญหานี้จะเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่า ผลิตอย่างไร (How)

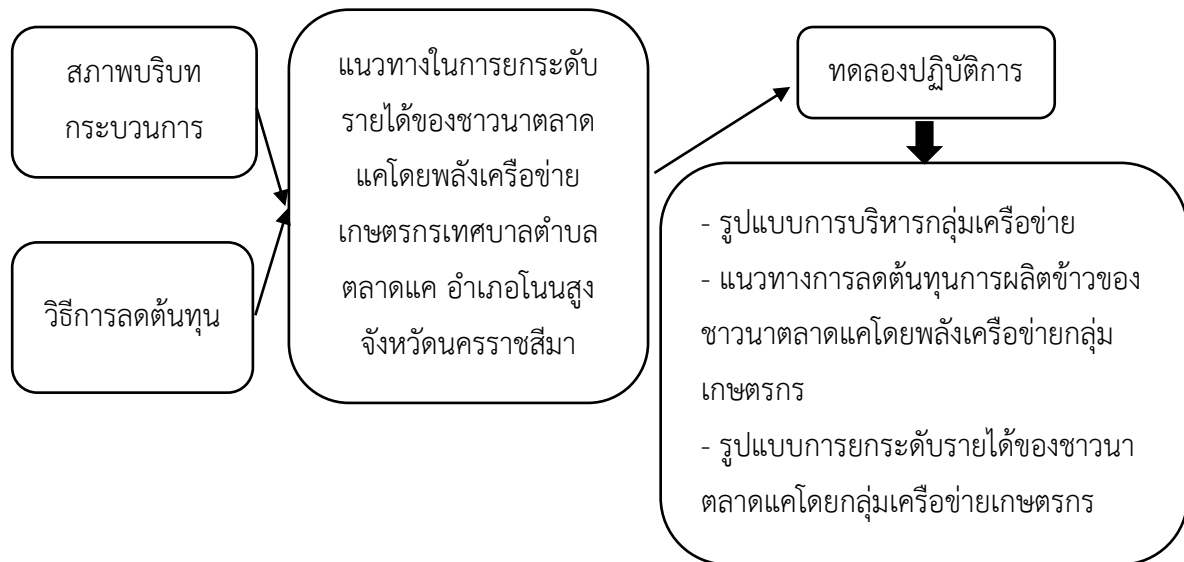
3) ใครคือกลุ่มเป้าหมาย ธุรกิจชุมชนจะต้องทราบว่าควรขายสินค้าให้กับใคร และลูกค้าจะซื้อสินค้าของเราได้อย่างไร ซึ่งลูกค้าอาจแบ่งเป็น ลูกค้าท้องถิ่น และลูกค้านอกท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวสินค้า และความต้องการสินค้าจะเป็นตัวกำหนดว่า ลูกค้าเป็นใคร เช่น กรณีผ้าทอเกาะยอ ลูกค้าเป็นคนนอกท้องถิ่น กรณีปืมน้ำมัน ลูกค้าจะเป็นคนในท้องถิ่น สำหรับการเข้าถึงลูกค้านั้น สามารถแบ่งลูกค้าออกเป็นอีก 2 ประเภท ประกอบด้วย ลูกค้าปลีก คือ ลูกค้ารายย่อยที่ซื้อสินค้าเพื่อนำไปบริโภคเอง และลูกค้าส่ง คือ ลูกค้าที่ซื้อสินค้าในปริมาณมากเพื่อนำไปขายต่อ ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ปัญหานี้จะเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่า ผลิตเพื่อใคร (For whom)

4) กำหนดรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งธุรกิจชุมชนสามารถแบ่งรูปแบบได้ 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) คือ ไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายใดๆ มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน แต่ไม่สามารถทำนิติกรรมในนามของกลุ่มได้ข้อเสียของการตั้งกลุ่มแบบนี้คือไม่สามารถระดมเงินทุนได้และข้อดีคือ การบริหารงานภายในกลุ่มมีความคล่องตัวเนื่องจากสมาชิกจะบริหารงานภายในกลุ่ม และ 2) กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) คือ กลุ่มที่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของสหกรณ์หรือบริษัท จำกัด ข้อเสียของการจัดตั้งกลุ่มคือ การบริหารงานมีความซับซ้อนมากขึ้นและมีความล่าช้า สำหรับข้อดีคือ การระดมทุนสามารถทำได้รวดเร็ว

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การการทบทวนวรรณกรรมนำมาสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community-based research หรือ CBR) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประธานชุมชน รองประธานชุมชน และกรรมการชุมชน จำนวน 6 ชุมชน ชุมชนละ 10 คน ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา รวมจำนวนกลุ่มเป้าหมาย 60 คน

เครื่องมือการวิจัย

การจัดเวทีสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีเครื่องมือที่ใช้เป็นข้อมูลได้แก่ การจดบันทึก ถ่ายภาพ แบบสัมภาษณ์ แปลงทดลองเชิงปฏิบัติการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นต้น ตลอดจนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของทีมนักวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อมูลสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยทำการศึกษาด้วยวิธีการสนทนา

Citation : ครารุณ พลโคตร. (2568). การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 141- 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ผลการวิจัย (Research Results)

ศึกษาสภาพบริบท กระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

สภาพบริบทพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,306.25 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลเป็นที่ราบดอนลาด ลำน้ำสำคัญที่ไหลผ่าน คือ ลำปราสาท ดินส่วนมากเป็นดินเหนียวปนทราย มีบางพื้นที่ดินเป็นดินเค็มจึงมีการทำนาเกลือด้วย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 3,382 คน แยกเป็นชาย 1,610 คน หญิง 1,781 คน รวม 1,236 ครัวเรือน โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่ได้มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรไว้รวมจำนวน 88 ครัวเรือน แบ่งเป็น หมู่ 1 บ้านสำโรง จำนวน 88 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 1,365 ไร่ หมู่ 2 บ้านตลาดแค จำนวน 50 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 664 ไร่ หมู่ที่ 4 บ้านตะขบ จำนวน 41 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 529 ไร่ หมู่ที่ 11 บ้านสระเตด จำนวน 45 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 815 ไร่ หมู่ที่ 12 บ้านสามแยกตลาดแค จำนวน 86 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 778 ไร่ และหมู่ที่ 15 บ้านตลาดแคตะวันออก จำนวน 80 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 1,790 ไร่ รวมจำนวนเกษตรกรในพื้นที่ 390 คน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวรวม 5,941 ไร่

ด้านกระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาโดยใช้เครื่องมือปฏิทินกิจกรรมการเพาะปลูกข้าว พบว่า ตามปฏิทินกิจกรรมการเพาะปลูกข้าวเกษตรกรเริ่มดำเนินการตั้งแต่

เดือนมีนาคม เมื่อเกษตรกรทำการขนข้าวขึ้นยุ้งแล้ว จะทำพิธีเ็นขวัญข้าว โดยเอาปุ๋ยคอก พริกเกลือ ลงใส่แปลงนา เพื่อเป็นการเตรียมดิน โดยเกษตรกรในพื้นที่บางรายเคยมีการปลูกปอเทือง และเคยทำการไถกลบปอเทือง เพื่อให้ต้นปอเทืองกลายเป็นปุ๋ยในการบำรุงดินตามที่สำนักส่งเสริมการเกษตรอำเภอนोनสูงให้การอบรม ซึ่งในการเตรียมดินในพื้นที่จะมีค่าต้นทุนเกี่ยวกับ ค่าไถกลบ 500 บาท/ต่อไร่ และค่าเช่าที่นา 1,000 บาท/ต่อไร่ สำหรับเกษตรกรบางราย

เดือนพฤษภาคม เกษตรกรดำเนินการจะทำการไถเตรียมแปลงสำหรับการปลูกข้าวอีกหนึ่งรอบ โดยมีต้นทุนในการไถอยู่ที่ 500 บาท/ต่อไร่ โดยมีวิธีการในการปลูกในพื้นที่จำนวน 2 วิธีการคือ หว่านข้าวแห้ง และทำนาคำ การที่เกษตรกรจะใช้วิธีการปลูกแบบใดแบบหนึ่ง เกษตรกรจะคำนึงถึงปริมาณน้ำในการเพาะปลูก กล่าวคือ ในกรณีฝนแล้ง น้ำในการเพาะปลูกน้อยจะทำนาคำแห้ง โดยการไถแล้วหว่านข้าว การหว่านข้าวก็มีวิธีการ คือ ไถลาดกลบไปเลยเป็นวิธีที่เสี่ยงเพราะไม่รู้ว่าฝนจะตกเมื่อใด แต่ถึงดินจะแห้งเมล็ดข้าวก็สามารถอยู่ในดินได้นานและในกรณีที่ฝนดีมีน้ำเพียงพอ เกษตรกรจะใช้วิธีการเพาะปลูกข้าวโดยทำเป็นนาดำหรือนาตาม จากวิธีการปลูกทั้งหมดมีค่าต้นทุน ประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ บ้างพื้นที่มีเมล็ดพันธุ์ของเก่า บ้างพื้นที่มีการซื้อจากสหกรณ์การเกษตรอำเภอฟิมาย ราคา 25 บาท/ต่อกิโลกรัม และถ้าซื้อตาม

ท้องตลาด ราคา 29 บาท/ต่อกิโลกรัม รวมเฉลี่ยค่าเมล็ดพันธุ์ในการปลูกข้าว 550 บาท/ต่อไร่ และมีค่าหว่านเฉลี่ยราคา 300 บาท/ต่อไร่

เดือนกรกฎาคม หลังหว่านข้าวกล้า ดำนา หรือทำนาโยนเสร็จ เกษตรกรมีการทำพิธีเซ่นสรวงเจ้าที่นา และใส่ปุ๋ยชีวภาพในการบำรุงต้นข้าว โดยเกษตรกรมีการทำน้ำหมัก (สะเดา, ตะไคร้, กะเพรา, พริก) ฉีดพ่นทุก 7 วัน เพื่อใช้ฉีดป้องกันศัตรูพืช และวัชพืชในแปลงนา ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการอบรมโดยสำนักงานส่งเสริมเกษตรอำเภอโนนสูง ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่บางรายสามารถลดต้นทุนในส่วนของการปราบศัตรูพืชได้ แต่เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยค่าสารเคมี และค่าแรงอยู่ที่ 600 บาท/ต่อไร่ ถือว่าเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายอีกหนึ่งอย่างที่ต้องมีการแสวงหาแนวทางในการลดปริมาณรวมถึงลดต้นทุนในกรณีใช้สารเคมีในพื้นที่

เดือนพฤศจิกายน เกษตรกรทำการเก็บเกี่ยวข้าวในแปลงนา โดยใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว คือมีรถเกี่ยวในการเก็บเกี่ยว ค่าจ้างอยู่ที่ไร่ละ 550 บาท/ต่อไร่ และจำนำข้าวที่ได้มาตากที่ลานปูนที่มีในแต่ละพื้นที่ โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้ผลผลิตข้าว 400 - 550 ต่อไร่ ราคา ข้าวสด 13 - 15 บาท/กิโลกรัม ขายเป็น 10 บาท /กิโลกรัม ข้าวแห้ง 12 บาท ต้นทุนจริง 10 บาท/กิโลกรัม

ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตข้าวในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 4,850 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 5,250 บาท/ต่อไร่ สรุปได้กำไรต่อไร่ที่ 400 บาท/ต่อไร่ ในพื้นที่ต้นแบบที่ศึกษาดูงาน มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 2,590 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 6,500 บาท/ต่อไร่ สรุปได้กำไรต่อไร่ที่ 3,910 บาท/ต่อไร่ และฐานข้อมูลต้นทุนการเพาะปลูกข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดนครราชสีมา เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมทั้งจังหวัด มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 3,712 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 8,000 บาท/ต่อไร่ สรุปได้กำไรต่อไร่ที่ 4,288 บาท/ต่อไร่

รูปแบบการบริหารกลุ่ม กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่เทศบาลตำบลตลาดแคได้เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมนาแปลงใหญ่ เมื่อเกษตรกรในพื้นที่ไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมตามแนวนโยบายดังกล่าวได้ จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่กลับมาประกอบการเป็นเกษตรกรรายย่อยในการเพาะปลูกข้าวเช่นเดิม คือ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย จนกระทั่งนักวิจัยในพื้นที่ได้ลงพื้นที่สำรวจประเด็นปัญหาและได้สนทนากลุ่มกับกลุ่มเกษตรกรทำให้ เกษตรกรในพื้นที่เกิดแนวคิดเพื่อที่จะขับเคลื่อนการผลิตข้าวใหม่ในพื้นที่โดยนำแนวคิดการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต และการแปรรูป เพื่อรวมกันหาช่องทางในการกระจายสินค้า และเพิ่มมูลค่าข้าวให้ได้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยระบบการร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ดำเนินงาน (Working Group) ซึ่งเป็นการดำเนินการในส่วนของภาคประชาชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ศึกษาวิธีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย พบว่า ในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 4,850 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 5,250 บาท/ต่อไร่ สุรุได้กำไร 400 บาท/ต่อไร่ ในพื้นที่ต้นแบบที่ศึกษาดูงาน มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 2,590 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 6,500 บาท/ต่อไร่ สุรุได้กำไร 3,910 บาท/ต่อไร่ และฐานข้อมูลต้นทุนการเพาะปลูกข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดนครราชสีมา เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมทั้งจังหวัด มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น 3,712 บาท/ต่อไร่ ได้ผลตอบแทนในการขายข้าวเปลือกที่ 8,000 บาท/ต่อไร่ สุรุได้กำไร 4,288 บาท/ต่อไร่

วิเคราะห์แนวทางในการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายเกษตรกรเทศบาล ตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

จากข้อมูลผลการวิจัยที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และที่ 2 พบว่า 1) กิจกรรมที่ 1 ทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตเปลี่ยนวิธีการเตรียมดิน บำรุงดิน ได้มีการนำดินในแปลงทดลองไปประเมินคุณภาพดิน โดยสภาพดินในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวในระดับปานกลาง มีการแนะนำให้ใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ร่วมกับปุ๋ยสูตร 46-0-0 และ 0-0-60 และเมื่อเสร็จสิ้นรอบการเพาะปลูกในแต่ละรอบฤดูกาลควรใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด หรือไถกลบเศษซากพืช ควบคู่ไปด้วย เพื่อช่วยให้การใช้ปุ๋ยเคมีมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) กิจกรรมที่ 2 ทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตการเตรียมแปลงนา ในการเพาะปลูกข้าวจากการอบรม พบว่า วิธีการเพาะปลูกข้าวมี 4 แบบ คือ 1) นาหว่าน 2) นาหยอด 3) นาดำ และนาโยน ในการเพาะปลูกข้าววิธีการทำนาหว่าน และนาหยอด มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ที่มีปัญหาเรื่องน้ำในการเพาะปลูก และในพื้นที่มีเครื่องหยอด ซึ่งจะเป็นการประหยัดต้นทุนในการเพาะปลูกมากที่สุด และ 3) กิจกรรมที่ 3 ทดลองเชิงปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิต/คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนเดิมในพื้นที่ และผลการศึกษาจากแปลงทดลอง จะมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่ 3 ส่วน คือ (1) ค่าเตรียมดิน ซึ่งขึ้นอยู่กับรอบฤดูกาลเพาะปลูกในแต่ละรอบ เป็นต้นทุนที่ยังไม่สามารถควบคุมได้ (2) ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการเพาะปลูกกรณีนาหยอด จะใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 8 - 9 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ยราคาอยู่ที่ 225 บาทต่อไร่ ซึ่ง จะทำให้ลดต้นทุนเรื่องค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ส่วนหนึ่ง และยังเป็นการคัดสรรเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสามารถสร้างมูลค่าข้าวเพิ่มได้ รวมถึง (3) ค่ายากำจัดศัตรูพืช ต้นทุนเดิมในพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ 600 บาท ต่อไร่ แต่ผลจากการทดลองใช้น้ำหมักชีวภาพเป็นหลักในการดูแลบำรุงรักษา เป็นการลดต้นทุนการใช้ยาฆ่าศัตรูพืชได้ และทำให้ข้าวปลอดภัยจากการใช้สารเคมี เป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวอีกทางหนึ่งด้วย

รูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย แนวทางในการการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) โครงสร้างการบริหาร กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เจริญฤๅก ผู้ช่วยเจริญฤๅก ประชาสัมพันธ์ และตรวจสอบภายใน 3 คน รวมจำนวน 10 คน 2) อำนาจหน้าที่ แต่ละตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่ตามข้อตกลงของกลุ่ม 3) การบริหารจัดการกลุ่มเครือข่าย มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเป็น “กองทุนเครือข่ายเกษตรกรชาวนาตลาดแค” มีกิจกรรมในการดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และ 4) กติกาของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรชาวนาตลาดแค มีการกำหนด กติกาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม กติกาในการรับเมล็ดพันธุ์ข้าว และกติกาโรงสีข้าวของกลุ่มเครือข่าย

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

พื้นที่เทศบาลตำบลตลาดแคมีบริบททางกายภาพที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกข้าวในระดับปานกลางและมีประวัติการทำนายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 โดยเริ่มจากการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นตาม “ฮัตสึบอง” หรือประเพณีบุญ 12 เดือน ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาและมรดกของชาวอีสาน เช่น เดือนสาม “บุญข้าวจี” มีพิธีเอื้อนขวัญข้าวและใส่ปุ๋ยคอกเตรียมดิน เดือนหก “แรกนาขวัญ” ใช้แรงงานวัวควายไถนา เดือนเจ็ด “บุญข้าะ” ใส่ปุ๋ยคอกบำรุงต้นกล้าและถอนวัชพืชด้วยแรงคน เดือนอ้าย “งานบุญเข้ากรรม” ทำการตีข้าว และเดือนยี่ “บุญคูณลาน” ขนข้าวขึ้นเล้า ซึ่งชาวนาเชื่อว่าการปฏิบัติตามฮัตสึบองอย่างเคร่งครัดจะนำมาซึ่งความสุข ความอุดมสมบูรณ์ และป้องกันภัยแล้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yasothonsrikun & Lehraksa, 2017 ที่ศึกษา วิถีไทย วิถีชีวิต วิถีข้าว และวิถีอีสาน : ข้าวและชีวิตของชาวนาไทยจากจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การปลูกข้าว จะเป็นการปฏิบัติตาม “ฮัตสึบอง” หรือ งานบุญ 12 เดือน จัดเป็นภูมิปัญญาและมรดกอันล้ำค่าของปราชญ์อีสาน และยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเชื่อหรือคติเดิมของชาวอีสาน และในประเด็นการบริหารกลุ่ม แม้ในพื้นที่เกษตรกรจะเคยมีการรวมกลุ่มเข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ตามนโยบายส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ของรัฐบาลตั้งแต่ปี 2559 แต่การดำเนินกิจกรรมไม่สามารถขับเคลื่อนได้ต่อเนื่อง เนื่องจากสมาชิกหลายรายไม่ให้ความร่วมมือ มีการแสดงความคิดเห็นน้อย การเข้าร่วมประชุมไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอและเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน อีกทั้งสมาชิกบางส่วนขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของกลุ่มในการรับซื้อข้าว จึงเลือกขายให้กับโรงสีที่ตนเองไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongrod et al. (2018) แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี ที่พบว่า สมาชิกบางรายเข้าประชุมไม่ต่อเนื่อง ทำให้การ

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of

the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

รับรู้ข่าวสารไม่ดีพอ จนเกิดการเข้าใจผิดของสมาชิกได้ สมาชิกขาดความมั่นใจว่ากลุ่มจะมีศักยภาพในการรับซื้อข้าวได้

การลดต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการทดลองเชิงปฏิบัติการ สามารถดำเนินการลดต้นทุนในการเพาะปลูกข้าวใน 2 ส่วน คือ 1) จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการเพาะปลูกแต่ละวิธี กล่าวคือ แปลงทดลองนาหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 15 กิโลกรัมต่อไร่ แปลงทดลองนาดำ ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 25 กิโลกรัมต่อไร่ โดยทำการหว่านในแปลงสำรองและรอเป็นต้นกล้าเพื่อใช้ในการปักดำ แปลงทดลองนาหยอด ใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 9 กิโลกรัมต่อไร่ จากผลการทดลองวิธีการเพาะปลูกข้าวที่เหมาะสมต่อพื้นที่คือ การทำนาหยอด เนื่องจากใช้เมล็ดพันธุ์น้อยที่สุด และในพื้นที่มีเครื่องหยอดที่ได้รับจากสำนักงานเกษตรอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา วิธีการต่อมาคือ การเพาะปลูกแบบนาหว่าน และส่วนที่ 2 คือ ในประเด็นเรื่องการบำรุงและการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งจากการทดลองเชิงปฏิบัติการใช้น้ำหมักชีวภาพที่เกิดจากการอบรมทำให้ประหยัดงบประมาณและเป็นการลดต้นทุนในกระบวนการผลิตอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังคงใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Witthayuchit, D. (2011) เรื่อง การจัดเขตศักยภาพการผลิตข้าวในเขตจังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรร้อยละ 80 ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ 15 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือปลูกข้าวโดยวิธีปักดำ ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ 20 - 25 กิโลกรัมต่อไร่ และเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการควบคุม ป้องกันกำจัดทั้งวัชพืช โรค แมลง

การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการทดลองเชิงปฏิบัติการ 3 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตเปลี่ยนวิธีการเตรียมดิน บำรุงดิน ได้ข้อเสนอแนะในการเตรียมดิน และบำรุงดิน โดยการดำเนินการเตรียมดินตั้งแต่เดือนมีนาคม ต้องมีการไถกลบตอซัง และหว่านปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และในรอบเดือนพฤษภาคมในการไถตะ ต้องมีการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกอีกครั้ง เพื่อเป็นการบำรุงดินโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับบทความวิจัยของ Phahonpak, S. (2012) เรื่อง รูปแบบการทำนาข้าวที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดชัยนาท พบว่า การไถกลบฟางสดและจุลินทรีย์ย่อยฟาง ปลูกพืชตระกูลถั่วหลังเก็บเกี่ยวและไถกลบ เป็นวิธีการบำรุงดินและเพาะปลูกข้าวที่เหมาะสม 2) กิจกรรมทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตการเตรียมแปลงนา ได้ข้อเสนอแนะในการเตรียมแปลง โดยเลือกวิธีการทำนาหว่าน และนาหยอด เนื่องจากมีความเหมาะสมกับพื้นที่ ที่มีปัญหาเรื่องน้ำในการเพาะปลูก และในพื้นที่มีเครื่องหยอด ซึ่งจะเป็นการประหยัดต้นทุนในการเพาะปลูกมากที่สุด คือมีต้นทุนการผลิตรวม 4,850 บาท/ไร่/ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nantapanich, P. (2012) ผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การปลูกแบบหยอดจะใช้ต้นทุนต่ำที่สุด รวมถึงงานวิจัยของ Saenwong, W. et al. (2010) เรื่อง ระบบการปลูกข้าวที่เหมาะสมในแหล่งที่มีการระบาดของข้าววัชพืชในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การเพาะปลูกข้าวแบบระบบการ

Citation : ครุฑวร พลโคตร. (2568). การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนน

สูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 141- 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ปลูกแบบหวาน-หวาน-หวาน เป็นระบบที่ใช้ต้นทุนการผลิตโดยรวมต่ำสุด และ 3) กิจกรรมทดลองเชิงปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิต/คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกนาหยอด จะใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก 8 - 9 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Nantapanich, P. (2012) ผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การปลูกแบบหยอดจะใช้ต้นทุนต่ำที่สุด

รูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้

โครงสร้างการบริหาร กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เภรัญญิก ผู้ช่วยเภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และตรวจสอบภายใน 3 คน รวมจำนวน 10 คน มีการแบ่งคณะกรรมการออกเป็น 5 ฝ่ายคือ 1) ฝ่ายข้าว (ควบคุมมาตรฐานเมล็ดพันธุ์) 2) ฝ่ายผลิต (จัดการดินและปุ๋ยชุมชน) 3) ฝ่ายจักรกล 4) ฝ่ายตลาด และ 5) คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amintra, R. (2013) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ พบว่า กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ต้องมีการเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการ และมีการกำหนดตำแหน่งฝ่ายงาน บทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายงานให้ชัดเจน

อำนาจหน้าที่ กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในแต่ละฝ่ายตำแหน่งที่ชัดเจน โดยอำนาจในการบริหารอยู่ในรูปแบบจากบนลงล่าง คือ ประธานไปยังคณะกรรมการและคณะกรรมการไปยังสมาชิก และมีการบริหารงานแบบแนวราบ คือ คณะกรรมการและสมาชิกมีการเชื่อมโยงในระดับเดียวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งจากผลจากการวิจัยมีข้อค้นพบในส่วนของคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม ตามการดำเนินกิจกรรม และประเมินผลกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินการของเครือข่ายเกษตรกรชาวนาตลาดแค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amintra, R. (2013) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ พบว่า มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีโครงสร้างการบริหารงานแบบผสม คือมีการบริหารงานจากประธานไปยังคณะกรรมการ และคณะกรรมการไปยังสมาชิก และมีการบริหารงานแบบแนวราบกับคณะกรรมการในระดับเดียวกัน

การบริหารจัดการกลุ่มเครือข่าย กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเป็น “กองทุนเครือข่ายเกษตรกรชาวนาตลาดแค” และมีกิจกรรมในการดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ยกระดับมาตรฐานการผลิต โดยเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภายใต้รูปแบบที่เหมาะสม และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวและห่อหุ้มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากข้าว เช่น แกรบนำไปทำปุ๋ยหมัก ฟางข้าวและแกรบทำเป็นวัสดุเพาะเห็ด การทำข้าวคั่ว

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of

the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

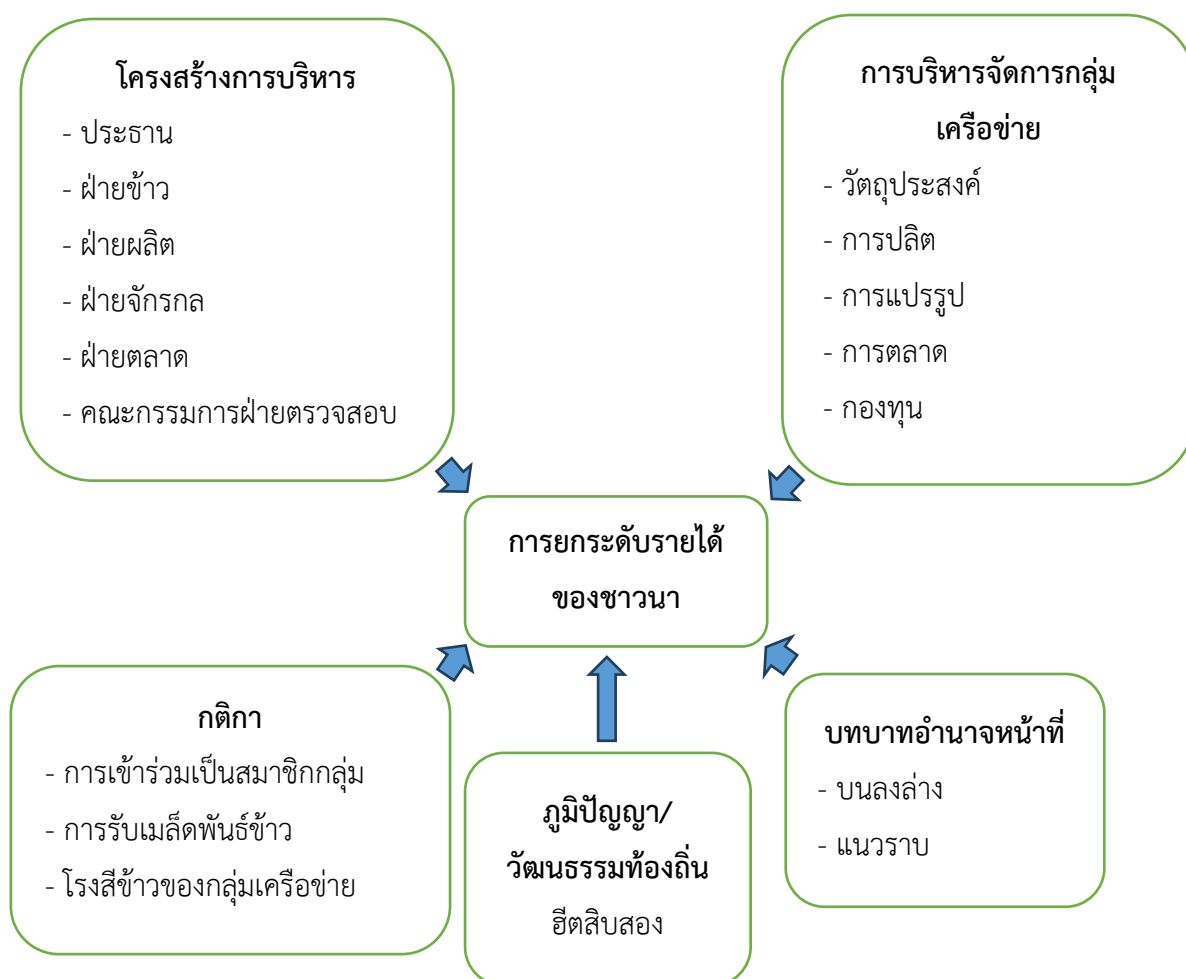
<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Limnirankul, B. (2011) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การผลิตของกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพร้อมกับการพัฒนาด้านการตลาด

กติกากลุ่มเครือข่ายเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค มีกระบวนการรับสมัครสมาชิกที่ต้องแสดงเจตจำนงส่งข้าวเข้ากองกลาง 10 กิโลกรัม มีการประชุมคณะกรรมการเดือน 1 ครั้ง และสมาชิกเครือข่าย 2 เดือนครั้ง หากมีกิจกรรมหรือเรื่องเร่งด่วนก็มีการประสานงานประชุมทั้งในลักษณะกลุ่มย่อย (เฉพาะคณะกรรมการ) และกลุ่มใหญ่ (คณะกรรมการและสมาชิกทั้งหมด) ได้ สมาชิกเครือข่าย สามารถขอยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่ม เพื่อใช้ในการเพาะปลูกได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amintra, R. (2013) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ พบว่า มีการสร้างกติกา และข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม ทั้งมีการติดตามการดำเนินงานโดยการจัดให้มีการประชุมประจำเดือน เดือนละ 1 ครั้ง

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

รูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอนโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ต้องเริ่มจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีความต้องการในการรวมกลุ่ม มาร่วมกำหนดโครงสร้างการบริหารกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ในแต่ละฝ่าย โดยมีฝ่าย 5 ฝ่ายคือ 1) ฝ่ายศูนย์จักรกล 2) ฝ่ายตลาด 3) ฝ่ายศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน 4) ฝ่ายศูนย์ข้าว และ 5) คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ (ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย) มีการกำหนดรูปแบบการบริหารกลุ่มที่ต้องพิจารณาตั้งแต่ ต้นน้ำ (การเตรียมก่อนการเพาะปลูก) กลางน้ำ (การดูแลบำรุงรักษา) ปลายน้ำ การแปรรูปและการตลาด) สู่การจัดตั้งเป็นกองทุนของกลุ่มเกษตรกร พร้อมต้องมีการกำหนดกฎกติกาเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มร่วมแสดงเจนาและร่วมปฏิบัติตามกฎ กติกาที่วางไว้ และสิ่งสำคัญอีกประการคือการใช้ฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูกและเป็นการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมต่อไป

ภาพที่ 2 รูปแบบการยกระดับรายได้ของชาวนา

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา ควรนำแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม การลดต้นทุน และการยกระดับรายได้ของชาวนาที่ได้จากผลการวิจัย ไปต่อยอดควบคู่กับแนวทางการส่งเสริมเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา

2. ข้อเสนอแนะนโยบาย

รัฐควรมีแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรสู่การวางแผนการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และควรมีนโยบายในการพัฒนาเทคโนโลยีและช่องทางการตลาดที่เหมาะสมที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

รัฐควรมีแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรสู่การวางแผนการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และควรมีนโยบายในการพัฒนาเทคโนโลยีและช่องทางการตลาดที่เหมาะสมที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

- Amintra, R. (2013). *Factors affecting the strength of community rice centers: A case study of Ban Na Chum, Sa Mueng Subdistrict, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province* (Unpublished master's thesis). Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chittaseno, A. (2012). *Principles and methods of community management*. Working Group on Knowledge Management in Research and Development Projects Based on the Sufficiency Economy Philosophy towards Holistic Well-being.
- Limnirankul, B. (2011). Innovation in promotion for sustainable agricultural expansion. *Kasetsart Journal*, 27(3), 293–303.
- Nantapanich, P. (2012). The effect of participatory learning on organic farming practices of farmers in Sisaket Province. *Kaen Kaset*, 40(3), 207–216.
- Nokkaew, N., Wichitrapap, T., & Sawangwong, N. (2017). *Guide to planting and producing upland rice seeds for community food security*. Chumphon Printing Press.
- Phahonpak, S. (2012). *Appropriate rice farming patterns for agricultural schools in Chai Nat Province*. Chandrakasem Rajabhat University.
- Phanthasen, A. (2003). *Application of the sufficiency economy philosophy to medium and small-sized industries*. Thailand Research Fund.

Citation : คราวุธ พลโคตร. (2568). การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนน

สูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 141- 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

- Phodi, A. (2004). Unit 3 economic principles related to crop production management. In *Teaching documents on crop production management: Crop commodity management (Units 1–7)* (3rd ed.). Department of Agricultural Extension and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University.
- Saenwong, W., Chuea-uan, S., & Ruensuk, N. (2010). Production costs, yields, income, and problems of weed outbreaks in rice cultivation in irrigated fields, Uttaradit Province. *Rice Academic Journal*, 4(2), 47–55.
- Thongrod, C., Banjongsiri, S., & Khiawwan, B. (2018). Management guidelines for large-scale rice fields in Ban Thap Ya, Singburi Province. In *Proceedings of the 8th Sukhothai Thammathirat Open University National Research Conference* (pp. 1843–1855). Sukhothai Thammathirat Open University.
- Witthayuchit, D. (2011). *Potential zoning of rice production in Chaiyaphum Province*. Chaiyaphum Rice Research Center.
- Yasothonsrikun, P., & Lehrsaksa, C. (2017). Thai way of life, rice way of life and Isan way of life: Rice and the lives of Thai farmers from Maha Sarakham Province. *Journal of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University*, 1(3), 19–34.

Citation : Chairat, W., & Choworakul, W. (2025). Improving the Income Level of Farmers at Talat Khae by the Power of the Network of Farmer Groups in Talat Khae Subdistrict Municipality, Non Sung District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 141 - 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

Citation : คราวัธ พลโคตร. (2568). การยกระดับรายได้ของชาวนาตลาดแคโดยพลังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 141- 160.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290695>

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพืชเวช Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis

สัณญาสรณ์ สวัสดิ์ไธสง^{1*}, วศิน เพชรพงศ์พันธ์², พิศดาร แสนชาติ³, ละมัย ร่มเย็น⁴,
เนธิชัย ธารนราช⁵, และ อาจติก มามีกุล⁶

Sanyasorn Swasthaisong^{1*}, Lamai Romyen², Wasin Phechponphan³, Pissadarn
Seanchat⁴, Nethichai Thanaraj⁵, and Artsuk Mameekul⁶

¹⁻³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat
University, Thailand

⁴⁻⁵คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Humanities and Social Sciences,
Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

⁶คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Industrial Technology, Sakon Nakhon
Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Sanyasorn@snru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289400

Received : May 15, 2025; Revised : July 10, 2025; Accepted : July 22, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหา ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางเชิงนโยบายเพื่อผลักดันจังหวัดสกลนครให้กลายเป็น "มหานครแห่งพืชเวช" โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าธุรกิจสมุนไพรในสกลนครมีศักยภาพสูง แต่ยังเผชิญกับอุปสรรคด้านโครงสร้าง การขาดการสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย และการไม่สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสู่ความสำเร็จประกอบด้วย 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ องค์ความรู้ การสนับสนุนจากรัฐ เครือข่ายความร่วมมือ การตอบสนองตลาด นวัตกรรม อัตลักษณ์สินค้า และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ข้อเสนอเชิงนโยบาย 5 ด้านที่ได้จากงานวิจัย ได้แก่ (1) การจัดตั้งหน่วยงานหลักในระดับจังหวัด (2) การพัฒนาระบบนิเวศธุรกิจสมุนไพรแบบครบวงจร (3) การปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการรายย่อย (4) การเสริมสร้างการเรียนรู้ในระบบการศึกษาและชุมชน และ (5) การส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันผ่านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ งานวิจัยนี้ได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองสมุนไพรในบริบทของพื้นที่อื่นได้อีกด้วย

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

คำสำคัญ (Keywords) : เมืองสมุนไพร, ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, มหานครแห่งพืชเวช, ความยั่งยืน, นโยบายแบบบูรณาการ

Abstract

This research aims to study and analyze the problems, success factors, and policy approaches to drive Sakon Nakhon Province to become a “Metropolitan Botanical City” using qualitative research methods. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions with stakeholders from the government sector, academic sector, private sector, and civil society sector. The results of the study indicate that, despite the high potential, herbal businesses in Sakon Nakhon still face structural obstacles, a lack of appropriate support for small entrepreneurs, and an inability to effectively connect local wisdom with modern science. The success factors consist of 7 main issues: knowledge, government support, cooperation networks, market response, innovation, product identity, and product standards. The 5 policy proposals from the research were (1) establishment of a main agency at the provincial level, (2) development of a comprehensive herbal business ecosystem, (3) improvement of regulations to be consistent with small entrepreneurs, (4) strengthening learning in the education system and community, and (5) promoting the use of herbs in daily life through creative marketing. This research presents new knowledge that can be applied in determining public policies for the sustainable development of urban areas in the context of other areas.

Keywords : Herbal City, Herbal Medicine Metropolitan, Sustainability, Integrated Policy

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมสมุนไพรทั่วโลกกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้รับแรงหนุนจากแนวโน้มของผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจสุขภาพและนิยมใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ซึ่งถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยและยั่งยืนมากกว่าการพึ่งพาแผนปัจจุบัน (World Health Organization (WHO), 2023) ประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ได้รับการยกย่องว่าเป็น “ครัวสมุนไพรของโลก” เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมายาวนานในการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษา เสริมสุขภาพ และความงาม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2564)

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมุนไพรในฐานะ “พืชเศรษฐกิจตัวใหม่” ที่จะช่วยยกระดับเศรษฐกิจตามแนวทาง Thailand 4.0 โดยเฉพาะการส่งเสริมแนวคิด Herb 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการสร้าง

Citation : สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพืชเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.289400>

มูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้ เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานคุณค่า (Value-Based Economy) (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรและภูมิปัญญา แต่ธุรกิจสมุนไพรไทยยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดแคลนเงินทุน ความไม่ต่อเนื่องของห่วงโซ่อุปทาน การขาดการสนับสนุนด้านกฎหมายและการวิจัยพัฒนา รวมทั้งปัญหาด้านสิทธิบัตรและการตลาด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2565)

เพื่อรองรับแนวนโยบายระดับชาติดังกล่าว แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564 ได้ถูกจัดทำขึ้น โดยมุ่งบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนา “เมืองสมุนไพร” (Herbal City) ที่มีการจัดการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำอย่างครบวงจร (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2565) ในบริบทนี้ จังหวัดสกลนครได้รับการพิจารณาว่ามีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพร เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกสมุนไพรที่หลากหลาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้มแข็ง และความพร้อมของชุมชนในด้านการผลิต การแปรรูป และการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน

แม้ประเทศไทยจะมีทรัพยากรทางชีวภาพและภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่โดดเด่น แต่ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร กลับประสบปัญหาเชิงโครงสร้างทางกฎหมายที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการสมุนไพรรายย่อยอย่างมาก หนึ่งในอุปสรรคสำคัญคือกระบวนการขออนุญาตและการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ยังมีขั้นตอนซับซ้อน ใช้ระยะเวลานาน และมีต้นทุนการดำเนินการสูง ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย กฎระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้ผลิตขนาดเล็กกลายเป็นปัจจัยฉุดรั้งศักยภาพของอุตสาหกรรมสมุนไพรท้องถิ่น การแก้ไขปัญหานี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบนโยบายที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพร

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครยังประสบกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การขาดโมเดลธุรกิจที่ชัดเจน การขาดการสนับสนุนจากเทคโนโลยี การขาดแคลนเงินทุนและช่องทางตลาด และการขาดการเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างภาคการผลิต การวิจัย และการตลาด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2565) เพื่อให้การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบแนวทางเชิงนโยบายที่มีลักษณะ “บูรณาการ” ซึ่งสามารถเชื่อมโยงศักยภาพพื้นที่ นโยบายระดับชาติ และความต้องการของผู้ประกอบการในท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้อง

จากบริบทดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น “มหานครแห่งพฤกษเวช” หรือ Herbal Medicine Metropolis โดยการพัฒนาแนวทางการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครอย่างมีระบบ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรของประเทศ และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของจังหวัดสกลนครในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพรอย่างครบวงจร
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนารัฐกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการในการยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น “มหานครแห่งสุขภาพเวช”

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การพัฒนาจังหวัดสกลนครให้ก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งสุขภาพเวช” จำเป็นต้องอาศัยนโยบายสาธารณะที่มีลักษณะบูรณาการ ซึ่งหมายถึงนโยบายที่สามารถเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน รวมถึงสามารถครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล แนวคิดการพัฒนานโยบายแบบบูรณาการ (Integrated Policy) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบริบทของพื้นที่มีความหลากหลายและซับซ้อน เช่นเดียวกับในจังหวัดสกลนคร (UNDP, 2020; พรชัย ตระกูลวรานนท์, 2562)

สกลนครเป็นจังหวัดที่มีจุดเด่นด้านทรัพยากรสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน จากรายงานของกรมแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (2566) พบว่าพื้นที่ที่มีพืชสมุนไพรกว่า 400 ชนิด และมีชุมชนเกษตรกรรมสมุนไพรที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ เวชสำอาง อาหารเสริม รวมถึงการพัฒนาระบบบริการสุขภาพเชิงบูรณาการระหว่างการแพทย์แผนไทยกับการแพทย์สมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน บทเรียนจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพร เช่น จีนและอินเดีย แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองสมุนไพรต้องมียุทธศาสตร์ที่ครบถ้วน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐในระดับนโยบาย การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และการบูรณาการเข้ากับระบบสุขภาพของประเทศ (Zhang et al., 2018; Patwardhan et al., 2015)

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลในระดับพื้นที่ยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในทุกระดับ ตั้งแต่ชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสถาบันการศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย และสร้างแรงขับเคลื่อนจากฐานรากได้อย่างแท้จริง (Bryson, Crosby, & Bloomberg, 2014; อาทิตย์ ทองอินทร์, 2564) อีกประเด็นที่สำคัญคือ การใช้แนวคิดเศรษฐกิจฐานราก (grassroots economy) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) มาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยการแปรรูปสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย เช่น เวชสำอาง ผลิตภัณฑ์สปา หรือผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งไม่เพียงเพิ่มรายได้ให้แก่

Citation : สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธารนาราช, และ อาจติก มามิกุล. (2568).

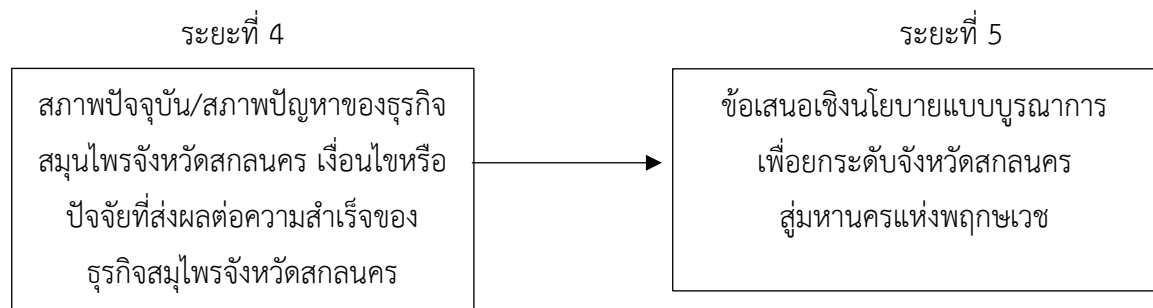
ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งสุขภาพเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.289400>

ชุมชนเท่านั้น แต่ยังสร้างเอกลักษณ์และความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่น (ธวัชชัย อีรพงษ์ชัย, 2565; UNCTAD, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของสกลนคร (2) การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการแบบบูรณาการ (3) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และ (4) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งทั้งสี่องค์ประกอบนี้เป็นปัจจัยร่วมที่ส่งผลต่อการยกระดับจังหวัดสกลนครให้กลายเป็นมหานครแห่งพหุภพได้อย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดของการเขียนบทความฉบับนี้ครอบคลุมการดำเนินงานในระยะที่ 4 และ ระยะที่ 5 ของโครงการวิจัย “การพัฒนารูปแบบของโมเดลธุรกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน: กรณีศึกษาธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางหลักในการศึกษาดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยนี้จึงตั้งอยู่บนแนวทางการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงลึกภายใต้บริบทเฉพาะของท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อศักยภาพและข้อจำกัดของจังหวัดสกลนครได้อย่างแท้จริง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สมุนไพร วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน สู่เป้าหมายการเป็น “มหานครแห่งพหุภพ” อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

บทความฉบับนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบของโมเดลธุรกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน: กรณีศึกษาธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นการดำเนินงานในระยะที่ 4 และระยะที่ 5 ของโครงการ การวิจัยระยะนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลภาคสนาม และการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

ในด้านประชากรของการวิจัย กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบนิเวศธุรกิจสมุนไพรของจังหวัดสกลนคร โดยแบ่งออกเป็น 4 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ (1) ผู้ประกอบการสมุนไพรในพื้นที่ จำนวน 2 คน (2) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบด้านนโยบายสมุนไพร จำนวน 2 คน (3) บุคลากรภาควิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและนโยบายสาธารณะ จำนวน 2 คน และ (4) ตัวแทนภาคศาสนา เช่น พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 1 รูป รวมทั้งสิ้น 7 คน โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทในการขับเคลื่อนหรือเกี่ยวข้องกับธุรกิจสมุนไพรทั้งในระดับนโยบาย การปฏิบัติ และการสนับสนุนในพื้นที่ สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วย ผู้แทนจากภาครัฐ จำนวน 1 คน ภาควิชาการ จำนวน 2 คน ภาคผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน รวม 6 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงหรือมีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของประเด็นการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่พัฒนาขึ้นตามประเด็นวิจัย และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามการวิจัย รวมถึงแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guide) สำหรับการจัดเวทีระดมความคิดเห็นกับผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคผู้ประกอบการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2568 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล และจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วม พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่ได้ถูกตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือโดยการสรุปผลเบื้องต้นและนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลเพื่อพิจารณาและยืนยัน (Member Check)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) เพื่อเชื่อมโยงประเด็นสำคัญของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้จำแนกหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และตีความเชิงอุปนัยเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ในด้านจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขใบรับรอง: ว.377/2567 วันที่ให้การรับรอง 5 สิงหาคม 2567 โดยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด ทั้งในด้านการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการไม่เปิดเผยชื่อหรือตัวตนของผู้ให้ข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ในการดำเนินงานวิจัยภาคสนามเพื่อพัฒนาโมเดลธุรกิจสมุนไพรที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคผู้ประกอบการ รวมทั้งภาคสังคมและศาสนา โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 7 ราย

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร

2.1 บทสะท้อนจากภาคผู้ประกอบการ มองว่าจังหวัดสกลนครมีศักยภาพด้านทรัพยากรสมุนไพรและความต้องการตลาดที่ขยายตัว แต่ยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้และการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างเป็นระบบ ชุมชนหลายแห่งยังไม่เห็นความสำคัญของการปลูกสมุนไพร ทำให้วัตถุดิบมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องรับภาระในการผลิตเองบางส่วน จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของชุมชนและสร้างแรงจูงใจในการปลูกและใช้สมุนไพรอย่างจริงจัง

“...สกลนครเราเป็นเมืองสมุนไพร แต่คนยังไม่ให้ความสำคัญ เข้าใจในเรื่องของสมุนไพรจริง ๆ... ทำให้วัตถุดิบที่เราจะไปขายมีน้อย เพราะคนไม่นิยมปลูก...ชุมชนแต่ละที่ปลูกก็จะไม่เยอะ แคนิด ๆ หน่อย ๆ ซึ่งพอเราเป็นผู้ประกอบการที่รับซื้อจากชุมชน วัตถุดิบมันไม่เพียงพอ ตอนนี้เราเลยกลายเป็นคนปลูกเองด้วย...”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

2.2 บทสะท้อนจากภาครัฐ ชี้ว่า ปัญหาหลักของธุรกิจสมุนไพรคือโครงสร้างต้นทุนสูง ข้อกำหนดด้านมาตรฐานที่ยู่งยาก และการขาดกลไกสนับสนุนจากภาครัฐในเชิงระบบ ทั้งในด้านเงินทุน การวิจัย และการพัฒนาฐานความรู้ท้องถิ่น หากไม่มีการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม ธุรกิจสมุนไพรจะไม่สามารถยกระดับไปสู่ตลาดที่มีศักยภาพได้

“...ธุรกิจของสกลนครที่เกี่ยวกับสมุนไพรเนี่ย ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต...ยังขาดความร่วมมือในการดำเนินการ แล้วก็เรื่องของการลงทุนก็ยังมีไม่มากนักครับ...ถ้าในมุมมองของภาคเอกชนผมก็ยังคงมองว่า ยังไม่ได้เข้มแข็งมาก...”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2568

2.3 บทสะท้อนจากภาควิชาการ ให้ข้อสังเกตว่า นโยบายส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะ Top-down ซึ่งขาดความเข้าใจในบริบทพื้นที่ อีกทั้งยังขาดการวิจัยท้องถิ่นเชิงลึกและการเชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีความต้องการผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้น แต่ระบบการผลิตยังตอบสนองไม่ทัน สภาพแวดล้อม เช่น สภาพอากาศและการเลือกพืชสมุนไพรที่เหมาะสม ก็ยังต้องการการจัดการอย่างเป็นระบบมากขึ้น

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

“...ต้องดูเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐจากบนลงล่าง...หน่วยงานของตนต้องเข้าใจและรับนโยบายไปปฏิบัติตามสายงาน...”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

โดยสรุป สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) ปัญหาเชิงโครงสร้างและนโยบายที่ไม่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างส่วนกลางกับพื้นที่ (2) ปัญหาความพร้อมของผู้ประกอบการรายย่อยทั้งด้านทุน ความรู้ เทคโนโลยี และตลาด และ (3) ปัญหาการขาดกลไกการสนับสนุนแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ หากสามารถแก้ไขปัญหเหล่านี้ได้อย่างเป็นระบบ จะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น "มหานครแห่งพฤกษเวช" อย่างยั่งยืนในอนาคต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละภาคส่วน

ลำดับที่	สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา	ภาคผู้				ภาค	รวม
		ประกอบการ	ภาครัฐ	ภาควิชาการ	ศาสนา		
1	ข้อจำกัดด้านตลาดและทุน	✓	✓	✓	✓		4
2	การขาดความเข้าใจศักยภาพสมุนไพร	✓		✓	✓		3
3	ข้อจำกัดของนโยบายและมาตรฐาน		✓	✓	✓		3
4	ความเหลื่อมล้ำด้านการสนับสนุน	✓	✓		✓		3
5	การขาดงานวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น			✓			1
6	การไม่เชื่อมโยงภูมิปัญญากับวิทยาศาสตร์			✓			1
7	ข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมการผลิต			✓			1
รวม		3	3	6	4		

ที่มา : สันญาครณ์ สวัสดิ์โรสง และคณะ (2568)

3. ผลการวิเคราะห์เงื่อนไขหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร

3.1 บทสะท้อนจากภาคผู้ประกอบการ พบว่า ความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครเกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่างทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพกับกลไกสนับสนุนที่หลากหลาย อันประกอบด้วย การมีวัตถุดิบอินทรีย์ที่ดี การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากภาครัฐ การเสริมสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตและการแปรรูป การสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ครอบคลุมระดับชุมชนและวิชาชีพ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนกันและกัน และส่งผลให้ธุรกิจสมุนไพรในพื้นที่สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3.2 บทสะท้อนจากภาครัฐ พบว่า การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในจังหวัดสกลนคร จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างและถ่ายทอด “องค์ความรู้ที่ถูกต้องและจริงจัง” เกี่ยวกับการใช้

Citation : สันญาครณ์ สวัสดิ์โรสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามักูล. (2568).

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพฤกษเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

สมุนไพรทั้งในเชิงสรรพคุณ การบริโภค และวิธีการรักษา องค์ความรู้นี้ต้องเชื่อมโยงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่กระบวนการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ หากประชาชนมีความรู้และความเชื่อมั่นในสมุนไพร ก็จะสามารถลดการพึ่งพายาเคมี และส่งผลต่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในระดับชุมชนและภูมิภาคได้อย่างแท้จริง และพบว่าควรมีการแก้ไขกฎระเบียบเกี่ยวกับการกำกับมาตรฐานที่ซับซ้อน

3.3 บทสะท้อนจากภาควิชาการ จากมุมมองของภาควิชาการ พบว่า ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครเกิดจากความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งระหว่างนโยบายระดับบนกับการดำเนินงานในพื้นที่ การสนับสนุนจากภาครัฐที่มีเป้าหมายชัดเจนและต่อเนื่องเป็นปัจจัยพื้นฐาน แต่ความสำเร็จที่แท้จริงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการสร้างความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ผ่านแบรนด์คุณภาพ

สรุปแล้ว ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญประกอบด้วย 1) ความรู้ในกระบวนการผลิตและแปรรูปอย่างเป็นระบบ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ 3) เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ 4) การตอบสนองต่อความต้องการของตลาด 5) การพัฒนานวัตกรรมและอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ 6) การสร้างแบรนด์ที่น่าเชื่อถือพร้อมมาตรฐานรับรอง และ 7) การเข้าถึงกระบวนการอนุญาตและมาตรฐานที่จำเป็น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสมุนไพรเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถดำเนินการได้โดยภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการประสานพลังกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หากสามารถดำเนินการได้ครบถ้วน ธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครจะไม่เพียงแต่เติบโตอย่างมั่นคง แต่ยังสามารถเป็นแบบอย่างของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีคุณค่าและยั่งยืนได้ในระดับประเทศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละภาคส่วน

ลำดับ ที่	ปัจจัยสำคัญ	ภาค ผู้ประกอบการ	ภาครัฐ	วิชาการ	ศาสนา	รวม
1	องค์ความรู้การผลิต/แปรรูป	✓	✓	✓	✓	4
2	การสนับสนุนจากภาครัฐ	✓	✓	✓		3
3	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	✓	✓	✓	✓	4
4	การตอบสนองความต้องการของตลาด		✓		✓	2
5	การพัฒนานวัตกรรม/อัตลักษณ์สินค้า		✓	✓	✓	3
6	การสร้างความน่าเชื่อถือและแบรนด์			✓		1
7	การเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐาน		✓			1
รวม		3	6	5	4	

ที่มา : สัณญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2568)

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสกลนครสู่มหานครแห่งพหุภพ

ผลการวิจัยนี้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 5 ด้านที่สำคัญ ได้แก่

4.1 การกำหนด "หน่วยงานหลัก" ระดับจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สมุไพรอย่างมีทิศทาง และสามารถประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสนอให้จัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจสมุไพรจังหวัดสกลนคร” ขึ้นใหม่ เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ซึ่งจะเป็เจ้าภาพหลักในการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ และขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสมุไพรของจังหวัด

4.2 การพัฒนาเครือข่ายระบบนิเวศสมุไพรครบวงจร ตั้งแต่การเพาะปลูก การผลิต การแปรรูป การตลาด ไปจนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการวิจัยและการท่องเที่ยว โดยมีการบูรณาการเครือข่ายระหว่างผู้ผลิต นักวิจัย ผู้ประกอบการ และหน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อสร้างห่วงโซ่มูลค่าที่ครบถ้วนและยั่งยืน

4.3 การปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐานให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่น และลดข้อจำกัดด้านเทคนิค โดยเฉพาะการปรับปรุงกฎระเบียบภายใต้พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 และข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสม และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย รวมถึงจัดตั้งระบบ One-Stop Service สำหรับการให้คำปรึกษาและบริการด้านการอนุญาตผลิตภัณฑ์สมุไพร

4.4 การสนับสนุนองค์ความรู้และการเรียนรู้สมุไพรในทุกระดับ ทั้งในระบบการศึกษาและชุมชน เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผ่านหลักสูตรที่บูรณาการภูมิปัญญาพื้นบ้านกับองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ และจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

4.5 การส่งเสริมการใช้สมุไพรในชีวิตประจำวัน ผ่านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การตลาด และการสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์สมุไพร โดยใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกิจกรรมรณรงค์ในระดับจังหวัด

ข้อเสนอทั้ง 5 ด้านนี้เป็นแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนจังหวัดสกลนครให้กลายเป็น “มหานครแห่งพหุภพ” หรือเมืองสมุไพรที่มีความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	ประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบาย	ภาคผู้ประกอบการ	ภาครัฐ	ภาควิชาการ
1	กำหนดหน่วยงานหลักระดับจังหวัด	สนับสนุนให้มีหน่วยงานหลักระดับจังหวัดเพื่อบูรณาการการดำเนินงาน	เสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำผลักดันนโยบายสมุนไพร	สะท้อนความจำเป็นในการมีเจ้าภาพหลักระดับจังหวัด
2	พัฒนาเครือข่ายระบบนิเวศสมุนไพรครบวงจร	ส่งเสริมการเชื่อมโยงต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ	ส่งเสริมระบบนิเวศสมุนไพรโดยเชื่อมโยงกับการวิจัยและการศึกษา	เสนอให้พัฒนาโมเดลธุรกิจครบวงจรตั้งแต่ปลูกถึงขาย
3	ปรับปรุงกฎระเบียบและระบบการอนุญาต	เสนอให้ลดขั้นตอนการขออนุญาตผลิตภัณฑ์สมุนไพร	สนับสนุนให้ปรับกฎหมายเพื่อเอื้อต่อผู้ประกอบการรายย่อย	ร้องขอให้ลดอุปสรรคจากกฎระเบียบที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่
4	สนับสนุนองค์ความรู้และการเรียนรู้สมุนไพร	เน้นการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง	ผลักดันการบรรจุสมุนไพรในหลักสูตรการศึกษา	เรียกร้องการอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน
5	ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน	แนะนำการรณรงค์ใช้สมุนไพรผ่านนโยบายด้านสาธารณสุข	ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวสุขภาพเชิงสมุนไพรควบคู่การตลาด	เห็นความสำคัญของการตลาดและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค

ที่มา : สัณญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2568)

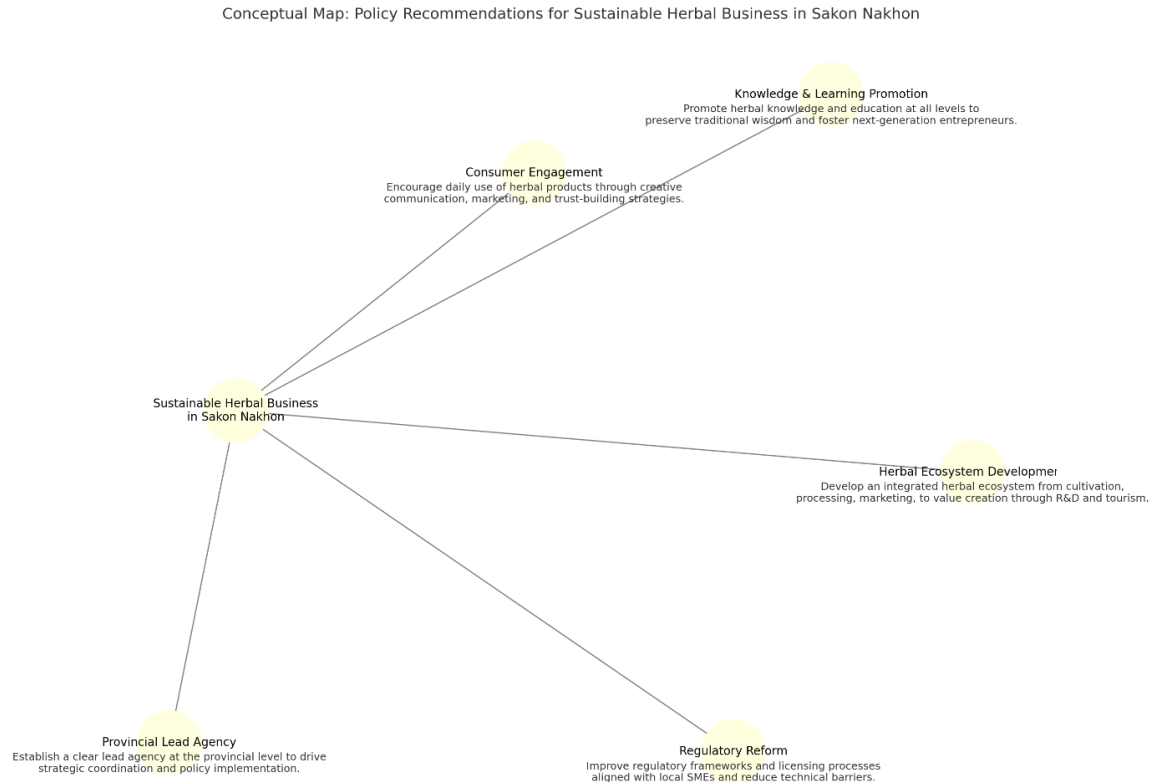
จากตารางที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคผู้ประกอบการ โดยแบ่งตามประเด็นหลัก 5 ด้าน ซึ่งสะท้อนความสอดคล้องร่วมกันและความจำเป็นในการดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อผลักดันให้จังหวัดสกลนครก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งพฤกษเวช” อย่างยั่งยืน

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

ภาพที่ 2 แผนภาพความสัมพันธ์เชิงแนวคิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายความสำเร็จในธุรกิจสมุนไพร จังหวัดสกลนคร

ที่มา : สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2568)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์สถานการณ์ของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) ปัญหาเชิงโครงสร้างและนโยบายที่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น (2) ความไม่พร้อมของผู้ประกอบการรายย่อยในด้านทุน ความรู้ เทคโนโลยี และการตลาด และ (3) การขาดกลไกการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งปัญหาทั้งสามนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเมืองสมุนไพรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Auwal et al. (2020) ที่ระบุถึงความล้มเหลวในการถ่ายทอดนโยบายจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นในอุตสาหกรรมสมุนไพรมาเลเซีย และ Obahiagbon & Ogbu (2023) ที่ชี้ว่าผู้ประกอบการรายย่อยในแอฟริกาประสบปัญหาเช่นเดียวกันด้านเงินทุนและการเข้าถึงตลาด

ในขณะเดียวกัน การอภิปรายผลได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร 7 ประการ ได้แก่ (1) องค์ความรู้ที่ลึกซึ้งและเป็นระบบ (2) การสนับสนุนจากภาครัฐ (3)

Citation : สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธารนราชน, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งสุขภาพ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (4) การตอบสนองความต้องการของตลาด (5) การพัฒนานวัตกรรมและอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (6) การยกระดับความน่าเชื่อถือของสินค้า และ (7) การเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Paul et al. (2022) และ Kungwansupaphan & Suthikarnnarunai (2018) ที่ชี้ว่า ความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจ รัฐ และการศึกษาเป็นปัจจัยหลักต่อความสำเร็จ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย 5 ด้าน เพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น "มหานครแห่งพหุภพ" ได้แก่ (1) การกำหนดหน่วยงานหลักระดับจังหวัด (2) การพัฒนาเครือข่ายระบบนิเวศสมุนไพรครบวงจร (3) การปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐานให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการรายย่อย (4) การสนับสนุนการเรียนรู้ด้านสมุนไพรในทุกระดับ และ (5) การส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ข้อเสนอเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Ryu et al. (2019) ที่เสนอให้มององค์กรกลางเพื่อประสานนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

สุดท้าย การพัฒนาโมเดลธุรกิจสมุนไพรควรใช้แนวทางเชิงกลยุทธ์ เช่น Business Model Canvas (Osterwalder & Pigneur, 2010) และการบริหารห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ควบคู่กับการตลาดยุคใหม่ที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น TikTok หรือ Facebook Live ซึ่งจะช่วยให้การตลาดมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การมีหน่วยงานเจ้าภาพหลักและการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างระบบนิเวศสมุนไพรที่ยั่งยืนในจังหวัดสกลนคร (Zulu & Tembo, 2022)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การวิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพหุภพ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การเข้าใจปัญหาเชิงระบบของธุรกิจสมุนไพร งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัญหาธุรกิจสมุนไพรในระดับพื้นที่มีความซับซ้อน ทั้งจากการไม่เชื่อมโยงของนโยบาย การขาดความพร้อมของผู้ประกอบการรายย่อย และการแยกส่วนระหว่างภูมิปัญญากับวิทยาศาสตร์ จึงจำเป็นต้องมีกลไกเชื่อมโยงข้ามระดับและข้ามภาคส่วน
2. ปัจจัยสู่ความยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพร พบปัจจัยสำคัญ 7 ด้านที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ได้แก่ ความรู้ การสนับสนุนจากรัฐ เครือข่าย ความต้องการตลาด นวัตกรรม ความน่าเชื่อถือ และการรับรองมาตรฐาน ซึ่งเป็นแนวทางเชิงประยุกต์ที่นำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้
3. แนวทางนโยบายที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เสนอนโยบายที่เน้นการจัดตั้งหน่วยงานหลัก พัฒนาระบบสนับสนุนครบวงจร ปรับกฎเกณฑ์ให้เหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้ และผลักดันการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยสร้างการมีส่วนร่วมจากฐานราก

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

4. การใช้เครื่องมือกลยุทธ์ในธุรกิจท้องถิ่น การประยุกต์ใช้ Business Model Canvas และ Value Chain ทำให้ผู้ประกอบการเข้าใจตลาด วิเคราะห์ปัญหา และใช้ช่องทางดิจิทัลได้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

5. การสร้างระบบนิเวศสมุนไพรแบบมีส่วนร่วม เสนอแนวคิด "Herbal Ecosystem" ที่เชื่อมโยงภาครัฐ วิชาการ เอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันวิจัย พัฒนา และผลักดันสมุนไพรสู่ตลาด ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสกลนครมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพรที่ยั่งยืน หากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมผ่านนโยบาย กลยุทธ์ และกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างระดับพื้นที่กับระดับประเทศ ข้อเสนอแนะสามารถจัดลำดับตามความสำคัญและความเร่งด่วนได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสกลนครมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพรที่ยั่งยืน หากได้รับการสนับสนุนด้วยนโยบายและกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์บริบทในพื้นที่อย่างเหมาะสม การดำเนินการจึงควรเริ่มจากการจัดตั้ง หน่วยงานหลักระดับจังหวัด เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร หรือหน่วยงานรัฐในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 ในระดับพื้นที่ ควรเร่งยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการรายย่อย ผ่านการฝึกอบรม ส่งเสริมทักษะด้านการบริหารจัดการ การตลาด และการเข้าถึงแหล่งทุน พร้อมกับ ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจขนาดเล็ก เช่น ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ การขอใบรับรองมาตรฐาน และการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน

1.2 ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ใช้เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ เช่น Business Model Canvas และ ช่องทางการตลาดดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ขณะเดียวกันควร พัฒนา ระบบนิเวศสมุนไพรในระดับจังหวัด โดยการเชื่อมโยงผู้ผลิต นักวิจัย และหน่วยงานต่าง ๆ ผ่าน ศูนย์กลางด้านการตลาดและการวิจัย และสนับสนุน การสร้างแบรนด์ท้องถิ่นที่ได้รับมาตรฐาน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในตลาดระดับประเทศและสากล

1.3 ในเชิงนโยบายระดับชาติ ควรเชื่อมโยงการพัฒนาเมืองสมุนไพรเข้ากับ โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนา กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนนวัตกรรมในพื้นที่ผ่านกลไกวิจัยและทุนสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้การพัฒนาเมืองสมุนไพรสอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

Citation : สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธารนราชน, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพฤกษเวช. วารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

การวิจัยในอนาคตควรเน้นการศึกษาเชิงลึกในกลุ่มผลิตภัณฑ์เฉพาะ เช่น ยาสมุนไพร อาหารเสริม หรือเครื่องสำอาง รวมถึงการเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นที่มีศักยภาพใกล้เคียง เพื่อพัฒนานโยบายในระดับภูมิภาคและประเทศ ควรใช้เครื่องมือวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น แบบจำลองพยากรณ์ หรือ AI เพื่อคาดการณ์ความสำเร็จของธุรกิจสมุนไพรอย่างแม่นยำ

นอกจากนี้ควรศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคโดยเฉพาะด้านทัศนคติและอิทธิพลของสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งประเมินผลจากการนำโมเดลไปใช้จริงในระยะยาว และเน้นการบูรณาการนวัตกรรมเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน พัฒนาเทคโนโลยีและช่องทางการตลาดที่เหมาะสมที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ Herb 4.0. สำนักงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. <https://www.dtam.moph.go.th>
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2565). รายงานแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564. กระทรวงสาธารณสุข. <https://www.dtam.moph.go.th>
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2566). รายงานสถานการณ์สมุนไพรแห่งชาติ. กระทรวงสาธารณสุข.
- ธวัชชัย จีรพงษ์ชัย. (2565). เศรษฐกิจฐานรากกับการพัฒนาสมุนไพรไทยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการพัฒนา*, 44(3), 57–73.
- พรชัย ตระกูลวานนท์. (2562). นโยบายสาธารณะแบบบูรณาการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). การขับเคลื่อนสมุนไพรไทยสู่นวัตกรรม. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. <https://www.nxpo.or.th>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2565). รายงานสถานการณ์ธุรกิจสมุนไพรชุมชนในประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. <https://www.moac.go.th>
- สุรดา แก้วศรีหา, และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(2), 237–251.
- อาทิตย์ ทองอินทร์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะเชิงพื้นที่. *วารสารรัฐศาสตร์และการบริหารปกครอง*, 15(1), 25–42.
- Auwal, M. A., Mohamed, Z., Shamsudin, M. N., Sharifuddin, J., & Ali, F. (2020). External pressure influence on entrepreneurship performance of SMEs: A case study of

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

- Malaysian herbal industry. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 27(4), 479–497. <https://doi.org/10.1108/JSBED-12-2019-0412>
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Bloomberg, L. (2014). Public value governance: Moving beyond traditional public administration and the new public management. *Public Administration Review*, 74(4), 445–456.
- Cheng, J., Xu, L., Wang, H., Geng, Z., & Wang, Y. (2022). How does the marginal abatement cost of CO₂ emissions evolve in Chinese cities? *Sustainable Production and Consumption*, 32, 147–159.
- Chowdhury, S., & Alzarrad, A. (2025). Advancing community-based education: Strategies, challenges, and future directions for scaling impact in higher education. *Trends in Higher Education*, 4(2), 21.
- Khunkitti, V., Srisorn, W., & Chayanon, S. (2020). รูปแบบความร่วมมือการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน. *Journal of Buddhist Anthropology*, 5(2), 167–177.
- Kungwansupaphan, T., & Suthikarnnarunai, N. (2018). Thai herbal products and innovation: Competitive advantage in global market. *Asia-Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12(3), 322–336. <https://doi.org/10.1108/APJIE-05-2018-0030>
- Lim, S., & Chuangchai, A. (2023). Urban infrastructure design for health tourism cities in Southeast Asia. *Asian Urban Studies*, 9(2), 105–119.
- Obahiagbon, E. G., & Ogwu, M. C. (2023). The nexus of business, sustainability, and herbal medicine. In *Herbal medicine phytochemistry: Applications and trends* (pp. 1–42). Springer.
- Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation*. Wiley.
- Pal, S., Misra, A., & Singh, R. (2021). Integrating biodiversity conservation with herbal enterprise: A pathway to sustainability. *Sustainability Science*, 16(5), 1201–1212.
- Pancharoen, K., Thongchai, P., & Nakprasert, P. (2025). Community participation and knowledge co-creation in Thailand's herbal industry. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 18(1), 45–59.
- Pancharoen, N., Chara, P., Nithisiriwaritkun, W., & Chaisam-Ang, S. (2025). Participatory knowledge management to enhance local wisdom based on cultural capital and resources on the Thai-Cambodian border, Surin. *Asia Social Issues*, 18(2), e268121.

Citation : สัญญาครุณ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามี่กุล. (2568).

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งภาคเวษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

- Patwardhan, B., Warude, D., Pushpangadan, P., & Bhatt, N. (2015). Ayurveda and traditional Chinese medicine: A comparative overview. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2(4), 465–473.
- Promdao, S., Anantachoti, P., & Lekcharoen, W. (2024). Higher education curriculum development for herbal innovation. *Journal of Education and Learning Innovation*, 6(1), 88–99.
- Ryu, H., Park, J., & Lee, S. (2019). Policy development for herbal industry: A case study from South Korea. *Asian Journal of Agriculture and Development*, 16(2), 51–67.
- Smith, T., Akara, S., & Lee, Y. (2023). Bridging traditional and modern medicine: A framework for herbal product development. *Journal of Herbal Medicine*, 39, 100498.
<https://doi.org/10.1016/j.hermed.2023.100498>
- Thammayody, N., Rattanapol, C., & Boonyang, K. (2025). Green innovation in herbal agriculture: Lessons from rural Thailand. *Asian Journal of Agricultural Research*, 14(1), 33–47.
- Thanvisithpon, S. (2025). Disaster resilience in herbal farming communities in northeastern Thailand. *Journal of Environmental Management*, 320, 115891.
- UNCTAD. (2019). *Creative economy outlook: Trends in international trade in creative industries*. United Nations.
- UNDP. (2020). *Integrated policy and sustainable development goals*.
<https://www.undp.org/publications/integrated-policy>
- World Health Organization. (2023). *WHO global report on traditional and complementary medicine 2023*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240072059>
- Zhang, A., Sun, H., Wang, P., Han, Y., & Wang, X. (2018). Recent advances in natural products from plants for treatment of liver diseases. *European Journal of Medicinal Chemistry*, 144, 918–929.
- Zulu, B., & Tembo, M. (2022). The importance of education for smallholder farmers in rural Zambia. *International Journal of Educational Development*, 88, 102524.
<https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102524>

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

Citation : สัณญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามี่กุล. (2568).

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งภาคเวษ. วารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชน พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

Application of Geographic Information Systems to Analyze Community Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province

อลงกต แพนสนิท^{1*}, และ สุรศักดิ์ จันทา²

Alonggote Phansanit^{1*}, and Surasak Chantha²

¹⁻²วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; College of Law and Governance, Sisaket
Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : alonggote.p@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290378

Received : June 11, 2025; Revised : October 20, 2025; Accepted : November 20, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพและบริบทภูมิศาสตร์ของป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ 2) พัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อการจัดการป่าชุมชน และ 3) ค้นหาแนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบ GIS งานวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 50 คน และการสนทนากลุ่มย่อย 5 พื้นที่ รวม 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ป่าชุมชนทั้ง 5 พื้นที่มีความแตกต่างตามบริบทพื้นที่ แต่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่คล้ายคลึงกัน คือ ดำเนินงานโดยคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย การบังคับใช้กฎระเบียบ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า และสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้ทรัพยากรป่าใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน 2. การพัฒนาระบบ GIS มีเป้าหมายสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผ่านการสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ การออกแบบและพัฒนาระบบ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ระบบ GIS ช่วยติดตามการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ปรับปรุงการตัดสินใจด้านการจัดการป่า และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) แนวทางในการจัดทำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ 1) การจัดโซนนิ่งพื้นที่ 2) การสำรวจและเก็บข้อมูล 3) การวางแผนบริหารจัดการ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการประสานงานเพื่อสนับสนุนเครื่องมือและข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ (Keywords) : ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, การจัดการป่าชุมชน, พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

Abstract

This research aims to 1) study the status and geographical context of community forests in the border area of Sisaket Province. 2) Develop a geographic information system (GIS) for community forest management and 3) search for approaches to community forest management using the GIS system. The research used qualitative research methods, collecting data from interviews with 50 key informants and focus group discussions in 5 areas, totaling 100 people. Data was analyzed using content analysis and presented descriptively.

The research results found that: 1. The five community forests differ according to their local contexts but have similar management structures, namely, they are operated by community forest committees that play an important role in policy setting and enforcement of regulations. Forest restoration and conservation, and community cooperation to ensure sustainable use of forest resources. 2. The development of GIS systems aims to support efficient and sustainable forest resource management through spatial data surveys, system design and development. Community Participation and Data Validation GIS systems help track land changes, improve forest management decisions, and enhance community participation. 3. Guidelines for the development of geographic information systems were 1) Zoning of the area 2) Survey and data collection 3) Management planning 4) Community participation and 5) Support from external agencies in coordinating and supporting satellite imagery tools and data for sustainable and maximum benefit management of natural resources.

Keywords : Geographic Information System, Community Forest Management, Sisaket Province Border Area

บทนำ (Introduction)

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทยลักษณะภูมิประเทศทางตอนใต้เป็นที่สูงและค่อยๆลาดต่ำไปทางเหนือลงสู่ลุ่มแม่น้ำมูลซึ่งทางตอนใต้มีทิวเขาพนมดงรักเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาจากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าบริเวณพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ต้นน้ำสำคัญและยังเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า ทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำประชาชนในพื้นที่ต้นน้ำสามารถใช้น้ำเพื่อการเกษตรเพื่ออุปโภคบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตรรวมทั้งประชาชนในพื้นที่ปลายน้ำ พื้นที่ต้นน้ำชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นแหล่งกำเนิดลำห้วยสำคัญสำคัญหลายสายมีเนื้อที่รวมจำนวนกว่า 208,588 ไร่ (กรมประมง, 2560) นอกจากทรัพยากรต้นน้ำยังพบว่าพื้นที่

Citation : อลงกต แผนสนธิ, และ สุรศักดิ์ จันทา. (2568). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่า

ชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 179- 200.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีทั้งป่าในเขตอนุรักษ์ และป่าชุมชน ปัจจุบันพื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้ขึ้นทะเบียนป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 81 แห่ง มีเนื้อที่ 20,602-0-57 ไร่ (กรมป่าไม้, 2562) และยังมีป่าชุมชนที่รออนุมัติการขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟู รวมทั้งอาศัยพึ่งพาเพื่อการดำรงชีวิต และใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เพราะถือเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชาชนในพื้นที่ ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น คณะกรรมการป่าชุมชน ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ได้พยายามค้นหาแนวทางและวิธีการในการนำมาจัดการกับทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนให้คงอยู่นานที่สุด โดยค้นหาแนวทางในการการจัดการป่าและการดูแลป่าชุมชนของประชาชนในพื้นที่ชายแดน แต่ยังคงใช้รูปแบบเดิมคือการเผ่าระวัง ปลุกป่าเสริม ในขณะที่ความชัดเจนในแนวเขตพื้นที่ป่ายังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มพยายามลักลอบบุกรุกเขตพื้นที่ป่าเพื่อ ใช้ประโยชน์ส่วนตนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ได้ริเริ่มนำร่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ป่าชุมชนวนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา ป่าชุมชนเกาะภูเขือก ตำบลดงรัก ป่าชุมชนวัดพระบาทภูสิงห์ ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ ป่าชุมชนทับทิมสยาม 07 ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ และป่าชุมชนบ้านเสาธงชัย ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้มีการริเริ่มนำร่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน ใน จำนวน 5 แห่งตามพื้นที่ที่ได้กล่าวมาเบื้องต้น มุ่งเน้นกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก สร้างต้นทุนให้กับชุมชนในการเผ่าระวัง แต่ยังคงขาดแนวทางในการนำเทคโนโลยีระบบสารสนเทศมาใช้ในหลายๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ระบบสารสนเทศมีการใช้มานานในการนำเข้ามาใช้พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แต่พบว่ายังไม่ทั่วถึงในทุกพื้นที่เนื่องจากบางพื้นที่มีสภาพบริบทที่ต่างกัน เช่น ขนาดพื้นที่และลักษณะ ภูมิประเทศ โดยป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 และป่าชุมชนวัดพระพุทธรูปภูสิงห์เป็นป่าขนาดใหญ่มีแหล่งน้ำธรรมชาติจากภูเขาไหลลงมาในพื้นที่ป่า ป่าชุมชนเกาะภูเขือกมีแหล่งน้ำล้อมรอบป่าชุมชนจึงมีลักษณะเป็นเกาะ ป่าชุมชนบ้านเสาธงชัยมีแหล่งน้ำเป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่ในป่าชุมชน และป่าชุมชนบ้านวนาสวรรค์มีแหล่งน้ำที่เป็นลักษณะคลองขนาดเล็กในป่าชุมชน แต่ยังไม่มีการจัดโซนในการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจนในช่วงเกิดไฟป่า ดังนั้น เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทันทต่อเหตุการณ์ และสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับลักษณะงานที่ต้องดำเนินการ ส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชุมชน ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้างจำเป็นต้อง มีข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน สามารถนำมาใช้ในการสนับสนุนเพื่อตัดสินใจในการกำหนดแผนงานการจัดการป่าในอนาคตได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชุมชนอื่นๆและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นมูลเหตุในผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ในด้านสภาพและบริบทภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษและศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศ รวมทั้งเสนอระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อจัดการทรัพยากรป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาและพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1) แนวทางการจัดการป่าชุมชน

กรมป่าไม้ (2562) ระบุว่า การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งระดับครัวเรือนและระดับประเทศ การสร้างป่าชุมชนและชมรมอนุรักษ์ป่าเกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและบำรุงรักษาป่า ความร่วมมือนี้ช่วยให้ชุมชนตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ และเพิ่มความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้

2) แนวคิดระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และการจัดการทรัพยากรป่าไม้

กรสิริณัฐ โรจนวรรณ และคณะ (2560) ระบุว่า ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) เป็นกระบวนการจัดการและวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงพื้นที่ ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งบนแผนที่ เช่น บ้านเลขที่ เส้นรั้ว เส้นแวง หรือจุดสำคัญต่าง ๆ ข้อมูลเชิงพื้นที่จะถูกจัดเก็บในรูปแบบ ตารางข้อมูลและฐานข้อมูลที่สัมพันธ์กับ Spatial Data GIS ช่วยให้สามารถวิเคราะห์รูปแบบและความสัมพันธ์ของข้อมูลเชิงพื้นที่ รวมถึงเปลี่ยนแปลงตามเวลา เช่น การแพร่ระบาดของโรค การเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน การบุกรุกพื้นที่ หรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ข้อมูลเหล่านี้ เมื่อแสดงบนแผนที่จะช่วยให้ สื่อความหมายและตีความได้ง่าย และสนับสนุนการตัดสินใจด้านการวางแผนและจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

กัญญิกา มั่งมูล (2564) กล่าวว่า การประยุกต์ใช้ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ร่วมกับการสำรวจระยะไกลช่วยให้สามารถจัดการข้อมูลทางพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งการนำเข้าข้อมูล ปรับแก้ และวิเคราะห์ข้อมูลในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ GIS สามารถนำข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ มาวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น พื้นที่ป่า พื้นที่น้ำ

Citation : อลงกต แผนสนธิ, และ สุรศักดิ์ จันทา. (2568). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่า

ชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 179- 200.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

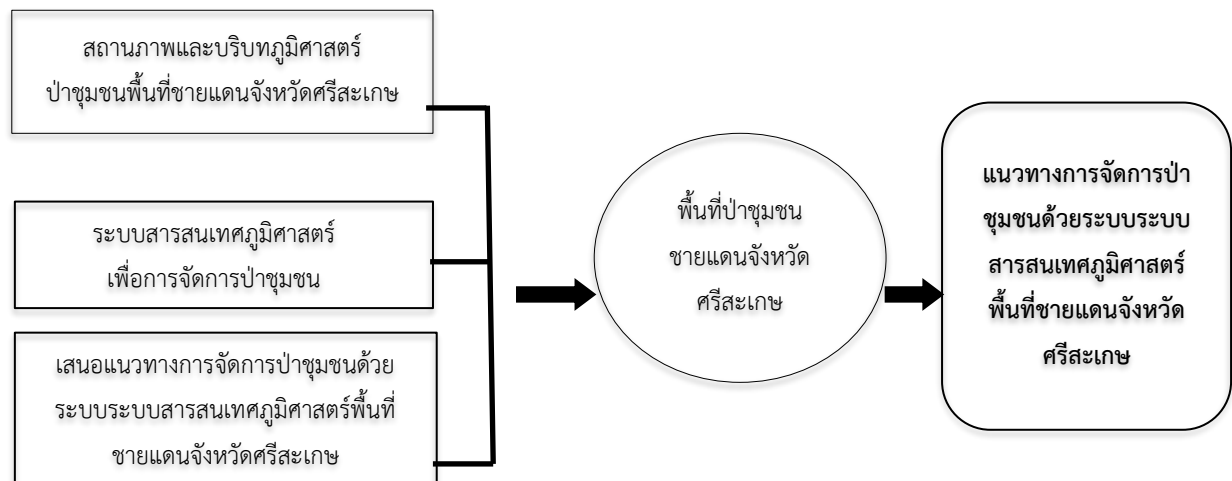
และพื้นที่เกษตรกรรม ผลลัพธ์ที่ได้ช่วยระบุพื้นที่เสี่ยงและสนับสนุนการวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่าในบริเวณที่มีปัญหา ทำให้ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

ฮิมลาล บาร์ล (Himlal Baral, 2008) กล่าวว่า การจัดการป่าชุมชนในโลกปัจจุบันมีความซับซ้อนเนื่องจากผู้ใช้ป่าและชุมชนมีความสนใจหลากหลาย การประยุกต์ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ช่วยให้ผู้จัดการทรัพยากรป่าไม้สามารถรวบรวมข้อมูลล่าสุด วิเคราะห์พื้นที่ และสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการจัดการป่าโดยชุมชนช่วยเพิ่มมิติใหม่ให้กับการใช้ GIS ทำให้สามารถวางแผนและบริหารจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ชุมชนและผู้จัดการป่าไม้สามารถทำงานร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การประยุกต์ GIS ในการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ช่วยให้เห็นภาพเชิงพื้นที่ของป่า ชุมชนตลอดจนสนับสนุนการวางแผนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้การจัดการป่าชุมชนมีความยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของ กัญฐิกา มั่งมูล (2564) และเดือนนภา ภูทอง (2561) มาปรับใช้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

พื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์คัดเลือกจากการขึ้นทะเบียนป่าชุมชน มีโครงสร้างคณะกรรมการป่าชุมชนในการบริหารจัดการป่าชุมชน และมีกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีจำนวน 5 พื้นที่ ประกอบด้วย 1) พื้นที่ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ตำบลบักตอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ 2) ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ 3) ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ 4) ป่าชุมชนเกาะภูเขือก ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และ 5) ป่าชุมชนบ้านเสาธงชัย ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

2. ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา ประกอบด้วย 1) สถานภาพและบริบทภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ 2) พัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) แนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

3. ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

3.1 ประชากร คือ ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีป่าชุมชนที่ขึ้นทะเบียนเป็น ป่าชุมชน ตาม พรบ.ป่าชุมชน และมีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในพื้นที่ 1) ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 อำเภอขุนหาญ 2) ป่าชุมชนบ้านเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ 3) ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ 4) ป่าชุมชนเกาะภูเขือก และ 5) ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ (ตำบล โคกตาล) อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

3.2 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ บุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ คณะกรรมการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 50 คน

3) กลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการป่าชุมชน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย พื้นที่ละ 20 คน จำนวน 5 พื้นที่ รวมเป็น 100 คน

4. เครื่องมือการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ การสร้างกรอบการสัมภาษณ์ กรอบการสังเกต และกรอบเนื้อหา หรือประเด็น ในการประชุมกลุ่มย่อย หรือสนทนากลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด ขั้นตอนและวิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

(1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการกำหนดกรอบการสัมภาษณ์ กรอบการสังเกต และกรอบเนื้อหา หรือประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย หรือสนทนากลุ่มย่อยให้ครอบคลุมประเด็นที่จะทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ (2) การสร้างกรอบการสัมภาษณ์ กรอบการสังเกต และกรอบเนื้อหา หรือประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารในเบื้องต้น มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดและออกแบบกรอบเนื้อหา ประกอบด้วย

กรอบการสัมภาษณ์ พัฒนาจากแนวคิดของเดือนนภา ภูทอง, 2561 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ตอนที่ 2 สถานภาพและบริบทภูมิศาสตร์ป่าชุมชน ได้แก่ 1) บริบทข้อมูลชุมชนรอบป่า 2) บริบท พื้นที่ป่าชุมชน แนวเขต พื้นที่กันชน 3) เขตพื้นที่กิจกรรม เช่น แปลงปลูกป่า แนวกันไฟ แปลงป่าสมุนไพร พืชประจำถิ่น 4) แหล่งน้ำ เขตบุกรุก เขตไฟป่า เขตทวงคืน ตอนที่ 3 บทบาทหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน เช่น ฐานข้อมูล และพิกัดแนวเขต พื้นที่ป่า แหล่งน้ำ ป่าสมุนไพร พืชประจำถิ่น พื้นที่กันชน เขตบุกรุก แนวเขตไฟป่า แหล่งท่องเที่ยว การป้องกันไฟไหม้ป่า เป็นต้น 2) ด้านชุมชนและสังคม เช่น ที่ตั้งชุมชน ความหนาแน่นของประชากร บริบทสังคม แผนผังชุมชน ฯลฯ

กรอบการเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชน (GIS)

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นที่ป่าชุมชน ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้ง/หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ จำนวนพื้นที่ เลขรหัสป่า วันประกาศ คณะกรรมการ ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ประโยชน์ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ ขนาดพื้นที่ ช่วงเวลาเข้าใช้ จุดเส้นทางเข้าใช้ แผนการใช้พื้นที่ ตำแหน่งกรณีพิพาท บัฟเฟอร์โซน ขั้นตอนที่ 3 ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชน ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชน และนำเสนอแนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล/ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 3 การจัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 4 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ข้อมูลที่มีความถูกต้องตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์โดยการตรวจสอบข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ทำการ

สังเคราะห์ข้อมูล และจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชนฯ และนำเสนอข้อมูลรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและดำเนินการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพโดยจำแนกขั้นตอนออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ (1) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (2) การตรวจสอบข้อมูล (3) การทำดัชนีข้อมูล (4) การทำข้อสรุปชั่วคราวและกำจัดข้อมูลและ (5) การสร้างบทสรุป (เกียรติพงษ์ อุดมธนธีระ, 2559)

ผลการวิจัย (Research Results)

งานวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. สถานภาพและบริบทภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ในงานวิจัยนี้ดำเนินการศึกษาพื้นที่ป่าชุมชนทั้งสิ้น 5 พื้นที่ป่า ประกอบด้วย

1.1 ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม07 ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ดำเนินการ 1 แปลง เนื้อที่จำนวน 1,932-2-71 ไร่ สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่มีภูเขาล้อมรอบ และมีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แก่งสยาม เป็นแหล่งน้ำที่อยู่ในป่าชุมชนบ้านทับทิมสยามเป็นแหล่งต้นน้ำที่ไหลบรรจบไปยังห้วยทา แหล่งน้ำแห่งนี้ใช้ประโยชน์ด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับชุมชน ในอดีตพื้นที่เขตป่าชุมชนบริเวณป่าต้นน้ำพนมพะโนได้ถูกบุกรุกทำลายเพื่อทำการเกษตรในรอบหลายปีที่ผ่านมาทำให้ป่าไม้หายไจากชุมชน ซึ่งป่าต้นน้ำดังกล่าวอยู่ในความดูแลของหมู่บ้านทับทิมสยาม 07 เพื่อให้ป่าไม้และป่าต้นน้ำและระบบนิเวศป่ากลับสู่ป่าไม้ที่สมบูรณ์ดั้งเดิมและช่วยลดภาวะโลกร้อน คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม07 จึงร่วมกับชาวบ้านทับทิมสยาม 07 และชุมชนใกล้เคียง เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อให้ป่าไม้คงอยู่กับชุมชนแบบยั่งยืน โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิดร่วมกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาป่าของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

1.2 ป่าชุมชนบ้านเสาธงชัย ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ตำบลเสาธงชัยเป็นตำบลเก่าแก่มากตั้งแต่ พ.ศ. 2529 มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยอีสาน นับถือศาสนาพุทธ สถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ตำบลเสาธงชัยที่โดดเด่น คือ วัดภูสามสวรรค์ พุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเพื่อไปนมัสการรอยพระพุทธรูปหัตถ์และรอยพระพุทธรูปบาทได้ที่บ้านเสาธงชัย หมู่ที่ 1 ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในพื้นที่แห่งนี้เชื่อมต่อกับป่าชุมชนบ้านเสาธงชัยที่คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านเสาธงชัยและราษฎรในชุมชนได้มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษาป่าชุมชน ทรัพยากรป่าไม้ได้รับ

Citation : อลงกต แผนสนธิ, และ สุรศักดิ์ จันทา. (2568). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่า

ชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 179- 200.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

การดูแลรักษาโดยชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาป่าชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน และบ้านเสาชงชัยมีความประสงค์ที่จะให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าเพื่อให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ เกิดประโยชน์กับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้ จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการป่าชุมชนเสนอกกรมป่าไม้ เพื่อขออนุมัติให้เจ้าหน้าที่ร่วมกับชุมชนดำเนินโครงการดังกล่าว โดยมีองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน และร่วมดำเนินการเพื่อให้ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นเกิดความสมบูรณ์ และเกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไป ปัจจุบันพื้นที่โครงการป่าชุมชนเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ และต่อมาได้ขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนบ้านเสาชงชัย จำนวน 1 แปลง มีเนื้อที่จำนวน 191-3-93 ไร่ อยู่ในเขตท้องที่บ้านเสาชงชัย โดยในป่าชุมชนแห่งนี้มีแหล่งน้ำจำนวน 1 บ่อ เป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่ไว้ใช้ในการดูแลต้นไม้ในป่าชุมชนและเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า แต่ด้วยสภาพพื้นดินในบริเวณป่าชุมชนบ้านเสาชงชัยส่วนใหญ่เป็นดินทราย การปลูกพืช ต้นไม้จึงต้องปลูกพืชที่มีลักษณะสามารถเกิดในดินทรายได้ และบางจุดเป็นดินร่วนปนทราย ทำให้ป่าชุมชนบ้านเสาชงชัยมีลักษณะเสื่อมโทรม และขาดความอุดมสมบูรณ์ในบางจุด อย่างไรก็ตามคณะกรรมการป่าชุมชน และชาวบ้านเสาชงชัย ได้มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเพิ่มขึ้นทุกปี เพื่อให้พื้นที่ป่าเป็นพื้นที่สีเขียวมากขึ้น

1.3 ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ มีทั้งสิ้นจำนวน 3 แปลง ตั้งอยู่ในเขตท้องที่บ้านนาสวรรค์ หมู่ที่ 5 ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2546 พื้นที่ดำเนินโครงการรวมทั้งสิ้น 3 แปลง รวมเนื้อที่ 178-2-91 ไร่ ดังนี้ ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2548 แปลงที่ 1 เนื้อที่ 77-2-80 ไร่ ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2548 แปลงที่ 2 เนื้อที่ 13-3-39 ไร่ ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2548 แปลงที่ 3 เนื้อที่ 87-0-72 ไร่ มีแหล่งน้ำเป็นลักษณะคลองธรรมชาติขนาดเล็กและยาวอยู่ในป่าชุมชน เป็นแหล่งสำหรับสัตว์ป่าและคนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่า และบริเวณโดยรอบป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์เป็นพื้นที่ทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่จำนวนมาก อาทิ ไร่นาสำปะหลัง สวนยางพารา สวนกล้วย คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์กังวลว่าพื้นที่ป่าชุมชนจะถูกบุกรุกจึงได้หารือร่วมกับประชาชนในชุมชนร่วมกันลงมติขอขึ้นทะเบียนการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ มีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบสูง ภูเขาสลับที่ตอน ทิศใต้ของตำบลไพรพัฒนาเป็นเทือกเขา ซึ่งเป็นเขตกั้นระหว่างประเทศกัมพูชากับประเทศไทย สภาพป่าส่วนมากยังสมบูรณ์ สภาพดินส่วนใหญ่ที่ดินเป็นร่วนปนทราย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1.4 ป่าชุมชนเกาะภูเขือก ตำบลดงรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนเกาะภูเขือกอยู่ภายใต้การดูแลของหมู่บ้านในตำบลดงรักจำนวน 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านนาตราว บ้านไร่พัฒนา บ้านสันติสุข หมู่ที่ 1, 2 และ 8 ตำบลดงรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนแห่งนี้ได้รับอนุมัติโครงการป่าชุมชนจากกรมป่าไม้ ตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน

เกาะภูเขา ราษฎร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมกัน ดูแลและฟื้นฟูป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และช่วยดูแลรักษาระบบนิเวศของชุมชน อีกทั้งราษฎรยังได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าชุมชน และเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าอย่างต่อเนื่อง จึงได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้ จัดทำโครงการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องขึ้น เพื่อเสนอกรมป่าไม้พิจารณาอนุมัติ เพื่อให้ทรัพยากรป่าไม้ได้รับการดูแลรักษาจากชุมชน ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และยังประโยชน์อย่างยั่งยืนสืบไป

ปัจจุบันป่าชุมชนเกาะภูเขาที่ตั้งโครงการป่าชุมชนอยู่ที่บ้านนาตราว บ้านไร่พัฒนา บ้านสันติสุข หมู่ที่ 1,2 และ8 ตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่ดำเนินโครงการทั้งสิ้น 2 แปลง รวมเนื้อที่ 657-1-68 ไร่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งขวาห้วยศาลา (เกาะภูเขา) แปลงที่ 1 เนื้อที่ 388-0-55 ไร่ ลักษณะทางกายภาพ เป็นพื้นที่ป่าเบญจพรรณ พื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ ป่าชุมชนเกาะภูเขาแปลงที่ 1 มีลักษณะคล้ายเกาะมีพื้นที่ติดกับวัดป่าเกาะภูเขา เพราะพื้นที่รับน้ำจากห้วยศาลาในฤดูแล้งพื้นที่บริเวณรอบเกาะจะมีสภาพเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และทำการประมงในบริเวณที่เป็นแอ่งน้ำในฤดูฝนสภาพรอบเกาะจึงเต็มไปด้วยน้ำล้อมรอบและเป็นแหล่งทำการประมงของคนในพื้นที่ และป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งขวาห้วยศาลา (ภูเขา) แปลงที่ 2 เนื้อที่ 269-1-13 ไร่ ลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ดอนสลับกับพื้นที่ภูเขา พื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย พลาญหิน และบางจุดเป็นดินร่วนปนทราย ค่อนข้างแห้งแล้งเป็นบางจุดสมบูรณ์เป็นบางจุด ลักษณะพืชมีทั้งไม้ ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ต้นเพ็กจำนวนมาก มีลักษณะลาดชันและเป็นพื้นที่ภูเขาที่ติดกับชายแดนกัมพูชา

1.5 ป่าชุมชนวัดพระพุทธรูปหินทราย ตำบลโคกตาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนวัดพระพุทธรูปหินทราย ตำบลโคกตาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมคางหมู เชื่อมต่อกับวัดพระพุทธรูปหินทราย และอยู่ในเขตท้องที่รับผิดชอบของบ้านศาลา หมู่ที่ 4 และบ้านนาศิลามู หมู่ที่ 9 ตำบลโคกตาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งขวาห้วยศาลา ที่อยู่ตามแนวชายแดนประเทศไทย-ประเทศกัมพูชา มีพื้นที่ดำเนินโครงการจำนวน 1 แปลง รวมเนื้อที่ 1,480-1-00 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนทอดยาวตลอดชายแดนไทยกัมพูชา ในแนวตะวันออก-ตะวันตก โดยมีเส้นลากมาทางทิศเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ประเทศไทย ส่วนด้านทิศใต้มีความลาดชันจะเป็นหน้าผาหิน และร่องห้วย เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญ เช่น ห้วยศาลา ห้วยเสลา ห้วยจันทร์ ห้วยสำราญ ห้วยดึกขุ ห้วยสวาย ห้วยตาจู เป็นต้น ทั้งหมดเป็นลำห้วยสาขาของแม่น้ำมูล แต่ในป่าชุมชนมีแหล่งน้ำลักษณะเป็นคลองธรรมชาติทอดยาวตลอดแนวป่าเป็นแหล่งน้ำสัตว์สัตว์ป่า และผู้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า ในส่วนของสังคมพืช เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง และป่าดิบเขา นอกจากนี้ป่าชุมชนตำบลโคกตาล (วัดพระพุทธรูปหินทราย) ยังเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้เสริมของชาวบ้านในพื้นที่และนอกพื้นที่ในการเก็บหาหน่อไม้ เห็ดโคน น้ำผึ้ง ยาสมุนไพร อย่างไรก็ตามในห้วงฤดูแล้งช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์มักเกิดไฟป่า โดยเฉพาะเมื่อเกิดไฟป่าแล้วไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่บริเวณเกิดไฟป่าได้ง่าย เนื่องจากสภาพพื้นที่ป่าที่มีบริเวณขนาดใหญ่ เส้นทาง

ลาดชัน บางพื้นที่เป็นโขดหินตลอดเส้นทาง ต้องอาศัยเดินเท้าเข้าไปอย่างเดียว จึงเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ รวมทั้งการเก็บหาของป่าที่ไม่ถูกวิธีและเกินกำลังผลิตของป่าจากคนภายนอก และบางส่วนของคนในชุมชน จากปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์กังวลว่าทรัพยากรป่าไม้อาจจะลดลงอย่างมากและส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่อยู่รอบป่าโดยตรง จึงเกิดแนวความคิด ที่จะฟื้นฟูและจัดการป่าให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง รวมทั้งการสร้างข้อตกลงในการจัดการใช้ประโยชน์ที่ไม่ทำลายทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเอื้อประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมแก่ชุมชนตลอดไปจึงรวมตัวกันจัดการป่าในรูปแบบของป่าชุมชน

2. พัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การกำหนดประเด็นและหัวข้อชั้นข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชน การจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชนชายแดนโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ใน การศึกษารวบรวมข้อมูลป่าชุมชนชายพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ คณะกรรมการป่าชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่เพื่อสำรวจความต้องการการใช้งานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในประเด็นชนิดชั้นข้อมูลที่ต้องการใช้งานเพื่อประกอบในการจัดการป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถสรุป รายการชั้นข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลทั่วไป และข้อมูลเฉพาะในพื้นที่ป่าชุมชนแต่ละแห่งที่ชุมชนต้องการเพื่อการ จัดการป่าชุมชนได้

2.2 การออกแบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชนการจัดทำระบบ ฐานข้อมูลโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษครั้งนี้ จัดสร้างข้อมูลต่างๆ ขึ้นโดยการอ้างอิงตามข้อกำหนดมาตรฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศพื้นฐานโดยสำนักงาน พัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (2556) ทั้งนี้ชั้นข้อมูลทั้งในกลุ่มข้อมูลพื้นฐาน และป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจะถูกสร้างและจัดเก็บคือ (1) การจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Vector ข้อมูลรูปแบบ นี้จะถูกสร้าง รวบรวม และจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบดิจิทัลในรูปลักษณะ แบบจุด เส้น พื้นที่ โดยบันทึกในรูปแบบ ไฟล์บันทึกเป็น Shape file หรือ Geodatabase ภายใต้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่สเปค QGIS ตัวอย่างชั้นข้อมูลที่จัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Vector เช่น ข้อมูลเขตการปกครอง โครงข่ายถนน แหล่งน้ำ ขอบเขตป่าชุมชน ตำแหน่งสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น (2) การจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Raster ข้อมูลรูปแบบนี้จะถูกสร้าง รวบรวม และจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบดิจิทัล โดยบันทึกข้อมูลในแบบ ตารางกริดรูปภาพ รูปแบบไฟล์ในการบันทึก เช่น ECW, GeoTiff หรือ IMG เป็นต้น ตัวอย่างชั้นข้อมูล สารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ใช้จัดเก็บข้อมูลแบบ Raster เช่น ข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม ข้อมูลความสูงเชิงเลข (DEM) เป็นต้น (3) การอ้างอิงระบบพิกัดข้อมูลที่รวบรวมและจัดสร้างขึ้นทั้งในรูปแบบ Vector และแบบ Raster ในครั้งนี้จะถูกบันทึกข้อมูลและการอ้างอิงพิกัดภายใต้ระบบพิกัดเดียวกันคือ ระบบพิกัด UTM มีพื้น หลักฐานอ้างอิง (Geodetic Datum) แบบ WGS 1984 Zone 48 (4) การตรวจสอบความสอดคล้องทาง

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ตรรกะ (Logical consistency) ข้อมูลที่สร้างขึ้นจากนำเข้าข้อมูลจาก ด้วยวิธีการแปลตีความข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยสายตาผ่านหน้าจอภาพในรูปข้อมูลดิจิทัล ต้องทำการตรวจสอบโทโปโลยี (Topology) เช่น การทดสอบเกี่ยวกับการเกิดช่องว่าง (Gap) การซ้อนทับ (Overlap) เป็นต้น

2.3 การรวบรวมและสร้างฐานข้อมูล การรวบรวมและสร้างฐานข้อมูลข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนครั้งนี้ ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งปฐมภูมิในพื้นที่ศึกษา และแหล่งทุติยภูมิที่ได้มีองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำเป็นมาตรฐานและจัดเก็บรวบรวมไว้แล้ว

2.4 ผลการสร้างฐานข้อมูลข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย

2.4.1 ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลตำแหน่งหมุดแปลงป่าชุมชน และขอบเขตพื้นที่ป่าชุมชนการรวบรวมและจะทำฐานข้อมูลข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมในพื้นที่ศึกษา ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเว็บบริการ Google Map และ Google Earth โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลครอบคลุมทั้งพื้นที่ศึกษา จากนั้นดำเนินการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนทางเรขาคณิต (Geometric Correction) และปรับแก้ค่าระบบพิกัดข้อมูลภาพให้อยู่ในรูปแบบ UTM Zone 48N, Map Datum: WGS 1984 โดยมี (1.1) ตำแหน่งหมุดแปลงป่าชุมชนการรวบรวมและสร้างฐานข้อมูลข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนชายแดน ในชั้นข้อมูลตำแหน่งหมุดแปลงป่าชุมชน ครั้งนี้ ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารประกาศจัดตั้งป่าชุมชน ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีเพียง 2 พื้นที่ป่าชุมชนที่ได้มีการรวบรวมบันทึกตำแหน่งหมุดแปลงป่าชุมชนไว้ คือ ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม07 และป่าชุมชนเกาะภูเขา (2) ขอบเขตพื้นที่ป่าชุมชน ชั้นข้อมูลขอบเขตพื้นที่ป่าชุมชน ทั้ง 5 พื้นที่ป่าชุมชน ได้รวบรวมและสร้างฐานข้อมูลข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนชายแดน โดยการแปลงแผนที่ขอบเขตป่าชุมชนตามประกาศจัดตั้งไปสู่ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล จากนั้นจึงนำเข้าข้อมูลสู่โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และผ่านกระบวนการอ้างอิงตำแหน่งพิกัดบนโลก (Georeferencing) การสร้างชั้นข้อมูลขอบเขตป่า (รูปลักษณะแบบ Polygon) และนำเข้าข้อมูลด้วยวิธี Head Up Digitizing ทั้งผลการสร้างชั้นข้อมูลแสดงได้ดังภาพที่ 4.24 โดยข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมแต่ละพื้นที่ป่าชุมชนเป็นข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมที่มีความละเอียดเชิงพื้นที่สูง (High spatial resolution) ดังตัวอย่างการแสดงผลข้อป่าชุมชนเกาะภูเขา ในมาตราส่วน 1: 4,000 ที่สามารถแสดงรายละเอียด และแยกชัดวัตถุต่างๆ ในภาพได้อย่างชัดเจน

2.4.2 ข้อมูลสภาพภูมิประเทศ/ระดับความสูงของพื้นที่ ข้อมูลสภาพภูมิประเทศเพื่อแสดงให้เห็นสภาพความสูงต่ำของภูมิประเทศในพื้นที่โครงการ และพื้นที่ชุมชนที่มีที่ตั้งโดยรอบโครงการในระยะรัศมี 5 กิโลเมตร ได้จากการรวบรวมข้อมูลระดับความสูงเชิงเลข (Digital Elevation Model: DEM) ซึ่งได้จากการสำรวจจาก Shuttle Radar Topography Mission (SRTM) ที่เป็นโครงการความร่วมมือระหว่าง NASA และ National Geospatial-Intelligence Agency (NGA) ในการสำรวจและทำแผนที่ลักษณะภูมิ

ประเทศของโลกในลักษณะ 3 มิติ โดยการสำรวจจากกระสวยอวกาศ Endeavour ข้อมูลระดับความสูงเชิงเลขนี้มีความละเอียดเชิงพื้นที่เท่ากับ 30 เมตรต่อ pixel

2.4.3 ข้อมูลเขตการปกครอง เขตการปกครองรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) : GISTDA โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 อำเภอ ประกอบด้วย ข้อมูลขอบเขตอำเภอ ขอบเขตตำบล และตำแหน่งหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของพื้นที่ป่าชุมชนชายแดนในการศึกษาครั้งนี้

2.4.4 ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่โดยรอบป่าในระยะรัศมี 1 กิโลเมตร ได้จากการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยจากการแปลภาพถ่ายดาวเทียมด้วยสายตา โดยใช้ฐานข้อมูลจากแผนที่การใช้ที่ดิน ปี 2564 ของกรมพัฒนาที่ดิน ใช้เป็นข้อมูลฐาน และได้ดำเนินการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยโดยอาศัยการแปลข้อมูลข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมที่บันทึกภาพในปีที่ใหม่กว่า ในการประกอบการจัดสีแปลข้อมูล ทั้งนี้ผลการนำเข้าและสร้างข้อมูลข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณป่าชุมชน และพื้นที่โดยรอบระยะรัศมี 1 กิโลเมตร

2.4.5 ข้อมูลโครงข่ายถนน ข้อมูลโครงข่ายถนนทั้ง ถนนสายหลัก ถนนสายรองในพื้นที่ศึกษา ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเว็บบริการ Open Street Map พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยร่วมกับการแปลภาพถ่ายดาวเทียมด้วยสายตา ผลการจัดทำฐานข้อมูล

2.4.6 ข้อมูลแหล่งน้ำ ข้อมูลแหล่งน้ำได้จากแผนที่เส้นทางน้ำจากแผนที่ภูมิประเทศกรมแผนที่ทหารเป็นฐานในการปรับปรุงให้ทันสมัยตามข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมที่บันทึกภาพในพื้นที่ในช่วงปีใหม่กว่า ผลการรวบรวมและจัดทำข้อมูลแหล่งน้ำได้

2.4.7 การใช้ประโยชน์ป่าชุมชน และตำแหน่งพื้นที่กรณีพิพาท ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนด้วยการระบุตำแหน่งการใช้ประโยชน์จากป่า เช่น การหาของป่า การทำกิจกรรมฟื้นฟูป่า ตลอดจนตำแหน่งพื้นที่พิพาท ด้วยการบันทึกข้อมูลต่างๆ ลงบนแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมร่วมกันกับคณะกรรมการป่าชุมชน และชาวบ้านแต่ละพื้นที่ป่าชุมชน ข้อมูลที่ได้ นำสู่การแปลงข้อมูลเป็นระบบดิจิทัล และนำเข้าสู่การพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์แต่ละป่าชุมชน สามารถนำเสนอผลด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ QGIS

2.4.8 แผนการจัดการพื้นที่ป่าชุมชน แผนการจัดการพื้นที่ป่าชุมชน ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมข้อมูลเพื่อการจัดแบ่งเขตเพื่อการจัดการ (Zoning) เช่น การแบ่งเขตเพื่อการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ การกำหนดเขตพื้นที่เพื่อการพัฒนา เป็นต้น โดยการระบุและบันทึกขอบเขตพื้นที่ร่วมกันของคณะกรรมการป่าชุมชน และชาวบ้าน ลงบนแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียม ในแต่ละพื้นที่ป่าชุมชน ข้อมูลที่ได้ นำสู่การแปลงข้อมูลเป็นระบบดิจิทัล และนำเข้าสู่การพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์แต่ละป่าชุมชน สามารถนำเสนอผลด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ QGIS

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

2.4.9 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความแตกต่างพืชพรรณ (NDVI: Normalized Difference Vegetation Index) การศึกษาค่าดัชนีพืชพรรณ (Vegetation index) คือ สูตรที่ถูกสร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างช่วงคลื่นแสงสีแดงกับช่วงคลื่นอินฟราเรดใกล้ ซึ่งวัดออกมาได้ในเชิงปริมาณ สำหรับใช้ประเมินความสมบูรณ์ของพืชพรรณในพื้นที่ที่ต้องการศึกษา สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ได้ใช้การวิเคราะห์ดัชนีผลต่างพืชพรรณ (NDVI: Normalized Difference Vegetation Index) ค่าที่บอกถึงสัดส่วนของพืชพรรณที่ปกคลุมพื้นผิว หาได้จากผลต่างของ ค่าการสะท้อนในช่วงคลื่น NIR กับช่วงคลื่นสีแดงหารกับผลรวมของค่าการสะท้อนในช่วงคลื่น NIR กับช่วงคลื่นสีแดง ($NDVI = \frac{NIR-RED}{NIR+RED}$) โดยที่ NIR เป็นค่าการสะท้อนในช่วงคลื่นอินฟราเรดใกล้ และ RED เป็นค่าการสะท้อนในช่วงคลื่นตามองเห็น สีแดง ผลการวิเคราะห์ค่า NDVI มีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง -1 ถึง 1 ทั้งนี้ค่า 0 หมายถึงบริเวณที่วิเคราะห์ไม่มีพืชพรรณใบเขียวอยู่ในพื้นที่ศึกษา ในขณะที่ค่า NDVI มีค่ามากเข้าใกล้ 1 มากเท่าใด หมายถึงพื้นที่นั้นๆ มีพืชพรรณใบเขียวหนาแน่นมาก ขณะเดียวกันหากได้ค่าผลการวิเคราะห์ติดลบ (-) มักหมายถึงพื้นที่นั้นๆ เป็นพื้นที่ที่มีความชื้นหรือเป็นแหล่งน้ำ และจากการศึกษา พบว่า ป่าชุมชนทั้ง 5 พื้นที่ที่มีค่าดัชนีผลต่างพืชพรรณ (NDVI) มีพืชพรรณอยู่หนาแน่นมาก พืชมีความสมบูรณ์มาก มีเพียงป่าชุมชนบ้านเสาธงชัยที่พื้นที่บางแห่งในบริเวณป่าชุมชนมีค่าดัชนีพืชพรรณหนาแน่นน้อย พืชมีความสมบูรณ์น้อยเนื่องจากบริเวณนี้เป็นพื้นที่ดินทราย พืชบางชนิดไม่สามารถเจริญเติบโตได้ดี

3. แนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนด้วย ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) เป็นแนวทางที่ช่วยสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก GIS สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และแสดงผลข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อช่วยในการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำ แนวทางดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ในลักษณะต่อไปนี้

3.1 การจัดโซนนิ่งพื้นที่ป่าชุมชน เป็นการจัดการและกำหนดพื้นที่ตามลักษณะการใช้งานของป่าชุมชนให้เหมาะสมตามบริบทของป่าชุมชนในพื้นที่นั้น ซึ่งชุมชนควรมีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการจัดโซนนิ่งและสร้างข้อตกลงหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ในแต่ละโซน ซึ่งการจัดโซนนิ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของชุมชนในระยะยาว

3.2 การสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นที่ ใช้เครื่องมือ GPS เพื่อเก็บตำแหน่งและข้อมูลพื้นที่ป่าชุมชน เช่น ขอบเขตป่า จุดทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุก จากนั้นสร้างฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) กับข้อมูลคุณลักษณะ (Attribute Data) เช่น การเชื่อมโยงพื้นที่ป่ากับประเภทของพันธุ์ไม้หรือสภาพของป่าชุมชนจัดทำแผนที่ดิจิทัล เช่น แผนที่ขอบเขตป่า พื้นที่เสี่ยงไฟป่า และแผนที่ทรัพยากร นำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกหรือทำลาย

3.3 การจัดทำแผนการบริหารจัดการป่าชุมชน เป็นกระบวนการวางแผนที่ครอบคลุมการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการฟื้นฟูป่าชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการทรัพยากรป่าไม้มีความยั่งยืน และตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างเหมาะสมการจัดทำแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนควรมีการสำรวจ ข้อมูลพื้นที่ป่าชุมชน เก็บข้อมูลทางกายภาพ มีทั้งการเก็บข้อมูลลักษณะภูมิประเทศ สภาพดิน น้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ในพื้นที่ แหล่งทรัพยากร

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ใช้ GIS เป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้อมูลกับชุมชน เช่น การจัดทำแผนที่แสดงทรัพยากรหรือพื้นที่ใช้งาน และควรจัดอบรมให้ชุมชนเรียนรู้การใช้ GPS และการวิเคราะห์ข้อมูล GIS เบื้องต้น และควรสนับสนุนการเก็บข้อมูลโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ และ 3.5) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ประสานงานกับหน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนเครื่องมือและข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม และรับการสนับสนุนทางวิชาการและการฝึกอบรมด้าน GIS เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

งานวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษในครั้งนี้มีดังนี้

1. สถานภาพและบริบทภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนทั้ง 5 พื้นที่มีความแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ ในขณะเดียวกันมีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบของการบริหารจัดการป่าชุมชนในด้านการมีโครงสร้างบริหารจัดการป่าที่นำโดยคณะกรรมการป่าชุมชนดำเนินกิจกรรมในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษโดยพื้นที่ป่าชุมชนทั้ง 5 พื้นที่ป่าในการศึกษาวิจัยนี้มีการดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนที่มุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการป่าชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน บทบาทของคณะกรรมการป่าชุมชนมีความสำคัญในด้านการกำหนดนโยบาย การบังคับใช้กฎระเบียบ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการสร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อให้ป่าชุมชนมีความสมบูรณ์ให้กับคนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับกาญจนา ศรีพิมล และคณะ (2561) พบว่า การจัดการป่าชุมชนนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ขับเคลื่อนงานด้านการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่คือ คณะกรรมการป่าชุมชน ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จะช่วยกันรักษาต่อยอดการจัดการป่าให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ได้อย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาผลการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพพบว่า ทั้ง 5 พื้นที่ที่เป็นป่าชุมชนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพในสังคมพืชสูง ซึ่งในแต่ละป่าชุมชนที่พบมักประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลายชนิดที่มีความแตกต่างกันในลักษณะทางกายภาพและการใช้ประโยชน์ เช่น ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 เป็นป่าชุมชนที่มีลักษณะโครงสร้างป่าที่ซับซ้อนประกอบด้วยชั้นเรือนยอด ชั้นไม้พุ่ม และชั้นล่าง ทำให้เกิดที่อยู่อาศัยที่หลากหลายสำหรับสิ่งมีชีวิต ดังนั้น

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ชุมชนจึงให้ความสำคัญในการดูแลอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของป่าสืบไป สอดคล้องกับกรมป่าไม้ (2563) กล่าวว่า ป่าชุมชนที่ได้รับการดูแลจากชุมชนเป็นอย่างดี จะมีการฟื้นตัวอย่างสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและยังคงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยสำคัญสำหรับสัตว์ป่าหลายชนิด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของป่าชุมชนในฐานะแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิด การมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญในการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพให้ยั่งยืน

2. พัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อใช้ในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษมีเป้าหมาย ในการสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผ่านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการรวบรวมข้อมูล เชิงพื้นที่และการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการสำรวจข้อมูลพื้นที่และการระบุปัญหา การเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ การออกแบบและพัฒนาระบบ GIS การมีส่วนร่วมของชุมชนและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยระบบ GIS จะช่วยในการติดตามการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ปรับปรุงการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการป่า และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ กัญญา มั่งมูล (2564) พบว่า การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการใช้การสำรวจระยะไกล ซึ่งเป็นระบบใช้งานในการจัดการข้อมูล นำเข้า ปรับแก้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นำมาใช้งานทางด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติต่างๆ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ทั้งพื้นที่ดิน พื้นที่ป่า พื้นที่น้ำโดยใช้ปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดทำโครงการกับการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ป่าในบริเวณที่มีปัญหาให้อุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นได้

3. แนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยใช้ GIS จะช่วยในการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ การวิเคราะห์ และการตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความซับซ้อนในการใช้ประโยชน์ โดยแนวทางในการจัดทำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) การจัดโซนนิ่งพื้นที่ป่าชุมชน 2) การสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นที่ป่าชุมชน 3) การจัดทำแผนการบริหารจัดการป่าชุมชน 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และ 5) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ประสานงานกับหน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนเครื่องมือและข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้เป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสาน

Citation : อลงกต แผนสนธิ, และ สุรศักดิ์ จันทา. (2568). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่า

ชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 179- 200.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ประโยชน์ร่วมกัน โดยการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยช่วยในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และติดตามผลการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และแสดงให้เห็นถึงวิธีการบูรณาการการใช้ GIS กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน ซึ่งช่วยในการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและการอนุรักษ์ป่า รวมถึงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับเราะห์มาน, เอ็ม เอ และกุนาวัน ไอ (Rahman, M. A., & Gunawan, I., 2020) พบว่า การใช้ GIS ร่วมกับวิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน โดยเน้นการบูรณาการจากหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่มีข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ความรู้และประสบการณ์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามการใช้ทรัพยากรและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้ GIS ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการอนุรักษ์ป่าชุมชนด้วยชุมชนและเพื่อชุมชน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการสร้าง “ระบบการเรียนรู้ร่วม” ระหว่างข้อมูลเชิงพื้นที่ ภูมิปัญญาชุมชน และการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งก่อให้เกิด ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เฉพาะถิ่น ระบบ GIS แบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ และแบบจำลองการจัดการป่าเชิงรุกและยั่งยืน ดังนี้

1. ด้านสถานภาพและบริบทภูมิศาสตร์ของป่าชุมชนชายแดน

องค์ความรู้ใหม่ คือ การบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ของป่าชุมชน เช่น พื้นที่ใช้ประโยชน์ พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ฟู แหล่งน้ำ แหล่งทรัพยากร พื้นที่จัดทำแนวกันไฟ และความหนาแน่นของทรัพยากรธรรมชาติ สามารถทำให้เกิด “ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เฉพาะถิ่น” (Localized Geo-database) ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของป่าชุมชนชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

คุณค่า คือ เป็นฐานข้อมูลเชิงลึกที่ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐ และนักวิชาการนำไปใช้ต่อยอดการวางแผนทรัพยากร

2. ด้านการพัฒนาสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อการจัดการป่าชุมชน

องค์ความรู้ใหม่ คือ การออกแบบระบบ GIS แบบมีส่วนร่วม (Participatory GIS) โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้อนข้อมูล ตรวจสอบ และใช้ระบบ ทำให้เกิด “เครื่องมือการตัดสินใจร่วม” (Collaborative Decision Support Tool) ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงเทคโนโลยี แต่เป็น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ของหน่วยงาน

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐ-ชุมชน ซึ่งระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนทั้ง 5 พื้นที่ มีดังนี้

2.1 ป่าชุมชนบ้านเสาธงชัย แสดงผลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนดังลิงค์ต่อไปนี้

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1Diz0FAUhGM90B19PzaCdN40NUna7waA&usp=sharing>

2.2 ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม07 แสดงผลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนดังลิงค์

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1fpbTa5yUVyM7HMLQJTGYeDo0cP0mUHK&usp=sharing>

2.3 ป่าชุมชนวัดพระพุทธรูปทาสึงห์ แสดงผลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนดังลิงค์ต่อไปนี้

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1Jg-M1nYyAmQvIr7VUOviz4slAozedjw&usp=sharing>

2.4 ป่าชุมชนเกาะภูเขือก แสดงผลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนดังลิงค์ต่อไปนี้

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1RSaWtP02bWUss0gf45DtjD1Bz1OvVLc&usp=sharing>

2.5 ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ แสดงผลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ป่าชุมชนดังลิงค์ต่อไปนี้

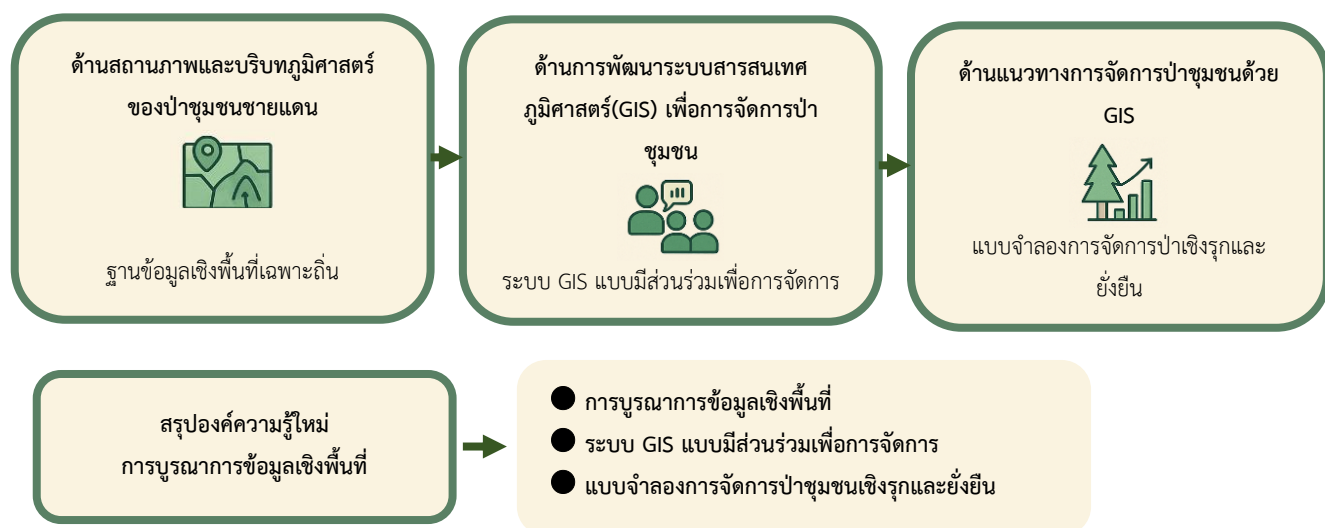
<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1qEJ3JDscNqprj9UHJXEqlcBchFjaHE&usp=sharing>

คุณค่า คือ เสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง (Empowerment)

3. ด้านแนวทางการจัดการป่าชุมชนด้วย GIS

องค์ความรู้ใหม่ คือ การใช้ GIS ช่วยสร้าง “แบบจำลองการจัดการป่า” (Forest Management Model) เช่น การจำลองพื้นที่เสี่ยงบุกรุก การระบุโซนอนุรักษ์-โซนใช้ประโยชน์ และการติดตามการเปลี่ยนแปลงรายปี ก่อให้เกิดองค์ความรู้เรื่อง การคาดการณ์และป้องกันปัญหาเชิงพื้นที่ล่วงหน้า

คุณค่า คือ ทำให้การจัดการป่าชุมชนเปลี่ยนจากการแก้ปัญหาเชิงรับไปสู่การวางแผนเชิงรุกและยั่งยืน

ภาพที่ 2 แผนผังองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  - 1.1 หน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดหาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน GIS อาทิ จัดหาเทคโนโลยีและอุปกรณ์ GIS เช่น คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ GIS (เช่น QGIS, ArcGIS) และอุปกรณ์เก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น GPS และโดรน เพื่อใช้ในการสำรวจสภาพการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและในป่าชุมชนของพื้นที่
  - 1.2 หน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีข้อมูลหรือสร้างฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศ รวมถึงข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลแผนที่ภูมิประเทศ ข้อมูลการใช้ที่ดิน และข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ และข้อมูลป่าชุมชนในพื้นที่
  - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานท้องถิ่นควรจะมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เสี่ยง เช่น พื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกหรือพื้นที่เสี่ยงไฟป่า เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันในป่าชุมชน
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
  - 2.1 การสนับสนุนเชิงนโยบาย อาทิ หน่วยงานท้องถิ่นควรส่งเสริมนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อาทิ สนับสนุนให้มีการใช้ GIS เป็นเครื่องมือหลักในการวางแผนและบริหารจัดการป่าชุมชน

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

2.2 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีนโยบายการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาระบบ GIS การฝึกอบรม และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2.3 นโยบายการสร้างระบบฐานข้อมูลรวม บูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานฯ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาระบบการแบ่งปันข้อมูล GIS ระหว่างหน่วยงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

3. ข้อเสนอแนะในงานการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการขยายพื้นที่ศึกษา ศึกษาในพื้นที่ป่าชุมชนที่มีความหลากหลายด้านภูมิศาสตร์ เช่น พื้นที่ภูเขา พื้นที่ลุ่มน้ำ หรือพื้นที่ชายแดน เพื่อเปรียบเทียบวิธีการจัดการป่าที่เหมาะสม

3.2 ควรมีการศึกษาและการเก็บข้อมูลเชิงลึก เก็บข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ความหนาแน่นของพืชพันธุ์ แหล่งน้ำในพื้นที่ และปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการจัดการป่า

3.3 ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของป่าชุมชนในระยะยาว (3-5 หรือ 5 - 10 ปี) เพื่อประเมินผลกระทบของการใช้ GIS ต่อการจัดการทรัพยากร

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมประมง. (2560). *จำนวนแหล่งน้ำจัดจังหวัดศรีสะเกษ*. สืบค้นจาก

https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20200228160206_1_file.pdf

กรมป่าไม้. (2562). *การป่าไม้ในประเทศไทย*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมป่าไม้. (2563). *สรุปการจัดตั้งโครงการป่าชุมชน รายจังหวัด*. สืบค้นจาก

https://forestinfo.forest.go.th/fCom_area.aspx

กรมป่าไม้. (2563). *รายงานสถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชน*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรสิริณัฐ โรจนวรรณ, และคณะ. (2560). *การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ปลูกข้าวไร่ในสวนยางพาราของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

กัญญิกา มั่งมุล. (2564). *การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำสาขาแม่ถาง จังหวัดแพร่*. *วารสารวนศาสตร์ไทย*, 4(1), 64–76.

กาญจนา ศรีพิมล, และคณะ. (2561). *บทบาทของคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย*. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ*, 13(2), 45–56.

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2559). *ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เดียนนา ภูทอง. (2561). *การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะและจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ*. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), 80–94.

Citation : อดิศักดิ์ แสนสนิต, และ สุรศักดิ์ จันทา. (2568). *การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่า*

ชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 179- 200.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

- Himlal, B. (2008). *Applications of GIS in community forestry: Linking geographic information technology to community participation*. School of Forest and Ecosystem Science, Institute of Land and Food Resources, The University of Melbourne.
- Rahman, M. A., & Gunawan, I. (2020). Integrating GIS and participatory approaches for sustainable forest management: A case study in Indonesia. *Forest Policy and Economics*, 112, 102037. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102037>

Citation : Phansanit, A., & Chantha, S. (2025). Application of Geographic Information Systems to Analyze Community

Forest Management Guidelines in the Border Area of Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 179 - 200. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

Citation : อลงกต แผนสนธิ, และ สุรศักดิ์ จันทา. (2568). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการป่า

ชุมชนพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 179- 200.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290378>

ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

Job Burnout among Personnel in Local Administrative Organizations in Wang Somboon District, Sa Kaeo Province

ปณมนัส ทรัพย์เกรียงเดช¹, และ ประสงค์ เล้าหะพงษ์^{2*}

Panmanus Sapkriengdet¹, and Prasong Laohapong^{2*}

¹⁻²คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตสระแก้ว; Faculty of Science and Social Sciences,
Burapha University Sakaeo Campus, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Prasongl@go.buu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290168

Received : June 4, 2025; Revised : October 22, 2025; Accepted : November 20, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 241 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ($\mu = 10.33$, $\sigma = 10.49$) และ ด้านการลดความเป็นบุคคล ($\mu = 4.07$, $\sigma = 5.02$) อยู่ในระดับต่ำ ส่วน ด้านความสำเร็จส่วนบุคคล ($\mu = 24.21$, $\sigma = 14.41$) อยู่ในระดับสูง 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน และตำแหน่งงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในทางลบกับภาวะหมดไฟในการทำงาน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ($r = -.36$) ด้านการลดความเป็นบุคคล ($r = -.20$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความสำเร็จส่วนบุคคล ($r = .20$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ (Keywords) : ภาวะหมดไฟในการทำงาน, บุคลากร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Citation : Sapkriengdet, P., & Laohapong, P. (2025). Job Burnout among Personnel in Local Administrative Organizations in

Wang Somboon District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 201 - 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

Abstract

The objectives of this research were; 1) examine the state of job burnout by personnel in local administrative organizations, and 2) investigate factors associated with job burnout among these personnel. The research population consisted of 241 personnel working in local administrative organizations in Wang Somboon District, Sa Kaeo Province. Data were collected using a questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square Test, and Pearson's Correlation Coefficient.

The results revealed that 1) the job burnout level of local administrative organization personnel of emotional exhaustion ($\mu = 10.33$, $\sigma = 10.49$) and depersonalization ($\mu = 4.07$, $\sigma = 5.02$) were both low, while personal accomplishment was found to be at a higher level ($\mu = 24.21$, $\sigma = 14.41$) 2) Regarding the factors associated with burnout level of local administrative organization personnel, individual factors such as length of service and job position were found to be significantly associated with job burnout at the .05 level of statistical significance. Additionally, the work environment was negatively correlated with emotional exhaustion ($r = -0.36$) and depersonalization ($r = -0.20$) at the .01 level of statistical significance, while positively correlated with personal accomplishment ($r = 0.20$) at the .01 level of statistical significance.

Keywords : Job Burnout, personnel, Local administrative organizations

บทนำ (Introduction)

โลกปัจจุบันในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากนวัตกรรมและเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้น้อยอย่างมากมายในทุกด้าน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต้องเผชิญแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วส่งผลให้องค์กรต่างๆต้องปรับตัว พัฒนาองค์กรและการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยหากองค์กรมีการวางแผนการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถนะสูง มีทัศนคติที่ดีต้องงานเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรแล้ว องค์กรก็ควรมีมาตรการในการรักษาบุคลากรให้คงอยู่ไว้และมีการเสริมสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเหล่านั้นปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างยาวนานและมีประสิทธิภาพ (ปทุมรัตน์ สกุลพิมพ์รัตน์, 2556; พิรุฬห์พร เพียงพิมพ์, 2563; พันธุ์ชนก คงไทย, 2565)

Citation : ปณมนัส ทรัพย์เกรียงเดช, และ ประสงค์ เลหาพงษ์. (2568). ภาพรวมไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 201- 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น ทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นทุนที่สำคัญขององค์กรอย่างยิ่ง จึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอกองค์กรที่เกิดขึ้น ประกอบกับการแข่งขัน ความต้องและความคาดหวังในการทำงานที่สูงขึ้น จนอาจก่อให้เกิดความเครียด ความกดดัน ความเหนื่อยหน่ายในการทำงาน อันทำให้บุคลากรเกิดอาการอ่อนล้าทั้งกายและใจรู้สึกหมดเรี่ยวแรง มีความอดทนต่องานที่รับผิดชอบต่ำลง ไม่อยากทำงาน จนถึงขั้นขาดพลังในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดความเครียดสะสมจนก่อให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout syndrome) (พันธุ์ชนก คงไทย, 2565)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ขึ้นทะเบียน Burnout syndrome หรือ ภาวะหมดไฟในการทำงาน เป็นภาวะของความอ่อนล้าของอารมณ์ จิตใจและร่างกายที่มีความเครียดสะสมจากการทำงานเป็นเวลายาวนานและไม่ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ โดยอาจทำให้อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และอาจพบร่วมกับมีพฤติกรรมก้าวร้าว รวมถึงมีการแสดงออกทางจิตใจในลักษณะอื่นๆ เช่น ความคิดด้านลบต่อผู้รับบริการ การมีทัศนคติด้านลบกับงานที่ทำ เฉยชาต่อทุกสิ่ง การรู้สึกขาดความภูมิใจในตนเอง รู้สึกล้มเหลว (วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2562; ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ, 2563;

ศรีสกุล เียบแหลมและเพ็ญญา แดงด้อมยุทธ์, (2563)

สถิติข้อมูลการสูญเสียข้าราชการพลเรือนสามัญ ปีงบประมาณ 2566 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2567) พบว่า ส่วนราชการที่มีบุคลากรลาออกมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 5,268 คน (2) กระทรวงมหาดไทย จำนวน 1,020 คน (3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 616 คน (4) กระทรวงการคลัง จำนวน 604 คน และ (5) กระทรวงคมนาคม จำนวน 280 คน แม้การทำงานในส่วนราชการจะมีรายได้และสวัสดิการที่มั่นคง แต่ด้วยบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน การให้บริการสาธารณะ จำนวนข้าราชการที่มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วมีเพิ่มขึ้น จึงอาจส่งผลให้ข้าราชการและบุคลากร เกิดภาวะเครียด เหนื่อยหน่ายและภาวะหมดไฟในการทำงาน (burnout) จนลาออกจากหน่วยงาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่เกิดตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งมีความเป็นอิสระ (Autonomy) ในการปกครองตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานในการกำกับดูแลของ กรมส่งเสริมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นของไทย แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การปกครองท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) และรูปแบบที่ 2 การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งมีฐานะเป็นทบวงการเมืองและนิติบุคคล โดยในประเทศไทยมีอยู่ 2 แห่งคือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559) มีหน้าที่และอำนาจดูแลและ

จัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้วมี จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์ เทศบาลตำบลวังทอง และองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ รับผิดชอบพื้นที่รวมทั้งสิ้น 383.5 ตารางกิโลเมตร (เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์ 98 ตร.กม., เทศบาลตำบลวังทอง 143.9 ตร.กม, และองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ 141.6 ตร.กม.) มีประชากรรวมทั้งหมด 36,057 คน (เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์ 10,704 คน, เทศบาลตำบลวังทอง 13,492 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ 11,861 คน) มีบทบาทหน้าที่สำคัญทั้งทางการปกครอง การบริหารในท้องถิ่นของตนเอง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆ อาทิ การส่งเสริมด้านการศึกษา กีฬา การท่องเที่ยว ฯลฯ รวมไปถึงการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการบริหารหรือกิจกรรมใดๆ ในท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถในการจัดทำของท้องถิ่นเอง คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น และความต้องการหรือประโยชน์ที่คนในท้องถิ่นจะได้รับ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 แห่งมีบุคลากรรวม 241 คน (เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์ 82 คน, เทศบาลตำบลวังทอง 86 คน, และองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ 73 คน) (เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์, 2567; เทศบาลตำบลวังทอง, 2567; องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่, 2567) ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอาจส่งผลให้บุคลากรเกิดความเครียด ความเหนื่อยล้าและภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นข้อมูลทางวิชาการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานและป้องกันการเกิดภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Citation : ปิณมณัส ทรัพย์เกรียงเดช, และ ประสงค์ เลหาพะพงษ์. (2568). ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 201- 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ความหมายของภาวะหมดไฟในการทำงาน

จากการศึกษาเรื่องภาวะหมดไฟในการทำงาน ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ภาวะหมดไฟ” ดังนี้
Freudenberger (1980) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการปฏิบัติงานที่จะต้องอาศัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการปฏิบัติงานจนหมดเรี่ยวแรงเพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งมั่นทุ่มเทแต่ไม่ประสบความสำเร็จตามคาดหวังจนเกิดอาการหมดกำลังใจ อ่อนล้า และทอดถอนใจในชีวิตในการทำงาน

Potter (1997) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการที่บุคคลมีแรงจูงใจในการทำงานลดลงและมีความรู้สึกท้อแท้ที่ยากจะขับเคลื่อนไปหมดโดยมีสัญญาณเตือนคือ รู้สึกคับข้องใจ อารมณ์พล่าน การถอนตัวออกจากสังคม การปฏิบัติงานต่ำ มีปัญหาสุขภาพ

ศรีสกุล เียบแหลมและเพ็ญภา แดงด้อมยุทธ์. (2563) ได้ให้ความหมายของภาวะหมดไฟในการทำงานเป็นภาวะที่บุคคลมีความรู้สึกท้อแท้ ท้อแท้เบื่อหน่าย อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย นอนไม่หลับ หงุดหงิดง่าย มองโลกในแง่ลบ รู้สึกว่าตนไร้ความสามารถ เริ่มมาทำงานสายบ่อยขึ้น ไม่มีความสุขในการทำงาน การบริหารจัดการเวลาแย่ลง ซึ่งจะมีพฤติกรรม และการแสดงออกที่ผิดปกติทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

สรุปภาวะหมดไฟในการทำงานคือ การตอบสนองเชิงลบทางด้านร่างกายอารมณ์และจิตใจ ที่เกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างงานกับบุคคลซึ่งส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ จิตใจ หมดกำลังใจ สูญเสียความเป็นตัวตน แรงจูงใจในการทำงานลดลงและมีความรู้สึกท้อแท้ที่ยากจะขับเคลื่อน ไม่มีความสุขในการทำงาน

องค์ประกอบอาการของภาวะหมดไฟในการทำงาน

Maslach and Jackson (1981) ได้แบ่งองค์ประกอบอาการภาวะหมดไฟในการทำงานไว้ดังนี้

1. ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Emotional Exhaustion) หมายถึง ความรู้สึกเหนื่อยหน่ายทางอารมณ์ เบื่อ เซ็ง หมดกำลังใจเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความเครียดในบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะของความเหนื่อยหน่ายในการทำงาน รู้สึกหมดพลังที่จะเผชิญกับการทำงานและการให้บริการต่อผู้รับบริการโดยมีสาเหตุจากการทำงานหนักและความขัดแย้งในที่ทำงาน

2. ความรู้สึกลดค่าความเป็นบุคคลในผู้อื่น (Depersonalization) การมีทัศนคติด้านลบต่อ

ผู้รับบริการหรืองาน (Cynicism) ไม่ใส่ใจและตอบสนองในลักษณะเฉยเมยหรือเย็นชากับผู้รับบริการและแยกตัวจากผู้อื่น ซึ่งอาจกลายเป็นการมองผู้รับบริการไม่เป็นมนุษย์ (Dehumanization) มักเกิดขึ้นในลักษณะตอบสนองต่อความอ่อนล้าทางอารมณ์ที่มากเกินไป

3. การลดความสำเร็จในบุคคล (Reduced Personal Accomplishment) การลดลงของความรู้สึกว่าตนมีความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน รู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถที่จะช่วยเหลือแก่ผู้รับบริการได้ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้และความรู้สึกไม่สามารถที่จะทำงานได้ตามความต้องการในหน้าที่ของตนซึ่ง

กระตุ้นให้เกิดขึ้นได้โดยการขาดการสนับสนุนในสังคม (Social support) และโอกาสของความก้าวหน้าในอาชีพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลการวิจัยและบทความวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานโดยสรุปปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Aydemir O, & Icelli I., 2013; นัยนา แสงทอง, 2555; ปทุมรัตน์ สกฤตพิมลรัตน์, 2556; ศรีณย์ ศรีคา, 2556; วลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; สลิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558; ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ, 2563; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

1) เพศ ในทางทฤษฎี ภาวะหมดไฟในการทำงานเกิดได้ทั้งเพศชาย และเพศหญิงผู้หญิงมักจะพบกับความอ่อนล้าทางอารมณ์มากกว่า ในขณะที่ผู้ชายมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกไร้ตัวตน และไร้ความรู้สึกในที่ทำงาน (Aydemir O, & Icelli I., 2013; ศรีณย์ ศรีคา, 2556; สลิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558)

2) อายุ ภาวะหมดไฟในการทำงานพบมากในกลุ่มคนอายุน้อย คำอธิบายหนึ่งก็คือคนที่อายุมากกว่ามีประสบการณ์การทำงานและวุฒิภาวะที่มากกว่า อีกคำอธิบายหนึ่งคือภาวะหมดไฟมักจะเกิดขึ้นในปีแรกของอาชีพการงาน ถ้าพนักงานมีปัญหาในการจัดการกับภาวะหมดไฟในช่วงนี้พวกเขาจะออกจากงาน หรือเปลี่ยนงาน ดังนั้นผู้ที่รับมือกับความเครียดจากงานได้ดี และผู้ที่จัดการกับภาวะหมดไฟในช่วงปีแรกๆ ของอาชีพการงานได้จะยังคงทำงานได้ดี และยังคงทำอาชีพนั้นๆ ได้ต่อไป (Aydemir O, & Icelli I., 2013; นัยนา แสงทอง, 2555; ปทุมรัตน์ สกฤตพิมลรัตน์, 2556; ศรีณย์ ศรีคา, 2556; สลิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564)

3) สถานภาพสมรส สถานภาพโสดเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน คนโสดมักจะเกิดภาวะหมดไฟได้มากกว่าคนที่แต่งงานแล้ว เหตุผลที่คนที่โสดแล้วเกิดภาวะหมดไฟในการทำงานได้น้อยกว่า เพราะว่าพวกเขามักจะแก่กว่า มีความมั่นคงมากกว่า และมีวุฒิภาวะทางจิตใจมากขึ้น มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคม และมีความสร้างสรรค์และปรับตัวได้มากขึ้นนอกจากนี้ การมีส่วนร่วมกับคู่สมรส และบุตรยังทำให้พวกเขามีประสบการณ์มากขึ้นในการจัดการกับปัญหาระหว่างบุคคล และความขัดแย้งทางอารมณ์ (Aydemir O, & Icelli I., 2013; นัยนา แสงทอง, 2555; ปทุมรัตน์ สกฤตพิมลรัตน์, 2556; ศรีณย์ ศรีคา, 2556; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564)

4) การศึกษา จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษายังสูงหรือได้รับการอบรม การเพิ่มทักษะในงานยังมีภาวะหมดไฟในการทำงานที่ต่ำ เนื่องจากการศึกษานั้นเป็นส่วนสำคัญในเพิ่มความนับถือตนเองของพนักงานและตอกย้ำความมั่นใจของพนักงานในด้านความมั่นคงในการจ้างงาน และคุณค่าของพวกเขามีต่อองค์กร ระดับการศึกษาต่ำเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับที่ทำให้เกิดภาวะหมดไฟในเพศหญิง (Aydemir O, &

Icelli I., 2013; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ, 2563; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564)

5) ประสบการณ์การทำงาน พบว่า บุคคลที่มีระยะเวลาของการทำงานที่นานจะสะสมความรู้และประสบการณ์การทำงานทำให้สามารถที่จะแก้ไขปัญหาและปรับตัวตอบสนองต่อปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีระยะเวลาการทำงานน้อย และมักจะมีภาวะหมดไฟในการทำงานช่วง 1-5 ปีแรกของการทำงาน (Aydemir O, & Icelli I., 2013; นัยนา แสงทอง, 2555; ปทุมรัตน์ สกุลพิมลรัตน์, 2556; ศรีณย์ ศรีคา, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ, 2563; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564)

6) ตำแหน่งงาน พบว่า บุคคลที่ต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้รับบริการโดยตรงมีโอกาสเกิดความเหนื่อยล้าในการทำงานมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้สัมผัสใกล้ชิดกับผู้รับบริการโดยตรง (ศรีณย์ ศรีคา, 2556; สสิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน

1) เบียดเบียนและสวัสดิการ ภาวะหมดไฟจะเกิดได้ง่ายในภาวะที่บุคคลได้ใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ เช่น เวลา เงิน หรือแรงงาน ไปกับงานแต่สิ่งที่ได้รับตอบแทนไม่เท่ากับสิ่งที่ตนเองคาดหวังทั้งในเรื่องรางวัลที่ควรได้รับ รวมถึงการได้รับการเลื่อนตำแหน่งงานให้สูงขึ้น (ศรีณย์ ศรีคา, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557)

2) ลักษณะงานที่รับผิดชอบ เป็นลักษณะงานที่ต้องเผชิญความกดดัน ความคับข้องใจจากการปฏิบัติงาน ต้องการตัดสินใจรีบด่วน สถานการณ์ในที่ทำงานที่ต้องสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็อันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัย ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานติดต่อกันเกินไป ลักษณะงานที่ขาดการใช้ทักษะหรือได้รับมอบหมายที่ไม่ตรงความสนใจหรือไม่ตรงความสามารถ สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานได้ (ปทุมรัตน์ สกุลพิมลรัตน์, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; สสิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558)

3) สภาพแวดล้อมของหน่วยงานด้านกายภาพ การทำงานในหน่วยงานที่มีคนพลุกพล่านเกินไป เสียงดัง แสงไฟสลัว อากาศถ่ายเทไม่สะดวก จะก่อให้เกิดผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมถึงการทำงานที่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ไม่เพียงพอ หรือขัดข้องไม่อยู่ในสภาพที่จะใช้งานได้ดีมีส่วนก่อให้เกิดความเครียด เช่นกัน (ปทุมรัตน์ สกุลพิมลรัตน์, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; สสิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558)

4) สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน มีความสำคัญต่อการเกิดอาการภาวะหมดไฟเป็นอย่างมากคือ ผู้ปฏิบัติงานต้องเผชิญความเครียด ความไม่พอใจจากการปฏิบัติงาน เนื่องจากลักษณะงานต้องติดต่อขอความร่วมมือจากบุคลากรต่าง ๆ มักเกิดความขัดแย้ง ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทางด้านการช่วยเหลือการทำงาน ต้องใช้ความรู้และทักษะส่วนบุคคลในการปฏิบัติงานต้องมีเป้าหมายสัมพันธภาพที่ดี ทำให้มีการประสานงานที่ดี มีความสามัคคี ทำงานเป็นทีมในทางกลับกันสัมพันธภาพเป็นไปทางลบ จะเป็น

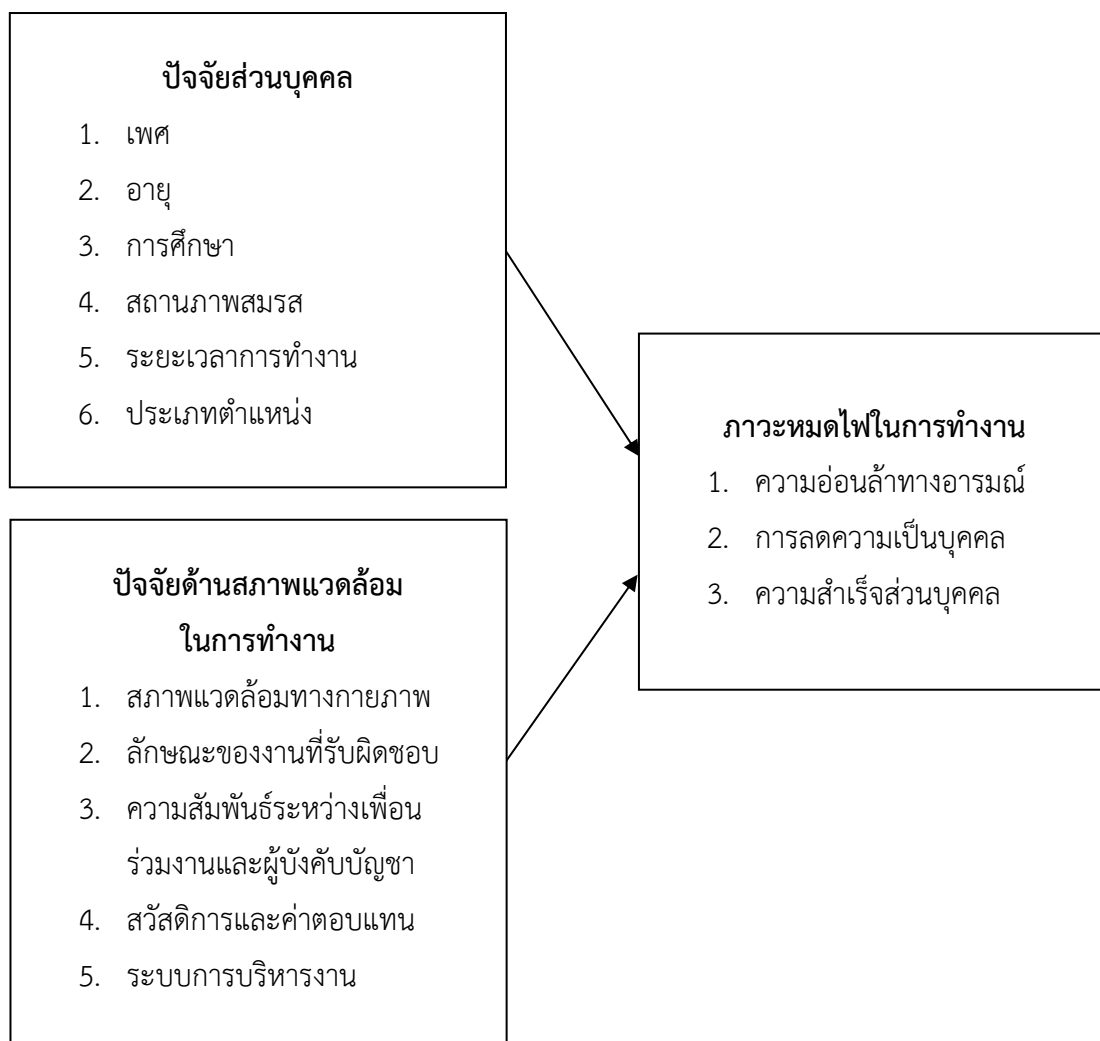

การเพิ่มความกดดันเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานเพิ่มขึ้นจึงเกิดภาวะหมดไฟในการทำงานได้ (ปทุมรัตน์ สกุลพิมลรัตน์, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; สสิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558)

5) ระบบบริหาร ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในหน่วยงานเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดภาวะหมดไฟได้ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดอาการภาวะหมดไฟคือขาดการสนับสนุนให้มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานได้ การไม่ให้อำนาจการตัดสินใจในการทำงานและนโยบายของหน่วยงานไม่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่อาการภาวะหมดไฟในการทำงานได้ (ปทุมรัตน์ สกุลพิมลรัตน์, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557)

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการภาวะหมดไฟในการทำงานโดยได้นำแนวคิดการประเมินภาวะหมดไฟในการทำงานของ Maslach et al. (1996) ประกอบด้วย ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ด้านการลดความเป็นบุคคล และด้านความสำเร็จส่วนบุคคล และปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาการทำงาน ประเภทตำแหน่ง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะของงานที่รับผิดชอบ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา สวัสดิการและค่าตอบแทน และระบบการบริหารงาน (Aydemir O, & Icelli I., 2013; นัยนา แสงทอง, 2555; ปทุมรัตน์ สกุลพิมลรัตน์, 2556; ศรัณย์ ศรีคา, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; สสิพรรณ นิลสงวนเดชะ, 2558; ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ, 2563; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564) ซึ่งสามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ประชากรในการวิจัย

ประชากรการศึกษาค้างนี้ คือ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 3 แห่ง เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์ เทศบาลตำบลวังทอง และ องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ จำนวน 241 คน โดยทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน และ ประเภทตำแหน่ง

Citation : Sapkriengdet, P., & Laohapong, P. (2025). Job Burnout among Personnel in Local Administrative Organizations in

Wang Somboon District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 201 - 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านลักษณะของงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน และด้านระบบการบริหารงาน ด้านละ 4 ข้อจำนวนรวม 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	=	1	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	=	2	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	=	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	=	4	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	=	5	คะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านภาวะหมดไฟในการทำงาน ประกอบด้วยคำถามด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ 9 ข้อ การลดค่าความเป็นบุคคล 5 ข้อ และด้านความสำเร็จส่วนบุคคล 8 ข้อ จำนวนรวม 22 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่เคยมีความรู้สึกเช่นนั้นเลย	=	0	คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนั้น ปีละ 1-2 ครั้ง	=	1	คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนั้น เดือนละ 1 ครั้ง	=	2	คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนั้น เดือนละ 2-3 ครั้ง	=	3	คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนั้น สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	=	4	คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนั้น สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	=	5	คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนั้น ทุกๆวัน	=	6	คะแนน

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งหากผลการคำนวณค่า IOC ในแต่ละข้อมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ โดยแบบสอบถามได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาไปทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งไม่ใช่บุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน 0.97 และ แบบสอบถามภาวะหมดไฟในการทำงาน 0.93

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและภาวะหมดไฟในการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยสำหรับเกณฑ์การกำหนดคะแนนระดับภาวะหมดไฟในแต่ละด้านตามแนวคิดของ Maslach et al. (1996) กำหนดไว้ดังนี้

ภาวะหมดไฟ	ความอ่อนล้าทางอารมณ์	การลดความเป็นบุคคล	ความสำเร็จส่วนบุคคล
ระดับต่ำ	0-16 คะแนน	0-6 คะแนน	39 คะแนนขึ้นไป
ระดับปานกลาง	17-26 คะแนน	7-12 คะแนน	32-38 คะแนน
ระดับสูง	27 คะแนนขึ้นไป	13 คะแนนขึ้นไป	0-31 คะแนน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ (χ^2) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ของ ฮิงเคิล (Hinkle D. E., 1998, p. 118) ในการแปลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานกับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรดังนี้

ค่าสหสัมพันธ์ .91 - 1.00	หมายถึง	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
ค่าสหสัมพันธ์ .71 - .90	หมายถึง	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
ค่าสหสัมพันธ์ .51 - .70	หมายถึง	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
ค่าสหสัมพันธ์ .31 - .50	หมายถึง	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
ค่าสหสัมพันธ์ .00 - .30	หมายถึง	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ($\mu = 10.33$, $\sigma = 10.49$) และ ด้านการลดความเป็นบุคคล ($\mu = 4.07$, $\sigma = 5.02$) อยู่ในระดับต่ำ ส่วน ด้านความสำเร็จส่วนบุคคล ($\mu = 24.21$, $\sigma = 14.41$) อยู่ในระดับสูง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายด้าน

ภาวะหมดไฟในการทำงาน	ระดับภาวะหมดไฟในการทำงาน (ร้อยละ)		
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
1. ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Min = 0, Max = 48, μ = 10.33, σ = 10.49)	180 (74.70)	38 (15.80)	23 (9.50)
2. การลดความเป็นบุคคล (Min = 0, Max = 29, μ = 4.07, σ = 5.02)	183 (75.90)	39 (16.20)	19 (7.90)
3. ความสำเร็จส่วนบุคคล (Min = 0, Max = 48, μ = 24.21, σ = 14.41)	54 (22.40)	29 (12.00)	158 (65.60)

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน ประเภทตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 2) และปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ในทางลบกับภาวะหมดไฟในการทำงาน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ (r = -.36) ด้านการลดความเป็นบุคคล (r = -.20) และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความสำเร็จส่วนบุคคล (r = .20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับภาวะหมดไฟในการทำงาน

ปัจจัยส่วนบุคคล		ภาวะหมดไฟในการทำงาน			χ^2	df	Sig.
		ไม่มี	มี	รวม			
เพศ	ชาย	99	11	110	0.05	1	0.83
	หญิง	119	12	131			
อายุ	20 - 28 ปี	42	5	47	0.16	2	0.92
	29 - 45 ปี	104	10	114			
	46 - 60 ปี	72	8	80			
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษา/ต่ำกว่า	82	4	86	4.98	3	0.17
	อนุปริญญา/เทียบเท่า	30	3	33			
	ปริญญาตรี	84	14	98			
	สูงกว่าปริญญาตรี	22	2	24			
สถานภาพสมรส	โสด	114	13	127	1.06	2	0.59
	สมรส	86	7	93			

Citation : ปณมนัส ทรัพย์เกรียงเดช, และ ประสงค์ เลหาพะพงษ์. (2568). ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 201- 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

ปัจจัยส่วนบุคคล	ภาวะหมดไฟในการทำงาน			χ^2	df	Sig.
	ไม่มี	มี	รวม			
หม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่	18	3	21			
ระยะเวลาการทำงาน				6.27 *	2	0.04
ไม่เกิน 5 ปี	101	17	121			
6 – 10 ปี	52	4	56			
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	62	2	64			
ประเภทตำแหน่งงาน				14.11*	5	0.02
บริหารท้องถิ่น/ อำนวยการท้องถิ่น	17	1	18			
วิชาการ	12	6	18			
ทั่วไป	16	0	16			
พนักงานครูท้องถิ่น	19	2	21			
พนักงานจ้าง ประเภท ทั่วไป	65	6	71			
พนักงานจ้าง ประเภท ตามภารกิจ	89	8	97			

* $p \leq .05$

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานกับภาวะหมดไฟในการทำงาน

ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ความอ่อนล้า ทางอารมณ์	การลดความเป็น บุคคล	ความสำเร็จ ส่วนบุคคล
1. ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	$r = -.18^{**}$	$r = -.16^{**}$	$r = .16^*$
2. ด้านลักษณะของงานที่รับผิดชอบ	$r = -.32^{**}$	$r = -.11$	$r = .15^*$
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา	$r = -.26^{**}$	$r = -.15^*$	$r = .16^*$
4. ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน	$r = -.37^{**}$	$r = -.18^{**}$	$r = .15^*$
5. ด้านระบบการบริหารงาน	$r = -.29^{**}$	$r = -.18^{**}$	$r = .16^*$
ภาพรวมปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน	$r = -.36^{**}$	$r = -.20^{**}$	$r = .20^{**}$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ อยู่ในระดับต่ำ ($\mu = 10.33$, $\sigma = 10.49$) โดยระดับภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 74.40) ด้านการลดความเป็นบุคคล อยู่ในระดับต่ำ ($\mu = 4.07$, $\sigma = 5.02$) โดยระดับภาวะหมดไฟในการทำงานด้านการลดความเป็นบุคคล ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 75.90) และด้านความสำเร็จส่วนบุคคล อยู่ในระดับสูง ($\mu = 24.21$, $\sigma = 14.41$) โดยระดับภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความสำเร็จส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 65.60) สอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพรัตน์ บำรุงพินิจาวาร (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความอ่อนล้าในระดับต่ำ ร้อยละ 65.1 มีภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความเย็นชาในระดับต่ำ ร้อยละ 42.5 มีภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความมีประสิทธิภาพในการทำงานระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 47.7 และสอดคล้องกับผลการศึกษาพันธุ์ชนก คงไทย (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burn out) ของข้าราชการกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y) กรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (ส่วนกลาง) ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burn out) ของข้าราชการกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y) อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.99 แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะหมดไฟในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของพนักงานบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจจัดจำหน่ายวัสดุก่อสร้างแห่งหนึ่ง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะลักษณะของการทำงานที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงานการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานราชการมีระบบการทำงานตามสายการบังคับบัญชา เน้นการทำงานรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่แต่ละส่วนงานและตำแหน่งงาน เช่น พนักงานจ้างทั่วไปและตามภารกิจไม่ได้ต้องเกี่ยวข้องกับงานภาคบริการที่ต้องพูดคุย สื่อสารและประสานงานกับประชาชนผู้รับบริการมากนักซึ่งแตกต่างจากหน่วยงานภาคเอกชนที่มุ่งเน้นงานบริการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการเป็นสำคัญ

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน และประเภทตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าบุคลากรที่มีระยะเวลาของการทำงานที่นานจะสะสมความรู้และประสบการณ์การทำงาน ทำให้สามารถที่จะแก้ไขปัญหาและปรับตัวตอบสนองต่อปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีระยะเวลาการทำงานน้อย และมักจะมีภาวะหมดไฟในการทำงานช่วง 1-5 ปีแรกของการทำงาน (Aydemir O, & Icelli I., 2013; นัยนา แสงทอง, 2555; ปทุมรัตน์ สกุลพิมพ์รัตน์, 2556; ศรีณย์ ศรีคา, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ, 2563; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564) และบุคลากรที่ต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้รับบริการโดยตรงมี

Citation : ปณมนัส ทรัพย์เกรียงเดช, และ ประสงค์ เลหาพะพงษ์. (2568). ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 201- 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

โอกาสเกิดความเหนื่อยล้าในการทำงานมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้สัมผัสใกล้ชิดกับผู้รับบริการโดยตรง (ศรัณย์ ศรีคา, 2556; สลิพรธน์ นิลสงวนเดชะ, 2558; สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์, 2564)

ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านลักษณะของงานที่รับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน และด้านระบบการบริหารงาน มีความสัมพันธ์ในทางลบกับภาวะหมดไฟในการทำงาน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ในระดับต่ำ ($r = -.36$) ด้านการลดความเป็นบุคคลในระดับต่ำมาก ($r = -.20$) กล่าวคือ สภาพแวดล้อมการทำงานทั้ง 5 ด้านดีขึ้น ระดับภาวะหมดไฟด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ด้านการลดความเป็นบุคคลจะลดลง เพราะสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานช่วยลดความเครียดและเพิ่มแรงสนับสนุนทางกายภาพ จิตใจ และสังคมให้กับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของพันธุ์ชนก คงไทย (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burn out) ของข้าราชการกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y) กรณีศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสำเร็จของการทำงานและด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงาน ในส่วนของปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงาน ด้านความเป็นธรรมในการให้รางวัลและความก้าวหน้าที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงาน ทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของหน่วยงานด้านกายภาพที่เอื้อต่อการทำงานและมีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพียงพอ ลักษณะงานที่รับผิดชอบจำนวนภาระงานที่เหมาะสม ลักษณะงานไม่ต้องเผชิญความไม่ก่อให้เกิดความเครียดและมีเวลาในการพักผ่อนที่เพียงพอ การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรในหน่วยงานมีการประสานงานที่ดี มีความสามัคคี ทำงานเป็นทีม การได้รับสวัสดิการและค่าตอบแทนนั้นหากได้รับอย่างเหมาะสม เพียงพอกับปริมาณงานที่ทำ และการที่องค์กรมีระบบการบริหารงานที่ดี นโยบายการทำงานที่ชัดเจน ความเป็นธรรมในการเจริญเติบโตตามสายงาน (ปทุมรัตน์ สกกุลพิมลรัตน์, 2556; ศรัณย์ ศรีคา, 2556; วัลลภ วิชาญเจริญสุข, 2557; สลิพรธน์ นิลสงวนเดชะ, 2558) ปัจจัยทั้ง 5 ด้านเหล่านี้หากบุคลากรเห็นว่าองค์กรมีในระดับที่ดีจะมีส่วนลดระดับภาวะหมดไฟในการทำงานได้หรือภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรอยู่ในระดับต่ำหรือไม่เลยก็เป็นได้

และปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้ง 5 ด้านดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับภาวะหมดไฟด้านความสำเร็จส่วนบุคคลในระดับต่ำมาก ($r = .20$) กล่าวคือ หากสภาพแวดล้อมการทำงานทั้ง 5 ด้านมีระดับดี ภาวะหมดไฟด้านความสำเร็จส่วนบุคคลก็จะสูงด้วยเช่นกัน หากพิจารณาแนวคิด ทฤษฎีปัจจัยทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับสูงควรมีส่วนช่วยลดภาวะหมดไฟในการทำงานในระดับที่ต่ำหรือลดลงแต่หากพิจารณาจากบริบทและวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นการจะประสบความสำเร็จส่วนบุคคลอาจมีปัจจัยอื่นที่นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าว การเมืองในองค์กร ระบบอุปถัมภ์ในสังคม ซึ่งต่อให้ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านลักษณะของงานที่รับผิดชอบ ด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน และด้านระบบการบริหารงาน ดีเพียงใดก็อาจไม่สามารถทำให้บุคลากรรู้สึกถึงการได้รับความสำเร็จส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความสำเร็จส่วนบุคคลมีภาวะหมดไฟในระดับสูง โดยเฉพาะในประเด็นการสามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบาย แผนงานและจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตในการทำงาน เช่น การอบรมเพิ่มศักยภาพการให้บริการและเสริมสร้างคุณภาพการให้บริการของบุคลากรในแต่ละส่วนงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขั้นตอนและตัวชี้วัดการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพของแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจนโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดทำขึ้นอย่างแท้จริงเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานของบุคลากรซึ่งจะช่วยลดภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านความสำเร็จส่วนบุคคล

1.2 จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน และประเภทตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงาน โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรที่ทำงานระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี และ กลุ่มที่ปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับผู้รับบริการโดยตรงบ่อยครั้ง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแนวทางดูแลและให้คำปรึกษาบุคลากรใหม่และปฏิบัติงานไม่เกิน 5 ปี โดยกำชับให้ผู้บังคับบัญชา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมเพื่อสนับสนุนบุคลากรใหม่ที่เข้ามาทำงาน เช่น การจัดประชุมระดมความคิดเห็นในการทำงานเพื่อบุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและแนวทางการทำงานของตนเองในการทำงานร่วมกับบุคลากรในองค์กร กิจกรรมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานและพัฒนาตนเองและองค์กรร่วมกัน เป็นต้น

1.3 จากผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในทางลบกับภาวะหมดไฟในการทำงาน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ด้านการลดความเป็นบุคคล และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความสำเร็จส่วนบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านลักษณะของงานที่รับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน และด้านระบบการบริหารงานที่อยู่ในระดับมากส่งผลให้ภาวะหมดไฟในการทำงานระดับต่ำ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานในทุกด้าน เช่น การจัดหาอุปกรณ์ให้ทันสมัยและเพียงพอ การสนับสนุนสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับเวลาและปริมาณงาน การปรับระบบการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเน้นการศึกษาภาวะหมดไฟในการทำงานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มที่พบภาวะหมดไฟในการทำงาน มีผลมาจากสาเหตุและปัจจัยอื่นหรือไม่ อย่างไร รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงนโยบายการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากร

2.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีบริบทพื้นที่เฉพาะ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมในพื้นที่ทั้งจังหวัด ระดับภูมิภาค เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบในแต่ละพื้นที่หรือตามรูปแบบและขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). *รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน*. สืบค้นจาก <http://www.thailocaladmin.go.th/index.jsp>
- ณัฐนันท์ ฤทธิ์สำเร็จ. (2563). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพรัตน์ บำรุงพนิชถาวร. (2564). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน* [วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต], มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทศบาลตำบลวังทอง. (2567). *สภาพและข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้นจาก http://www.wangthongcity.go.th/news.php?cat_id=7
- เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์. (2567). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้นจาก <https://www.wangsomboon.go.th>
- นัยนา แสงทอง. (2555). *ความเครียดและความเหนื่อยหน่ายในงานของพยาบาลวิชาชีพ* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปทุมรัตน์ สกฤตพิมลรัตน์. (2556). *ภาวะหมดไฟในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัท วีรับเบอร์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด* (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2562). *Burn-out syndrome: ภาวะหมดไฟในการทำงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). อมรินทร์เฮลท์.
- พันธุ์ชนก คงไทย. (2565). *ภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout) ของข้าราชการกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y): กรณีศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (ส่วนกลาง)* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Citation : Sapkriengdet, P., & Laohapong, P. (2025). Job Burnout among Personnel in Local Administrative Organizations in

Wang Somboon District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 201 - 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

- พิรุฬห์พร เพ็ญพิมพ์. (2563). ปัจจัยทุนจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อการหมดไฟในการทำงานของข้าราชการรุ่นใหม่ในสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภ วิชาญเจริญสุข. (2557). ภาวะหมดไฟในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้แทนยาบริษัทข้ามชาติ [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและการจัดการด้านสุขภาพ], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัณย์ ศรีคา. (2556). ภาวะเหนื่อยล้าในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของแพทย์ประจำบ้าน โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและการจัดการด้านสุขภาพ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสกุล เียบแหลม, และ เพ็ญภา แดงด้อมยุทธ์. (2563). ภาวะหมดไฟในการทำงาน. *วารสารแพทยสารทหารอากาศ*, 66(2), 44–52.
- สโรชาพัชร เตชโรจนกัญจน์. (2564). ภาวะหมดไฟในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของพนักงานบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจจัดจำหน่ายวัสดุก่อสร้างแห่งหนึ่ง [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สสิพรรณ นิลสงวนเดชะ. (2558). ภาวะเหนื่อยหน่ายในการทำงานและกลวิธีในการเผชิญปัญหาของพนักงานองค์การเภสัชกรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต], จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567). อัตรากำลังข้าราชการพลเรือนสามัญจำนวนที่สูญเสีย พ.ศ. 2566. สืบค้นจาก https://catalog.ocsc.go.th/dataset/dataset_34_02/resource/d55b4727-6b9e-4d05-9c20-96366f2b0738
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่. (2567). ข้อมูลพื้นฐานตำบล. สืบค้นจาก <https://wangmaisakaeo.go.th/public/list/data/index/menu/1144>
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่. (2567). ข้อมูลบุคลากร. สืบค้นจาก <https://wangmaisakaeo.go.th/public/list/data/index/menu/1178>
- Aydemir, O., & Icelli, I. (2013). Burnout: Risk factors. In S. Bährer-Kohler (Ed.), *Burnout for experts: Prevention in the context of living and working* (pp. xx–xx). Springer.
- Freudenberger, H. J., & Richelson, G. (1980). *Burnout: The high cost of high achievement*. Doubleday.
- Hinkle, D. E. (1998). *Applied statistics for the behavioral sciences* (4th ed.). Houghton Mifflin.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99–113.
- Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1996). *Maslach burnout inventory manual* (3rd ed.). CPP.
- Potter, B. A. (1997). *Preventing job burnout*. Crisp Publications.

Citation : ปณมนัส ทรัพย์เกรียงเดช, และ ประสงค์ เลหาพะพงษ์. (2568). ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 201- 218.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด

The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching Profession Program by Reflective Coaching

ธีรภัทร โคตรบรรเทา^{1*}

Teerapat Khotbuntao^{1*}

^{1*}หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ; Graduate Diploma in Teaching, Faculty of Education, Northeastern University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : teerapat.kho@neu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290238

Received : July 6, 2025; Revised : December 16, 2025; Accepted : December 16, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาวิชาชีพครู หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน และกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน ด้วยวิธีจับสลากเลือก รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยโดยทำการศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (Quasi-Experimental: Pretest-Posttest Control Group) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 2) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\mu=4.62, \sigma=0.56$) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนดำเนินการชี้แนะสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.42, \sigma=0.65$) และหลังกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพผลงานการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นจาก $\mu=3.42$ เป็น $\mu=4.62$ หรือ ($\Delta=1.20$)

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

2) ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.76, \sigma=0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\mu=4.80, \sigma=0.45$) ด้านบรรยากาศในการเรียน ($\mu=4.76, \sigma=0.53$) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu=4.72, \sigma=0.62$)

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนา, สมรรถนะวิชาชีพครู, การชี้แนะสะท้อนคิด

Abstract

This research aimed 1) to develop classroom research competency of students in teaching profession program by reflective coaching and 2) to study the satisfaction of students in teaching profession program towards the development of classroom research competency by reflective coaching. The target group consisted of students in Graduate Diploma Program in Teaching Profession, with total number of 15 students obtained by purposive sampling. by drawing lots to select the One-Group Posttest-Only Design. The research instruments included 1) assessment form on classroom research competency of students in teaching profession program by reflective coaching and IOC to 0.60 to 1.00 and reliability for the entire version equal to 0.84 and 2) satisfaction assessment form of students in teaching profession program. The statistics used in the research comprised frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results were found that:

1) The quality of classroom research competency of co-researchers through reflective coaching process, in overall, was rated at the highest level ($\mu=4.62, \sigma=0.56$) When comparing before reflective coaching process, it was rated at a moderate level ($\mu=3.42, \sigma=0.65$) and after reflective coaching process, it was found that an average score of co-researchers in the experimental group according to classroom research competency assessment was at the highest level, for 15 students or 100%. An average score of co-researchers according to the assessment of classroom research work quality through reflective coaching process was found that it increased by $\mu=3.42$ to $\mu=4.62$ or ($\Delta=1.20$)

2) The satisfaction of students in teaching profession program towards classroom research competency through reflective coaching, in overall, was rated at the highest level ($\mu=4.76, \sigma=0.53$). When considering each aspect, the average values ordering from highest to

the lowest were as follows: the aspect of benefits received ($\mu=4.80, \sigma=0.45$), learning atmosphere ($\mu= 4.76, \sigma=0.53$), and learning management ($\mu=4.72, \sigma=0.62$).

Keywords : Development, Teaching Professional Competency, Reflective Coaching

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันเป็นโลกแห่งยุคข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคของโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง การศึกษาจึงเป็นปัจจัย ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคคล การจัดการศึกษาจะต้องสามารถพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถใช้เหตุผลในการคิดแก้ปัญหา ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมนุษย์จำต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้มนุษย์ยังจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากผู้อื่น และมีลักษณะที่ทำให้ผู้คนยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ตลอดจนหยิบยื่นโอกาสในการเรียนรู้ให้คนสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิตดังกล่าวจำเป็นต้องปลูกฝังและต้องพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ โดยอาศัยความจริงเชิงตรรกะ (Logical) หรือความจริงเชิงประจักษ์ (Empirical) รวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการของศาสตร์สาขาต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับว่าจะทำให้ได้ความจริง เพื่อตอบปัญหาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีระบบและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553) ดังนั้นเพื่อให้มนุษย์ทุกคนเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหา และเพื่อสร้างสิ่งใหม่จึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้นั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้วิจัย เป็นวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการสร้างความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เป็นกระบวนการการวิจัยปฏิบัติการที่มุ่งแก้ปัญหาพัฒนาที่เป็นปัญหาที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นครั้ง ๆ ไป เป็นการวิจัยปัญหาของเด็กในชั้นเรียนของตนเองเพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาการเรียนการสอนเฉพาะชั้น ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้กระบวนการวิจัยในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดและเชื่อมั่นว่าการวิจัยจะเป็นตัวจักร ที่สำคัญที่ช่วยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเช่นเดียวกันกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาทั่วโลกโดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเยาวชนเพื่อพัฒนาให้เป็นกำลังคนของประเทศ โดยอาศัยแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน จึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครู ที่ต้องจัดทำควบคู่กับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ต้องใช้การบูรณาการความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการคิดค้นวิธีสอน ผลิตรายหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ผสานกับแนวคิดพื้นฐานของการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นทักษะ

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

<https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290238>

ที่ครูต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาสมรรถนะครูมืออาชีพในยุคของการปฏิรูปการเรียนรู้ (ยุทธนา ปฐมวรชาติ, 2562)

การชี้แนะสะท้อนคิด (Reflective Coaching) หมายถึง กระบวนการคิดไตร่ตรองทวนสอบ เป็นการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติและมีสมาธิ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้เราได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตน โดยผ่านกระบวนการพูดหรือเขียน การสะท้อนคิดจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครู เป็นวิธีที่จะช่วยให้ ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ รวมทั้งมีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมในการ ปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่างๆ ได้ โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้เรียน เพราะการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิด ไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนากระบวนการคิด แต่ยังช่วยพัฒนา ทักษะทางปัญญาของผู้เรียนด้วย ขั้นตอนของการสะท้อนคิด Gibbs ได้เสนอไว้ ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การบรรยายที่เกิดจากความรู้สึกลึกซึ้งที่กำลังเผชิญกับสถานการณ์นั้น ๆ 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยการสะท้อนการคิดจากการสังเกต ความรู้สึก และการรับรู้ 3) การประเมินวิเคราะห์ประสบการณ์ร่วมกันว่าเป็นไปในทางดีหรือไม่ดี 4) ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์โดยภาพรวม 5) สรุปแนวคิดและวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยใช้เหตุผลประกอบ 6) การวางแผนเพื่อนำไปใช้การสะท้อนคิดเกิดจากตัวผู้เรียนเองที่รับรู้ข้อมูล ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แล้วจึงนำสถานการณ์นั้นมาคิด วิเคราะห์จนเกิดเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (จารุกิตต์ สายสิงห์, 2568)

จากการสำรวจปัญหาและความต้องการ เกี่ยวกับการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถสรุปปัญหาของนักศึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครู 2 ข้อ คือ 1) นักศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน และ 2) นักศึกษาไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ นักศึกษาวิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู ได้พัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทั้งนี้ ถ้านักศึกษาวิชาชีพครู ไม่ได้รับการฝึกอบรม เสนอแนะช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความไม่มั่นใจที่จะ ดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาไม่ทราบว่าจะปรึกษาใครส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้รู้สึกว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยุ่งยาก และเป็นการเพิ่มภาระให้กับตนเอง จึงไม่อยากทำวิจัยในชั้นเรียน จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้การวิจัยในชั้นเรียน ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาหรือคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการศึกษาและกำหนดวิธีการดำเนินการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครู ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ที่เป็นระบบครบวงจร โดยมีการติดตามช่วยเหลือแนะนำ หลังการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแต่ละครั้งโดยการดำเนินการครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการสะท้อนคิดโดยใช้เครื่องมือสะท้อนคิดที่หลากหลายเพื่อปรับปรุงการดำเนินการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และทำการประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครู ด้าน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนและด้านความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น การวิจัยครั้งนี้นอกจากจะเป็นการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครู ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนและสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพแล้วยังจะทำให้ได้นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อต่อยอดให้เป็นประโยชน์ในการเข้าสู่วิชาชีพครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรมอย่างละเอียด (literature review) นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครู

ความหมายของสมรรถนะ

คำว่า สมรรถนะ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Competency มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ McClelland (1975) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผล การปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้สมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของตน มาประยุกต์ใช้ในงานหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน การแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

ความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูหรือสมรรถนะครูนั้นมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ สุรียรัตน์ อาริรักษ์สกุล ก้องโลก (2561) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ มีทักษะ มีคุณลักษณะของครูที่ดี มีความสามารถในการจัดการเรียนการ

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

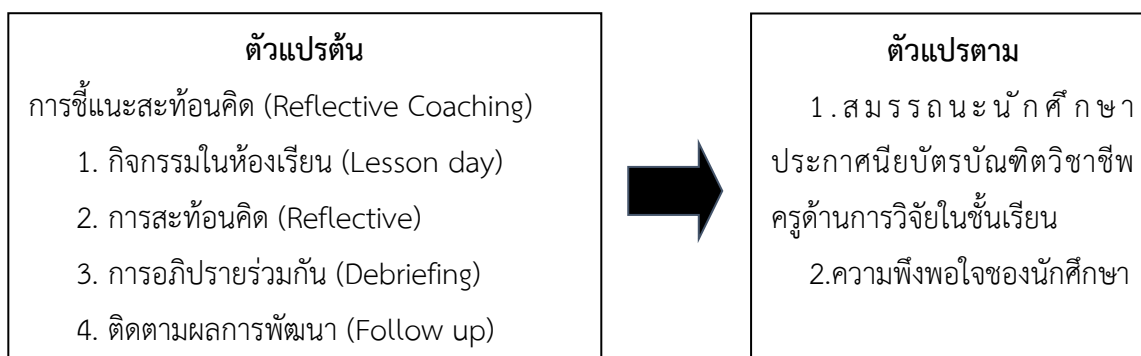
<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

สอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมทุกระดับ

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หมายถึง คุณลักษณะของครู ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ จนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือลักษณะเฉพาะภายในตัวของบุคคลที่ส่งผลให้สามารถ ปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลงานมีความโดดเด่น เกิดผลงานสูงสุดจนบรรลุ ตามเป้าหมายที่วางไว้

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะ สะท้อนคิด สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งกลุ่มอาสาสมัครออกเป็นสอง กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน และกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน โดยจับสลากเลือกกลุ่มควบคุมและ กลุ่มทดลอง

2. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยที่ศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (Quasi-Experimental: Pretest-Posttest Control Group) เป็นแบบแผนการทดลอง (กัญจนา ลินทร์นศิริกุล, 2550) ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยที่ศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (Quasi-Experimental: Pretest-Posttest Control Group)

กลุ่มให้สิ่งทดลอง ทดสอบหลัง

A : ทดลอง (15 คน) X O2

B : ควบคุม (15 คน) - O3

เมื่อ A หมายถึง กลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน ได้รับการชี้แนะสะท้อนคิด 4 ชั้น แล้วประเมินผลหลังการชี้แนะสะท้อนคิดด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

B หมายถึง กลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน ได้รับการบรรยายในชั้นเรียนตามปกติ แล้วประเมินผลหลังการบรรยายในชั้นเรียนด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

X หมายถึง กระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด

O2, O3 หมายถึง การประเมินผลหลังการชี้แนะสะท้อนคิดด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู

4. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด โดยสร้างแบบประเมินฯ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 13 ข้อคำถาม และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวิจัยโดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553) ผลของค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 และตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84

2) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยศึกษาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวิจัยผลของค่าดัชนีความสอดคล้องพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามจากแบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553) ซึ่งได้ผลคุณภาพของเครื่องมือที่ทดลองใช้ของแบบสอบถามโดยผลการวิเคราะห์ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าตั้งแต่ 0.6-1.0

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

5. การวัดผลและการวิเคราะห์ผลการวิจัย (Outcome Measurement / Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการจัดการเรียนการสอนตามปกติ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยตั้งกรอบการชี้แนะสะท้อนคิดมาวิเคราะห์ดี ความ และนำมาสรุปผลในรูปของความเรียง และอธิบายความในการแปลผลการวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการชี้แนะสะท้อนคิด ข้อมูลจากแบบประเมินผลการชี้แนะสะท้อนคิดและข้อมูลจากแบบประเมินผลความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และร้อยละ (Percentage) และนำกลับมาเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยและร้อยละเพื่อแปลผล

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด สามารถสรุปได้ดังตารางที่

ตารางที่ 1 สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิดประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (N=15)

ข้อ	รายการประเมิน สมรรถนะ	ผู้ร่วมวิจัยกลุ่มทดลอง (N=15)															$\bar{X}$	S.D.	ระดับ คุณภาพ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15			
1	ชื่อเรื่องที่วิจัย	4.67	4.67	5.00	4.67	5.00	5.00	4.67	5.00	5.00	4.67	5.00	4.67	4.67	5.00	4.67	4.82	0.68	ดีมาก
2	ภูมิหลัง/ความเป็นมา ของ ปัญหา	5.00	4.67	5.00	4.67	4.67	4.56	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	5.00	4.67	5.00	4.67	4.75	0.87	ดีมาก
3	การกำหนดขอบเขตของ การวิจัย	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	4.67	4.33	4.67	4.62	0.34	ดีมาก
4	นิยามศัพท์เฉพาะ	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.53	0.40	ดีมาก
5	เอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	4.33	4.67	4.67	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.56	0.55	ดีมาก
6	วิธีการดำเนินการวิจัย	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.53	0.76	ดีมาก
7	นวัตกรรมที่ใช้ในการ แก้ปัญหา	4.67	4.67	5.00	4.67	5.00	4.67	4.67	4.67	5.00	4.67	4.67	4.67	5.00	5.00	4.67	4.78	0.65	ดีมาก
8	การสร้างและการหา คุณภาพของเครื่องมือ	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.53	0.34	ดีมาก
9	การวิเคราะห์ข้อมูล	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.67	4.58	0.40	ดีมาก
10	ผลการวิจัย	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.33	4.56	4.33	4.67	4.33	4.51	0.55	ดีมาก

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and**Innovation*, 9(3), 219 - 224. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน สมรรถนะ	ผู้ร่วมวิจัยกลุ่มทดลอง (N=15)															μ	σ	ระดับ คุณภาพ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15			
11	การสรุปผลการวิจัย	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.67	4.33	4.55	0.76	ดีมาก
12	การอภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ	4.67	4.67	4.33	5.00	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	5.00	4.67	4.67	4.67	5.00	4.67	0.65	ดีมาก
13	การอ้างอิง	4.67	5.00	4.67	4.67	4.67	5.00	4.67	4.67	4.67	5.00	5.00	4.67	4.67	5.00	4.67	4.78	0.34	ดีมาก
14	ภาคผนวก	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.67	4.67	4.33	4.53	0.40	ดีมาก
15	สำนวนภาษาข้อความที่ใช้	4.67	4.67	5.00	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	5.00	4.67	4.67	4.67	4.33	4.65	0.55	ดีมาก
16	รูปแบบการจัดพิมพ์	4.67	4.67	4.33	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.33	4.67	4.33	4.67	4.67	4.67	4.33	4.53	0.76	ดีมาก
เฉลี่ยรวม		4.67	4.69	4.54	4.67	4.67	4.51	4.63	4.56	4.54	4.67	4.60	4.64	4.67	4.65	4.58	4.62	0.56	ดีมาก
ระดับคุณภาพ		ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดีมาก		
		มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก			

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\mu=4.62, \sigma=0.56$) และเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างก่อนดำเนินการชี้แนะสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.42, \sigma=0.65$) และหลังกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพผลงานการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นจาก $\mu=3.42$ เป็น $\mu=4.62$ หรือ ($\Delta=1.20$)

Citation : ชีรภัทร โคตรบรรเทา. (2568). การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 219- 224.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด

ลำดับ	ข้อความ	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
1.	การจัดกิจกรรมการชี้แนะสะท้อนคิด			
1.1	กิจกรรมปฐมนิเทศการชี้แนะสะท้อนคิด	4.6	0.38	มากที่สุด
1	ความชัดเจนของกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ	4.6	0.79	มากที่สุด
2	มีประโยชน์ต่อการวิชาชีพครู	4.8	0.45	มากที่สุด
1.2	กิจกรรมการบรรยาย			
3	กำหนดการบรรยายมีความชัดเจน	4.6	0.89	มากที่สุด
4	ออกแบบองค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาได้	4.8	0.45	มากที่สุด
5	นำองค์ประกอบของแนวทางการสอนสู่การจัดทำโครงร่างฯ ได้ครบถ้วน	4.8	0.65	มากที่สุด
1.3	กิจกรรมบรรยายสู่การปฏิบัติการเขียนโครงร่างฯ			
6	การนำเข้าสู่บทเรียนมีความชัดเจน	4.8	0.45	มากที่สุด
7	มีทักษะพื้นฐานความรู้ครบถ้วน	4.8	0.45	มากที่สุด
1.4	การนำการฝึกปฏิบัติ			
	การทำให้ผู้เรียนนำเสนอโครงร่างงานวิจัย	4.7	0.62	มากที่สุด
	การประเมินโครงร่างงานวิจัยมีความเด่นชัด	4.8	0.44	มากที่สุด
1.5	กิจกรรม Workshop สรุปผล			
รวม		4.76	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.76, \sigma=0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\mu=4.8, \sigma=0.45$) ด้านบรรยากาศในการเรียน ($\mu= 4.76, \sigma=0.53$) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu=4.72, \sigma=0.62$)

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด ผู้วิจัยนำเสนออภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1) สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\mu=4.62, \sigma=0.56$) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนดำเนินการชี้แนะสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.42, \sigma=0.65$) และหลังกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพผลงานการวิจัยในชั้นเรียนของ นักศึกษาวิชาชีพครู โดยผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นจาก $\mu=3.42$ เป็น $\mu=4.62$ หรือ ($\Delta=1.20$) ซึ่งเป็นผลมาจากการนำเอากระบวนการชี้แนะสะท้อนคิดมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้บุคคลเกิดการ เรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะเกิดจากการ รับรู้ ความคาดหวัง ความรู้สึกตนเอง เกี่ยวกับประสบการณ์ แล้วมีการวางแผน หาแนวทางแก้ไขในอนาคต โดยผ่านกระบวนการพูดหรือเขียน การสะท้อนคิดจึงเป็น ทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครู เป็นวิธีที่จะช่วยให้ ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ รวมทั้งมีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมในการ ปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่างๆ ได้ โดยเฉพาะครูผู้สอน จะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้เรียน เพราะการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิด ไม่เพียงแต่เป็นการ พัฒนากระบวนการคิด แต่ยังช่วยพัฒนา ทักษะทางปัญญาของผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับศิริพรรณ ศรีธำพล (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครุวิทยาาสตร์ ด้วยกระบวนการ สะท้อนคิดผ่านวิดีโอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ วิทยาาสตร์ของ นักศึกษาครุวิทยาาสตร์ จำนวน 27 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการ เรียนรู้วิทยาาสตร์ในภาค ปลาย ปีการศึกษา 2562 โดยการศึกษาในเชิงลึกและติดตาม การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา กับ นักศึกษาครุวิทยาาสตร์จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยคือแบบประเมินสมรรถนะด้านการจัดการ เรียนรู้วิทยาาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษา แบบบันทึกการสะท้อนคิดผ่านวิดีโอ แบบ สัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง และเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยร่วมกับสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้นักศึกษาครุมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ จัดการเรียนรู้อย่างดี ภายหลังการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับดี ในองค์ประกอบความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิทยาาสตร์ ด้านการออกแบบ แผนการจัดการ เรียนรู้และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้อย่างดี สมรรถนะในระดับปานกลาง คือ ด้านเป้าหมายการจัดการ เรียนรู้วิทยาาสตร์และในระดับพอใช้คือ การวัดผลและประเมินผลการ เรียนรู้วิทยาาสตร์

2) ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะ สะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.76, \sigma=0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\mu=4.8, \sigma=0.45$) ด้านบรรยากาศในการเรียน ($\mu=4.76, \sigma=0.53$) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu=4.72, \sigma=0.62$) ทั้งนี้การสะท้อนคิดจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครู เป็นวิธีที่จะช่วยให้ ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้สอดคล้องกับ สุทธิพร แท่นทอง, โอนทัย พลเยี่ยมเพชรแสง, อมานัต จันทรวโรจน์ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดออร์ฟ ร่วมกับการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการจัดการตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดออร์ฟร่วมกับการ เรียนรู้แบบสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูและเพื่อศึกษา ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบรายงานความสามารถในการจัดการตนเองสำหรับนักศึกษา ทั้งนี้คณะผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้ พัฒนาการเรียนรู้ขึ้น นำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 62 คนเป็นเวลา 20 ชั่วโมง โดยทำการวัดความสามารถด้านการจัดการ ตนเองของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดออร์ฟและการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเอง ประกอบด้วย 1) หลักการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่ หลักการเรียนรู้ภายนอกเชื่อมโยงภายใน หลักการเรียนรู้ร่วมกัน และหลักการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ตนเอง 2) จุดมุ่งหมายของกระบวนการจัดการเรียนรู้คือ เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันตนเอง ความตระหนักในการอยู่ร่วมกัน การควบคุมตนเอง และการปรองปรองหรือพัฒนาดตนเอง 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบ่งเป็นขั้นสำรวจ ขั้นสร้างผลงานและขั้นจัดแสดง 4) การวัดประเมินผลใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง 2. ความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูหลังเรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ($\mu=4.22, S.D.=1.33$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\mu=3.75, S.D.=1.09$) มีความก้าวหน้าเฉลี่ยร้อยละ 9.40 แต่ต่ำกว่าระดับพึงพอใจที่กำหนดไว้ร้อยละ 25

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังต่อไปนี้

สมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของผู้ร่วมวิจัย ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด มีการพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างก่อนดำเนินการชี้แนะสะท้อนคิด และหลังกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด โดยกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครูที่ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิดมีสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น มีความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด ดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านบรรยากาศในการเรียนและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการชี้แนะสะท้อนคิด ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาวอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพครูด้านการวิจัย รวมถึงการอบรมเพิ่มความรู้ด้านการวิจัย ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพครู อีกทางหนึ่งด้วย

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายและได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของบุคลากรวิชาชีพครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบของสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู ผ่านกระบวนการชี้แนะสะท้อนคิด ที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในทุกมิติ

2.2 ควรศึกษาผลของการบูรณาการสมรรถนะด้านการวิจัยวิชาชีพครูการทบทวนวรรณกรรม และการอ้างอิงในรายวิชาต่าง ๆ ตลอดหลักสูตรการศึกษา เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาทั้งหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง (References)

- ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2563, 7 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 137(ตอนพิเศษ 109ง), 10-14.
- จารุกิตติ์ สายสิงห์. (2568). การพัฒนาบอร์ดชีพสมองกลฝังตัวเพื่อการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 5(1), 373-382.
- วีรวิชัย เลิศรัตน์อำรุงกุล. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานตามกรอบแนวคิด TPACK เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 14(4), 246-260.
- ยุทธนา ปฐมวรชาติ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: แนวคิดปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานสำคัญสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. *บทความวิชาการ*, 5(5), 11-18.
- ศิริพรรณ ศรีทาสผล. (2566). การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ด้วยกระบวนการสะท้อนคิดผ่านวีดิทัศน์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17(1), 127-139.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ประสานการพิมพ์.

Citation : ธีรภัทร โคตรบรรเทา. (2568). การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด. *วารสาร*

การบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 219- 224. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290168>

- สุทธิพร แท่นทอง, โอนทัย พลเยี่ยมเพชรแสง, และ อมานัต จันทรวีโรจน์. (2565). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดออร์พร่วมกับการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 28-43.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3)*. สกศ.
- สุริรัตน์ อาริรักษ์สกุลก้องโลก. (2562). *ศักยภาพ สมรรถภาพครูและจิตวิญญาณความเป็นครู*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- McClelland, D. C. (1975). *Power: The inner experience* (Vol. 95, pp. 427-429). Irvington Publishers.

Citation : Khotbuntao, T. (2025). The Development of Classroom Research Competency of Students in Teaching

Profession Program by Reflective Coaching. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 219 - 224.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290238>

การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี

Developing a Creative Tourism Route to Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province

สมลักษณ์ บุญณรงค์^{1*}, การุณย์ อินทवास², วงเดือน จันทร์พงษ์³, และ มณีรัตน์ สุขเกษม⁴

Somluk Bunnarong^{1*}, Karoon Intavas², Wongduan Janpong³, and Maneerat Sukkasem⁴

¹⁻³ คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี;
Faculty of Industrial Technology and Management, King Mongkut's University of Technology North
Bangkok, Prachinburi Campus, Thailand

⁴ คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี;
Faculty of Business Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North
Bangkok, Prachinburi Campus, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : Somluk.B@fitm.kmutnb.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290167

Received : June 4, 2025; Revised : December 8, 2025; Accepted : December 16, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี โดยอาศัยศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การแปรรูปสมุนไพร การตีมีด การผลิตอังกะลุง และวิถีเกษตรอินทรีย์ กระบวนการวิจัยใช้กรอบ Participatory Action Research (PAR) เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุและสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการออกแบบกิจกรรม ตั้งแต่การสำรวจทุนวัฒนธรรม การพัฒนารูปแบบกิจกรรม ไปจนถึงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การดำเนินงานวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ขั้นตอนแรกเป็นการรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและทุนวัฒนธรรมของชุมชนเนินหอม ซึ่งพบว่าพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวได้หลากหลาย ขั้นตอนที่สองเป็นกระบวนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจ โดยมีการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ การทำทองม้วนสมุนไพร น้ำหอมไม้กฤษณา สบู่สมุนไพร ขนมห่อไม้ สมุนไพรลูกประคบ และการเพาะเห็ด กิจกรรมเหล่านี้ถูกนำมาจัดโครงสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “เรียนรู้วิถี สุขดี ที่เนินหอม” ซึ่งผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในฐานะวิทยากร ผู้นำกิจกรรม และผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นตอนที่สามเป็นการประเมินศักยภาพของ

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

ชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 45 คน ผลการประเมินพบว่า ศักยภาพโดยรวมของชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.66) โดยกิจกรรมถูกออกแบบมาจากพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.42) และการมีบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญา ปราชญ์ ศิลปิน เป็นผู้เล่าเนื้อหาของกิจกรรม ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.74)

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการบูรณาการทุนวัฒนธรรมกับแนวคิดพัฒนาพลังช่วยส่งเสริมสุขภาพะทั้งกายและใจของผู้สูงอายุ มีส่วนช่วยลดภาวะพึ่งพิง เสริมรายได้ และสร้างคุณค่าเชิงสังคมผ่านความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเชิงคุณค่า งานวิจัยนี้เสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนและผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ชนบทอื่น ตลอดจนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมสูงวัยและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในระดับพื้นที่

คำสำคัญ (Keywords) : การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, พหุพลัง, การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ, ชุมชนนีนหอม, ปราจีนบุรี

Abstract

This study aimed to develop creative tourism routes and activities that promote active ageing among older adults in Noen Hom community, Prachinburi Province. The research was grounded in the community's natural resources, ways of life, and rich cultural capital, which include herbal processing, traditional knife forging, angklung craftsmanship, and organic agricultural practices. A Participatory Action Research (PAR) framework was employed to ensure that older adults and community members were actively involved throughout the entire design process from the identification of cultural capital and the co-creation of activity prototypes to the assessment of the community's capacity to implement creative tourism.

The research methods comprised three major components. First, cultural and tourism-related resources were systematically documented and categorized, revealing that the community possesses diverse knowledge systems and learning sites with strong potential for tourism development. Second, creative tourism activities were collaboratively designed with older adults, local leaders, and community enterprises. Six activities aligned with local capabilities were selected: herbal crispy-roll making, agarwood perfume production, herbal soap crafting, bamboo-shoot dessert making, herbal compress preparation, and mushroom cultivation. These activities were integrated into a structured creative tourism route titled

Citation : สมลักษณ์ บุญรงค์, กาญจน์ อินทวาส, วเดือน จันทร์พงษ์, และ มณีนรัตน์ สุขเกษม. (2568). การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพหุพลังของผู้สูงอายุในชุมชนนีนหอม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

“Learning and Living Well in Noen Hom,” in which older adults played central roles as facilitators, cultural interpreters, and experiential-learning leaders. The third component involved assessing the community’s potential using feedback from 45 volunteer tourists. The findings indicated that the overall potential of the community was rated at a high level ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.66). The highest-rated dimension was the design of activities derived from local cultural capital ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.72), followed by older adults’ participation in tourism activity management ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.42) and the involvement of local masters, cultural practitioners, and artisans as storytellers and interpreters ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.74).

The results demonstrate that integrating cultural capital with the principles of active ageing enhances the physical and psychological well-being of older adults, reduces dependency, generates supplementary income, and creates social value through pride in local wisdom. In terms of contribution, this research proposes a community-driven model of creative tourism development that positions older adults as active contributors rather than passive recipients. The model provides a practical framework for rural communities seeking to establish culturally grounded creative tourism and serves as a mechanism for strengthening local economies and promoting a healthy, sustainable ageing society.

Keywords : Creative Tourism, Active Aging, Elderly Participation, Noen Hom Community, Prachinburi

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และแรงงาน โดยเฉพาะการขาดแคลนแรงงานวัยทำงาน การขาดรายได้ของผู้สูงอายุที่อยู่นอกระบบบำนาญ บำนาญ และปัญหาด้านสุขภาพที่เพิ่มภาระต่อรัฐ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) สอดคล้องกับรายงานขององค์การสหประชาชาติที่ระบุว่าในปี พ.ศ. 2573 ประชากรสูงวัยทั่วโลกจะมีมากกว่า 1 พันล้านคน (United Nations, 2019) สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความจำเป็นที่ภาคการท่องเที่ยวต้องปรับตัว เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยในด้านความปลอดภัย การเข้าถึง และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย (UNWTO & UNDP, 2017) การส่งเสริม “พหุพลัง” ผ่านบทบาทของผู้สูงอายุในฐานะเจ้าบ้านวัฒนธรรมและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และสร้างมูลค่าให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ชุมชนเนินหอม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือของจังหวัดปราจีนบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลนาหินลาด อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา มีความสวยงามด้วยทิวทัศน์

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

ชนบท ประชากรมีอาชีพหลักด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรม วิถีชีวิตยังผูกพันกับวัดและธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านภูมิปัญญา สมุนไพร วิถีเกษตร และวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้เส้นทางเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มีศักยภาพเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค (จิตติกา คุ่มเรือน และคณะ, 2564; ศิริวุฒิ วรรณทอง, 2563) ชุมชนเนินหอม แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านนาปรือ และองค์การบริหารส่วนตำบลเนินหอม ในด้านประชากรมีจำนวน 7,752 คน 3,237 ครัวเรือน มีผู้สูงอายุจำนวน 1,668 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.51 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดปราจีนบุรี (ร้อยละ 19.7) และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (ร้อยละ 20.8) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) จากข้อมูลด้านประชากรแสดงให้เห็นถึงปัญหาสัดส่วนวัยแรงงานที่ลดลง และสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในภาวะเปราะบาง ทั้งในมิติสุขภาพ รายได้ และบทบาทในสังคม โดยที่ผ่านมาแม้จะมีความพยายามในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดการจัดการเชิงระบบ โดยเฉพาะการออกแบบ “เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ที่คำนึงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางทั้งในมิติของผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยว งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่ดีควรเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย โดยยึดแนวคิด “การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และความยั่งยืน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นประสบการณ์กับชุมชน การลงมือทำจริง และการใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นฐาน (พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และวารภรณ์ ปัญญาดี, 2561) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มณีรัตน์ สุขเกษม และคณะ (2563) ที่ระบุว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของชุมชนเนินหอม คือ ขาดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชน ขาดการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการและข้อจำกัดด้านร่างกายของผู้สูงวัย รวมถึงขาดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (ทิชากร เกษรบัว และเปรมสิริ สุขปรีเปรม, 2566)

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนเนินหอม โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างพลพลังของผู้สูงวัยอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การใช้ทุนวัฒนธรรม และกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อสำรวจและจัดทำเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Citation : สมลักษณ์ บุญณรงค์, การ์ณย์ อินทวาส, วรเดือน จันทร์พงษ์, และ มณีรัตน์ สุขเกษม. (2568). การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพลพลังของผู้สูงวัยในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

2. เพื่อประเมินศักยภาพชุมชนเนินหอมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (2554) และ Richards (2021) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นแนวคิดที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับชุมชน โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต มาแปลงเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างคุณค่าและรายได้แก่ชุมชน ทั้งนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ แต่ยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์ เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพตนเองในบริบทของพื้นที่นั้น วรชิตา บุญญาณเมธาพร และคณะ (2567) ได้เสริมว่า กิจกรรมที่นิยมในแนวทางนี้ อาทิ การทำอาหารพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นเมือง หรือการมีส่วนร่วมในประเพณีท้องถิ่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม สร้างประสบการณ์แท้จริง (Authentic Experience) ให้แก่นักท่องเที่ยว เสรี วงษ์มณฑา (2564) และ นารีภรณ์ ศรีจรีต และคณะ (2567) กล่าวสนับสนุนว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าบ้านและผู้ให้บริการ หากต้องการประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาศักยภาพของชุมชนในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความหลากหลายของกิจกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในการพัฒนา “รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ที่ผสานภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่รองรับกลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มเฉพาะให้สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างปลอดภัยและเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมชุมชน ทั้งยังสามารถต่อยอดเป็นกรอบการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการกิจกรรม เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชน

แนวคิดการจัดการทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

สมพร ฐรี และคณะ (2567) อธิบายว่า ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) หมายถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สั่งสมในชุมชน ทั้งความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิต ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นฐานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืนโดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ ทุนวัฒนธรรมมีองค์ประกอบหลากหลาย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดง ความเชื่อและพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ พรรณชลัท สุริโยธิน และคณะ (2567) อธิบายเรื่องการจัดการทุนวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น แต่ยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเชิงวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประภาพร บุญปลอด และคณะ (2567) เสริม

ว่าปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของกระบวนการนี้ ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาคนในชุมชน ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการจัดการที่มีธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในการออกแบบระบบบริหารจัดการทุน วัฒนธรรมให้เป็นกลไกหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นการนำภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณี และทรัพยากรเชิงสัญลักษณ์ของชุมชนมาแปลงเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดและเจ้าของเนื้อหา ขณะที่ภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนโครงสร้างและมาตรฐาน การจัดการ นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ชุมชนสามารถยกระดับทุนวัฒนธรรมสู่ผลิตภัณฑ์และบริการ ท่องเที่ยว พร้อมต่อยอดสู่ความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

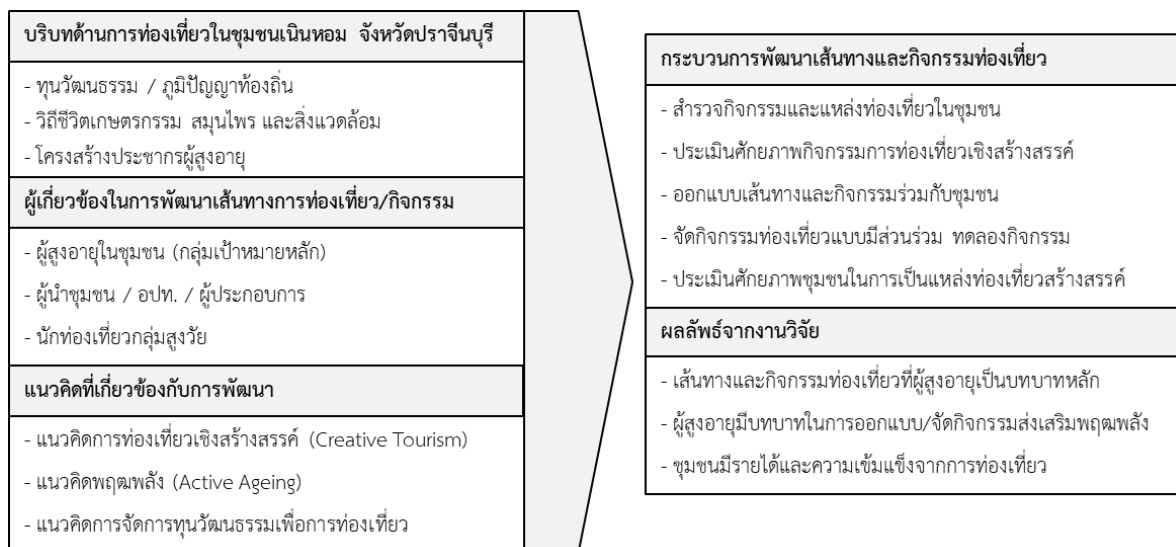
แนวคิดพัฒนาพลังกับการขับเคลื่อนสังคมผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2002) อธิบายว่า แนวคิด "พัฒนาพลัง" หรือ Active Ageing เป็น กระบวนการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดี มีบทบาทในสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ทั้ง ด้านสุขภาพ ความมั่นคง และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการเตรียมความพร้อมของสังคมต่อการ เปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ขวัญชนก ทองเดช และคณะ (2564) ได้เสนอองค์ประกอบของ พัฒนาพลังในบริบทของประเทศไทยไว้ 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญา การมีส่วนร่วม และ ความมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ WHO การส่งเสริมให้ผู้สูงวัยมีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเป็นเจ้าบ้าน วิทยากร ถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือผู้ดำเนินกิจกรรม จะช่วยยกระดับพลังชีวิต สร้าง รายได้ และเสริมความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น จักรวาล สุขไมตรี และคณะ (2565) ชี้ว่า พัฒนาพลังจะเกิดขึ้นอย่าง ยั่งยืนเมื่อผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชน มีโอกาสในการแสดงบทบาท และดำรงชีวิตใน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ตามที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการเชื่อมโยงแนวคิดพัฒนาพลังเข้ากับการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ และสร้างระบบเศรษฐกิจ ฐานรากที่ยั่งยืนในระดับชุมชน

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่เปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา เจ้าบ้าน หรือผู้ร่วมผลิตประสบการณ์ท่องเที่ยว ช่วยเสริมสุขภาพทั้งกาย ใจ และสังคมของผู้สูงวัยควบคู่ไปกับการสร้างรายได้แก่ชุมชน การจัด สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน การสร้างเครือข่ายสนับสนุน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะทำให้พัฒนาพลัง เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน และสามารถต่อยอดเป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและ เสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่การวางกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ (1) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จำนวน 20 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน 10 คน กลุ่มหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น 5 คน และกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ 5 คน และ (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร จำนวน 45 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเดียวกัน เพื่อใช้ประเมินศักยภาพของชุมชนเนินหอมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

มีเครื่องมือดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อระบุตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวและต้นทุนวัฒนธรรมของชุมชน 2) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) คัดเลือกกิจกรรมและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว 3) แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อประเมินศักยภาพชุมชนเนินหอมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

1. การรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและทุนวัฒนธรรมของชุมชนเนินหอม ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน (2) กลุ่มหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น และ (3) กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้กิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนา

2. การระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลังการคัดเลือกกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันออกแบบและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีความเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

3. การทดสอบกิจกรรมและการประเมินศักยภาพของชุมชน ผู้วิจัยรับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวตามเส้นทางที่ออกแบบไว้ โดยให้กลุ่มผู้สูงอายุและคนในชุมชนมีบทบาทเป็นผู้นำกิจกรรม หลังจากเสร็จสิ้นทดลองกิจกรรมมีการประเมินผลและข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้พร้อมสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวจริงในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงลึกจากการสนทนากลุ่มและระดมความคิดเห็น ขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการแปลความหมาย เพื่ออธิบายแนวโน้มและลักษณะการกระจายของข้อมูล

ผลการวิจัย (Research Results)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนเนินหอม

1. แหล่งท่องเที่ยวและทุนวัฒนธรรมชุมชนเนินหอม

จากการสนทนากลุ่มและการระดมความคิดเห็น มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ประมาณ 10 แห่ง ภาพรวมพบว่า ชุมชนเนินหอมมีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีทิวทัศน์ชนบทเกษตรกรรมและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ มีวัฒนธรรมเฉพาะตน เช่น การแปรรูปสมุนไพร การประกอบอาหารพื้นบ้าน รวมถึงการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่สามารถพัฒนาเป็นเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวและสภาพทั่วไปของชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวและการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม

จากการระดมความคิดเห็นร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน สามารถระบุกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนและผู้สูงอายุได้จำนวน 10 กิจกรรม โดยกิจกรรมเหล่านี้เน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ การแปรรูปสมุนไพร การแปรรูปหน่อไม้ และการทำน้ำหอมไม้กฤษณา ผลจากการประเมินศักยภาพร่วมกันในชุมชน พบว่า กิจกรรมมีความสอดคล้องกับทุนวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะการแปรรูปสมุนไพรและหน่อไม้ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญและสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม มีกิจกรรมบางประเภทที่มีความน่าสนใจ แต่ต้องใช้ระยะเวลาเรียนรู้ค่อนข้างนานและอาจมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยระหว่างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว จึงได้มีการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนจำนวน 6 กิจกรรม ประกอบด้วย การทำทองม้วนสมุนไพร น้ำหอมไม้กฤษณา สบู่สมุนไพร ขนมห่อไม้ สมุนไพรลูกประคบ และการเพาะเห็ด ดังแสดงในตารางที่ 1 เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ และเศรษฐกิจชุมชน

ตารางที่ 1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนเนินหอมและการประเมินศักยภาพกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ผลการคัดเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยว
กิจกรรมที่ 1 การทำทองม้วนสมุนไพร นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำทองม้วนสมุนไพร โดยเริ่มตั้งแต่การผสมแป้ง การนวดขนม ทดลองชิม และซื้อสินค้ากลับ	กิจกรรมมีความเหมาะสมในเชิงการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ขั้นตอนไม่ซับซ้อน การสาธิตและการให้ทดลองชิมยังสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่น่าจดจำ

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

กิจกรรมที่ 2 ทำน้ำหอมไม้กฤษณา นักท่องเที่ยวสามารถทดลองปลูก เรียนรู้การนำน้ำมันมาผลิตเป็นน้ำหอม และซื้อสินค้ากลับ ตารางที่ 1 (ต่อ)	กิจกรรมมีความเหมาะสมในเชิงการเรียนรู้และส่งเสริมการอนุรักษ์พืชสมุนไพร เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองปลูกและเรียนรู้การนำน้ำมันมาใช้ผลิตน้ำหอม
กิจกรรมการท่องเที่ยว	ผลการคัดเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยว
กิจกรรมที่ 3 การทำสมุนไพร นักท่องเที่ยวสามารถทดลองนำสมุนไพรจากชุมชน เช่น อัญชัน ฟักทะลายโจร ขมิ้น มาผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นสบู่ และนำไปเป็นของที่ระลึกหรือซื้อเป็นของฝาก	กิจกรรมมีความเหมาะสมในเชิงการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองแปรรูปสมุนไพรจากชุมชนเป็นสบู่ เจลล้างมือ ซึ่งเป็นสินค้าสุขภาพและของฝากยอดนิยม
กิจกรรมที่ 4 การทำขนมหม้อไม้และแปรรูปหม้อไม้ หม้อไม้เป็นพืชเศรษฐกิจประจำจังหวัดปราจีนบุรี นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การแปรรูปเป็นอาหารหลากหลายรูปแบบทั้งอาหารคาวและหวาน	กิจกรรมมีความเหมาะสมในเชิงการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กระบวนการแปรรูปหม้อไม้เป็นอาหารคาวหวาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี
กิจกรรมที่ 5 การทำสมุนไพรลูกประคบ ชุมชนเนินหอมมีจุดเด่นเรื่องการแปรรูปสมุนไพร โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำลูกประคบ ยาต้มสมุนไพร ยาหม่อง	กิจกรรมมีความเหมาะสมในเชิงการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกปฏิบัติจริงตั้งแต่การเตรียมสมุนไพรจนถึงการทำลูกประคบ ยาต้มสมุนไพร และยาหม่อง
กิจกรรมที่ 6 การทำดอกไม้ประดิษฐ์ นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา และใช้เป็นของที่ระลึก	กิจกรรมมีความน่าสนใจและสร้างความเพลิดเพลินให้นักท่องเที่ยว แต่ใช้เวลาดำเนินงานค่อนข้างนาน กิจกรรมนี้จึงเหมาะสมในฐานะเป็นการซื้อของที่ระลึก
กิจกรรมที่ 7 การเพาะเห็ด นักท่องเที่ยวสามารถทำก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน ทดลองกระบวนการเก็บเกี่ยว รวมถึงการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น เห็ดทอดกรอบและขนมเห็ด	กิจกรรมมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การทำก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน ทดลองเก็บและแปรรูปเป็นอาหารหลากหลายรูปแบบ
กิจกรรมที่ 8 การตีมีดโบราณ เป็นศิลปะการทำมีดแบบพื้นบ้าน ที่มีความคงทนมากกว่ามีดทั่วไป นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์จริงผ่านกระบวนการผลิตมีด	กิจกรรมมีความน่าสนใจและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ไม่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวลงมือทำจริงเนื่องจากกระบวนการมีความอันตราย กิจกรรมนี้จึงเหมาะสำหรับการซื้อมีดเป็นของฝากและชมสาธิตเท่านั้น
กิจกรรมที่ 9 การประดิษฐ์อังกะลุง กิจกรรมการประดิษฐ์อังกะลุงในชุมชนเนินหอม เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำอังกะลุงแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นศิลปะสืบทอดจากบรรพบุรุษ	กิจกรรมมีความน่าสนใจและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่กระบวนการทำต้องใช้เวลาและอาจไม่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเวลาจำกัด กิจกรรมนี้จึงเหมาะสำหรับการซื้ออังกะลุงสำเร็จรูปเป็นของฝาก

การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Citation : สมลักษณ์ บุญรงค์, การ์ณย์ อินทวาส, วรเดือน จันทร์พงษ์, และ มณีนรัตน์ สุขเกษม. (2568). การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพหุผลของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและ

นวัตกรรมการท้องถิ่น, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

การพัฒนาเส้นทางและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ใช้การระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 23 คน รูปแบบกิจกรรมใช้การมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนเล่นเกมจำลองเป็นนักท่องเที่ยว (Participatory Play-Based Method) ขั้นตอนทำกิจกรรม ใช้แผนที่ขนาดใหญ่ที่ระบุตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นแบ่งกลุ่มชุมชนให้มีขนาดเล็กประมาณ 10-15 คน กำหนดโจทย์ให้ชุมชนเล่นเกมจำลองเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมระบุลงในแผนที่ หลังจากนั้นตัวแทนกลุ่มร่วมกันนำเสนอและอภิปรายผล แสดงในภาพที่ 3 ผลการจัดกิจกรรมนำไปสู่การกำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายใต้ชื่อ “เรียนรู้วิถี สุขดี ที่เนินหอม” เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบ 1 วัน จุดเด่นของเส้นทาง คือ เน้นทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน มีจุดเริ่มต้นที่ วัดเนินหอม จากนั้นนักท่องเที่ยวจะนั่งรถพ่วงข้างท้องถิ่นไปทำกิจกรรมตามฐานที่กำหนดไว้ 6 กิจกรรม เช่น การแปรรูปสมุนไพร การทำทองม้วน การทำลูกปัดและสบู่สมุนไพร การทำน้ำหอมจากไม้กฤษณา รวมถึงการรับประทานอาหารเชฟชุมชนฝีมือคุณยาย และการแสดงของกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถจับจ่ายซื้อสินค้าท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ แผนที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 3 กิจกรรมการระดมความคิดเพื่อพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

ภาพที่ 4 แผนที่เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี

ผลการประเมินศักยภาพชุมชนเนินหอมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยและชุมชนได้ทดสอบการท่องเที่ยวในสถานการณ์จริง ในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2567 โดยรับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาผ่านระบบออนไลน์ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 45 คน จากนั้นได้ทำการกิจกรรมร่วมกับชุมชนตามเส้นทางที่ได้วางแผนไว้ หลังจากจัดกิจกรรมแล้วเสร็จได้ให้นักท่องเที่ยวทำแบบประเมินศักยภาพของชุมชนเนินหอมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินในภาพรวม พบว่า ชุมชนเนินหอมมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างสรรค์ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.66) โดยมีกิจกรรมถูกออกแบบมาจากพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.42) และ มีปราชญ์ ศิลปิน เป็นผู้ที่เล่าเนื้อหาของกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุดคือ สถานที่จัดกิจกรรมมีการออกแบบไว้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.65) และ ความพร้อมในการสื่อสารกิจกรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดบางประการที่ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวในอนาคตมีความสมบูรณ์และตอบสนองต่อความคาดหวังของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น

Citation : สมลักษณ์ บุญณรงค์, การ์ณย์ อินทวาส, วรเดือน จันทร์พงษ์, และ มณีนรัตน์ สุขเกษม. (2568). การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

ตารางที่ 2 การประเมินศักยภาพชุมชนนีนหอมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ปัจจัยในการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ความหมาย
(1) กิจกรรมถูกออกแบบมาจากพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.52	0.72	มากที่สุด
(2) มีปราชญ์ ศิลปิน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องของกิจกรรม	4.35	0.74	มากที่สุด
(3) เป็นการเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์จริง ได้ร่วมทำจริง	4.11	0.65	มาก
(4) สร้างการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์	4.12	0.45	มาก
(5) ออกแบบโดยใช้ประสาทสัมผัสและสนุกสนาน	4.32	0.78	มากที่สุด
(6) สถานที่จัดกิจกรรมมีการออกแบบไว้อย่างเหมาะสม	3.75	0.65	มาก
(7) สถานที่และกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์	4.17	0.54	มากที่สุด
(8) เปิดโอกาสให้พัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานของตัวเอง	4.18	0.74	มาก
(9) กิจกรรมมีศักยภาพในการสร้างแบรนด์ให้แตกต่าง	4.10	0.87	มาก
(10) ความพร้อมในการสื่อสารกิจกรรม	3.97	0.66	มาก
(11) ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม	4.35	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.18	0.66	มาก

กลุ่มตัวอย่างระบุข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงการให้บริการจำแนกออกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6As (Cooper et al., 2008) ได้ดังนี้ (1) ด้านเส้นทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเสนอปัญหาการขาดแคลนป้ายสัญลักษณ์ แต่โดยรวมเส้นทางชมทัศนียภาพมีความสวยงาม มีต้นไม้ร่มรื่น (2) ด้านสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยว มีสิ่งดึงดูดเป็นทัศนียภาพที่สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์แต่ยังขาดการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจ (3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย และสามารถปรับเปลี่ยนได้หลายรูปแบบตามฤดูกาล การจัดเส้นทางท่องเที่ยวควรต้องคำนึงถึงระยะเวลา อาจส่งผลต่อความเหนื่อยล้าของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเสนอให้ลดทอนกิจกรรมให้สั้นลงและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เลือกกิจกรรมเองในกระบวนการสมัคร รวมถึงอาจมีกิจกรรมผ่อนคลาย ได้แก่ นวด หรือใช้สมุนไพรในการรักษาตัวเพื่อสร้างทางเลือกให้มากขึ้น (4) ด้านการจัดการ ถนนและแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ควรระวังเรื่องปัญหาอุบัติเหตุทางถนน (5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรเพิ่มห้องน้ำสาธารณะที่ออกแบบตามแนวคิดอารยสถาปัตย์กรรม มีทางลาด รวบรวมที่ได้มาตรฐาน ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีที่นั่งและมีน้ำดื่มไว้บริการ (6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อมก้าวไปสู่ชุมชนท่องเที่ยว

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การส่งเสริมพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม ดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็น “ผู้นำกิจกรรมร่วมกับชุมชน” ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าชุมชนเนินหอมมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีกิจกรรมที่ตอบโจทย์ทั้งความสนใจของนักท่องเที่ยวและความสามารถของผู้สูงอายุ เช่น การทำสมุนไพรและการแปรรูปอาหารพื้นบ้าน แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดการจัดการทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และแนวคิดพลัง ซึ่งเน้นการสร้างบทบาทผู้สูงอายุและชุมชน เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมอันจะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอมในชื่อ “เรียนรู้วิถี สุขดี ที่เนินหอม” ได้สะท้อนแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ (2565) วรรณวีร์ บุญคุ้ม และคณะ (2566) พัชรศศิ ศรีพิพัฒน์พรกุล และจุฑามาศ พิรพัชระ (2567) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวจะเกิดการเรียนรู้ขั้นสูงเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมจริง ทั้งจากการลงมือทำรวมถึงการประมวลผลประสบการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สร้างความภาคภูมิใจและรายได้ให้กับชุมชน การดำเนินงานต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นการวางแผน สำรวจศักยภาพ ทดสอบกิจกรรม ไปจนถึงการบริหารจัดการและการประเมินผลกิจกรรม จากผลการประเมินศักยภาพชุมชนในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวสร้างสรรค์ มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวอาสาจำนวน 45 คน พบว่า ชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ($x = 4.18$, $S.D. = 0.66$) มีข้อเสนอที่ควรปรับปรุง ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรเพิ่มห้องน้ำสาธารณะ มีทางลาด รวบรวมที่ได้มาตรฐาน คำนึงการเข้าถึงของผู้สูงอายุ การติดตั้งป้ายแนะนำที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุขเกษม และคณะ (2563) ที่ชี้ว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีจุดเด่นด้านการใช้สมุนไพรและการแพทย์แผนไทย ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพได้ ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึงของทุกคน ทักษะ ท้องถิ่น และคณะ (2563) ยังชี้ว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องประกอบด้วยความพร้อมของสถานที่ ความสะดวกในการเข้าถึง และความร่วมมือของชุมชนในระดับการวางแผนและการบริหารจัดการ

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

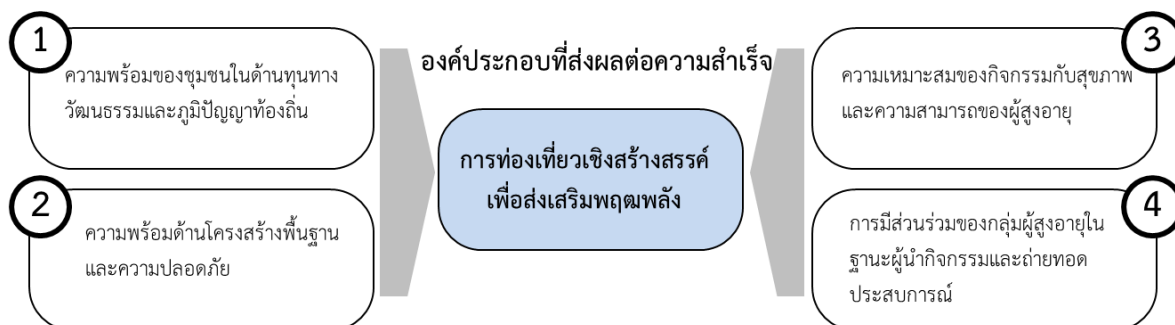
จากงานวิจัยครั้งนี้สามารถถอดองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) ความพร้อมของชุมชนในด้านทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ความเหมาะสมของกิจกรรมกับสุขภาพและความสามารถของผู้สูงอายุ 3) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัย และ 4) การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุในฐานะผู้นำกิจกรรมและถ่ายทอดประสบการณ์ ดังแสดงในภาพที่ 5 ประโยชน์จากงานวิจัยยังช่วยส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ ชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างความเชื่อมั่นใน

Citation : สมลักษณ์ บุญรงค์, การ์ตูน อินทวาส, วเดือน จันทร์พงษ์, และ มณีรัตน์ สุขเกษม. (2568). การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

ศักยภาพของตนเอง สร้างความมั่นคงทางรายได้ และเพิ่มคุณค่าในมิติทางจิตใจของผู้สูงอายุ ข้อค้นพบเหล่านี้ไม่เพียงแต่ขยายขอบเขตแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไปสู่กลุ่มผู้สูงอายุ หากยังสามารถเป็นแนวทางปฏิบัติในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะชุมชนคล้ายคลึงกันได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างศักยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจของผู้สูงอายุในสังคมสูงวัยที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในอนาคต

ภาพที่ 5 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนที่มีความสนใจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างบทบาทของผู้สูงอายุในการเป็นเจ้าบ้านวัฒนธรรม การยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกด้านพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งควรศึกษากลไกการจัดการและรูปแบบความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความครอบคลุมและยั่งยืนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- ขวัญชนก ทองเดช, ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์, และ สุริพร อนุศาสนนันท์. (2564). การพัฒนาตัวชี้วัดพัฒนาพลังของผู้สูงอายุไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 9(1), 83–86.
- จักรวาล สุขไมตรี, บารมีบุญ แสงจันทร์, สันหนัฐ จักรภัทรวงค์, และ ชุมพล รอดแจ่ม. (2565). พหุพลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), 156–166.
- จิตกา คุ่มเรือน, ชมพูนุช จิตติถาวร, ผกามาศ ชัยรัตน์, และ สันติธร ภูริภักดี. (2564). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2), 189–198.
- ทัชชญา ทรงอิทธิสุข, และ ณัฐนุช จันทวิมล. (2563). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย*, 15(29), 29–43.
- ทิชากร เกษรบัว, และ เปรมสิริ สุขปรีเปรม. (2566). การประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 11(1), 59–66.
- นารีภรณ์ ศรีจิริต, ขวสิทธิ์ ณ ถลาง, เสรี วงษ์มณฑา, และ ชุชนะ เตชคณา. (2567). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดพัทลุง. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 7(2), 58–74.
- ประภาพร บุญปลอด, นวรัตน์ นิธิชัยนันต์, เกศศิริ นวลไยสวรรค์, ระเปียบ วุฒิปิยพงศ์, และ สุริยฉาย สุคันธรัตน์. (2567). ศักยภาพทุนทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนฐานทรัพยากรท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(3), 205–220.
- พัชรศศิ ศรีพิพัฒน์พรกุล, และ จุฑามาศ ไพร์พัชระ. (2567). เส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนภูเก็จีน. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 6(1), 179–193.
- พรรณชลัท สุริโยธิน, พันธุมดี เกตะวันดี, และ รัชดา โชติพานิช. (2567). การต่อยอดและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านเส้นทางต้นไม้ประวัติศาสตร์ในเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 17(1), 72–90.
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, และ วราภรณ์ ปัญญาวดี. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 8(1), 79–104.
- มณีนรัตน์ สุขเกษม, เกศศิริ เจริญวิศาล, และ สันติธร ภูริภักดี. (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ของเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2), 86–102.

Citation : สมลักษณ์ บุญณรงค์, การ์ณย์ อินทวาส, วงเดือน จันทร์พงษ์, และ มณีนรัตน์ สุขเกษม. (2568). การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของผู้สูงอายุในชุมชนเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

- วรรณวีร์ บุญคุ้ม, พงนา บุญคุ้ม, และ อีรัช รำแพนเพชร. (2566). เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์ตามรอยพ่อหลวงในจังหวัดเพชรบุรี. *Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)*, 43(6), 119–131.
- วรรณิดา บุญญาณเมธาพร, อารีฟ คามิซัน, พุชิตาน, และ ยูโซนี่ จานิน. (2567). มุมมองของนักท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และคุณลักษณะที่สำคัญ. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 64(1), 96–115.
- ศิริวุฒิ วรรณทอง. (2563). การเตรียมความพร้อมของเมืองปราจีนบุรีในการเข้าสู่ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC). *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 17(2), 65–80.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, และคณะ. (2554). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism 21 Thailand)*. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- สมพร ธีร์, รัตนฤทธิ จันทรังสี, สุรพันธ์ จันทนะสุต, พัฒนา ฉินนะโสโต, ธรรมรัตน์ บุญสุข, และ ฐานิญา รัชวิกรณ์. (2567). การสร้างคุณค่าทุนวัฒนธรรมผ่านจินตภาพทุ่งหลวงรังสิต. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 16(2), 317–344.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *รายงานประชากรผู้สูงอายุ พ.ศ. 2565*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. <https://www.nso.go.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *รายงานประชากรของตำบลเนินหอม พ.ศ. 2567*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. <https://stat.bora.dopa.go.th>
- เสรี วงษ์มณฑา. (2564). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: นวัตกรรมที่เคลื่อนไหวของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. *วารสารศิลปศาสตร์ (วังนางเลิง) มทร.พระนคร*, 1(1), 1–24.
- วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์. (2565). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานภูมิปัญญาช่างศิลป์จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(3), 443–456.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2008). *Tourism: Principles and practice* (4th ed.). Pearson Education.
- Richards, G. (2021). An impact self-assessment tool for creative tourism with insights from its application to the CREATOUR project. In G. Richards & N. Duxbury (Eds.), *Creative tourism: A global conversation* (pp. 215–230). <https://www.researchgate.net/publication/355660457>
- United Nations. (2019). *World population ageing 2019: Highlights*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division. <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications>

Citation : Bunnarong, S., Intavas, K., Janpong, W., & Sukkasem, M. (2025). Developing a Creative Tourism Route to

Promote Elderly Empowerment in Noen Hom Community, Prachinburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 225 - 236. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290167>

UNWTO & UNDP. (2017). *Tourism and the sustainable development goals: Journey to 2030*. World Tourism Organization. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284419401>
World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. WHO.

การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดนครราชสีมา

The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province

ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์^{1*}, และ คธาวิธ พลโคตร²

Piyanan Songsoontorawut^{1*}, and Katawut Ponkhot²

¹⁻² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science

Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : piyanan.s@nrnu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290006

Received : May 30, 2025; Revised : December 9, 2025; Accepted : December 16, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน 3) พัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบเจาะจงจำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และประชาชนที่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนที่เป็นตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน รวม 15 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและทำการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณการเก็บข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากประชาชนในพื้นที่ รวม 361 คน ใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์อภิปรายผล ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า รูปแบบการไกล่เกลี่ยในพื้นที่มีกระบวนการ คือ ก่อนการไกล่เกลี่ยที่มีการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ความขัดแย้ง ระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยมีการกำหนดประเด็นและร่วมประชุมหาข้อตกลง และการติดตามผลภายหลังการไกล่เกลี่ย และในประเด็นระดับการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.87) มากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}$ 4.24, S.D. = 0.86) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.65) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.75) 2) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน พบว่า ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.68) มากที่สุด รองลงมา ด้านคู่ความและคู่กรณี ($\bar{X}$ =

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

4.29, S.D. = 0.83) และด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.82) 3) รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน พบว่า ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมด้านการสร้างคน การจัดการโครงสร้างในรูปแบบเครือข่ายชุมชน สร้างการยอมรับของคนในชุมชน ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีระบบการติดตามประเมินผล และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนารูปแบบ, การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) study the dispute resolution mediation model and the level of public participation in the mediation process; 2) study factors leading to community participation in community dispute resolution; and 3) develop a mediation model that incorporates community participation. A mixed-method, qualitative, and quantitative research approach was employed. Qualitative data were collected purposively from two groups of 15 individuals: officials responsible for the mediation center and residents who had completed training in community mediation, one representative from each village. Semi-structured interviews were conducted and content analysis was conducted. Quantitative data were collected from a simple random sample of 361 local residents. Questionnaires were used to analyze mean and Pearson's product moment correlation coefficient, and descriptive analysis and discussion were presented. The results revealed that: 1) the dispute resolution mediation model and the level of public participation in the mediation process. The mediation model in this area consists of the following processes: pre-mediation, problem analysis, data collection, and conflict analysis; issue identification and meeting to reach an agreement during the mediation process; and post-mediation follow-up. And in the issue of the level of participation, it was found that participation in decision-making ($\bar{x}$ = 4.24, SD = 0.86) was the most, followed by participation in receiving benefits ($\bar{x}$ = 4.11, SD = 0.65), and participation in evaluation ($\bar{x}$ = 3.69, SD = 0.75). 2) Factors leading to community participation in dispute resolution in the community found that the mediation method/process ($\bar{x}$ = 4.40, SD = 0.68), followed by parties and conflicting parties ($\bar{x}$ = 4.29, SD = 0.83), and suitability of mediators ($\bar{x}$ = 4.15, SD = 0.82). 3) The form of dispute resolution mediation with public participation in the community found that there must be a process to promote human resource development, management of structures in the form of

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

community networks. Create acceptance among the community, provide information to create understanding and see the goals of mediation in the right direction, have a monitoring and evaluation system and support from network partners.

Keywords : Model Development, Mediation, Community Participation

บทนำ (Introduction)

ในปี 2562 ได้มีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (Royal Gazette, 2019) ซึ่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562 ส่วนในหมวด 5 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตั้งแต่มาตรา 68-70 นั้น กฎหมายได้กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมตัวกันเป็น “ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน” เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในกรณีข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางฐานความผิด โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ อันจะส่งผลทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดินและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (Royal Gazette, 2019)

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ฉบับนี้ ถือเป็นกฎหมายที่จะช่วยให้หน่วยงานของรัฐ และภาคประชาชนสามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าทนายค่าธรรมเนียมศาล เป็นการดำเนินการให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันในการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยข้อพิพาท และให้ข้อตกลงอันเกิดจากความตกลงยินยอมของคู่กรณีมีสภาพบังคับตามกฎหมาย ประชาชนทุกคนชั้นสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง ทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้งและเกิดความสมานฉันท์ในการยุติข้อพิพาท (Royal Gazette, 2019) และกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ “ผู้ไกล่เกลี่ย” ซึ่งได้บัญญัติคุณสมบัติของบุคคลที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง กระทรวงยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ทำการเปิดอบรมเตรียมความพร้อมผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการไกล่

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

เกลี้ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้ไกล่เกลี่ยได้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง ความสามารถและทักษะการเป็นคนกลางเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างเป็นระบบมาตรฐาน รวมถึงสร้างผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายภาคประชาชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และเป็นมิติใหม่ในการไกล่เกลี่ยของกระทรวงยุติธรรม ที่มีระบบขั้นตอนโดยจัดทำบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยครอบคลุมทั่วประเทศ โดยยกระดับผู้ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน ประชาชนชาวบ้านที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการระงับข้อขัดแย้งในชุมชนขึ้นมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยวิชาชีพ (Office of the Judiciary, 2017)

ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2563 สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครราชสีมา และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมอบรวมกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ได้จัดโครงการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ยุติธรรมฐานราก สร้างพื้นฐานภาคประชาชนขึ้น โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติเข้าร่วมโครงการจำนวน 80 คน และมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านความเป็นธรรมทางสังคมกระจายความยุติธรรมไปให้ประชาชนในระดับชุมชน/หมู่บ้านอันจะเป็นการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว โดยให้ชุมชนสามารถจัดข้อพิพาทได้ด้วยตนเองและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล เป็นการสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาท ในชุมชนตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และได้มีการเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ให้แก่ตำบลพระพุทธร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนนำร่องแห่งแรกของจังหวัดนครราชสีมาอีกด้วย

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยในพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรจำนวนทั้งสิ้น 6,031 คน จำแนกเป็น ชาย 2,906คน หญิง 3,125 คน แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านกันผม หมู่ 2 บ้านฝั่งตะกอง หมู่ 3 บ้านพระพุทธร หมู่ 4 บ้านพระพุทธร หมู่ 5 บ้านพระพุทธร หมู่ 6 บ้านหมูสี หมู่ 7 บ้านด่านกะตา หมู่ 8 บ้านด่านกะตาหมู่ 9 บ้านเขว้า หมู่ 10 บ้านบุตานนท์ หมู่ 11 บ้านหนองเรือ และ หมู่ 12 บ้านน้ำไหล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่เกษตรกรรม 11,731 ไร่ หรือร้อยละ 77.87 ของพื้นที่ทั้งหมด ในพื้นที่พบประเด็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับแหล่งน้ำในการทำเกษตร ปัญหาการทำงานร่วมกันของกลุ่มเกษตรกร และประเด็นข้อพิพาทอื่นๆ อันส่งผลสู่ความขัดแย้งของคนในชุมชน แม้ในพื้นที่จะมีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนแต่รูปแบบในการบริหารจัดการยังเป็นในรูปแบบของภาครัฐที่มีกระบวนการขั้นตอนที่เป็นทางการ ซึ่งปัญหาความขัดแย้งจำต้องดำเนินการโดยวิธีการสมานฉันท์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเป็นไปตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัย

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ในการหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบ กลไก การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาในชุมชนที่เกิดจากกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดทฤษฎีเรื่องความขัดแย้ง

ความขัดแย้งคือการไม่เห็นพ้องต้องกันหรือการเป็นปรปักษ์กันอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลประโยชน์หรือเรื่องความคิด และรวมถึงความสนใจหรือความเชื่อที่ชัดเจนได้ว่าแต่ละฝ่ายไม่สามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ (Roy J. Lewicki, Bruce Barry and David M. Saunders, 2012) ซึ่งความขัดแย้งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ ขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ขัดแย้งทางโครงสร้าง (Structural Conflicts) ขัดแย้งด้านค่านิยม (Value Conflict) (Nithibunyakorn, H., 2011) โดยการจัดการความขัดแย้ง ดำเนินการได้ 7 แนวทาง คือ การหลีกเลี่ยงหรือการหนีปัญหา (Avoidance) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การฟ้องร้อง (Litigation) การเผชิญหน้าและประท้วงอย่างสันติ (Non-Violence Confrontation) และการใช้กำลังบังคับ (Forcing) (Limprangsi, S., 2017) กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดเรื่องความขัดแย้ง มีตัวแปรที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง 5 ตัวแปรด้าน และมีแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง 7 วิธีการ

แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Mediation หมายถึง วิธีการที่อาศัยคนกลาง ที่มีความเป็นกลางที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายยอมรับว่าเป็นผู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ในการเป็นคนกลางดำเนินการเพื่อให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายหาแนวทางแก้ไขปัญหาหารือร่วมกัน โดยไม่ใช่ผู้ตัดสินชี้ขาด (King Prajadhipok's Institute, 2004) หลักการในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Roy J. Lewicki, Bruce Barry and David M. Saunders, 2012) มีวิธีดำเนินการไกล่เกลี่ยที่เป็นระบบ เรียกว่า STAR ซึ่ง STAR ย่อมาจาก

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

Stage, Task, Action และ Result โดยแบ่ง ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยเป็น 5 ขั้นตอน คือ (Office of the Judiciary, 2017) 1) การพบปะกัน (Convening) 2) การเริ่มการ ไกล่เกลี่ย (Opening) 3) การสื่อสารกัน (Communicating) 4) การเจรจา (Negotiating) และ 5) การสรุป (Closing) กล่าวโดยสรุป การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ต้องมีคนกลางที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายไว้วางใจเป็นผู้ร่วมไกล่เกลี่ย โดยมีขั้นตอนไกล่เกลี่ยประกอบด้วย การประชุมไกล่เกลี่ย แลกเปลี่ยนความคิด เจรจาต่อรอง และสรุปผล

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สหประชาชาติ (United Nations, 1981) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation)ไว้ว่า 1) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา 2) การเข้ามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา 3) การเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา ลักษณะการมีส่วนร่วม 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1981) โดยแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เริ่มต้นจากการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในการรับรู้ปัญหาในชุมชน สร้างความเข้าใจแลทัศนคติในการเป็นเจ้าของชุมชนพร้อมตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน ต่อด้วยการเลือกตัวแทนของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประสานงาน ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ร่วมแลกเปลี่ยนให้ข้อมูล ร่วมทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมจะแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการทำงานตามหลักการประชาธิปไตยที่ทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมภายในองค์กรหรือชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมกันทำงาน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ(Chaiyasert, S, 2006) กล่าวโดยสรุป การสร้างการมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญคือ การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

แนวคิดการบริหารจัดการ

หลักพื้นฐานในการบริหารจัดการ (Principles) มี 4 ประการ คือ การแสวงหาแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการที่ดีที่สุด มีการคัดเลือกบุคลากรและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์กระบวนการทำงานแสวงหาระบบที่เหมาะสม และสร้างการมีส่วนร่วมทำงานอย่างประสานความร่วมมือในทุกระดับในองค์กรหรือในชุมชน (ธงชัย สันติวงษ์. 2551 : 48) โดยมีแนวคิดการจัดการทรัพยากรในการบริหาร (Resources) ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหารสามารถแบ่งแยกได้เป็น 4 ประเภท หรือเรียกย่อ ๆ ว่า 4 M คือ (Khammirat and et al., 2009) บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management) กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารจัดการ คือ คน เงิน วัสดุ และการบริหารจัดการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต้องมีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอจึงจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

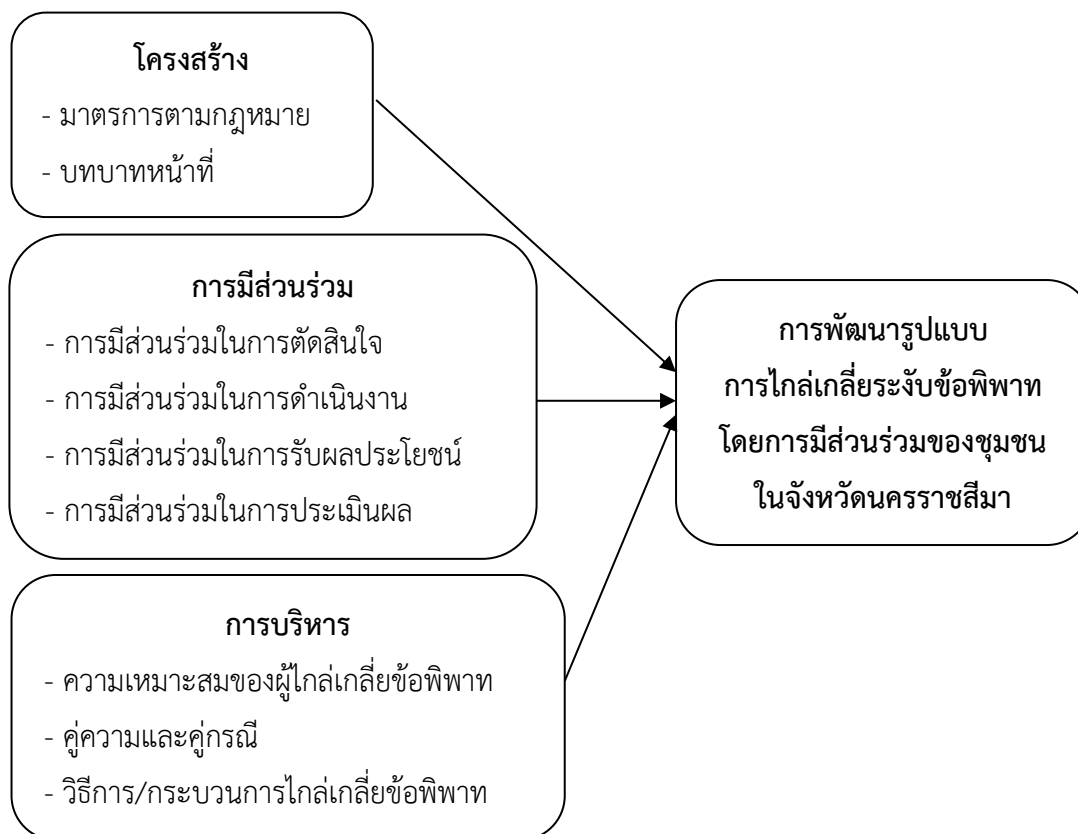

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดในการวิจัย ถอดจากแนวคิดทฤษฎี มีตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรด้านการใกล้เคียงข้อพิพาท การประนอม แนวคิดการบริหาร แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดการสร้างรูปแบบ และแนวทางการศึกษารูปแบบการปรับตัวในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทำให้ผู้ศึกษาสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใกล้เคียงระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างตัวแทนประชาชนในพื้นที่ตำบลพระพุท 12 หมู่บ้าน จำนวน 6,031 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้นำเสนอตารางการสุ่ม

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ตัวอย่างสำเร็จรูปที่มีประชากรขนาดเล็ก โดยมี ระดับความเชื่อมั่น 95 %(.95) หรือมีความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น 5 %(.05) ได้กลุ่มตัวอย่างในการแจกแบบสอบถามจำนวน 361 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ การกำหนดสร้างเครื่องมือวิจัยจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒินำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ประเด็นในสิ่งที่ต้องการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนคือ การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ช่วยตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC ซึ่งค่า IOC จะต้องมีความ 0.5 ขึ้นไปจึงจะแปลผลว่าใช้ได้ และการทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลกับประชาชน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (Srisat, B., 2002) นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เก็บข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยไปยังสภาองค์กรชุมชนระดับอำเภอ และระดับตำบล ภายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยลงพื้นที่กลุ่มตัวอย่างตามที่ได้นัดหมายไว้ ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยตนเอง พร้อมนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ทำการลงรหัส (Coding) เพื่อเตรียมทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยหาค่าเฉลี่ย การหาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำข้อมูลผลการวิจัยเชิงปริมาณ อภิปรายร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบพรรณนา เพื่ออธิบายระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

การนำเสนอและการคืนข้อมูล

ในการนำเสนอ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบด้วย การบรรยาย การอธิบายปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง การจัดกลุ่มข้อมูล การทำข้อสรุป และการตีความตามข้อเท็จจริงที่ค้นพบ และนำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ตามวัตถุประสงค์ของ

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ ครฑาวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

งานวิจัย โดยการจัดกิจกรรมสัมมนาคืนข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อชี้ให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรคที่ผ่านมาของกระบวนการไกล่เกลี่ย และผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ซึ่งจากการจัดกิจกรรมคืนข้อมูล ผู้วิจัยยังได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 1 คน นักวิชาการที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 1 คน และประชาชนที่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน 12 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวม 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดร่างคำถามการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจประเมินตรวจสอบความชัดเจน พร้อมกับนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เป็นแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) สร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการพัฒนาแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกมาและสร้างเป็นแนวทางในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง พร้อมทั้งเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยเทคนิควิภาษวิธี (Dialectic Process) เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

2) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด

3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และจัดเก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่มเฉพาะ จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นำข้อมูลจากสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ไปตามวัตถุประสงค์เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา สังเคราะห์ วิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ เพื่อนำเสนอการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และสรุป อภิปรายผล

ผลการวิจัย (Research Results)

รูปแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท

ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลพระพุท อำเภอนครราชสีมา ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลพระพุท อำเภอนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามราชกิจจานุเบกษา วันที่ 26 มิถุนายน 2563 เล่ม 137 ตอนพิเศษ 151 หน้า 35 ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทระดับตำบลที่แรกในจังหวัดนครราชสีมา มีรูปแบบกระบวนการใกล้เคียงระดับข้อพิพาท ประกอบด้วย 1) ก่อนการใกล้เคียง ผู้รับผิดชอบจะทำการวิเคราะห์ความขัดแย้ง เตรียมข้อมูล รวบรวมข้อมูล การหาความสนใจ และวิเคราะห์ความขัดแย้ง 2) การดำเนินการใกล้เคียง เป็นการกำหนดประเด็นและหัวข้อการประชุม ดำเนินการค้นหาความต้องการของคู่กรณีสร้างทางเลือกเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงประนีประนอมทางเลือกเพื่อหาข้อตกลง การตัดสินใจขั้นสุดท้ายและการบรรลุข้อตกลง และ 3) การติดตามผลภายหลังการใกล้เคียง เป็นการติดตามตรวจสอบว่า มีการทำตามข้อตกลงหรือไม่อย่างไร

ปัญหาที่พบในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในพื้นที่ พบประเด็นปัญหา 1) กระบวนการก่อนใกล้เคียง คือ การไม่เข้าใจกระบวนการใกล้เคียง การไม่ทราบถึงประเด็นข้อพิพาทที่สามารถดำเนินการใกล้เคียงโดยชุมชนได้ การไม่ทราบถึงช่องทางในการยื่นเรื่องใกล้เคียงของชุมชน รวมถึงจำนวนผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290006>

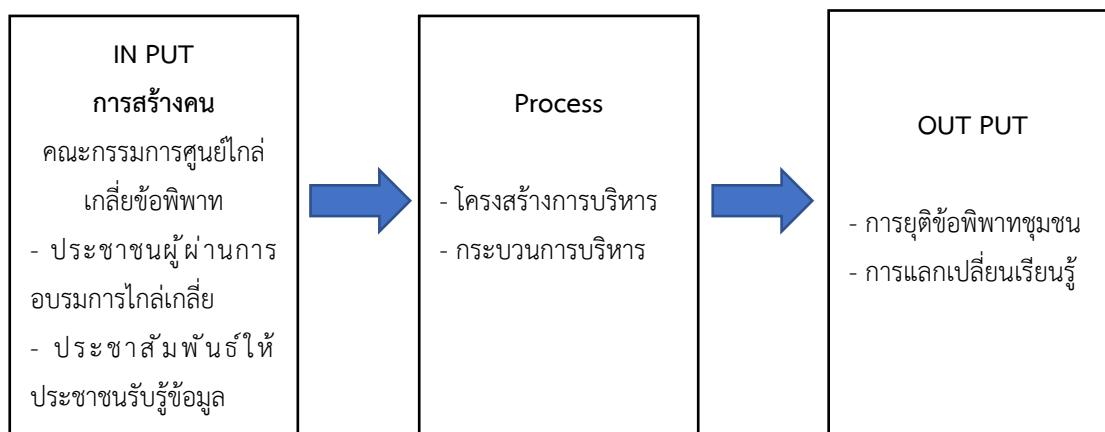
ชุมชนที่มีใบประกาศมีจำนวนน้อยส่งผลให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการ และคู่พิพาทไม่สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยที่ตนเห็นว่าจะมีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ จึงไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยชุมชน 2) ระหว่างอยู่ในกระบวนการไกล่เกลี่ย คือ ปัญหาการกำหนดระยะเวลาการเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ปัญหาการมีส่วนได้เสียของผู้ไกล่เกลี่ย และปัญหาเรื่องกรอบระยะเวลาในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง 3) หลังสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย คือ การไม่ทำตามข้อตกลง มีประเด็นข้อเท็จจริงของผู้เสียหายเพิ่มขึ้นมาภายหลัง

การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 2 กรณี คือ 1) กรณีที่ตนเองเป็นผู้นำเรื่องข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการ และมีสิทธิ์ในการเลือกตัวผู้ไกล่เกลี่ยที่ตนคิดว่ามีความเป็นกลางเอง และ 2) ในกรณีที่ เป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 65.88 เพศชาย จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 56.08 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34.35 มีอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 105 คน ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 27.70 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 97 คน ในส่วนของอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรจำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 51.52 อาชีพรับจ้าง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 22.16 ในขณะที่คนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 3,001-5,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 ตามลำดับ

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัจจัยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 4.28, S.D. = 0.87) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 4.24, S.D. = 0.86) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.11, S.D. = 0.65) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.69, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นปัจจัยที่สูงที่สุดคือ ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.68) รองลงมา ด้านคู่ความและคู่กรณี ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.83) และด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.82)

รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 361 คน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน จำแนกข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
เพศ	เพศชาย	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	เพศหญิง	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
อายุ	20 – 30 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	31 – 40 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	41 – 50 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	51 – 60 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
การศึกษา	ประถมศึกษา	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ม.ต้น	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
	ม.ปลาย	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ปริญญาตรี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
การศึกษา	ประถมศึกษา	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ม.ต้น	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
	ม.ปลาย	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ปริญญาตรี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
รายได้	3,001–5,000 บาท	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	5,001–10,000 บาท	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	10,001–20,000 บาท	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน จากการสังเกตพบว่า มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันที่การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวางแผน มากที่สุด มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญน้อยที่สุดที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน มีความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 สรุปปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน จำแนกข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
เพศ	เพศชาย	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	เพศหญิง	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
อายุ	20 – 30 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	31 – 40 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	41 – 50 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	51 – 60 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
อายุ	20 – 30 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	31 – 40 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	41 – 50 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	51 – 60 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
การศึกษา	ประถมศึกษา	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ม.ต้น	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ม.ปลาย	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ปริญญาตรี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
อาชีพ	อาชีพรับจ้าง	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ธุรกิจส่วนตัว	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านคู่ความและคู่กรณี
		ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ลูกจ้างรายเดือน	พิพาท	
รายได้	อาชีพเกษตรกร	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	3,001–5,000 บาท	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	5,001–10,000 บาท	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	10,001–20,000 บาท	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ ศราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน จากการสังเกตพบว่า มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันที่การให้ความสำคัญกับด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากที่สุด มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญน้อยที่สุดที่ส่งผลต่อปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มีความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยด้านสถานที่ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ สถานที่ตั้งบรรยากาศ ขนาดห้อง และระยะทางที่ตั้งที่เหมาะสม

ปัจจัยด้านการสนับสนุนและการประสานงานที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ เรื่องของบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีเพียงพอ งบประมาณที่เหมาะสม

ปัจจัยด้านกระบวนการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ มีกระบวนการชัดเจน มีหลักในการปฏิบัติ สามารถบังคับได้จริง และประหยัดงบประมาณของคู่พิพาท

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น ความต่อเนื่องในการสนับสนุน ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการไกล่เกลี่ย ทั้งในส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หน่วยงานมหาวิทยาลัยในพื้นที่

ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ ความต่อเนื่องของนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน การส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ การรับสมัครผู้ไกล่เกลี่ย การประกาศสถานที่ตั้ง การสร้างความน่าเชื่อถือของกระบวนการไกล่เกลี่ย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ย

ปัจจัยด้านการยอมรับเชื่อถือ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท บทบาทของอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความเป็นกลางของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความเชื่อมั่นและเคารพศรัทธาในตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

ปัจจัยด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ การสร้างจิตสำนึก การเปิดโอกาสในการเข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

แนวทางพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ด้านการสร้างคน

- 1) ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีกระบวนการฝึกอบรม ประชุม สัมมนาแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท วิธีการ กระบวนการ ประโยชน์ที่จะได้รับ และมีเป้าหมายเดียวกันอย่างชัดเจน
- 2) มีการประชาสัมพันธ์ ให้มีประชาชนทราบเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ย สร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย ผ่านทางหอกระจายข่าว บอร์ดประชาสัมพันธ์ของศาลาประชาคม รวมถึงสื่อออนไลน์ เช่น Line ของชุมชน
- 3) ทีมของคณะกรรมการศูนย์ ต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน หรือผ่านการคัดเลือกเข้ามาจากตัวแทนชุมชน และต้องเป็นผู้เคยอบรมเกี่ยวกับไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อให้สอบผ่านได้รับใบประกาศรับรองเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการทำหน้าที่ในอนาคตต่อไป

การบริหารจัดการ

- 1) มีโครงสร้างของคณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนที่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบด้วย ประธานศูนย์ รองประธาน คณะกรรมการ เภรัญญิก และเลขานุการ
- 2) มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน มีทะเบียนรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน เพื่อใช้ในการเชิญเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย และเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย
- 3) มีระบบการไกล่เกลี่ยที่เป็นผังขั้นตอนกระบวนการที่ชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทชุมชนที่มาจากภาคประชาชนในพื้นที่ ที่ต้องมีการกำหนดวันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อที่จะได้มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเมื่อมีประชาชนมาติดต่อขอรับบริการจะได้มีเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน ทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำในกระบวนการ และประสานงานโดยทำหน้าที่ให้ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทชุมชน

การสร้างการยอมรับ

- 1) เปิดเผยรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความโปร่งใส ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น เป็นกลาง รวดเร็ว ขจัดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้มากน้อยเพียงใด คู่กรณีมีความพึงพอใจหลังไกล่เกลี่ยรักษาสัมพันธภาพระหว่างกันได้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของชุมชน
- 2) ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่ได้มีการไกล่เกลี่ยในแต่ละกรณีบนพื้นฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อทำเป็นบทสรุป ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน และแลกเปลี่ยนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยอื่น

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

เพื่อรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ในการพัฒนาตัวคณะกรรมการศูนย์ และผู้ใกล้ชิดในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การติดตามประเมินผล

การสร้างการมีส่วนร่วมให้มีระบบการร่วมกำกับ ติดตามผลการบริหาร และตรวจสอบประเมินผล ระบบกระบวนการไกล่เกลี่ย การดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทชุมชน และรายงานถึงผลสำเร็จ โดยมีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วมกับคณะกรรมการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

การสนับสนุน

1) มีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจองค์ความรู้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชนให้ประชาชนรับทราบ เพื่อให้มีเป้าหมายเดียวกันที่ชัดเจน

2) มีการสร้างความร่วมมือเครือข่ายทางวิชาการในการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ ทั้งผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัด นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาที่ผ่านการอบรมและได้ใบประกาศการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

รูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ในพื้นที่ที่มีรูปแบบการไกล่เกลี่ยที่มีกระบวนการ คือ ก่อนการไกล่เกลี่ยที่มีการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ความขัดแย้ง ระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยมีการกำหนดประเด็นและร่วมประชุมหาข้อตกลง และการติดตามผลภายหลังการไกล่เกลี่ย โดยในแต่ละกระบวนการประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกรณี เกิดข้อพิพาทเอง กรณีร่วมให้ข้อมูล และกรณีเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาชุมชน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำกิจกรรมในการแก้ไขร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากสิ่ง ร่วมดำเนินการ และต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม โดยภาพรวมในพื้นที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการร่วมวางแผนการไกล่เกลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.28, SD = 0.87) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ตัดสินใจกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และร่วมวางแผนการแก้ปัญหาข้อพิพาทชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮน Cohen and Uphoff (1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hirankham, T. (2015) เรื่อง เมื่อประชาชนเกิดการตื่นรู้ ตระหนักถึงประเด็นปัญหาของชุมชน ประชาชนจะเข้ามามีส่วน

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ร่วมในการวางแผนในการแก้ไขปัญหา โดยประชาชนจะอาสาเข้ามาเป็นคณะกรรมการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล เสนอแนวทาง วางแผนร่วมตัดสินใจในในแนวที่เหมาะสมกับการจัดการกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน

จากการศึกษา หลักของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ Wattanasap, W. (2012) ที่วางหลักไว้ 3 ประการ คือ กระบวนการในการเจรจา คู่กรณี หรือคู่ขัดแย้ง และคนกลางที่มีหน้าที่กำกับกระบวนการ จึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน โดยเมื่อพิจารณารายด้านจะมีผลการศึกษาดังนี้

1) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X}$ = 4.40, SD = 0.68) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกันเอง มีขั้นตอนไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายแก่คู่ความและคู่กรณี มีบุคลากรประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยมีความพร้อมที่ให้บริการข้อมูลที่มีความถูกต้อง มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chalermmyot, S. (2023) เรื่อง การยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พบว่า การที่มีการชี้แจงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน การอธิบายขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ยังผลให้เป็นการลดคดีความที่จะขึ้นกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล ทำให้ประชาชนประหยัดและไม่เสียเวลาในการดำเนินคดีความ ทั้งกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนเป็นขั้นตอนที่คล่องตัว มีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายคู่ขัดแย้งยอมรับร่วมกัน และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองฝ่ายคู่ขัดแย้งได้

2) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มากที่สุด เป็นลำดับที่ 2 คือ ด้านคู่ความและคู่กรณี ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.83) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการคู่กรณีมีการยอมรับร่วมกันในประเด็นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเพราะเป็นการแบ่งเบาภาระของศาล ลดปริมาณคดีของศาล ทำให้คู่กรณียังมีความสัมพันธ์ดีต่อกัน และสามารถยุติข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งได้จริง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Limprangsi, S. (2017) เรื่องอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายใหม่กับการระงับข้อพิพาท พบว่า กระบวนการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น มีคนกลางที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับ มีความเป็นกลาง ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่พิพาท โดยการแสวงหาแนวทางร่วมจากความคิดเห็น ข้อเสนอของทั้งสองฝ่ายเพื่อหาจุดร่วมกันในการแก้ไขความขัดแย้ง โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะสร้างบรรยากาศในการไกล่เกลี่ย สร้างความเป็นกันเอง ลดความตึงเครียดในระหว่างการ

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ไกล่เกลี่ย ไม่ให้คู่ขัดแย้งเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์กัน เป็นกระบวนการที่รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้งได้ เมื่อหาจุดร่วมกันในการแก้ไขความขัดแย้งยุติลง

3) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มากที่สุด เป็นลำดับที่ 3 คือ ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.82$) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี วางตัวเป็นกลางอย่างมีความ เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินการไกล่เกลี่ยและทำหน้าที่เจรจาต่อรองระหว่างทั้งสองฝ่ายได้อย่างดี มีความรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องที่ไกล่เกลี่ย และสามารถสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในระหว่าง การดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัย Sunthornthanabhirom, S. (2017) เรื่องการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องวางตัวเป็นกลาง มีความเป็นกันเอง และมีความรู้ในประเด็นข้อกฎหมายที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

แนวทางพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งที่แต่ละพื้นที่จะต้องดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การสร้างคน กล่าวคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ถึงกระบวนการ และเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พร้อมเตรียมบุคลากร เจ้าหน้าที่ รวมถึงผู้มีความประสงค์ ชื่นบักชีเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยจัดอบรมให้ความรู้เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ได้ใบประกาศจากหน่วยงานที่มีอำนาจใน ออกใบประกาศรับรองการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน 2) การบริหารจัดการ เป็นการจัดโครงสร้างใน รูปแบบเครือข่ายชุมชนที่มีคณะกรรมการมาจากผู้ที่ได้รับใบประกาศและขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อ พิพาทของแต่ละชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการ พร้อมกำหนดแผนการปฏิบัติงาน พังชั้นตอนกระบวนการไกล่ เกลี่ย ระยะเวลา อย่างเป็นระบบ 3) การสร้างการยอมรับ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน เปิดเผยรายงาน และมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความ เชื่อมั่นให้กับประชาชน 4) การติดตามประเมินผล ให้มีระบบการร่วมกำกับ ติดตามผล และตรวจสอบ ประเมินผลระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยความร่วมมือจากคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และประชาชนใน พื้นที่ เพื่อนำกลับมาปรับปรุงขั้นตอนในการทำงานของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน 5) การ สนับสนุน สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน รวมถึงการสร้าง ความร่วมมือกับเครือข่ายทางวิชาการที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือและดำเนินการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ชุมชน สอดคล้องกับผลงานวิจัย Deaam, Y. (2023) เรื่อง รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนที่เน้น การมีส่วนร่วมในชุมชนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลปากคลองบางปลากด จังหวัด สมุทรปราการ พบว่า 1) รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค ประชาชน มีการกำหนดรูปแบบ วิธีการ ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยไว้ชัดเจน 2) มีกระบวนการพูดคุยกันรับฟัง เหตุผลของทั้งสองฝ่าย มีกระบวนการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

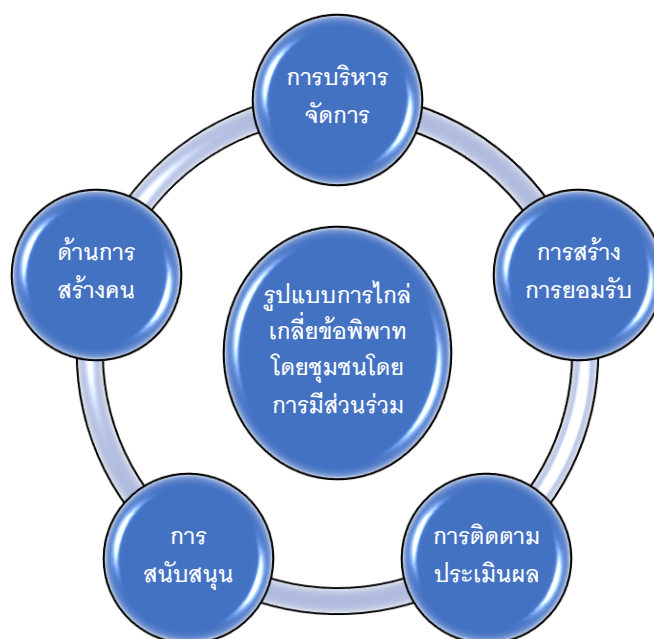

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ให้ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร ผู้นำแบบทางการและไม่เป็นทางการ เข้ามามีส่วนร่วมให้มีการใช้ศักยภาพของชุมชนผ่านทางคณะกรรมการของศูนย์ใกล้เคียงที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ และ 3) ตัวแทนของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งผ่านการคัดเลือกเข้าไปเป็นตัวแทน เพราะการมีจิตสาธารณะ ความเสียสละเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา นั้น ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมด้านการสร้างคน การจัดการโครงสร้างในรูปแบบเครือข่ายชุมชน สร้างการยอมรับของคนในชุมชนให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีระบบการติดตามประเมินผล และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ประชาชนยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล เพราะประชาชนยังไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ จำเป็นที่จะต้องมีการนำผลการวิจัยไปต่อยอดในการพัฒนาให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนักในกระบวนการไกล่เกลี่ยและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ระดับนโยบาย

สำนักงานศาลยุติธรรมจังหวัด และศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ต้องมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนในเรื่องกระบวนการไกล่เกลี่ยชุมชน และให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เพื่อแสวงหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยจัดความขัดแย้ง สามารถประนีประนอมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารวบรวมเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาและนำมาปรับใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- Chaiyaserth, S. (2006). *Development of a model for public participation in the committee to inspect and follow up on the administration of the Metropolitan Police Station* (Master's thesis). Suan Dusit University.
- Chalermmyot, S. (2023). Solving problems in the community with confidence mediating disputes. *Journal of Law and Political Affairs*, 1(1), 60–71.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation, and evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.
- Deeaam, Y. (2023). Community dispute reconciliation model emphasizing community participation with the people's conciliation center, Pak Khlong Bang Pla Kot Subdistrict, Samut Prakan Province. *Academic Journal for the Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University*, 6(3), 115–127.
- Hirankham, T. (2015). *People's participation in the community justice network: A case study of Tambon Bannkhong in Potharam District, Ratchaburi Province* (Master's thesis). National Institute of Development Administration.

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

- Khammirat, D., Doktaisong, B., & Maluleem, I. (2009). *Management strategy of NEC Tokin Electronics (Thailand) Co., Ltd.* Retrieved January 7, 2022, from <http://www.grad.vru.ac.th/download4/141.pdf>
- King Prajadhipok's Institute. (2004). *Terminology on problem solving and conflict resolution* (5th ed.). King Prajadhipok's Institute.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Limprangsi, S. (2002). *Arbitration under the new law and dispute resolution*. Nitirat Publishing House.
- Limprangsi, S. (2017). Conflict exists or not: Conflict and development. In *Conflict management* (pp. xx–xx). Office of the Judiciary Promotion.
- Nithibunyakorn, H. (2011). *Buddhist peace method: Integrating principles and tools for conflict management*. 21 Century Company Limited.
- Office of the Judiciary. (2017). *Conflict management* (5th ed.). Office of the Judiciary Promotion.
- Lewicki, R. J., Barry, B., & Saunders, D. M. (2012). *Essentials of negotiation* (6th ed.). McGraw-Hill Education.
- Royal Gazette. (2019). *Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019)*. Volume 136, Section 67 A, May 22, 2019.
- Royal Institute. (2013). *Royal Institute dictionary B.E. 2554 (2011)* (2nd ed.). Aksorn Charoentat Company Limited.
- Santiwong, T. (2008). *Organization and administration* (11th ed.). Wattanapanich.
- Srisat, B. (2002). *Preliminary research* (7th ed.). Sureewiriyasan.
- Sunthornthanabhirom, S. (2017). Community participation in community dispute resolution: A study of Village No. 7, Koeng Sub-district, Mueang District, Maha Sarakham Province. *Journal of Politics and Administration*, 7(2), 161–175.
- United Nations. (1981). *Yearbook of international trade statistics*. United Nations Press.
- Wattanasap, W. (2012). *Conflict principles and problem-solving tools* (4th ed.). Office of Peace and Good Governance, King Prajadhipok's Institute.

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครุมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

The Development of Teaching Models Based on Sports Science Concepts to
Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of
Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region

อภิรักษ์ คำแสนะ^{1*}, ปิยาภรณ์ พิชญาภิรัตน์², และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์³

Apiruk kumsnou^{1*}, Pinyaporn Pitchayapirat², and Poompong Jomhongpipat³

¹⁻³ สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Curriculum and
Instruction Development, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Apiruk.k@ubru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289922

Received : May 28, 2025; Revised : August 8, 2025; Accepted : August 14, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของนักศึกษาครุในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครุ 3) เปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครุที่พัฒนาขึ้น และ 4) ประเมินความพึงพอใจ และประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครุ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) กลุ่มเป้าหมาย ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในสาขาพลศึกษา จำนวน 25 คน และนักศึกษาครุ จำนวน 180 คน ซึ่งมาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษา จำนวน 10 คน กลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครุ ได้แก่ นักศึกษาครุสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 กลุ่ม รวม 54 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 27 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 27 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

2) แบบทดสอบวัดความรู้ด้านการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา 3) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) พร้อมการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากข้อมูลเชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ในความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.64) และนักศึกษาครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.77) และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก 10 คน การจัดการเรียนรู้พลศึกษาควรบูรณาการวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูทั้ง 5 ด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยีร่วมสมัยที่ช่วยให้ผู้เรียนประเมินและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและแรงจูงใจ แต่สามารถแก้ไขได้ผ่านการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภายนอกแนวทางนี้จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เชื่อมโยงการเรียนรู้เชิงวิชาการกับทักษะวิชาชีพของครูยุคใหม่ได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน.

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา รูปแบบที่ได้มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน และการประเมินผล โดยมีผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 10 คน มีความเหมาะสมในระดับ “เหมาะสมมากที่สุด” ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.48)

3. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มทดลองมีคะแนนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน นักศึกษาครูที่เป็นกลุ่มทดลอง มีระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.45) และ ผลการยืนยันรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.48)

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนารูปแบบ, การเรียนการสอน, วิทยาศาสตร์การกีฬา, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้, พลศึกษา

Abstract

This study aimed to (1) examine the current conditions, problems, and needs in physical education learning management among pre-service teachers at Rajabhat Universities in the Lower Northeastern Region of Thailand, (2) develop an instructional model based on sport science concepts to enhance the learning management competency of pre-service

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

teachers, (3) compare the effects of implementing the developed sport science-based instructional model, and (4) evaluate the satisfaction with and appropriateness of the model. The research employed a Research and Development (R&D) methodology.

The target population for the needs assessment phase included 25 physical education instructors and 180 pre-service teachers from Rajabhat Universities in the designated region, along with 10 experts in physical education learning management who participated in in-depth interviews. For the experimental phase, the target group consisted of 54 third-year pre-service physical education students from the Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, during the second semester of the 2024 academic year. These students were divided into an experimental group ($n = 27$) and a control group ($n = 27$), selected through multistage random sampling.

The research instruments comprised: (1) a questionnaire on current problems and learning management needs, (2) a knowledge test on instructional practices based on sport science concepts, (3) a competency assessment form for learning management based on sport science, and (4) a satisfaction questionnaire and a model evaluation form. The data were analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, and standard deviation), inferential statistics (t-test), and qualitative analysis from interview data.

The research findings revealed the following:

(1) The current conditions and learning management needs in physical education were rated at the highest level by instructors ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.64) and at a high level by pre-service teachers ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.77). Expert interviews indicated that sport science integration is essential for developing five core teaching competencies in pre-service teachers, with an emphasis on learner engagement and the use of contemporary technologies that support self-assessment and growth. Despite challenges related to limited resources and motivation, these can be addressed through flexible curriculum design and collaboration with external networks—marking a significant shift toward sustainable professional teacher development.

(2) The developed instructional model included five essential components: principles, objectives, content, a six-step instructional process, and assessment. Evaluation by 10 experts confirmed the model's highest level of appropriateness ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.48).

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

(3) The experimental group demonstrated significantly higher post-intervention scores in learning management competency than the control group at the .01 level of statistical significance.

(4) The pre-service teachers in the experimental group expressed the highest level of satisfaction with the instructional model ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.45), and the experts validated the model as highly appropriate ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.48).

Keywords : Model Development, Teaching and Learning, Sport Science, Learning Management Competency, Physical Education

บทนำ (Introduction)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มิได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการมีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งในมิติของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 7)

ในบริบทของวิชาพลศึกษา บทบาทของการจัดการเรียนรู้จึงต้องก้าวข้ามขอบเขตของการออกกำลังกายหรือฝึกทักษะกีฬาเพียงอย่างเดียว สู่การออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพ การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการตัดสินใจในสถานการณ์จริง (เจริญ กระบวนรัตน์, 2563: 93; อัสรี สะอิตี และคณะ, 2562: 101)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พลศึกษาระดับพื้นฐาน พบว่าผู้เรียนและครูส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา ซึ่งเป็นฐานความรู้สำคัญในการวางแผนกิจกรรมและประเมินผลที่เหมาะสมกับวัยและการพัฒนาของผู้เรียน (อมาวลี สว่างวงศ์ และคณะ, 2564: 112)

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาที่บูรณาการหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงเป็นแนวทางที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการใช้ความรู้จากสรีรวิทยา ชีวกลศาสตร์ จิตวิทยาการกีฬา และเทคโนโลยีการศึกษา มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความหลากหลายและศักยภาพของผู้เรียน แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักสูตรฐานผู้เรียน (learner-centered curriculum) และแนวทางการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างแท้จริง (ทีศนา แคมมณี, 2557: 50–52; Singh, 2012)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

ประกอบด้วยการวิเคราะห์บริบท การออกแบบรูปแบบ การตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และการทดลองใช้จริงในกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งประเมินผลด้วยวิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาครูพลศึกษาที่มีความสามารถในการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครู โดยเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจและประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครู

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. รูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนคือแนวทางการวางแผนจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการทฤษฎีและวิธีสอนที่หลากหลาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขั้นตอนการเรียนรู้ และการประเมินผล (ทิตินา แคมมณี, 2557; บุญชม ศรีสะอาด, 2558)
2. แนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬาเป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมองค์ความรู้ด้านสรีรวิทยา ชีวกลศาสตร์ จิตวิทยา เทคโนโลยี และการวิจัย เพื่อออกแบบกิจกรรม ฝึกฝน และประเมินผล โดยใช้กระบวนการสอน 5 ขั้น ได้แก่ เตรียม-อธิบาย-ฝึกปฏิบัติ-นำไปใช้-สรุป (พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม, 2553)
3. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาคือความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านทักษะการเคลื่อนไหว ร่างกาย จิตใจ และเจตคติอย่างสมดุล ผ่านการวางแผน จัดกิจกรรม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ (ประจักษ์ พุ่มวิเศษ, 2549; Piaget, 1952; Kolb, 1984)

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

4. แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและปัญญานิยม ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมุ่งเน้นการสร้างพฤติกรรมผ่านสิ่งเร้าและการเสริมแรง เช่น การใช้คำสั่งหรือจูงใจ เพื่อฝึกวินัยและการตอบสนอง ส่วนทฤษฎีปัญญานิยมเน้นกระบวนการคิด การสร้างความเข้าใจ และบทบาทของผู้เรียนในการสร้างความหมายด้วยตนเอง (Gagné, 1985; Gardner, 1983)

สรุป การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรอิงหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาและบูรณาการแนวคิดพฤติกรรมนิยมร่วมกับปัญญานิยม เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษาครูอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกายและสติปัญญาในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏ

Citation : อภิรักษ์ คำเสนาะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

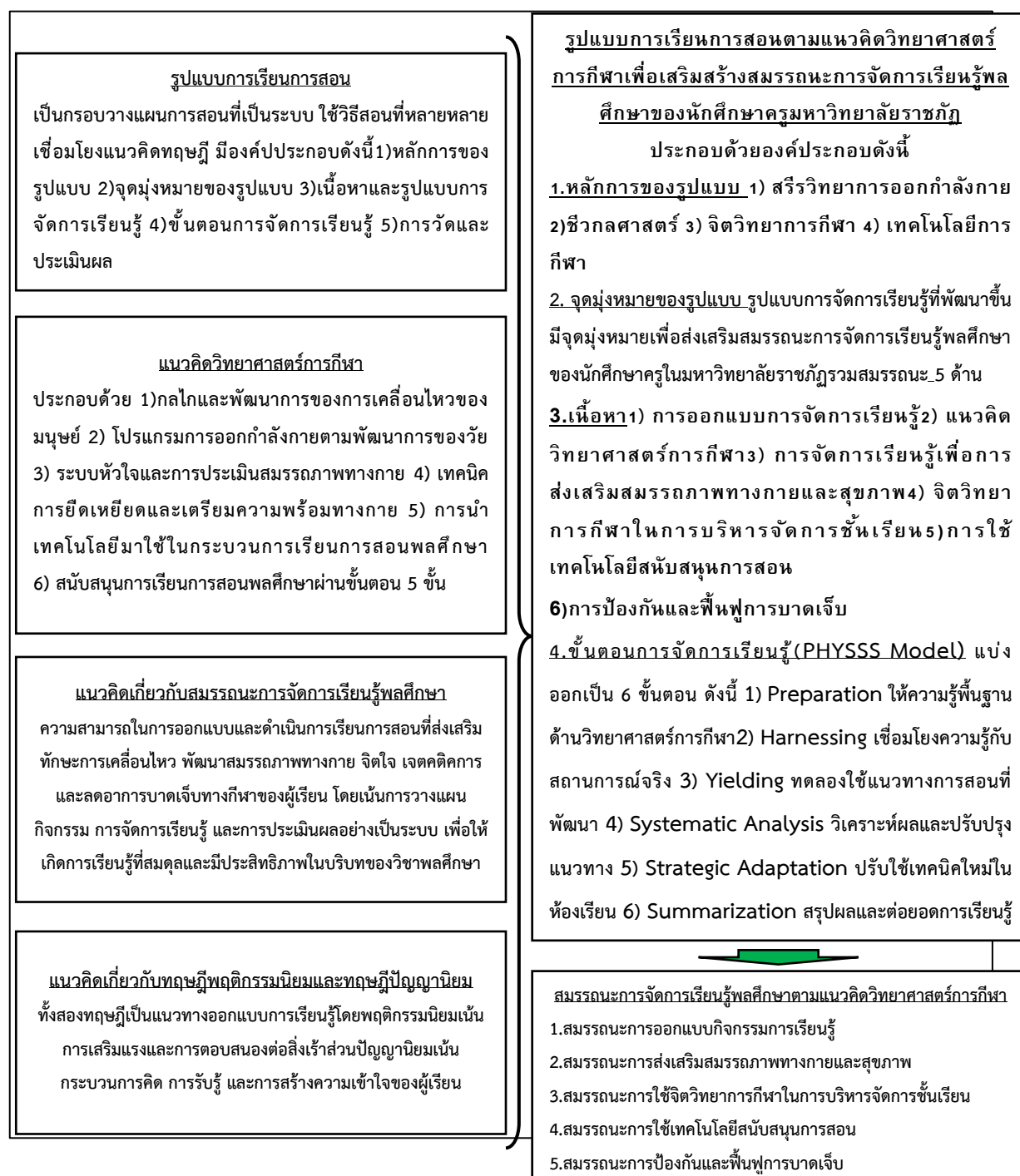

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งเน้นการสร้างและตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ากับแนวปฏิบัติด้านหลักสูตรและการสอนในบริบทของการผลิตครูพลศึกษา โดยมีระยะดำเนินการอย่างเป็นระบบ 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในสาขาพลศึกษาจำนวน 25 คน นักศึกษาครูชั้นปีที่ 3 จำนวน 180 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) เพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากประชากรทั้งหมด และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 10 คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือหลัก 2 ประเภท ได้แก่ (1) แบบสอบถามที่พัฒนาเฉพาะสำหรับกลุ่มอาจารย์และนักศึกษาครู โดยออกแบบในรูปแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษา และ (2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้และวิทยาศาสตร์การกีฬา

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงความหมาย (Thematic Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นเชิงลึกและข้อเสนอแนะที่สะท้อนภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

ระยะที่ 2 การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน ระยะนี้เป็นกระบวนการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากเอกสารทางทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อค้นพบจากระยะที่ 1 ร่วมกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และนักศึกษาครูพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 30 คน สำหรับการทดลองเบื้องต้น (Try Out)

การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ Try Out แบบทดสอบปรนัย 60 ข้อกับนักศึกษาครูพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 30 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 24.73 จาก 60 คะแนน โดยสมรรถนะที่ 2

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.289922>

และ 5 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (6.00 และ 6.70) สะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาและการคิดวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน ขณะที่สมรรถนะที่ 1 มีคะแนนต่ำสุด (3.40)

แบบทดสอบได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67–1.00 อยู่ในระดับดี

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ก่อนการทดลองใช้จริงในภาคสนาม

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ เป็นขั้นตอนการนำรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในสภาพจริงของห้องเรียนเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาครู ชั้นปีที่ 3 สาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 แห่ง รวมทั้งสิ้น 325 คน

กลุ่มเป้าหมาย คัดเลือกโดยใช้การสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 54 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 27 คน โดยอิงเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan (1970)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 60 ข้อ แบบปรนัย คะแนนเต็ม 60 คะแนน ครอบคลุม 5 สมรรถนะ และ (2) แบบประเมินสมรรถนะด้านทักษะและคุณลักษณะการจัดการเรียนรู้ ใช้เกณฑ์ Rubric Score ประเมิน 5 สมรรถนะ สมรรถนะละ 3 ตัวชี้วัด รวม 15 ข้อ คะแนนเต็ม 75 คะแนน ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียนในบริบทต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ t-test สำหรับกลุ่มที่เป็นอิสระ (Independent Samples) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และ t-test สำหรับกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระ (Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลก่อน-หลังเรียนภายในกลุ่ม รายงานผลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01

ระยะที่ 4 การประเมินความพึงพอใจและยืนยันรูปแบบ กระบวนการวิจัยระยะนี้มุ่งเน้นการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริงในบริบทการจัดการเรียนรู้พลศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 27 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ (1) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อรูปแบบที่ใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุม 5 ด้านหลัก (2) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ และการนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจและความเหมาะสมของรูปแบบตามเกณฑ์การแปลผลแบบมาตราประมาณค่า (Likert Scale) พร้อมถอดความเห็นเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปปรับปรุงและยืนยันรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปเผยแพร่ในวารสารวิชาการ (TCI กลุ่มที่ 1) และสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อการประยุกต์ใช้ในวงกว้าง

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในจัดการการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษานักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ และระดับสมรรถนะของนักศึกษาครู

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.64) สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงระบบในการจัดการเรียนรู้หลายด้าน โดยเฉพาะใน ขั้นตอนเตรียมความพร้อม ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.42) และ ขั้นตอนฝึกปฏิบัติทักษะ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.51) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีปัญหาสูงสุด เช่น การเตรียมอุปกรณ์ การวางแผนการสอน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ขั้นสรุปผล ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.73) ก็อยู่ในระดับ “มากที่สุด” เช่นกัน แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบประเมินผลและการสะท้อนผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา ขั้นตอนอธิบายและสาธิต ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.62) และ ขั้นตอนการนำทักษะไปใช้จริง ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับ “มาก” สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การออกแบบกิจกรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์ปัญหาจากความคิดเห็นของนักศึกษาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาครูพบว่า โดยรวมปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.77) โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้ ขั้นตอนเตรียมความพร้อม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.85): พบปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ไม่ครบ และขาดแนวทางเตรียมตัว ส่งผลต่อความมั่นใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ขั้นตอนอธิบายและสาธิต ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.72): แม้ได้คะแนนสูงสุด แต่ยังคงพัฒนาเรื่องการใช้เทคโนโลยีและสื่อช่วยสอนเพื่อเสริมความเข้าใจ ขั้นตอนฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.76): ขาดความต่อเนื่องในการฝึกซ้อม กลยุทธ์เฉพาะบุคคล และการประเมินผลที่สะท้อนพัฒนาการ ขั้นตอนการนำทักษะไปใช้จริง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.74): ขาดกิจกรรมจำลองสถานการณ์จริง การ

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

ติดตามผล และการเชื่อมโยงทักษะสู่การสอนจริงในอนาคต ขึ้นสรุปผลการเรียน ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.81) ยังไม่มีระบบสะท้อนผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ขาดการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้กับการพัฒนาวิชาชีพ และการวางแผนพัฒนาตนเองหลังบทเรียนยังไม่ชัดเจน

ผลการประเมินสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงเชิงระบบ โดยเฉพาะด้านการเตรียมความพร้อม การประเมินผล และการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงทักษะกับสถานการณ์จริง การจัดการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นประสบการณ์ที่มีความหมาย การฝึกซ้ำอย่างเป็นระบบ การประเมินที่สะท้อนความก้าวหน้า และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทวิชาชีพได้อย่างมั่นใจ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ โดยเฉพาะการบูรณาการแนวคิดทางวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหว (2) การส่งเสริมสุขภาพ (3) การจัดการชั้นเรียนโดยใช้จิตวิทยาการกีฬา (4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และ (5) การป้องกันและฟื้นฟูการบาดเจ็บ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องกันว่า จุดเด่นของแนวทางนี้คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติของผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น วิเคราะห์การเคลื่อนไหว และแอปพลิเคชันด้านสุขภาพ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินและพัฒนาสมรรถภาพของตนเองได้อย่างเป็นระบบและแม่นยำ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การขาดแคลนอุปกรณ์ งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล ความไม่เชื่อมโยงระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ ตลอดจนแรงจูงใจของผู้เรียนที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้ทรงคุณวุฒิจึงเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงาน สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกสถาบัน เช่น สมาคมกีฬา โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาครูพลศึกษาให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบ ที่บูรณาการแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ากับบริบทการสอนจริง (2) จุดมุ่งหมาย ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะเชิงองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ (3) เนื้อหา ที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ผ่านองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา 5 ด้าน (4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ แบบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การให้ความรู้พื้นฐาน เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ทดลองใช้แนวทาง วิเคราะห์ผล ปรับปรุงและทดลองซ้ำ และสรุปเพื่อต่อยอด ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสะท้อนคิดในบริบทโรงเรียน และ (5) การประเมินผลสมรรถนะ ที่ออกแบบให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับ “เหมาะสมมากที่สุด”

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.48) สะท้อนถึงความสอดคล้องกับความต้องการในการยกระดับการเรียนการสอนพลศึกษาในยุคปัจจุบัน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาที่

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้รวมทั้ง 5 ด้านตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา ระหว่างก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	เวลาในการวัด	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
กลุ่มทดลอง	ก่อนเรียน	60	27.22	2.94	0.22
กลุ่มควบคุม	ก่อนเรียน	60	27.33	3.46	
กลุ่มทดลอง	หลังเรียน	60	57.37	1.12	27.99**
กลุ่มควบคุม	หลังเรียน	60	44.18	1.84	

จากตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้รวมทั้ง 5 ด้านตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา ระหว่างก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ก่อนการเรียนรู้ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกันอย่างมาก (กลุ่มทดลอง ($\bar{X}$ = 27.22, S.D. = 2.94) และกลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 27.33, S.D. = 3.46) โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าที่ เท่ากับ 0.22 สะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีพื้นฐานความรู้เดิมในระดับที่เทียบเคียงกัน อย่างไรก็ตาม หลังการเรียนรู้ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 57.37, S.D. = 1.12) ขณะที่กลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยแนวทางปกติ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 44.18, S.D. = 1.84) โดยผลการวิเคราะห์แสดงค่าที่ เท่ากับ 27.99 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาในภาพรวมทั้ง 5 ด้านระหว่างก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	เวลาในการวัด	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
กลุ่มทดลอง	ก่อนเรียน	75	32.25	2.30	0.67
กลุ่มควบคุม	ก่อนเรียน	75	32.66	2.03	
กลุ่มทดลอง	หลังเรียน	75	69.67	2.76	30.69**
กลุ่มควบคุม	หลังเรียน	75	41.48	15.18	

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ระหว่างก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในด้าน สมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ซึ่งสะท้อนผลเชิงพฤติกรรมและทักษะในการสอน ก่อนการเรียนรู้ ทั้งสองกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน (กลุ่มทดลอง $\bar{X} = 32.25$, S.D. = 2.30; กลุ่มควบคุม $\bar{X} = 32.66$, S.D. = 2.03) โดยค่าที่ = 0.67 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังเรียน พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด ($\bar{X} = 69.67$, S.D. = 2.76) ขณะที่กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 41.48$, S.D. = 15.18) ค่าที่ได้เท่ากับ 30.69 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาครู 27 คน ที่เข้าร่วมเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.45) โดยรายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือ การประยุกต์ใช้ความรู้สู่การฝึกสอนจริง ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.31) รองลงมาคือ เนื้อหาด้านสรีรวิทยา ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.45), การใช้เทคโนโลยีในการวัดผล ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.45) และ การประเมินทักษะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.45) ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจในด้านการบูรณาการความรู้เชิงวิชาการสู่การปฏิบัติได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังพบว่ารายการ การเลือกใช้เนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.41) และการจัดโครงสร้างแผนการสอนแบบมีลำดับขั้นตอน ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.43) ได้รับความพึงพอใจในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ตอกย้ำถึงความชัดเจนและเหมาะสมของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา

5. ผลการวิเคราะห์การยืนยันรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.49) ซึ่งสะท้อนถึงความครอบคลุมและประสิทธิภาพขององค์ประกอบในรูปแบบทั้ง 4 ด้าน โดยด้านหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.55) แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของแนวคิดและความสามารถในการประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทการจัดการเรียนรู้ ด้านจุดมุ่งหมายของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.45) สะท้อนถึงความชัดเจนและครอบคลุมของเป้าหมายที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาครู ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.45) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงอย่างเหมาะสม และด้านการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.49) แสดงถึงความครบถ้วน เหมาะสม และศักยภาพของระบบประเมินที่สามารถสะท้อนผลการเรียนรู้และสมรรถนะของนักศึกษาครูได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิยังชี้ให้เห็นจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

ในบริบทจริง การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมเนื้อหาจิตวิทยาการกีฬาเชิงปฏิบัติ และการใช้สื่อสื่อดิจิทัลเพื่ออธิบายขั้นตอนต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้รูปแบบนี้สามารถนำไปใช้จริงในสถานการณ์การเรียนการสอนและการผลิตครูได้อย่างสมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้และระดับสมรรถนะของนักศึกษาครู ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.64) และนักศึกษาครู ($\bar{X} = 4.39$, S.D = 0.77) แสดงให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มเห็นพ้องถึงปัญหาที่อยู่ในระดับ “มาก” ถึง “มากที่สุด” โดยเฉพาะขั้นเตรียมความพร้อม (อาจารย์ $\bar{X} = 4.86$ S.D = 1.84, นักศึกษา $\bar{X} = 4.18$ S.D = 0.64) และขั้นฝึกปฏิบัติ (อาจารย์ $\bar{X} = 4.70$ S.D = 0.64, นักศึกษา $\bar{X} = 4.47$ S.D = 0.64) ที่สะท้อนถึงข้อจำกัดในการวางแผน การจัดหาอุปกรณ์ และการใช้สถานการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบองค์รวมอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิยังตอกย้ำว่าการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เช่น สรีรวิทยา ชีวกลศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ เจริญ กระบวนรัตน์ (2563: 93) ที่เสนอว่าการพัฒนาความฉลาดทางพลศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบควบคู่กับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์การกีฬา และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อมาวสี สว่างวงศ์ และคณะ (2564: 112) ที่ชี้ว่าการออกแบบการเรียนรู้พลศึกษาควรเน้นการลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จำลองหรือบริบทจริงอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน และผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยได้ค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.60$, S.D = 0.48) ซึ่งอยู่ในระดับ “เหมาะสมมากที่สุด” โดยเฉพาะด้านจุดมุ่งหมาย ($\bar{X} = 4.73$ S.D = 0.64) และการประเมินผลสมรรถนะ ($\bar{X} = 4.67$ S.D = 0.64) แสดงถึงความชัดเจนและครอบคลุมในการออกแบบรูปแบบ ทั้งนี้ยังครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งในระดับทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นที่เสริมทักษะจริงในชั้นเรียนและพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2557: 50–52) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นี้ ผลการเปรียบเทียบก่อน-หลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งด้านความรู้และสมรรถนะ แสดงผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยในด้านความรู้ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 57.37$, S.D = 1.12) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X} = 44.18$, S.D = 1.84) อย่างมีนัยสำคัญ ($t = 27.99$) เช่นเดียวกับด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษา กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น ($\bar{X} = 69.67$, S.D = 2.76) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X} = 41.48$, S.D = 15.18) อย่างมี

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิด

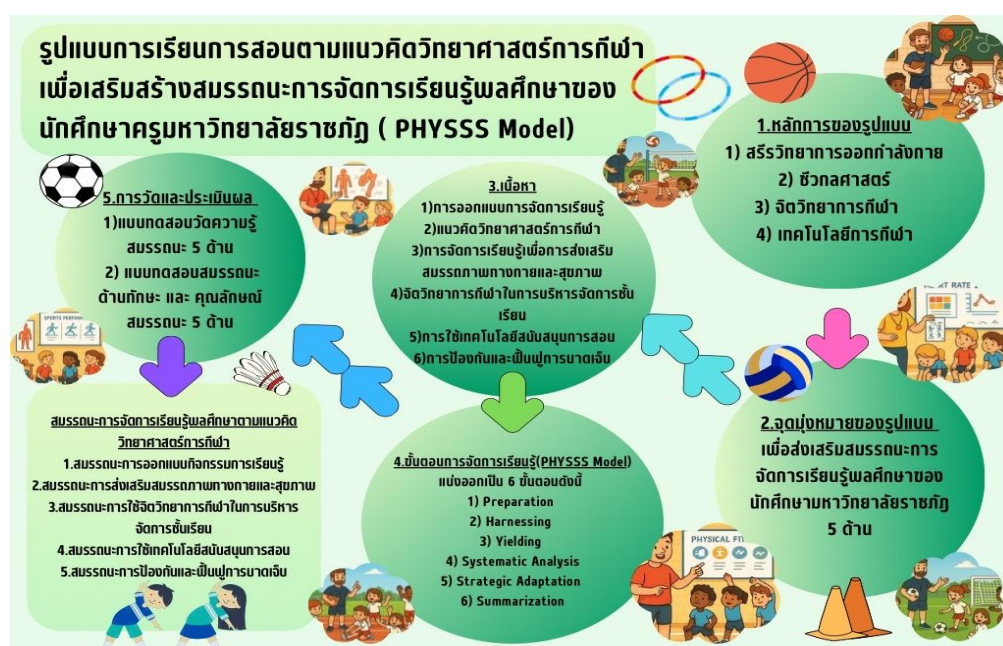
วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

นัยสำคัญ ($t = 30.69$) ซึ่งสะท้อนถึงผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมจากการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวทางวิทยาศาสตร์การกีฬาอย่างมีระบบ โดยแนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสรี สะอิดี และคณะ (2562: 101) ที่ระบุว่าครูพลศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะรอบด้านเพื่อสร้างผลลัพธ์ทางพฤติกรรมที่ยั่งยืนให้แก่ผู้เรียน

ความพึงพอใจและการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.65$, S.D = 0.45) สะท้อนถึงประสิทธิภาพของรูปแบบที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ครอบคลุม ทั้งด้านเนื้อหา การใช้เทคโนโลยี และผลการประเมินยืนยันรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผลดังต่อไปนี้ ได้ค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.58$, S.D = 0.49) โดยได้คะแนนในระดับ “มากที่สุด” ซึ่งยืนยันถึงการนำรูปแบบไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะยังเน้นให้เสริมแผนการสอนตัวอย่างและการประยุกต์เทคโนโลยีการกีฬาและจิตวิทยาการกีฬาเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Singh (2012) ที่กล่าวถึงความจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์กับสถานการณ์จริงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ (PHYSSS Model)

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 - 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรกำหนดนโยบายและสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูพลศึกษาอย่างเป็นระบบ

1.2 สถานศึกษาและมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกันในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา

1.3 สถานศึกษาและมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกันในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา

1.4 ครูควรออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ใช้รูปแบบในการอบรมครูและฝึกสอนนักศึกษาครู

2.2 จัดระบบนิเทศและติดตามผลการใช้รูปแบบ

2.3 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามสถาบัน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

3.1 การทดลองใช้ในบริบทที่หลากหลาย ควรนำรูปแบบไปทดลองใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งอื่น และในคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนที่มีสาขาพลศึกษา เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลและความเหมาะสมของรูปแบบในบริบทที่แตกต่าง ทั้งในเชิงพื้นที่ ความพร้อมของทรัพยากร และระดับชั้นของผู้เรียน

3.2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงลึก ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูพลศึกษาที่เน้นการบูรณาการศาสตร์การกีฬาร่วมกับศาสตร์อื่น เช่น หลักสูตรระยะสั้น (Short Course) หรือหลักสูตร Non-Degree สำหรับครูในพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งวิชาการ

3.3 การเปรียบเทียบแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควรขยายการวิจัยไปสู่การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่ต่างกัน เช่น ทฤษฎีสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้ความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) หรือการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) เพื่อพัฒนาแนวทางที่ตอบโจทย์ความหลากหลายของผู้เรียนและบริบทท้องถิ่น

Citation : อภิรักษ์ คำแสนะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

เอกสารอ้างอิง (References)

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- เจริญ กระบวนรัตน์. (2563). การพัฒนาความฉลาดทางพลศึกษา (Physical literacy) ผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 15(2), 88–95.
- ทิตนา แหมมณี. (2557). *ศิลปะการสอน: จินตวิศกรรมแห่งการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 14). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม. (2553). *แนวคิดและการจัดการเรียนรู้พลศึกษาสู่การพัฒนาสมรรถภาพทางกาย*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อมวาลี สว่างวงศ์, สุชนะ ดิงศักดิ์, และ ณัฐพร สุดดี. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาตามแนวคิด Active learning ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*, 15(1), 105–118.
- อัสรี สะอิดี, สิทธิศักดิ์ บุญหาญ, และ จิตรัตนา ธรรมเทศ. (2562). สมรรถนะครูพลศึกษาศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 18(1), 94–104.
- ประจักษ์ พุ่มวิเศษ. (2549). *การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบบูรณาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Kappa Delta Pi.
- Gagné, R. M. (1985). *The conditions of learning and theory of instruction* (4th ed.). Holt, Rinehart and Winston.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Joyce, B., & Weil, M. (2011). *Models of teaching* (9th ed.). Allyn & Bacon.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Light, R. (2015). *Positive pedagogy for sport coaching: Athlete-centred coaching for individual sports*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315740361>
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. International Universities Press.
- Singh, H. (2012). *Instructional design for deep learning: Creating knowledge-centered classrooms*. Routledge.

Citation : kumsnou, A., Pitchayapirat, P., & Jomhongpipat, P. (2025). The Development of Teaching Models Based on

Sports Science Concepts to Enhance the Physical Education Learning Management Competencies of Student Teachers at Rajabhat University in the Lower Northeastern Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 259 – 276. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

Siedentop, D. (2012). *Introduction to physical education, fitness, and sport* (7th ed.).
McGraw-Hill.

Citation : อภิรักษ์ คำเสนาะ, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 259 - 276.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289922>

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชานุกูล)
Development of Integrated Learning Resources in the Area Between School
with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of
the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul)

ทิตยธรณ์ มณีวัฒน์^{1*}, พิมพอร สดเอี่ยม², และ กรรณิกา ไวโสภา³

Thitnarong Maneewat^{1*}, Pim-orn Sod-lam², and Kannika Waisopa³

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย;
Doctor of Education Program in Educational Administration, Graduate School, Mahamakut Buddhist
University, Thailand

²⁻³ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย; Graduate School, Mahamakut Buddhist University
Thailand

*Corresponding Author; e-mail : aew44886@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289906

Received : May 28, 2025 ; Revised : August 7, 2025; Accepted : August 14, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล วงรอบที่ 1 เก็บข้อมูลผ่านการประชุมวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกับผู้ร่วมวิจัย 27 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ศึกษาดูงาน การสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา และการบันทึกสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงแผนสำหรับวงรอบถัดไป วงรอบที่ 2 ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมผู้ร่วมวิจัย 27 คน เพื่อวางแผนในการดำเนินการใหม่ การปฏิบัติการตามแผนใหม่ การสังเกตผลการเปลี่ยนแปลง และการสะท้อนผลสุดท้าย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลความพึงพอใจต่อการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 233 คน

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

จากประชากรครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 304 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบบันทึกการประชุม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และแบบสอบถามความพึงพอใจ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ และสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขาดแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งเรียนรู้มีสภาพเสื่อมโทรม การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับน้อย ขาดแรงจูงใจและการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ความต้องการในการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาดูงาน การปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน การพัฒนาความร่วมมือ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม และการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

2) การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้มีการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ประสานความร่วมมือกับชุมชน ประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิคราชภัฏ เพื่อเปิดหลักสูตรระยะสั้นห้องเรียนอาชีพ และจัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) ผลการประเมินพบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมถอดบทเรียนในแต่ละทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบทุกทักษะชีวิต โดยความพึงพอใจต่อการพัฒนาของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน รวมจำนวน 233 คน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) และผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง 17 คน พบว่ามีความพึงพอใจต่อการดำเนินการ

คำสำคัญ (Keywords) : แหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่, ทักษะชีวิต, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to 1) investigate current problems and needs for developing integrated area-based learning resources through school-community collaboration to enhance life skills based on the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), 2) develop integrated area-based learning resources through school-community collaboration to enhance life skills based on SEP, and 3) evaluate the development of integrated area-based learning resources through school-community collaboration to enhance life skills based on SEP. The study

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชาอนุกุล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.289906>

employed Participatory Action Research (PAR) with two cycles of development, each consisting of four phases: planning, acting, observing, and reflecting. Cycle 1 involved data collection through planning meetings for learning resource development with 27 research participants, in-depth interviews with 17 key informants regarding current problems and needs, study visits, participatory observation in development activities, and reflective documentation to improve plans for the next cycle. Cycle 2 included meetings with the Basic Education School Committee and 27 research participants to plan new implementation strategies, action implementation according to the revised plan, observation of changes, and final reflection. The research participants included 1 researcher, 17 teachers from Ban E-Na School (Ratprachanukul), and 9 local wisdom leaders from the community, totaling 27 participants. Additionally, a sample of 233 individuals was selected from a total population of 304 (comprising teachers, school committee members, parents, and students) using stratified and simple random sampling to provide quantitative data for evaluating satisfaction with the development. The research instruments included meeting records, interview forms, observation forms, reflective journals, and satisfaction questionnaires. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics to draw conclusions.

The research findings revealed that:

The significant problems included teachers' lack of knowledge about implementing SEP, lack of learning resources based on SEP, deterioration of existing learning resources, discontinuity in implementation, low participation between the school and community, lack of motivation and appreciation for learning based on SEP, and limited opportunities for teachers to participate in managing learning resources. The needs for development included study visits, improvement of learning resources within the school, collaboration development, opportunities for teacher participation, and the development of students' life skills based on SEP.

The development of learning resources involved study visits to schools with best practices, organizing workshops, improving learning resources both in the school and community, coordinating collaboration with the community, collaborating with Rasi Salai

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

Technical College to offer short-term vocational courses, and organizing camps to develop life skills based on SEP.

The evaluation results showed that students were able to connect the knowledge learned through lesson learned activities in each life skill based on the philosophy of sufficiency economy in all life skills. The satisfaction with the development of the sample group, which consisted of 233 people including teachers, school committee members, parents, and students, was overall at a high level ($\bar{x} = 4.11$). The results of interviews with 17 relevant individuals revealed that they were satisfied with the implementation.

Keywords : Integrated Area-Based Learning Resources, Life Skills, Sufficiency Economy Philosophy, Participatory Action Research

บทนำ (Introduction)

การกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนามาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทุกมิติโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในด้านการศึกษาก็ได้ถูกถ่ายทอดลงสู่แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางได้อย่างดี ด้วยสถานการณ์เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงและความท้าทายทางสังคมในปัจจุบัน การจัดการศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหาร คณะครู และผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนยึดแนวทางการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และ 3) ผู้เรียนไม่สามารถหาแนวทางแก้ปัญหาโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาและบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อเตรียมนักเรียนให้เข้าใจเศรษฐกิจชุมชน ผ่านการพัฒนาการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน (ธนาธิป รัตนพันธ์, 2567) รวมทั้งต้องเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อ

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชาอนุกุล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

สภาพแวดล้อมทางสังคม ที่เปลี่ยนแปลง ใช้กระบวนการคิดและการตัดสินใจที่เหมาะสม ซึ่งจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข (ศิริลักษณ์ วงษ์อารี, 2566)

โรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชานุกูล) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมด จำนวน 15 คน มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 172 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565) มีเขตพื้นที่บริการ 12 หมู่บ้าน จากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาพบว่า ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษาที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้เป็นข้อที่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยสถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ความรู้กับชีวิตจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน และควรพัฒนาความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป (โรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชานุกูล), 2565)

ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนจึงให้ความสำคัญในการแก้ปัญหานี้ ด้วยการวิจัยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งคาดหวังว่าการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักเรียน ครู บุคลากรของโรงเรียน และชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่
- การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งพาฝัน บุณธรรม และคณะ (2564) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ฐานทรัพยากรท้องถิ่นหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานสำคัญในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยบูรณาการความรู้จาก

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

หลายสาขาเข้าด้วยกันผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ รูปแบบนี้เน้นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ผ่านการสำรวจศึกษา การทดลอง และการปฏิบัติจริงในพื้นที่ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสร้างความยั่งยืนในการเรียนรู้

ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2566) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริง โดยควรได้รับความร่วมมือจากชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) นโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เน้นความสำคัญของการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ

2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต (Life Skills)

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งธัญญิต งามมี และจิตติมา วรรณศรี (2567) กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจากทักษะชีวิตเป็นความสามารถเชิงสังคมที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต การพัฒนาทักษะชีวิตจึงเกิดจากการพัฒนาความรู้ความสามารถภายในตัวของผู้เรียนเองและต้องใช้เวลาพัฒนาฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

พาราไดซ์ พาร์ค (2567) ทักษะชีวิต (Life Skills) หมายถึง ความสามารถที่ช่วยให้คนสามารถรับมือกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ครอบคลุมทั้งการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการอารมณ์ การฝึกฝนทักษะชีวิตช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาและพัฒนาบุคลากรก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ (2567) ได้จัดทำ แผนการศึกษาแห่งชาติ ที่บูรณาการหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตร เพื่อสร้างให้นักเรียนและเยาวชนมีทักษะในการคิด วิเคราะห์ มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีงแวดล้อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2565) ได้เผยแพร่ข้อมูลที่เน้นย้ำว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในยุคที่เต็มไปด้วยความผันผวน โดยชี้ให้เห็น

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชานุกูล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

ถึงความจำเป็นของการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน การพึ่งพาตนเอง และการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs)

4. การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการศึกษา

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้รับการยอมรับและมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยงานวิจัยหลายชิ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้ยืนยันถึงประสิทธิผลของการนำหลักปรัชญานี้ไปใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาของธิดา เสมอใจ (2567) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์บริหารจัดการศึกษาที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 37 พบว่า การดำเนินงานผ่านกลยุทธ์ที่เป็นระบบและมีการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ และได้รับความพึงพอใจในระดับสูงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

พรชัย หนูแก้ว และศุภลักษณ์ สัตย์พิศพราย (2567) ได้ดำเนินการพัฒนาครูให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง STEM ที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยเสือ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการดำเนินงานพบว่าครูมีศักยภาพเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในการบูรณาการแนวคิดนี้เข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้ และนักเรียนมีพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญ

ธารินี กิตติกาญจนโสภณ, และคณะ (2566) ที่เน้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมและการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจังหวัดน่าน เขต 2 พบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดำเนินงานในระดับสูง และสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การเชื่อมโยงระหว่างทักษะชีวิตกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการศึกษาในหลายมิติ ฐาปณิศา สว่างศรี (2565) กระบวนการทบทวน ปรับปรุง และพัฒนาโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาดังกล่าว พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการดำเนินการจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนรู้ จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

พรนิภา เผื่อนอุดม, และคณะ (2566) ได้พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยอาศัยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นฐาน พบว่ากลยุทธ์ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตจริง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างยั่งยืน

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

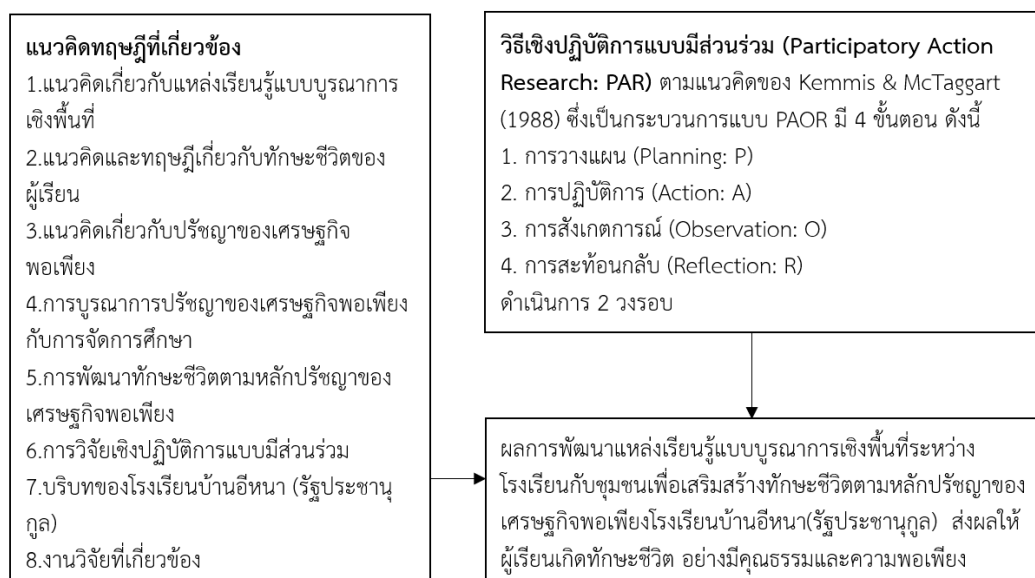
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการวิจัยที่มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการในสถานศึกษา Baum, MacDougall & Smith (2022) การสืบสวนสะท้อนตนเองที่ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องดำเนินไปเพื่อให้เข้าใจและปรับปรุงปฏิบัติของตนเองและสถานการณ์ที่ตนเผชิญ จุดเด่นคือการผสมผสานระหว่างการสะท้อนและการลงมือกระทำร่วมกัน โดยให้ความสำคัญกับอำนาจที่เท่าเทียมระหว่างนักวิจัยและผู้ถูกวิจัย

Means et al. (2021) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยมีผู้มีประสบการณ์ตรงเข้ามา มีบทบาทสำคัญในทุกขั้นตอนของการค้นหาและแก้ไขปัญหา กระบวนการนี้ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและในระดับชุมชน.

Martin, Staci B. et al. (2023) เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ถูกศึกษาโดยตรง เพื่อสร้างความเท่าเทียมและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผ่านวงจรวางแผน ทำ สังเกตผล ทบทวนอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการบริหารจัดการเชิงพื้นที่อย่างบูรณาการ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอิหนา(รัฐประชนากุล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.289906>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยใช้การพัฒนาแบบ 2 วงรอบ (2 Cycles) แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย โรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชานุกูล) และชุมชนในเขตพื้นที่บริการ 12 หมู่บ้าน อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ปีการศึกษา 2566 (มิถุนายน 2566 - ตุลาคม 2566)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 27 คน ดังนี้

1. ผู้วิจัย จำนวน 1 คน (ผู้อำนวยการโรงเรียน)
2. ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 17 คน (ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียน)
3. ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 9 คน (ผู้นำชุมชนและราษฎรท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 233 คน จากประชากรครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 304 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีหน้าที่ในการให้ข้อมูลประกอบที่เป็นประโยชน์ เพื่อสะท้อนผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 17 คน ประกอบด้วย หัวหน้างานบริหารวิชาการ, หัวหน้างานบริหารงบประมาณ, หัวหน้างานบริหารบุคคล, หัวหน้างานบริหารทั่วไป, ตัวแทนครูสายชั้นอนุบาล, ตัวแทนครูสายชั้น ป.1-3, ตัวแทนครูสายชั้น ป.4-6, ตัวแทนครูสายชั้น ม.1-3, ตัวแทนผู้ปกครองสายชั้นอนุบาล, ตัวแทนผู้ปกครองสายชั้น ป.1-3, ตัวแทนผู้ปกครองสายชั้น ป.4-6, ตัวแทนผู้ปกครองสายชั้น ม.1-3, ประธานกรรมการสถานศึกษา, กรรมการสถานศึกษา, ตัวแทนนักเรียนสายชั้น ป.1-3, ตัวแทนนักเรียนสายชั้น ป.4-6, และตัวแทนนักเรียนสายชั้น ม.1-3

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเชิงคุณภาพ

1) แบบบันทึกการประชุม สำหรับบันทึกกระบวนการประชุมวางแผน การระดมความคิด 2)แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และผลการพัฒนา 3) แบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วม สำหรับสังเกตพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลง 4) แบบบันทึกสะท้อนผลการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน

เครื่องมือเชิงปริมาณ

แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง สํารวจสภาพแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนและชุมชน จัดประชุมระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

วงรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 26 มิถุนายน 2566 - 31 สิงหาคม 2566 ขั้นการวางแผน จัดประชุมผู้ร่วมวิจัยเพื่อวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ขั้นการปฏิบัติการ ดำเนินการตามแผนที่กำหนด ขั้นการสังเกต สังเกตและบันทึกผลการดำเนินการ และขั้นการสะท้อนผล ประชุมสะท้อนผลและปรับปรุงแผน

วงรอบที่ 2 วงรอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2566 - 26 ตุลาคม 2566 ดำเนินการตามขั้นตอนเดียวกับวงรอบที่ 1 โดยปรับปรุงจากผลการสะท้อนของวงรอบที่ 1

ขั้นตอนที่ 3: การประเมินผล ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง ประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนผ่านกิจกรรมการถอดบทเรียน และการประชุมสะท้อนผลการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาเรียบเรียงบรรยายสภาพให้ชัดเจนโดยเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สภาพปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชนกุล) พบว่า คณะครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับโรงเรียนยังขาดแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญา และแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ก็อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม การดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนยังขาดความต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในระดับน้อย จากการสำรวจความต้องการ พบว่า คณะครูมีความต้องการให้มีการศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาปรับใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ต้องการให้มีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มากขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดำเนินการดังนี้

2.1 มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 โรงเรียน

2.2 ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปองค์ความรู้แนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น นาข้าว แปลงปลูกพืชผักสวนครัว โรงเพาะเห็ด โรงสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์

2.4 มีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการเป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

2.5 ประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิคราศีไศล เปิดหลักสูตรระยะสั้นห้องเรียนอาชีพ นำนักเรียนไปเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน

2.6 จัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการสะท้อนผลพบว่า

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

1. นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมถอดบทเรียน ในแต่ละทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบทุกทักษะชีวิต มีความสอดคล้องกับผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา คณะครู และนักเรียน มีความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความพึงพอใจ					
	กรรมการสถานศึกษา	ครู	ผู้ปกครอง	นักเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม	แปลผล
1. ทักษะการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น						
1.1 นักเรียนรู้ความถนัดความสามารถ รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.86	3.94	3.89	3.88	3.89	มาก
1.2 นักเรียนเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล และรู้จักตนเอง	4.57	4.29	4.47	4.42	4.44	มาก
1.3 นักเรียนยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.14	4.12	4.15	4.13	4.14	มาก
1.4 นักเรียนมีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม	4.00	3.88	3.88	3.87	3.91	มาก
รวม	4.14	4.06	4.10	4.08	4.10	มาก
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์						
2.1 แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัวได้	4.00	3.94	3.96	3.97	3.97	มาก
2.2 วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผล	4.29	4.29	4.37	4.38	4.33	มาก
2.3 รับรู้ปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.14	4.18	4.15	4.15	4.16	มาก
รวม	4.14	4.14	4.16	4.17	4.15	มาก
3. ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด						
3.1 เข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตน	4.29	4.24	4.37	4.38	4.32	มาก
3.2 รู้สาเหตุของความเครียดและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี	3.86	3.88	3.89	3.88	3.88	มาก
3.3 หลีกเลียงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์	4.29	4.35	4.46	4.48	4.40	มาก
รวม	4.14	4.16	4.24	4.25	4.20	มาก
4. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น						
4.1 เข้าใจมุมมอง อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น	4.00	4.00	4.02	3.97	4.00	มาก
4.2 ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดได้	3.71	3.71	3.74	3.74	3.73	มาก
4.3 รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นและวางตัวได้เหมาะสม	4.00	3.82	3.92	3.90	3.91	มาก
4.4 ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีและทำงานร่วมกันได้	4.00	3.94	4.00	4.00	3.99	มาก
รวม	3.93	3.87	3.92	3.90	3.91	มาก
5. ด้านความพอประมาณ						
5.1 เห็นประโยชน์และตระหนักในสำคัญของความพอประมาณ	3.71	3.71	3.63	3.62	3.67	มาก
5.2 ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียน	4.14	4.18	4.15	4.14	4.15	มาก

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชานุกูล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความพึงพอใจ					
	กรรมการสถานศึกษา	ครู	ผู้ปกครอง	นักเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม	แปลผล
5.3 สามารถประมาณการใช้จ่ายของตนเองได้	4.14	4.06	4.02	4.01	4.06	มาก
5.4 สามารถวางแผนการใช้จ่ายของตนเองได้	4.43	4.53	4.49	4.50	4.49	มาก
5.5 สามารถดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณได้อย่างเหมาะสม	4.00	4.06	4.02	4.02	4.03	มาก
รวม	4.09	4.11	3.80	4.06	4.02	มาก
6. ด้านความมีเหตุผล						
6.1 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง	3.71	3.71	3.63	3.62	3.67	มาก
6.2 สามารถบอกเหตุและผลจากสิ่งที่ได้กระทำหรือปฏิบัติ	4.29	4.24	4.22	4.21	4.24	มาก
6.3 สามารถแก้ปัญหาโดยใช้ความมีเหตุผล	4.43	4.29	4.40	4.37	4.37	มาก
6.4 ตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	3.43	3.35	3.28	3.27	3.33	มาก
6.5 สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีเหตุผล	4.57	4.47	4.51	4.51	4.52	มาก
รวม	4.09	4.01	4.01	4.00	4.03	มาก
7. ด้านความมีภูมิคุ้มกัน						
7.1 รับรู้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม	4.00	3.88	3.76	3.74	3.85	มาก
7.2 สามารถป้องกันตัวเองจากการคุกคามทางเทคโนโลยี	3.71	3.71	3.74	3.74	3.73	มาก
7.3 มีความตื่นตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง	3.43	3.53	3.53	3.57	3.52	มาก
7.4 สามารถปรับตัวและรับมือต่อผลกระทบด้านต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที	3.86	3.82	3.80	3.79	3.82	มาก
7.5 คาดคะเนความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	4.14	4.12	4.07	4.05	4.10	มาก
รวม	3.83	3.81	3.78	3.78	3.80	มาก
8. ด้านเงื่อนไขความรู้						
8.1 มีความรอบรู้ในหลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.29	4.24	4.26	4.24	4.26	มาก
8.2 สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.29	4.29	4.37	4.36	4.33	มาก
8.3 เข้าใจและบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้	3.86	3.94	4.05	4.07	3.98	มาก
8.4 มีความระมัดระวังในการปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรม	4.29	4.29	4.50	4.49	4.39	มาก
8.5 มีส่วนร่วมในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครอบครัวและชุมชน	4.29	4.00	3.98	3.95	4.06	มาก
รวม	4.20	4.15	4.23	4.22	4.20	มาก
9. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม						
9.1 มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติตามกิจการงานต่าง ๆ	4.71	4.59	4.59	4.42	4.58	มาก

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

ทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความพึงพอใจ					
	กรรมการ สถานศึกษา	ครู	ผู้ปกครอง	นักเรียน	ค่าเฉลี่ย รวม	แปล ผล
9.2 มีความสุจริตในการใช้ชีวิตประจำวัน	4.57	4.94	4.92	4.53	4.74	มาก
9.3 มีสติปัญญารอบรู้ว่าจะทำอะไรควรปฏิบัติสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ	4.71	4.71	4.74	4.48	4.66	มาก
9.4 มีความขยันและอดทนในการทำงานตามวัย	4.14	4.06	4.11	4.03	4.09	มาก
9.5 มีความเอื้อเฟื้อและแบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์	4.57	4.59	4.63	4.42	4.55	มาก
รวม	4.63	4.58	4.60	4.38	4.55	มาก
รวมทุกด้าน	4.12	4.10	4.12	4.08	4.11	มาก
	(มาก)	(มาก)	(มาก)	(มาก)	(มาก)	

การสำรวจความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชานุกูล) แสดงผลลัพธ์ที่ดีในภาพรวมที่ระดับ ($\bar{x}=4.11$) ทุกกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา ($\bar{x}=4.12$) ผู้ปกครอง ($\bar{x}=4.12$) ครู ($\bar{x}=4.10$) และนักเรียน ($\bar{x}=4.08$) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดที่ใกล้เคียงกัน แสดงถึงความสำเร็จของโครงการที่ตอบสนองทุกฝ่าย จุดแข็งที่โดดเด่น คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{x}=4.55$) โดยเฉพาะความสุจริตของนักเรียน ($\bar{x}=4.74$) ด้านเงื่อนไขความรู้ ($\bar{x}=4.20$) และทักษะการจัดการอารมณ์ ($\bar{x}=4.20$) ส่วนจุดที่ต้องพัฒนา ได้แก่ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ($\bar{x}=3.33$) ความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}=3.52$) การตระหนักในหลักความพอประมาณ ($\bar{x}=3.67$) และด้านภูมิคุ้มกันโดยรวม ($\bar{x}=3.80$)

1. ผลการสัมภาษณ์หัวหน้างาน ตัวแทนครูแต่ละช่วงชั้น ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา และตัวแทนนักเรียน พบว่า มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด ได้สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า "ENA Model" ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชานุกูล) ประกอบด้วย คณะครูขาดความรู้ขาดแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เสื่อมโทรม การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับน้อย ขาดแรงจูงใจ และการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ตามทฤษฎีการ

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชานุกูล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management Theory) ซึ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการตัดสินใจ การที่พบปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในระดับน้อย และการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักการของทฤษฎี เนื่องจากทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเชื่อว่า การให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงานจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร เครือรงกันท์ (2564) พบว่า มีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ แต่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดสื่ออุปกรณ์ สถิติผู้เข้าใช้บริการน้อย สภาพแหล่งเรียนรู้ไม่สะอาด วัสดุครุภัณฑ์ชำรุด ป้ายนิเทศไม่เป็นปัจจุบัน ครูที่รับผิดชอบไม่ใส่ใจ ขาดการบริหารจัดการที่ดีทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน ครูไม่มีเวลาดูแลแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่ ขาดการประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อกระตุ้นนักเรียนเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง

ความต้องการในการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาดูงาน การปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาความร่วมมือ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมมากขึ้น และการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร วงษ์ไย (2567) พบว่าความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบ เน้นการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู ชุมชน และภาคีในทุกขั้นตอน การสนับสนุนงบประมาณและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความต้องการการศึกษาดูงานและจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างโรงเรียนเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้มีการศึกษาดูงาน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ เช่น นาข้าว แปลงปลูกพืชผักสวนครัว โรงเพาะเห็ด โรงสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ มีการบูรณาการประสานความร่วมมือกับชุมชนเครือข่าย เช่น วิทยาลัยเทคนิค เปิดหลักสูตรระยะสั้น ห้องเรียนอาชีพ และจัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิต ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่า "ENA Model" การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดของธำมรงค์ สว่างศรี (2565) ที่เน้น "การพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการดำเนินการ จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน" การที่มีการประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน และวิทยาลัยเทคนิค แสดงให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

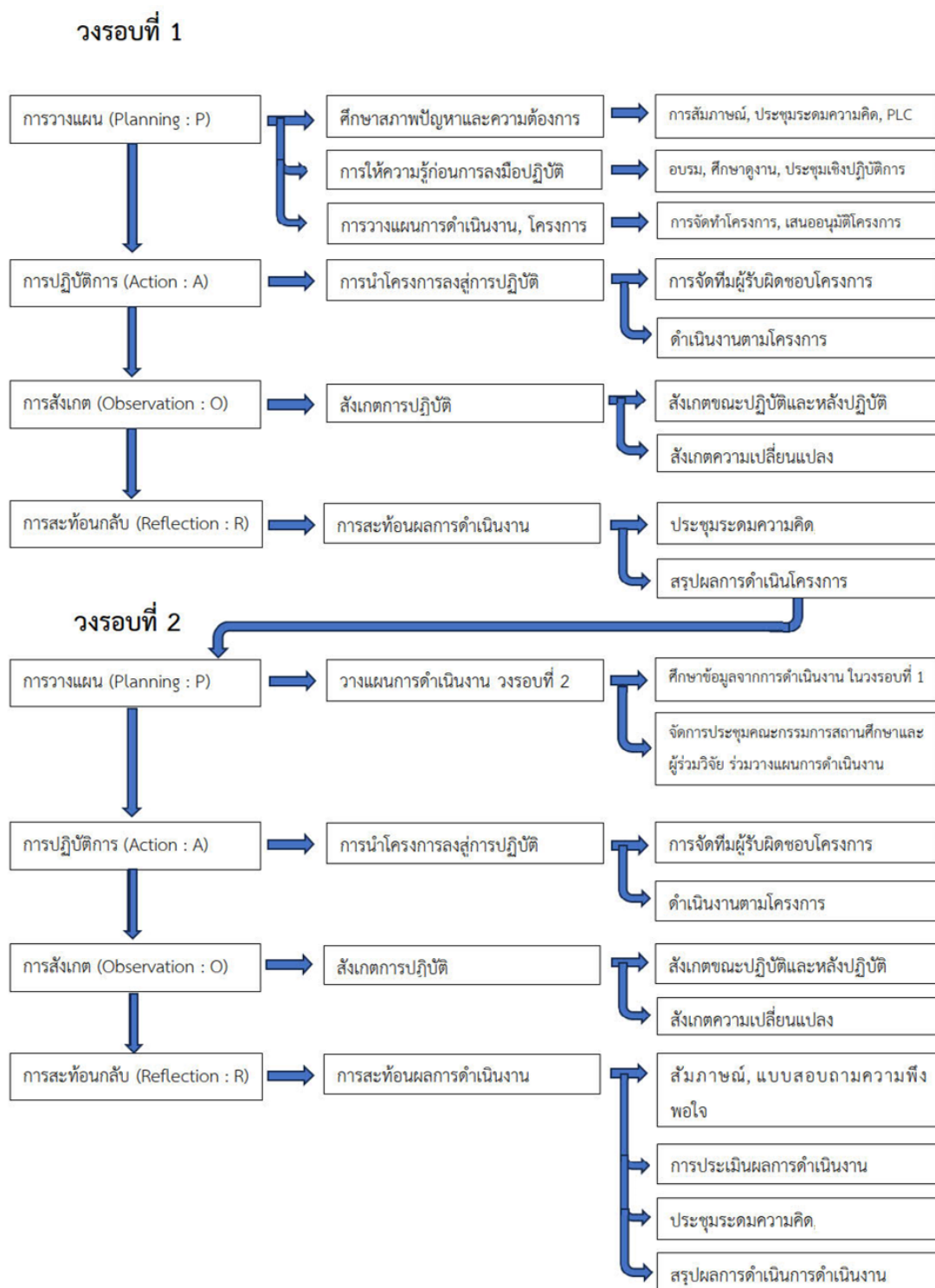
3. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการสำรวจความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านอีหนา(รัฐประชานุกูล) พบว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ทักษะการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดยผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครอง นักเรียน คณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษา มีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) และทั้ง 4 โครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อาจเนื่องมาจากการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติ และสะท้อนผลการดำเนินงาน ส่งผลให้การพัฒนาทักษะต่างๆ อยู่ในระดับมากสอดคล้องกับธัญชนิต มากมี และจิตติมา วรณศรี (2567) ที่กล่าวว่า "ทักษะชีวิตช่วยให้บุคคลเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต" แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมได้สำเร็จ

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยนี้ได้สร้างความรู้ใหม่ในการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในสถานศึกษา โดยใช้วงจรการพัฒนา 2 รอบ ประกอบด้วยขั้นตอน วางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ทำให้ผู้ร่วมวิจัยทุกฝ่ายมีบทบาทในการปรับปรุงกระบวนการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การวิจัยได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน เกิดความรู้ร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

ได้แนวทาง ENA Model จากการสังเคราะห์ความรู้ในกระบวนการวิจัย ได้นำไปสู่การการปฏิบัติจริง สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาที่เรียกว่า "ENA Model" ซึ่งมีจุดเด่นคือเป็นกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ แบ่งการดำเนินการเป็นวงรอบที่มี 4 ขั้นตอน ทำให้สามารถนำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่นที่ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 "ENA Model"

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

"ENA Model"เป็นรูปแบบที่เกิดจากการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Planning: P) 2) การปฏิบัติ (Action: A) 3) การสังเกต (Observation: O) และ 4) การสะท้อนผล (Reflection: R) ดำเนินการ 2 วงรอบ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาศักยภาพครู เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าคณะครูขาดความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดการอบรม สัมมนา หรือเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและลึกซึ้งเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ จากผลการวิจัยที่พบว่าแหล่งเรียนรู้มีสภาพเสื่อมโทรมและขาดการดูแลรักษา สถานศึกษาควรจัดทำแผนการพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ และมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามความยั่งยืนของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2 ควรศึกษาผลกระทบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะชีวิตของนักเรียนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567–2580. กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2565). เศรษฐกิจพอเพียงกับความยั่งยืน. <https://chula.ac.th/>
- ฐาปณิตา สว่างศรี. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต], มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ดวงพร วงษ์ไย. (2567). รายงานการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบ. สมาคมลูกเสือแห่งประเทศไทย. https://nsot.scoutthailand.org/training/_sys/view_pdf.php?file=299_file_1_202408011722491763.pdf

Citation : ทิพย์ณรงค์ มณีวัฒน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม, และ กรรณิกา ไวโสภา. (2568). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านอีหนา (รัฐประชานุกูล). วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 277 – 296. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.289906>

- ไทยโรจน์ พวงมณี, คชสิทธิ์ เจริญสุข, พชรณ ใจงามดี, และ นัยนา อรรถนาทร. (2566). กระบวนการขับเคลื่อนศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมจากเสือกก บ้านห้วยตาด อำเภอนาดวง จังหวัดเลย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 30(1), R1–R16.
- ธนาธิป รัตนพันธ์. (2567). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครวิทยา. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 3(1), Article e0752.
- ัญชนิต มากมี, และ จิตติมา วรรณศรี. (2567). ทักษะชีวิตของนักเรียน: แนวทางการพัฒนาในสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/275661>
- ธารินี กิตติกาญจน์โสภณ, วีระ วงศ์สรรค์, และ เบญจภรณ์ รัษฎะนา. (2566). การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจังหวัดน่าน เขต 2. *วารสารพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร*, 12(2), 112–124.
- ธิดา เสมอใจ. (2567). กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โรงเรียนมัธยมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37. *วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์*, 9(1), 54–71.
- ประยูร เครื่องกันต์. (2564). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 10(3), 45–62.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/umt-poly/article/view/246147>
- พรชัย หนูแก้ว, และ ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย. (2567). การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียน จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 23(1), 88–99.
- พรนิภา เผื่อนอุดม, กรรณิการ์ แสนสุข, และ บุษกร วิจิต. (2566). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: กรณีศึกษา สพป.อุดรธานี เขต 2. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 29(1).
- พาฝัน บุณธรรม, ฉลวย พิธีตรปกรณ, และ จิตรา ชุ่มซิม. (2564). แนวทางการดำเนินงานการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์กับหลักสูตรสถานศึกษา. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

Citation : Maneewat, T., Sod-lam, P., & Waisopa, K. (2025). Development of Integrated Learning Resources in the Area

Between School with the Community to Enhance Life Skills According to the Philosophy of the Sufficiency Economy: Ban E-Na School (Ratprachanukul). *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 277 - 296.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289906>

- พาราไดซ์ พาร์ค. (2567). *พาลูกน้อยเสริม 5 ทักษะชีวิต ผ่านกิจกรรมเสริมทักษะที่น่าสนใจ*.
<https://www.paradisepark.co.th/blog/pdp-education-5lifeskills-forkid-2024/>
- โรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชาณุกุล). (2565). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565*. โรงเรียนบ้านอิหนา (รัฐประชาณุกุล).
- ศิริลักษณ์ วงษ์อารี. (2566). รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 10(10), 208–224.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะชีวิต*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Baum, F., MacDougall, C., & Smith, D. (2022). Participatory action research. *Australian Journal of Primary Health*, 10, 64–71.
<https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=118090>
- Martin, S. B., Burbach, J. H., Benitez, L. L., & Ramiz, I. (2023). Participatory action research and co-researching as a tool for situating youth knowledge at the centre of research. *London Review of Education*, 17(3), 297–313.
- Means, D. R., Hudson, D. L., & Jakielski, A. (2021). Photovoice as participatory action research: Recommendations for educators. *The Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 65(2), 149–153.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของ ผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region

บงกช ธนวงศ์วิสูตร^{1*}

Bongkote Thanawongwisoot^{1*}

¹ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม; Institute of General Education, Sripatum University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : bongkote.th@spu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289737

Received : May 23, 2025; Revised : July 24, 2025; Accepted : July 30, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัสรูปแบบออนไลน์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Simple Random Sampling โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ปกครอง ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในบริบทของการเรียนออนไลน์ซึ่งมีข้อจำกัดหลายด้าน ส่งผลให้ความยากของเนื้อหาวิชาแคลคูลัสทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานทางวิชาการ เศรษฐกิจของครอบครัว สภาพทางสังคมของครอบครัว การจัดการเรียนการสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัสออนไลน์ได้ร้อยละ 82.0 โดยเรียงลำดับอิทธิพลของปัจจัยจากมากไปน้อย ได้แก่ เศรษฐกิจของครอบครัว สภาพทางสังคมของครอบครัว การจัดการเรียนการสอน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานก่อนเข้าศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ

ข้อค้นพบจากการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว รวมถึงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนจากระบบเทคโนโลยีต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

ในรายวิชาแคลคูลัสออนไลน์ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การจัดหลักสูตรเสริมพื้นฐานคณิตศาสตร์สำหรับนักศึกษา ก่อนเข้าศึกษาวิชาแคลคูลัส การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดตามและประเมินผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างผู้สอนและนักศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในบริบทออนไลน์

คำสำคัญ (Keywords) : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ปัจจัยเชิงสาเหตุ, แคลคูลัส 1, การเรียนออนไลน์

Abstract

This research aims to study the causal factors affecting academic achievement in an online Calculus course and to investigate the relationship between parents' demographic characteristics and students' academic achievement. The sample group consisted of 400 undergraduate students from higher education institutions in the Bangkok Metropolitan Region, selected using Simple Random Sampling. A 5-point rating scale questionnaire was used as the data collection instrument. The statistical methods used for data analysis included the Chi-square test, Pearson's correlation coefficient, multiple regression analysis, and Structural Equation Modeling (SEM).

The study found that parents' demographic characteristics, specifically their highest educational level and family income, were statistically and significantly related to students' academic achievement. In the context of online learning, which has several limitations, the difficulty of the Calculus course content becomes even more complex. The structural analysis of the relationship between the six causal factors—achievement motivation, academic background, family economic status, family social status, instructional management, and information technology—revealed that the model was consistent with empirical data and could explain 82.0% of the variance in online Calculus academic achievement. The factors, in order of decreasing influence, were family economic status, family social status, instructional management, achievement motivation, academic background, and information technology.

The findings of this research highlight the importance of family's economic and social context, as well as the quality of instructional management and technological support, on students' academic achievement in online Calculus. Key policy recommendations include offering foundational mathematics courses for students before they take Calculus, developing modern technology-based instructional innovations, continuously monitoring

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

and evaluating learning outcomes, and promoting quality interaction between instructors and students to enhance learning effectiveness in an online context.

Keywords : Academic achievement, Causal factors, Influential factors, Calculus I, Online learning

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ บริการ และการสื่อสาร รวมถึงภาคการศึกษา หลังสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ต้องปิดสถานศึกษาและเปลี่ยนมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อให้การศึกษาเดินต่อไปได้ในภาวะฉุกเฉินต่างๆ เช่น สถานการณ์ฝุ่น PM2.5 หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผู้เรียนและผู้สอนจึงพึ่งพาเครื่องมือเทคโนโลยี เช่น Zoom, Google Meet และระบบจัดการเรียนรู้ออนไลน์อื่นๆ กันอย่างแพร่หลาย(Boonmoh et al., 2022)

การปรับระบบการเรียนการสอนเป็นออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ได้ชัดเจน นอกจากนี้ การเรียนออนไลน์ยังช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เข้าถึงผู้เรียนได้กว้างขึ้นโดยไม่ติดข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์(Soykan et al., 2023) ข้อมูลจากการศึกษาพบว่าในช่วงโควิด-19 ระบบการเรียนออนไลน์ช่วยให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาหรือสถานที่(Boonmoh et al., 2022) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยดังกล่าวและจากรายงาน PISA Thailand (2563) ได้ชี้ให้เห็นด้วยว่า แม้รูปแบบออนไลน์จะนำมาใช้อย่างต่อเนื่องหลังโควิดคลี่คลาย แต่ยังไม่ได้ตอบสนองผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะรายวิชาที่มีเนื้อหาซับซ้อน เช่น วิชาแคลคูลัส ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่แข็งแกร่งและทักษะการคิดวิเคราะห์ การเรียนแบบออนไลน์อาจก่อให้เกิดปัญหาและผลเสียตามมาได้มากกว่าผลดี

วิชาแคลคูลัสเป็นรายวิชาพื้นฐานสำคัญของสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ (STEM) เพราะเป็นรากฐานของการคิดเชิงตรรกะและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จึงเป็นตัวบ่งชี้ความเข้าใจของผู้เรียนในวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูง งานวิจัยทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ได้สังเกตว่ารายวิชาแคลคูลัสมีบทบาทสำคัญช่วยเตรียมผู้เรียนเข้าสู่รายวิชาอื่นๆ ในสาขาต่างๆ และเป็นรายวิชาที่นักศึกษาอาจทำคะแนนได้ยากและพบอุปสรรคในการเรียนรู้มากกว่ารายวิชาอื่น(Wang et al., 2022) กล่าวคือ แม้ว่าผู้เรียนจะต้องใช้เวลาและความพยายามมาก แต่ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรต่างๆ เช่น แรงจูงใจของผู้เรียนและคุณภาพการสอน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ในวิชาแคลคูลัส (สมภพ และคณะ, 2560)

ปัจจัยหลายประการส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียนในวิชาแคลคูลัส โดยเฉพาะในบริบทออนไลน์ด้านหนึ่งคือ แรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งงานวิจัยหลายฉบับระบุว่า แรงจูงใจเชิงบวกโดยเฉพาะแรงจูงใจแบบอิสระ (autonomous motivation) มีอิทธิพลสูงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ยิ่งผู้เรียนมีความตั้งใจและมุ่งมั่นสูง ผลการเรียนรู้ก็ยิ่งดีขึ้น การวิจัยของ Wang et al. (2022) พบว่า ความพึงพอใจใน

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

ความสามารถ (competence satisfaction) และแรงจูงใจแบบอิสระ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน งานวิจัยของ สมภพ และคณะ (2560) ก็รายงานว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแคลคูลัส โดยร่วมกับปัจจัยอื่น เช่น เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และคุณภาพการสอนของอาจารย์ ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์เช่นกัน

ปัจจัยที่สองคือ ความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ก่อนเข้าเรียนวิชาแคลคูลัส ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จอย่างมาก การศึกษาโดย Mahadewsing et al. (2024) ชี้ว่า เงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียนในรายวิชาแคลคูลัส คือความพร้อมของความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตว่า นักเรียนที่ขาดความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องต่างๆ เช่น พีชคณิต เรขาคณิตพื้นฐาน จะทำคะแนนสอบได้ไม่ดี จึงทำให้ประสบปัญหาในการเรียนวิชาแคลคูลัสตามมา สำหรับผู้เรียนที่ขาดความรู้พื้นฐานเหล่านี้ เช่น การไม่เข้าใจนิยามและสูตรพื้นฐานทางพีชคณิต ผลคือจะเกิดข้อผิดพลาดในการทำแบบฝึกหัดในรายวิชาแคลคูลัสอย่างชัดเจน

ปัจจัยที่สามและสี่คือ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว รายงานของ PISA Thailand ในปี 2563 พบว่านักเรียนไทยจำนวนมากขาดปัจจัยสำคัญในการเรียนออนไลน์ที่บ้าน เช่น สถานที่เงียบสงบ คอมพิวเตอร์ หรือการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จากงานวิจัยของเสาวรัง(2563) ชี้ว่า ครอบครัวที่มีรายได้น้อยและด้อยโอกาสมีส่วนการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ที่บ้านต่ำมาก เมื่อเกิดการปิดมหาวิทยาลัยแล้วเปลี่ยนมาเรียนออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนจากครอบครัวรายได้น้อยจำนวนมาก “ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง” เพราะไม่มีอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ตใช้ ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลเช่นนี้จึงส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ยิ่งเศรษฐกิจครอบครัวแย่ ผู้เรียนกลุ่มเปราะบางยิ่งประสบปัญหามากขึ้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีทรัพยากรน้อยจะไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ตได้ ขณะที่ผู้เรียนที่ต้องเรียนจากบ้านจึงต้องเผชิญกับข้อจำกัดเหล่านี้โดยตรง

ปัจจัยที่ห้าคือ คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน จากงานวิจัยของสมภพ และคณะ(2560) พบว่า การสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อผู้สอนเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสม สามารถตอบคำถามและให้ข้อเสนอแนะผู้เรียนได้ดี ผู้เรียนมักได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีเช่นกัน ในระบบการเรียนการสอนออนไลน์ความท้าทาย เช่น การขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ก็ต้องอาศัยการออกแบบการสอนที่ดีเพื่อชดเชยข้อจำกัดดังกล่าว

ปัจจัยที่หกคือ เทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการเรียน ข้อมูลจากงานวิจัยของ Al-Fraihat et al. (2020) สรุปว่า การบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีสารสนเทศกับการศึกษาได้ก่อให้เกิดการเติบโตของระบบการเรียนรู้ออนไลน์อย่างรวดเร็ว ยังมีระบบอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มที่ดี รวมถึงการสนับสนุนด้านไอซีทีที่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ในบริบทของการเรียนออนไลน์ เครื่องมือและแพลตฟอร์มที่ถูกออกแบบมาเพื่อการศึกษา เช่น Learning

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.
<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

Management System(LMS), Google Classroom มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและแบบฝึกหัดได้ทุกที่ทุกเวลา

สรุปได้ว่าถึงแม้การเรียนการสอนแบบออนไลน์จะเป็นทางเลือกที่ดีในยุคปัจจุบันและอนาคต แต่ในรายวิชาแคลคูลัสที่มีความซับซ้อน รายละเอียดและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียนยังต้องการการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยปัจจัยทั้งหมดที่ระบุข้างต้น ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน สภาพเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว คุณภาพการสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเหล่านี้ในบริบทการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาแคลคูลัสที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการสอนรูปแบบออนไลน์ในรายวิชาแคลคูลัสของผู้เรียนสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของการเรียนแคลคูลัส
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในวงการการศึกษา เนื่องจากมีความท้าทายจากการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะในบริบทการศึกษาระดับอุดมศึกษา งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ เช่นงานวิจัยของ Hammoudi et al. (2023) แสดงให้เห็นว่า แบบจำลอง (model) ที่ส่งเสริมทั้งแรงจูงใจภายในและภายนอก สามารถ อธิบายความแปรปรวน (variance explained) ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของผู้เรียนในรายวิชาแคลคูลัสได้สูงถึงกว่า 98% ซึ่ง สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีระดับแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในตนเองสูง มักมีโอกาสประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ได้ดีกว่า

นอกจากแรงจูงใจส่วนบุคคลแล้ว พื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ก่อนเข้าเรียน ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญ งานวิจัยของ Hurdle et al., (2022) วิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษาที่เรียนวิชาแคลคูลัส 1 พบว่านักศึกษาที่เคยเรียนวิชาPre-Calculus มาก่อน มี อัตราการสอบตกในวิชาแคลคูลัส 1 ต่ำกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เรียนอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีพื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ก่อนเข้าเรียนที่เพียงพอตั้งแต่เริ่มต้นจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาแคลคูลัสได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยของ Grayson et al. (2018)

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.289737>

พบว่านักศึกษาที่มีทักษะในเรื่องพีชคณิตและตรีโกณมิติพื้นฐานที่ดีจะเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมความสำเร็จในการเรียนวิชาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ รวมถึงวิชาแคลคูลัส 1 จึงสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่ายิ่งผู้เรียนมีทักษะคณิตศาสตร์พื้นฐานที่ดียิ่งทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาในรายวิชาแคลคูลัส 1 ได้ดีขึ้น

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวก็เป็นอีกด้านที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนออนไลน์ของผู้เรียน โดยรายได้ของครอบครัวและความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนที่รวมถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เป็นอีกปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน งานวิจัยของ Qiu et al. (2022) พบว่าฐานะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการมีส่วนร่วมที่สูงก็มักนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ดีกว่า ในทำนองเดียวกัน จากรายงานของ International Telecommunication Union (ITU, 2021) พบว่ามีความแตกต่างทางผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจน ระหว่างผู้เรียนจากครอบครัวที่มีฐานะมีโอกาสเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตกับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่ขาดทุนทรัพย์ ซึ่งหมายความว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีทรัพยากรและฐานะที่ดี จะมีความพร้อมในการเรียนออนไลน์ได้ดีกว่า จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่า

ปัจจัยในด้าน สภาพสังคมครอบครัว งานวิจัยของ Qiu et al. (2022) ยังชี้ด้วยว่า การสนับสนุนทางจิตใจจากผู้ปกครอง (parental autonomy support) เป็นกุญแจสำคัญที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา กล่าวคือ ครอบครัวที่ส่งเสริมให้เด็กตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเองและเห็นคุณค่าของการศึกษา จะส่งผลให้บุตรหลานมีความรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้น ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าบรรยากาศในครอบครัวที่เอื้อต่อการศึกษา เช่น การให้กำลังใจหรือการที่บุคคลในครอบครัวมีเวลาทบทวนการบ้านแก่ผู้เรียน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในการเรียน และยิ่งในบริบทการเรียนออนไลน์ซึ่งต้องอาศัยความมีวินัยในตนเองสูง บรรยากาศด้านสภาพสังคมครอบครัวดังกล่าวจึงยังมีความสำคัญ

อีกปัจจัยหนึ่งที่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องคือ การจัดการเรียนการสอน จากงานวิจัยของ เสริมศิริ และคณะ (2563) พบว่าพฤติกรรมและรูปแบบการสอนของอาจารย์ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาวิชาแคลคูลัส 3 อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบ่งบอกว่าอาจารย์ที่ออกแบบบทเรียนให้มีปฏิสัมพันธ์ เช่น จัดกิจกรรมกลุ่ม การบ้านที่มีโครงสร้างชัดเจน และให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล จะช่วยเพิ่มความเข้าใจเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับนักศึกษาได้มากขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่า การเรียนรู้แบบ Active Learning ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์แบบออนไลน์ เช่น การมอบหมายโจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์หรือการเรียนแบบProblem-Based Learning สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ได้ จากการศึกษาโดยการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนกลุ่มทดลองแบบProblem-Based Learning ปรากฏว่า นักศึกษากลุ่มทดลองได้รับคะแนนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอีกกลุ่มหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนและเทคนิคการสอนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจน

ปัจจัยสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้สำหรับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จากรายงานของITU (2021) ได้แสดงให้เห็นถึงงานวิจัยทั่วโลกที่บ่งชี้ว่า ทักษะความสามารถ

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.
<https://doi.org/10.65205/jlgrisrru.2025.289737>

ทางดิจิทัล ของผู้เรียน ซึ่งรวมถึง ความสามารถในการใช้ระบบจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) และเครื่องมือสำหรับการประชุมออนไลน์ เช่น Zoom, google meet มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาที่ต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์สูง นักศึกษาที่มีทักษะความสามารถทางดิจิทัลสูงและมีความเข้าใจการใช้งานระบบออนไลน์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนจะมีแนวโน้มการเรียนบทเรียนออนไลน์ได้ดีเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงตามไปด้วย (International Telecommunication Union [ITU], 2021)

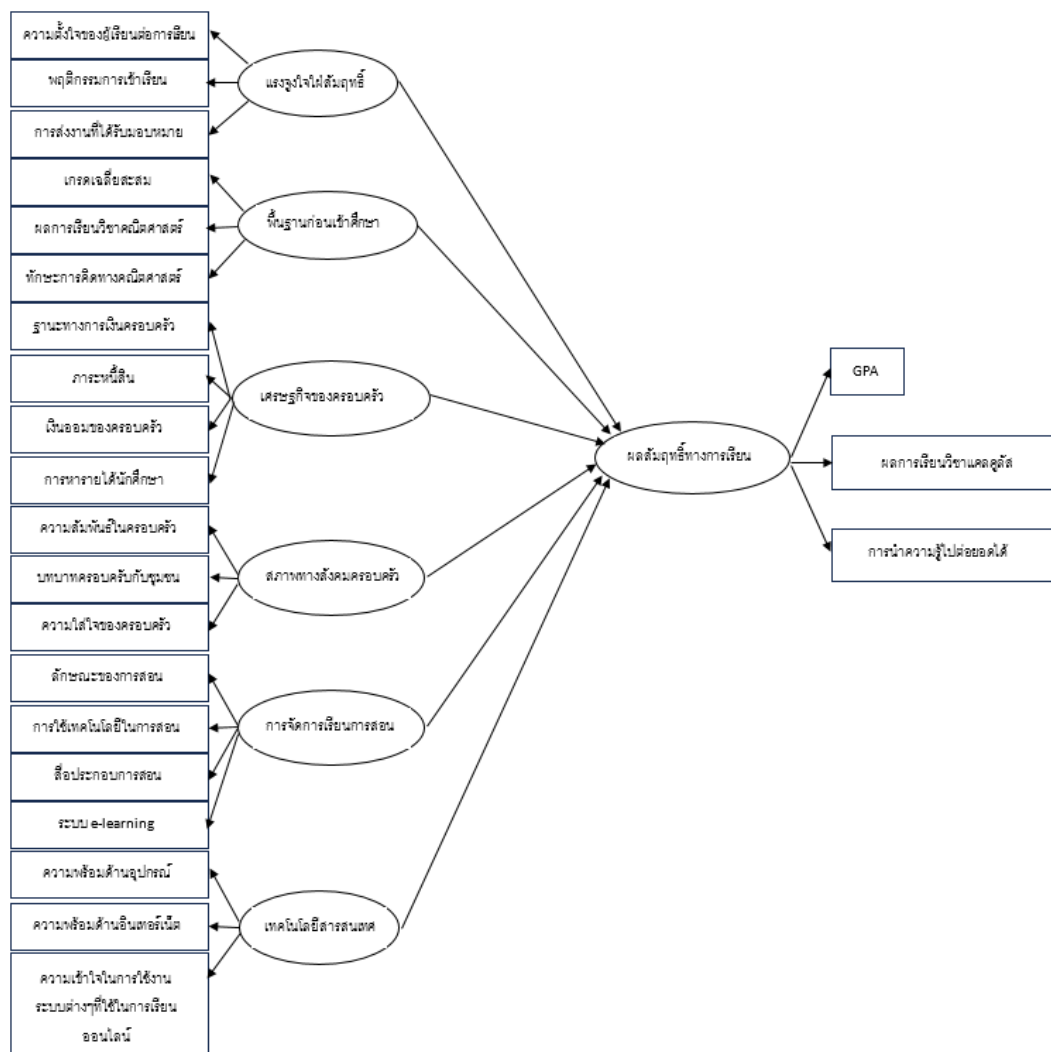
จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สรุปได้ว่าปัจจัยเชิงสาเหตุทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานคณิตศาสตร์ก่อนเรียน เศรษฐกิจของครอบครัว สภาพสังคมครอบครัว การจัดการเรียนการสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศ ต่างก็มีบทบาทสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เน้นศึกษาปัจจัยแบบแยกส่วน ยังขาดการบูรณาการผ่านโมเดลเชิงโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในบริบทของรายวิชาแคลคูลัสรูปแบบออนไลน์โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเหล่านี้ทั้งหมดอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยเฉพาะวิชาแคลคูลัส ในระดับอุดมศึกษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบแบบแผนวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เคยเรียนวิชาแคลคูลัส 1 ในรูปแบบออนไลน์ โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane โดยกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ และเนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัดได้จึงให้จำนวนประชากรมีจำนวนมาก ลู่เข้าสู่นันต์จึงคำนวณได้ขนาด

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

ตัวอย่าง คือ 400 ตัวอย่าง(บุญเรียง , 2539) โดยให้ความสำคัญกับทุกสถาบันเท่ากัน แล้วสุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Simple Random Sampling

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลการวิจัยในส่วนนี้ คือ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เคยเรียนวิชาแคลคูลัส 1 ในรูปแบบออนไลน์ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ในรูปแบบออนไลน์ โดยขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการผ่านต้นสังกัดและสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับในเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัส1ในรูปแบบออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1 ชุด เป็นคำถามด้านปัจจัยต่างๆจำนวน 23 ข้อ โดยประกอบด้วยคำถามด้านปัจจัยเชิงสาเหตุทั้ง6ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานก่อนเข้าศึกษา เศรษฐกิจของครอบครัว สภาพทางสังคม ครอบครัว การจัดการเรียนการสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3, 3, 4, 3, 4, 3 ข้อตามลำดับ คำถามด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 3 ข้อ และคำถามด้านลักษณะทางประชากร จำนวน 5 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความเที่ยงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ด้านสถิติ อาจารย์ด้านการศึกษา และอาจารย์ด้านภาษาศาสตร์ ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ
2. การทดสอบความเชื่อมั่น คำนวณโดยใช้ค่าอัลฟา ของ ครอนบาค อัลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.927 ซึ่งมากกว่า 0.70 ถือว่ามีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง (กัลยา , 2545)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นักศึกษากลุ่มตัวอย่างจากสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยมีเป้าหมาย 400 คน ที่เคยเรียนวิชาแคลคูลัส1 แบบออนไลน์ด้วยการขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาฯและแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ ผลการเก็บแบบสอบถามได้ครบจำนวน 400 ชุด โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่ เมษายน – ธันวาคม 2567 เป็นเวลา 9 เดือน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้จะประกอบด้วย

1. ใช้การแจกความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) ในการแจกนับจำนวนและหาค่าร้อยละอธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
2. ใช้หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบาย ผลการเรียนรู้เฉลี่ย และปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพทางการเรียนของนักศึกษา

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

3. ใช้สถิติทดสอบ Chi – Square ทดสอบการแจกแจงของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. การใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย (Research Results)

1) นักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 1 มีลักษณะผลการเรียนที่น่าสนใจ จากการพิจารณาค่าเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) ในปัจจุบัน พบว่าส่วนใหญ่ของนักศึกษามีผลการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยมากกว่า 50% ของนักศึกษาทั้งหมด (ร้อยละ 51.3) มี GPA อยู่ในช่วง 3.01 ถึง 3.50 รองลงมาคือกลุ่มที่มี GPA อยู่ในช่วง 2.51 ถึง 3.00 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 24.5 ขณะที่นักศึกษาที่มี GPA สูงกว่า 3.50 มีจำนวนร้อยละ 17.8 ส่วนกลุ่มที่มี GPA ต่ำกว่า 2.50 นั้นมีเพียงร้อยละ 6.5 และไม่มีนักศึกษาคนใดที่มี GPA ต่ำกว่า 2.00 เลย

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่ดีพอสมควร โดยเฉพาะกลุ่มที่มี GPA อยู่ในช่วง 3.01 ถึง 3.50 ซึ่งเป็นช่วงที่มียอดนักศึกษามากที่สุด ถือเป็นกลุ่มฐานนิยม (mode) ของชุดข้อมูลนี้ นอกจากนี้ยังแสดงถึงลักษณะของการกระจายตัวของผลการเรียนที่โน้มไปทางด้านสูง กล่าวคือ ส่วนมากของนักศึกษาอยู่ในกลุ่มที่มีผลการเรียนดี ค่อนข้างกระจุกตัวอยู่ในช่วง GPA ตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป

เมื่อพิจารณาผลการเรียนเฉพาะในรายวิชาแคลคูลัส 1 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลการเรียนในระดับที่ดีเช่นเดียวกัน โดยร้อยละ 39.3 ของนักศึกษาได้เกรด B หรือ B+ และร้อยละ 35.8 ได้เกรด A ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 75.1 หรือสามในสี่ของนักศึกษาทั้งหมด ในทางกลับกัน มีเพียงร้อยละ 21.3 ที่ได้เกรด C หรือ C+ ขณะที่นักศึกษาที่ได้เกรด D หรือ D+ มีจำนวนเพียงร้อยละ 2.8 และผู้ที่ได้เกรด F มีเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้น

ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่านักศึกษากลุ่มนี้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 1 อยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี โดยส่วนใหญ่สามารถผ่านวิชาได้ในระดับเกรดที่ดีถึงดีมาก กลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มีสัดส่วนน้อยมาก ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าเป็นกลุ่มที่ต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม ทั้งในแง่ของการสอนหรือทรัพยากรเสริมเพื่อการเรียนรู้

โดยสรุป นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้มีลักษณะผลการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับ “ดี” ทั้งในแง่ของเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) และผลการเรียนเฉพาะรายวิชาแคลคูลัส 1 ลักษณะการกระจายของข้อมูลยังแสดงถึงความคงที่ของผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มนักศึกษา โดยที่ส่วนใหญ่มีความสามารถทางวิชาการในระดับที่สามารถเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์ขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดี และยังแสดงถึงแนวโน้มเชิงบวกในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้อีกด้วย

ตารางที่ 1 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสรูปแบบออนไลน์(ACHIE)

ตัวแปร(ความหมาย)	น้ำหนักองค์ประกอบ					สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	B	bata	SE	t	R ²	
MOTIE (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์)						
MOT1 (ความตั้งใจของผู้เรียนต่อการเรียน)	0.84	0.87	0.038	21.91	0.76	0.02
MOT2 (พฤติกรรมการเข้าเรียน)	0.94	0.96	0.037	25.59	0.92	0.11
MOT3 (การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย)	0.89	0.91	0.038	23.39	0.82	0.01
BASIC (พื้นฐานก่อนเข้าศึกษา)						
BAS1 (เกรดเฉลี่ยสะสม)	0.82	0.82	0.043	19.07	0.68	0.01
BAS2 (ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์)	0.88	0.88	0.041	21.24	0.78	0.03
BAS3 (ทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์)	0.91	0.88	0.043	21.2	0.77	0.02
ECONO (เศรษฐกิจของครอบครัว)						
ECO1 (ฐานะทางการเงินครอบครัว)	0.8	0.79	0.047	17.1	0.63	0.1
ECO2 (ภาระหนี้สิน)	0.68	0.7	0.049	14.02	0.48	0.02
ECO3 (เงินออมของครอบครัว)	0.6	0.61	0.047	12.71	0.37	0.03
ECO4 (การหารายได้นักศึกษา)	0.63	0.64	0.047	13.49	0.41	0.01
SOCIA (สภาพทางสังคมครอบครัว)						
SOC1 (ความสัมพันธ์ในครอบครัว)	0.78	0.78	0.048	16.34	0.61	0.02
SOC2 (บทบาทครอบครัวกับชุมชน)	0.77	0.78	0.044	17.43	0.6	0
SOC3 (ความใส่ใจของครอบครัว(ต่อผู้เรียน))	0.92	0.92	0.042	21.86	0.84	0.03
LEARN (การจัดการเรียนการสอน)						
LEA1 (ลักษณะของการสอน)	0.67	0.67	0.049	13.7	0.46	0.02
LEA2 (การใช้เทคโนโลยีในการสอน)	0.76	0.76	0.047	16.17	0.58	0.02
LEA3 (สื่อประกอบการสอน)	0.88	0.89	0.047	18.62	0.78	0.07
LEA4 (ระบบ e-learning)	0.72	0.74	0.046	15.64	0.55	0.02
TECHN (เทคโนโลยีสารสนเทศ)						
TEC1 (ความพร้อมด้านอุปกรณ์)	0.8	0.83	0.041	19.71	0.69	0
TEC2 (ความพร้อมด้านอินเทอร์เน็ต)	0.89	0.9	0.042	20.86	0.81	0.01
TEC3 (ความเข้าใจในการใช้ระบบออนไลน์)	1	0.97	0.04	24.92	0.94	0.05
ACHIE (ผลสัมฤทธิ์) = 0.23*MOTIE + 0.23*BASIC + 0.59*ECONO + 0.32*SOCIA + 0.24*LEARN + 0.19*TECHN , R ² = 0.82						
GPA (Grade Point Average)	0.86	0.8			0.64	0.13
CALCU (ผลการเรียนวิชาแคลคูลัส)	0.94	0.88	0.037	25.12	0.78	0.31
EXTEN (การนำความรู้ไปต่อยอดได้)	0.81	0.76	0.054	15.13	0.57	0.14
Chi-Square = 247.21 df = 141 P-value = 0.05010 CFI=1.00 GFI = 0.95 AGFI = 0.90 RMSEA = 0.043 SRMR=0.030						

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

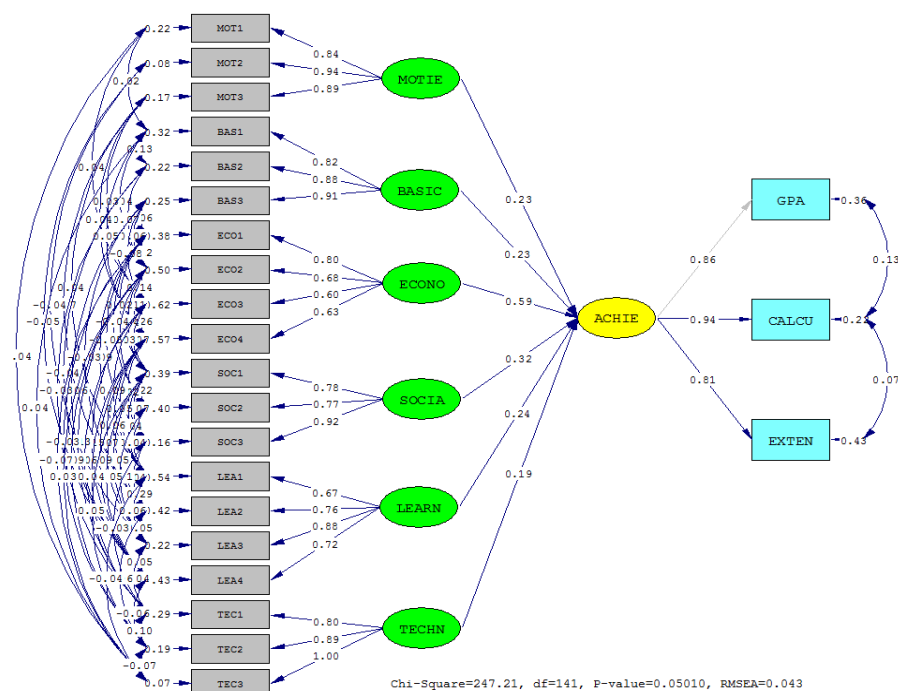
2) จากตารางที่ 1 โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ (ACHIE) พบว่ามีปัจจัยหลักจำนวน 6 ด้านที่ส่งผลต่อ ACHIE ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (MOTIE), พื้นฐานก่อนเข้าศึกษา (BASIC), เศรษฐกิจของครอบครัว (ECONO), สภาพทางสังคมของครอบครัว (SOCIA), การจัดการเรียนการสอน (LEARN) และเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECHN) โดยการพิจารณาจากระดับตัวแปรย่อย พบว่า ตัวแปร TEC3 (ความเข้าใจในการใช้งานระบบต่าง ๆ) ภายใต้ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECHN) มีค่า $R^2 = 0.94$ ซึ่งถือว่าสูงที่สุดในบรรดาตัวแปรทั้งหมด แสดงถึงความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่สูงมาก รองลงมาคือ ตัวแปร MOT2 (พฤติกรรมในการเข้าเรียน) ภายใต้ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (MOTIE) ซึ่งมีค่า $R^2 = 0.92$ และมีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบเท่ากับ 0.11 ซึ่งเป็นค่าที่สูงที่สุดในกลุ่มตัวแปรย่อยทั้งหมด บ่งชี้ถึงอิทธิพลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างชัดเจน ส่วนตัวแปร LEA4 (ระบบ e-learning) ภายใต้ปัจจัยการจัดการเรียนการสอน (LEARN) มีค่า $R^2 = 0.78$ สะท้อนถึงความสำคัญของระบบสนับสนุนการเรียนออนไลน์ อีกทั้งตัวแปร BAS2 (ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์) ซึ่งอยู่ภายใต้ปัจจัยพื้นฐานก่อนเข้าศึกษา (BASIC) ก็มีค่า $R^2 = 0.78$ และค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบ 0.03 แสดงถึงอิทธิพลที่สอดคล้องกันในด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ นอกจากนี้ ตัวแปร ECO3 (เงินออมของครอบครัว) จากกลุ่มปัจจัยเศรษฐกิจของครอบครัว (ECONO) มีค่า $R^2 = 0.63$ และค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบ 0.10 บ่งชี้ว่าเงินออมในครัวเรือนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนออนไลน์เช่นกัน ขณะที่ตัวแปร SOC3 (ความใส่ใจของครอบครัว) จากกลุ่มปัจจัยสภาพสังคมครอบครัว (SOCIA) มีค่า $R^2 = 0.84$ แต่มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบเพียง 0.03 แสดงถึงอิทธิพลในระดับจำกัดในเชิงโครงสร้าง อย่างไรก็ตาม เมื่อนำตัวแปรหลักเข้าสู่สมการโครงสร้างที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า $ACHIE = 0.23 \cdot MOTIE + 0.23 \cdot BASIC + 0.59 \cdot ECONO + 0.32 \cdot SOCIA + 0.24 \cdot LEARN + 0.19 \cdot TECHN$, $R^2 = 0.82$ ซึ่งสะท้อนว่าปัจจัยเศรษฐกิจของครอบครัว (ECONO) มีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออนไลน์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สูงถึง 0.59 รองลงมาคือปัจจัยสภาพทางสังคมครอบครัว (SOCIA) เท่ากับ 0.32 การจัดการเรียนการสอน (LEARN) เท่ากับ 0.24 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (MOTIE) และพื้นฐานก่อนเข้าศึกษา (BASIC) เท่ากันที่ 0.23 และสุดท้ายคือเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECHN) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำที่สุดเท่ากับ 0.19 ทั้งนี้ แม้ว่าปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีตัวแปรย่อยที่มีค่า R^2 สูงมาก เช่น TEC3 แต่เมื่อพิจารณาในระดับโครงสร้างรวมแล้ว ปัจจัยเศรษฐกิจของครอบครัวกลับมีอิทธิพลมากที่สุดในกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบออนไลน์ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่า Chi-Square เท่ากับ 247.21 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 141 และมีค่า p-value = 0.05010 ซึ่งอยู่ในระดับที่พอรับได้ตามเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมในการอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออนไลน์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสรูปแบบออนไลน์

3) งานวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลประชากรศาสตร์ของผู้ปกครอง ประกอบด้วยระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง เพื่อนำมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะดังกล่าวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชาแคลคูลัส 1 ข้อมูลดังกล่าวได้รับการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบไคว์-สแควร์. ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับตัวแปรระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า ค่าไคว์-สแควร์เท่ากับ 6.940 และค่า p เท่ากับ 0.008 ($p < 0.05$) ซึ่งบ่งชี้ว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากตารางพบว่า กลุ่มผู้เรียนที่มีผู้ปกครองซึ่งมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 205 คน (คิดเป็นร้อยละ 51.3) ขณะที่กลุ่มผู้เรียนที่มีผู้ปกครองระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 195 คน (คิดเป็นร้อยละ 48.8) จากตัวอย่างทั้งหมด ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชาแคลคูลัส 1 โดยพบว่า ผู้เรียนที่มีผู้ปกครองระดับการศึกษาสูง (ปริญญาตรีขึ้นไป) มีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มที่มีผู้ปกครองระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

สำหรับตัวแปรอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ค่าไคว์-สแควร์เท่ากับ 5.369 และค่า p เท่ากับ 0.147 ($p > 0.05$) ส่งผลให้สรุปได้ว่าอาชีพของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติที่มีนัยสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

สำหรับตัวแปรรายได้ของผู้ปกครอง พบว่า ค่าไคว์-สแควร์เท่ากับ 21.909 และค่า p เท่ากับ 0.000 ($p < 0.05$) ซึ่งแสดงว่ารายได้ของผู้ปกครองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีความสัมพันธ์ทางสถิติที่

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

มีนัยสำคัญ. นอกจากนี้ พบว่า ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป มีสัดส่วนผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูงและระดับต่ำ สูงที่สุด ขณะที่ผู้เรียนจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท มีสัดส่วนผู้เรียนในทุกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ (ACHIE) โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลัก 6 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์(MOTIE) พื้นฐานก่อนเข้าศึกษา(BASIC) เศรษฐกิจของครอบครัว(ECONO) สภาพทางสังคมของครอบครัว(SOCIA) การจัดการเรียนการสอน(LEARN) และเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECHN) ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่าโมเดลมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 247.21 ($df = 141$, $p\text{-value} = 0.05010$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแคลคูลัสออนไลน์ได้สูงถึงร้อยละ 82 ($R^2 = 0.82$) ซึ่งยืนยันความสำเร็จของการศึกษาในการนำเสนอโมเดลแบบบูรณาการที่ตอบสนองช่องว่างในวรรณกรรมที่มักศึกษาปัจจัยเหล่านี้แยกส่วนกัน

จากการพิจารณาอิทธิพลโดยตรงของปัจจัยหลักในโมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าปัจจัยเศรษฐกิจของครอบครัว (ECONO) มีอิทธิพลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออนไลน์สูงที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.59 ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ Qiu et al. (2022) ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และรายงานของ International Telecommunication Union (ITU, 2021) ที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ระหว่างผู้เรียนที่เข้าถึงทรัพยากรได้ดีกว่า นอกจากนี้ การวิเคราะห์ไคว-สแควร์ยังเสริมความแข็งแกร่งให้กับข้อค้นพบนี้ โดยแสดงความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างรายได้ของผู้ปกครอง ($\text{Chi-Square} = 21.909$, $p = 0.000$) และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ($\text{Chi-Square} = 6.940$, $p = 0.008$) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ซึ่งตอกย้ำบทบาทสำคัญของภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ครอบครัวที่มีรายได้สูงกลับแสดงสัดส่วนของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในระดับสูงและระดับต่ำ สูงที่สุด ซึ่งบ่งชี้ว่าแม้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันผลสัมฤทธิ์ที่สูงอย่างสม่ำเสมอเสมอไป และอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในกลุ่มนี้

ปัจจัยสภาพทางสังคมของครอบครัว (SOCIA) มีอิทธิพลโดยตรงอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.32 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qiu et al. (2022) ที่เน้นย้ำถึงการสนับสนุนความเป็นอิสระจากผู้ปกครองและบรรยากาศครอบครัวที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เช่นเดียวกับปัจจัยการจัดการเรียนการสอน (LEARN) ที่มีอิทธิพลโดยตรงเท่ากับ 0.24 โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบ e-learning (LEA4) มีค่า R^2 สูงถึง 0.78 ซึ่งสะท้อนความสำคัญของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์นี้

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.
<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ เสริมศิริ และคณะ (2563) ที่พบว่าพฤติกรรมและรูปแบบการสอนของอาจารย์ รวมถึงการใช้แนวทางการเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น Problem-Based Learning ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (MOTIE) และพื้นฐานก่อนเข้าศึกษา (BASIC) มีอิทธิพลโดยตรงเท่ากันที่ 0.23 ซึ่งสอดคล้องกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดย Hammoudi et al. (2023) แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จในวิชาแคลคูลัสได้สูง และ Hurdle et al. (2022) รวมถึง Grayson et al. (2018) ต่างยืนยันความสำคัญของความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ก่อนเข้าศึกษาต่อความสำเร็จในวิชาแคลคูลัส

ในส่วนของปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECHN) แม้จะมีอิทธิพลโดยตรงต่ำที่สุดในโมเดลโดยรวม (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.19) แต่ตัวแปรย่อยด้านความเข้าใจในการใช้งานระบบต่าง ๆ (TEC3) กลับมีค่า R^2 สูงเป็นพิเศษถึง 0.94 ซึ่งบ่งชี้ถึงอำนาจการอธิบายเฉพาะบุคคลที่สูงมากสำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแคลคูลัสออนไลน์ การค้นพบนี้สอดคล้องกับรายงานของ ITU (2021) ที่ระบุว่าทักษะความสามารถทางดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ออนไลน์ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลโดยตรงที่ค่อนข้างต่ำของปัจจัย TECHN โดยรวมในโมเดลเชิงโครงสร้างที่ครอบคลุม ชี้ให้เห็นว่าแม้ความเข้าใจพื้นฐานด้านเทคโนโลยีจะเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่จำเป็น แต่เมื่อความสามารถพื้นฐานนี้ได้รับการตอบสนองแล้ว ปัจจัยอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจของครอบครัวหรือแรงจูงใจ อาจมีน้ำหนักเชิงสาเหตุโดยตรงที่มากกว่าในการกำหนดผลสัมฤทธิ์

โดยสรุป การศึกษานี้ได้นำเสนอโมเดลเชิงโครงสร้างแบบบูรณาการที่อธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแคลคูลัสออนไลน์ได้อย่างครอบคลุม โดยยืนยันถึงอิทธิพลที่โดดเด่นของปัจจัยเศรษฐกิจของครอบครัว ควบคู่ไปกับแรงจูงใจ พื้นฐานความรู้ การจัดการเรียนการสอน สภาพสังคม ครอบครัว และความเข้าใจด้านเทคโนโลยี ผลการวิจัยเน้นย้ำว่าการบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นในบริบทการเรียนรู้ออนไลน์นั้นเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปัจจัยหลายด้าน ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทางที่หลากหลายในการพัฒนานโยบายทางการศึกษา เพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านการสอนและเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1.1 สถาบันอุดมศึกษาควรจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนทางเศรษฐกิจให้แก่นักศึกษาที่มีภูมิหลังด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถเข้าถึงอุปกรณ์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างทั่วถึง

1.2 ควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับต่ำ

Citation : Thanawongwisoot, B. (2025). Causal Factors Influencing Achievement in Online Calculus Learning of Learners in

Higher Education Institutions in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 297 - 314. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

1.3 ควรมีการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาแคลคูลัสให้มีความยืดหยุ่นและสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มากยิ่งขึ้น

1.4 เสนอให้มีการจัดกิจกรรมแนะแนวการเรียนและพัฒนาเสริมพื้นฐานทางวิชาการ โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาปีแรกที่มีพื้นฐานไม่มั่นคง

1.5 ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา แม้ในบริบทของการเรียนออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและลดช่องว่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบการศึกษารูปแบบดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง (References)

- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2539). สถิติ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 6). พีเอ็นการพิมพ์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภพ กาญจนะ, และ เผ่าไทย วงศ์เลลา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัส 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *วารสารร่มมลายาสน์ (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษา)*, 15(2), 207–215.
- เสาวรัง รัตนคำฟู. (2563, 15 เมษายน). วิกฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมในห้องเรียนออนไลน์. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
<https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities/>
- เสริมศิริ ปราบเสร็จ, พิมพ์พรรณ อำพันธ์ทอง, สิทธิกร มังคลา, ลลิตพัทธ์ สุขเรื่อน, และ ธนวัฒน์ พงษ์สุวรรณ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 3 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มทร.สุพรรณภูมิ*, 4(1), 54–66.
- PISA Thailand. (2563). โรงเรียนและนักเรียนมีความพร้อมเพียงใดกับการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์: ข้อค้นพบจาก PISA.
<https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-51/>
- Al-Fraihat, D., Joy, M., Masa'deh, R., & Sinclair, J. (2020). Evaluating e-learning systems success: An empirical study. *Computers in Human Behavior*, 102, 67–86.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.08.004>
- Boonmoh, A., Jumpakate, T., & Saengmanee, S. (2022). Integration of technology during the COVID-19 pandemic: Experience, challenges and needs of Thai EFL teachers. *Reflection: Journal of Educational Research and Practice*, 29(2), 251–271.

Citation : บงกช ธนวงศ์สุตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 297 - 314.
<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

- Grayson, J. M., Wood, T. A., Robinson, R. J. M., Plumblee, J. M., & Prince-Nelson, S. (2018). The influence of mathematical preparedness on student performance in an engineering statics course. In J. Brocato (Ed.), *Educating the Engineer of the Future: ASEE Southeastern Section Conference Proceedings* (Paper No. 79). ASEE PEER Document Repository.
<http://sites.asee.org/se/wp-content/uploads/sites/56/2021/04/2018ASEESE79.pdf>
- Hammoudi, M. M., & Grira, S. (2023). Improving students' motivation in calculus courses at institutions of higher education: Evidence from graph-based visualization of two models. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 19(1), Article em2209. <https://doi.org/10.29333/ejmste/12771>
- International Telecommunication Union, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, & United Nations Children's Fund. (2021). *E-learning in Thailand: Mapping the digital divide*. United Nations Thailand.
https://thailand.un.org/sites/default/files/2021-12/eBAT-ebate_21-00630_E-learning-Thailand-Mapping-digital-divide.pdf
- Mahadewsing, R., Getrouw, D., & Calor, S. M. (2024). Prior knowledge of a calculus course: The impact of prior knowledge on students' errors. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 19(3), Article em0786.
<https://doi.org/10.29333/iejme/14765>
- Qiu, Y., & Ye, P. (2022). The influence of family socio-economic status on learning engagement of college students majoring in preschool education: The mediating role of parental autonomy support and the moderating effect of psychological capital. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 1081608.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1081608>
- Soykan, E., Bastas, M., & Cakici, A. (2023). Editorial: Digital transformation of education in the COVID-19 process and its psychological effects on children. *Frontiers in Education*, 8, Article 1117458. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1117458>
- Wang, C., Cho, H. J., Wiles, B., Moss, J. D., Bonem, E. M., Li, Q., Lu, Y., & Levesque-Bristol, C. (2022). Competence and autonomous motivation as motivational predictors of college students' mathematics achievement: From the perspective of self-

determination theory. *International Journal of STEM Education*, 9, Article 49.

<https://doi.org/10.1186/s40594-022-00359-7>

Wasukree, S., & Narongsak, S. (2024). Enhancing mathematics achievement through online problem-posing: A study during the COVID-19 pandemic. *Educational Planning*, 31(3), 53–63.

Citation : บงกช ธนวงศ์วิสูตร. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแคลคูลัสในรูปแบบออนไลน์ของผู้เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 297 - 314.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289737>

กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา
ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
The Mechanism of Development and Market Value Added to the Folk
Fishery Group's Fish Processing Product surrounding Doi Tao Lake,
Chiang Mai

ธัญลักษณ์ บุญลือ^{1*}, และ ประทีป พิษทองหลาง²

Thanyalak Boonlue^{1*}, and Prateep Peuchthonglang²

¹⁻² คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาปทุม; Faculty of Business and
Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : thanyalak_b@rmutl.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289706

Received : May 23, 2025; Revised : September 26, 2025; Accepted : October 14, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า 2) เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า 3) เพื่อพัฒนาการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน (การสัมภาษณ์) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลา ผู้ประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน (การอบรมเชิงปฏิบัติการ) ผลการวิจัย พบว่า 1) ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า แบ่งออกเป็น 7 องค์ประกอบ คือ การจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การตั้งกฎระเบียบชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความเชื่อในชุมชน การส่งเสริม การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ แผนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2) การเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า ด้วยการออกแบบฉลากผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ชุมชนดอยเต่า และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาแต่ละประเภท รวมทั้งทำให้ผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย มีข้อมูลครบถ้วน และ 3) การพัฒนาการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า ด้วยการสร้างเว็บไซต์ เพื่อเป็นช่องทางในการขายผลิตภัณฑ์นอกเหนือจากการขายผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม

Citation : Boonlue, T., & Peuchthonglang, P. (2025). The Mechanism of Development and Market Value Added to the

Folk Fishery Group's Fish Processing Product surrounding Doi Tao Lake, Chiang Mai. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

ที่ประสบปัญหาต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น จำนวนลูกค้าที่ลดลง รวมทั้งขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการสร้างกลไกการพัฒนา เพิ่มมูลค่าและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำรอบทะเลสาบดอยเต่าอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : กลไกการพัฒนา, เพิ่มมูลค่าทางการตลาด, ตลาดออนไลน์, ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

Abstract

The objectives of this research were 1) to manage the knowledge and local wisdom related to the conservation and propagation of freshwater fish by the local fishing communities along Doi Tao Lake, 2) to increase the market value of processed fish products from these local fishing communities, and 3) to develop online marketing for processed fish products from these communities. The researchers applied a Mixed – Method Approach to collect and analyse data. The target group in this study consists of residents of Hot District, Chiang Mai Province, totaling 40 people (for interviews). Additionally, members of the community enterprise group, the agricultural housewives processing fish group, fish processing entrepreneurs in Doi Tao District, Chiang Mai Province, totaling 40 people (for trainings) were included. The research results found that 1) The wisdom in the conservation and propagation of freshwater fish of the fishing communities along Doi Tao Lake, is divided into seven components: the establishment of aquatic conservation zones, the setting of community rules and regulations, community participation, community beliefs, promotion of youth involvement in the conservation and propagation of aquatic species, conservation planning, and support from government and private agencies, 2) The market value of processed fish products from the fishing communities along Doi Tao Lake, could be increased by designing product labels that reflect the identity of the Doi Tao community and the various types of processed fish products. Additionally, making the products modern and providing complete information, and 3) Online marketing for processed fish products from the fishing communities along Doi Tao Lake, could be developed by creating a website as a sales channel. This is in response to the challenges of rising costs, decreasing customer numbers, and the lack of successors to the local wisdom of fish processing in traditional sales methods. The research findings can be applied to establish development mechanisms that enhance value and promote the effective utilization of aquatic resources surrounding Doi Tao Lake.

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองหลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

Keywords : Mechanism of Development, Market Value Added, Online market, Fish Processing Product

บทนำ (Introduction)

ทะเลสาบดอยเต่าเป็นแหล่งต้นน้ำที่ตั้งอยู่ในตำบลท่าเตื่อ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแม่น้ำปิงเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลลงสู่เขื่อนภูมิพล และมีความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายเชิงชีวภาพ มีสัตว์น้ำ หลากหลายสายพันธุ์ ในระยะแรก ประชากรในพื้นที่ได้นำปลาที่หาได้มาใช้ในการทำปลาร้า เพื่อบริโภคในครัวเรือน ต่อมา กลุ่มสตรีของหมู่บ้านแปลง 5 ก็มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เช่น การทำปลา สังกะวาดวง ปลาร้าผิง ปลาอบกรอบ เป็นต้น ซึ่งสินค้า ที่ผลิตขึ้นได้รับการคัดเลือกให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว ในปี พ.ศ. 2553 (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลา ดังกล่าวประสบปัญหาด้านการตลาดและปัญหาต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น เพราะต้องซื้อสัตว์น้ำจากภาคกลาง เพื่อนำมาแปรรูปทดแทนวัตถุดิบ ในชุมชนที่มีปริมาณลดลง ประกอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลา ขายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาได้ลดลง ทำให้สมาชิกขาดรายได้ไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลายังประสบปัญหาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาไปยังคนรุ่นหลัง ซึ่งอาจจะส่งผลให้ องค์ความรู้ภูมิปัญญาดังกล่าวสูญหายไปในอนาคต

ในระหว่างที่ผ่านมา มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทะเลสาบดอยเต่าในประเด็นต่างๆ ดังเช่น การวิเคราะห์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ทวีศักดิ์ ขวัญไตรรงค์, 2548; นิรมล ดงหงษ์, 2548) รวมทั้งการศึกษารูปแบบภูมิปัญญาในการอนุรักษ์สัตว์น้ำของชุมชนริมทะเลสาบดอยเต่า แต่การวิจัยดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืด การเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา และการพัฒนาการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า ในปัจจุบัน ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำดอยเต่าได้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีชาวประมงกลับมาประกอบอาชีพประมงเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหา คือ ปริมาณปลาที่จับได้น้อยลงกว่าเดิมมาก มีการเก็บเกี่ยวทรัพยากรประมงทั้งในฤดูที่จับได้และการลักลอบในฤดูกาลห้ามจับ ดังนั้น มาตรการที่เหมาะสมในการจัดการกับทรัพยากรประมง จึงควรถูกนำมาใช้อย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การประมง ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างผลกระทบแก่ทรัพยากรสัตว์น้ำได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้น ถ้าใช้เพียงมาตรการการห้ามจับปลาเพียงอย่างเดียว น่าจะไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มาตรการ

Citation : Boonlue, T., & Peuchthonglang, P. (2025). The Mechanism of Development and Market Value Added to the

Folk Fishery Group's Fish Processing Product surrounding Doi Tao Lake, Chiang Mai. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

ซึ่งควรได้รับการพิจารณา เช่น การใช้เครื่องมือประมงที่เหมาะสม ไม่ทำลายทรัพยากรปลาในระยะก่อนวัยเจริญพันธุ์ หรือการกำหนดเขต หรือช่วงเวลาการจับปลา การกำหนดโควตาการจับ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การได้มา ซึ่งมาตรการอื่นนั้น จำเป็นต้องมีฐานข้อมูลที่ดีและเป็นปัจจุบัน ทั้งทางด้านสภาวะการประมง สภาวะการของทรัพยากรการประมงในปัจจุบัน รวมถึงทัศนคติของชาวประมงในพื้นที่ด้วย ผลที่ได้จากการศึกษาไม่เพียงแต่จะทำให้ทราบถึงความสามารถและขีดจำกัดของเครื่องมือประมงที่ใช้ในแหล่งน้ำเท่านั้น ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานใช้ในการวางแผน การบริหารและอนุรักษ์ รวมถึงการจัดการทรัพยากรประมงในแหล่งน้ำเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนต่อไป

บทความวิจัยเรื่องนี้ นำเสนอผลการศึกษากิจการความรู้ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพิ่มมูลค่าทางการตลาด รวมทั้งพัฒนาการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

- 1) เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อพัฒนาการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. การจัดการความรู้

งานนโยบายและพัฒนาคุณภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2567) กล่าวถึงความหมายการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ไว้ว่า เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ในองค์กร แล้วนำมาจัดระบบ เพื่อให้สมาชิกในองค์กร สามารถเข้าถึงได้ นำไปพัฒนาตนเองและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นซึ่งองค์ความรู้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (tacit knowledge) หรือที่เรียกว่า ความรู้แบบนามธรรม และความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) หรือที่เรียกว่า ความรู้แบบรูปธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) กำหนดความรู้ที่จำเป็นหรือสำคัญต่อองค์กร
- 2) แสวงหาความรู้ที่ต้องการ
- 3) ปรับปรุง แก้ไข หรือสร้างความรู้ให้เหมาะสมกับการใช้งาน
- 4) ประยุกต์ใช้ความรู้ให้เข้ากับงานของตน

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองหลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

5) นำประสบการณ์ที่ได้ มาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และสังเคราะห์ “ขุมความรู้”

6) จัดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และรวบรวมเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน และสะดวกในการใช้งาน

2. การเพิ่มมูลค่าทางการตลาด

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2563) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของกลยุทธ์การตลาด ด้วยการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์และตลาด แบบ Matrix ของ Harry Igor Ansoff ดังนี้

1) กลยุทธ์การเจาะตลาดเดิมโดยผลิตภัณฑ์เดิม (Market Penetration)

2) กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาดเดิม (Product Development)

3) กลยุทธ์การขยายตลาดผลิตภัณฑ์เดิมไปสู่ตลาดใหม่เป็นการหาช่องทางและสร้างฐานลูกค้าใหม่ (Market Development)

4) กลยุทธ์การสร้างธุรกิจใหม่จากผลิตภัณฑ์ใหม่และช่องทางการตลาดใหม่ (Diversification)

ในระหว่างที่ผ่านมา มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดในประเทศไทย ดังเช่น งานวิจัยที่พบว่า การจัดการการตลาดที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีกลไกในการขับเคลื่อนแผนการตลาด (สิรินี ว่องวิไลรัตน์ และคณะ, 2565) และงานวิจัยของกาญจนา รัตนธีรวิเชียร และฐานันดร โต๊ะถม (2560) ที่พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ วินยาภรณ์ พราหมณ์โชติ (2565) ยังกล่าวว่าการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวจากชุมชนเพื่อสร้างจุดขายให้มีความโดดเด่นต่างจากคู่แข่ง

3. ตลาดออนไลน์

Isawanyatham (2025) ได้อธิบายแนวคิด 5A ของ Phillip Kotler ไว้ว่า การทำการตลาด ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ประกอบด้วยการสร้างการรับรู้ของลูกค้าโดยการทำให้อูกค้าเกิดความสนใจ รวมกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ เพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ และสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในการใช้สินค้าและบริการ จนเกิดการบอกต่อ เช่นเดียวกับ Braca & Dondio (2023) ที่กล่าวว่า ช่องทางตลาดออนไลน์เป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการตลาด ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า Dhore, & Godbole (2019) อธิบายว่า การประชาสัมพันธ์ทางตลาดออนไลน์เป็นส่วนสำคัญของการตลาด สามารถเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ สร้างการรับรู้ถึงผลิตภัณฑ์ของตน และเพิ่มยอดขายในอนาคต

นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยสำคัญจากการสื่อสารการตลาดในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์กลุ่มผู้บริโภค ให้ความสำคัญกับด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภคมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการตอบสนองระดับบุคคล ด้านความสอดคล้องกับภาพลักษณ์ขององค์กร (จิตติมา จารุวรรณ, 2563) และการศึกษาของภุณัฐ สิทธิตนเอง และอัญญิฐา ดิษฐานนท์ (2563) ก็พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ SMEs ยอมใช้อีคอมเมิร์ซเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเพิ่มโอกาสในการขายสินค้า

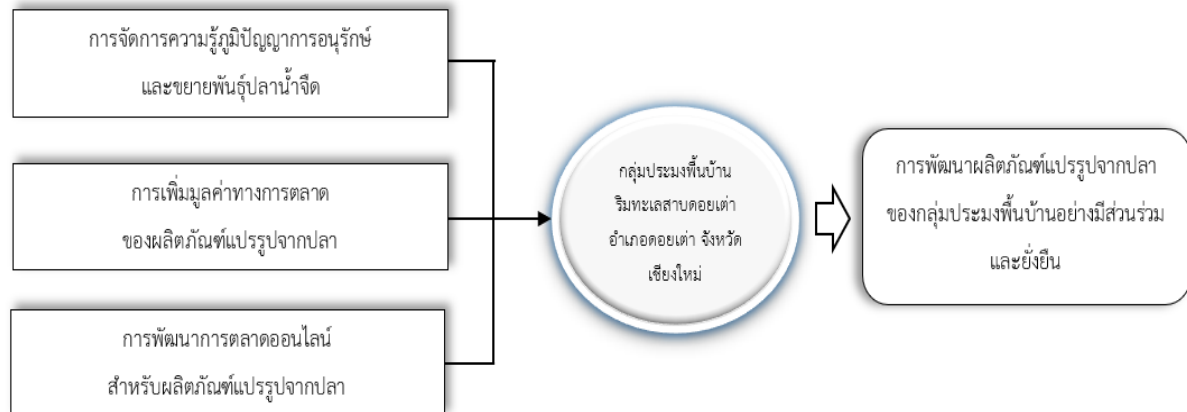
Citation : Boonlue, T., & Peuchthonglang, P. (2025). The Mechanism of Development and Market Value Added to the

Folk Fishery Group's Fish Processing Product surrounding Doi Tao Lake, Chiang Mai. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีเข้ากับบริบทของงานวิจัยนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในการอธิบายว่าทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) จะถูกนำไปใช้อย่างไรในการจัดการภูมิปัญญาของชุมชนในการสร้างกลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) โดยเริ่มต้นจากการจัดการความรู้ภูมิปัญญา การอนุรักษ์ และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้การสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย ต่อมา คณะผู้วิจัยทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) ในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพื้นที่วิจัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไขก่อนเก็บข้อมูลจริง โดยการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้นและการพัฒนาศักยภาพการขายสินค้า โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ สำหรับชุมชนริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่” และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ งานวิจัยเรื่องนี้นำผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เรียบร้อยแล้ว (RMUTL-IRB 068/2563)

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองกลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ และมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทุ่งโป่ง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านตาล อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ บ้านห้วยหินดำ หมู่ที่ 3 ตำบลนาคอเรือ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน (การสัมภาษณ์) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลา ผู้ประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำหมู่บ้านแปลง 5 และหมู่ที่ 3 ตำบลท่าเตื่อ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน (การอบรมเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราผลิตภัณฑ์ และการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาการตลาดออนไลน์)

3. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลายประเภทในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถาม เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบฉลากผลิตภัณฑ์และการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ 2) แบบสัมภาษณ์ เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า ค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว คือ 0.92 และ 0.94 ตามลำดับ และ 3) การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าทางการตลาด และการตลาดออนไลน์ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เมื่อข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างไม่ครบถ้วนหรือคลุมเครือ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยถอดเทปเสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนที่จะส่งไปให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปผลจากการสัมภาษณ์ การจัดประชุมเพื่อระดมสมอง และการสนทนากลุ่ม แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้โปรแกรม SPSS (IBM SPSS Statistics) ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขายสินค้าโดยใช้แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ และความพึงพอใจในการจัดการอบรม รวมทั้งการเปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการ

ออกแบบบรรจุภัณฑ์และค่าเฉลี่ยของคะแนนการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมการอบรม

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่าอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้แบ่งภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ออกเป็น 7 องค์ประกอบดังนี้

1) การจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ชุมชนบ้านทุ่งโป่งมีการอนุรักษ์และการกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำประจำหมู่บ้านพื้นที่ประมาณ 70 ไร่ เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์สัตว์น้ำ ป้องกันการทำประมงพื้นบ้านในบริเวณดังกล่าว มีการช่วยกันสอดส่องดูแล และติดป้ายประชาสัมพันธ์ให้คนต่างหมู่บ้านได้รับทราบ ในขณะที่ชุมชนห้วยหินดำมีการจัด เขตอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์น้ำความยาวประมาณ 500 เมตรในแม่น้ำปิง

2) การตั้งกฎ ระเบียบชุมชน ชุมชนบ้านทุ่งโป่งและชุมชนบ้านห้วยหินดำมีการตั้งกฎของหมู่บ้าน กล่าวคือ ห้ามจับปลาในช่วงฤดูปลาน้ำจืดวางไข่ และห้ามจับปลาในบริเวณเขตอนุรักษ์

3) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนห้วยหินดำและชุมชนบ้านทุ่งโป่ง เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน การปรึกษาหารือก่อนการจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ โดยจัดประชุมในชุมชน ยึดถือมติในที่ประชุม

4) ความเชื่อคนในชุมชนบ้านทุ่งโป่งมีความเชื่อที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ สมาชิกในชุมชนบ้านทุ่งโป่งได้อธิบายเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวันพระ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ออกไปจับปลา เพราะเชื่อว่าเป็นการทำบาปในวันพระ และคนในชุมชนบางคนก็ซื้อปลามาปล่อยมาทำบุญ ในขณะที่สมาชิกในชุมชนบ้านห้วยหินดำได้เล่าความเชื่อเรื่องการดูฤกษ์ยามดีก่อนออกไปจับสัตว์น้ำ นอกจากนี้ ทั้งสองชุมชนยังมีความเชื่อเรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนที่สอดคล้องกันว่า เป็นหน้าที่ของคนในชุมชนทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน

5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ชุมชน บ้านทุ่งโป่งและชุมชนบ้านห้วยหินดำ ด้วยการเข้าร่วมทำกิจกรรมในครอบครัวหรือชุมชน เช่น สอนวิธีการหาปลา และพาลูกหลานจับปลาด้วยกัน เป็นต้น

6) แผนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ทั้งชุมชนบ้านทุ่งโป่งและชุมชน บ้านห้วยหินดำมีแผนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำประจำปี โดยที่ผู้นำชุมชนจะนัดประชุมสมาชิกในชุมชน เพื่อประกาศให้สมาชิกทราบแผนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำทราบ และถือปฏิบัติร่วมกัน

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองหลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

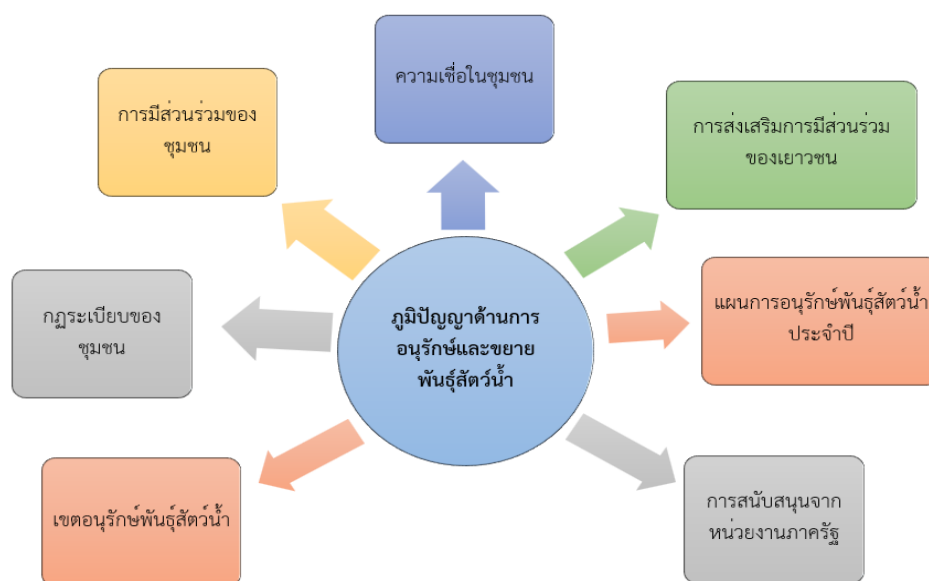

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

นอกจากนี้ ทั้งสองชุมชนยังมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานดังกล่าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยการจัดประชุม เพื่อวิเคราะห์ แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอีกด้วย

7) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สมาชิกในชุมชนบ้านทุ่งโป่งและชุมชนบ้านห้วยหินดำได้รับความรู้เรื่อง การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจากผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ (กรมประมง)

ดังนั้น ทั้งชุมชนบ้านทุ่งโป่งและชุมชนบ้านห้วยหินดำมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดอย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า

อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2567

2. การเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้วิจัยได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น และด้านการพัฒนาศักยภาพการขายสินค้า โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับชุมชนริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น และช่องทางการตลาดออนไลน์ และสอบถามความต้องการและข้อมูลที่เป็นจำเป็นสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากคนในชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งนำไปสู่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

มิตินี้ที่ 1 การมีส่วนร่วมการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ แต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ชักถามข้อสงสัยได้ตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งตัดสินใจในด้านต่าง ๆ เช่น การเลือกที่นั่งในการทำกิจกรรมกลุ่ม การเลือกประเด็นปัญหาที่จะใช้วิเคราะห์ การเลือกตัวแทนในการนำเสนอข้อมูลของกลุ่ม เป็นต้น

มิตินี้ที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ ในระหว่างที่เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว สมาชิกในชุมชนได้ระดมความคิดเห็น วิเคราะห์จุดเด่นของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น สิ่งที่ต้องปรับปรุงของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาที่วางจำหน่ายในปัจจุบัน รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และฉลากบรรจุภัณฑ์

มิตินี้ที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน สมาชิก แต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา ในระหว่างเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ จนนำมาสู่ข้อสรุปของกลุ่ม หลังจากนั้น ตัวแทนสมาชิกแต่ละกลุ่มได้นำเสนอปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหให้สมาชิกกลุ่มอื่น ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมโครงการรวมทั้งคณะผู้วิจัยได้รับฟัง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนแก้ไขปัญห และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ในขั้นตอนต่อไป

มิตินี้ที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ คนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น และด้านการพัฒนาศักยภาพการขายสินค้า โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ สำหรับชุมชนริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำแบบสอบถาม เพื่อประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ หลังจากเสร็จสิ้นโครงการ

ภาพที่ 4 ร้างฉลากผลิตภัณฑ์ 4 แบบ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2567

หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ร่วมกันออกแบบฉลากผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสถานประกอบการและได้นำฉลากผลิตภัณฑ์ และข้อมูลการประเมินราคาบรรจุภัณฑ์ ไปให้คนในชุมชนพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และทดลองบรรจุผลิตภัณฑ์จากปลาลงในบรรจุภัณฑ์ และติดฉลากผลิตภัณฑ์ที่เตรียมไว้แล้ว ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกบรรจุภัณฑ์และฉลากผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาต่อไปในอนาคต

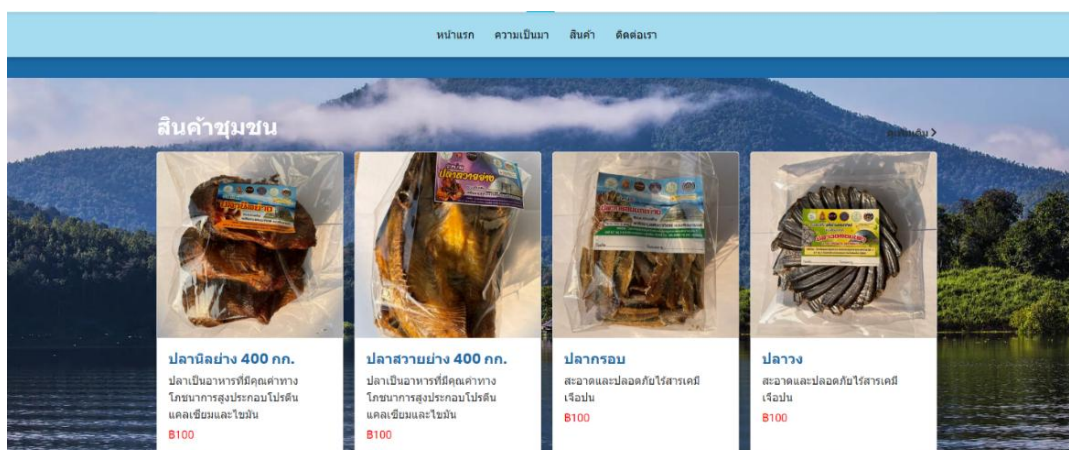
3. การตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บไซต์ เพื่อเข้าถึงและดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย และเพิ่มโอกาสในการขายผลิตภัณฑ์แปรรูปและเพิ่มยอดขายของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลา ส่วนขั้นตอนของการทำเว็บไซต์ ได้แก่ เลือกรูปแบบเว็บไซต์ ตกแต่งเว็บไซต์ สร้างเมนูเว็บไซต์ เพิ่มข้อมูล และรูปภาพ ตรวจสอบ และเพิ่มระบบ Social Network โฆษณา

Citation : Boonlue, T., & Peuchthonglang, P. (2025). The Mechanism of Development and Market Value Added to the

Folk Fishery Group's Fish Processing Product surrounding Doi Tao Lake, Chiang Mai. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

ภาพที่ 5 เว็บไซต์ของชุมชนรอบทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1.ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้นก่อนอบรมระดับใด	2.98	1.06	น้อย	5
2.ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้นหลังอบรมระดับใด	4.00	0.84	มาก	3
3.ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง	4.05	0.71	มาก	2
4.ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4.10	0.89	มาก	1
5.ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ที่ไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้	3.30	1.17	ปานกลาง	4
ภาพรวม	3.69	0.93	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในภาพรวม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) โดยมีความคิดเห็นว่า ตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมา คือ ความคิดเห็นว่า ตนเองสามารถนำความรู้

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองหลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.05) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้นของตนเองหลังอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.00) ความคิดเห็นว่า ตนเองสามารถนำความรู้ที่ไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 3.30) และความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้นของตนเองก่อนอบรม (ค่าเฉลี่ย 2.98) นอกจากนี้ ยังพบว่า ค่าเฉลี่ยของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างหลังอบรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(39) = 4.80, p < .05, d = 1.07, 95\% \text{ CI } [0.60, 1.54]$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับคะแนนการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1.ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขายสินค้าโดยใช้แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ก่อนอบรมระดับใด	2.95	1.12	น้อย	5
2.ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขายสินค้าโดยใช้แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์หลังอบรมระดับใด	3.73	1.12	มาก	3
3.ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง	4.33	0.61	มาก	1
4.ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4.25	0.66	มาก	2
5.ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้	3.33	1.03	ปานกลาง	4
ภาพรวม	3.72	0.91	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ในภาพรวม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) โดยมีความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นว่า ตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.33) รองลงมา คือ ตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.25) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขายสินค้าโดยใช้แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ของตนเองหลังอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.73) ความคิดเห็นว่า ตนเองสามารถนำความรู้ที่ไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 3.33) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขายสินค้าโดยใช้แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ของตนเองก่อนอบรม (ค่าเฉลี่ย 2.95) นอกจากนี้ ยังพบว่า ค่าเฉลี่ยของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขายสินค้าโดยใช้แพลตฟอร์มตลาด

ออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างหลังอบรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(39) = 3.10, p < .05, d = 0.69, 95\% \text{ CI } [0.24, 1.15]$).

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งภูมิปัญญาการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ออกเป็น 7 องค์ประกอบ คือ การจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การตั้งกฎ ระเบียบชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความเชื่อในชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ แผนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และพบว่า คนในชุมชนรอบทะเลสาบดอยเต่ายังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอื่น อันได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปทรัพยากรสัตว์น้ำ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศันสนีย์ จันทรานุภาพ และคณะ (2567) ที่พบว่า ธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนของตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลสาบสงขลาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งคนในชุมชนใช้คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นในระดับตำบล เพื่อนำธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพจน์ ก้องเสนาะ (2561) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญของการแก้ปัญหา การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ 1) ข้อตกลงร่วมกัน 2) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) กฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง 5) หลักคุณธรรมและธรรมาภิบาล 6) องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก 7) มาตรการและแรงจูงใจ 8) ระบบการศึกษาและการสร้างความเข้าใจ 9) แผนการดำเนินงาน และ 10) ระบบฐานข้อมูล

คณะผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ร่วมกันออกแบบร่างฉลากผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสถานประกอบการ จำนวน 4 แบบ หลังจากนั้น ได้นำฉลากผลิตภัณฑ์ และข้อมูลการประเมินราคาบรรจุภัณฑ์แต่ละประเภท ไปให้คนในชุมชนพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และทดลองบรรจุผลิตภัณฑ์จากปลาลงในบรรจุภัณฑ์และติดฉลากผลิตภัณฑ์ที่เตรียมไว้แล้ว ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ กัลยรัตน์ พินิจจันทร์ และคณะ (2563) ที่ศึกษาพบว่า กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืดตาพะเยา ประสบปัญหาการผลิตและการตลาด จึงได้พัฒนากระบวนการผลิตให้มีมาตรฐาน และพัฒนาด้านการตลาด ทั้งในส่วนของการผลิตรูปแบบใหม่ และงานวิจัยของเจนจิรา เงินจันทร์ และคณะ (2566) ที่ได้พัฒนาบรรจุภัณฑ์ (ข้อความ สี คุณภาพในการถนอมอาหาร สะดวกในการจัดเก็บและบรรจุผลิตภัณฑ์) และตราผลิตภัณฑ์

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองหลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้สร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ อันได้แก่ เว็บไซต์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มยอดขาย และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนดังกล่าวต่อไป ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสาริกา จันทรชมภู และคณะ (2563) ที่ได้ขยายช่องทางการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก และไลน์ แอปพลิเคชัน รวมทั้งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของสุนิตย์ เหมนิล และณัฐศิริ พงศาวิลี (2564) ที่ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประมงดอนแก้ว โดยการออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ และการตลาดออนไลน์ โดยสร้างเพจในเฟสบุ๊ก เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

สรุปองค์ประกอบของภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่นของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่นของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2567

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ยังพบว่า คนในชุมชนรอบทะเลสาบดอยเต๋ายังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอื่น อันได้แก่

1) ภูมิปัญญาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบย่อย คือ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรสัตว์น้ำและบดลงโทษผู้ฝ่าฝืน และการจัดตั้งองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น

2) ภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบย่อย คือ เครื่องมือประมงพื้นบ้าน การบริโภคในครัวเรือน การจำหน่ายภายในและนอกชุมชน และความเชื่อในงานเทศกาลและประเพณีสำคัญ

3) ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปทรัพยากรสัตว์น้ำ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) วิธีการแปรรูปทรัพยากรสัตว์น้ำ 2) การรวมกลุ่ม (วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย) 3) แรงงานในและนอกชุมชน และ 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

สถานศึกษาในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เยาวชนและผู้สนใจได้ศึกษา เรียนรู้ต่อไป นอกจากนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ควรดำเนินการยื่นขอรับรองมาตรฐานอาหารและยา (อย.) เพื่อสร้างมาตรฐาน การผลิตและความปลอดภัยในการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา รวมทั้งนำเว็บไซต์ ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเดิมและสร้างฐานลูกค้าใหม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัลยรัตน์ พินิจจันทร์, ปวีณา เจาะอารง, ชีรยุทธ มูลี, ฐานกุล กุฎิกักดี, และ อับดุลเราะห์มาน สาและ. (2563). การพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตและการตลาดของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืดบ้านตาพะเยา อำเภอดอยเต่า จังหวัดยะลา. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(4), 67–81.
- กาญจนา รัตนธีรวิเชียร, และ ฐานันดร โต๊ะถม. (2560). การเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ้าฝ้ายโครเซตหนองนาด้วยกลไกการมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 12(2), 39–52.
- งานนโยบายและพัฒนาคุณภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2567). *การจัดการความรู้ (Knowledge management: KM)*. https://quality.sc.mahidol.ac.th/plan_and_policy/km/

Citation : ัญญลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองกลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

- จิตติมา จารุวรรณ. (2563). พฤติกรรมและปัจจัยสำคัญที่มีต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคจากการสื่อสารการตลาดในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 3(2), 38–49.
- เจนจิรา เงินจันทร์, สิริกาญจน์ ทวีพานันท์, ลักษมี งามมีศรี, มานิตย์ สิงห์ทองชัย, หิรัญ ศรีพิณฑุสร, และ ภาณุวัฒน์ แดงนวลจันทร์. (2566). การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากบัวบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทับกฤช อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(1), 189–204.
- ทวีศักดิ์ ขวัญไตรรงค์. (2548). *คุณภาพน้ำและความหลากหลายของสาหร่ายในทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรมล ดงหงษ์. (2548). *สหสัมพันธ์ระหว่างสารอาหารบางชนิดและความหลากหลายของสาหร่ายในทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิทยุช ญาณพิทักษ์. (2566). อิทธิพลของการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3(6), 1005–1020.
- พิศรัตน์ แก้วไข, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโช แชน้ำแก้ว, และ อุดมศักดิ์ เดโชชัย. (2565). การแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้งจากแปลงสวนยางพารา: กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งนาใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลยางค้อม อำเภอฟิโน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน*, 2(2), 21–31.
- ภูริณัฐ สิทธิตนเอง, และ อัญญิฐา ดิษฐานนท์. (2563, มีนาคม). องค์ประกอบที่ยอมรับการขายสินค้าออนไลน์ของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมบริบทสินค้าที่มีโชอาหาร. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11 Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2020* (27 มีนาคม 2563). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารจากปลา บ้านแปลง 5*.
https://smce2023.doae.go.th/product_detail.php?smce_id=650170210001&ps_id=2991
- วรพจน์ ก้องเสนาะ. (2561). *การศึกษานโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินยาภรณ์ พรหมณโชติ. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สตรีโบริเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาด: กรณีศึกษาบ้านโป่งแยงนอก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2(4), 651–664.

คันสนีย์ จันท์อานภาพ, ชลลดา แสงมณีศิริสาธิตกิจ, วราภรณ์ ทนงค์ดี, สุภภา ศิริรัฐนิคม, และ ทวีเดช ไชยนาพงษ์. (2567). การพัฒนาธรรมนุญชุมชนประมงยั่งยืนตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 7, 121–135.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). *การสร้างมูลค่า (Value creation)*.

http://designtechnology.ipst.ac.th/wp-content/uploads/sites/83/2020/01/4_02การสร้างมูลค่า-1.pdf

สาริกา จันท์ชมภู, กัญญา มิชะมา, และ ยศ บริสุทธิ์. (2563). ปลาส้มเขื่อนอุบลรัตน์: แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตปลาส้มของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาบ้านโนนปอแดง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 38(1), 52–59.

สิรินี ว่องวิไลรัตน์, วลัยลักษณ์ พันธุ์รี, และ พรรณทิมา วรณสุทธิ์. (2565). การพัฒนากลไกการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 11(2), 16–32.

สุกัญญา ดวงอุปาม, และ เพ็ญศิริ ภูวกริจ. (2563). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์จากปลาแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อเป็นเศรษฐกิจชุมชนต้นแบบ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 8(3), 649–659.

สุนิตย์ เหมนิล, และ ณัฐศิริ พงศาวลี. (2021). “จากดั้งเดิม สู่แนวใหม่”: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีกลุ่มประมงดอนแก้ว จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 14(2), 106–118.

Braca, A., & Dondio, P. (2023). Developing persuasive systems for marketing: The interplay of persuasion techniques, customer traits, and persuasive message design. *Italian Journal of Marketing*, 2023(3), 369–412.

Dhore, A., & Godbole, S. (2019). A descriptive study of the effectiveness of internet advertising on consumer buying behavior in Nagpur City. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)*, 5(12), 498–508.

Isawanyatham, A. (2025). *Marketing 101: Understanding Philip Kotler's 5A—The consumer journey in the digital age*. <https://marketeeronline.co/archives/426196>

Kotler, P. (1994). Reconceptualizing marketing: An interview with Philip Kotler. *European Management Journal*, 12(4), 353–361.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2000). *Principles of marketing* (9th ed.). Prentice Hall.

Citation : ธีรณัฐลักษณ์ บุญลือ, และ ประทีป พิษทองหลาง. (2568). กลไกการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

ของกลุ่มประมงพื้นบ้านริมทะเลสาบดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 315 - 332. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289706>

การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน:
การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด

Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic
Education School Administrators: An Application of Latent Class Analysis for
Cut-point Determination

ญาดา ม่วงแก้ว^{1*}

Yada Muangkaew^{1*}

^{1*} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร; Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Yadam@nu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289704

Received : May 23, 2025; Revised : August 17, 2025; Accepted : August 25, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สามารถวัดและประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบได้ และการวิเคราะห์กลุ่มแฝงจะใช้ในจำแนกคุณลักษณะของผู้บริหารในแต่ละกลุ่ม ซึ่งบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) วิเคราะห์กลุ่มแฝงความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการกำหนดคะแนนจุดตัด ตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทยจำนวน 300 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 5 องค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้จำนวน 30 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์กลุ่มแฝง ผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อคำถามของเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.257 - 0.766 มีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.413 - 0.873 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.922 และ 2) ผลการวิเคราะห์กลุ่มแฝงสามารถจำแนกกลุ่มแฝงความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแฝง 1 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับเริ่มต้น” จำนวน 20 คน (6.667%) กลุ่มแฝง 2 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดี” จำนวน 155 คน (51.667%) และกลุ่มแฝง 3 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดีเยี่ยม” จำนวน 125 คน

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

(41.667%) คะแนน 18.250 เป็นคะแนนจุดตัดที่สามารถแบ่งกลุ่มแฝง 1 และกลุ่มแฝง 2 ออกจากกัน และคะแนน 21.335 เป็นคะแนนจุดตัดที่สามารถแบ่งกลุ่มแฝง 2 และกลุ่มแฝง 3 ออกจากกันตามระดับ
คำสำคัญ (Keywords) : ความคล่องตัวในการเรียนรู้, การวิเคราะห์กลุ่มแฝง, เครื่องมือวัด

Abstract

Learning agility measurement instruments can assess and evaluate the characteristics of basic education administrators across different components, while latent class analysis serves to classify administrator characteristics within distinct groups. This research aimed to 1) develop and validate a learning agility measurement instrument for basic education school administrators, and 2) conduct latent class analysis of learning agility among basic education school administrators to establish cut-off scores. The research sample comprised 300 basic education school administrators from Thailand's six geographical regions, selected through multistage sampling procedures. Data collection employed a learning agility measurement instrument featuring a 5-point Likert scale, encompassing 5 dimensions of learning agility across 30 items. Data analysis utilized descriptive statistics (means and standard deviations), confirmatory factor analysis, and latent class analysis. Research findings revealed that: 1) The learning agility measurement instrument demonstrated Index of Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.80 - 1.00, discriminant power coefficients from 0.257 - 0.766, and construct validity with factor loadings ranging from 0.413 - 0.873, all statistically significant at the .05 level, with overall reliability of 0.922; and 2) Latent class analysis successfully identified three distinct learning agility groups among basic education administrators: Latent Class 1 "Beginning-level Learning Agility Group" (n = 20, 6.667%), Latent Class 2 "Good-level Learning Agility Group" (n = 155, 51.667%), and Latent Class 3 "Excellent-level Learning Agility Group" (n = 125, 41.667%). The cut-off score of 18.250 effectively differentiates between Latent Classes 1 and 2, while the cut-off score of 21.335 distinguishes between Latent Classes 2 and 3 according to proficiency levels.

Keywords : Learning Agility, Latent Class Analysis, Measurement Instrument

บทนำ (Introduction)

โลกในยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สถานการณ์เช่นนี้เรียกว่า “ยุคพลิกผัน” (Disruptive Era) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมาก ต่อวิถีชีวิต การทำงาน และการศึกษาของคนทั่วโลก (Schwab, 2019) ในบริบทของการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

ในฐานะผู้นำองค์กรทางการศึกษา จำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในอนาคต (Harris & Jones, 2020) ความท้าทายนี้เรียกร้องให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาทักษะและคุณลักษณะใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ความคล่องตัวในการเรียนรู้” (Learning Agility) ซึ่งเป็นความสามารถในการเรียนรู้ ปรับตัว และประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (De Meuse et al., 2010, 2017) ความคล่องตัวในการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hallinger & Kovačević, 2021) และส่งเสริมให้สามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม (Netolicky, 2020) สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Riggio (2006) ได้กล่าวว่า ความคล่องตัวในการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การที่ผู้บริหารสามารถคิดนอกกรอบ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และมองเห็นโอกาสใหม่ ๆ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้

ถึงแม้ว่าความคล่องตัวในการเรียนรู้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคพลวัตผัน แต่ในความเป็นจริงพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางคนยังไม่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ทัน และยังคงบริหารจัดการโรงเรียนด้วยวิธีการแบบเดิม (Darling-Hammond et al., 2020) การศึกษาของ Reyes et al. (2019) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางคนยังขาดทักษะในการวิเคราะห์และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และคุณภาพการศึกษาโดยรวม ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การขาดเครื่องมือวัดที่เหมาะสมในการประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังไม่มีเครื่องมือวัดที่ออกแบบสำหรับการวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจน (Hallinger & Kovačević, 2021) เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่มีอยู่ส่วนใหญ่ถูกพัฒนาขึ้นสำหรับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของการบริหารสถานศึกษา (De Meuse et al., 2021)

การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญหลายประการ ได้แก่ ประการแรก เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพจะช่วยให้สามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การวางแผนพัฒนารายบุคคลที่มีประสิทธิภาพ (Yadav & Dixit, 2017) ประการที่สอง การมีเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานช่วยในการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาความคล่องตัวในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในระยะยาว (Lombardozzi & Casey, 2018) และประการที่สาม เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในระดับประเทศ นอกจากนี้การพัฒนาเกณฑ์การประเมินสำหรับเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การวิเคราะห์กลุ่มแฝง (Latent Class Analysis: LCA) เป็นแนวคิดที่มีศักยภาพในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดจุดตัดของคะแนน (Masyn, 2019) วิธีการนี้ช่วยในการจำแนกกลุ่ม

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีลักษณะความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกันออกเป็นกลุ่มย่อยต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากตัวแปรสังเกตได้หลายตัว (Nylund-Gibson & Choi, 2018) และสามารถช่วยให้เห็นรูปแบบของความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การกำหนดจุดตัดของคะแนนที่มีความละเอียดและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น (McCutcheon, 2018)

จากความสำคัญของความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน และความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจะสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคล่องตัวในการเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นนำเครื่องมือวัดไปวัดระดับและวิเคราะห์กลุ่มแบ่งเพื่อจำแนกกลุ่มผู้บริหารที่มีลักษณะความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดตัดของคะแนนที่มีความเหมาะสมและยืดหยุ่น ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา การกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาผู้นำทางการศึกษา และการยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาในยุคพลิกผัน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

- 1) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) เพื่อวิเคราะห์กลุ่มแบ่งความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการกำหนดคะแนนจุดตัด

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Allen (2016); Howard (2017); De Meuse (2017); Glassman and Withall (2018); Özgenel and Yazici (2021); Santoso and Yuzarion (2021); Jian (2022); ศศิวิมล ศรีนิวลและ ญัฐกานต์ ประจันบาน (2565); พาขวัญ มั่งมุล และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); วาทีทยา แต่เจริญ และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); จุฬาพัฒน์ สีหวงวน และคณะ (2567); Susanto et al. (2024); Smith and Watkins (2024) ซึ่งสังเคราะห์จากความถี่ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป (> 50%) ได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคล่องตัวทางความคิด (Mental Agility: MA) 2) ความคล่องตัวด้านการบริหารคน (People Agility: PA) 3) ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ (Results Agility: RA) 4) ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Change Agility: CA) และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness: SA) ดังตารางที่ 1

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแบ่งเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

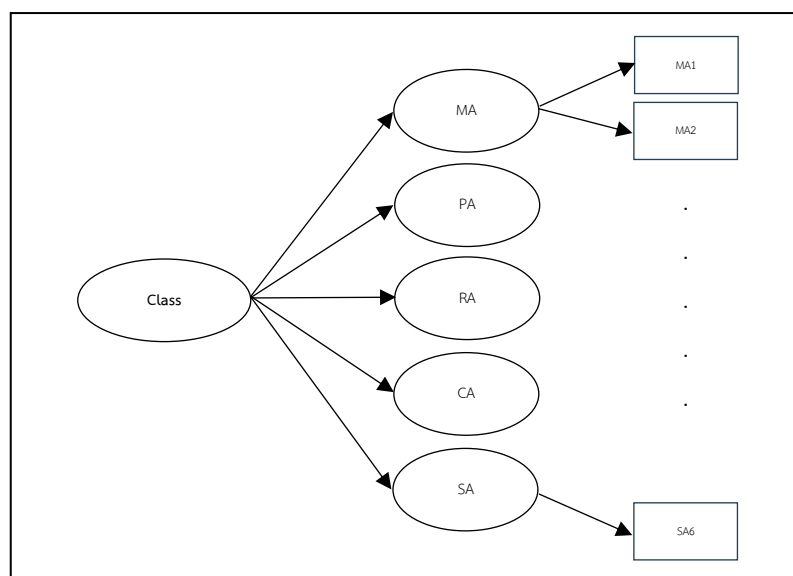
ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้

องค์ประกอบ	แนวคิด													องค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ความคล่องตัวทางความคิด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ความคล่องตัวทางความคิด
ความคล่องตัวด้านการบริหารคน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ความคล่องตัวด้านการบริหารคน
ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์
ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง
การตระหนักรู้ในตนเอง			✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			การตระหนักรู้ในตนเอง

หมายเหตุ: 1 = Allen (2016); 2 = Howard (2017); 3 = De Meuse (2017); 4 = Glassman and Withall (2018); 5 = Özgenel and Yazıcı (2021); 6 = Santoso and Yuzarion (2021); 7 = Jian (2022); 8 = ศศิวิมล ศรีนวล และณัฐกานต์ ประจันบาน (2565); 9 = พาชวิญ มั่งมูล และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); 10 = วาทีทยา แต่เจริญ และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); 11 = จุฬาพัฒน์ สิวหงวน และคณะ (2567); 12 = Susanto et al. (2024); 13 = Smith and Watkins (2024)

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคล่องตัวทางความคิด (MA) 2) ความคล่องตัวด้านการบริหารคน (PA) 3) ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ (RA) 4) ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (CA) และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง (SA) แต่ละองค์ประกอบวัดได้จาก 6 ข้อคำถาม รวมเป็น 30 ข้อ (MA1 – SA6) และจำแนกกลุ่มแฝง (Class) ตามคุณลักษณะของความคล่องตัวในการเรียนรู้ ด้วยการวิเคราะห์กลุ่มแฝง (latent class analysis) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 – 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มุ่งพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ที่ใช้สำหรับการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามขององค์ประกอบและข้อความถามของเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยดังนี้ 1) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ในสาขาวิจัยและประเมินทางการศึกษา จำนวน 1 คน 2) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และ 3) ผู้บริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน และ 2) ผู้บริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัย จำนวน 50 คน

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย

ตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทยจำนวน 300 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบบนเว็บไซต์ของ Daniel Soper (Soper, 2021) รายละเอียดจากโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) กำหนดค่า effect size เท่ากับ .30 ค่า probability level เท่ากับ .05 ค่า desired power เท่ากับ .80 จำนวนตัวแปรแฝง 6 ตัว และมีจำนวนตัวแปรสังเกตเท่ากับ 30 ตัว ได้จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำสำหรับการศึกษาเท่ากับ 161 คน เก็บข้อมูลเพิ่มเติมประมาณ 80% เพื่อเพิ่มความแกร่งของผลการวิจัย (Robustness) และใช้สำหรับการปรับโมเดลสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ทำให้ได้จำนวน 300 คน เพื่อใช้สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ มีรายละเอียดการสุ่มดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มจังหวัดแต่ละภูมิภาค จาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) มาภูมิภาคละ 2 จังหวัด จะได้ 12 จังหวัด

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มโรงเรียนแต่ละจังหวัด ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) กำหนดชั้นภูมิตามขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มโรงเรียนแต่ละขนาดของโรงเรียน ใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม ให้ครอบคลุม 4 ขนาดโรงเรียน มาจำนวน 25 โรงเรียน ทั้ง 12 จังหวัด

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 300 โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างวิจัย

Citation : ญาติ ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

เครื่องมือวิจัยและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างนิยามของตัวแปรและข้อคำถาม และ 2) เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของ Allen (2016); Howard (2017); De Meuse (2017); Glassman and Withall (2018); Özgenel and Yazıcı (2021); Santoso and Yuzarion (2021); Jian (2022); ศศิวิมล ศรีนวล และณัฐกานต์ ประจันบาน (2565); พาขวัญ มั่งมูล และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); วาทีทยา แต่เจริญ และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); จุฬาพัฒน์ สิวหงวน และคณะ (2567); Susanto et al. (2024); Smith and Watkins (2024) เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบความคล่องตัวในการเรียนรู้

2. ดำเนินการสังเคราะห์เอกสาร เพื่อยกร่างองค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการสังเคราะห์พบว่า ได้องค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคล่องตัวทางความคิด 2) ความคล่องตัวด้านการบริหารคน 3) ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ 4) ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง

3. นำองค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้งหมดมานิยามตัวแปรเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ จากนั้นจัดทำเป็นร่างเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ และแบบประเมินความสอดคล้องที่ประกอบด้วย นิยามองค์ประกอบและข้อคำถามแต่ละองค์ประกอบ

4. นำร่างเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ แบบประเมินความสอดคล้องเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามขององค์ประกอบ และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00

5. ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำร่างเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับผู้บริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัยจำนวน 50 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ด้วยวิธี Item total correlation (ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.257 - 0.766) และหาความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.922

6. นำข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์มาสร้างเป็นเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ฉบับจริง เพื่อไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างวิจัยจำนวน 300 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน โดยส่งแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างนิยามของตัวแปรและข้อคำถามไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างนิยามของตัวแปรและข้อคำถาม ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์
2. ผู้วิจัยส่งร่างเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัย จำนวน 50 คน ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์
3. ผู้วิจัยส่งเครื่องมือวัดฉบับจริงไปให้ผู้ประสานงานสำหรับการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารของสถานศึกษาจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทยจำนวน 300 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคล่องตัวในการเรียนรู้ ใช้เวลาประมาณ 4 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (IOC) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตร Item Total Correlation พิจารณาจากค่าเป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างจากค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Measures) (Goffin, 2007; Steiger, 2007; Schumacker & Lomax, 2010; Kelloway, 2015) และการหาความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์กลุ่มแฝงความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้สำหรับการกำหนดคะแนนจุดตัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย
ตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 300 คน จากระยะที่ 1

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ถามเกี่ยวกับ เพศ ภูมิภาคของโรงเรียน และตอนที่ 2 ความคล่องตัวในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะการตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วในระยะที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างจาก Google Form และส่งลิงค์ของเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ผ่านทาง Email Line และ Facebook ด้วยตนเองและส่งไปยังผู้ประสานงานสำหรับการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่างวิจัย เพื่อขอความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา 6 ภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์กลุ่มแฝง (Latent Class Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์กลุ่มแฝง (Latent Class Analysis) ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

1.1 ผลการพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ พบว่า เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาตามแนวคิดของ Allen (2016); Howard (2017); De Meuse (2017); Glassman and Withall (2018); Özgenel and Yazici (2021); Santoso and Yuzarion (2021); Jian (2022); ศศิวิมล ศรีนวล และณัฐกานต์ ประจันบาน (2565); พาขวัญ มั่งมูล และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); วาติทยา แต่เจริญ และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); จุฬาพัฒน์ สีหวงวน และคณะ (2567); Susanto et al. (2024); Smith and Watkins (2024) มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 30 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความคล่องตัวทางความคิด ประกอบด้วย 6 ข้อ 2) ความคล่องตัวด้านการบริหารคน ประกอบด้วย 6 ข้อ 3) ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย 6 ข้อ 4) ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 6 ข้อ และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง ประกอบด้วย 6 ข้อ

1.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ พบว่า ผู้วิจัยนำเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามขององค์ประกอบและข้อคำถามของเครื่องมือวัด เพื่อประเมินหาค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งพบว่า ข้อคำถามทั้ง 30 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ผู้วิจัยนำเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัย จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.257 - 0.766 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยพิจารณาจากค่าที่เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.922 ผู้วิจัยนำองค์ประกอบ 5 ด้าน ตัวบ่งชี้ทั้ง 30 ตัว ไปวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ พบว่า โมเดลการวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า ไค-สแควร์ (334, n = 300) = 375.192, $p = .060$, CFI = .993, TLI = .991, RMSEA = .020, SRMR = .067) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้มีค่าตั้งแต่ 0.413 - 0.873 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ แสดงว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปใช้ในการวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ได้ ทั้งนี้ตัวบ่งชี้ทั้งหมดรวมกันอธิบายองค์ประกอบความคล่องตัวในการเรียนรู้แต่ละตัวได้ร้อยละ 19.1 - 76.2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้

ตัวแปร	β	SE	t	R ²
ความคล่องตัวทางความคิด (Mental Agility)	0.993	0.025	39.534	0.985
ท่านสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนเพื่อประกอบการตัดสินใจทางการบริหารได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ	0.548	0.048	11.518	0.301
ท่านใช้การคิดเชิงระบบในการเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ เพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	0.474	0.043	10.990	0.225
ท่านคิดสร้างสรรค์และริเริ่มนวัตกรรมทางการบริหารเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา	0.668	0.038	17.699	0.446
ท่านปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคการเปลี่ยนแปลง	0.568	0.043	13.200	0.323
ท่านกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาที่มีความชัดเจนและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	0.560	0.038	14.710	0.313
ท่านแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยและรับมือกับความท้าทายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	0.437	0.046	9.608	0.191
ความคล่องตัวด้านการบริหารคน (People Agility)	0.673	0.046	14.708	0.453
ท่านสามารถทำงานร่วมกับและสร้างความเข้าใจในความหลากหลายของบุคลากรที่มีพื้นฐาน ความสามารถ และความถนัดที่แตกต่างกัน	0.637	0.039	16.37	0.406
ท่านรับฟังและเข้าใจความต้องการของบุคลากร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา	0.712	0.033	21.514	0.506
ท่านสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร โดยถ่ายทอดนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการปฏิบัติงานให้ทุกฝ่ายเข้าใจได้อย่างชัดเจน	0.842	0.024	35.607	0.709
ท่านสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	0.873	0.019	45.672	0.762
ท่านพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพโดยมอบหมายงานตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล	0.573	0.042	13.781	0.329
ท่านสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อขับเคลื่อนพันธกิจและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	0.586	0.042	13.854	0.343
	0.682	0.043	15.877	0.465

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

ตัวแปร	β	SE	t	R ²
ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ (Results Agility)				
ท่านกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของงานที่ชัดเจน มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถวัดผลได้จริง	0.730	0.032	22.793	0.534
ท่านวางแผนการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	0.801	0.028	28.224	0.642
ท่านระดมและบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด	0.711	0.036	19.851	0.505
ท่านติดตาม ประเมินสถานการณ์ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา	0.852	0.022	38.872	0.726
ท่านมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นรูปธรรม	0.439	0.052	8.457	0.193
ท่านบริหารจัดการให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้แม้ในสถานการณ์ที่มีข้อจำกัดหรือความท้าทาย	0.678	0.05	13.644	0.459
ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Change Agility)				
ท่านสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	0.583	0.038	15.276	0.339
ท่านนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา	0.715	0.034	21.124	0.511
ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา	0.651	0.04	16.196	0.424
ท่านบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน และสามารถนำพองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น	0.595	0.035	16.944	0.354
ท่านสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมได้อย่างเหมาะสม	0.458	0.042	10.844	0.210
ท่านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและริเริ่มการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	0.413	0.053	7.818	0.170
การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)				
ท่านเข้าใจจุดแข็ง จุดที่ต้องพัฒนา ค่านิยม และแรงจูงใจของตนเองในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา	0.614	0.043	14.303	0.377
ท่านรู้เท่าทันความคิดและความรู้สึกของตนเอง และใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมแม้ในสถานการณ์ที่มีความกดดัน	0.742	0.032	22.879	0.551
ท่านรับฟังข้อติชม แสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	0.736	0.033	22.169	0.542
ท่านใช้ความฉลาดทางสังคมในการประเมินผลกระทบของการตัดสินใจและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อบุคลากรและสถานศึกษา	0.555	0.043	12.895	0.309
ท่านปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา	0.484	0.05	9.716	0.234
ท่านบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ	0.760	0.031	24.493	0.578
$\chi^2 (334, n = 300) = 375.192, p = .060, CFI = .993, TLI = .991, RMSEA = .020, SRMR = .067$				

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

2. ผลการวิเคราะห์กลุ่มแฝงความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า โมเดลที่จำแนก 3 กลุ่มแฝง มีความเหมาะสมสำหรับข้อมูลสารสนเทศได้ดีกว่าโมเดลที่จำแนก 2 กลุ่มแฝง พิจารณาจากค่า AIC, BIC และ ABIC ของโมเดลที่จำแนก 3 กลุ่มแฝงมีค่าน้อยกว่าโมเดลที่จำแนก 2 กลุ่มแฝง และค่า VLMR และ LMRA ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .004$) และมีค่า Entropy เท่ากับ 0.870 ทั้งนี้โมเดลที่จำแนก 4 กลุ่มแฝง มีค่า AIC, BIC และ ABIC ไม่แตกต่างจากโมเดลจำแนก 3 กลุ่มแฝง ซึ่งแสดงว่า โมเดลที่จำแนก 3 กลุ่มแฝง สามารถจำแนกผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละคนเข้ากลุ่มแฝงของโมเดล ซึ่งสามารถอธิบายความเป็นตัวแทนของคุณลักษณะกลุ่มแฝงได้ในระดับสูง ดังนั้นผู้วิจัยเลือกโมเดลที่จำแนก 3 กลุ่มแฝง (3 Class) มาใช้อธิบายคุณลักษณะย่อย (Subgroups) ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคล่องตัวในการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ดัชนีสำหรับการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์กลุ่มแฝง

Model	AIC	BIC	ABIC	VLMR		LMRA		Entropy
				value	p	value	p	
2 class	1621.781	1681.042	1630.299	-997.182	<.001	393.096	<.001	0.803
3 class	1457.223	1538.706	1468.935	-794.891	.004	171.546	.004	0.870
4 class	1343.758	1447.464	1358.665	-706.611	.090	121.903	.094	0.872

ผลการจำแนกและตั้งชื่อกลุ่มแฝงความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มแฝงที่ 1 (Class 1) ชื่อว่า “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับเริ่มต้น” เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.667 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด กลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่ 3.205 – 3.685 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.071 – 0.128 ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง

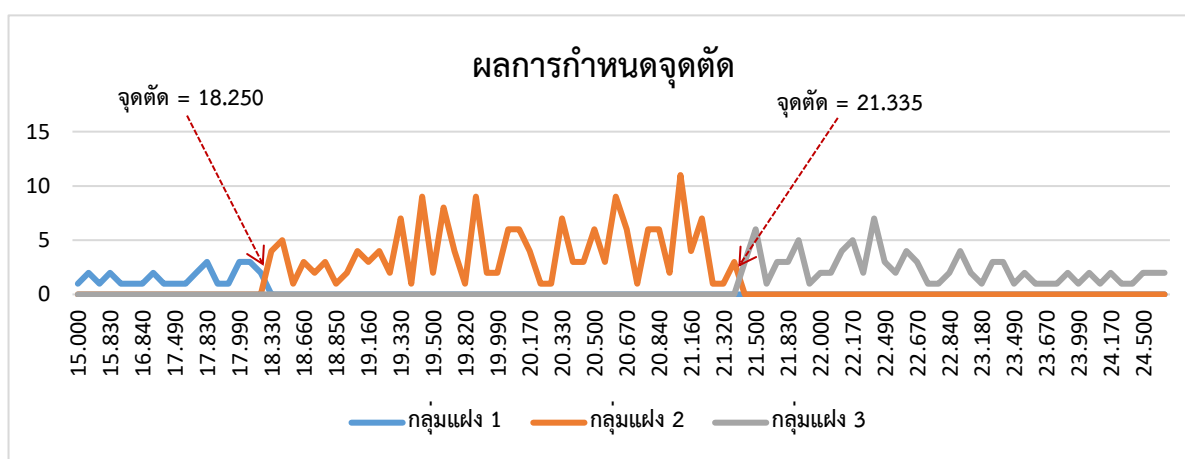
กลุ่มแฝงที่ 2 (Class 2) ชื่อว่า “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดี” เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 51.667 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด กลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่ 3.812 – 4.136 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.040 – 0.079 ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

กลุ่มแฝงที่ 3 (Class 3) ชื่อว่า “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดีเยี่ยม” เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกเป็นอันดับสอง จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 41.667 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด กลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่ 4.311 – 4.616 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.041 – 0.112 ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามกลุ่มแฝง 3 กลุ่ม

ตัวแปร	CLASS 1		CLASS 2		CLASS 3	
	M	SD	M	SD	M	SD
ความคล่องตัวทางความคิด (Mental Agility)	3.336	0.112	4.050	0.079	4.616	0.041
ความคล่องตัวด้านการบริหารคน (People Agility)	3.205	0.071	3.812	0.040	4.351	0.112
ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ (Results Agility)	3.685	0.128	4.136	0.050	4.557	0.065
ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Change Agility)	3.261	0.123	3.909	0.069	4.482	0.053
การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)	3.442	0.108	3.887	0.042	4.311	0.101

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลุ่มแฝง โดยพิจารณาคะแนนรวมและความถี่ของคะแนนในแต่ละกลุ่มแฝง เพื่อนำมาสร้างเป็นแผนภูมิแบบฮิสโทแกรม (Histogram) เพื่อพิจารณากำหนดคะแนนจุดตัดของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการกำหนดจุดตัดของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้

จากภาพที่ 2 พบว่า ณ จุดคะแนนเท่ากับ 18.250 เป็นคะแนนจุดตัดที่สามารถแบ่งกลุ่มแฝง 1 และกลุ่มแฝง 2 ออกจากกันตามระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้ และ ณ จุดคะแนน เท่ากับ 21.335 เป็นคะแนนจุดตัดที่สามารถแบ่งกลุ่มแฝง 2 และกลุ่มแฝง 3 ออกจากกันตามระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่พัฒนาตามแนวคิดของ Allen (2016); Howard (2017); De Meuse (2017); Glassman and Withall (2018); Özgenel and Yazıcı (2021); Santoso and Yuzarion (2021); Jian (2022); ศศิวิมล ศรีนวล และณัฐกานต์ ประจันบาน (2565);

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

พาขวัญ มั่งมูล และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); วาทีตยา แต่เจริญ และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2567); จุฬาพัฒน์ ลีหวงวน และคณะ (2567); Susanto et al. (2024); Smith and Watkins (2024) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบความคล่องตัวในการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคล่องตัวทางความคิด 2) ความคล่องตัวด้านการบริหารคน 3) ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ 4) ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง ทั้งนี้เพราะผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ พบว่า ข้อคำถามทั้ง 30 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.257 - 0.766 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และมีค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.922 ข้อคำถามทั้ง 30 ข้อ มีความตรงเชิงโครงสร้างพิจารณาจากความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าตั้งแต่ 0.413 - 0.873 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ แสดงว่า เครื่องมือวัดมีคุณภาพในทุกด้าน สามารถนำไปใช้ในการวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี (2556) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด กระบวนการดังกล่าวเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลทฤษฎีกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการพิสูจน์ยืนยันองค์ประกอบของทักษะหรือคุณลักษณะที่เครื่องมือวัดมุ่งหมายจะประเมิน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัด โดยการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เครื่องมือดังกล่าวสามารถสะท้อนลักษณะเฉพาะหรือทักษะที่ต้องการวัดได้อย่างสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ กระบวนการยืนยันความสอดคล้องระหว่างโมเดลและข้อมูลเชิงประจักษ์มีส่วนสำคัญในการลดข้อสงสัยเกี่ยวกับความเหมาะสมและความตรงของเครื่องมือวัด ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการนำเครื่องมือไปประยุกต์ใช้ในบริบทการวิจัยและการปฏิบัติจริง (Tabachnick & Fidell, 2019)

2. การจำแนกกลุ่มแฝงความคล่องตัวในการเรียนรู้ตามมุมมองความคิดของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานด้วยการวิเคราะห์กลุ่มแฝง (Latent Class Analysis) พบว่า โมเดลที่จำแนก 3 กลุ่มแฝง มีความเหมาะสมสำหรับข้อมูลสารสนเทศ ทั้งนี้เพราะ ค่า AIC, BIC และ ABIC ของโมเดลที่จำแนก 3 กลุ่มแฝงมีค่าน้อยกว่าโมเดลที่จำแนก 2 กลุ่มแฝง และค่า VLMR และ LMRA ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .004$) มีค่า Entropy เท่ากับ 0.870 แต่ไม่แตกต่างจากโมเดลจำแนก 4 กลุ่มแฝง สอดคล้องกับแนวคิดของ Nylund-Gibson and Choi (2018) ที่กล่าวว่า การพิจารณาค่า AIC, BIC และ ABIC พิจารณาจากค่าที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างโมเดล ทั้งนี้เพราะ AIC และ BIC เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบโมเดลที่แตกต่างกันโดยคำนวณจากค่า log-likelihood บวกกับค่าปรับ (Penalty Term) สำหรับความซับซ้อนของโมเดล ซึ่งค่า AIC และ BIC ที่ต่ำกว่าแสดงถึงความสมดุลที่ดีกว่าระหว่างความกลมกลืนของโมเดล (Model Fit) และความประหยัด (Parsimony) นอกจากนี้ยังแสดงถึงการอธิบายข้อมูลได้ดี (Good Fit) โดยใช้พารามิเตอร์น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และลดความเสี่ยงในการ Overfitting ของโมเดล นอกจากนี้ ค่า Entropy เป็นดัชนีที่แสดงคุณภาพการจำแนกกลุ่มโดยรวม (Overall Classification Quality) และสามารถใช้ในการประเมินความ

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

แม่นยำในการจัดกลุ่ม (Classification Accuracy) (Collins & Lanza, 2013) สอดคล้องกับแนวคิดของ Asparouhov & Muthén (2014) กล่าวว่า ค่า Entropy มีค่ามากกว่า 0.80 ถือว่ามีคุณภาพการจำแนกที่ดี เพราะฉะนั้นการจำแนกผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามมุมมองความคิดทางความคล่องตัวในการเรียนรู้ จำนวน 3 กลุ่มแบ่งจึงมีความเหมาะสม โดยมีรายละเอียดของทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแบ่งที่ 1 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับเริ่มต้น” เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.667 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมดกลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่ 3.205 – 3.685 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.071 – 0.128 ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง กลุ่มแบ่งที่ 2 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดี” เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 51.667 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด กลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่ 3.812 – 4.136 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.040 – 0.079 ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และกลุ่มแบ่งที่ 3 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดีเยี่ยม” เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกเป็นอันดับสอง จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 41.667 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด กลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่ 4.311 – 4.616 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.041 – 0.112 ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก สอดคล้องกับคะแนนจุดตัดเท่ากับ 18.250 ที่สามารถแบ่งกลุ่มแบ่ง 1 และกลุ่มแบ่ง 2 ออกจากกันตามระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้ และคะแนนจุดตัด เท่ากับ 21.335 ที่สามารถแบ่งกลุ่มแบ่ง 2 และกลุ่มแบ่ง 3 ออกจากกันตามระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความคล่องตัวในการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านที่ 3 ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ (Results Agility) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด กลุ่มแบ่ง 1 ($M = 3.685$, $SD = 0.128$) และกลุ่มแบ่ง 2 ($M = 4.136$, $SD = 0.050$) ทั้งนี้เพราะ ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์เป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ในการตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและให้ผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ของ Mintzberg (1994) ที่เน้นการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนและการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความคาดหวังที่สูงขึ้นจากสังคมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทำให้ความสามารถในการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการบรรลุเป้าหมายกลายเป็นทักษะหลักที่ขาดไม่ได้และด้านที่ 1 ความคล่องตัวทางความคิด (Mental Agility) ของกลุ่มแบ่ง 3 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดีเยี่ยม” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.616$, $SD = 0.041$) ทั้งนี้เพราะ ความคล่องตัวทางความคิดเป็นความสามารถหลักที่รองรับการทำงานในยุคความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นพื้นฐานของการคิดเชิงระบบ การนำการเปลี่ยนแปลง การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นความสามารถที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ Ionescu (2012) ที่กล่าวว่า ทฤษฎี

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

ความยืดหยุ่นทางความคิด (Cognitive Flexibility Theory) เน้นความสามารถในการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ความสามารถนี้เป็นแกนหลักของการทำงานของผู้บริหารในยุคที่ข้อมูลและสถานการณ์มีความซับซ้อนสูง โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมการศึกษาที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่กลุ่มผู้บริหารระดับสูงมีคะแนนความคล่องตัวทางความคิดสูงสุดสะท้อนถึงความจำเป็นในการใช้ทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการคิดเชิงระบบ เพื่อจัดการกับปัญหาที่มีความซับซ้อนและต้องการแนวทางแก้ไขที่หลากหลาย นอกจากนี้ ความคล่องตัวทางความคิดยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การที่ผู้บริหารสามารถคิดนอกกรอบ ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และมองเห็นโอกาสใหม่ ๆ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (Bass & Riggio, 2006)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 30 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความคล่องตัวทางความคิด ประกอบด้วย 6 ข้อ 2) ความคล่องตัวด้านการบริหารคน ประกอบด้วย 6 ข้อ 3) ความคล่องตัวด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย 6 ข้อ 4) ความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 6 ข้อ และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง ประกอบด้วย 6 ข้อ มีจุดตัด 18.250 คะแนน ที่สามารถแบ่งกลุ่มแบ่ง 1 และกลุ่มแบ่ง 2 ออกจากกัน และ 21.335 คะแนน ที่สามารถแบ่งกลุ่มแบ่ง 2 และกลุ่มแบ่ง 3 ออกจากกันตามระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความคล่องตัวในการเรียนรู้ และจำแนกกลุ่มแบ่งความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแบ่ง 1 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับเริ่มต้น” จำนวน 20 คน (6.667%) กลุ่มแบ่ง 2 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดี” จำนวน 155 คน (51.667%) และกลุ่มแบ่ง 3 “กลุ่มที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ระดับดีเยี่ยม” จำนวน 125 คน (41.667%) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในการวางแผนและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ สามารถนำไปใช้ในการประเมินระดับความคล่องตัวในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้เครื่องมือควรศึกษารายละเอียดของเครื่องมืออย่างรอบคอบ รวมถึงเกณฑ์การให้คะแนนและจุดตัดคะแนน เพื่อให้การใช้เครื่องมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความน่าเชื่อถือของผลการประเมินสูงสุด

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแบ่งเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

2. ผลการวิจัยที่จำแนกกลุ่มแฝงตามคุณลักษณะของความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความคล่องตัวในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถระบุตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาความคล่องตัวในการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

2.2 ควรพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความคล่องตัวในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดเป็นกรอบแนวทางเชิงระบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ในยกระดับขีดความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวของผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

จุฬาพัฒน์ สิวหงวน, วิจิตรา จำลองราชภูรี, และจิระภา งามสุทธิ. (2567). คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันในองค์กร และความคล่องตัวในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยรัฐในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 18(1), 293–308. <https://doi.org/10.14456/psruhsrs.2024.20>

พาขวัญ มั่งมูล, และสุกัญญา แซ่มซ้อย. (2567). การศึกษาความคล่องตัวในการเรียนรู้ของครูโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาคกลางตอนบน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(3), 137–150.

วาทิตยา แต่เจริญ, และสุกัญญา แซ่มซ้อย. (2567). ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ตามแนวคิดความคล่องตัวในการเรียนรู้. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์*, 11(1), 103–116.

ศศิวิมล ศรีนวล, และณัฐกานต์ ประจันบาน. (2565). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความคล่องแคล่วในการเรียนรู้ของนิสิตบัณฑิตศึกษา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 14(2), 176–191.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Allen, J. (2016). *Conceptualizing learning agility and investigating its nomological network* (Doctoral dissertation). Florida International University. ProQuest Dissertations Publishing.

Citation : Muangkaew, Y. (2025). Development of Learning Agility Measurement Instrument for Basic Education School

Administrators: An Application of Latent Class Analysis for Cut-point Determination. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 333 - 352. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

- Asparouhov, T., & Muthén, B. (2014). Auxiliary variables in mixture modeling: Three-step approaches using Mplus. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 21(3), 329–341.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Psychology Press.
- Collins, L. M., & Lanza, S. T. (2013). *Latent class and latent transition analysis with applications in the social, behavioral, and health sciences*. John Wiley & Sons.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97–140.
- De Meuse, K. P., Dai, G., & Hallenbeck, G. S. (2010). Learning agility: A construct whose time has come. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 62(2), 119–130.
- De Meuse, K. P. (2017). Learning agility: Its evolution as a psychological construct and its empirical relationship to leader success. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 69(4), 267–295.
- De Meuse, K. P., Dai, G., Eichinger, R. W., Page, R. C., Clark, L. P., & Zewdie, S. (2021). The development and validation of a self-assessment of learning agility. *European Journal of Training and Development*, 45(1), 17–33.
- Glassman, K. S., & Withall, J. (2018). Nurse manager learning agility and observed leadership ability: A case study. *Nursing Economics*, 36(2), 74–82.
- Goffin, R. D. (2007). Assessing the adequacy of structural equation models: Golden rules and editorial policy. *Personality and Individual Differences*, 42, 831–839.
- Hallinger, P., & Kovačević, J. (2021). Science mapping the knowledge base in educational leadership and management: A longitudinal bibliometric analysis, 1960 to 2018. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(1), 5–30.
- Harris, A., & Jones, M. (2020). COVID-19—School leadership in disruptive times. *School Leadership & Management*, 40(4), 243–247.
- Howard, D. (2017). *Learning agility in education: An analysis of pre-service teachers' learning agility and teaching performance* (Doctoral dissertation). Tarleton State University. ProQuest Dissertations Publishing.
- Ionescu, T. (2012). Exploring the nature of cognitive flexibility. *New Ideas in Psychology*, 30(2), 190–200.

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

- Jian, Z. (2022). Sustainable engagement and academic achievement under impact of academic self-efficacy through mediation of learning agility. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 899706. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.899706>
- Kelloway, E. K. (2015). *Using Mplus for structural equation modeling: A researcher's guide*. Sage Publications.
- Lombardozzi, C., & Casey, A. (2018). The politics of learning: Challenges for organizational change. *Journal of Organizational Change Management*, 31(6), 1233–1246.
- Masyn, K. E. (2019). Measurement invariance in finite mixture models. *Multivariate Behavioral Research*, 54(4), 530–549.
- McCutcheon, A. L. (2018). *Latent class analysis*. SAGE Publications.
- Mintzberg, H. (1994). *The rise and fall of strategic planning*. Free Press.
- Netolicky, D. M. (2020). School leadership during a pandemic: Navigating tensions. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(4), 391–395.
- Nylund-Gibson, K., & Choi, A. Y. (2018). Ten frequently asked questions about latent class analysis. *Translational Issues in Psychological Science*, 4(4), 440–461.
- Özgenel, M., & Yazıcı, Ş. (2021). Learning agility of school administrators: An empirical investigation. *International Journal of Progressive Education*, 17(1), 247–261.
- Reyes, V. C., Trines, S., & Tran, T. T. (2019). School leadership in Vietnam: Exploring key challenges and opportunities. In *Perspectives on school leadership in Asia Pacific contexts* (pp. 115–134). Springer.
- Santoso, A. M., & Yuzarion. (2021). Analysis of learning agility in the performance of achievement teachers in Yogyakarta. *Jurnal Pedagogik*, 8(1), 77–122.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Schwab, K. (2019). *The global competitiveness report 2019*. World Economic Forum.
- Smith, B. A., & Watkins, K. E. (2024). Measuring learning agility: A review and critique of learning agility measures. *Personnel Review*, 53(3), 704–720.
<https://doi.org/10.1108/PR-10-2023-0688>
- Soper, D. S. (2021). *A-priori sample size calculator for structural equation models* [Software]. <http://www.danielsoper.com/statcalc>

- Steiger, J. H. (2007). Understanding the limitations of global fit assessment in structural equation modeling. *Personality and Individual Differences*, 42, 893–898.
- Susanto, S., Afif, N., Ritonga, A. W., Desrani, A., Shunhaji, A., & Ahmadi. (2024). Role of teacher learning agility: An empirical study for Islamic educational success in Indonesia. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 18(4), 1318–1326.
<https://doi.org/10.11591/edulearn.v18i4.21216>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7th ed.). Pearson.
- Yadav, N., & Dixit, S. (2017). A conceptual model of learning agility and authentic leadership development. *Journal of Human Values*, 23(1), 40–51.

Citation : ญาดา ม่วงแก้ว. (2568). การพัฒนาเครื่องมือวัดความคล่องตัวในการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์กลุ่มแฝงเพื่อเป็นจุดตัด. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 333 - 352.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289704>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี

Factors Affecting Stress of Local Government Officials in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province

เมริสา กาหลงรัตน์^{1*}, เสกสรรค์ สนวา², และ วรฉัตร วรวิวัฒน์³

Merisa Kalongrat^{1*}, Seksan Sonwa², and Worachart Wariwan³

¹⁻³ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด; Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University,
Thailand

*Corresponding Author; e-mail : merisakalongrat@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289674

Received : May 22, 2025; Revised : August 14, 2025; Accepted : August 16, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี 2) เปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี และ 4) เสนอแนะแนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 274 คน เก็บข้อมูลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความแตกต่างของค่าที (T-Test) การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 1.26) 2) ผลการเปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ การศึกษาและระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน แต่สถานภาพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีความเครียดในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงใน จังหวัด

Citation : Kalongrat, M., Sonwa, S., & Wariwan, W. (2025). Factors Affecting Stress of Local Government Officials in

Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

อุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยด้านการทำงานส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) แนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี คือ ควรมุ่งเน้นการปรับปรุงบทบาทภายในองค์กรและการพัฒนาในอาชีพและส่งเสริมความสัมพันธ์และการสนับสนุนทางสังคมในที่ทำงาน เพื่อลดภาระงานและความกดดัน

คำสำคัญ (Keywords) : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียด, ความเครียด, เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research were to 1) study the level of work stress of local administrative organization officers in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, 2) study the comparison of work stress of local administrative organization officers in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, 3) study the factors affecting the stress of local administrative organization officers in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, and 4) suggest guidelines for reducing stress of local administrative organization officers in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. The sample group used in this research was local administrative organization officers in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, 19 locations. The sample size was determined by opening the ready-made table of Krejcie and Morgan, which resulted in 274 samples. The research instruments were questionnaires. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, F-test with one-way ANOVA and multiple regression. The research results found that 1) From the study of the level of work stress of local administrative organization officers, Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, it was found to be at a moderate level ($\bar{x} = 3.45$, $SD = 1.26$). 2) From a comparative study of work stress of local administrative organization officers, Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, it was found that work stress of local administrative organization officers, Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province was not dependent on gender, age, education and different length of work. In terms of status and average monthly income, there were statistically significant differences in work stress at the 0.05 level. 3) From the study of factors affecting stress of local government officials in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province, it was found that work factors affected work stress at the 0.01 level. 4) The guidelines for reducing stress of local government officials in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province are: Reducing stress of local government officials should focus on improving factors related to organizational roles and career development, as well as promoting relationships and social support in the workplace to reduce workload and pressure.

Citation : เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนาวา, และ วรฉัตร วรวิวัฒน. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

Keywords : Factor Affecting Stress, Stress, Local Government Officials**บทนำ (Introduction)**

ในยุคปัจจุบันการใช้ชีวิตของคนเราเต็มไปด้วยความเครียดจากสาเหตุอันไม่อาจเป็นค่าครองชีพ ปัญหาสังคม การเมือง และที่หลีกเลี่ยงไม่ได้หนึ่ง นั่นก็คือ ความเครียดอันเกิดจากการประกอบอาชีพหรือจากการทำงาน เป็นที่ยอมรับว่าความเครียดนั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นกับคนทั่วโลก โดยมีหลากหลายสาเหตุ แต่สาเหตุใหญ่คือวิถีชีวิตและการทำงาน เมื่อโลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วจึงส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานขององค์กรที่ไม่สามารถหยุดนิ่งอยู่กับที่ได้ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับความเป็นปัจจุบันมากที่สุด ที่สำคัญทุกองค์กรจะไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้โดยปราศจากบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูงจนถึงผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง ต่างก็มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กรด้วยกันทั้งสิ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามเป้าหมายขององค์กร แต่การทำงานร่วมกันของคนจำนวนมากที่มาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านครอบครัว ด้านจิตใจ ความรู้สึก ความรู้ ความสามารถ ด้านอายุ ด้านประสบการณ์การทำงานอาจทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบการกระทบกระทั่งหรือความไม่เข้าใจกัน ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมอาจทำให้เกิดเป็นความท้อแท้ ความกดดัน และความเบื่อหน่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเครียดทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตของบุคคล โดยปัญหาของความเครียดอาจเกิดมาจากหลายสาเหตุและล้วนแต่เกิดกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติงานท่ามกลางความกดดันจากนโยบายการเมือง การให้บริการประชาชน และปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ค่าครองชีพสูงและรายได้น้อย หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ความเครียดเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานและสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่โดยรวม (Nida, 2565; ประภากร ใจบุญ, 2564)

เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ทำให้เกิดความเครียด โดยผู้ที่ปฏิบัติงานนี้ในการให้บริการประชาชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม นโยบายทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลง ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าครองชีพสูง รายได้น้อยล้วนส่งผลต่อการทำให้เกิดความเครียดของพนักงานท้องถิ่น นอกจากนี้ความเครียดในการทำงานยังส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นน้อยลง (อนันต์ พะละหงษ์, ทิพย์พัฒน์ สันตะวัน, 2558) ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันสูงต่างต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ จนไม่มีเวลาพูดคุยกับครอบครัว รวมถึงเทคโนโลยีมีความทันสมัยทำให้เกิดความนิยมสื่อสารกันผ่านเทคโนโลยีมากกว่าคุยกันแบบเห็นหน้าตา ส่งเสริมให้เกิดความเครียดสะสมมากขึ้น โดยไม่มีทางระบายออก จนอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าและฆ่าตัวตายได้ในที่สุด (โกวิทย์ นพพร, 2561)

Citation : Kalongrat, M., Sonwa, S., & Wariwan, W. (2025). Factors Affecting Stress of Local Government Officials inKhueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 353 - 366.<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาความเครียดของพนักงานที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ความเครียด หมายถึง ภาวะชั่วคราวของความไม่สมดุลซึ่งเกิดจากการรับรู้ หรือการประเมินบุคคลจากประสบการณ์ ที่อาจจะเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับงานที่สัมพันธ์กับปัจจัยภายในของบุคคล เช่น ประสบการณ์ ทักษะบุคลิกภาพ อารมณ์ และความต้องการส่วนบุคคล (Lazarus & Folkman, 1984, อ้างถึงในกรรณิกา แสงนิลาวิวัฒน์, 2566) นอกจากนี้ ความเครียดยังเป็นสภาวะที่เจ้าหน้าที่รับรู้หรือรู้สึกถึงปัญหาที่ได้รับจากที่ทำงานตลอดจนทำให้เกิดความรู้สึกอัดอั้น คับข้องใจ รู้สึกถูกคุกคามจากปัญหาในที่ทำงาน ซึ่งส่งผลต่อทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงประสิทธิภาพในการทำงาน และคุณภาพชีวิตโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านพฤติกรรม (กมลวรรณ รอด้าและทิพย์วัลย์ สุรินยา, 2564:5 อ้างถึงในกรรณิกา แสงนิลาวิวัฒน์, 2566) ซึ่งความเครียดอาจเกิดขึ้นมาจากปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านลักษณะงาน 2) ด้านบทบาทในองค์กร 3) ด้านสัมพันธภาพในที่ทำงาน 4) ด้านความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ 5) ด้านโครงสร้างและบรรยากาศในองค์กร และ 6) ด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากงาน (Cartwright and Cooper, 1997) ดังนั้น ความเครียดจึงเป็นภาวะที่ทำให้เกิดผลต่อพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน อาจจะมีแตกต่างกันหรือเหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ลักษณะของความเครียดจึงเริ่มต้นจากการแสดงถึงการรับรู้ความรู้สึก ตลอดจนปัญหาสุขภาพที่จะเกิดขึ้น

Citation : เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนวา, และ วรฉัตร วรวิวัฒน. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน

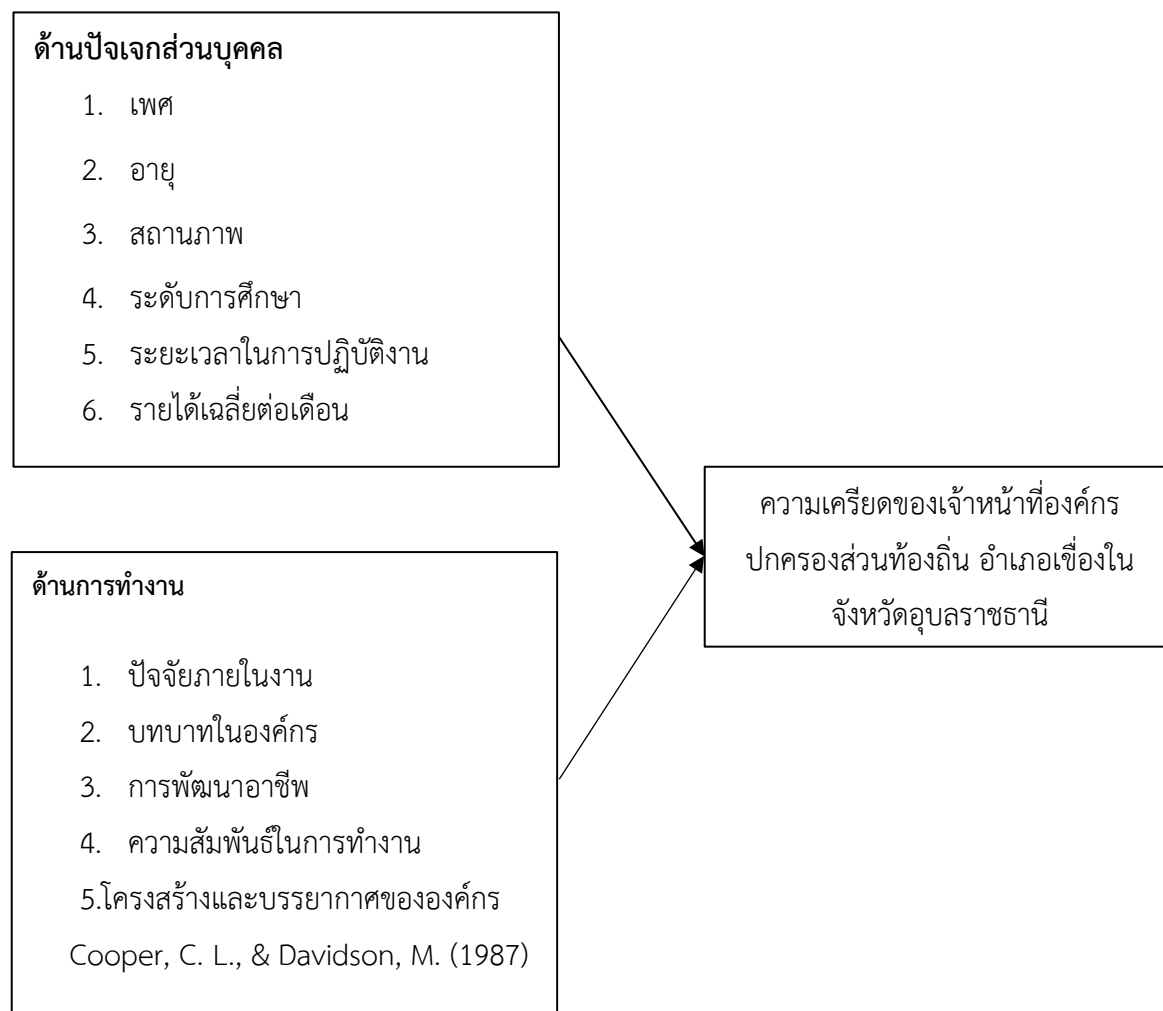

ท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎี Cooper, C. L., & Davidson, M. (1987) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี จำนวน 19 แห่ง รวมทั้งสิ้น 950 คน (ฐานข้อมูลจากท้องถิ่นอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี, 2567)

Citation : Kalongrat, M., Sonwa, S., & Wariwan, W. (2025). Factors Affecting Stress of Local Government Officials in

Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 19 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 คน โดยใช้สูตรของ(Krejcie & Morgan (1970)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ Rating Scale (Likert,1932) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ปัจจัยภายในงาน บทบาทในองค์กร การพัฒนาอาชีพ ความสัมพันธ์/การสนับสนุนทางสังคม โครงสร้างและบรรยากาศองค์กร (Cary L. Cooper & Marilyn Davidson,1987) เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ Rating Scale (Likert,1932) ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จะตรวจสอบข้อคำถามสาเหตุที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษา เพื่อหาค่า IOC โดยข้อคำถามมีค่า ตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตจากคณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และจากนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัด

Citation : เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนวา, และ วรฉัตร วรวิวัฒน. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

อุบลราชธานี 19 แห่ง จำนวน 274 คน ภายหลังการแจกแบบสอบถามเสร็จสิ้นและครบตามจำนวนที่กำหนด ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ ซึ่งได้ข้อมูลครบตามจำนวน คือ 274 ชุด แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและสรุปผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การเปรียบเทียบระดับความเครียดในการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยการทดสอบความแตกต่างของค่าที (T-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) และหากมีความแตกต่างให้ใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)
4. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย (Research Results)

1) ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจัยด้านการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ลักษณะของงาน	3.28	1.16	ปานกลาง
2. บทบาทในองค์กร	3.41	1.39	ปานกลาง
3. การพัฒนาในอาชีพ	3.47	1.21	ปานกลาง
4. ความสัมพันธ์/การสนับสนุนทางสังคม	4.03	1.35	มาก
5. โครงสร้างและบรรยากาศขององค์กร	3.09	1.22	ปานกลาง
รวม	3.45	1.26	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยด้านการทำงานของของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 1.26) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์/ การสนับสนุนทางสังคม ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 1.35)

Citation : Kalongrat, M., Sonwa, S., & Wariwan, W. (2025). Factors Affecting Stress of Local Government Officials in

Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

รองลงมาคือ การพัฒนาในอาชีพ ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 1.21) และด้านบทบาทในองค์กร ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 1.39) ตามลำดับ

2) เปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เชื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความเครียดในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ขึ้นอยู่กับอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความเครียดในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ขึ้นอยู่กับการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเครียดในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความเครียดในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับสถานภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรที่มีสถานภาพต่างกันมีความเครียดในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ บุคลากรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความเครียดในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขิองใน จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขิองใน จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกรายด้าน

Model	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.975	.321		3.040	.003
1. ลักษณะของงาน	.432	.127	.277	3.399	.001
2. บทบาทในองค์กร	.381	.091	.377	4.172	.000
3. การพัฒนาในอาชีพ	-.366	.088	-.299	4.145	.000
4. ความสัมพันธ์/การสนับสนุนทางสังคม	.002	.094	.002	.024	.981
5. โครงสร้างและบรรยากาศขององค์กร	-.137	.115	-.095	1.190	.235
R = .398, R ² = .158, Adjusted R Square = 0.143, F = 10.116, Sig. = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 2 พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะของงาน ($B = 0.432$, $p = 0.001$) ด้านบทบาทในองค์กร ($B = 0.381$, $p < 0.001$) และด้านการพัฒนาในอาชีพ ($B = -0.366$, $p < 0.001$) มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และระดับ 0.05 ตามลำดับ ขณะที่ปัจจัยความสัมพันธ์/การสนับสนุนทางสังคมและโครงสร้างและบรรยากาศขององค์กรไม่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน โดยปัจจัยด้านการทำงานสามารถอธิบายความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขิองใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้ร้อยละ 15.8 ($R^2 = 0.158$)

4) แนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เชื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 2 แนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1) ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.01, S.D. = 1.14) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้สึกลับปวดเมื่อยตามร่างกายบ่อยครั้ง เช่น ปวดหัว ปวดคอ ปวดหลัง อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 1.31) รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมนอนไม่หลับเพราะคิดมากหรือกังวลใจ และด้านความรู้สึกว่าชีวิตของตนไม่มีคุณค่าอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.53, S.D. = 1.41) ซึ่งสอดคล้องกับทศพล จักสาน (2565) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำและความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 1.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับน้อยทุกด้านเช่นกัน

Citation : เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนวา, และ วรฉัตร วรวิวัฒน. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น อำเภอเชื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

2) การเปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

ความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี ไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ การศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน กล่าวคือ บุคลากรที่มีเพศ อายุ การศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความเครียดในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ในส่วนสถานภาพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความเครียดในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แคทลียา รักนัย (2565) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง พบว่า ความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และความเพียงพอของรายได้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจัยด้านการทำงานส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งปัจจัยด้านการทำงานมีผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 3.90 ($R^2 = 0.039$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทในองค์กร และด้านการพัฒนาในอาชีพ มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน ขณะที่ปัจจัยความสัมพันธ์/การสนับสนุนทางสังคม และโครงสร้างและบรรยากาศขององค์กรไม่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน โดยปัจจัยด้านการทำงานสามารถอธิบายความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี ได้ร้อยละ 15.8 ($R^2 = 0.158$) ซึ่งสอดคล้องกับคริสตมาส ลิ้มรัตน์กุล (2566) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา พบว่า การเปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีระดับความเครียดในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านการทำงานส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4) แนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

พบว่า แนวทางการลดความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมการตระหนักรู้และให้ความรู้ 2) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน 3) พัฒนาทักษะการจัดการความเครียด และ 4) ให้ความสำคัญกับสุขภาพของเจ้าหน้าที่ หากดำเนินการครบตามแนวทางทั้ง 4 ข้อ ก็จะช่วยให้อาการความเครียดทำให้ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพใจของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวันทนา เนาว์วันและอารมณ เอี่ยมประเสริฐ (2563) ที่กล่าวว่า การจัดการ

Citation : Kalongrat, M., Sonwa, S., & Wariwan, W. (2025). Factors Affecting Stress of Local Government Officials in

Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

ความเครียดควรปฏิบัติเพื่อลดความเครียด เช่น การฝึกเกร็งและคลายกล้ามเนื้อ การหายใจ สมาธิ การใช้เทคนิคความเจ็บ การควบคุมความเครียดในการทำงาน ประกอบด้วย การออกกำลังกาย การพักผ่อนให้เพียงพอ การพูดคุยปรึกษาปัญหากับคนใกล้ชิด การรู้จักปรับเปลี่ยนความคิด คิดในสิ่งดี ๆ และการฝึกเทคนิคคลายเครียด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเครียดและผลกระทบต่อสุขภาพ รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเครียดที่เหมาะสม เช่น การออกกำลังกาย การพักผ่อนที่เพียงพอ และการผ่อนคลายความเครียดด้วยวิธีต่างๆ

1.2 ควรพิจารณาปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น แสงสว่าง อากาศ และอุปกรณ์สำนักงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมทางจิตใจ เช่น การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร การสนับสนุนและการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

1.3 ควรพัฒนาทักษะการจัดการความเครียดให้กับเจ้าหน้าที่ เช่น การฝึกสมาธิ การหายใจลึก ๆ หรือการใช้เทคนิคการผ่อนคลายอื่นๆ และเสริมทักษะการจัดการความเครียดด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ควรให้ความสำคัญกับสุขภาพของเจ้าหน้าที่อย่างจริงจัง โดยจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีหรือจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพต่างๆ เช่น การออกกำลังกายร่วมกัน หรือการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเปรียบเทียบระดับความเครียดในกลุ่มเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อค้นหาความแตกต่างเชิงพื้นที่และแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพขยายผลวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อความเครียดและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง (References)

กรรณิกา แสงนิลาวิวัฒน์. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดและการจัดการความเครียดของพนักงาน 1330 Contact Center สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Citation : เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนวา, และ วรฉัตร วรวิธ. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

- โกวิทย์ นพพร. (2561). *Mental health ความเครียดสะสม เสี่ยงฆ่าตัวตาย*. โรงพยาบาลสมิติเวช. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.samitivejhospitals.com/th/article/detail/ความเครียดสะสม>
- คริสต์มาส ลิมรัตนะกุล. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- แคลิยา รักนัย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประภากร ใจบุญ. (2564). อิทธิพลของลักษณะงานและสภาพแวดล้อมที่มีต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 18(1), 92–105.
- วันทนา เนาว์วัน, และ อารมณ เอี่ยมประเสริฐ. (2563). การจัดการความเครียดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคุณภาพชีวิตในการทำงาน. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(1), 223–232.
- ทศพล จักสาน. (2565). ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำและความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อนันท์ พละหงษ์, และ ทิพย์พัฒน์ สันตะวัน. (2558). ความเครียดในการทำงานของพนักงานเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐแนวใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Cartwright, S., & Cooper, C. L. (1997). *Managing workplace stress*. Sage Publications.
- Cooper, C. L., & Davidson, M. (1987). Sources of stress at work and their relation to stressors in non-working environments. In *Psychosocial factors at work and their relation to health* (pp. 99–111). World Health Organization.
- Futurist NIDA. (2022). *แนวโน้มด้านสังคม: ความเครียด*. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2024, จาก <https://futurist.nida.ac.th/ความเครียด/>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Citation : เมริสา กาหลงรัตน์, เสกสรรค์ สนาวา, และ วรฉัตร วรวิวัฒน. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 353 - 366.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289674>

The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern Teaching Approaches

Narat Wattanapanit^{1*}

^{1*} Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Narat1904@yahoo.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289014

Received : May 4, 2025; Revised : July 24, 2025; Accepted : August 1, 2025

Abstract

The adoption of digital learning technologies has revolutionized educational methods by moving away from conventional teacher-directed approaches to student-focused learning environments supported by technology. Modern education now offers both new opportunities and challenges as teaching methods evolve to become more interactive and personalized through the help of learning management systems (LMS), artificial intelligence (AI), virtual and augmented reality (VR/AR), and predictive analytics. This study explores the ways digital learning technologies influence modern instructional methods while emphasizing pedagogical innovation, theoretical integration, and future educational technology trends. The research utilized a qualitative methodology that included comprehensive literature reviews and conceptual evaluations of existing digital tools and frameworks like SAMR and TPACK to assess their applications throughout different educational levels. This research gathers evidence from academic publications to examine the advantages and drawbacks of digital technology integration in learning contexts. Research shows digital tools improve teaching effectiveness through personalized learning opportunities and improved accessibility, which leads to better student engagement. Adaptive learning systems and gamified environments serve as tools to develop students' critical thinking and teamwork abilities. The digital divide, alongside teacher readiness issues and data privacy worries, continue to demand strategic interventions and systemic backing. In conclusion, Modern education relies heavily on digital technologies, which function as essential elements within both curriculum delivery systems and student development processes. Achieving successful, equitable deployment of digital technologies requires a comprehensive plan that combines infrastructure development with teacher education and ethical supervision. This research highlights that

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

continuous development based on proven educational principles is essential for technology to benefit every student.

Keywords : Digital Learning Technologies, Student-Centered Pedagogy, Technology Integration, Educational Innovation

Introduction

Digital technologies have fundamentally reshaped educational spaces by redefining the paradigms of how we teach and learn. The learning environment is no longer limited to physical classrooms as technologies make teaching and learning methods more dynamic and collaborative, providing new opportunities for personalized learning. Since the late 20th century and more rapidly in the 21st century, educational institutions have integrated a range of digital tools into their practices, including computers, tablets, learning management systems (LMS), and interactive whiteboards. Today, modern technologies offer better access to information and enable the use of multimedia resources and simulations as well as virtual collaboration, which can support diverse learning styles and increase student engagement (Selwyn, 2012).

Movements in education at the international level have accelerated the adoption of educational technology, with a focus on digital literacy, open educational resources (OER), and online and blended learning models. As access to the internet became more widespread, educational institutions began offering online courses and degree programs, which enabled learners from around the world to access education (Means et al., 2010). Policy frameworks and funding support, such as the U.S. Department of Education's National Education Technology Plan, have been established in various countries to encourage the integration of digital tools into educational settings.

The global COVID-19 pandemic accelerated the shift to digital learning, with educational institutions around the world implementing remote teaching models. The rapid transition to digital education exposed numerous opportunities and challenges, such as the digital divide and issues with student engagement and assessment in online environments (Bond et al., 2021). The role of technology in education has expanded, prompting researchers and policymakers to explore sustainable approaches to integrating digital tools that promote equitable access while remaining effective and future-proofed.

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

The 21st century is marked by rapid technological, social, and economic changes that demand new skills and competencies from learners. The traditional teacher-centric model of instruction is increasingly recognized as limited in its ability to cultivate the skills necessary for students to succeed in a globalized information and innovation economy. Educational practices must evolve to foster students' critical thinking, creativity, digital literacy, and collaborative problem-solving skills, often referred to as "21st-century skills" (Trilling & Fadel, 2009). Educators are being guided to move away from teaching practices that rely on memorization and passive learning, towards more student-centered approaches that incorporate inquiry-based and interdisciplinary learning.

Student-centered instructional approaches that adapt to individual differences can address the diverse learning needs of students from various cultural, linguistic, and socioeconomic backgrounds. To ensure a quality education, we need to embrace culturally responsive teaching practices in conjunction with differentiated instruction and inclusive education to provide all students with equal access to educational opportunities. Recent advances in educational technology enable personalized learning and engagement opportunities that assist educators in tailoring their teaching practices with data-driven and adaptive methods and platforms (Anderson, 2008). These pedagogical approaches recognize that students learn in different ways and at different paces while emphasizing the importance of nurturing internal motivation and student autonomy.

If teachers don't adapt their instructional practices, students experience greater educational inequities and lack the preparedness to face future challenges. The current workforce requires creativity in addition to digital competencies and a commitment to lifelong learning, which requires schools to help students build these essential skills from a young age. The advancement of AI and automation is making human-centered skills, such as empathy, ethical judgment, and effective communication, increasingly important because machines cannot replicate these skills (World Economic Forum, 2020). In this educational landscape, transformation requires more than simply integrating technology because it demands a fundamental shift in pedagogical approaches to prepare students for the ever-changing world.

Digital technologies are becoming increasingly ubiquitous in educational environments, and they have transformed teaching and learning methods in many

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

educational contexts, which calls for research on their impact on contemporary education. In comparison to traditional instructional approaches, digital learning technologies offer interactive and learner-centered learning environments that can be flexible and personalized to improve student engagement and outcomes. A deeper understanding of these technologies is crucial because it helps educators understand how to best leverage their benefits while mitigating challenges like issues with digital equity and overreliance on technology (Kirkwood & Price, 2014). Empirical evidence on blended and fully online learning models contributes to data-driven decisions that can lead to improved instructional design methods.

Digital technologies extend beyond simply facilitating content delivery and fundamentally challenge teachers' conceptions of how teaching should occur. For example, the use of learning management systems, as well as video conferencing tools and AI-powered tutors, can support learning approaches that prioritize student collaboration and competency-based learning models (Redecker, 2017). Examining their impact can point to potential pathways for transforming education to promote the development of critical thinking, digital literacy, and other lifelong learning skills needed for today's learners. The rethinking of pedagogical approaches is called for after the pandemic, as remote and hybrid learning options are likely to remain as a viable alternative to, or a complement for, traditional face-to-face classroom instruction.

Investigating digital learning technologies also leads to discovering evidence-based teacher training approaches that are needed for the successful implementation of digital tools. In addition to technological proficiency, educators need to have a pedagogical understanding of these tools to be able to effectively implement them for teaching purposes (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). In particular, research on the effects of digital tools on teaching approaches and classroom management can help teachers develop models that lead to better learning outcomes while also linking the use of technology with student success.

Research Objectives

This paper aims to examine how digital learning technologies shape and transform modern teaching.

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

Literature Review

1. Definition of Digital Learning Technologies.

Digital learning technologies consist of various tools and platforms that leverage digital resources to support and improve educational teaching and learning processes. The digital learning technologies include both physical devices like laptops and tablets as well as interactive whiteboards and software applications such as learning management systems (LMS), educational apps, virtual simulations, and online collaboration tools. Educational technologies aim to expand access to educational resources while delivering personalized instruction and accommodating multiple learning formats, including synchronous and asynchronous learning as well as blended and completely online education (Bates, 2015).

Digital learning technologies offer more than just content dissemination and provide tools for interaction, assessment, feedback, and educational decision-making based on data. Educators use platforms such as Moodle and Google Classroom to digitally create, distribute, and assess assignments while Kahoot!, Quizlet, and Padlet enhance student engagement with interactive learning experiences. Current developments in artificial intelligence (AI), virtual reality (VR), and adaptive learning systems revolutionize educators' methods for differentiation and formative assessment (Johnson et al., 2016). These tools support efficient learning by offering immediate feedback and personalized adjustments according to student performance data.

Educators, policymakers and researchers need to understand the definition and scope of digital learning technologies in order to develop effective teaching strategies and digital literacy programs. The essential integration of digital tools into global education systems demands a well-defined conceptual framework to guide their purposeful implementation and alignment with educational objectives instead of treating them as supplementary tools (Laurillard, 2012). A clear definition of these technologies establishes groundwork for research on their effects regarding teaching methods and student involvement as well as educational fairness.

Digital learning technologies now serve as vital elements in transforming modern educational approaches. When viewed broadly digital learning technologies represent an expansive collection of tools and platforms which boost teaching effectiveness as well as enable personalized learning while improving accessibility across multiple educational

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

environments. The ongoing transformation of global education systems demands a deep understanding of technology roles and characteristics to meet new educational demands. The careful implementation of educational technologies not only improves student participation and learning outcomes but simultaneously readies teachers and students to thrive in today's digital and knowledge-based society.

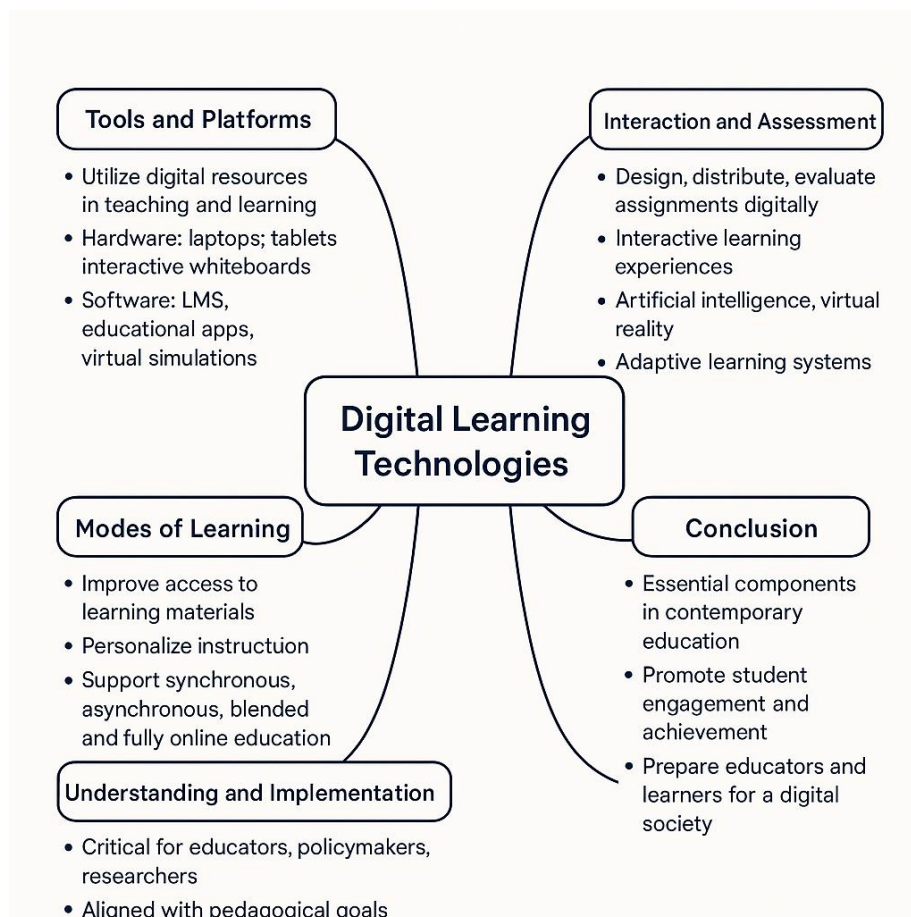

Figure 1 Definition of Digital Learning Technologies

2. Overview of Modern Teaching Approaches

Teaching strategies in the 21st century have moved away from traditional teacher-centered instruction to adopt flexible student-centered approaches that incorporate digital technologies and data-based strategies. Contemporary educational methods aim to boost student involvement while developing critical thinking skills and accommodating various learning styles and requirements. Blended learning alongside flipped classrooms and personalized learning plays a key role in this educational evolution through their shared focus on active learning practices and student control of learning while strategically

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

incorporating technology into teaching methods (Horn & Staker, 2015). These educational models work to ready students for a complicated digital age through the synchronization of teaching methods and practical skills.

Through blended learning students receive face-to-face instruction alongside online learning opportunities which enables them to enjoy traditional classroom interactions as well as flexible digital content access. The blended learning method allows students to explore educational materials individually at their desired speed and simultaneously participate in group discussions and joint projects. Research demonstrates that blended learning results in better academic outcomes and higher learner satisfaction than traditional education methods (Graham, 2013). The model enables teachers to dedicate classroom time to advanced learning activities instead of basic content delivery.

In flipped classrooms students prepare for new material through external resources such as videos or digital readings before class and then engage in discussions and problem-solving activities during class. The flipped classroom model reverses conventional teaching methods by urging students to prepare before class and actively participate during class time. Studies show that flipped classroom approaches enhance student motivation while simultaneously increasing active participation and deepening course material comprehension (Bishop & Verleger, 2013). Effective execution of this educational model demands meticulous planning to secure student responsibility for their pre-class preparation.

Personalized learning modifies educational experiences to meet the unique needs and preferences of each student along with their individual learning speeds. The approach utilizes digital tools like adaptive learning platforms together with learning analytics and differentiated instruction strategies to track student progress and modify teaching methods as needed. This approach effectively bridges learning gaps and fosters equity by enabling targeted student support which relies on performance data analysis (Pane et al., 2015). Through personalized learning students learn to direct their educational paths which helps them develop stronger independent study habits and self-discipline.

The pedagogical landscape has been reshaped through modern teaching methodologies including blended learning, flipped classrooms, and personalized learning which demonstrate major progress in instructional design. Instructional strategies for modern learners become more engaging and adaptable while keeping pace with technological

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

progress through these methods. The potential of these teaching approaches to create a more inclusive and effective educational system exists despite implementation barriers like resource access and educator training.

Table 1 Comparative of Modern Teaching Approaches

Approach	Definition	Key Features	Benefits	Challenges
Blended Learning	Combines face-to-face instruction with online learning activities.	Flexible pacing; access to online resources; in-person collaboration.	Improves performance and satisfaction; efficient classroom use.	Requires technological infrastructure and training.
Flipped Classroom	Students learn new content outside class (e.g., videos) and use class time for active learning.	Pre-class content engagement; in-class problem solving and discussions.	Boosts motivation and deeper understanding; encourages participation.	Needs student accountability and well-structured content.
Personalized Learning	Tailors educational experiences to individual needs using adaptive tools and data analytics.	Customized learning paths; use of data to adjust instruction.	Addresses learning gaps; supports autonomy and equity.	Demands robust data systems and teacher adaptability.

3. Theoretical perspectives on technology integration in education

The process of technology integration in education goes beyond digital tool usage because it requires a foundation in pedagogical methods to achieve significant learning results. Educators use both the SAMR Model which includes Substitution, Augmentation, Modification and Redefinition and the TPACK Framework which encompasses Technological Pedagogical Content Knowledge as widely adopted theoretical structures to guide technology integration. Educational technology models provide systematic approaches for assessing and directing digital tool implementation that enable educators to match instructional objectives with students' requirements.

3.1 The SAMR Model created by Dr. Ruben Puentedura establishes four stages that demonstrate technology integration in teaching. Substitution describes technology implementation at basic levels where tasks remain unchanged in function but are performed through different means like typing an essay instead of handwriting it. Augmentation represents a functional enhancement where educators use tools such as spell-check or commenting in word processors. When reaching advanced levels Modification enables comprehensive task redesign like peer editing through collaborative documents and Redefinition introduces entirely new tasks that were impossible before such as multimedia

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

digital portfolios and global virtual collaborations (Puentedura, 2014). The model prioritizes transforming learning experiences instead of simply digitizing them.

3.2 In contrast, the TPACK Framework, proposed by Mishra and Koehler (2006), focuses on the intersection of three core domains: The TPACK Framework identifies three fundamental domains which consist of Technology Knowledge (TK), Pedagogical Knowledge (PK), and Content Knowledge (CK). Teachers achieve effective technology integration by successfully merging all three educational domains. High TPACK proficiency is shown when a science teacher uses simulations (TK) to teach Newton's laws (CK) via inquiry-based teaching (PK). The framework states that digital tool proficiency alone is inadequate for educators who need to grasp how these tools strengthen teaching methods for specialized subjects and learning environments.

Both models serve distinct yet complementary purposes. The SAMR Model functions as an effective evaluation instrument to analyze technology usage levels and pursue advanced transformations. TPACK serves as an educational framework that supports teacher development and curriculum design through its focus on interdisciplinary knowledge integration. SAMR focuses on evaluating actual technology usage while TPACK examines effective technology integration methods and purposes. The combination of these models creates an evidence-based integration method that enhances instructional rigor while promoting innovation.

When teachers use these models they progress from basic digital substitutions for paper tasks to developing deeper technological applications that promote student collaboration and critical thinking. Students can engage in making documentaries or podcasts with digital tools as an alternative to writing traditional essays which promotes real-world relevance and multimodal literacy skills. Educators who possess robust TPACK knowledge and follow the SAMR framework can make intentional technology choices which enhance student involvement and learning achievements (Hamilton et al., 2016).

Educators require the SAMR Model and TPACK Framework as fundamental theoretical lenses to evaluate and improve their technology integration strategies. Through its progressive transformation view SAMR functions while TPACK dictates that technology selections must match teaching methods and subject matter. Applying these models together results in a complete strategy that develops modern classrooms which incorporate

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

digital resources while fostering student-focused educational experiences. The ongoing use of these models in teacher training and instructional design maintains its importance because education systems now depend more heavily on digital advancements.

Table 2 Comparison of SAMR Model vs. TPACK Framework

Aspect	SAMR Model	TPACK Framework
Purpose	Guides levels of technology integration from substitution to redefinition.	Provides a framework for integrating content, pedagogy, and technology knowledge.
Structure	4 progressive levels: Substitution, Augmentation, Modification, Redefinition.	Three intersecting domains: Technology, Pedagogy, Content Knowledge (TPACK).
Focus	Emphasizes the transformation of learning tasks using technology.	Emphasizes balanced integration of teaching knowledge areas.
Application	Evaluates how deeply technology changes teaching and learning activities.	Guides curriculum design and teacher professional development.
Strengths	Simple and practical for assessing technology use.	Holistic view of teacher knowledge; supports professional growth.
Limitations	Lacks pedagogical and content-specific guidance; can oversimplify integration.	Abstract and complex; difficult to apply without training or examples.

Conceptual Framework

The content allows for the development of a conceptual framework. This research examines how digital learning technologies affect modern instructional methods through their transformative relationship.

The study utilizes two primary theoretical models for its foundation.

- SAMR Model – illustrating how technology can enhance and transform teaching through four levels: Substitution, Augmentation, Modification, and Redefinition.
- The TPACK Framework stresses the combined integration of Technological Skills with Pedagogical Practices and Content Knowledge for effective instructional design.

Core concepts in the framework:

- Digital technologies have evolved through the development of platforms like Learning Management Systems (LMSs), artificial intelligence (AI), virtual and augmented reality (VR/AR), and mobile applications.
- Today's instructional approaches include blended learning methods alongside flipped classrooms and personalized learning techniques.
- Pedagogical transformation and student-centered learning

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

Educational technology presents both positive impacts and constraints in classroom settings.

- Future innovations and strategic adoption

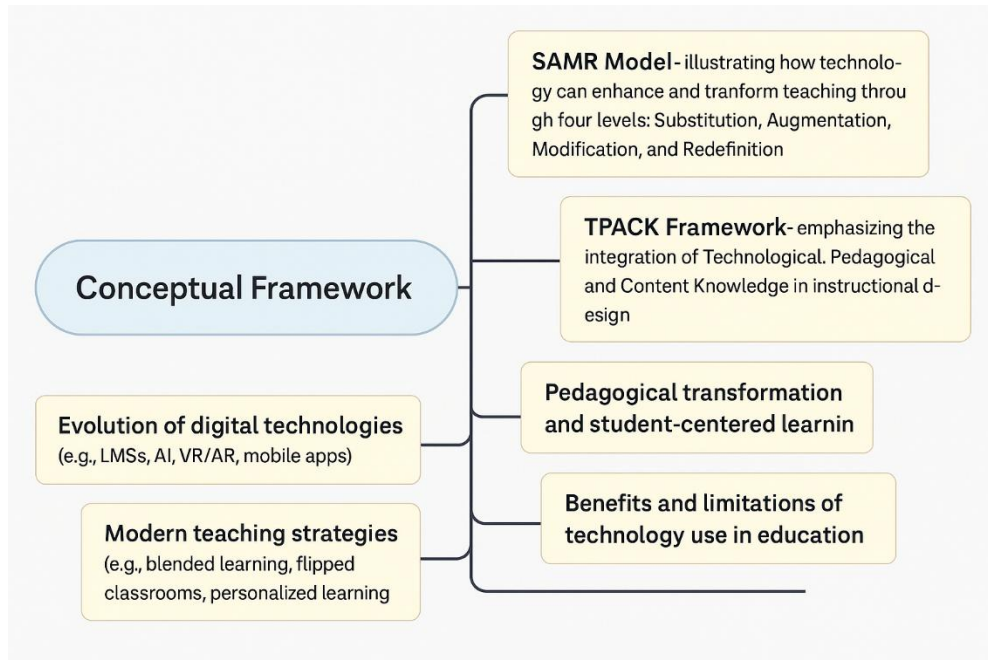

Figure 2 Conceptual Framework

Research Methods

The methodology can be elaborated as follows:

Data Source: The study is document-based and relies on a literature review approach. Academic journals, government reports, books, and prior studies form the primary data sources.

Instrument for Collecting Data: The main instrument is a systematic review protocol, used to collect and analyze existing literature and research findings on digital learning technologies, instructional models (e.g., SAMR, TPACK), and educational trends.

Data Collecting Process: The data collection process involved:

- Selecting peer-reviewed articles, government policy documents, and expert frameworks relevant to educational technology.
- Categorizing content by themes such as definitions, teaching approaches, benefits, challenges, and future innovations.
- Synthesizing data from multiple levels of education (K–12 and higher education).

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

Data Analysis: The data was analyzed using thematic analysis, identifying recurring patterns, trends, and theoretical contributions. The SAMR and TPACK models were used to interpret the extent and quality of technology integration. Key variables were categorized under:

- Type of technology used
- Instructional impact
- Teacher readiness and professional development
- Educational outcomes and equity concerns

Research Results

1. Evolution of Digital Learning Technologies

The evolution of digital learning technologies is part of a broader educational shift away from one-size-fits-all instruction toward more flexible, technology-enabled learning environments. Digital learning tools have long sought to improve or augment instruction in various ways. The concept of Computer-assisted instruction (CAI) became more prominent in the 1960s and 70s with the proliferation of individualized drill-and-practice software programs. EDUCAUSE's interest in using computers in education can be traced back to early efforts like PLATO (Programmed Logic for Automated Teaching Operations) (Woolley, 1994).

Educational software along with CD-ROM-based training became widely used during the 1980s and 1990s which increased access and allowed multimedia features like text, video, and graphics. Reader Rabbit and Math Blaster are examples of popular K-12 educational software for both schools and homes. The cost of personal computers decreased during the same time frame and schools started to create computer labs for instructional purposes. This period established the foundation for the transition from static digital resources to interactive, networked learning environments (Cuban, 2001).

The widespread availability of the internet during the mid-to-late 1990s marked a key transition. Schools began to create websites and use email as their primary communication medium. Learning Management Systems (LMS) like Blackboard and Moodle provided infrastructure for instructors to organize course content and assess student performance and remote connectivity (Coates et al., 2005). The release of these platforms

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

facilitated scalable digital course delivery that laid the ground for more sophisticated e-learning approaches to emerge.

The rise of Massive Open Online Courses (MOOCs) during the 2000s changed the landscape of online education by offering free high-quality courses from universities to anyone with an internet connection. Platforms like Coursera, edX and Udacity made learning available to a global audience, while structured educational opportunities became available to all (Yuan & Powell, 2013). Despite concerns about low completion rates and limited interaction, MOOCs highlighted the viability of mass digital learning.

The widespread use of mobile devices during the 2010s also led to a proliferation of mobile learning apps. Students can access learning resources on-demand through applications like Duolingo, Khan Academy and Quizlet at any time or place, changing the nature of informal learning. The use of gamification, bite-sized content and interactive activities in these tools resulted in increased user engagement and retention, especially among younger learners (Crompton, 2013).

Virtual Reality (VR) and Augmented Reality (AR) technologies have marked a relatively new turning point in educational technology. Immersive and experiential learning environments which let students explore virtual science labs, historical recreations and 3D anatomy models offer exciting possibilities for learning. Engagement through immersive learning experiences has been shown to enhance both motivation and retention in memory according to findings (Radianti et al., 2020). These technologies are also under increasing scrutiny across many domains including medicine, engineering and special education.

Artificial Intelligence (AI) is the latest advancement in digital learning platforms. Adaptive learning paths, real-time feedback, and automated grading are some of the AI-powered tools that digital learning platforms are starting to integrate. Adaptive and personalized learning at scale to meet students' needs are some of the features of the newest intelligent tutoring systems and chatbots, and research shows these can be done with unprecedented precision (Luckin et al., 2016). AI can be utilized to gather and analyze learning analytics to help inform instructional design decisions and support data-driven teaching methods.

The trajectory of digital learning technologies, from early drill-based software to AI-powered personalized learning platforms, illustrates the ongoing drive for improvements in

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

access, personalization, and engagement in education. Digital tools have evolved to include new functionalities to support educators in meeting students' diverse needs in today's educational landscape. The ongoing rapid technology advancement means that digital tools must be implemented on solid pedagogical principles and considerations of equity, ethics, and effectiveness must guide their use.

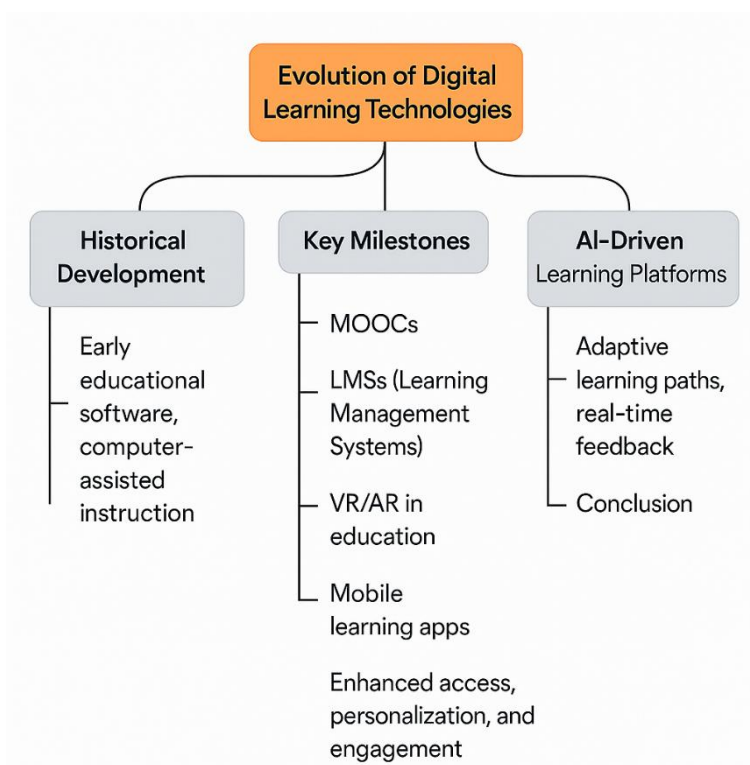

Figure 3 Evolution of Digital Learning Technologies

2. Impact on Teaching Methodologies

The infusion of digital learning technology has catalyzed a paradigm shift, transforming teaching approaches from traditional, instructor-led lectures to dynamic, student-centered learning environments. Traditional education practices place the teacher at the center of the learning process, with the student as a passive recipient of information. New technologies make constructivist and inquiry-based approaches to education possible, in which the learner must be actively engaged and collaborate with peers to co-create their own knowledge. The development of innovative teaching methods have resulted in instructional practices that better meet the needs of individual students, while also becoming more engaging and flexible (Means et al., 2010).

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

Learning becomes a social, interactive activity with the help of digital technologies. Discussion boards, video conferencing software, shared document creation tools, and game-based learning platforms, engage students in deeper interactions with both content and classmates. Interactive assessment methods and real-time feedback tools like automated quizzes and learning analytics dashboards provide teachers with the information they need to be responsive to student needs and adapt their instructional strategies accordingly (Laurillard, 2012). Learner interaction is structured in ways that foster a learning environment in which students are active producers of knowledge, as opposed to passive consumers.

The centrality of student agency and autonomy is another important component of this educational shift. Digital learning tools contain self-paced modules, choices in assignments and projects, and multimedia resources for exploration of topics. The ability to exercise control over their own learning empowers students to take ownership of their educational experiences and is the guiding principle behind student-centered teaching strategies. Artificial intelligence based adaptive learning platforms offer personalized learning pathways that are customized to align instruction with the individual needs and strengths of the student (Luckin et al., 2016).

Evidence of the effective implementation of digital technologies in education can be found at multiple educational levels. The flipped classroom has become a widely accepted practice in higher education settings where instructors provide lecture materials as homework in the form of videos or readings, and use class time for discussion and problem-solving activities. A study by Bishop and Verleger (2013) found that university-level engineering students reported higher satisfaction and engagement when taught using flipped learning approaches. Post-pandemic, blended learning approaches have become more common in K-12 settings, because they have enabled schools to combine in-person teaching with online instruction.

Elementary school teachers are using communication tools such as ClassDojo and Seesaw to better engage all stakeholders including teachers, students and their parents. The integration of learning platforms that provide for formative assessment in combination with portfolio-based learning and real-time behavior tracking creates a more holistic and flexible approach to teaching (Chou & Block, 2012). Young students also gain proficiency in digital

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

communication when they are able to create shared documents on collaboration tools such as Google Workspace and peer-review each other's work.

The infusion of digital technology in the educational sphere has brought about a transformation in teaching methods. The pedagogical changes center around creating learning environments that are student-focused while also being interactive and flexible. Teachers now have more tools to meet the diverse needs of 21st-century learners, including real-time feedback mechanisms, collaborative tools, and individualized learning pathways. As technology use in education continues to advance, educators must ensure that their use of digital tools is rooted in strong pedagogical principles to ensure effective and equitable digital integration.

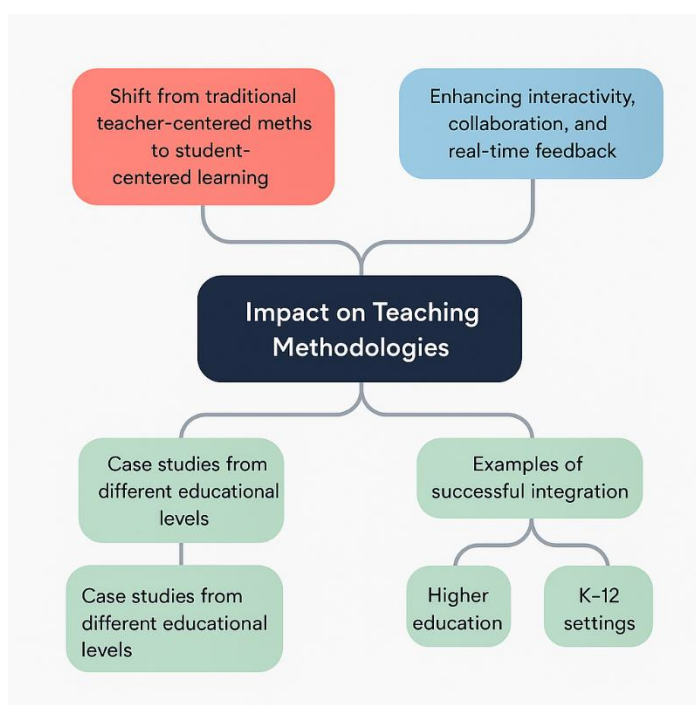

Figure 4 Impact on Teaching Methodologies

3. Benefits of Digital Learning Technologies

Tailored learning: As opposed to other benefits, personalized learning provided by digital learning platforms, makes education unique to the learner. Personalized learning is considered as providing a tailored educational experience to a student based on his/her needs, learning styles and individual progress. Adaptive learning technologies with learning analytics systems and AI-driven intelligent tutoring systems allow educators to track learners in real-time and alter the methods of content delivery as per individual needs (Pane et al.,

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

2015). Students can learn at their own pace and can avail specific support as and when they need it, thus leading to better understanding and sustained engagement with the content.

Enhanced accessibility and inclusivity: The educational environment is more accessible and inclusive for students with digital learning tools. Educational technologies remove learning barriers by providing resources that support multiple learning styles, abilities and languages. Screen readers and captioning as well as voice-to-text functionalities and adjustable font sizes provide accommodations for learners with visual, auditory or motor disabilities. Digital technologies, such as mobile learning platforms, also provide access to education to individuals in remote and underserved communities, thus overcoming geographical and socio-economic challenges to learning (Al-Azawei et al., 2017). Accommodations as such adhere to the Universal Design for Learning (UDL) principles and help to ensure equity in education and learning outcomes.

Promotion of critical thinking and problem-solving: Learning environments that are inquiry-based and interactive, with the help of digital tools, help in developing students' critical thinking skills and problem-solving strategies. Simulations, digital labs, and game-based platforms allow students to address real-world issues and problems that require them to engage in careful deliberation, decision-making, and iterative learning. For instance, platforms such as PhET Interactive Simulations in science learning or Minecraft: Education Edition, as an STEAM learning platform, encourage student exploration and experimentation. Learning experiences in such contexts help to inculcate skills necessary for the 21st century, including logical analysis and synthesis of information as well as creative thinking (Voogt et al., 2015).

Facilitation of communication and collaboration: Communication and collaboration, that are supported by digital tools, also help as the key pillars in promoting higher-order thinking. Digital discussion forums, collaborative documents and video conferencing platforms help to practice asynchronous collaboration for students in geographically dispersed locations, by helping them practice negotiation skills and leadership and group problem-solving. Digital platforms for collaboration, more often than not, resemble the professional toolsets and workflows, thus preparing students to help tackle academic and workplace challenges in their future (Scardamalia & Bereiter, 2014).

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

Immediate feedback: Digital platforms also offer real-time feedback which allows for a faster learning experience and promotes self-regulatory skills. Learning dashboards, automated assessments and interactive exercises provide learners with immediate feedback on their performance and understanding. This immediate feedback mechanism supports metacognitive development by encouraging students to self-monitor their learning performance and independently identify and address gaps in their knowledge (Black & Wiliam, 2009). The use of such data-driven and timely feedback also allows teachers to differentiate their instruction and provide targeted interventions.

Personalized learning experiences that are inclusive and cognitively engaging, can be created by teachers with the use of digital learning tools. Digital learning tools also support the needs of multiple learners and help to foster cognitive engagement and skills-based learning. In order to leverage the benefits of such technological transformation in education, the tools must be utilized wisely and strategically, to help facilitate truly transformational learning experiences for every learner.

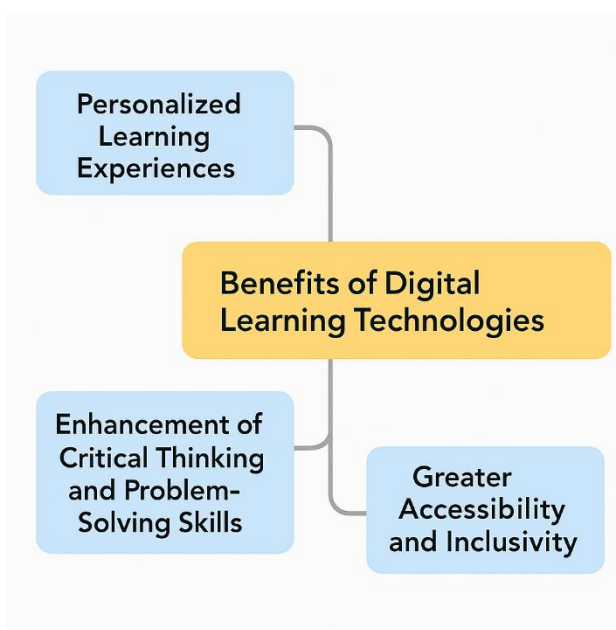

Figure 5 Benefits of Digital Learning Technologies

4. Challenges and Limitations

The implementation of digital learning technologies presents substantial challenges and limitations despite their numerous benefits. The digital divide remains a major concern because it represents the disparity in technology access and internet connectivity between

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

various student groups. Students from low-income, rural and marginalized backgrounds suffer most from the digital divide because they often do not have the essential devices or reliable internet access needed for digital learning (van Dijk, 2020). The growing dependence of education on technology makes addressing technology access disparities crucial to achieve equal learning opportunities for all students.

Teacher preparedness combined with professional development gaps stand as another essential barrier beyond access limitations. The training provided to many educators falls short in teaching them how to properly incorporate digital tools into their teaching methods. The rapid transition to online and blended learning models during the COVID-19 pandemic revealed educators' digital skill deficiencies while showing the importance of targeted professional development (Trust & Whalen, 2020). If teachers do not receive adequate support and training they risk underutilizing or misusing educational technology which reduces its effectiveness.

Teaching professionals who have access to technology and training still encounter obstacles in integrating pedagogical strategies effectively. Technology should enhance—not simply replicate—traditional practices. The majority of educators still rely on digital tools for basic substitution instead of transformative applications as defined by the SAMR model. The approach leads to shallow student participation while missing potential paths to advanced learning (Hamilton et al., 2016). Educational integration needs careful alignment between instructional design and learning objectives but educators tend to miss this requirement because of limited time and restricted curriculum adaptability.

Data privacy and student monitoring represent significant concerns in today's educational landscape. Learning analytics and AI platforms alongside online assessments generate massive volumes of student information through their operations. Although student data collection leads to better instruction and personalized learning experiences it simultaneously creates ethical and legal dilemmas regarding consent, surveillance, and potential misuse. Educational institutions often lack proper infrastructure and clear policies to protect sensitive student information while students remain unaware of how their data gets collected and used (Regan & Jesse, 2019). The expansion of digital learning makes it essential to establish transparent and secure data management practices.

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

The practical application of technology in education faces challenges due to both technological reliability concerns and user fatigue from platform use. System outages that occur regularly alongside compatibility problems and user interfaces that confuse people create barriers to teaching and learning. The extended use of screens leads to cognitive overload or fatigue among students and educators which results in diminished engagement and learning outcomes (Barrett, 2021). The identified problems demonstrate why we need strong infrastructure and intuitive platforms to enhance instead of hinder education.

Digital learning technologies hold transformative potential but require careful management of numerous challenges to achieve equitable and ethical implementation that works effectively for all users. To achieve digital education's full potential we must bridge the digital divide while investing in teacher development and safeguarding data privacy alongside designing technologies centered on user needs. A joint effort from policymakers, educators and technology providers is necessary to overcome existing limitations and make digital innovation beneficial for every learner.

Table 3 Comparative of Challenges and Limitations of Digital Learning Technologies

Challenge	Description	Implications
Digital Divide and Inequality of Access	Limited access to devices and the internet, especially among marginalized and low-income students.	Widened educational inequality and exclusion.
Teacher Preparedness and Professional Development	Educators often lack adequate training in using technology effectively in pedagogy.	Suboptimal use of digital tools; reduced learning outcomes.
Pedagogical Integration	Technology is used at surface level; often lacks alignment with deeper instructional goals.	Missed opportunities for deep learning and transformation.
Data Privacy and Student Monitoring	Concerns over student data collection, consent, privacy, and institutional safeguards.	Potential legal and ethical risks; loss of student trust.
Technological Reliability and Platform Fatigue	System glitches, screen fatigue, and usability issues reduce engagement and effectiveness.	Disruption of learning flow; decreased motivation and satisfaction.

5. Future Trends and Innovations

Technology-driven innovations are now steering educational development towards transformative teaching and learning methods. Artificial intelligence (AI) and adaptive learning systems rank among the most promising developments because they deliver unique learning experiences tailored to each individual. Learning systems employ algorithms to modify educational content and difficulty levels and control the learning pace according to each student's performance while delivering instant feedback and individualized assistance. AI-powered platforms such as Carnegie Learning and Knewton provide educators with tools to

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

analyze student responses continuously which enables them to identify knowledge gaps and adapt instructional methods accordingly (Holmes et al., 2019). Customization at this depth significantly improves educational effectiveness while increasing student engagement for learners who demonstrate varying abilities and learning rates.

VR and AR immersive environments alongside personalization and gamification are emerging as powerful tools for education. Learning experiences become more motivating and effective when they incorporate game features such as points and badges along with leaderboards. VR/AR technologies enable students to experience simulations that turn abstract ideas into tangible experiences. Medical students gain practical surgical experience through VR-based simulations in safe conditions while AR technology adds historical context to real-world landmarks during interactive history lessons according to Radianti et al., 2020. These tools function to increase engagement while supporting experiential learning together with kinesthetic and spatial learning modes.

The educational sector has seen the emergence of predictive analytics as a new innovative trend. Predictive analytics requires gathering extensive student data sets followed by analysis to predict future academic performance and guide decision-making processes. Educational institutions can prevent student academic failure by analyzing attendance records alongside assignment completion and assessment scores to detect at-risk students ahead of time (Ifenthaler & Yau, 2020). Through these insights administrators can optimize curriculum development and resource allocation while enhancing institutional performance.

The latest technological advancements present vast opportunities to promote instruction that is both data-driven and focused on student needs. AI systems help teachers through grading automation and class performance analysis while simultaneously supporting student learning. Predictive tools streamline educational paths while VR/AR environments enhance student creativity and critical thinking skills. These technologies operate as an integrated system that delivers adaptive and engaging instruction which meets both educational goals and the needs of learners (Luckin et al., 2016).

The process of applying these new technologies faces multiple obstacles. To prevent technological advancements from increasing educational inequalities existing challenges must be tackled including ethical data use digital equity and the scalability of advanced tools. To successfully adopt emerging educational technologies into teaching methods

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

educators need proper training along with institutional support. Responsible innovation needs a collaborative effort between educators, policymakers, technologists, and researchers according to Williamson & Eynon (2020).

Upcoming digital learning trends driven by artificial intelligence, gamified experiences, immersive environments and predictive analytics will transform educational delivery and learning experiences. The new technological advancements will enable educational experiences to become more customized for students and create more interactive and successful learning outcomes. These innovations will build inclusive and future-ready educational systems if they receive careful implementation and ethical oversight.

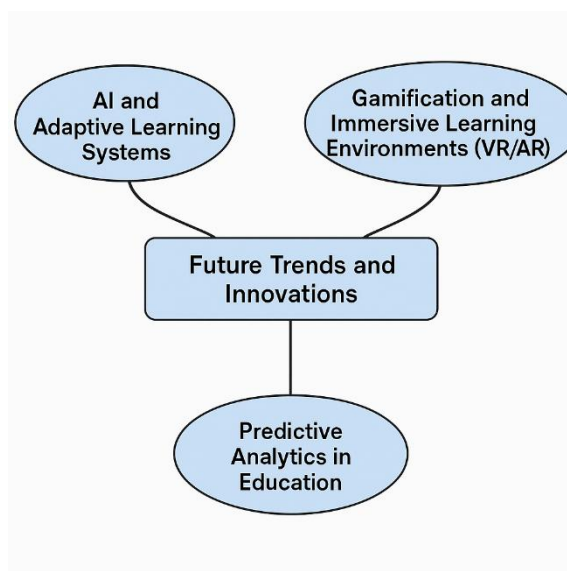

Figure 6 Future Trends and Innovations

Conclusion

Education has experienced a significant metamorphosis with the rapid evolution of digital learning technologies. The historical development, practical implementations, and theoretical foundations discussed below provide evidence of this transformation. As education technology advanced from computer-assisted instruction to essential tools with today's AI platforms and immersive learning experiences, it has become more integral than ever to instructional practices. With the introduction of Learning Management Systems (LMS) and adaptive learning tools like VR/AR experiences and predictive analytics, the classroom

has transformed from being teacher-centric to learner-centric dynamic learning environments.

The value of digital learning technologies has been proven throughout this evolution by enabling personalized learning, expanding access and equity, and enhancing students' critical thinking and problem-solving skills. Adaptive learning, interactive engagement, and real-time feedback, combined with customized pacing, lead to improved learning outcomes, and provide students with a fair chance to succeed. However, the journey toward digitalization has encountered challenges, which serve as counterpoints to this integration of technology in education. Digital equity issues, the digital divide, a lack of teacher readiness, and ethical concerns around data privacy and surveillance are major obstacles that need to be addressed if technology is to enhance equity in education rather than becoming an impediment.

Today, digital tools have become strategic components in contemporary educational practices, shaping curriculum development, pedagogical delivery, and student support systems. The rapid digitization of societies has made the adoption of educational technology no longer optional but necessary to prepare students for success in an information-rich world. As such, educators and institutions must shift their view on technology to centralize it in pedagogical strategies.

A balanced, equitable, and future-looking approach is vital when putting digital tools into practice in education. For a sustainable integration to be successful, infrastructure projects, professional development programs, and ethical frameworks need to be funded by policymakers. Researchers and practitioners must also collaborate to evaluate new edtech tools and pedagogies to ensure that all developments rest on the foundation of sound teaching principles and the principles of equity. Digital education thrives on both technology advancement and a cautious equitable implementation to succeed for all learners.

New Knowledge

The synthesis of results leads to a structured presentation that reveals new concepts discovered through research on digital learning technologies and their transformative effects on modern teaching approaches.

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

1. Digital Pedagogical Transformation

The main pedagogical innovation discovered is the shift from traditional teacher-led instruction to a dynamic learning approach where students are at the center. This includes:

Educators must perceive digital tools such as LMS, AI, VR/AR as instructional design partners rather than mere content delivery systems.

Digital interactivity serves as the backbone for experiential learning methods that incorporate constructivist approaches and inquiry-based activities.

2. Theoretical Convergence for Effective Integration

The research utilizes a dual framework approach which combines SAMR with TPACK to serve as complementary analytical tools.

The SAMR framework allows educators to assess technology integration levels ranging from substitution through to redefinition.

- TPACK emphasizes knowledge convergence (technological, pedagogical, content).

The combined approach provides a complete framework for creating plans and evaluating how educational technology is utilized.

3. Learner-Centric Personalization through AI

Personalization has been enhanced through innovative approaches that extend its traditional boundaries.

AI-driven platforms deliver personalized content while simultaneously predicting learning paths and providing real-time remediation solutions.

Adaptive learning environments can be created which dynamically respond to students' varying needs including their pace, learning style, and skill proficiency.

4. Equity-Centered Digital Inclusion

The research enlarges the digital equity dialogue by incorporating an inclusivity design framework.

The implementation of technologies should follow UDL principles to ensure universal access for all users.

The focus is on developing infrastructure components alongside accessibility tools and language-specific content to close digital gaps.

5. Technological-Pedagogical Accountability

The research introduces a novel approach to accountability within digital adoption processes.

Educational institutions need to implement technology solutions while validating their educational benefits and overseeing both ethical data practices and student welfare.

The situation demands regular institutional technology evaluations along with ethical governance systems.

6. Innovation Ecosystems in Education

The wider ecosystemic perspective serves as the context for understanding future educational trends.

Digital learning tools such as AI, VR, and analytics must operate in a coordinated manner to maintain instructional coherence and prevent fragmentation in assessment and learner support.

Modern educational innovations develop as complete learning ecosystems rather than stand-alone applications.

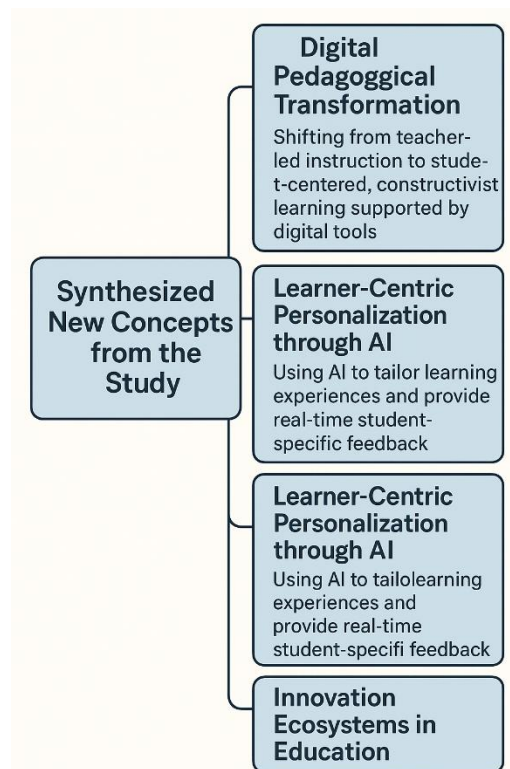

Figure 7 Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern Teaching Approaches

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

Research Suggestions

1. Policy Recommendations

1.1 Invest in Digital Infrastructure: To bridge the digital divide and enable complete student access to digital learning resources governments and educational authorities must invest in equitable technology access including devices and high-speed internet particularly in rural and underserved regions.

1.2 Develop Ethical Guidelines and Data Protection Policies: The creation and enforcement of strong data privacy frameworks by policymakers remain essential to protect student data in response to the growing amount of personal information collected by AI systems and learning platforms.

1.3 Support Sustainable Innovation: Public-private partnerships and national strategies should drive long-term investments in educational technology innovations to meet 21st-century learning objectives.

2. Practice Recommendations

2.1 Enhance Teacher Training and Professional Development: Educational institutions need to deliver ongoing practical training on teaching models like SAMR and TPACK that teaches educators how to combine digital tools into classroom activities through meaningful pedagogical application rather than just technical usage.

2.2 Foster Inclusive and Student-Centered Instruction: Educators need support to implement digital tool-based teaching strategies that enable personalized learning and collaborative experiences while engaging all students including those with special needs.

2.3 Implement Blended and Flipped Learning Models: Educational institutions ought to combine blended and flipped classroom methods to improve both physical and virtual learning spaces while enhancing student control and scheduling flexibility.

3. Further Research Recommendations

3.1 Investigate Long-Term Impacts of AI and Predictive Analytics: Subsequent research must assess the long-term influence of AI tools on educational outcomes, teaching roles and curriculum changes with special focus on varied socio-economic settings.

3.2 Examine Equity and Accessibility in Digital Education: Research should explore methods for designing digital learning technologies to enable authentic inclusivity for student groups with diverse cultural backgrounds, multiple languages, and varying abilities.

Citation : Wattanapanit, N. (2568). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

3.3 Evaluate Teacher Preparedness Models: Research is required to develop effective teacher training models that integrate digital skills with instructional design principles for low-resource or rapidly changing educational environments.

เอกสารอ้างอิง (References)

- Al-Azawei, A., Serenelli, F., & Lundqvist, K. (2016). Universal design for learning (UDL): A content analysis of peer-reviewed journal papers from 2012 to 2015. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 17(3), 67–84.
<https://doi.org/10.14434/josotl.v17i3.22102>
- Anderson, T. (2008). Towards a theory of online learning. In T. Anderson & F. Elloumi (Eds.), *The theory and practice of online learning* (2nd ed., pp. 33–60). Athabasca University Press.
- Barrett, M. (2021). Digital fatigue and the online learning experience: A survey of student perspectives. *Journal of Educational Technology Systems*, 50(1), 39–60.
<https://doi.org/10.1177/00472395211032839>
- Bates, A. W. T. (2019). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning* (2nd ed.). BCcampus.
- Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. In *ASEE National Conference Proceedings*. Atlanta, GA.
- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5–31.
<https://doi.org/10.1007/s11092-008-9068-5>
- Bond, M., Bedenlier, S., Marín, V. I., & Händel, M. (2021). Emergency remote teaching in higher education: Mapping the first global online semester. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18, Article 50.
<https://doi.org/10.1186/s41239-021-00282-x>
- Chou, C., & Block, L. (2012). The impact of technology on student learning. *Education and Culture*, 28(2), 112–123.
- Coates, H., James, R., & Baldwin, G. (2005). A critical examination of the role of LMSs in higher education. *Educational Technology & Society*, 8(1), 69–83.

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

- Crompton, H. (2013). A historical overview of mobile learning: Toward learner-centered education. In Z. L. Berge & L. Y. Muilenburg (Eds.), *Handbook of mobile learning* (pp. 3–14). Routledge.
- Cuban, L. (2001). *Oversold and underused: Computers in the classroom*. Harvard University Press.
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255–284.
<https://doi.org/10.1080/15391523.2010.10782551>
- Graham, C. R. (2013). Emerging practice and research in blended learning. In M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education* (3rd ed., pp. 333–350). Routledge.
- Hamilton, E. R., Rosenberg, J. M., & Akcaoglu, M. (2016). The substitution augmentation modification redefinition (SAMR) model: A critical review and suggestions for its use. *TechTrends*, 60(5), 433–441. <https://doi.org/10.1007/s11528-016-0091-y>
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Horn, M. B., & Staker, H. (2015). *Blended: Using disruptive innovation to improve schools*. Jossey-Bass.
- Ifenthaler, D., & Yau, J. Y. K. (2020). Utilising predictive learning analytics to support students' self-regulated learning in higher education. *Educational Technology Research and Development*, 68(6), 3151–3170. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09728-4>
- Johnson, L., Becker, S. A., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A., & Hall, C. (2016). *NMC Horizon Report: 2016 higher education edition*. The New Media Consortium.
- Kirkwood, A., & Price, L. (2014). Technology-enhanced learning and teaching in higher education: What is “enhanced” and how do we know? A critical literature review. *Learning, Media and Technology*, 39(1), 6–36.
<https://doi.org/10.1080/17439884.2013.770404>
- Laurillard, D. (2012). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.

- Luckin, R., & Holmes, W. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. Pearson Education.
- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. U.S. Department of Education.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.
- Pane, J. F., Steiner, E. D., Baird, M. D., & Hamilton, L. S. (2015). *Continued progress: Promising evidence on personalized learning*. RAND Corporation.
https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1365.html
- PuenteDura, R. R. (2014). *SAMR and TPACK: Intro to advanced practice*.
<http://www.hippasus.com/rrpweblog/>
- Radianti, J., Majchrzak, T. A., Fromm, J., & Wohlgenannt, I. (2020). A systematic review of immersive virtual reality applications for higher education. *Computers & Education*, 147, 103778. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103778>
- Redecker, C. (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. Publications Office of the European Union.
- Regan, P. M., & Jesse, J. (2019). Ethical challenges of edtech, big data and personalized learning. *Ethics and Information Technology*, 21(3), 167–179.
<https://doi.org/10.1007/s10676-019-09519-1>
- Scardamalia, M., & Bereiter, C. (2014). Smart technology for self-organizing processes. In R. K. Sawyer (Ed.), *The Cambridge handbook of the learning sciences* (2nd ed., pp. 803–828). Cambridge University Press.
- Selwyn, N. (2012). *Education and technology: Key issues and debates*. Bloomsbury Publishing.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Trust, T., & Whalen, J. (2020). Should teachers be trained in emergency remote teaching? *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 189–199.
- U.S. Department of Education. (2017). *Reimagining the role of technology in education: 2017 National Education Technology Plan update*. <https://tech.ed.gov/netp/>
- van Dijk, J. A. G. M. (2020). *The digital divide*. Polity Press.

Citation : Wattanapanit, N. (2025). The Key Role of Digital Learning Technologies in Shaping and Transforming Modern

Teaching Approaches. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 367 - 396.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289014>

- Voogt, J., Erstad, O., Dede, C., & Mishra, P. (2013). Challenges to learning and schooling in the digital networked world of the 21st century. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(5), 403–413. <https://doi.org/10.1111/jcal.12137>
- Williamson, B., & Eynon, R. (2020). Historical threads, missing links, and future directions in AI in education. *Learning, Media and Technology*, 45(3), 223–235. <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1798995>
- Woolley, D. R. (2016). PLATO: The emergence of online community. In J. Malloy (Ed.), *Social media archaeology and poetics*. MIT Press.
- World Economic Forum. (2020). *The future of jobs report 2020*. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>
- Yuan, L., & Powell, S. (2013). *MOOCs and open education: Implications for higher education*. JISC CETIS. <https://www.jisc.ac.uk/reports/moocs-and-open-education>

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบบัญชี
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี
The Factors Influencing the Successful Implementation of the Electronic
Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province

กัญญา แสนเมืองมา¹, เนตรดาว ชัยเขต², และ กมลวรรณ รอดหรั่ง^{3*}

Kanya Samuangma¹, Netdao Chaiyaket², and Kamolwan Rodhring^{3*}

¹⁻³ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา; Burapha Business School Burapha University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : kamolwan@go.buu.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289674

Received : April 22, 2025; Revised : November 24, 2025; Accepted : December 16, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดการประเมินระบบสารสนเทศของ Petter และ McLean เพื่อระบุตัวชี้วัดความสำเร็จของระบบสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพของระบบสารสนเทศ คุณภาพของสารสนเทศ และคุณภาพของการให้บริการ ตลอดจนการประเมินผลกระทบจากการใช้งานระบบที่ครอบคลุมทั้ง ความพึงพอใจของผู้ใช้ และการสนับสนุนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ซึ่งประสบความสำเร็จในการบันทึกบัญชีและจัดทำรายงานทางการเงินประจำปีงบประมาณ 2563 ด้วยระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ e-LAAS จำนวน 99 แห่ง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบ Enter เพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบสารสนเทศ คุณภาพของสารสนเทศ และคุณภาพของการให้บริการ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของระบบบัญชี e-LAAS ในมิติของ ผลประโยชน์ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพขององค์กร โดยที่ คุณภาพของระบบ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดในทั้งสามมิติ ทั้งนี้ ตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายผลลัพธ์ขององค์กรในแต่ละด้านได้ในระดับสูง โดยมีค่าความสามารถในการอธิบาย (R^2) อยู่ระหว่าง 76.20% – 77.80% และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) สูงถึง 0.873 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงระบบ e-LAAS ให้มีความถูกต้อง ปลอดภัย และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้ง

Citation : Samuangma, K., Chaiyaket, N., & Rodhring, K. (2025). The Factors Influencing the Successful Implementation of

the Electronic Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

เสริมสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลและบริการ ตลอดจนส่งเสริมความยั่งยืนในการนำระบบไปประยุกต์ใช้ใน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะยาว

คำสำคัญ (Keywords) : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียด, ความเครียด, เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This study analyzed the factors influencing the successful implementation of the Electronic Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province. Guided by the Information-Systems-Success framework of Petter and McLean (2009), the research examined three core antecedents—system quality, information quality, and service quality—and assessed their impacts through two mediators, user satisfaction and managerial efficiency support, on overall system success. Data were collected via questionnaires from personnel in 99 local administrative organizations (LAOs) that had successfully recorded accounting transactions and prepared fiscal-year-2020 (B.E. 2563) financial statements using e-LAAS. The responses were analyzed with descriptive statistics and enter multiple regression to evaluate relationships among the variables.

The results show that system quality, information quality, and service quality each exert a positive, statistically significant influence ($p < 0.05$) on three dimensions of system success—organizational benefits, effectiveness, and efficiency. Collectively, the three factors explain 76.20 % – 77.80 % of the variance (R^2) in each success dimension, with a multiple correlation coefficient (R) of 0.873. Among them, system quality is the most influential predictor, followed by information quality and service quality. These findings offer practical guidance for enhancing e-LAAS: prioritizing robust and user-centric system design, ensuring accurate and reliable data, and improving support services will strengthen user satisfaction and managerial performance, thereby fostering long-term, sustainable adoption of the system across local government organizations.

Keywords : e-LAAS Computerized Accounting System, Information System Success, System Quality, Local Administrative Organization

บทนำ (Introduction)

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะด้านการวางแผน การบริหารจัดการ และการประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นระบบ ช่วยให้การดำเนินงานมีความสะดวก รวดเร็ว และคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ภาครัฐจึงได้ผลักดันการนำ

Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหรั่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม
ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

เทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิรูประบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านการพัฒนาระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Local Administrative Accounting System: e-LAAS) ซึ่งครอบคลุมระบบงานที่สำคัญ ได้แก่ ระบบงบประมาณ ระบบรายรับ-รายจ่าย ระบบบัญชี และระบบรายงานสำหรับผู้บริหาร โดยกองคลังถือเป็นหน่วยงานหลักในการใช้งานระบบดังกล่าว โดยเฉพาะการบัญชีในระบบเกณฑ์คงค้างที่ยึดตามมาตรฐานการบัญชีสากล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2555)

เมื่อระบบ e-LAAS ได้รับการบูรณาการอย่างทั่วถึง จะสามารถแสดงผลการเบิกจ่ายของแต่ละหน่วยงาน และสะท้อนภาพรวมฐานะทางการเงินของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมให้รัฐบาลสามารถบริหารจัดการเงินคงคลังได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ระบบ e-LAAS ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานได้อย่างสะดวก ลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูล ผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้ตลอดเวลา เสริมสร้างระบบควบคุมภายในที่เข้มแข็ง และอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้อย่างรวดเร็ว

ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.4/ว 5912 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2561 ได้ระบุให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบัญชีในระบบ e-LAAS เพียงระบบเดียว ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป เพื่อรองรับการจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีภาครัฐ และลดภาระการทำงานซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นการเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงานและการบันทึกบัญชี อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 พบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจำนวน 7,851 แห่งที่สามารถบันทึกบัญชีและจัดทำรายงานทางการเงินด้วยระบบ e-LAAS ได้สำเร็จ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2563) อย่างไรก็ตาม ยังมีบางองค์กรที่ประสบปัญหาในการใช้งานระบบ ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล จากการศึกษาของนักวิจัยหลายท่านพบว่า อุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ความผิดพลาดเมื่อใช้งานจริง (ภูษิยา เรืองพันธ์, 2554) ความซับซ้อนของโปรแกรม (กาญจนา ศรีสุข, 2554) การขาดการกำกับดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สุรัสวดี ทีเขียว, 2553) รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบ (นิลเนตร พรหมมี, 2554) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความสำเร็จของการนำระบบ e-LAAS ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้การนำระบบ e-LAAS ที่ใช้งานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่น ๆ ที่ยังเผชิญอุปสรรคในการใช้งาน และเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาองค์กรด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้จังหวัดชลบุรีถูกเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากจากสถิติของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2563 พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีทั้ง 99 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถ

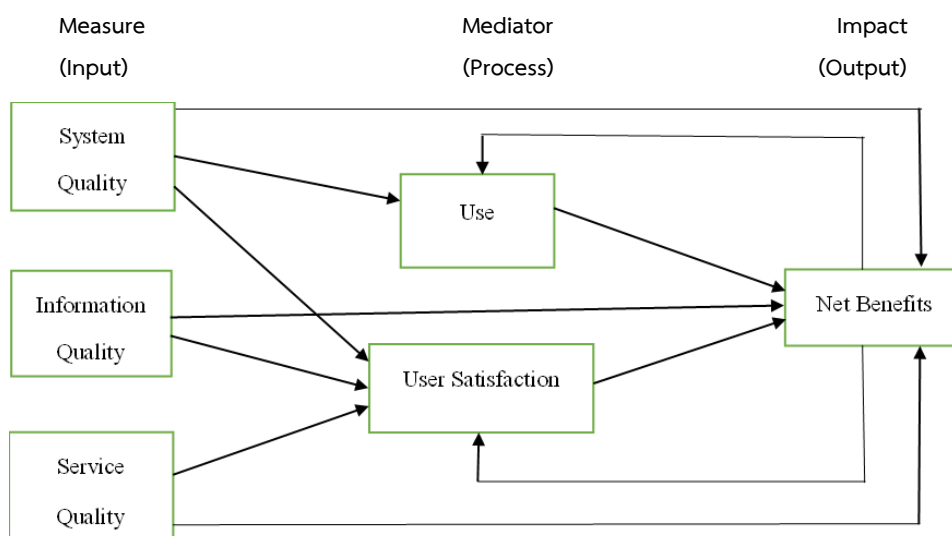
บันทึกบัญชีและจัดทำรายงานทางการเงินผ่านระบบ e-LAAS ได้สำเร็จภายในสิ้นปีงบประมาณ 2563 คิดเป็นร้อยละ 100 (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี, 2563)

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1) เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ Petter และ McLean (Petter & McLean, 2009) ซึ่งพัฒนาต่อยอดจากแบบจำลองของ DeLone และ McLean (1992) ได้นำเสนอองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของระบบสารสนเทศ 6 ด้าน ตามลำดับ ได้แก่ (1) คุณภาพของระบบสารสนเทศ (System Quality) ประเมินจากความง่ายในการใช้งาน ความยืดหยุ่น ความน่าเชื่อถือ และระยะเวลาการตอบสนอง (2) คุณภาพของสารสนเทศ (Information Quality) ประเมินจากความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเข้าใจง่าย ความทันสมัย และความครบถ้วนของข้อมูล ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าของสารสนเทศในการสนับสนุนการตัดสินใจ (3) และคุณภาพของการให้บริการ (Service Quality) ประเมินจากความสามารถของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในการตอบสนอง ความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการเข้าใจผู้ใช้งาน (4) การใช้งานระบบ (Use) ประเมินจากความรู้ในการใช้งาน ระยะเวลาในการใช้งาน และความเหมาะสมในการใช้งาน (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (User Satisfaction) ประเมินจากระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ทั้งในภาพรวมและในแต่ละระบบ และ (6) ประโยชน์สุทธิจากระบบ (Net Benefits) ประเมินจากความสามารถของระบบในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการตัดสินใจของผู้ใช้ ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพที่ 1 แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศ Petter & McLean (2009)

Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหรั่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม
ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

เมื่อสังเคราะห์แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศตามแนวคิดของ Petter และ McLean (Petter & McLean, 2009) พบว่า ตัวชี้วัด (Measure) ความสำเร็จของระบบสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพของระบบสารสนเทศ คุณภาพของสารสนเทศ และคุณภาพของการให้บริการ มีอิทธิพลต่อตัวแปร กลาง (Mediator) ได้แก่ การใช้งานระบบ และความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ (Impact) โดยตรงต่อการสร้างคุณค่าและประโยชน์ที่องค์กรได้รับ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ เฉพาะปัจจัยนำเข้าทั้งสามด้านดังกล่าว และได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) โดยใช้ประโยชน์ที่องค์กรได้รับเป็นตัวแทนของความสำเร็จของระบบ และมีได้รวมตัวแปรด้านการใช้งาน ระบบและความพึงพอใจของผู้ใช้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านขอบเขตของการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ ข้อมูล

ระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Local Administrative Accounting System: e-LAAS) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนนโยบายภาครัฐในการขับเคลื่อนการ บริหารราชการแผ่นดินด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (E-Government) โดยระบบดังกล่าวได้รับการออกแบบให้ สามารถปรับปรุงโปรแกรม หรือเพิ่มลดรายการบันทึกบัญชีได้จากส่วนกลาง โดยกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานผู้ควบคุมระบบหลัก และดำเนินการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นทั่วประเทศสามารถเข้าใช้งานระบบผ่านเว็บไซต์ <http://www.laas.go.th> ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ระบบ e-LAAS ประกอบด้วยระบบการทำงานหลัก 5 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบ บงบประมาณ 2) ระบบข้อมูลรายรับ 3) ระบบข้อมูลรายจ่าย 4) ระบบบัญชี และ 5) ระบบรายงานผู้บริหาร ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานด้านบัญชีในทุกขั้นตอน อันจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้อง ทันสมัย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จและประสิทธิภาพของการนำระบบ บัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) และระบบสารสนเทศทางการเงินมาใช้ในองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานด้านบัญชี ได้แก่ การศึกษาของ อัจฉราพรรณ ภิรมย์กิจ (2557) โดยใช้โมเดล Petter & McLean (2009) พบว่า ปัจจัย ด้านคุณภาพระบบ คุณภาพการบริการ และการใช้งานระบบ ล้วนมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของ ระบบ e-LAAS ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุกันtha สะเอียบคง (2558) ที่พบว่า คุณภาพ ระบบ คุณภาพการบริการ การใช้งานระบบ และประโยชน์ที่ได้รับจากระบบล้วนมีผลต่อความสำเร็จในการ ใช้ระบบการเงินและบัญชีภาครัฐอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้การศึกษาในด้านกระบวนการบริหารของ สุภาวดี ลอยศรี (2559) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและการใช้ระบบ e-LAAS มีความสัมพันธ์ในระดับปาน กลางกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหัวหน้างานบัญชีและการเงิน ในขณะที่การศึกษาของ ประภาพร พรหมโคตร (2559) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์ ไม่มีความแตกต่างต่อ

Citation : Samuangma, K., Chaikaket, N., & Rodhring, K. (2025). The Factors Influencing the Successful Implementation of

the Electronic Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

ประสิทธิภาพในการใช้ระบบ e-LAAS อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการศึกษาของ ผกามาศ มนต์ไธสง (2561) ซึ่งว่า ประสิทธิภาพของระบบ e-LAAS ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงินในระดับเทศบาล โดยเสนอแนะให้หน่วยงานให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และทำความเข้าใจระบบ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการใช้งาน นอกจากนี้ ปวีณา สมบูรณ์ (2564) ยังระบุว่า ประสิทธิภาพของระบบ e-LAAS ในด้านการจัดเก็บข้อมูลที่ต้อง การประมวลผลที่รวดเร็ว และการเชื่อมโยงข้อมูลทางบัญชี มีผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานด้านบัญชีโดยรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้การจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนี้งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของระบบสารสนเทศภาครัฐ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล และคุณภาพการให้บริการยังคงเป็นตัวแปรสำคัญอย่างต่อเนื่องในยุคดิจิทัลสมัยใหม่ โดย Ali et al. (2016) พบว่า ระบบ e-Government จะประสบความสำเร็จได้เมื่อระบบมีความเสถียร ใช้งานง่าย ข้อมูลมีความถูกต้อง และระบบให้บริการผู้ใช้ที่มีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน Alkrajji (2020) ระบุว่า ความสำเร็จของการนำระบบดิจิทัลมาใช้ในหน่วยงานรัฐทั่วโลกนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพทางเทคนิค คุณภาพข้อมูล และการให้บริการสนับสนุนผู้ใช้เป็นสำคัญ นอกจากนี้ Rana et al. (2017) ยังชี้ว่า คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ใช้และผลประโยชน์ที่องค์กรได้รับ ซึ่งไม่ต่างจากบริบทการใช้งานระบบ e-LAAS ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแบบจำลองความสำเร็จของ Petter และ McLean (Petter & McLean, 2009) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มตัวแปรหลัก ได้แก่

ตัวแปรต้น ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านคุณภาพของสารสนเทศ หมายถึง รายงานหรือข้อมูลจากระบบที่มีความถูกต้อง ทันสมัย เข้าใจง่าย ครบถ้วน และสามารถตรวจสอบได้ (โสภาส, 2554) ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ หมายถึง ความชัดเจน เข้าใจง่ายของขั้นตอนการทำงาน ความสะดวกในการใช้งานเมนูระบบการค้นหาเอกสาร รวมถึงคุณภาพของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต และปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือจากผู้ดูแลระบบที่มีความรู้ ความสามารถ และความเต็มใจในการให้บริการ รวมถึงช่องทางการติดต่อที่หลากหลายและการตอบสนองที่รวดเร็ว (พุทธรักษา, 2551; สุรัสวดี, 2553)

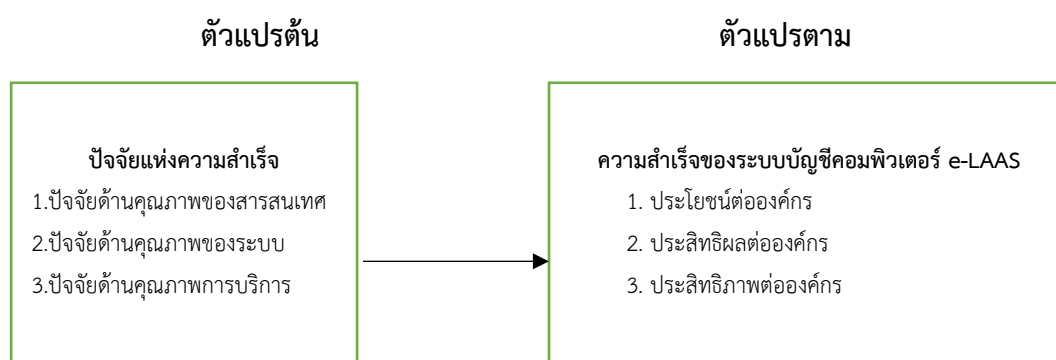
Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหรั่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม
ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลประโยชน์ต่อองค์กร (Net Benefits) ซึ่งสะท้อนถึงประโยชน์จากการใช้ระบบ e-LAAS ที่ช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายและขั้นตอนการทำงาน (อัจฉราพรณ, อุษณา, 2556) ประสิทธิภาพต่อองค์กร (Effectiveness) หมายถึง ระดับความสำเร็จของการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และประสิทธิภาพต่อองค์กร (Efficiency) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการดำเนินงานด้านการเงินการคลังได้รวดเร็วขึ้น ประหยัดต้นทุน เวลา และทรัพยากรบุคคล ซึ่งล้วนส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

ดังแสดงกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดความสัมพันธ์ตัวแปรต้นและตัวแปรตามข้างต้น ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ใช้ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี จำนวน 99 แห่ง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 11 อำเภอเป็นประชากรในการศึกษา โดยอ้างอิงข้อมูลจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2563) และเพื่อให้การวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถบันทึกบัญชีและจัดทำรายงานทางการเงินประจำปีงบประมาณ 2563 ด้วยระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ได้สำเร็จ กลุ่มเป้าหมายของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองคลังหรือหัวหน้าส่วนการคลัง เจ้าหน้าที่งบประมาณ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการใช้งานระบบดังกล่าวโดยตรง จากนั้นผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ซึ่งทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 225 คน และเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นกลางและมีโอกาสเท่าเทียมกันในการถูกเลือก และสามารถสะท้อนลักษณะของประชากรได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

Citation : Samuangma, K., Chaiyaket, N., & Rodhring, K. (2025). The Factors Influencing the Successful Implementation of

the Electronic Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กร และส่วนที่ 4 เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สำหรับส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการวิจัย ได้ใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวทางของ Likert เพื่อให้สามารถประเมินระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างเป็นระบบและชัดเจน แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริง การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 11 อำเภอในจังหวัดชลบุรี ผ่านช่องทางหนังสือราชการและแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบแบบสอบถามได้อย่างสะดวก หลังจากรวบรวมแบบสอบถามครบถ้วน ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (66.20%) อายุระหว่าง 31-40 ปี (49.80%) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001-25,000 บาท (48.90%) โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (70.70%) และมีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี (43.10%) ในองค์กรประเภทองค์การบริหารส่วนตำบล (37.30%) ขนาดองค์กรส่วนใหญ่เป็นขนาดกลาง (36.40%) ตำแหน่งส่วนใหญ่คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี (44.00%) สำหรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) พบว่า 93.30% เคยเข้ารับการอบรม ขณะที่ 6.70% ไม่เคยเข้ารับการอบรม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรีต่อผลประโยชน์ต่อองค์กร ประสิทธิภาพต่อองค์กร และประสิทธิภาพต่อองค์กร แสดงได้ดังตารางที่ 1 ถึง ตารางที่ 5

Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหรั่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม
ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter ปัจจัยด้านคุณภาพของสารสนเทศ ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ที่ส่งผลต่อผลประโยชน์ต่อองค์กร

ประโยชน์ต่อองค์กร	B	Std.		t	p
		Error	β		
ปัจจัยด้านคุณภาพสารสนเทศ	.348	.070	.303	4.949	.000*
ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ	.525	.071	.479	7.380	.000*
ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ	.228	.064	.166	3.576	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	-.290	.159		-1.821	.070
$R^2 = .778$ Adjust $R^2 = .775$ $F = 258.624$ Sig. = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ คุณภาพของสารสนเทศ และคุณภาพการบริการ ที่ส่งผลต่อผลประโยชน์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.778 แสดงว่าทั้ง 3 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายผลประโยชน์ขององค์กรได้ร้อยละ 77.80 โดยปัจจัยด้านคุณภาพของระบบมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกมากที่สุด ($\beta = 0.525$) รองลงมาคือคุณภาพของสารสนเทศ ($\beta = 0.348$) และคุณภาพการบริการ ($\beta = 0.228$)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter ปัจจัยด้านคุณภาพของสารสนเทศ ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลต่อองค์กร

ประสิทธิผลต่อองค์กร	B	Std.		t	p
		Error	β		
ปัจจัยด้านคุณภาพสารสนเทศ	.275	.072	.240	3.813	.000*
ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ	.550	.073	.503	7.537	.000*
ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ	.276	.065	.201	4.214	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	-.254	.163		-1.556	.121
$R^2 = .766$ Adjust $R^2 = .763$ $F = 241.274$ Sig. = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ สารสนเทศ และการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.762 แสดงว่าทั้ง 3 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิผลขององค์กรได้ร้อยละ 76.20 โดยคุณภาพของระบบมีผลมากที่สุด ($\beta = 0.550$) รองลงมาคือคุณภาพสารสนเทศ ($\beta = 0.276$) และคุณภาพการบริการ ($\beta = 0.275$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter ปัจจัยด้านคุณภาพของสารสนเทศ ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพต่อองค์กร

ประสิทธิภาพต่อองค์กร	Std.				
	B	Error	β	t	p
ปัจจัยด้านคุณภาพสารสนเทศ	.410	.074	.349	5.514	.000
ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ	.500	.075	.447	6.653	.000
ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ	.195	.067	.139	2.897	.004
ค่าคงที่ (Constant)	-.291	.168		-1.725	.086
$R^2 = .762$ Adjust $R^2 = .759$ $F = 236.420$ Sig. = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ สารสนเทศ และการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.762 แสดงว่าทั้ง 3 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิภาพขององค์กรได้ร้อยละ 76.20 โดยคุณภาพของระบบมีผลมากที่สุด ($\beta = 0.500$) รองลงมาคือคุณภาพสารสนเทศ ($\beta = 0.410$) และคุณภาพการบริการ ($\beta = 0.195$)

Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหริ่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม
ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter ปัจจัยด้านคุณภาพของสารสนเทศ ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อประโยชน์สุทธิจากระบบ (Net Benefit)

ประสิทธิภาพต่อองค์กร (Net Benefit)	B	Std.		t	p
		Error	β		
ปัจจัยด้านคุณภาพสารสนเทศ	.384	.061	.331	5.917	.000
ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ	.520	.063	.495	8.213	.000
ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ	.197	.062	.143	3.190	.002
ค่าคงที่ (Constant)	-.198	.142		-1.398	.164
R ² = .912 Adjust R ² = .832 F = 340.568 Sig. = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ สารสนเทศ และการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อประโยชน์สุทธิจากระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.912 แสดงว่าทั้ง 3 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายประโยชน์สุทธิจากระบบขององค์กรได้ร้อยละ 91.20 โดยคุณภาพของระบบมีผลมากที่สุด ($\beta = 0.520$) รองลงมาคือคุณภาพสารสนเทศ ($\beta = 0.384$) และคุณภาพการบริการ ($\beta = 0.197$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี พบว่าปัจจัยความสำเร็จของระบบ e-LAAS โดยรวมอยู่ในระดับมาก ครอบคลุมสามด้านหลัก ได้แก่ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพของระบบ และคุณภาพการบริการ ได้แก่

ด้านคุณภาพสารสนเทศ พบว่าระบบ e-LAAS สามารถบันทึกข้อมูลได้อย่างครบถ้วน เรียกดูย้อนหลังได้ และให้สารสนเทศที่สมบูรณ์ เข้าใจง่าย มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ทั้งยังสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุกันทา สะเอียบคง (2558) ที่ชี้ว่าคุณภาพสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของระบบการเงินและบัญชีภาครัฐ

ด้านคุณภาพของระบบ พบว่าระบบมีขั้นตอนการทำงานชัดเจน ใช้งานสะดวก ค้นหาเอกสารได้รวดเร็ว และเครื่องคอมพิวเตอร์ในหน่วยงานมีประสิทธิภาพเพียงพอ สอดคล้องกับ สุกันทา สะเอียบคง (2558) เช่นกัน ที่ระบุว่าคุณภาพระบบส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้งาน

ด้านคุณภาพบริการ พบว่า ระบบมีเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลที่มีความรู้ ทักษะ และให้คำแนะนำได้ดี พร้อมทั้งมีช่องทางการติดต่อที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ สุกันทา สะเอียบคง (2558) และ พุทธรักษา ปลั่งแสงมาส (2551) ที่กล่าวว่าคุณภาพการบริการมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของระบบ

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ที่ระบบ e-LAAS มีต่อองค์กร พบว่าทั้งประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และประโยชน์ต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก โดยประสิทธิผลเด่นที่สุด เนื่องจากช่วยจัดทำรายงานทางการเงินได้ตรงตามเวลา สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารอย่างแม่นยำ (ผกามาศ มนต์ไธสง, 2561) ส่วนด้านประสิทธิภาพ ระบบช่วยให้การทำงานรวดเร็วและลดความซับซ้อน ซึ่งสัมพันธ์กับผลการศึกษาของ สุภาวดี ลอยศรี (2559) ที่ชี้ว่ากระบวนการบริหารที่ดีส่งผลต่อประสิทธิภาพของหัวหน้างานบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในด้านประโยชน์ต่อองค์กร พบว่า ระบบช่วยให้ผู้บริหารใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนงบประมาณ และกำหนดนโยบายการใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีณา สมบูรณ์ (2564) ที่ระบุว่าสารสนเทศทางบัญชีมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของงานบัญชีโดยรวม

ทั้งนี้ ปัจจัยด้านคุณภาพของสารสนเทศ ระบบ และบริการ ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ .05) ต่อประโยชน์ขององค์กร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาวดี ลอยศรี (2559) ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ 0.609

ในการศึกษาครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ e-LAAS ให้ประสบความสำเร็จควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสารสนเทศ ความชัดเจนและความเสถียรของระบบ ตลอดจนคุณภาพการให้บริการของผู้ดูแลระบบ ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการใช้ประโยชน์ขององค์กรได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านคุณภาพของสารสนเทศ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ e-LAAS ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน ทันเวลา และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเงินการคลังอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนควรกำหนดแนวทางในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ การใช้ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ควรอยู่ภายใต้กรอบของระเบียบ กฎหมาย และแนวปฏิบัติที่หน่วยงานกำกับดูแลกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การบริหารงานมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

1.2 ด้านคุณภาพของระบบ

ควรปรับปรุงและพัฒนาระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ e-LAAS ให้มีการออกแบบเมนูและหน้าจอที่ใช้ทำงานง่าย มีโครงสร้างขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และสนับสนุนการสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการ

Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหรั่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม
ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

จัดสรรทรัพยากรด้านเทคโนโลยี เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ อีกทั้งควรพิจารณาจัดตั้งหน่วยสนับสนุนเฉพาะด้านที่สามารถให้คำปรึกษาและข้อมูลทางเทคนิคแก่ผู้ใช้งานได้โดยตรง เพื่อให้การใช้งานเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างถูกต้อง

1.3 ด้านคุณภาพการบริการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลระบบควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำด้านระบบอย่างถูกต้อง ตลอดจนมีทักษะในการแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเพียงพอ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถติดต่อและขอรับความช่วยเหลือได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การส่งเสริมความใส่ใจและความเข้าใจในบริบทการทำงานของผู้ใช้งานในพื้นที่จะช่วยให้การนำระบบ e-LAAS ไปใช้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และส่งเสริมความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับองค์กรอย่างยั่งยืน

1.4 การวิจัยครั้งนี้ชี้ชัดให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ คุณภาพของสารสนเทศ และคุณภาพการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประโยชน์ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพขององค์กร โดยเฉพาะคุณภาพของระบบที่มีอิทธิพลสูงสุดในทุกมิติ ซึ่งเป็นการต่อยอดแบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ DeLone & McLean และ Petter & McLean ให้มีความชัดเจนในบริบทภาครัฐไทยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การจัดทำสมการพยากรณ์ตามผลการวิเคราะห์ถดถอยยังเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือประเมินหรือคาดการณ์ประสิทธิผลของระบบบัญชีภาครัฐในพื้นที่อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผลการศึกษานี้มีประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติสำหรับการวางแผน นโยบาย และการพัฒนาระบบสารสนเทศทางบัญชีของหน่วยงานท้องถิ่นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ในด้านอื่นที่มีผลต่อการใช้งานระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ ด้านเทคโนโลยีของระบบ เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากการนำระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) มาใช้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาพัฒนาระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 ควรศึกษาโดยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอื่นในการวิจัยไม่ใช่เฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือในประเทศไทย เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาเชิงลึกเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้วยระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LASS) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2555). คู่มือการใช้งานโครงการระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). คู่มือการปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). รายงานสถิติการจัดทำรายงานทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยระบบ e-LAAS ณ วันที่ 30 กันยายน 2563. กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงมหาดไทย. (2561). หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.4/ว 5912 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2561 เรื่อง การใช้งานระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS). กระทรวงมหาดไทย.
- กาญจนา ศรีสุข. (2554). การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิลเนตร พรหมมี. (2554). ปัญหาในการปฏิบัติงานบัญชีในระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ (รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประภาพร พรหมโคตร. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ในหน่วยงานภาครัฐ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปวีณา สมบูรณ์. (2564). การวิเคราะห์ความสำเร็จของระบบบัญชีภาครัฐในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พุทธรักษา ปลั่งแสงมาศ. (2551). การนำระบบสารสนเทศมาใช้ในองค์กรภาครัฐไทย: ปัญหาและข้อเสนอแนะ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกามาศ มนต์ไธสง, อัครวิทย์ รอบคอบ, และ ณัฐวรรณ มุสิก. (2561). ทดสอบผลกระทบของประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบริหารส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ที่มีต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของเทศบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย. วารสารวิชาการบัญชีและการเงิน, 10(2), 45-62.
- ภูษิยา เรืองจันทร์. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรภาครัฐ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Citation : ภูษิยา แสงเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหรั่ง. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561. เล่ม 135 ตอนที่ 27 ก, หน้า 1-17.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี. (2563). รายงานผลการดำเนินงานระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ e-LAAS ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี.
- สุกันทา สะเอยบคง. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุกันทา สะเอยบคง. (2558). การประเมินผลการใช้ระบบสารสนเทศในหน่วยงานราชการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุภาวดี ลอยศรี. (2559). การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ในเทศบาลจังหวัดลพบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรัสวดี ทีเขียว. (2553). การศึกษาความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัจฉราพรรณ ภิรมย์กิจ. (2557). ความสำเร็จของการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในเทศบาลตำบลในจังหวัดนครนายก. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉราพรรณ ภิรมย์กิจ, และ อุษณา. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้งานระบบ e-LAAS ของพนักงานเทศบาล. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 7(2), 45-59.
- โอภาส อนันต์โกสินทร์. (2554). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. สำนักพิมพ์เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป.
- Ali, M., Zhou, L., Miller, L., & Ieromonachou, P. (2016). User satisfaction with e-government services: Examining the role of system quality, information quality, and service quality. *Information Systems Management*, 33(3), 211-224.
- Alkrajji, A. (2020). Determinants of successful adoption of e-government: A systematic review. *Government Information Quarterly*, 37(3), 101249. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2020.101249>
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (1992). Information systems success: The quest for the dependent variable. *Information Systems Research*, 3(1), 60-95.
- Petter, S., & McLean, E. R. (2009). A meta-analytic assessment of the DeLone and McLean IS success model: An examination of IS success at the individual level. *Information & Management*, 46(3), 159-166.
- Rana, N. P., Dwivedi, Y. K., Williams, M. D., & Weerakkody, V. (2017). Examining the success of public information systems: Role of service quality. *International Journal of Information Management*, 37(1), 1-11.

Citation : Samuangma, K., Chaiyaket, N., & Rodhring, K. (2025). The Factors Influencing the Successful Implementation of

the Electronic Local Administrative Accounting System (e-LAAS) in Chonburi Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

Citation : กัญญา แสนเมืองมา, เนตรดาวชัยเขต, และ กมลวรรณ รอดหิรัญ. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบ

บัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์ (e-LAAS) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรม

ท้องถิ่น, 9(3), 397 - 412. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288561>

The Analysis of Component Factors Affecting the Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province

Chun-Shen Huang¹, Koblap Areesrisom², Snit Sitti³, and Pawinee Areesrisom^{4*}

¹⁻⁴ Resources Management and Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiangmai Province, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : mju6501535003@mju.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.288086

Received : April 7, 2025; Revised : April 11, 2025; Accepted : September 5, 2025

Abstract

This study aims to analyze the problems, obstacles, and factors influencing the empowerment and sustainability of women's agricultural groups in Chiang Mai Province. A quantitative research methodology was employed, collecting data from 371 members of agricultural women's groups in the province through questionnaires. The data were analyzed using statistical methods, including percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings reveal that: (1) the agricultural women's groups face multiple critical challenges, with the most severe issues being marketing and distribution, as well as adaptation to change. In contrast, member participation was found to have a lower impact. Additionally, significant problems were identified in areas such as group management, financial and resource management, product development and production, and skill enhancement, all of which were assessed as having a high level of severity. (2) The analysis of key components influencing group development identified two main categories: internal and external factors. Internal factors (mean = 3.83), particularly community engagement and effective group management, play a critical role in driving the group's success, although capital management and product organization may still require further improvement. External factors (mean = 3.93), such as economic conditions and technological advancement, were found to be key drivers of group development. The study highlights that addressing internal challenges while systematically leveraging external opportunities can effectively enhance the strength and sustainability of agricultural women's groups in Chiang Mai.

Keywords : Agricultural women's group, Component factors, Sustainability

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2025). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

Introduction

Thailand has long been recognized as an agricultural country, with its economy fundamentally dependent on the agricultural sector. The lives of rural people are deeply intertwined with the land, water, and natural resources, which not only serve as sources of income but also form the foundation of local lifestyles and cultural traditions passed down through generations. Amidst the socio-economic changes of recent decades, the role of “women farmer groups” has become increasingly prominent as a key mechanism driving the rural economy and society (Moonnanut, 2024). These groups are no longer confined to the traditional roles of household caretakers and subsistence food producers; they also play a crucial role in processing and marketing agricultural products, thereby adding value and generating income for their communities. Women farmer groups serve as a quiet but significant force that strengthens grassroots economic stability and enhances resilience at both the family and community levels. This is particularly evident in Chiang Mai, a province rich in agricultural resources and distinctive cultural heritage, where women farmer groups act as a bridge linking traditional agriculture to community economic development processes (Wetchaninnart, 2022).

However, behind the success of women farmer groups lie persistent challenges, including the need to develop skills, improve management capacity, secure access to financial resources, and adapt to global economic and environmental changes. Issues such as insufficient member participation, limited access to modern agricultural technology, inadequate product development to meet market demands, and weak collaborative networks with local and national stakeholders continue to pose obstacles. Studying the factors that influence the empowerment and sustainability of women farmer groups is, therefore, both critical and necessary. Understanding these enabling and constraining factors can guide the formulation of strategic development initiatives tailored to the groups' needs, thereby enhancing the resilience of grassroots economies and fostering long-term community development.

This research focuses on analyzing the key factors affecting the strength and sustainability of women farmer groups in Chiang Mai. Its objective is to identify development pathways and support mechanisms that will enable these groups to effectively adapt to

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.288086>

changing circumstances and overcome challenges, ultimately positioning them as a driving force for Thailand's socio-economic advancement.

Research Objectives

- 1) To study the problems and obstacles in the operations of women farmers' groups in Chiang Mai Province.
- 2) To analyze the structural factors influencing the empowerment and sustainability of women farmers' groups in Chiang Mai Province.

Literature Review

1. Theories and Concepts on Women's Empowerment in Agriculture, The development of women in agriculture is vital for both economic and social progress. Empowerment, as a key principle, has been emphasized in numerous studies showing that women who have access to education, training, and resources can become more influential in economic and social decision-making (Hill, M. A., & King, E.,1995). For agricultural women, empowerment not only involves acquiring agricultural knowledge and skills but also gaining access to resources such as markets, decision-making processes, and social support, which are critical to sustainable agricultural practices (Adnan, N., et al., 2018). In the case of agricultural women in Chiang Mai, it is evident that the capacity to access such resources, along with participation in decision-making, is a crucial factor in fostering their long-term sustainability and economic independence

2. Internal Factors within Women's Agricultural Groups, Internal factors within agricultural women's groups, such as knowledge, management skills, leadership, and member participation, are essential for their sustainability. In Chiang Mai, the formation of community enterprises or agricultural women's groups has been key to strengthening their role in the local economy (Maguirre, M. V., et al. 2016). Research by Mulema, A., et al. (2019). highlights that strong agricultural women's groups often result from members possessing quality agricultural skills and engaging in collective learning processes. Moreover, leadership within these groups is vital for steering the group towards sustainable development and expansion of their activities (Dreier, L., et al. 2019). A crucial factor that enhances group strength is the active participation of members in decision-making, which fosters a sense of

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2025). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

ownership and responsibility for community development. This strengthens the group's social and economic resilience and ensures that the group's development activities are both inclusive and empowering. Therefore, agricultural women's groups that establish effective internal cooperation and management structures are more likely to achieve long-term sustainability and effectively address emerging challenges.

3. External Factors Affecting Sustainability, while internal factors within the group are important, external factors such as government support and access to external resources also play a significant role in the development and sustainability of agricultural women's groups in Chiang Mai. Government support in the form of education, training, financial assistance, and policies that promote gender equality in agriculture can substantially enhance the capacity of women's groups (Sexsmith, K., et al. 2022). Research by Florini, A., & Pauli, M. (2018) found that when government and private sector entities collaborate to provide infrastructure and resources in rural areas, agricultural development and sustainability are greatly improved. Additionally, linking these groups to modern markets is another critical factor for long-term sustainability. Gaining access to larger, modern markets allows agricultural women's groups to expand their sales opportunities and increase income generation. Understanding and utilizing marketing strategies, along with access to technologies, are pivotal in enhancing their economic sustainability. Particularly in Chiang Mai, where there is a strong connection to local and tourism markets, supporting marketing strategies and creating sales networks are essential elements that contribute to the sustainability of agricultural women's groups in the long run.

4. Role of Culture and Local Wisdom, an important factor influencing the sustainability of agricultural women's groups in Chiang Mai is the utilization of local wisdom and the preservation of cultural identity. Traditional agricultural knowledge passed down through generations is invaluable in promoting sustainable practices such as organic farming, effective resource management, and biodiversity preservation. These practices not only ensure agricultural sustainability but also help in maintaining the community's cultural identity (Adefila, A. O., et al. 2024). The integration of local wisdom into agricultural practices strengthens the group's connection to the land and enhances community solidarity, which is essential for the group's long-term economic and social sustainability. Moreover, maintaining cultural values within the group fosters a sense of pride and identity, which

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.288086>

contributes to the resilience of these groups against external challenges. Cultural preservation alongside economic development can thus be a powerful tool in ensuring the continuity and success of agricultural women's groups in Chiang Mai.

Research Methods

This study is participatory action research (PAR) driven by an Action Learning process that emphasizes learning through collaborative practice. It combines both qualitative and quantitative research approaches to obtain comprehensive and well-rounded data. The research process was conducted as follows:

1. Population and Sample, target population of this study consists of members of agricultural women's groups in Chiang Mai Province, comprising 302 groups with a total of 4,970 members. The sample was selected using a simple random sampling method, and the sample size was calculated using Taro Yamane's (1973) formula with a 95% confidence level and a margin of error of $\pm 5\%$. The calculation yielded a sample size of 371 participants, representing 7.47% of the total population, which is sufficient to ensure accuracy and reliability in reflecting the data for this study.

2. Research Instrument, The research instrument used in this study is a questionnaire designed to address the research objectives. It is divided into five sections: 1) General Information: Collects demographic data, including gender, age, marital status, education, membership duration, position in the group, and reasons for joining. 2) Operational Status: Evaluates the group's operations, including planning, personnel, and budget, using both closed-ended and open-ended questions with a five-point Likert scale. 3) Factors Affecting Operations: Internal factors (capital management, product management, members' roles) and external factors (government policies, economic conditions, market dynamics, technological advancements) are assessed with Likert-scale questions. 4) Group Potential and Sustainability: Assesses the group's sustainability using both closed-ended and open-ended questions. 5) Problems and Suggestions: Allows members to provide insights on challenges faced by the group and offer recommendations for improvement.

3. Data Collection, data collection for this research was conducted through two primary methods. First, secondary data were gathered from relevant documents, textbooks, and the Farmer Organization Database (3K), which was utilized to complement the study.

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2025). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

Second, primary data were collected using questionnaires. The agricultural extension officers played a crucial role in assisting with the explanation of the research objectives and clarifying the questionnaire items before distributing the questionnaires to members of each group. This process continued until the targeted number of responses was achieved.

4. Data Analysis, In this research, the data analysis was divided into five main sections to comprehensively cover all aspects of the operational framework of the women farmers' groups. These sections include: (1) general information of the members, (2) operational conditions of the women farmers' groups, (3) factors influencing group operations, (4) opinions on the group's capacity and sustainability, and (5) operational challenges. The data analysis utilized various statistical methods, including frequency, percentage, mean, minimum, maximum, and standard deviation (S.D.), to ensure the clarity of the evaluation and to provide a comprehensive reflection of the overall status and performance of the women farmers' groups.

Research Results

The researcher conducted a study on the analysis of the factors influencing the empowerment and sustainability of agricultural housewife groups in Chiang Mai Province. The researcher can summarize the findings based on the objectives as follows:

Section 1: Analysis of General Data, Gender: The majority of members are female (77.9%), Marital Status: The majority of members are married (77.1%), Age: The majority of members are aged between 51-60 years (30.2%), Education Level: Most members have completed primary school education (47.2%), Membership Duration: The majority of members have been part of the group for more than 5 years (63.0%), Position in the Group: The majority of members hold general membership (73.6%), Reason for Participation: The main reasons for participation are to utilize free time productively (33.3%) and to acquire knowledge (30.6%), Group Status: The majority of groups are operating effectively (67.4%).

Section 2: Analysis of Problems and Obstacles in the Operations of the Agricultural Housewives Groups in Chiang Mai Province, The issues and obstacles in the operations of the agricultural housewives groups in Chiang Mai province span various areas, such as group management, finance and resources, production and product development, marketing and distribution, member participation, knowledge and skill development, adaptation to

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.288086>

changes, and external support. The analysis of the data reveals that, overall, the agricultural housewives groups face significant challenges in several areas. The main problems identified include inefficient management, a lack of sufficient funding and resources, production that does not meet market demand, and a lack of effective external support. The details of the problems identified in each area can be summarized in the table below:

Table 1: The Issues in the Operations of the Agricultural Housewives Group

The Issues in the Operations of the Agricultural Housewives Group	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation	Rank
Group Management	3.37	0.825	Moderate	6
Finance and Resources	3.24	0.836	Moderate	7
Production and Product Development	3.75	0.812	High	5
Marketing and Distribution	4.46	0.809	Very High	1
Member Participation	2.55	0.803	Low	8
Knowledge and Skill Development	4.16	0.873	High	3
Adaptation to Change	4.36	0.783	Very High	2
External Support	3.90	0.834	High	4
Total	3.72	0.822	High	

Section 3: Analysis of the Factors Affecting the Empowerment and Sustainability of Agricultural Housewives Groups in Chiang Mai Province

In analyzing the factors influencing the development and sustainability of agricultural housewives groups in Chiang Mai Province, it was found that the key factors can be divided into two categories: internal factors and external factors. Each of these factors plays an important role in strengthening the capacity and sustainability of the agricultural housewives groups. The details of these two categories of factors are as follows:

From the analysis of data regarding internal factors affecting the operations of the agricultural groups, it was found that, overall, all internal factors were considered to be of high importance. This reflects the strength and readiness of the group to drive activities in

various aspects. The details of the internal factors in each aspect are summarized in the table below.

Table 2: Analysis of Internal Factors Important to the Operations of the Agricultural Housewives Group

Internal Factors	$\bar{X}$	S.D.	Interpre tation	Rank
Group management	3.95	0.647	High	2
Fund and resource management	3.69	1.133	High	5
Product management	3.74	0.859	High	4
Roles and participation of members in the institution	3.94	0.787	High	3
Member benefits	3.69	0.793	High	5
Emphasis on the community	3.97	0.973	High	1
Total	3.83	0.865	High	

The findings of this study indicate that farmers place significant importance on the social dimension and organizational management, particularly their participation in the community and group management. These aspects are fundamental to the sustainable development of agriculture. However, in terms of resource and capital management, as well as the distribution of benefits among members, while these factors are at a high level, they have a lower average compared to other dimensions, with a relatively high standard deviation. This suggests a divergence of opinions on these issues, which may require further development and improvement to enhance the efficiency of farmer groups in the future. Therefore, the development of a resource management system and equitable distribution of benefits should be a priority to strengthen the sustainability of farmer groups.

For the analysis of external factors affecting the operations of the agricultural housewife groups, it demonstrates a high level of significance, serving as a key driving force in the development of the groups. The details of each factor can be summarized in the table below.

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

Table 3: Results of the Analysis of External Factors Important to the Operations of the Agricultural Housewives Group

ปัจจัยภายนอก	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
Government Policy	3.69	0.945	High	4
Economic Conditions	4.21	0.79	Very High	1
Market Changes	3.77	1.348	High	3
Technology and Innovation	4.07	0.827	High	2
Total	3.93	0.977	High	

The results of this study indicate that all external factors are of significant importance to the group's operations, particularly the economic conditions and technology. The group should prioritize monitoring the economic situation and adapting to technological changes to cope with emerging shifts. Additionally, it is essential to prepare for fluctuations in the market, which can be highly volatile.

Research Discussion

The research findings on the analysis of the factors affecting the empowerment and sustainability of farmer women's groups in Chiang Mai Province reveal several points for discussion, as follows:

1. The study found that, overall, the challenges faced by the farmer women's groups were significant (mean score of 3.72), particularly in the areas of marketing and distribution, which had the highest mean score (4.46). The next most critical areas were adapting to change (4.36) and developing knowledge and skills (4.16). These results reflect the main issues currently faced by the farmer women's groups, especially the challenges of adapting to technological and modern marketing changes, as well as the need to develop skills essential for increasing competitiveness in a rapidly changing market. In terms of member participation, the study found minimal problems (2.55), which may indicate a lack of motivation or avenues to encourage members' active involvement in driving the group forward. The financial and resource management was found to be at a moderate level (3.24), which requires improvement to increase operational efficiency. The study also revealed that

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2025). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

although the farmer women's groups had strengths in member participation, they still encountered significant issues in marketing and distribution. These problems likely stem from limited access to modern marketing channels and a lack of knowledge in online marketing, which is a key element in expanding markets today. Additionally, the significant challenges in adapting to change reflect the difficulties in coping with changes in the business environment and technology, which are driven by market shifts that require continuous development and adaptation. These findings are consistent with the research of Ruccattiwong, N., Wongyos, N., and Sangsupho, S. (2024), which identified marketing and distribution problems as the main issue, along with the lack of knowledge in online marketing, which is a significant barrier to the development of community enterprises in northern Thailand. The findings also align with the study by Areerob, A., Kumhom, T., Naenthaisong, S., and Kaewtai, O. (2024), which found that in Nakhon Pathom Province, the primary issue was marketing, particularly the shift to online marketing and packaging development. Additionally, Sapsanguanboon, W. (2024) suggested that developing digital marketing skills and creating marketing networks are key strategies to expand distribution channels. In conclusion, the findings emphasize the importance of developing and improving marketing knowledge and skills, as well as adapting to technological changes, to enhance the competitive potential of farmer women's groups in the future.

2. Analysis of Factors Influencing the Strength and Sustainability of Agricultural Homemaker Groups in Chiang Mai, The analysis of factors influencing the strength and sustainability of agricultural homemaker groups in Chiang Mai reveals an interesting and challenging overall picture for the development of these groups. Key factors can be categorized into two major groups:

2.1 Internal Factors: The emphasis on the community has been identified as the core foundation of the group, which demonstrates a strong base for creating sustainability. When there is systematic group management and active member participation, the group has better opportunities for growth and to tackle challenges effectively. However, the analysis also revealed differences in perspectives regarding resource management (standard deviation of 1.133) and product management (mean of 3.74). This suggests that improvements in product management systems are necessary to enhance competitive capabilities and economic stability for the members. This finding is consistent with the

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.288086>

research by Khongnawung, K. (2024), which emphasizes the importance of community focus and group management, while highlighting that resource management and product management remain areas requiring particular attention.

2.2 External Factors: At the same time, external factors have been identified as significant drivers that impact the group's operations. The economic situation has been recognized as the most influential factor (mean of 4.21), supported by consistent opinions from members and a low standard deviation. This aligns with studies by several researchers who have pointed out that economic and technological factors play vital roles in adapting and developing the group. Furthermore, market changes, although showing a high standard deviation (1.348), which indicates variability in experiences and challenges across different product groups, act as a warning for the group to prepare for rapid changes in the economic environment. This finding is in agreement with the research of Nuengsri, K., Krivart, K., & Chinnasan, A. (2020), which confirms the significant impact of the economy and technology on agricultural homemaker groups. Even though government policies have a notable effect, they rank somewhat lower in impact (average of around 3.69), revealing the necessity for groups to strengthen internal management while preparing to address external uncertainties.

The analysis indicates that strengthening and sustaining agricultural homemaker groups in Chiang Mai requires a combination of strong internal management, particularly focusing on community and member participation, along with the systematic utilization of external factors. Additionally, addressing weaknesses in resource management and product management will be key to enhancing competitiveness and ensuring economic stability in the future. This study not only highlights the strengths as the foundation of the group but also reveals pathways for development that need improvement in order for agricultural homemaker groups to thrive and adapt effectively to the evolving economic and technological changes of the present day.

New Knowledge

Based on the study of the compositional factors affecting the empowerment and sustainability of agricultural housewife groups in Chiang Mai province, the following new knowledge can be summarized: The development of agricultural housewife groups to enhance their potential and sustainability requires consideration of both internal and

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2025). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

external factors. Key internal factors include efficient group management, adequate resource management, equitable distribution of benefits, and the creation of active participation roles for members. These factors contribute to strengthening the group from within, enabling the group to drive various activities continuously and effectively.

Furthermore, external factors such as government policies, support for technology and innovation, and adaptation to economic conditions and market changes play a crucial role in pushing the group to adapt and develop in line with the evolving context. Connecting with external organizations, offering skill training, and promoting marketing knowledge are essential strategies to help the group increase its potential, generate stable income, and operate sustainably in the long term. The study emphasizes that achieving a balance between internal development and responsiveness to external factors is key to ensuring the long-term sustainability of agricultural housewife groups.

Research Suggestions

Based on the findings, the researcher offers policy recommendations, practical suggestions, and recommendations for future research:

1. Policy Recommendations

1.1 The government should provide support to strengthen agricultural housewife groups by allocating sufficient budgets and resources to develop infrastructure, promote training on group management, and enhance sustainable product development and marketing.

1.2 There should be encouragement for linking agricultural housewife groups with external agencies such as banks or organizations supporting financial development to increase access to working capital.

1.3 Developing and promoting policies that incorporate technology in product development and marketing should be implemented to help agricultural housewife groups respond effectively to market demands.

2. Practical Recommendations

2.1 Agricultural housewife groups should enhance member participation at every stage of operations, such as in planning meetings, task delegation, and decision-making, to increase responsibility and engagement.

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

2.2 Training programs should be organized to develop skills in various areas, including resource management, product development, and creating marketing strategies that meet customer demands.

2.3 An effective group management plan should be developed, creating clear mechanisms for monitoring and evaluating operations and addressing any deficiencies in work processes.

3. Recommendations for Future Research

3.1 Future research should conduct in-depth studies on the impact of external factors, such as changes in the economic environment and technological advancements, on the long-term operations of agricultural housewife groups.

3.2 Future studies can expand to agricultural housewife groups in other provinces to compare problems and factors affecting their development and sustainability.

3.3 The impact of applying new technologies in product development and marketing should be studied, including the evaluation of the effectiveness of technology in enhancing the group's capabilities.

เอกสารอ้างอิง (References)

- Adefila, A. O., Ajayi, O. O., Toromade, A. S., & Sam-Bulya, N. J. (2024). Integrating traditional knowledge with modern agricultural practices: A sociocultural framework for sustainable development. *Journal of Sustainable Agriculture and Development*.
- Adnan, N., Nordin, S. M., Rahman, I., & Noor, A. (2018). The effects of knowledge transfer on farmers' decision making toward sustainable agriculture practices: In view of green fertilizer technology. *World Journal of Science, Technology and Sustainable Development*, 15(1), 98–115.
- Areerob, A., Kumhom, T., Naenthaisong, S., & Kaewtai, O. (2024). The development of products for the digital market of health and wellness tourism and food in Nakhon Pathom Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 2256–2279.
- Dreier, L., Nabarro, D., & Nelson, J. (2019). *Systems leadership for sustainable development: Strategies for achieving systemic change*. Harvard Kennedy School.
- Florini, A., & Pauli, M. (2018). Collaborative governance for the sustainable development goals. *Asia & the Pacific Policy Studies*, 5(3), 583–598.

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2025). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.288086>

- Hill, M. A., & King, E. (1995). Women's education and economic well-being. *Feminist Economics*, 1(2), 21–46.
- Khongnawung, K. (2024). Developing a management model for community product entrepreneur groups toward sustainability, Ban Ton, Tungtong Subdistrict, Ban Khwao District, Chaiyaphum Province. *Journal of Management Science Review*, 26(2), 202–215.
- Maguirre, M. V., Ruelas, G. C., & Torre, C. G. D. L. (2016). Women empowerment through social innovation in indigenous social enterprises. *RAM. Revista de Administração Mackenzie*, 17, 164–190.
- Moonnanut, P., Sangthongluan, C., & Punoiam, K. (2024). Strategy innovation management to farm women group, lower central region of Thailand. *Journal of Academic for Public and Private Management*, 6(3), 193–206.
- Mulema, A. A., Jogo, W., Damtew, E., Mekonnen, K., & Thorne, P. (2019). Women farmers' participation in the agricultural research process: Implications for agricultural sustainability in Ethiopia. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 17(2), 127–145.
- Nuengsri, K., Krivart, K., & Chinnasan, A. (2020). The guidelines of empowerment model for local community development of women in Chachoengsao Province. *Research Community and Social Development Journal*, 14(2), 245–254.
- Ruccattiwong, N., Wongyos, N., & Sangsupho, S. (2024). The community enterprise management model for food processing and products in the upper northern district toward sustainable development goals. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(11), 582–599.
- Sapsanguanboon, W., Kuasang, K., Chandrangsue, S., Sawangphol, N., Jeerasongsakul, P., Sathapattayanon, P., Paophip, M., Juduang, R., & Pookpan, U. (2024). Strategies for integrating local liquor products into modern trade channels to enhance the economic sustainability of community enterprises. *Journal for Strategy and Enterprise Competitiveness*, 3(8), 81–101.
- Sexsmith, K., Smaller, C., & Speller, W. (2022). *How to improve gender equality in agriculture*. International Institute for Sustainable Development.
- Wetchaninnart, W., Suriya, A., Wutthibenjaratsamee, C., & Boonchumnong, S. (2022). Operation and value added creation in tourism under circular economy of Phu Pha Phe tourism organic farming community enterprise group, Nong Bua Subdistrict, Mueang District, Nong Bua Lam Phu Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 10(3), 273–282.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. Harper & Row.

Citation : Huang, C., Areesrisom, K., Sitti, S., & Areesrisom, P. (2568). The Analysis of Component Factors Affecting the

Enhancement of Potential and Sustainability of Agricultural Women's Groups in Chiang Mai Province. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 413 - 426. <https://doi.org/10.65205/jlgisru.2025.288086>

สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ
ผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic
Valuation Processes: Production in Sisaket Province

สุรศักดิ์ จันทา^{1*}

Surasak Chantha^{1*}

¹ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; College of Law and Government, Sisaket
Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : surasak.nchantha@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290381

Received : June 11, 2025; Revised : December 18, 2025; Accepted : December 20, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสถานภาพและบริบทของผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ 2) ศึกษาและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) ค้นหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน ขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1) ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ในเขตชายแดนที่เคยประสบปัญหาการบุกรุก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่ามีบทบาทสำคัญต่อการจัดตั้งป่าชุมชนที่มีขอบเขตชัดเจนและการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่ไม้ เช่น เห็ด ผักป่า และสมุนไพร ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฤดูกาลทางธรรมชาติ 2) การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจพบว่า การหาของป่าเป็นอาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้และความมั่นคงทางอาหาร โดยบางพื้นที่มีมูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชนสูงถึง 4,781,940 บาทต่อปี สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม และ 3) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูป การยกระดับมาตรฐาน และการเชื่อมโยงตลาด เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งพาตนเองในระยะยาว

คำสำคัญ (Keywords) : ทรัพยากรป่าชุมชน, การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

Abstract

This study aimed to 1) examine the status and contextual conditions of community forest resource products in Sisaket Province, 2) assess the economic value of community forest resource products in Sisaket Province, and 3) identify development guidelines for community products derived from community forest resources in Sisaket Province. A mixed-methods research design integrating qualitative and quantitative approaches was employed. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 30 key informants and focus group discussions with 15 participants, while quantitative data were obtained through questionnaire surveys administered to a sample of 378 respondents. Data were analyzed using content analysis and descriptive statistical methods. The research results found that:

1) The findings revealed that 1) the three community forests studied in Sisaket Province are located in border areas that had previously experienced forest encroachment. Community participation in forest conservation and restoration has played a crucial role in establishing clearly defined community forest boundaries and ensuring appropriate resource utilization, particularly non-timber forest products such as mushrooms, wild vegetables, and medicinal plants. These resources are closely linked to local livelihoods, indigenous knowledge, and seasonal ecological cycles, reflecting ecosystem-respectful patterns of use. 2) The economic valuation results indicate that forest product collection serves as a supplementary occupation that enhances household income and food security. In some areas, the annual economic value of community forest products reached as high as 4,781,940 baht, reflecting both resource abundance and sustainable management practices. And 3) The development of community products derived from community forest resources should emphasize sustainable resource use and value addition through local wisdom, product processing, quality upgrading, and market linkage, thereby strengthening community-based economies and long-term self-reliance.

Keywords : Community Forest Resources, Economic Valuation

บทนำ (Introduction)

ป่าชุมชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสัตว์ รวมถึงสร้างความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ป่าชุมชนยังเป็นที่รวมของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์จำนวนมาก และที่สำคัญป่าชุมชนช่วยป้องกันการกัดเซาะ และพัดพาหน้าดินจากน้ำฝน และลดแรงปะทะของลมพายุ และยังช่วยให้แหล่งต้นน้ำ ลำธารต่างๆไม่ตื้นเขิน ป่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของผู้คนในการศึกษาหาความรู้ ประชาชนได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม และให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตเกิดในระบบนิเวศ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรป่าชุมชน ทรัพยากรจากป่าชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการครองชีพของราษฎรในชุมชนชนบท และราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าชุมชนหรือรอบๆ ป่าชุมชน โดยทั่วไปแล้วสังคมชนบทของไทยชาวบ้านมักจะใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศป่าชุมชนทางด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่มา

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

เลข. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

ของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ (สมหญิง สุนทรวงษ์, 2557) นอกจากนั้นแล้ว ป่าสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เนื่องจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าชุมชนสามารถพึ่งพาป่าชุมชนในด้านการเป็นแหล่งรายได้ แหล่งอาหาร ยารักษาโรค (สมุนไพรร) โดยหลักฐานที่แสดงถึงการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนจากป่านั้น สามารถพิจารณาได้จากมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง และทางอ้อม (นิกรน้อยพรหม, 2562)

จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าบริบทพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ต้นน้ำสำคัญและยังเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า และทรัพยากรอื่นๆ ปัจจุบันพื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษที่ได้ขึ้นทะเบียนป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 81 แห่ง มีเนื้อที่ 20,602-0-57 ไร่ และยังมีป่าชุมชนที่รออนุมัติการขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ กระจายตามพื้นที่ในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟู รวมทั้งอาศัยพึ่งพาเพื่อการดำรงชีวิต และใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เพราะถือเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชาชนในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนป่าชุมชนทั้งหมดในประเทศไทยและจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคต และการเข้าไปใช้ประโยชน์ป่าชุมชนของประชาชนรอบพื้นที่ป่าชุมชน อาจไม่ทราบถึงมูลค่าของป่าชุมชน หรือกระทั่งผู้ที่ไม่ได้อาศัยใกล้พื้นที่ป่าชุมชน อาจมองไม่เห็นความสำคัญของการมีป่าชุมชน

ด้วยเหตุนี้ คณะวิจัยจึงมุ่งศึกษาสถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อประเมินและมูลค่าทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าป่าชุมชนสามารถสร้างมูลค่ามหาศาลกว่าล้านบาทต่อผืนป่า ดังนั้น โครงการวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และประโยชน์เชิงนโยบายที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

- 1) เพื่อศึกษาสถานภาพและบริบทผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) เพื่อศึกษาและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
- 3) เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1) แนวคิดที่เกี่ยวกับป่าไม้และประโยชน์ป่าไม้

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2564) ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ทั้งในฐานะแหล่งปัจจัยสี่และกลไกสำคัญในการรักษาสมดุลของดิน น้ำ อากาศ และระบบนิเวศ การทำลายป่าไม้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นลูกโซ่ ดังนั้น การจัดการและอนุรักษ์ป่าจึงควรยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

วางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการติดตามผล เพื่อให้การจัดการป่าเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวคิดป่าชุมชน

ออสโตรม (Ostrom, 1990) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน โดยการกำหนดสิทธิการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชัดเจน ช่วยลดปัญหาการใช้ทรัพยากรเกินขนาดและความขัดแย้งในชุมชน นอกจากนี้ งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่าป่าชุมชนมีส่วนช่วยในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่า และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและรายได้ให้แก่ครัวเรือนชนบท นอกจากนี้การรวบรวบ และกิบสัน (Agrawal & Gibson, 1999) กล่าวว่า แนวคิดป่าชุมชนยังเชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน และกรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน โดยมองว่าป่าชุมชนเป็นทุนทางธรรมชาติที่สนับสนุนทุนรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และทุนเศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างเหมาะสมจึงช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและความยืดหยุ่นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

3) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

รูธเดีย และ เดนนิส (Ruddie and Dennis, 1983) ได้เสนอแนวทางการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่าควรจะมีการคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) การประสานสัมพันธ์ 2) บุคลากรในแนวตั้งหรือเชื่อมโยงกับองค์กรระดับสูง 3) ความสอดคล้องกับวัฒนธรรม 4) ความมีศักยภาพสูงในการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ 5) ความยืดหยุ่น และการปรับเข้ากับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน 6) การให้บริการโดยยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลาง 7) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าร่วม 8) การใช้วิธีการวางแผนและการจัดการที่ง่ายไม่สลับซับซ้อน และ 9) มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่แต่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2564) ได้อธิบายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม่ว่า ในปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลงจำนวนมากจึงทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศไปทั่วโลกรวมทั้งความสมดุลในแง่อื่นด้วย ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพป่าไม้จึงต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและประชาชน

4) แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน

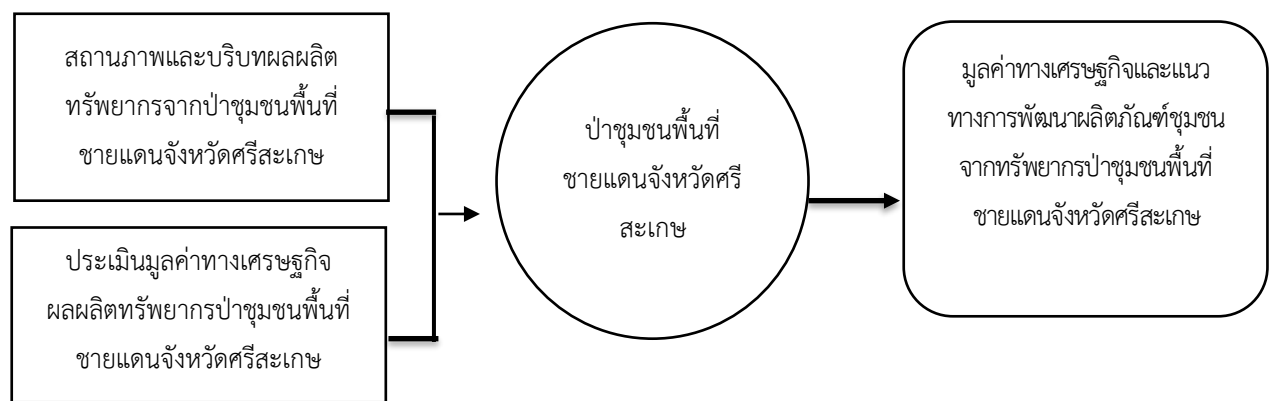
องค์การสหประชาชาติ (UNDP, 2013) กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชนเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น การแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การยกระดับมาตรฐานคุณภาพ และการสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ (storytelling) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ป่าชุมชนและวิถีชีวิตท้องถิ่น นอกจากนี้ โคทเลอร์ แอนด์ เคลเลอร์, (Kotler & Keller, 2016) ยังกล่าวว่า แนวทางดังกล่าวช่วยสร้างความแตกต่างของสินค้า เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และขยายโอกาสทางการตลาด และในส่วนของสคูน (Scoones, 1998) ได้กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน เชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมองว่าป่าชุมชนเป็นทุนทางธรรมชาติที่สามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม หากมีการจัดการอย่างเหมาะสม การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการฟื้นตัวของทรัพยากร การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนในระยะยาว

5) แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติทางเศรษฐศาสตร์

สำนักงานวิชาการป่าไม้ (2541) กล่าวถึง การประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้ทางเศรษฐศาสตร์มุ่งวิเคราะห์มูลค่ารวมของทรัพยากร ทั้งมูลค่าจากการใช้โดยตรง การใช้โดยอ้อม และมูลค่าที่ไม่ผ่านการใช้ เพื่อสะท้อนประโยชน์สุทธิที่สังคมได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติ การประเมินอาศัยทั้งราคาตลาดในกรณีที่มีตลาดรองรับ และวิธีการสำรวจความยินดีที่จะจ่ายในกรณีที่ไม่มีตลาด แนวคิดนี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการกำหนดนโยบายและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะวิจัยได้นำแนวคิดการใช้ประโยชน์และการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตจากป่าของ ผกามาศ มูลवंดี (2559) มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน และการสนทนากลุ่มย่อย 15 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนรอบป่าชุมชน 3 พื้นที่ จำนวน 378 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา และนำเสนอผลในรูปแบบพรรณนาความ

ประชากร กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ ประชากรเพศชายและเพศหญิงที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนและอาศัยอยู่ในชุมชนวัดพระพุทธรูปทางสุรินทร์ ตำบลโคกตาล อำเภอสว่างวีรจักร จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 596 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกตาล, 2566) 2) ชุมชนทับทิมสยาม 07 ตำบลบักดอง อำเภอสว่างวีรจักร จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 649 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบักดอง, 2566) และ 3) ชุมชนบ้านนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอสว่างวีรจักร จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 611 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา, 2566) รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,856 คน

2) กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชากรจากป่าชุมชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,856 คน โดยการคำนวณด้วยสูตรทอโรยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 378 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เพื่อให้การเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบง่าย (sample random sampling) จากจำนวนประชากรผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ จำนวน 121 คน พื้นที่ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ จำนวน 125 คน และพื้นที่ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 จำนวน 132 คน

3) กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

3.1) ตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ และป่าชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน คณะกรรมการป่าชุมชน 3 พื้นที่ จำนวน 9 คน และตัวแทนประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย 3 พื้นที่ จำนวน 12 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและใช้ประโยชน์จากผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน และ 3.2) การสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ และป่าชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ตัวแทนคณะกรรมการป่าชุมชน 3 คน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ข้อมูลให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์การวิจัย มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สถานภาพ/บริบท และผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ตอนที่ 3 มูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัด ศรีสะเกษ และตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

2. แบบสอบถาม โดยการสร้างเครื่องมือได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดจาก ผกามาศ มูลวณดี (2559) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตอนที่ 2 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. แบบสนทนากลุ่มย่อยให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเด็นที่ 2 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ประเด็นที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน และประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content Validity) ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ ลำดับคำถาม และความเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อให้แนวคำถามมีความชัดเจน ครอบคลุมประเด็นการวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ก่อนนำไปใช้จริงผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน หลังได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพบค่าอยู่

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

ที่ระหว่าง 0.67 - 1.00 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีคุณภาพ (Rovinelli & Hambleton, 1976) จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มทดลองที่อยู่ใกล้ป่าชุมชนในหมู่บ้านใกล้เคียง จำนวน 30 คน ใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .826 มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีค่าความน่าเชื่อถือและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Nunnally, 1978)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 3 การจัดสนทนากลุ่มกับตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ และป่าชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ตัวแทนคณะกรรมการป่าชุมชน 3 คน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ใช้เวลาในการประชุมสนทนากลุ่มย่อยทั้งสิ้น 120 นาที

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบป่าชุมชน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่ศึกษาจำนวน 3 พื้นที่ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 378 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบพื้นที่ป่าชุมชน และหมู่บ้านที่มีคณะกรรมการป่าชุมชนดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เป็นหลัก ก่อนดำเนินการได้ขออนุญาตกลุ่มเป้าหมายหมาย ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนตอบแบบสอบถาม จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง หรือสัมภาษณ์โดยตรงในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้สะดวก หลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับและตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มย่อยของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัด ศรีสะเกษ ข้อมูลที่ได้ถูกบันทึกและถอดความอย่างครบถ้วน จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ 1.2) กระบวนการวิเคราะห์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (coding) ตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 1.3) ภายหลังการจัดหมวดหมู่ ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยงประเด็นย่อยเข้าสู่ประเด็นหลัก เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงบริบท วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

2. เชิงปริมาณ คณะวิจัยได้ดำเนินการรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สถิติ Multiple response วิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจากแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล ดังนี้

1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย 3 หมายถึง เห็นด้วย 4 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

โดยเกณฑ์การแปลผลของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.26 - 4.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.25 หมายถึง เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ย 1.76 - 2.50 หมายถึง ไม่เห็นด้วย ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.75 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สถานภาพและบริบทผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

พื้นที่ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เป็นพื้นที่ป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ โดยป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ตั้งอยู่ที่บ้านทับทิมสยาม 07 หมู่ที่ 15 ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ ป่าชุมชนวัดพระพุทธรบาทภูสิงห์ ตั้งอยู่ที่บริเวณพื้นที่วัดพระพุทธรบาทภูสิงห์ ตำบลโคกตาล และป่าชุมชนบ้านวนาสวรรค์ ตั้งอยู่ที่บ้านวนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เป็นพื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกและทำการเกษตร ผู้นำและประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการรวมตัวในชุมชนร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า และขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนเพื่อให้เกิดกฎกติกาการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนอย่างเหมาะสม โดยผลผลิตจากป่าชุมชนแบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

1.1 มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม แบ่งออกเป็น (1) ด้านป่า ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ไม่มีทรงคุณค่าและไม้อนุรักษ์ ซึ่งไม่ถูกนำมาใช้เชิงเศรษฐกิจชุมชนร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชนจัดการลาดตระเวนดูแลป้องกันการลักลอบตัดไม้และรักษาความสมบูรณ์ของป่า (2) ด้านองค์ความรู้ มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชนและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับประถมศึกษา รวมถึงการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรและการอนุรักษ์ทรัพยากรในกิจกรรมเสริมของโรงเรียนในพื้นที่ (3) ด้านประเพณี มีการประยุกต์หลักธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การบวชป่า การตั้งศาลเพียงตา และพิธีกรรมในวันสำคัญ (4) ด้านโภชนาการ มีการคัดสรรและแปรรูปอาหารและสมุนไพรตามแพทย์แผนไทยและหมอปั่นบ้าน เพื่อเพิ่มมูลค่าและดูแลสุขภาพ (5) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน

1.2 มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชุมชนทั้ง 3 แห่ง ประกอบด้วยทรัพยากรป่าไม้หลากหลายชนิด ทั้งไม้เศรษฐกิจและไม้หายากใกล้สูญพันธุ์ เช่น พะยุงและตะเคียนทอง ป่าชุมชนมีเห็ดนานาชนิด บางชนิดมีมูลค่าสูง สร้างรายได้และเป็นแหล่งอาหารของชุมชนตามฤดูกาลมีพืชสมุนไพรพื้นบ้านจำนวนมาก ใช้รักษาโรคและดูแลสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งอาหารป่า เช่น สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบก

เครื่องน้ำ และแมลงพื้นถิ่น รวมถึงแหล่งน้ำสำคัญอย่างแก่งสยาม ที่หล่อเลี้ยงระบบนิเวศและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนผู้คนได้พึ่งพาใช้ในการดำรงชีวิต ดังเช่นคำกล่าวของผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนกล่าวว่า

“ทุกวันนี้คนอยู่ได้ ป่าอยู่ได้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพาต่อกัน ชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการป่าชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันดูแลอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า เพราะเห็นคุณค่าของป่าชุมชน ถึงแม้เราจะใช้ประโยชน์จากป่ามากมายหลากหลาย แต่เราก็ได้มีการปลูกทดแทนเพื่อไม่ให้ทรัพยากรป่าหมดไป ในส่วนของไฟฟ้าเราก็จัดทีมชุดลาดตระเวนเป็นประจำ ในห้วงที่เกิดไฟฟ้า ช่วงเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ ของทุกปี คณะกรรมการป่ากับชาวบ้านจะเริ่มดูแลป่า ปิดป่าและทำแนวกันไฟ ลาดตระเวนป้องกันไฟฟ้า ให้ป่าเรามีความสมบูรณ์ยั่งยืนเพื่อลูกหลานสืบไป”

นาง ข ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์: 2567

2. มูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

การวิจัยนี้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนชายแดน 3 พื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ บ้านทับทิมสยาม 07 ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ และป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ เก็บข้อมูลมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยแบบสอบถามจากประชากรผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน 378 คน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

n = 378 คน			
	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	187	49.5
	หญิง	191	50.5
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	ต่ำกว่า 10 ปี	32	8.5
	11 – 20 ปี	26	6.9
	21 – 30 ปี	43	11.4
	31 – 40 ปี	129	34.1
	มากกว่า 41 ปีขึ้นไป	148	39.2
กรรมสิทธิ์ที่ดิน	สปก.4-01	286	75.7
	ไม่มีเอกสารสิทธิ์เป็นที่จับจอง	74	19.5
	ไม่มีที่ดินทำกิน	18	4.8
อาชีพหลัก	ทำนา	19	5.0
	ทำสวนยางพารา	146	38.6
	ทำไร่มันสำปะหลัง	130	34.4
	เลี้ยงสัตว์	18	4.8
	รับจ้างทั่วไป/ทำงานบริษัท	8	2.1
	รับจ้างภาคการเกษตร	57	15.1
อาชีพเสริม			

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 378 คน

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	35	9.3
ทำสวนยางพารา	37	9.8
ทำไร่มันสำปะหลัง	1	.3
เลี้ยงสัตว์	83	22.0
รับจ้างทั่วไป	65	17.2
ค้าขาย/ประกอบอาชีพส่วนตัว	23	6.1
เก็บของป่าขาย	114	30.2
หัตถกรรม/เครื่องจักสาน	1	.3
อื่นๆ ระบุ	19	5.0
รายได้ครัวเรือนต่อปี		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	220	58.2
100,001 – 200,000 บาท	154	40.7
200,001 – 300,000 บาท	4	1.1
มากกว่า 300,001 บาทขึ้นไป	-	-
รายได้เสริม		
ต่ำกว่า 30,000 บาท	278	73.5
30,001 – 40,000 บาท	1	.3
40,001 – 50,000 บาท	62	16.4
มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป	37	9.8
รายจ่ายครัวเรือนต่อปี		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	206	54.5
100,001 – 200,000 บาท	171	45.2
200,001 – 300,000 บาท	-	-
มากกว่า 300,001 บาท ขึ้นไป	1	.3

จากตารางที่ 1 ประชาชนที่อาศัยบริเวณโดยรอบป่าชุมชนและมีประสบการณ์ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน 378 คน พบว่า ผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 41 – 50 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันอยู่ในชุมชนมากกว่า 41 ปี มีกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดิน สปก.4-01 มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา มีอาชีพเสริมเก็บของป่าขาย มีรายได้ครัวเรือนต่อปีต่ำกว่า 100,000 บาท และส่วนใหญ่มีรายได้เสริมต่อปีต่ำกว่า 30,000 บาท โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

2.1 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชน โดยหาของป่า ประเภท แมลงเห็ด อาหารที่ใช้ปรุงรับประทานในชีวิตประจำวันได้มีจำนวนมากที่สุด โดยใช้ในการเดินเท้าและจักรยานยนต์ เข้าไปจุดบริเวณด้านนอกของป่าชุมชน และพบว่าหนึ่งครัวเรือนจะมีจำนวนแรงงาน 1 คนเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ระยะทางจากบ้านไปยังแหล่งผลผลิตจากป่าชุมชน คือ ต่ำกว่า 1,000 เมตร

ระยะทางที่ใช้เดินทางไปยังแหล่งผลิตในป่าชุมชนมากที่สุดเท่ากับ 3,000 เมตร โดยใช้ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปยังแหล่งผลิตในป่าชุมชนมากที่สุด คือ ต่ำกว่า 30 นาที ใช้เวลาในการเก็บผลิตในป่าชุมชนมากที่สุด คือ 60 – 120 นาที ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความต้องการเก็บผลิตจากป่าชุมชนประเภทเห็ดมากที่สุดเพราะเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่มีมูลค่าสูง

2.2 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย

1) ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ตำบลบักดอง อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งในครัวเรือนและการค้าของกลุ่มครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 132 คน พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 16,787,276 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 127,176.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) เมื่อพิจารณาผลผลิตที่นำมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 เป็นรายชนิด พบว่า ผลผลิตประเภทเห็ดเป็นผลผลิตที่มีมูลค่าที่ใช้ได้ทั้งในครัวเรือนและการค้า คิดเป็นมูลค่า 5,530,711 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 41,899.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) รองลงมา คือ แผลง อาหิ แผลงกินูน จิโป้ม จักจัน ไข่มดแดง เป็นต้น ทั้งหมดมีมูลค่า 4,944,000 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 37,454.54 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และน้อยที่สุด คือ ไม้พื้นเป็นผลผลิตที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการค้า คิดเป็นมูลค่า 4,181 บาท (มูลค่าทั้งครัวเรือน) และ เฉลี่ย 31.67 บาท (มูลค่าต่อครัวเรือนต่อปี) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ทั้งในครัวเรือนและการค้า

ผลผลิตจาก ป่าชุมชน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท ต่อปี)		
	ในครัวเรือน	การค้า	รวม	ในครัวเรือน	การค้า	รวม
เห็ด	605,911	4,9248,000	5,530,711	4,590.23	37,309.09	41,899.32
แผลง	384,000	4,560,000	4,944,000	2,909.09	34,545.45	37,454.54
ผักป่า	77,040	154,080	231,120	583.63	1,167.27	1,750.90
สัตว์ป่า	42,000	1,900,500	1,942,500	318.18	14,397.72	14,715.9
ผลไม้ป่า	189,000	378,000	567,000	1,431.81	2,863.63	4,295.44
หน่อไม้	560,000	896,000	1,456,000	4,242.42	6,787.87	11,030.29
สมุนไพร	49,000	98,000	147,000	371.21	742.42	1,113.63
ไม้พื้น	4,181	-	4,181	31.67	-	31.67
ไม้ไผ่	32,664	-	32,664	247.30	-	247.30
พืชกินหัว	350,000	1,400,000	1,750,000	2,651.51	10,606.06	13,257.57
ผลผลิตอื่นๆ	8,100	27,000	35,100	61.36	204.54	265.9
ถั่วลิสง						
หวาย						
น้ำผึ้งป่า	42,000	105,000	147,000	318.18	795.45	1,113.63
รวม	2,343,896	14,443,380	16,787,276	17,756.78	109,419.54	127,176.32

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

2) ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งในครัวเรือนและการค้าของกลุ่มครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 125 คน พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 8,529,298 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 68,234.34 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) เมื่อพิจารณาผลผลิตที่นำมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์เป็นรายชนิด พบว่า ผลผลิตประเภทเห็ด เป็นผลผลิตที่มีมูลค่าที่ใช้ได้ทั้งในครัวเรือนและการค้ามากที่สุด คิดเป็นมูลค่า 4,781,940 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 38,255.52 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) รองลงคือ แมลง ทั้งหมดมีมูลค่า 1,419,000 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 11,352 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และน้อยที่สุด คือ ไม้พินเป็นผลผลิตที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการทำการค้า มีมูลค่าในครัวเรือนเท่ากับ 2,214 บาทต่อครัวเรือน (เฉลี่ย 17.71 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ทั้งในครัวเรือนและการค้า

ผลผลิตจาก ป่าชุมชน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ในครัวเรือน	การค้า	รวม	ในครัวเรือน	การค้า	รวม
เห็ด	351,140	4,430,800	4,781,940	2,809.12	35,446.4	38,255.52
แมลง	354,750	1,064,250	1,419,000	2,838	8,514	11,352
ผักป่า	223,470	567,270	790,740	1,787.76	4,538.16	6,325.92
สัตว์ป่า	2,167	18,000	20,167	17.33	144	161.33
ผลไม้ป่า	4,278	17,432	21,710	34.22	139.45	173.67
หน่อไม้	478,630	630,000	1,108,630	3,829.04	5,040	8,869.04
สมุนไพร	17,660	36,780	54,440	141.28	294.24	435.52
ไม้พิน	2,214	-	2,214	17.71	-	17.71
ไม้ไผ่	28,761	-	28,761	230.08	-	230.08
พืชกินหัว	12,115	47,889	60,004	96.92	383.11	480.03
ผลผลิตอื่นๆ	4,768	27,782	32,550	38.14	222.25	260.39
เหาวัลย์						
หวาย						
น้ำผึ้งป่า	89,142	120,000	209,142	713.13	960	1,673.13
รวม	1,569,095	6,960,203	8,529,298	12,552.73	55,681.61	68,234.34

3) ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งในครัวเรือนและการค้าของกลุ่มครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 121 คน พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 16,782,113 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 138,695.05 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) เมื่อพิจารณาผลผลิตที่นำมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ (ป่าชุมชนตำบลโคกตาล) เป็นรายชนิด พบว่า ผลผลิตประเภทเห็ดเป็นผลผลิตที่มีมูลค่าที่ใช้ได้ทั้งในครัวเรือนและการค้ามากที่สุดคิดเป็นมูลค่า 4,531,172 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 37,447.69 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) รองลงมา คือ พืชกินหัว อาทิ กลอย เผือก มันเทียน มันนกมีมูลค่า

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

ทั้งในครัวเรือนและการค้า ซึ่งประชากรนำมาบริโภคและจำหน่าย มีมูลค่าเท่ากับ 5,075,127 บาทต่อปี (เฉลี่ย 41,943.19 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และน้อยที่สุด คือ ไม้พินเป็นผลผลิตที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการทำการค้ามีมูลค่าในครัวเรือนเท่ากับ 6,713 บาทต่อครัวเรือน (เฉลี่ย 55.47 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ (ป่าชุมชนตำบลโคกตาล)ทั้งในครัวเรือนและการค้า

ผลผลิตจาก ป่าชุมชน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท ต่อปี)		
	ในครัวเรือน	การค้า	รวม	ในครัวเรือน	การค้า	รวม
เห็ด	781,972	3,749,200	4,531,172	6,462.57	30,985.12	37,447.69
แมลง	660,117	2,053,900	2,714,017	5,455.51	16,974.38	22,429.89
ผักป่า	12,147	27,817	39,964	100.38	229.89	330.27
สัตว์ป่า	18,715	24,000	42,715	154.66	198.34	353.0
ผลไม้ป่า	647,891	2,772,000	3,419,891	5,354.47	22,909.09	28,263.56
หน่อไม้	284,197	315,000	599,197	2,348.73	2,603.30	4,952.03
สมุนไพร	8,721	17,328	26,049	72.07	143.20	215.27
ไม้พิน	6,713	-	6,713	55.47	-	55.47
ไม้ไผ่	7,139	-	7,139	59.0	-	59.0
พืชกินหัว	851,127	4,224,000	5,075,127	7,034.10	34,909.09	41,943.19
ผลผลิตอื่นๆ	8,132	14,827	22,959	67.20	122.53	189.74
เ ถ า ว ั ล ย์						
หวาย						
น้ำผึ้งป่า	87,170	210,000	297,170	720.41	1,735.53	2,455.94
รวม	3,374,041	13,408,072	16,782,113	27,884.57	110,810.47	138,695.05

2.3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน อาศัยอยู่บริเวณรอบป่าชุมชน พบว่า ผลรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมีระดับสูง ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = .52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาพื้นที่ป่าและความสมบูรณ์ของนิเวศป่าไม้ อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = .443) รองลงมา คือ ป่าชุมชนเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเยาวชน ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = .452) และความรู้ความเข้าใจว่าป่าที่ชุมชนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ไม่ใช่ป่าชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = .906) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตทรัพยากรป่าทั้งจากผลผลิตที่เป็นทรัพยากรที่เป็นไม้ และทรัพยากรที่ไม่ใช่ไม้ ดังนี้

3.1 การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้หรือทรัพยากรจากป่าชุมชนโดยตรงผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การเลี้ยงผึ้งโพรงในพื้นที่บ้านวนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

เป็นตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศป่าชุมชนอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติกิจกรรมดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และยังช่วยส่งเสริมการผสมเกสรของพืชในระบบนิเวศผลผลิตน้ำผึ้งโพรงสามารถนำไปบริโภคและจำหน่าย สร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนในชุมชน ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนร่วมกันดูแลและอนุรักษ์ป่าชุมชนสะท้อนบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรอย่างยั่งยืน

3.2 การแปรรูปผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนช่วยเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กรณีการผลิตตะกร้าสานจากเครือย่านางในพื้นที่บ้านทับทิมสยาม 07 ตำบลบักตอง อำเภอขุนหาญ แสดงถึงการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีเอกลักษณ์ สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน และสามารถพัฒนาเป็นสินค้าสร้างรายได้ ขณะที่การผลิตถ่านอัดแท่งในพื้นที่บ้านศาลา ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ เป็นการใช้วัสดุเหลือใช้จากป่าชุมชน อาทิ เศษไม้ ใบไม้ในป่าชุมชนนำมาสร้างเป็นกิจกรรมชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดการใช้ไม้ฟันจากป่าโดยตรงและลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติทั้งสองกรณีสะท้อนการบริหารจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดควบคู่กับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

3.3 การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการเชื่อมโยงตลาดเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาวการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีความสม่ำเสมอและได้มาตรฐาน ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและสื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ช่วยเพิ่มมูลค่าและความน่าสนใจของสินค้าการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเปิดโอกาสในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นควบคู่กับการขยายช่องทางการตลาดทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ช่วยเพิ่มยอดขายและรายได้ส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

งานวิจัยเรื่อง มูลค่าทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ คณะผู้วิจัยขอเลือกประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1) สถานภาพและบริบทผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เป็นป่าชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นป่าชุมชนที่เคยถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ส่วนตน รวมถึงการเกิดกรณีพิพาท การมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ความร่วมมือในการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนในพื้นที่ป่าเกิดความรัก ห่วงแหนในทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นจึงก่อให้เกิดการจัดตั้งป่าชุมชน เพื่อให้มีเขตแดนที่ชัดเจน มีการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้องตามกฎหมายกติกาของป่าชุมชน โดยประชาชนและคณะกรรมการป่าชุมชนมีสิทธิในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน สอดคล้องกับ รีม ฮัจญาร์ และโยฮัน เอ โอลเดคอป (Reem Hajjar and Johan A Oldekop, 2018) กล่าวว่า ป่าไม้ให้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นและมีส่วนสำคัญโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่ป่า แนวทางในการฟื้นฟูการอนุรักษ์รวมถึงสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชนบทต่างๆ การให้สิทธิชุมชนดูแลปกป้องรักษาพื้นที่ป่าชุมชนจะทำให้เกิดความยั่งยืน เนื่องมาจากชุมชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมกับประชาชนในชุมชนในการเป็นเจ้าของป่าชุมชนร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการป่าชุมชนด้วยตนเองที่ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่าป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนทั้ง

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290381>

ทางตรงและทางอ้อม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ด้วยเพราะป่าชุมชนนั้นมีทั้งคุณค่าและมูลค่าต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่อาศัยรอบป่า ซึ่งพบว่าหลังจากประชาชนได้รับสิทธิการจัดการป่าชุมชน พื้นที่ป่าชุมชนจะได้รับการดูแลจากประชาชนในพื้นที่ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ พร้อมทั้งเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดมูลค่าและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น สอดคล้องกับนิกร น้อยพรม และคณะ (2562) กล่าวว่า ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ในการเป็นแหล่งหารายได้เสริม แหล่งอาหาร ยารักษาโรค หากพิจารณาความสำคัญของป่าชุมชนที่มีต่อเศรษฐกิจของชาวบ้าน จะพบว่า ป่าชุมชนมีมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง (มูลค่าที่ได้จากการขายของป่า) ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านคิดเป็นมูลค่าสูง ในส่วนของมูลค่าการประเมินการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในทางอ้อม อาทิ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้กับโรงเรียนเพื่อนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังด้านอนุรักษ์ทรัพยากรในป่าชุมชนสามารถเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และหวงแหนป่าชุมชนแห่งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

2) มูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ โดยประชาชนในพื้นที่ยึดเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และยังสามารถใช้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญสำหรับการบริโภค เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากป่าชุมชนมาสร้างมูลค่าเศรษฐกิจครัวเรือนในการดำรงตนได้อย่างพอเพียง และเมื่อพิจารณามูลค่าของผลผลิตจากป่าทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์เห็นได้จากรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตจากป่าชุมชน เช่น เห็ดต่างๆ ในป่าชุมชนบางพื้นที่มีมูลค่าสูงถึง 4,781,940 บาทต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนแต่ประชาชนที่เข้าไปเก็บผลผลิตเหล่านั้นก็ยังดูแลรักษาผลผลิตในป่าให้สามารถกลับเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ในครั้งถัดไป สอดคล้องกับ ผกามาศ มูลวันดี (2559) กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อทราบถึงมูลค่าของสิ่งที่คงเหลืออยู่ในป่า และข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจากการที่ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน โดยหากป่าชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์ วัดจากมูลค่าสิ่งที่ยังคงเหลือจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ประโยชน์ที่ได้จากเห็ดป่ามีมูลค่าตลอดปีซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าในชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนมีการรักษาดูแล มีการเก็บข้อมูลป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนให้คงเหลือชั่วลูกชั่วหลาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาพื้นที่ป่าและความสมบูรณ์ของนิเวศป่าไม้ สอดคล้องกับ ศิวานี อาการ์วาล และคณะ (Shivani Agarwal and other, 2022) กล่าวว่า ป่าในอุทยานแห่งชาติและป่าสงวนแห่งชาติจะได้รับการอนุรักษ์ได้ดีขึ้นเมื่อทับซ้อนกับป่าที่ได้รับการจัดการโดยชุมชน ป่าชุมชนจะถูกดูแลโดยชุมชนในฐานะสถาบันชุมชนมีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพราะประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกป้องป่าชุมชนจะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่ามากขึ้นเพื่อเติมเต็มระบบนิเวศป่าให้มีความหลากหลายทำให้การปกป้องป่าไม้เพิ่มเติมอีกชั้นหนึ่ง

3. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การเลี้ยงผึ้งโพรงในป่าชุมชนบ้านวนาสวรรค์สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่ไม่ใช่ไม้ได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้ ด้วยเหตุนี้หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องยังช่วยสนับสนุนประชาชนที่อาศัยรอบป่าชุมชนให้เข้าถึงองค์ความรู้การเลี้ยงผึ้งโพรง เพราะ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

นอกจากช่วยสร้างรายได้แล้วยังส่งเสริมระบบนิเวศด้านการผสมเกสร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขเสนีย์, มินทรศักดิ์, มะค่า, กิติวินิจ (Suksanee, K., Mintrasak, N., Makae, Areef. and Kitiwinit. S., 2025) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเลี้ยงผึ้งพื้นเมืองโดยชุมชนเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การแปรรูปผลผลิตจากทรัพยากรป่าชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์ของทรัพยากร กรณีการผลิตตะกร้าสานจากเครือย่านางที่บ้านทับทิมสยาม 07 สะท้อนการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ สามารถใช้สอยและพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนในพื้นที่รอบป่าชุมชนมีการจัดการทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างเหมาะสม ทั้งการจัดโซนอนุรักษ์ โซนฟื้นฟู โซนเพื่อการเรียนรู้ และโซนการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งการแปรรูปทรัพยากรที่ไม่ใช่ไม้ อาทิ เครือไม้ หรือเถาวัลย์ต่างๆ สามารถนำมารังสรรค์ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ลดการพึ่งพาการเก็บทรัพยากรจากป่าโดยตรง และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเจนเซน (Jensen, A., 2009) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มมูลค่าในห่วงโซ่ผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรป่าไม้ ผ่านการแปรรูปและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างรายได้ของชุมชน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และช่วยลดการพึ่งพาการใช้ทรัพยากรป่าในเชิงทำลาย และส่งเสริมการจัดการทรัพยากรบนฐานของการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการผลิตถ่านอัดแท่งในพื้นที่บ้านศาลา ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ เป็นตัวอย่างของการใช้วัสดุเหลือใช้จากป่าชุมชน ลดการเกิดปัญหาไฟป่า และยังเป็นการจัดการขยะให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นำเศษไม้หรือใบไม้ มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเหล่านี้ กิจกรรมดังกล่าวช่วยลดการใช้ไม้ฟันจากป่าโดยตรง สอดคล้องกับอาราอุโฮ-ซานโตส, ไคเนอร์, เกรนโน และชีแเวตตี (Araujo-Santos, I., Kainer, K. A., Grenno, F., & Schiavetti, A., 2025) พบว่า การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนที่ลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและเพิ่มโอกาสให้ชุมชนสามารถรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว งานวิจัยพบว่า การนำ NTFPs ไปแปรรูปและเชื่อมโยงกับตลาดสามารถช่วยเสริมสร้างรายได้และเพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชนป่าไม้ พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน

การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการเชื่อมโยงตลาดเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากทรัพยากรป่าชุมชนมีความหลากหลายทางชีวภาพ ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์รอบป่าชุมชนสามารถนำผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์ในการสร้างเศรษฐกิจครัวเรือนได้ โดยไม่ทำลายความสมดุลของป่าชุมชน ซึ่งส่งผลต่อความต้องการของกลุ่มตลาดผู้บริโภคที่มีความสนใจในงานท้องถิ่นธรรมชาติมากขึ้น โดยการพัฒนาคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและมูลค่าสินค้า ขณะที่การรับรองมาตรฐานเอื้อต่อการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น ส่งผลให้ชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อาราอุโฮ-ซานโตส และคณะ (Araujo-Santos et al., 2025) ที่ระบุว่า การพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรชุมชน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่เชิงนโยบายโดยแสดงให้เห็นว่า การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตจากป่าชุมชนสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานและการเชื่อมโยงตลาด เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างรายได้และนำไปสู่การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

ตารางที่ 5 ทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ	
การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ	———▶รายได้ครัวเรือน ความสำคัญด้านอาหารและอาชีพเสริม
การแปรรูป/เพิ่มมูลค่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น	———▶การแปรรูป การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรที่ไม่ใช้ไม้
การยกระดับมาตรฐานและเชื่อมโยงตลาด	———▶คุณภาพ บรรจุภัณฑ์ การรับรองมาตรฐาน ช่องทางตลาด
ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน	———▶ชุมชนและและป่าอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างช่องทางการตลาด โดยทดลองการจัดตั้งตลาดท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการตั้งตลาดหรือพื้นที่สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน

1.2 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

2.1 ชุมชนควรมีการจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น กำหนดพื้นที่และการเก็บเกี่ยว

2.2 ชุมชนควรมีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่น

3. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

3.1 นโยบายการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างยั่งยืน พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตสินค้า

3.2 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและศักยภาพของชุมชน จัดการอบรมและพัฒนาทักษะให้กับชุมชนในด้านการผลิต การตลาด และการจัดการธุรกิจ และส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2564). *ป่าไม้*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567, จาก <http://www.deqp.go.th>
- นิกร น้อยพรม, และคณะ. (2562). *ป่าชุมชนดงสามขา: มูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจที่บ้านน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย*. รายงานวิจัยสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ผกามาศ มูลวันดี. (2559). การใช้ประโยชน์ป่าชุมชนโกรกประดู่ ตำบลโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 8(1), 15–26.
- สมหญิง สุนทรวงษ์. (2557). *ป่าชุมชนกับสังคมไทย*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานวิชาการป่าไม้. (2541). *โครงการประเมินคุณค่าทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Agrawal, A., & Gibson, C. C. (1999). Enchantment and disenchantment: The role of community in natural resource conservation. *World Development*, 27(4), 629–649. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(98\)00161-2](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(98)00161-2)
- Araujo-Santos, I., Kainer, K. A., Grenno, F., & Schiavetti, A. (2025). What affects the sustainability of a non-timber forest product value chain? A case study of an endemic palm harvested by local communities in Brazil. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 21(56), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s13002-025-00656>
- Jensen, A. (2009). Valuation of non-timber forest products value chains. *Forest Policy and Economics*, 11(1), 34–41. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2008.07.001>
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Hajjar, R., & Oldekop, J. A. (2018). Research frontiers in community forest management. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 32, 119–125. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2018.05.001>
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED121845.pdf>
- Scoones, I. (1998). *Sustainable rural livelihoods: A framework for analysis* (IDS Working Paper No. 72). Institute of Development Studies.

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

<https://www.ids.ac.uk/publications/sustainable-rural-livelihoods-a-framework-for-analysis/>

Agarwal, S., et al. (2022). Effectiveness of community forests for forest conservation in Nan Province, Thailand. *Journal of Land Use Science*, 17(1), 1–15.

<https://doi.org/10.1080/1747423X.2022.2033567>

Suksanee, K., Mintrasak, N., Makae, A., & Kitiwinit, S. (2025). Participatory processes in identity building for the development of a stingless beekeeping community enterprise group at the farmer school. *Journal of MCU Nakhondhat*, 12(9), 318–326.

United Nations Development Programme. (2013). *Inclusive market development*. UNDP.

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts

วิสุทธิ์ ชันศิริ^{1*}, โกวิท ชันศิริ², ภาสกร นันทวัฒน์ศิริ³, กฤตติณห์ ชันศิริ⁴, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์⁵,
และ ทิพจุฑา สุภิमारส สิงคเสลิต⁶

Wisut Khunsiri^{1*}, Kovit Kantasiri², Pastkorn Nanthawatsiri³, Krittin Khunsiri⁴, Punnarat
Pingkhanont⁵, and Tipchutha Subhimaros Singkaselit⁶

¹⁻² สถาบันศิลปะและปรัชญา มหาวิทยาลัยชินวัตร; Academy of Arts and Philosophy, Shinawatra University,
Thailand

³ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; Ph.D. School of Communication Arts,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

⁴ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; Master's Student, Department of
Philosophy, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

⁵ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat University,
Thailand

⁶ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Education, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : km.marketing@hotmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289769

Received : May 24, 2025; Revised : August 19, 2025; Accepted : August 25, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมด้านดนตรีบำบัดในมิติต่างๆ โดยครอบคลุมถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญ สถานการณ์ดนตรีบำบัดในประเทศไทย รวมถึงแนวคิดทฤษฎีทางการสื่อสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนวทางสำหรับการวิจัยดนตรีบำบัดในมิติต่างๆ โดยดนตรีบำบัดเป็นการบูรณาการศาสตร์การสื่อสารการแพทย์เข้ากับศิลปะทางดนตรีในลักษณะสหวิทยาการ สร้างประโยชน์ในการฟื้นฟูผู้ป่วยให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อบริการทางการแพทย์ระดับต่างๆ ไม่เพียงผ่านสถานพยาบาล แต่ดนตรีบำบัดยังมีองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ องค์กรภาครัฐ สถาบันการศึกษา

บทความนี้ได้สำรวจ นิยาม องค์ประกอบสำคัญ การบูรณาการดนตรีเข้ากับการสื่อสารการแพทย์ กลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับประโยชน์ แนวทางการรักษา บทบาทของนักดนตรีบำบัด ตัวอย่างงานวิจัย นอกจากนี้ผู้ศึกษาายังได้เสนอทฤษฎีสั่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-Response Theory) และแบบจำลองการ

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

สื่อสาร SMCRE เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยศิลปะการสื่อสารการแพทย์นี้ ในมิติของการสื่อสาร เพื่อ

ศึกษาว่า นักดนตรีบำบัดในฐานะผู้ส่งสาร ใช้สารและสื่อกระตุ้นผู้ป่วยอย่างไร จึงเกิดการตอบสนองจากผู้ป่วยหลาย ๆ อาการ ให้มีผลการรักษาไปในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ และจากหลักฐานเชิงประจักษ์นี้ องค์การรัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้สหวิทยาการด้านนี้มีการพัฒนาอย่างไรต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : ดนตรีบำบัด, การสื่อสารการแพทย์, ศิลปะดนตรี, สหวิทยาการ

Abstract

This academic article aims to review the literature on music therapy across various dimensions, covering its history, significance, and the current situation in Thailand, as well as relevant communication theories and research. The purpose is to propose future research directions for music therapy, an interdisciplinary field that integrates medical communication science with the musical arts. This integration benefits patient rehabilitation and positively impacts various levels of medical services, extending beyond healthcare facilities to involve all sectors of society, including government organizations and academic institutions.

The article explores the definition and key components of music therapy, the integration of music with medical communication, patient populations who benefit, therapeutic approaches, the role of the music therapist, and examples of relevant research. Furthermore, the study proposes the Stimulus-Response (S-R) Theory and the SMCRE communication model as conceptual frameworks for research into this art of medical communication. From a communication perspective, the goal is to investigate how music therapists, as senders, utilize messages and media to stimulate patients, thereby eliciting significant positive therapeutic responses across various conditions. Based on empirical evidence, the article concludes by suggesting how government organizations should formulate policies to promote the future development of this interdisciplinary field.

Keywords : Music Therapy, Medical Communication, Musical Arts, Interdisciplinary

บทนำ (Introduction)

American Music Therapy Association (n.d.) ได้ให้คำนิยามดนตรีบำบัดว่า หมายถึง การใช้ดนตรีหรือองค์ประกอบทางดนตรีอย่างเป็นระบบและมีหลักการทางคลินิก โดยนักดนตรีบำบัดวิชาชีพที่ผ่านการรับรอง เพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะบุคคลในการบำบัดฟื้นฟู โดยหลักการสำคัญของดนตรีบำบัดประกอบด้วย

Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต.

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

1. การใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือหลัก ทั้งด้วยการฟัง การเล่น การร้อง การแต่งเพลง หรือการเคลื่อนไหวประกอบดนตรี และกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
2. เป้าหมายเชิงบำบัดที่ชัดเจน ไม่ใช่เพียงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นการใช้ดนตรีเพื่อเป้าหมายที่วัดผลได้ เช่น ลดความวิตกกังวล จัดการความเจ็บปวด พัฒนาทักษะการสื่อสาร เพิ่มการเคลื่อนไหว หรือส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์
3. ดำเนินการโดยนักดนตรีบำบัดวิชาชีพ ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมและขึ้นทะเบียนตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งมีความรู้ทั้งด้านดนตรี จิตวิทยา และการบำบัด
4. ความสัมพันธ์เชิงบำบัด โดยการบำบัดเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างนักบำบัดและผู้รับบริการ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการ
5. เป็นการสื่อสารการแพทย์ที่อิงหลักฐานเชิงประจักษ์ ยืนอยู่บนพื้นฐานของงานวิจัยที่น่าเชื่อถือ สามารถพิสูจน์ประสิทธิผลของวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้บำบัดได้

การฟื้นฟูผู้ป่วยด้วยดนตรีบำบัดเป็นการบูรณาการสื่อสารการแพทย์ศาสตร์ร่วมกับศิลปะทางดนตรีเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่สร้างคุณประโยชน์แก่นุชนหรือผู้ป่วยที่ควรได้รับการฟื้นฟูด้วยดนตรีบำบัดในเวลา และ สถานที่ ๆ เหมาะสม ดนตรีบำบัด จึงเป็นเครื่องมือช่วยสร้างประโยชน์แก่นุชนในฐานะเทคโนโลยีอย่างหนึ่ง (วิสุทธิ์ ชันศิริ, 2023) ที่น่าสนใจศึกษา โดยบทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และสถานการณ์ดนตรีบำบัดในประเทศไทย ตลอดจนการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของดนตรีบำบัด เพื่อเป็นทางเลือกในการวิจัยด้านดนตรีบำบัดในมิติต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับนักดนตรีบำบัดในฐานะผู้ส่งสาร มีการใช้สารและสื่อกระตุ้นผู้ป่วยอย่างไร จึงเกิดการตอบสนองจากผู้ป่วยหลาย ๆ อาการ ให้มีผลการรักษาไปในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ความเป็นมาของดนตรีบำบัด

กลางศตวรรษที่ 20 ดนตรีได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเยียวยาแก้ทการผ่านศึกที่ได้รับบาดเจ็บทั้งทางกายและจิตใจในโรงพยาบาลต่างๆ ต่อมาการเยียวยาผู้ป่วยด้วยดนตรี ถูกเรียกว่า “ดนตรีบำบัด” และก่อกำเนิดขึ้นในฐานะวิชาชีพที่มีการฝึกอบรมหลักสูตร องค์กรวิชาชีพ และการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มกำเนิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และเกิดจุดเปลี่ยนสำคัญในสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยในช่วงเวลานั้น แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์ ได้สังเกตเห็นผลเชิงบวกที่มีนัยยะสำคัญจากการฟังดนตรีต่อผู้ป่วย เช่น อารมณ์ที่ดีขึ้น การรับรู้ความเจ็บปวดที่ลดลง และการมีส่วนร่วมในการรักษาที่เพิ่มขึ้น จึงนำไปสู่ความต้องการบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนด้านการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดอย่างเป็นทางการ (Davis et al., 2008)

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

ปี ค.ศ. 1944 มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท ในสหรัฐอเมริกาได้เปิดการสอนหลักสูตรปริญญาดนตรีบำบัดแห่งแรกของโลก ต่อมาได้มีการก่อตั้งสมาคมวิชาชีพที่สำคัญสองแห่งคือ National Association for Music Therapy (NAMT) ในปี 1950 และ American Association for Music Therapy (AAMT) ในปี 1971 โดยได้รวมกันเป็นสมาคมดนตรีบำบัดแห่งสหรัฐอเมริกา หรือ American Music Therapy Association (AMTA) ในปี 1998 ในยุคบุกเบิกนั้น บุคคลสำคัญคือ อี.เทเยอร์ แกสตัน (E. Thayer Gaston) ได้รับการยกย่องอย่างมาก โดยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพดนตรีบำบัดในสหรัฐอเมริกา ส่วนในประเทศอังกฤษมีพัฒนาการที่คล้ายกันหลังสงครามโลก โดย จูเลียต อัลวิน (Juliette Alvin) เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมดนตรีบำบัดแห่งอังกฤษ หรือ British Society for Music Therapy (BSMT) ในปี 1958 (Davis et al., 2008) และมีส่วนร่วมในการก่อตั้งหลักสูตรฝึกอบรมแห่งแรกที่ Guildhall School of Music and Drama ในปี 1968 (British Association for Music Therapy, n.d.)

ประเทศไทยได้นำดนตรีบำบัดมาใช้ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2510 โดยคุณรำไพพรรณ ศรีสุภาภักย์ ณ โรงพยาบาลศรีธัญญา จังหวัดนนทบุรี และ สมชัย ตระการรุ่ง (2021) กล่าวว่า ประเทศไทยมีการใช้ดนตรีบำบัดอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2533 ที่โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในรูปแบบกิจกรรมนันทนาการ มีการใช้การเต้นออกกำลังกายกับผู้ป่วยจิตเวช วัตถุประสงค์เพื่อการสร้างบรรยากาศให้ผู้ป่วยมีอารมณ์ดี ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร และทักษะทางสังคม ทำให้เกิดความกล้าแสดงออก และฝึกทักษะการควบคุมอารมณ์ ต่อมา นายภัทรภูมิ ติณปรางค์ภาดา ซึ่งเป็นผู้ทำงานด้านดนตรีบำบัดอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น สำหรับผู้ป่วยระยะสุดท้าย เขาจะร้องเพลงโปรดที่ผู้ป่วยชอบในอดีตให้ฟังเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยมีความสุขสงบ สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะเน้นการฝึกออกเสียงสระหลัก 5 เสียง ได้แก่ อา เอ อี โอ อุ ผ่านบทเพลงที่เหมาะสม เช่น เพลง "เปิดอาบน้ำ" เน้นเสียงสระ 'อา' จากคำว่า ปลา, เพลง "หนูมาลี" เน้นเสียงสระ 'อี' จากคำว่า สำลี, เพลง "Happy Birthday" เน้นสระ 'อุ' เป็นต้น ส่วนผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่ต้องการฝึกบริหารอวัยวะภายใน เช่น ปอดและกระบังลม เขาจะใช้เพลง "ดอกไม้ให้คุณ" โดยเน้นให้ผู้ป่วยลากเสียงคำสุดท้าย เช่น "ประชา" เสียงสระ อา ยาวๆ เพื่อกระตุ้นการหายใจ และต่อมา ในปี พ.ศ. 2535 สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ได้เริ่มจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดด้วยรูปแบบการฟังเพลง โดยให้ผู้ป่วยชมการบรรเลงดนตรีไทยและปรบมือตามจังหวะ หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2540 ทางสถาบันได้พัฒนาไปสู่การจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมดนตรีเพื่อสันติภาพขึ้น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยทีมสหวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่อาชีวบำบัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยผู้ป่วยลดความเครียด ฝึกสมาธิ เพิ่มความกล้าแสดงออก และฝึกทักษะทางสังคม (นาตยา หงส์ศิลา, 2006)

องค์กรภาครัฐกับการตื่นตัวในด้านดนตรีบำบัด

หลายปีที่ผ่านมา องค์กรภาครัฐตลอดจนสถาบันการศึกษาของไทย ได้มีการตื่นตัวในด้านดนตรีบำบัด ทั้งในระดับนโยบายและระดับความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ความร่วมมือของกระทรวง

Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมากร สังกัด

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์แผนศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

สาธารณสุขโดยกรมการแพทย์ กับ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล นำดนตรีบำบัดมาใช้ในโรงพยาบาลและศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านดนตรีบำบัด ตลอดจนความร่วมมือของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับมหาวิทยาลัยมหิดล ในการจัดอบรมครูและนักดนตรีบำบัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการดนตรีบำบัดแก่ผู้ป่วย และ การร่วมพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทาง วิชาการเพื่อการพัฒนาด้านดนตรีบำบัดสำหรับการฟื้นฟู สมรรถภาพด้านการแพทย์ ระหว่างวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล กับกรมการแพทย์ (กรมการแพทย์, 2567)

อีกทั้ง คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีบำบัด (หลักสูตรนานาชาติ) เพื่อผลิตนักดนตรีบำบัด รองรับสังคมไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย และมีแนวโน้มการป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น (อภิวรรณ เสาวเวียง, 2564) และยังมีโรงพยาบาลของรัฐ ได้แก่ โรงพยาบาลรามาริบัติ ได้นำดนตรีบำบัดมาเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลคนไข้ ด้วยการพัฒนาวิธีการรักษาที่เหมาะสมกับคนไทย ภายใต้การปฏิบัติการที่เป็นไปตามมาตรฐานทางคลินิก รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาบุคลากรทางด้านนี้อย่างจริงจัง ดนตรีบำบัดของรามาริบัติอยู่ในภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว เป็นการบริการคลินิกออกตรวจเหมือนแพทย์และสหวิชาชีพอื่น ให้คำแนะนำดูแลคนไข้ร่วมกับแผนกอื่นๆ รวมถึงมีการสอนนักศึกษาแพทย์ และ จัดกิจกรรมให้ความรู้ทั้งในและนอกองค์กร (มูลนิธिरามาริบัติ, 2023)

การตื่นตัวขององค์กรภาครัฐดังที่กล่าวมา เป็นสัญญาณบวกในวงการสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ดนตรีบำบัดสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องในฐานะเครื่องมือบำบัดรักษาที่ปลอดภัย (Natural of Music) และบูรณาการเข้ากับระบบบริการสุขภาพและการศึกษาและสภาพแวดล้อมภายในวงกว้าง (Education & Environment) ฝ่ายการเมืองการปกครองไทยจึงควรกำหนดนโยบายและกฎหมาย (Policy & Legal) รวมถึงการสนับสนุนด้านเงินทุน ตลอดจนให้ความสำคัญ ต่อการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด (Government Supporting) (ประสิทธิ์ศุภการ พิงบุญ ณ อยุธยา และ คณะ, 2565)

สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ด้วยดนตรีบำบัด

การสื่อสารการแพทย์ (Medical Communication) เป็นกระบวนการที่สำคัญในระบบบริการสุขภาพ โดยเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการ ผู้ป่วย และครอบครัว เพื่อส่งเสริมความเข้าใจ นำไปสู่ผลลัพธ์การรักษาที่ดี และสร้างความพึงพอใจ (Schiavo, 2013) โดยหัวใจหลักของการสื่อสารนี้คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วย เป็นการสื่อสารที่ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (patient-centered communication) เช่น การรับฟังอย่างตั้งใจ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน และการสนับสนุนการตัดสินใจร่วมกัน มีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและเพิ่มความร่วมมือในการรักษา (Epstein & Street, 2007)

แนวโน้มของการสื่อสารการแพทย์มุ่งไปสู่ การบูรณาการวิธีการสื่อสารที่หลากหลายเข้ากับการดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการเพิ่มช่องทางการสื่อสาร แต่ขณะเดียวกัน

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

ความสำคัญของการสื่อสารระหว่างทีมสหวิชาชีพที่ได้รับการเน้นย้ำมากขึ้นเพื่อให้การดูแลเป็นไปอย่างราบรื่นและปลอดภัย โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ทุกสาขา (World Health Organization [WHO], 2010) ดังนั้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างต่อเนื่องของบุคลากร และการปรับระบบบริการให้เอื้อต่อการสื่อสารที่มีคุณภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพยังคงเผชิญกับความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) ซึ่งหมายถึงความสามารถของบุคคลในการเข้าถึงทำความเข้าใจ และใช้ข้อมูลสุขภาพเพื่อการตัดสินใจ (Institute of Medicine, 2004) ระดับความรู้ด้านสุขภาพที่จำกัด อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการรักษาได้อย่างถูกต้อง หรือมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น ข้อจำกัดด้านเวลาและวัฒนธรรม ก็สามารถส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสื่อสารได้เช่นกัน

นอกเหนือจากวิธีการสื่อสารทางการแพทย์แบบดั้งเดิมแล้ว ดนตรีบำบัด ยังได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้ป่วยที่มีข้อจำกัดในการสื่อสารด้วยวาจา เช่น ผู้ป่วยเด็ก ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม หรือผู้ป่วยที่มีปัญหาทางอารมณ์และจิตใจ การใช้ดนตรีและองค์ประกอบทางดนตรีในการสร้างปฏิสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจ และ เป็นช่องทางในการแสดงออกถึงความรู้สึกและความต้องการที่อาจไม่สามารถสื่อสารผ่านคำพูดได้ (Bunt & Stige, 2014) การใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางจึงไม่เพียงช่วยลดความเครียดของผู้ป่วย แต่ยังช่วยสร้างบรรยากาศให้รู้สึกผ่อนคลาย ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบ่าบระหว่างผู้ป่วยและนักดนตรีบำบัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทีมสหวิชาชีพทางการแพทย์ บนหลักการดูแลที่ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล

นักดนตรีบำบัด

นักดนตรีบำบัด เป็นบุคลากรวิชาชีพที่ผ่านการศึกษา และฝึกอบรมหลักสูตรดนตรีบำบัดที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถทั้งใน ด้านดนตรี ด้านจิตวิทยา การพัฒนามนุษย์ การให้คำปรึกษา และทักษะบำบัดทางการแพทย์อื่นๆ ได้แก่ ทักษะเฉพาะทางแบบบูรณาการ อันเป็นความสามารถพิเศษในการ ผสมผสานทักษะทางดนตรีเข้ากับความรู้ความเข้าใจทางคลินิกและการบำบัด อันเป็นการดูแลแบบองค์รวม เป็นการใช้นักดนตรีบำบัดตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการหลายมิติพร้อมกัน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดมากขึ้น (Wheeler, 2015)

นอกจากนี้ยังมีทักษะการตอบสนองความต้องการโดยไม่ใช้คำพูด อันเป็นความสามารถในการใช้ดนตรีเป็นช่องทาง การสื่อสารและแสดงออกทางอารมณ์ที่ทรงพลัง (Davis et al., 2008) การจัดการอาการ และคุณภาพชีวิต ลดอาการไม่พึงประสงค์ต่างๆของผู้ป่วย ได้แก่ ช่วยความเจ็บปวด ความวิตกกังวล (Bradt

Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาสกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต.

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

et al., 2021) และเป็นผู้ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพและความปลอดภัย ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจว่า การใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดนั้นเป็นไปอย่าง มีหลักการ ปลอดภัย (AMTA, n.d.; World Federation of Music Therapy, 2011)

กลุ่มผู้ป่วยที่ควรได้รับการฟื้นฟูด้วยดนตรีบำบัด

Cleveland Clinic (2021) สรุปว่า ดนตรีบำบัด เป็นการสื่อสารการแพทย์ที่ใช้ได้กับบุคคลทุกช่วงวัยและหลากหลายกลุ่มอาการ ได้แก่

1. กลุ่มสุขภาพจิต (Mental Health Conditions)

- 1) ผู้ที่มีภาวะวิตกกังวล (Anxiety)
- 2) ผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า (Depression)
- 3) ผู้ที่มีภาวะเครียด หรือเผชิญกับการสูญเสียและการปรับตัว
- 4) ผู้ที่มีปัญหาการใช้สารเสพติด (Substance use disorder)

2. กลุ่มโรคทางระบบประสาทและพัฒนาการ (Neurological and Developmental Conditions)

- 1) ผู้ป่วยในกลุ่มออทิสติกสเปกตรัม (Autism spectrum disorder) เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและสังคม
- 2) ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (Stroke) เพื่อฟื้นฟูการพูด การสื่อสาร และการเคลื่อนไหว
- 3) ผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน (Parkinson's disease) เพื่อช่วยด้านการเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 4) ผู้ป่วยอัลไซเมอร์และภาวะสมองเสื่อม (Alzheimer's and dementia) เพื่อกระตุ้นความทรงจำและลดความสับสน
- 5) ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บทางสมอง (Traumatic brain injury)

3. กลุ่มผู้ป่วยในโรงพยาบาลและภาวะทางกาย (Medical and Physical Conditions)

- 1) ผู้ป่วยมะเร็ง (Cancer) เพื่อจัดการกับความเจ็บปวดและผลข้างเคียงจากการรักษา
- 2) ผู้ที่มีอาการปวดเรื้อรังหรือเฉียบพลัน (Chronic or acute pain)
- 3) ผู้ป่วยโรคหัวใจ (Cardiac conditions)
- 4) ผู้ป่วยก่อนและหลังการผ่าตัด เพื่อลดความวิตกกังวลและจัดการความเจ็บปวด

4. กลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ (Children and Older Adults)

- 1) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือพัฒนาการล่าช้า
- 2) ผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสุขภาพโดยรวม ลดความรู้สึกละเลย กระตุ้นการทำงานของสมอง ถึงแม้จะมีความเป็นไปได้ที่มีการใช้ดนตรีบำบัดในการรักษาผู้เป็นวิธีหลักเพียงอย่างเดียว แต่พบว่าไม่น้อยกว่า และมักจะอยู่ในบริบทเฉพาะ (Davis et al., 2008) ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพและการจัดการความเครียด 2) เป้าหมายเฉพาะที่ไม่ใช่การรักษาโรคหลัก เช่น การใช้ดนตรีบำบัดเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

หรือการสื่อสารในเด็กบางกลุ่ม เช่น เด็กออทิสติก (Thaut & Hoemberg, 2014) 3) กรณีภาวะที่ไม่รุนแรงมาก ในบางกรณีของความวิตกกังวลหรือภาวะซึมเศร้า 4) การดูแลแบบประคับประคอง ที่เป้าหมายเปลี่ยนจากการรักษาโรคเป็นการเน้นความสุขสบายและคุณภาพชีวิต และการสนับสนุนทางอารมณ์และจิตวิญญาณ (Gramaglia et al., 2019) และแม้จะมีบางสถานการณ์ที่ดนตรีบำบัดอาจถูกใช้เป็นแนวทางหลัก แต่ที่พบบ่อยและได้รับการยอมรับมากที่สุดคือการเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดูแลแบบบูรณาการ ร่วมกับการรักษาอื่นๆ (Wheeler, 2015)

นัยสำคัญของการรักษาด้วยดนตรีบำบัด

งานวิจัยจำนวนมากที่ระบุว่า ดนตรีบำบัด ส่งผลในการรักษาผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ มีผลในการลดอัตราการเต้นของหัวใจและการหายใจให้ช้าลงได้ ร่างกายแต่ละคนมีจังหวะของตัวเอง หัวใจที่เต้นอยู่ อัตราชีพจรล้วนมีจังหวะ ดนตรีบำบัดสามารถเข้าไปผสมผสานกับอัตราการเต้นของหัวใจในคนไข้ และค่อย ๆ ลดลงมาด้วยกัน (Bradt & Dileo, 2009; Bradt et al., 2010; Dileo, 2005) นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยในด้านการเดิน การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อต่าง ๆ ในเด็ก โดยสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อให้เขาได้มีการขยับตัวที่ฝึกกล้ามเนื้อ การใช้การยืดมือไปให้สุดองศาตรงไหนดี (Weller & Baker, 2011) ช่วยลดความเจ็บปวดและความกังวลในเด็กที่ต้องเข้ารับกระบวนการทางการแพทย์ (Klassen et al., 2008) ช่วยลดอาการซึมเศร้าในผู้ใหญ่ (Chan et al., 2012) ช่วยปรับปรุงคุณภาพการนอน (de Niet et al., 2009) ช่วยลดอาการของคนไข้โรคจิตเภทต่าง ๆ (Mossler et al., 2011) ช่วยลดการกระตุ้นที่เกิดจากความเครียด (Pelletier C.L., 2004) ตลอดจนการช่วยเพิ่มค่าของออกซิเจนในเลือดและลด stress ของทารก (Standley, 2002)

แนวคิดทฤษฎีเชิงการสื่อสารเพื่อการวิจัยดนตรีบำบัด

การวิจัยด้านดนตรีบำบัด สามารถใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีทางการสื่อสารมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาได้หลายทฤษฎี โดยในบทความนี้จะขอทบทวนวรรณกรรมในภาพกว้างและนำเสนอ 2 ทฤษฎีที่น่าสนใจในการนำมาใช้เป็นกรอบดำเนินการวิจัยด้านดนตรีบำบัด ได้แก่

1. ทฤษฎีสั่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-Response Theory)

การศึกษาด้านดนตรีบำบัด สามารถศึกษาได้ในมิติของการตอบสนองการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ภายใต้กรอบทฤษฎีสั่งเร้าและการตอบสนอง หรือ Stimulus-Response Theory (S-R) โดยทฤษฎีนี้เป็นกลุ่มแนวคิดหรือกระบวนการที่ก่อตัวและพัฒนาโดยนักจิตวิทยาหลายท่านในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงกลางศตวรรษที่ 20 หัวใจหลักของทฤษฎีคือ ความเชื่อว่าพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต ทั้งมนุษย์และสัตว์ สามารถอธิบายได้ด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง "สิ่งเร้า" จากสิ่งแวดล้อม และ "การตอบสนอง" จากสิ่งมีชีวิตที่แสดงออกมา

นักวิชาการที่สำคัญของแนวคิดนี้ได้แก่ Pavlov, I. P. (1927) ซึ่งค้นพบ "การวางเงื่อนไขแบบดั้งเดิม" จากการทดลองกับสุนัขในช่วงทศวรรษ 1890 และต้นทศวรรษ 1900 โดยแสดงให้เห็นว่าสิ่งเร้าที่

Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต.

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์แผนศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

เป็นกลาง เช่น เสียงกระดิ่ง เมื่อถูกนำเสนอซ้ำๆ ควบคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องมีการเรียนรู้ เช่น อาหาร จะกระตุ้นการตอบสนอง เช่น การหลั่งน้ำลาย ต่อมา Thorndike, E.L. (1911) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอ "กฎแห่งผล" ที่อธิบายว่าพฤติกรรมที่ตามด้วยผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจมีแนวโน้มที่จะถูกทำซ้ำ ขณะที่พฤติกรรมที่ตามด้วยผลลัพธ์ที่ไม่น่าพึงพอใจจะลดน้อยลง นอกจากนี้ Watson, J.B. (1913) ได้เสนอแนวคิดที่ว่าจิตวิทยาควรศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้ และนำหลักการของพาฟลอฟมาประยุกต์ใช้กับมนุษย์โดยเรียกการทดลองนี้ว่า "หนูน้อยอัลเบิร์ต" แนวคิดเหล่านี้ได้รับการพัฒนาต่อยอดโดย Skinner, B.F. (1938) ผู้ขยายกรอบความคิดของธอร์นไดค์ไปสู่ "การวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ" โดยสกินเนอร์ ระบุว่า "การเสริมแรง" ทำให้พฤติกรรมเพิ่มขึ้น และ "การลงโทษ" ทำให้พฤติกรรมลดลง

ทฤษฎี สิ่งเร้าและการตอบสนอง จึงสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีบำบัดได้หลายมิติ ได้แก่ บริบทด้าน "ดนตรี" หรือองค์ประกอบต่างๆ เช่น จังหวะ ทำนอง ความดัง เสียงเครื่องดนตรี เนื้อเพลง เป็น "สิ่งเร้า" ส่วน "การตอบสนอง" ของผู้รับบริการดนตรีบำบัดเป็นไปได้หลายด้าน ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา เช่น อัตราการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต การหายใจ 2) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น ความรู้สึกผ่อนคลาย การลดความวิตกกังวล 3) การเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความทรงจำ 4) การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม การเคลื่อนไหว การเปล่งเสียง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2. แบบจำลองการสื่อสาร SMCR

การวิจัยด้านดนตรีบำบัด สามารถศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีทางการสื่อสาร ซึ่งสามารถพิจารณาผ่านโมเดลกระบวนการสื่อสาร SMCR ของ Berlo, D.K. (1960) ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source), สาร (Message), ช่องทาง (Channel), และผู้รับสาร (Receiver) การวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้สามารถตรวจสอบปฏิสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบำบัดได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงเป้าหมายสูงสุดของการบำบัด การพิจารณาองค์ประกอบที่ 5 หรือผลของการสื่อสาร (Effect) หรือผลลัพธ์ทางสุขภาพ เป็นส่วนสำคัญที่ใช้วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารในดนตรีบำบัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้ส่งสาร หมายถึง นักดนตรีบำบัดที่ต้องมีทักษะดนตรี คลินิก และการสื่อสารที่ดี มีความรู้ ทฤษฎี และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการสร้างสัมพันธภาพ และ ดำเนินการบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและจริยธรรม

2) สาร หมายถึง เนื้อหาและกิจกรรมทางดนตรีที่นักดนตรีบำบัดคัดสรรและออกแบบอย่างเจาะจงตามความต้องการและเป้าหมายของผู้รับบริการแต่ละราย เช่น การเลือกใช้เครื่องดนตรี บทเพลง หรือกิจกรรมอย่างการดนตรีสดและการแต่งเพลง เพื่อบรรลุผลการบำบัด

3) สื่อกิจกรรมหรือช่องทาง ในดนตรีบำบัด คือ วิธีการนำสารทางดนตรีสู่ผู้รับบริการและรับ การตอบสนองกลับ เช่น การเล่นดนตรีสด ดนตรีบันทึก หรือการใช้เครื่องดนตรีร่วมกัน รวมถึงสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่เอื้อต่อเป้าหมายการบำบัด

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

4) ผู้รับสาร คือ ผู้รับบริการซึ่งเป็นศูนย์กลาง มีความหลากหลายทางอายุ สภาวะ และประสบการณ์ดนตรี นักดนตรีบำบัดต้องเข้าใจลักษณะเฉพาะเหล่านี้เพื่อออกแบบการบำบัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับแต่ละบุคคล

5) ผลจากการสื่อสาร คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้รับบริการในหลายด้าน ทั้งต่อร่างกาย เช่น ลดเจ็บปวด ต่อจิตใจ เช่น ลดเครียด ต่อสังคม เช่น พัฒนาทักษะ และต่อสติปัญญา เช่น การกระตุ้นความจำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบำบัด

การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีงานวิจัยที่โดดเด่น ได้แก่

1. งานวิจัยของ Sung et al. (2010) เรื่องการใช้ดนตรีที่ผู้สูงอายุสมองเสื่อมชื่นชอบเพื่อลดความวิตกกังวลในสถานดูแลผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้ดนตรีในการลดความวิตกกังวลในกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 60 คน ที่มีภาวะสมองเสื่อมระดับปานกลางถึงรุนแรง และอาศัยอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุในไต้หวัน โดยแบ่งผู้เข้าร่วมวิจัยออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองจะได้ฟังเพลงที่ชอบ ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยหรือญาติ เป็นเวลา 30 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ติดต่อกันนาน 4 สัปดาห์ ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ ผลการประเมินโดยใช้แบบวัดความวิตกกังวลในผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อม พบว่ากลุ่มทดลองที่ฟังเพลงที่ชอบ มีคะแนนความวิตกกังวลลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน ผลการวิจัยชี้ถึงความสำคัญของการเลือกใช้ดนตรีที่ผู้ป่วยชื่นชอบ เป็นเครื่องมือจัดการกับอาการทางจิตใจที่ไม่ซับซ้อนของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

2. งานวิจัยของ LaGasse (2014) เรื่องผลของการใช้ดนตรีบำบัดแบบกลุ่มต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กออทิสติก ศึกษาการพัฒนาทักษะของเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะออทิสซึมสเปกตรัม (Autism Spectrum Disorder - ASD) ที่มักมีปัญหาด้านทักษะทางสังคม ในการศึกษาชิ้นหนึ่งของ ดร. ไบลธ์ ลากาส (Blythe LaGasse, PhD, MT-BC) ศึกษาว่ากิจกรรมดนตรีบำบัดที่จัดในรูปแบบกลุ่มจะยังคงมีประโยชน์ต่อทักษะทางสังคมเช่นเดิมหรือไม่ โดยการศึกษาเน้นไปที่ผลกระทบต่อการสบตา (eye gaze) การมีสมาธิจดจ่อร่วมกัน (joint attention) และการสื่อสารในกลุ่มเด็กที่มีภาวะ ASD โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัย 17 คน อายุ 6 ถึง 9 ปี ได้รับการสุ่มให้เข้าร่วมกลุ่มฝึกทักษะทางสังคมที่ไม่ใช้ดนตรี หรือกลุ่มดนตรีบำบัด ตลอดระยะเวลา 5 สัปดาห์ ผู้เข้าร่วมได้ทำกิจกรรมใน 10 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที มีการประเมิน 3 รูปแบบ เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางสังคมได้แก่ 1) แบบวัดการตอบสนองทางสังคม 2) แบบประเมินผลการรักษาภาวะออทิสซึม และ 3) การวิเคราะห์วิดีโอที่บันทึกการทำการกิจกรรม

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นนัยสำคัญของการเพิ่มขึ้นในการมีสมาธิจดจ่อร่วมกันและการสบตาในกลุ่มดนตรีบำบัด อย่างไรก็ตาม ไม่พบผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มดนตรีบำบัดและกลุ่มทักษะทางสังคมที่ไม่ใช้ดนตรี ในด้านการเริ่มต้นสื่อสาร การตอบสนองต่อการสื่อสาร หรือการแยกตัวทางสังคม โดยพบ

Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต.

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์แผนศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

ปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่างเวลาและกลุ่มในส่วนของคุณคะแนน SRS สำหรับกลุ่มดนตรีบำบัด แต่ไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มดนตรีบำบัดและกลุ่มทักษะทางสังคมที่ไม่ใช้ดนตรีสำหรับคะแนน ATEC ผลลัพธ์เหล่านี้จึงชี้ให้เห็นว่า การวิจัยเพิ่มเติมในด้านการใช้ดนตรีบำบัดแบบกลุ่มกับผู้ที่มีภาวะ ASD จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะทางสังคม และกิจกรรมดนตรีบำบัดแบบกลุ่มสามารถช่วยเรื่องการมีสมาธิจดจ่อร่วมกันในเด็กที่มีภาวะ ASD ได้

3. งานวิจัยของ รักชนก ภักดีโพธิ์ (2550) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องผลของดนตรีบำบัดต่อความเครียด อาการคลื่นไส้ ชี้นอนและอาเจียนในผู้ป่วยสตรีมะเร็งรังไข่ระยะสี่ขั้นที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการรักษา โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสตรี 20 ราย ที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ซึ่งผู้ป่วยทุกรายได้เข้าร่วมการศึกษาทั้งในระยะควบคุม (ไม่ได้รับดนตรีบำบัด) และระยะทดลอง (ได้รับดนตรีบำบัด) โดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือแล้วในการวัดระดับความเครียดและอาการคลื่นไส้ ชี้นอน และอาเจียน

ผลการวิจัยพบว่า ดนตรีบำบัดมีประสิทธิภาพในการลดความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระยะหลังวันรับเคมีบำบัดและวันที่ 2 หลังได้รับยา ส่วนอาการคลื่นไส้ ชี้นอน และอาเจียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในวันที่รับเคมีบำบัดเท่านั้น งานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าดนตรีบำบัดสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อลดความทุกข์ทรมานจากผลข้างเคียงของการรักษาในผู้ป่วยกลุ่มนี้ได้ และควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อยืนยันประสิทธิผลและส่งเสริมการนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ป่วยต่อไป

4. งานวิจัยของบุญแดง บุญฤทธิ์ (2540) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศึกษาผลของดนตรีต่อความวิตกกังวลและความเจ็บปวดในผู้ป่วยหลังผ่าตัดคลอดทางหน้าท้อง โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วย 30 ราย ที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละเท่าๆ กัน กลุ่มทดลองจะได้รับการให้ฟังดนตรีในช่วง 24-48 ชั่วโมงหลังผ่าตัด ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการให้ฟังดนตรี การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวัดความวิตกกังวล (State – Trait Anxiety Inventory) และแบบวัดความเจ็บปวด และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการให้ฟังดนตรีมีระดับคะแนนความวิตกกังวลและความเจ็บปวดหลังการผ่าตัดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการให้ฟังดนตรี สรุปได้ว่าดนตรีสามารถช่วยลดทั้งความวิตกกังวลและความเจ็บปวดให้กับผู้ป่วยหลังการผ่าตัดช่องท้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. งานวิจัยของ พิมพร สิละวัฒนากุล (2546) เรื่อง ผลของดนตรีประเภทฟ่อนคลายต่อความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 30 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการฟังดนตรี และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ กลุ่มตัวอย่างถูกเก็บข้อมูล

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimarom Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

ระหว่างเดือนมีนาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2545 จากโรงพยาบาล 4 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือแบบวัดความวิตกกังวลของสปิลเบอร์เกอร์

ผลการศึกษา พบว่า คนตรีประเภทผ่อนคลายสามารถลดความวิตกกังวลขณะเผชิญในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายได้ โดยเฉพาะในวันแรกของการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนความวิตกกังวลลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 2 และ 3 ของการทดลอง ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสองกลุ่ม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคนตรีมีประสิทธิภาพสูงสุดในการลดความวิตกกังวลในช่วงแรกของการเจ็บป่วย

การทบทวนวรรณกรรมตลอดจนงานวิจัยหลายฉบับที่กล่าวมาตอกย้ำว่า คนตรีบำบัด เป็นสหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี ที่ส่งผลสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ช่วยส่งเสริมให้การรักษาด้วยแนวทางหลักเกิดการฟื้นฟูไปในทิศทางบวก ได้แก่ การช่วยลดความเครียด คลายความวิตกกังวล ลดความเจ็บปวด ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า คนตรีบำบัด เป็นแนวทางการรักษาเสริม ที่มีผลช่วยฟื้นฟูผู้ป่วยได้จริงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งวงการการศึกษาและองค์กรภาครัฐในประเทศไทยควรส่งเสริมและให้การสนับสนุน

สรุป

คนตรีบำบัด เป็นสหวิทยาการที่นักวิชาการสามารถทำการวิจัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาได้ในหลากหลายมิติ ได้แก่

1. สถานการณ์ปัจจุบันของคนตรีบำบัด หมายถึง ภาพรวม และปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนผู้ให้บริการ กลุ่มเป้าหมายผู้รับสารทาง คนตรีบำบัด ผลการสื่อสารหรือนัยยะสำคัญของการรักษา การรับรู้ของสังคม ความต้องการของตลาด ค่าใช้จ่าย นโยบายจากภาครัฐ หรือปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการรักษา
2. ทักษะเฉพาะทางแบบบูรณาการ หมายถึง การผสมผสานทักษะทางดนตรีเข้ากับความรู้ความเข้าใจทางคลินิกและการบำบัด ซึ่งเป็นทักษะที่บุคลากรวิชาชีพอื่นหรือนักดนตรีทั่วไปไม่มี ทำให้สามารถใช้คนตรีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อบำบัดผู้ป่วยได้อย่างตรงเป้าหมายและปลอดภัย
3. การตอบสนองความต้องการโดยไม่ใช้คำพูด หมายถึง ทักษะการใช้ดนตรีเป็นช่องทางการสื่อสารและแสดงออกทางอารมณ์ที่ทรงพลังโดยไม่อาศัยคำพูด (อวัจนภาษา) นักดนตรีบำบัดจึงมีความสำคัญในการทำงานกับผู้ที่มีข้อจำกัดทางการสื่อสารด้วยคำพูด เช่น ผู้ป่วยสมองเสื่อม ออทิสติก ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง
4. การดูแลแบบองค์รวม หมายถึง การใช้กิจกรรมและเสียงของคนตรีสื่อสารเพื่อเยียวยาผู้รับบริการได้หลากหลายมิติพร้อมๆ กัน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ

Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิमारส สิงคเสลิต.

(2568). คนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

5. การสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม หมายถึง การใช้การสื่อสารด้วยดนตรีในการสร้างแรงจูงใจ โดยธรรมชาติกระตุ้นให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัด ลดการต่อต้าน

6. การจัดการอาการ หมายถึง การใช้การสื่อสารด้วยดนตรีช่วยลดอาการไม่พึงประสงค์ของผู้ป่วย ได้แก่ ความเจ็บปวด ความวิตกกังวล และ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้ป่วยและครอบครัว

7. มาตรฐานวิชาชีพ หมายถึง เกณฑ์ของบุคลากรดนตรีบำบัด ที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่าการฟื้นฟู เป็นไปอย่างมีหลักการ ปลอดภัย และเหมาะสม กับสภาพและความต้องการของผู้ป่วย

8. ผลของการกระตุ้นด้วยดนตรีบำบัด โดยเป็นการศึกษาในมิติของการสื่อสาร ด้วยการใช้สารทาง ดนตรีและสื่อกิจกรรม ในการฟื้นฟูผู้ป่วยในลักษณะต่างๆ เพื่อยืนยันนัยสำคัญของการรักษาในประเทศไทย

การวิจัยด้านดนตรีบำบัด จึงเป็นประเด็นที่สามารถศึกษาได้ทั้งในมุมมองของศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง โดยเฉพาะได้หลายศาสตร์ และสามารถศึกษาในลักษณะสหวิทยาการ อันเป็นการบูรณาการความรู้จาก ศาสตร์หลายศาสตร์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมและลุ่มลึก และยังสามารถปรับมุมมองการศึกษา ให้ อยู่ภายใต้แนวคิดทฤษฎีร่วมใหญ่ในศาสตร์ที่มีประเด็นน่าสนใจ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ดนตรีบำบัด ต่อไป

อย่างไรก็ตาม นอกจากแนวทางการวิจัย 8 แนวทางตามที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีประเด็นท้าทายที่ น่าสนใจ ได้แก่ การศึกษาศิลปะการสร้างสารและการใช้สื่อของนักดนตรีบำบัดในฐานะผู้ส่งสารจากอดีตถึง ปัจจุบัน ว่ามีการใช้ศิลปะทางดนตรีเพื่อสื่อสารกระตุ้นผู้ป่วยหลากหลายอาการอย่างไร จึงเกิดการตอบสนอง ทางการแพทย์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ และ จากหลักฐานเชิงประจักษ์เหล่านี้ องค์กรภาครัฐ และ สถาบัน การศึกษาของไทย ควรมีนโยบายส่งเสริมให้สหวิทยาการนี้พัฒนาต่อไปในอนาคตอย่างไร

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการแพทย์. (2567). *สรุปการประชุมแพทย์ครั้งที่ 2/2567*. สืบค้นจาก

<http://secretary.dms.go.th/dataconference/report67/2-1-67.pdf>

นาคยา หงส์ศิลา. (2549). *ความเป็นมาของดนตรีบำบัด*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 11(1).

บุญแดง บุญฤทธิ์. (2540). *ผลของดนตรีต่อความวิตกกังวลและความเจ็บปวดในผู้ป่วยหลังผ่าตัดคลอดทาง หน้าท้อง* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา). มหาวิทยาลัย รามคำแหง.

ประสิทธิ์ศุภการ พิงบุญ ณ อยู่ธยา, และคณะ. (2565). *รูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วย ดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า*. วารสารสมาคมนักวิจัย, 27(1), 201.

พิมพ์พร ลีละวัฒนากุล. (2546). *ผลของดนตรีประเภทผ่อนคลายต่อความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อ หัวใจตาย*. [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต], มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

- มูลนิธิรามากิบัติ. (2566). *ดนตรีบำบัด: เครื่องมือใหม่ในการดูแลสุขภาพ*. สืบค้นจาก
<https://www.facebook.com/RamaGiveShop/posts/pfbid0bVMMyWyew3huVMAdDM6fkf8tcuqVw2DPBL58EXuX1nb2PedwUVRpV5m2g3kpT2D8ol>
- รักชนก รักดีโพธิ์. (2550). *ผลของดนตรีบำบัดต่อความเครียด อาการคลื่นไส้ ชี้อ่อน และอาเจียนในผู้ป่วยสตรีมะเร็งรังไข่ระยะลุกลามที่ได้รับการเคมีบำบัด* (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิสุทธิ ชันศิริ. (2566). หน่วยที่ 8 เทคโนโลยีดิจิทัลกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสื่อสาร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา 16465 นวัตกรรมสื่อสาร* (หน้า 8-5). สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชัย ตระการรุ่ง. (2564). ประวัติดนตรีบำบัดในประเทศไทย. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(2), 187-201.
- อภิวรรณ เสาวเรือง. (2564). จุฬาฯ ต่อยอดงานวิจัย เปิดวิชาดนตรีบำบัดรับสังคมสูงวัย. *เดลินิวส์ออนไลน์*. สืบค้นจาก
<https://www.dailynews.co.th/articles/582206/>
- American Music Therapy Association. (n.d.). *What is music therapy?* Retrieved April 16, 2025, from <https://www.musictherapy.org/about/musictherapy/>
- Berlo, D. K. (1960). *The process of communication: An introduction to theory and practice*. Holt, Rinehart and Winston.
- British Association for Music Therapy. (n.d.). *History and background*. Retrieved April 23, 2025, from <https://emtc-eu.com/united-kingdom/>
- Bunt, L., & Stige, B. (2014). *Music therapy: An art beyond words* (2nd ed.). Routledge.
- Bradt, J., & Dileo, C. (2009). Music for stress and anxiety reduction and pain management in cardiac patients. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2), CD006577.
<https://doi.org/10.1002/14651858.CD006577.pub2>
- Bradt, J., Magee, W. L., Dileo, C., Wheeler, B. L., & McGilloway, E. (2010). Music therapy for acquired brain injury. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (7), CD006787.
<https://doi.org/10.1002/14651858.CD006787.pub2>
- Bradt, J., Dileo, C., Myers-Coffman, K., & Biondo, J. (2021). Music interventions for improving psychological and physical outcomes in people with cancer. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2021(11), CD006911.
<https://doi.org/10.1002/14651858.CD006911.pub4>

Citation : วิสุทธิ ชันศิริ, โกวิทย์ ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมารส สังเกตสิทธิ์.

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์แผนศิลปะแห่งดนตรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

- Chan, M. F., Wong, Z. Y., & Onishi, H. (2012). Effects of music on depression in older people: A randomized controlled trial. *Journal of Clinical Nursing*, 21(5–6), 776–783. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2011.03925.x>
- Cleveland Clinic. (2021). *Music therapy*. <https://my.clevelandclinic.org/health/treatments/8817-music-therapy>
- Davis, W. B., Gfeller, K. E., & Thaut, M. H. (2008). *An introduction to music therapy: Theory and practice* (3rd ed.). American Music Therapy Association.
- de Niet, G., Tiemens, B., Lendemeijer, B., & Hutschemaekers, G. (2009). Music-assisted relaxation to improve sleep quality in patients with sleep complaints. *Journal of Advanced Nursing*, 65(7), 1356–1364. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2009.04982.x>
- Dileo, C. (Ed.). (2005). *Music therapy and medicine: Theoretical and clinical applications*. American Music Therapy Association.
- Gramaglia, C., et al. (2019). Outcomes of music therapy interventions in cancer patients: A review of the literature. *Critical Reviews in Oncology/Hematology*, 138, 241–254. <https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2019.04.004>
- Pavlov, I. P. (1927). *Conditioned reflexes* (G. V. Anrep, Trans.). Oxford University Press.
- Skinner, B. F. (1938). *The behavior of organisms*. Appleton-Century-Crofts.
- World Health Organization. (2010). *Framework for action on interprofessional education & collaborative practice*. <https://www.who.int>

Citation : Khunsiri, W., Kantasiri, K., Nanthawatsiri, P., Khunsiri, K., Pingkhanont, P., & Subhimaros Singkaselit, T. (2025).

Music Therapy: Interdisciplinary Medical Communication Integrating the Musical Arts. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

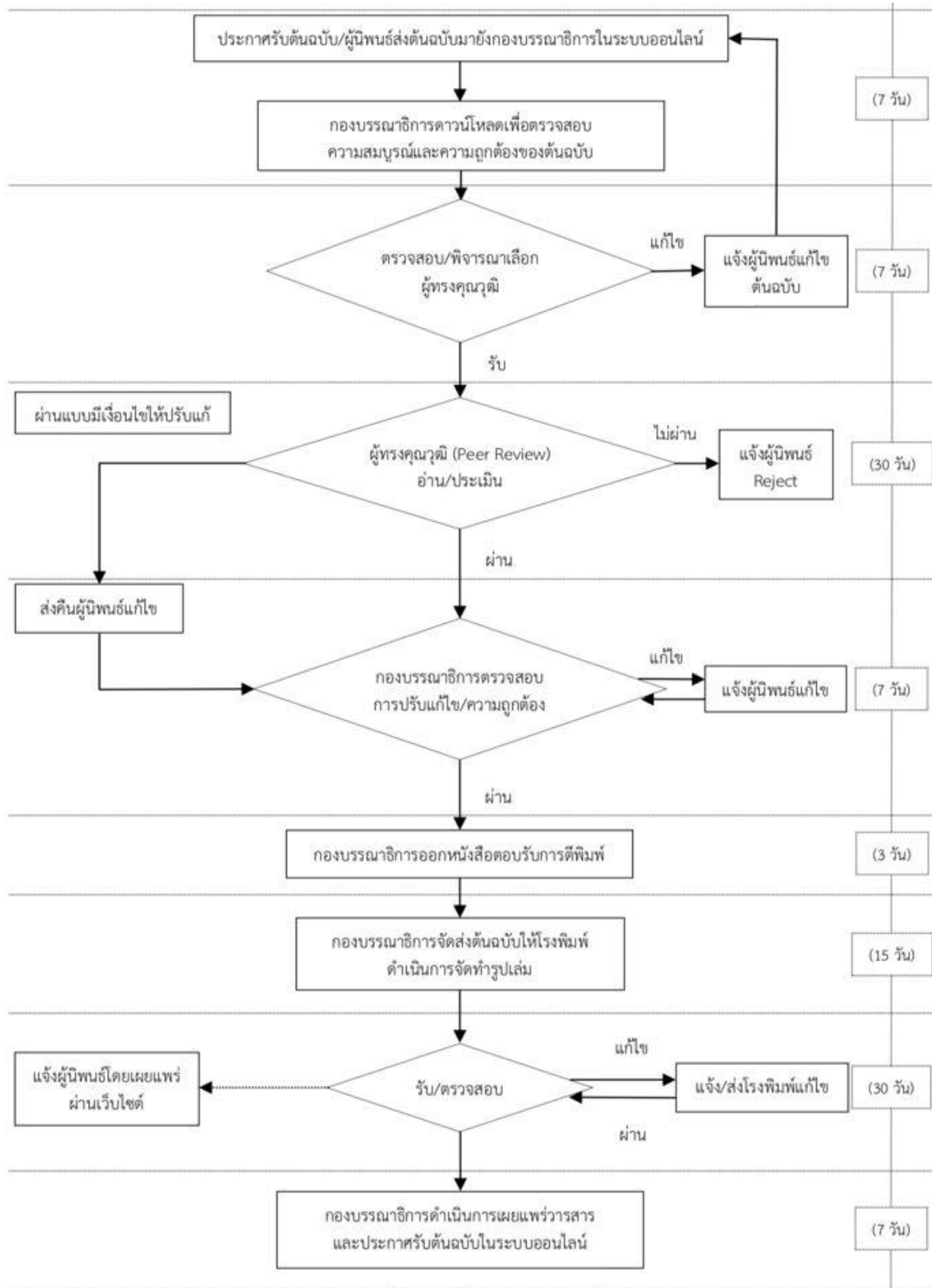
Citation : วิสุทธิ์ ชันศิริ, โกวิท ชันศิริ, ภาณุกร นันทวัฒน์ศิริ, กฤตติณห์ ชันศิริ, ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, และ ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต.

(2568). ดนตรีบำบัด: สหวิทยาการสื่อสารการแพทย์ผสมผสานศิลปะแห่งดนตรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น,

9(3), 447 - 462. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289769>

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> E-mail : jlgisrru@srru.ac.th
ISSN 3027-8120 (Print) | ISSN 2673-0405 (Online)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่ (Scope and Publication Policies)

วารสารมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร
การจัดการ สหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาและบูรณาการศาสตร์เพื่อการ
พัฒนา โดยมีรูปแบบการตีพิมพ์ฉบับพิมพ์ ISSN 2673-0839 (Print) ตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 ถึง
พ.ศ. 2566 และ ISSN 3027-8120 (Print) ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2567 เป็นต้นไป และได้เริ่ม
จัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ISSN 2673-0405 (Online) ตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 โดยมี
กำหนดเผยแพร่วารสารฉบับปกติ (Regular Issues) ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) และ
ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) สำหรับวารสารฉบับพิเศษ (Special
Issues) นั้น ทางวารสารตีพิมพ์บทความโดยใช้วารสารฉบับปกติตามกำหนดออก แต่มีความพิเศษเนื่องจาก
เป็นการตีพิมพ์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ซึ่งเป็นการตีพิมพ์เฉพาะเรื่อง (Themes or Specific Topics) ตามที่
มหาวิทยาลัยหรือคณะกำหนด ทั้งนี้ ทางวารสารจะมีการกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับเพิ่มเติม
(Supplemental Issues) ที่ตีพิมพ์บทความในฉบับที่นอกเหนือจากฉบับปกติตามกำหนดออก เป็นการ
ตีพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือคณะในโอกาสต่าง ๆ ตามความ
เหมาะสม ปีละ 1 ฉบับ ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคุณภาพบทความตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของวารสาร
และคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างเข้มข้นเช่นเดียวกันทุกฉบับ

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ (Consideration and selection of articles)

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer
Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิตั้งน้อยสามท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน
ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความ
เชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

ก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

ตีพิมพ์เผยแพร่บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลวิจัยที่นำเสนอผลลัพธ์จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 สังกัดผู้นิพนธ์ (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ

1.4 ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) ให้ระบุอีเมลผู้นิพนธ์ที่เป็น “ผู้ประพันธ์บรรณกิจ”

1.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ

1.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ

1.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association

Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คันด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

1.8 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.9 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) เป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่สนใจ จากงานวิจัย บทความ หรือหนังสือที่ตีพิมพ์มาก่อนหน้า เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอในมุมมองของผู้นิพนธ์ พร้อมระบุแหล่งที่มาอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง

1.10 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี) เป็นการบอกทิศทางในการศึกษาค้นคว้า เป็นโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตัวแปร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ช่วยให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยได้อย่างชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการวางแผนการวิจัยและการนิพนธ์บทความ

1.11 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษา เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้และการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ (ถ้ามี) วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีความเหมาะสมและคุณภาพ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

1.12 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องหรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

1.13 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) อภิปรายผลโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำข้อค้นพบของงานวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.14 ความรู้ใหม่ (New Knowledge) (ถ้ามี) นำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิด

ประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

1.15 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.16 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 สังกัดผู้นิพนธ์ (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ

2.4 ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) ให้ระบุอีเมลผู้นิพนธ์ที่เป็น “ผู้ประพันธ์บรรณกิจ”

2.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ

2.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ

2.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association

Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คั่นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

2.8 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา เสนอผลการศึกษาที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการศึกษา ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม มีนำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

2.9 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา หากมีข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้ และข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษา

2.10 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสาร ต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> ตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนดเป็นไฟล์เวิร์ด (Word file) เท่านั้น

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ A4 โดยให้ใช้ไฟล์ดาวน์โหลดจากรูปแบบบทความ (Article Format) ที่วารสารกำหนดเท่านั้น

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาบทความในทุกส่วนจัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เท่านั้น

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ เป็นส่วนของรายละเอียดตามที่วารสารกำหนดเพื่อความชัดเจนของการศึกษา และอ้างอิงสำหรับผู้สนใจ

1.5 ชื่อเรื่อง ทั้งชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 ขนาดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ ทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 1 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ขนาดตัวหนา ชื่อผู้พิมพ์แต่ละคนคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข¹ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษโดยระบุใต้ชื่อผู้พิมพ์

1.8 สังกัดผู้พิมพ์และผู้ประพันธ์บรรณกิจ ให้เขียนไว้ด้านใต้ชื่อผู้พิมพ์ที่มีเครื่องหมายเลข ¹ กำกับไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์ ขนาดตัวอักษร 14 ขนาดตัวธรรมดา ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์นั้น ผู้พิมพ์ต้องระบุทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ ด้วย รวมถึงระบุผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) มีเครื่องหมาย * กำกับไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุอีเมลสำหรับติดต่อประสานงาน ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษโดยระบุใต้ชื่อผู้พิมพ์

1.9 หัวข้อของบทความย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ขนาดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ขนาดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยและอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ขนาดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 ขนาดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ย่อขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) และการระบุแหล่งที่มา โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้พิมพ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

1.16 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้พิมพ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	กึ่งกลาง	ตัวธรรมดา
Corresponding Author	14	กึ่งกลาง	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
(ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)			
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
(พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)			
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี โดยใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งผู้พิมพ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA Style version 7 th Edition (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบ			
จำนวนต้นฉบับ : ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า			

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบของ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ หากผู้พิมพ์มีมากกว่า 1 คน ให้ใส่ชื่อผู้พิมพ์ให้ครบทุกคน โดยคั่นด้วยจุลภาค (,) ระหว่างผู้พิมพ์ แล้วตามด้วยคำว่า “และ” ในภาษาไทย หรือตามด้วยคำว่า “&” ในภาษาอังกฤษ ก่อนผู้พิมพ์คนสุดท้าย โดยจัดเรียงตามพยัญชนะ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.2 การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของผู้พิมพ์ โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้เริ่มต้นด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน และต่อด้วยรายชื่อ

เอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

2.3 ในกรณีที่อ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย หากต้องการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และปีพุทธศักราชให้ปรับเป็นปีคริสต์ศักราช โดยนำไปต่อท้ายรายการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

3. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

3.1 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์

3.1.1 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

1) ผู้แต่ง 1 คน

ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year of Publication)./Title/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. (2560). *การเมืองการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ*. บริหารศาสตร์.

Mertens, D. M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). Sage.

2) ผู้แต่ง 2 คน

ชื่อ/สกุล./และชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./& Surname,/Name./(Year of Publication)./Title/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

วันชัย สุขตาม, และ เสกสรรค์ สนา. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. สำนักพิมพ์สถาบันวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น.

ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา, และ ชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). *การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วย การลงมือทำ*. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). <http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf>

Svendsen, S., & Løber, L. (2020). *The big picture/Academic writing: The one hour guide* (3rd digital ed.). Hans Reitzel Forlag. [https://hansreitzel.dk/soeg/the-big-picture-\(i-bog\)-i-bog-53615-9788741280615](https://hansreitzel.dk/soeg/the-big-picture-(i-bog)-i-bog-53615-9788741280615)

3) ผู้แต่ง 3 คน

ชื่อ/สกุล./ชื่อ/สกุล./และ/ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name /, Surname,/Name,/&Surname,/Name./(Year of Publication)./Title/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

วันชัย สุขตาม, จิรายุ ทรัพย์สิน, และ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2564). *รัฐศาสตร์ แนวคิดพื้นฐานสู่การปฏิบัติในยุคดิจิทัล*. โฟร์เพช.

Ary, D., Jacobs, L. C., Irvine, A. K. S., & Walker, D. A. (2018). *Introduction to research in education*. Cengage Learning.

3.1.2 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./<https://doi.org/เลข DOI>

Surname,/Name./(Year of Publication)./Title/(Edition)./Publisher./<https://doi.org/DOI number>

ตัวอย่าง

Jackson, L. M. (2019). *The psychology of prejudice: From attitudes to social action* (2nd ed.). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000168-000>

3.2 วารสาร

1) บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)./เลขหน้า.

Surname,/Name./(Year of Publication)./Article title./Journal name,/Year number(Issue number),/Page number.

ตัวอย่าง

ณัฐวดี บุญครอง, อธิมาตร เพิ่มพูน, และวันชัย สุขตาม. (2565). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(1), 27–40.

Chawla, L. (1994). Editor's note. *Children's Environment*, 2(11), 3. Sillick, T. J., & Schutte, N. S. (2006). Emotional intelligence and self-esteem mediate between perceived early parental love and adult happiness. *E-Journal of Applied Psychology*, 2(2), 38–48.
<http://ojs.lib.swinedu.au/index.php/ejap>

2) บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า./<https://doi.org/เลขDOI>

Surname,/Name./(Year of Publication)./Article title./Journal name,/Year number(Issue number),/Page number./<https://doi.org/DOI number>

ตัวอย่าง

ปรเมษฐ์ สีจันทา, วีรพงษ์ นิทะรัมย์, และ อลิสา สุวรรณัง. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหลังจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 บ้านใหม่ ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(1), 45–56.
<https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.4>

Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology*, 24, 225–229.
<https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

3.3 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่/เดือน). ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year,/Date/Month). Column name./Newspaper name,/Page number./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เติลนิวิธวไรต์: ‘สื่อพิพิธภัณฑ’ เชื่อมยุคสมัย เข้าถึงด้วย ‘มิติใหม่’ อินเทอร์เน็ต. *เติลนิวิธ*, 4. http://lib.edu.chula.ac.th/fileroom/cu_formclipping/drawer006/general/data0013/00013005.pdf

Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com>

3.4 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

1) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]./ชื่อมหาวิทยาลัย.

Surname,/Name./(Year published)./Thesis title/[Unpublished doctoral dissertation or
Unpublished master's thesis]./University name.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนุญ รุ่งเรือง. (2561). บทบาทที่เหมาะสมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมประชาธิปไตยใน
ชุมชน เขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Jung, M. S. (2014). *A structural equation model on core competence of nursing students*
[Unpublished doctoral dissertation]. Choong-Ang University.

2) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL

Surname,/Name./(Year published)./Thesis title/[Doctoral dissertation or Master's
thesis, University name]./Website name./URL

ตัวอย่าง

วรารณ โพธิ์ศรีประเสริฐ. (2545). *การพัฒนาโปรแกรมการปรับปรุงการพูดสำหรับครูปฐมวัยโดยใช้เทคนิค
การละคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn
University Intellectual Repository (CUIR).
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/302>

Ata, A. (2015). *Factor effecting teacher-child communication skill & self-efficacy beliefs: An
investigation on preschool teachers* [Master's thesis, Middle East Technical
University]. Middle East Technical University Library.
<http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12619101/index.pdf>

3.5 รายงานการประชุมเชิงวิชาการที่มี Proceedings

ชื่อ/สกุล./ (ปี)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)./ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล./https://doi.org/เลข DOI (ถ้ามี) หรือ (URL) (ถ้ามี)

Surname./Name./ (Year)./Article title./In/Editor's name/(Editor)./Conference topic title./Conference name/(Page number)./Database./https://doi.org/DOI number (if any) or (URL) (if any)

ตัวอย่าง

ภัทรารักษ์ แก้วกุล, ณัฐภัทร์ ฉลาดมาก, และ อภิชากร ดวงแพเพ็ญศิริกุล. (2563). รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารประเพณีประออกเปรี๊ยะแค บ้านจารย์ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. ใน จิรายุทรัพย์สิน (บ.ก.), *New Normal New Life : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสืบสานอัตลักษณ์ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชา. การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3* (น. 815–524). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97–108). Springer-Verlag. https://doi.org/ 10.1007/978-3-540-74607-2_9

3.6 รายงาน

1) รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อหน่วยงาน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./ (URL) (ถ้ามี)

Agency name./ (Year published)./Title./Publisher./ (URL) (if any)

ตัวอย่าง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. 21 เซ็นจูรี่.

https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc_annual_report_2561.pdf

National Cancer Institute. (2019). *Taking time: Support for people with cancer* (NIH Publication No. 18-2059). U.S. Department of Health and Human Services, National Institutes of Health. https://www.cancer.gov/publications/patient-education/takingtime.pdf

2) รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year published)./Title./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

สมาลี ตั้งคนานุรักษ์, อรทัย วิมลโนธ, และ เกรียงไกร นจร. (2559). *การวิจัยและพัฒนา รูปแบบเพื่อการพัฒนาความรับผิดชอบ การควบคุมและควมมีวินัยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G. (2015). *A randomized control trial of a statewide voluntary prekindergarten program on children's skills and behaviors through third grade.* Vanderbilt University, Peabody Research Institute.

3.7 เว็บไซต์

ชื่อ/สกุล./(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

Surname,/Name./(Year,/Day/Month published)./Article title./Website name./URL

ตัวอย่าง

เอนอชมา วัฒนบุรานนท์. (2554, 27 เมษายน). *การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* (Chulapedia). <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title=การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา>

Centers for Disease Control and Prevention. (2018, August 22). *Preventing HPV associated cancers.* https://www.cdc.gov/cancer/hpv/basic_info/prevention.htm

3.8 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./(ปี,/วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่/เลขตอน./หน้า/เลขหน้า.

Legal name./(Year,/Day/Month)./Government Gazette./Volume/Volume number/Section/Section number./Page/Page number.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1-18.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. (2505, 27 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (ฉบับพิเศษ). เล่ม 79 ตอนที่ 67. หน้า 24-31.

หมายเหตุ : ที่มาของรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่
ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
(สิงหาคม 2564). *การอ้างอิงสารสนเทศตาม “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)*. Thaijo. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/153329/111738>

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้นิพนธ์บทความ

1. ผู้นิพนธ์บทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น

2. ผู้นิพนธ์บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3. ผู้นิพนธ์จะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร” โดยเฉพาะหัวข้อรูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ ของการจัดเตรียมต้นฉบับ อันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้นิพนธ์จะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือ ต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% และระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ อักขรวินิจฉัย โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20%

5. ผู้นิพนธ์ซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ข้อสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่า มีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสารจะถอนบทความนั้นออกทันที ทั้งนี้ ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏอยู่ในบทความไม่สามารถเพิ่มชื่อได้หลังจากวารสารตอบรับการเผยแพร่แล้ว

6. ผู้นิพนธ์จะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาในผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที

7. ผู้นิพนธ์จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความ โดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8. ผู้นิพนธ์จะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่เป็นตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรืออาจถูกถอดถอนออกจากวารสาร

9. ผู้นิพนธ์ควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี) ในบทความผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

10. ผู้นิพนธ์ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้น เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรมและจรรยาบรรณ ตามประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 21 กรกฎาคม 2566 และที่มีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

2. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้นิพนธ์หรือบทความที่ตรวจพบว่าการกระทำผิดด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ เช่น การละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% และระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ อักษรวิสุทธิ โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เป็นต้น

3. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง (บรรณาธิการหรือกองบรรณาธิการ) อย่างมีนัยสำคัญ หรือไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4. บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสารหรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอก ผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เช่น โปรแกรม CopyCat

เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% และระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ อักษรวิสุทธิ โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้พิมพ์บทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

7. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์และผู้ประเมินโดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8. บรรณาธิการจะต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้พิมพ์ปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิมพ์ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล ทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพ การอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความ ในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page Charge หรือ Processing Fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page Charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้น ๆ ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้พิมพ์บทความไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ และควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ แนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ

5. ผู้ประเมินบทความ ควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวเลข และไม่ควรพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

หมายเหตุ : แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org> และประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 21 กรกฎาคม 2566 และที่มีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

นโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Policy)

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ตระหนักถึงบทบาทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการผลิตองค์ความรู้ โดยเฉพาะในบริบทของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ซึ่งให้ความสำคัญต่อเจตจำนงของผู้วิจัย การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และการสร้างคุณค่าทางวิชาการอย่างมีจริยธรรม วารสารจึงกำหนดนโยบายการใช้ AI เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การใช้ AI สำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1.1 ผู้นิพนธ์สามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิพนธ์บทความในด้านการตรวจสอบไวยากรณ์ การจัดโครงสร้างภาษา หรือการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น แต่ AI ไม่สามารถเป็นผู้นิพนธ์หลักหรือตัวแทนของผู้นิพนธ์ได้ เพื่อคงไว้ซึ่งเจตจำนงของมนุษย์ในการผลิตองค์ความรู้ และให้บทความมีคุณค่าใหม่ทางวิชาการ

1.2 ผู้นิพนธ์ต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาทั้งหมดของบทความ ทั้งในด้านความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจริยธรรมทางวิชาการ หากมีการใช้ AI ช่วยสร้างหรือวิเคราะห์เนื้อหา ผู้นิพนธ์ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าเนื้อหานั้นเป็นต้นฉบับ ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือจรรยาบรรณ และมีการอ้างอิงอย่างถูกต้อง

1.3 การเปิดเผยการใช้ AI ต้องดำเนินการอย่างชัดเจนโปร่งใส โดยระบุไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องของบทความ เช่น บทคัดย่อ (Abstract) วิธีดำเนินงานวิจัย (Methodology) หากใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูล บทความควรระบุคำสั่ง (Prompt) ที่ใช้ในการสร้างเนื้อหา ตาราง หรือภาพ เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เป็นต้น

1.4 การใช้ AI เพื่อช่วยตรวจสอบไวยากรณ์หรือปรับภาษาสามารถทำได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเป็นพิเศษ หากไม่มีผลต่อเนื้อหาสาระหลักของบทความ

2. การใช้ AI สำหรับผู้ประเมินบทความ

2.1 ผู้ประเมินต้องไม่อัปโหลดต้นฉบับ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความลงในเครื่องมือ AI เนื่องจากอาจละเมิดความลับและสิทธิส่วนบุคคล

2.2 ผู้ประเมินไม่ควรใช้ AI วิเคราะห์หรือสรุปผลการประเมิน เนื่องจากการประเมินบทความวิชาการต้องใช้วิจารณญาณและความเข้าใจเชิงวิพากษ์ของมนุษย์

2.3 ผู้ประเมินสามารถใช้ AI ตรวจสอบไวยากรณ์ หรือความชัดเจนของภาษาตามความเหมาะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวิชาการ

3. การใช้ AI สำหรับบรรณาธิการ

3.1 บรรณาธิการต้องไม่อัปโหลดต้นฉบับลงในเครื่องมือ AI เว้นแต่เป็นเครื่องมือสำหรับตรวจสอบการใช้ AI ในบทความ ซึ่งต้องเป็นเครื่องมือที่มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ มีประสิทธิภาพ และสามารถปกป้องข้อมูลของผู้นิพนธ์ได้

3.2 บรรณาธิการควรมีเครื่องมือหรือแนวทางสำหรับการตรวจสอบการใช้ AI โดยเฉพาะในกรณีที่เนื้อหา มีลักษณะผิดปกติ เช่น การสังเคราะห์เนื้อหาที่ไม่มีแหล่งอ้างอิง การใช้ภาพที่สร้างโดยอัตโนมัติ หรือข้อความที่แสดงลักษณะไม่เป็นธรรมชาติ เป็นต้น

3.3 บรรณาธิการสามารถใช้ AI ในการตรวจสอบไวยากรณ์หรือจัดการเอกสารในเชิงเทคนิค โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจทางวิชาการ

4. แนวทางการพิจารณาบทความที่ใช้ AI

4.1 วารสารจะไม่รับพิจารณาหรือตีพิมพ์บทความที่ใช้ AI ในการสร้างเนื้อหาทั้งหมด หรือที่ไม่ได้ควบคุมโดยมนุษย์อย่างเหมาะสม

4.2 วารสารสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาบทความที่ผู้นิพนธ์ไม่เปิดเผยข้อมูลการใช้ AI อย่างครบถ้วน หรือไม่รับผิดชอบต่อเนื้อหาที่เผยแพร่

4.3 ผู้นิพนธ์สามารถยื่นคำร้องโต้แย้งผลการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ AI โดยต้องแสดงหลักฐานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรณาธิการและกองบรรณาธิการพิจารณา หากเห็นว่าเหตุผลสมเหตุสมผล อาจมีการเปลี่ยนแปลงผลการตัดสินได้ ทั้งนี้ การตัดสินของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด

4.4 หากตรวจพบภายหลังพบว่าบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้วมีการใช้ AI โดยละเมิดนโยบายนี้ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการเพิกถอนการเผยแพร่ (Retraction) และแจ้งเหตุผลอย่างชัดเจนบนเว็บไซต์ของวารสาร

หมายเหตุ : นโยบายฉบับนี้ดัดแปลงและปรับปรุงจากแนวทางของ COPE Council
(<https://doi.org/10.24318/cCVRZBms>) และ World Association of Medical Editors
(<https://wame.org/page3.php?id=106>) (ปรับปรุงล่าสุดวันที่ 11 เมษายน 2568)

แบบฟอร์ม

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....
2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....
3. สถานภาพผู้พิมพ์
☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน) .....
โปรแกรม.....คณะ.....
☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน) .....
4. ขอส่งนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) ได้แก่
☐ บทความวิจัย เรื่อง .....
- ☐ บทความวิชาการ เรื่อง.....
5. ชื่อผู้พิมพ์ร่วม (ถ้ามี).....
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....ถนน.....
แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์มือถือ.....โทรศัพท์/โทรสาร.....
E-mail.....
7. สิ่งที่ส่งมาด้วย
☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางออนไลน์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru>
ชื่อแฟ้มข้อมูล.....
☐ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณา
ของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้พิมพ์

(.....)

วันที่...../...../.....

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

Office :

Editorial Board, Journal of Local Governance and Innovation
Program in Political Science,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University,
6th floor 38 building, Surindra Rajabhat University,
186 moo 1 Surin-Prasart Rd. Nork Muang Sub-District, Muang Surin District,
Surin Province 32000, Thailand.